

విషయానుక్రమణిక

తైటిలు, విషయసూచిక	1-8
పంచాంగము	9-22
ప్రస్తావన	23-24
భాగ్యవృత్తిము	25-59
భారతీయుల రాష్ట్రము కట్టించు గోపాలరావు	60
జాతీయము—సుల్యల సాంబంధరావు గారు, బి. ఎ.	61-63
కృతేష్వరల సంగతుల వేంకటసుబ్బారావు పంతులు గారి ప్రశంస—కాశీకూరి గోపాలరావు	64
కృష్ణానది నుండి గాజీయపరంపరములు : (హిందూదేశసంబంధము)—డాక్టర్ భోగరాజు పట్టాభి సేతూరామయ్య గారు, బి. ఏ. ఎమ్. బి. టి. ఎమ్	65-68
ప్రేయసి పుష్పయ్య—అధికారి హర్షనాగయ్యరావు గారు, బి. ఏ. ఎమ్. బి. ఎల్. (పద్యములు)	69
సంస్కృతి గానము—సర్వజ్ఞ నూర్వానారాయణరావు పంతులు గారు, బి. ఏ. ఎమ్. బి. ఎల్. ఎల్. టి.	69-71
అంధులభాష—అంధుల భాష—నేమిటి విశ్వనాథశర్మ గారు, ఎమ్. ఏ.	72-74
భాగ్యవృత్తిము—పల్లి చానుచంద్రావు పంతులు గారు, ఎమ్. ఏ. బి. ఎల్.	75-77
రాజీవలక్ష్మి—రాజీవరావు గారు, బి. ఏ. (పద్యములు)	78-80
కవిత్వము—కవిత్వ గోండా రెడ్డి గారు	80
స్వదేశసంస్థానములు : హైదరాబాద్ రాష్ట్రము—పింజమురి గోపాలరాజులు గారు, బి. ఏ.	81-92
సాత్త్వికవిశిష్టము—నల్లూరి నూర్వానారాయణరావు పంతులు గారు, బి. ఏ. ఎమ్. బి. ఎల్. ఎల్. టి.	93-94
కృష్ణానది యాత్రాములు—కేశవధానంబు రావు కృష్ణ కవులు (పద్యములు)	95-96
కృష్ణానది యాత్రాములు—మానవల్లి రామకృష్ణ కవి గారు, ఎమ్. ఏ.	97-104
కృష్ణానది యాత్రాములు : జాతీయత—ఎడవల్లి కనకదుర్గయ్య నాయుడు గారు	105-109
కృష్ణానది యాత్రాములు—పాలపర్తి నరసింహము గారు	110-112
సాత్త్వికవిశిష్టము	112
స్వదేశసంస్థానములు—నల్లూరి నూర్వానారాయణరావు పంతులు గారు, బి. ఏ. ఎమ్. బి. ఎల్. ఎల్. టి.	113-118
జాతీయసంస్థానములు—నల్లూరి నూర్వానారాయణరావు పంతులు గారు	119
కృష్ణానది యాత్రాములు—చిట్టెల వారి కామేశ్వరరావు గారు (పద్యములు)	120
కృష్ణానది యాత్రాములు—చాగంటి శంకరరామయ్య గారు	121-124
కృష్ణానది యాత్రాములు—కొండవల్లి కేశవరావు గారు	125-126
అంధులభాషము : చాన నాయకులు—దుర్గి నాగభూషణయ్య వాడరి గారు	127-128
సత్త్వికవిశిష్టము—నల్లూరి నూర్వానారాయణరావు పంతులు గారు (పద్యములు)	129
కృష్ణానది యాత్రాములు—అన్నారావు గారు	141-144
కృష్ణానది యాత్రాములు—గో. భూపతిరాజు వేంకటపతిరాజు గారు, బి. ఏ. ఎమ్. బి. ఎల్.	145-148
ప్రేమ శాసనము—భట్టలపల్లి అప్పలనరసింహము గారు, ఎమ్. ఏ. ఎల్. టి.	149
దేశభాషాము—కవిద్యాభ్యాసము—ఎ. యల్. నాగయ్యరావు గారు, బి. ఏ.	149-151
గానము : ద్రవిడము : అంధులు—హరి నాగభూషణము గారు, బి. ఏ.	152-155
వసంతగీతము—చామర్తి రాజకేశవరావు గారు (పద్యములు)	156
వసంతగీతము—నూరినాచి వేంకటసుబ్బారావు గారు, బి. ఏ.	156-158
కృష్ణానది యాత్రాములు—కట్టా వేంకటరావు గారు, ఎమ్. ఏ. ఎల్. టి.	159-160
భిమునాపల్లి—హరనంది రామరామయ్య గారు	161-166
రాజీవలక్ష్మి—కొండవల్లి చాలకృష్ణయ్యగారు (పద్యములు)	166
జలసూర్యకవి—కృత్తితికిత్తి—బొల్లారెడ్డి సుందరగోపాలరావు గారు	167-168
వర్ణాశ్రమ భర్తృములు—రాజా మంత్రిరెడ్డి భజంగరావు పంతులు గారు	169-170
సంతోష—మెందు గలదు?—కొండవల్లి తిమ్మారెడ్డి దేశాయి గారు	171-175
కాటకసుందరి—బసవరాజు అన్నారావు గారు, బి. ఏ. (పద్యములు)	176

శిశువును పోల్చును గాను, గో. రాజ్యం లాస్యంను గాను,
 గో. పోల్చునో నానియిల్లు గాను, గో. న్యాయం డి. పంతు
 గాను, గో. నేయు డిల్లియు జరిగె గాను, గో. నేయు
 రా. అలగ్నండును గాను, గో. నేయు రాజ్యంను,
 శిశువున దిల్లియు గాను, జార్జి వాషింగ్టన్ గాను.

వేంకటగిరిరాజు గాను, వేంకటగిరి రాజు గాను,
 గో. రాజు గాను, పుష్పగిరి: వాషింగ్టన్ పానుల
 రామాచార్యునిగాను, పుష్పగిరి కుమార రాజు గాను, పుష్పగిరి
 నవాబు గాను, పి. సి. వి. సి. డాక్టరు పి. ఎం. నాయుడు
 గాను, గావులపాద్మిని కుట్టి. త్యాగరాజు కుట్టి గాను

శిశువును పోల్చును, ఎగ్నావు ఉపాధ్యాయుని
 రా. కాల హిందూశ్రీల లక్ష్మీ విలాస నగ, చెన్నపురి, వోస్
 ఆ. అర్చు శిలావిగ్రహము పురుచ్చేరి, వి. రాజగోపాలు
 గారి శిశువు రాజైన ధర్మపత్ని, మేనన్ గాజనన్

సామి వేంకటాచలము శ్రీశ్రీ గాను, తాతా నాగయ్య
 శ్రీశ్రీ గాను, కూగపాటి నాగేశ్వర శ్రీశ్రీ గాను, చిన్ని
 చుల్లపాండవ శ్రీశ్రీ గాను, పూగ నుచ్చయ్య శ్రీశ్రీ గాను,
 ముత్తా వేంకటసుబ్బారావు గాను, పి. ఎం. సి. ఎల్. పొల్లా
 వేంకటరాజు శ్రీశ్రీ గాను, డాక్టరు నాటిళ్ల వేంకట దేవ
 గారు, నాశము లక్ష్మీకాంతము గాను, నాశము వేంకట
 గుమ్మ గాను, వేమారి విశ్వనాథము గాను

ఆంధ్రమహాజనసభ - నాటిక శాఖ, రంగూను }
 ఆంధ్రమహాజనసభ - ధర్మపాతశాల, రంగూను }

విజయనగరము మహారాజుగారి నోమారుని పెండ్లి
 సమయమున తీయబడిన ఛాయాపటము, విజయనగరము మహా
 రాజుగారి కుటుంబపు ఛాయాపటము; డాక్టరు యు. రామా

రావు గాను, డి. జి. వి. నాగనయ్య గాను, పి. ఎం. పొల్లా
 ప్రగడ మందరగోపాలరావు గారు, ఎన్. ఎ. ఎమ్. సి.
 వ్యాసాచార్య కే. డా. సంఘము, వీలురు, రజతిపాత్రిములు; గుంట
 లక్ష్మీనాథుని పానుల గారు, దండపాశిపంతులు గారు,
 శంకరయ్యనామి. గారు, యాదగిరి లక్ష్మీకాంతక.
 గారు.

విద్యావినోదసభ - నెహ్రూపురము, నా. స్వప్నీకేసరము -
 గుంటూరు, శివవాడ పంచమ మహాసభ, ఎం. వి. భాగ్య
 రత్నమ్మ గారు, హిందూదేశ రత్నక వైస్రవు వసతి

గృహములు

విజ్ఞోరియా శిశువనమంగళము - గంధాలమును,
 చెన్నపురి, మజనరంగి సమాను - పుష్పపూడి, ఆదివెలం
 వైద్యవిద్యార్థులు, విశాఖపట్టణము, కల్లిపాటి వాణిజ్యపాఠ
 శాలయందలి జూనియరు ఆంధ్రవిద్యార్థులు, కల్లిపాటి నాగయ్య
 పాఠశాలయందలి సీనియరు ఆంధ్రవిద్యార్థులు.

చెన్నపురి ఇంజనీరింగు కళాశాలయందలి గ్రాంథి
 విద్యార్థులు, ఆంధ్రమండలములందలి ప్రైయింగు కళాశాల
 విద్యార్థులు గాను, హిందూదేశము దక్షిణాఫ్రికాయందలి
 యాంధ్ర సిపాయిలు, నందనపల్లి గాత్రము కళాశాలయందలి
 గ్రాంధ్ర విద్యార్థులు, దరి: చెంబయ్య శ్రీశ్రీ గారు, సార్వంతు
 ఎం. ఆర్. గ్రాంధి గారు, పి. ఎం. ఎస్. సార్వంతు ఎస్. పి.
 రెడ్డినాయుడు గారు, దక్షిణాఫ్రికా.

హిందూదేశ రత్నక వైస్రమునందలి నెహ్రూ కమిషనులు

లేని యుగ్మములు, బ్రిటిషు సేనలు బాగ్దాదుపురము ప్రవే
 శించుట, పెంటూ క్వంటినువద్ద భక్తను కుపాతులకొను
 పోరాడుట

136

144

168

184

200

అమృతాంజనము డిపోవారి

ది వ్యాపకములు

ర.అ

దంతచార్మము పగ్గలతోముటకు	0-2
జీర్ణగ్రసాయనముమాత్రలంతిష్ఠమునకు	1-4
దంతశూలవారి పండ్లపోటుకు	0-8
వజ్రగుళికలు ధాతుపుష్టికి	1-0
జ్వరహరి జ్వరములకు సీసా	1-8
మూలశంకకు శైలము డబ్బి	1-8
తేలుమందు, తేలుకాటుకు సీసా	1-8
నేత్రాంజనము కంటివ్యాధులకు	0-6
కలరామాత్రలు వాంతిభేదులకు	0-4
గజ్జిశైలము, గజ్జిచీడలకు డబ్బి	1-8
వాముకియూర్పము సీసా	1-8
పేలకుమందు సీసా	0-4
తామరశైలము, తామర, తీటకు	0-6
కుష్టుకు శైలము డబ్బి	1-8
సురతిబాణకము సీసా	1-8
కఫహరి శీతగట్టు దగ్గులకు	1-4
కఫహరియాగ్గము దగ్గు, ఉబ్బసములకు డబ్బి	0-8
వాయుపుపోటుకు చుందు	1-0

సుందరిశైలము, ముఖశాంతి	0-8
పగుళ్లకు శైలము, శిశుపాపము	0-6
కళ్లశూలవారి పండ్లపోటుకు	0-6
బాలానిమాత్రలు చుట్టపొట్టుకు	0-8
జంతువాతహరి ఎరుడికిలకు	0-8
కుసుమారిమాత్రలు, కుసుమవాహిని	1-0
మోహినిశైలము శైలము, మోహిని	0-12
గోమహరి వజ్రగుళికలు	0-8
ఉబ్బసమునకు చంద్ర సీసా	1-0
కన్నారిమాత్రలు శైలము, చుట్టపొట్టు	0-10
సుఖభోగి మాత్రలు	1-0
సుఖభోగి శైలము శుభ్రంకు	1-0
విగ్రహములకు మాత్రలు డబ్బి	0-8
గ్రహణిమాత్రలు డబ్బి	0-8
భగోవేదన మాత్రలు శిశుపాపము	0-12
కాలినపుండ్రకు గోమహరి	0-8
కగకు ద్రావకము సీసా	1-0
తాంబూలమాత్రలు, శిశుపాపము	0-8

నందన మందిరము

అమృతాంజనము అన్ని నొప్పులకు పరమామృతము

తలనొప్పుల మాన్పును. వాయుపుపోట్ల బాపును. పార్శ్వపునొప్పుల బార

వోలును. పోట్లపోగొట్టును. బెణుకుల మాన్పును. సువాసన గలిగి

యుండును. వనమూలికలచే హిందూ దేశమందు తయారు

చేయబడిన మంచిమందు. దీనిని విదేశములలోకూడ

వాడుచున్నారు. వేలకు వేలు విక్రయము.

చక్కని డబ్బితో సహా సీసా 1-8 రు. 0-8-0.

అమృతాంజనము డిపో, ౩ తంబుళెట్టివీధి, మద్రాసు - బొంబాయి.

జగత్ప్రసిద్ధిజేందిన ఆయుర్వేదసమాజము వారి ఔషధరత్నములు.

(పి. సి. సి. ఆంధ్ర కంపెనీ) ప్రో.పయిట : పండిట్, పి. సి. అయ్యనా రప్పయ్యవంతులు గారు. (37)

మదనకామేశ్వరలేవ్యాంకందమూల రసాయనం.

ఇది మిక్కిలి ప్రసిద్ధిగా వలయు లింగిం దును. మేహములు, శిశ్నము, కీళ్లనొప్పి, కాన్డ్రైటిస్, స్వప్నస్థలము, అతిమాత్రము, మందలగు వాటిని హరించి మిక్కిలి బలమును సహనమును, పుష్కలమును, నుభియను, భాగ్యపుష్టిని, సంతానప్రాప్తిని కలిగించు వాప్రసాదము. 2 డబ్బీలు చాలును.

20 తు|| డబ్బీలు 1-0-0

పాలసుగంధి లేవ్యాము.

యిది సవాపేహములు, మేహపాడలు, పుండ్లు, కీళ్లనొప్పి, కొరకుపుండ్లు, గర్భిణీగోగములు, రసగోగము, మొదలగు వాటిని హరించును. 2 డ|| చాలును.

20 తులముల డబ్బీలు 1-0-0

గంధకరసాయనము.

ఇది చక్కగా తయారుచేయబడినది. ఇది చిరకాల బాధితములగు చర్మ రోగములు, పాడలు, బిల, పుండ్లు, కిరిమేహము, పాత సవాపేహములు, మేహప్రణయములు, కుష్ఠపు, వాయువల, మొదలగు అనేక రోగముల కిది బ్రహ్మాస్త్రమువలె పనిచేయును. 2 డబ్బీలు చాలును.

20 తు|| డబ్బీలు 2-0-0

ఇంద్రైలము : వై వ్యాసులకు వై పూరిమందు. డబ్బీలు 0-8-0

ఘనసార చందిని.

ఎరుపు, కలలుపు, పనుపు, మొదలగు అం టు (శిశ్న) రోగములను, మూత్రపు మంటను, క్షయము వ్యాధులను అర్హతముగా ఖండించును. 2 సీసాలు చాలును. సీసా రు 1-4-0

క్రమ, 100, పనుపు (మొలగు, మూలవ్యాధి, మలబద్ధమునా, తిక్షణమే ఖండించును. 20 తు|| డబ్బీలు 1-4-0

అమృతవల్లిటానిక్.

ఈ గ్రాహకము మేహములు, అశుష్కము, పాణిమాలిక్, కాన్డ్రైటిస్, కాన్డ్రైటిస్, బీతులు మంటలు, పండిగ, మొదలగు శుష్కసంబంధమున వ్యాధుల కిది ప్రాయము. 8, 4, సీసాలు చాలును. సీసా రు 1-4-0

క్షయారిష్టము.

సమస్త విధములగు దగ్గులకు, శ్వాస, కాస, ఉబ్బసము, అల్స, క్షయమొదలగు శ్వాసకోశ సంబంధమున వ్యాధులకు ఖండించును. 2 డ|| చాలును. 20 తు|| డబ్బీలు 1-0-0

పతాపకస్తూరిమాత్రలు

ఇది మిక్కిలి ఘాటుగలిగి సువాసనగ నుండును. తాంబూలములో గాని, నిడిగాగాని, 2-3 మాత్రలను పుచ్చుకొన్నయడల, అజీర్ణము, వాయువ, జలుబు, దగ్గు, శ్వాసము, సన్ని సాతము, శిశ్నభేదులు, కడుపునొప్పి, వమనము, అనోచకము మొదలగునవి హరించును. ఆనందమును కలిగించును. ప్రతి గృహమందు నుండదగినది. వేలసీసాలు విక్రయము. సీసా 1-8 రు 0-4-0, 6 సీసాలు రు 1-4-0 డబ్బీలు 2-4-0

అమృతకల్పము.

ఇది మిగుల ఘాటుగల గ్రాహకము. వాయువ, వలన కలిగిన వ్యాధులకు ప్రాయము. లోపలకు పుచ్చుకొనవచ్చును. వై న రాయవచ్చును, అను సానభేదులచేతి అనేక వ్యాధులకిది బ్రహ్మాస్త్రమువలె పనిచేయును. తిలనొప్పి, శిశ్నరోగములు, జలుబులు, కైత్యములు, దగ్గులు, కడుపుగులలు, కడుపుబద్ధము, వాయువ, అజీర్ణములు, వాంతిభేదులు, కలరా, ప్లేగు, ముత్యుకలలు, పండ్లనొప్పి, చెవిపోటు, సమస్తజ్వరములు, అంబువ్యాధులు, నులిపురుగులు, చిన్న బిడ్డగుణము, చర్మవ్యాధులు, మొదలగు వాటిని తిక్షణమే ఖండించును. ప్రతి గృహమందును, ప్రతి వైద్యునివద్ద నుండదగినది. వేలమిగుల స్వల్పము పెద్దసీసా రు 1-4 0 చిన్న సీసా రు 0-12-0 మాదిరిసీసా రు 0-4 0

సంజీవనభస్మము.

ఇది ఉష్ణాధిక్యము వలన కలిగిన సమస్త వ్యాధులకు అత్యుత్తమమయినది. ఉష్ణాధిక్యము, మేహవాతిము, మేహవైకల్యము, మొదలగు వాట్లచే కలుగు అన్ని విధములగు జ్వరములను, జ్వరమాంద్యమును, దాహమును తాపము, సమస్తవిధములగు దగ్గులు, ఉబ్బసము, కీళ్లనొప్పి, వదుము నొప్పి, మేహములు, మూత్రశిశ్నము, మూత్రము దిగిం చుట, కఠినవేడిమి, చిరకాలక్రభేదులు, మొదలగు వ్యాధులకు రాయబాణము. ప్రతి గృహమందును ప్రతి వైద్యునివద్ద నుండదగినది. పెద్ద సీసా రు 1-0-0 చిన్న సీసా రు 0-8-0

ఇంకా అనేక అపువధములు కలవు. రోగినశక్తిగ్గును పంపెదము వి. పి ఖర్చులు ప్రత్యేకము. 5 రు||లకు వైదిన ఆర్డర్లకు రు 1-8 రు 0-2-0 కమీషన్ నివ్వబడును.

అడను: మేనేజరు, ఆయుర్వేదసమాజము పొందూరుపోస్టు, గుంటూరుజిల్లా.

వెల స్వల్పము!

ఫల మధికము!!

తామర తైలము

తామర, తీట, గజ్జీకి, మంచిమందు

దస్త్రీ 1-కి అ. గ. 12-కి రు. 8-8. 10-కి రూ. 25.

తామర ఒక విధమైన పురుగుల వలన చర్మముమీద గాని, వెండ్రుకలలో గాని, లోచనములలో గాని, గోళ్లలో గాని బుట్టవచ్చును. పురుగులలోని భేదములబట్టి తామరలోను రెండు మూడు భేదములు గలవు.

గుర్తులు :—దురద, ఉంగరములవంటి చుట్టు, పొక్కులు, రసీకారుట, వెండ్రుకలు ఊడిపోవుట మొదలగునవి. కొంచెముగా లేది శరీరమంతట వ్యాపించి నిద్రపట్టని జల ఏర్పడును.

చికిత్స :—పురుగుల జంపి చెడిపోయిన చర్మమును మంచి స్థితిలోనికి తెచ్చుట అయియున్నది. ఇందులకు చేయవలసిన వైద్యము :—1. మందు లోచనములలోనికి పోవలయును. 2. పురుగుల జంపు మందును వాడవలయును. 3. పురుగు తిరిగి పుట్టకుండ జేయవలయును.

ఈ తామరమందున కీగుణములు గలవు.

అమృతాంజనందిపో - బొంబాయి - మద్రాసు

ఆంధ్రోద్యమము

మొదటి యైరాంధ్రమహాజన సభలయందలి సన్దేశ సంఘాద్యక్షుల, సభాధ్యక్షుల యువస్వాసములు, హరి చిత్రములు, సభా తీర్మానములు గలవు. వెల రూ. 1-8-0. ఆంధ్ర సత్రికాకార్యాలయము, మద్రాస్.

శ్రేష్ఠమయిన సిరామాత్రలు

వెల మిగుల స్వల్పము. వ్రాయుటకు నాణ్యము. మిరమిరలాడు ప్రకాశము.

(స్టూట్) నల్లసిరామాత్రలు 100-కి రు 0-6-0
(ప్రై) స్టూయింకిమాత్రలు : బహుశ్రేష్ఠమయినవి 100-కి రు 0-12-0
ఎర్రసిరామాత్రలు 100-కి రు 1-0-0

ఎన్ని జీతైనా పోష్టుఖర్చులు రు. 0-3-0.

అడ్రసు:— పి. శి. ఏ. ఆంధ్రు కో (37a) పొందూరు పోస్టు, (నంద్యాల జిల్లా.)

రాజభృంగామలక తైలము

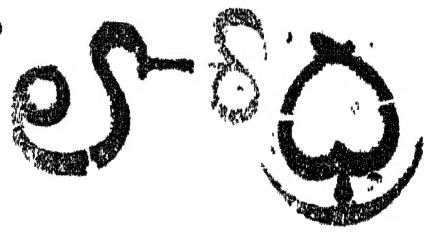
4 జెన్నుల సీసా రు 1-0-0, పోస్టేజి 0-3-0.

ఈ తైలము అనేకమూలికల యొక్క పుష్పరాజముల యొక్క సారములను, సరకులను చేర్చి శాస్త్రోక్తముగ రేయారు చేయబడినది. ఈ తైలము పిల్లలు పెద్దలును తలంటుకొని స్నానముచేసిన తలను దేహమును నంతను చల్లపరచి శరీరము నందు ఉష్ణము, శిరో వాతము, తల తిరుగుట, తలనొప్పి, పార్శ్వపు నొప్పి, మాడుపోటు మొదలు పోటు, కండ్లమంట, తలలో వాదములు నిద్ర చక్కగా పట్టక పోవుట, కన్నీరు, కారుట, పుగులు కట్టుట, శరీరతాపము మొదలయిన వ్యాధులను శీఘ్రముగ నివృత్తియేయుటమందు ప్రత్యాయుధము వంటిది. ఇది విద్యార్థులకు, నాటకమాడు వార్లకు, జడ్జీలకు, వర్తకులకు శ్రీధర్లకు మొదలుతో పనిచేయువారికిని అమృతకుల్యము.

చిరునామ:— ఆర్. నరసింహారావు, రెడ్డిపేటి,

విల్లివాళ్లంపాస్టు, మజరా—పెరంబూరు, మదరాస్.

కేసరికుటీరము

ఈ “ల” స్త్రీలకు సంభవించు ముట్టుకుట్టు నొప్పి తంటుకూల శీఘ్రముగా తురుర్చుటయేగాక సకాలమునక జీవాన్తుకాకుండుట, బహిష్టానిలిదిపోవుట, బహిష్టాతయినప్పుడు మొలసరిగ పోకుండుట వాస్తవికాపోవుట, కిక్కునగాపోవుట సోమకోగము, మేహవ్యాధులు, విషవ్రణములు, మూర్ఛ సంకాపహీనత, తలనొప్పి, అజీర్ణము, బలహీనము, రక్తహీనము, శరీరము బలహీనుండుట, సన్న గిరియుండుట, మలబంధము, దగ్గు, నిర్మాక మొదలగు వ్యాధులను మిగులవమ్మ! ఈ కుదిర్చి శరీరమునకు కాంతిని ముఖమునకు జేబున్నది గలగజేయును. దీనివెల పెద్దబుడ్డి రు 3-0-0 చిన్నది 1-10-0

(50)

కేసరికుటీరము,

ఆయుర్వేద ఔషధశాల, ఎమ్మారు, మద్రాసు.

శ్రీ రత్న
ప్రభువానుభవము

కావ్యముక్తి నామ సంవత్సరము

ప్రతిభాగ్రామ గుణావహం శివుమానం సంస్కృత్య హావహం గంగా నదీ తిష్ఠానందం గోదా వ్యంభరానా
ఆయుష్వినది ముద్రితం కుంభం సంతాపంపత్నీగం నానాస్థానాభిమం కలుచిం పంకాంగం వాంఛితైః
శ్రీమద్వంద్యురూపం చుగిహను మర్దినీం బగతీం చూడగం ద్వంద్వగృహ ముపాద్మినీ.

అంధవత్రిక

దినపత్రిక

చందా సం॥కు	రు.	15-0-0.
6 నెలకు	రు.	7-8-0.
3 నెలకు	రు.	3-12-0.
1 కు	రు.	1-4-0.
నామపత్రిక		
చందా సం॥కు	రు.	2-8-0.
సాగిన సహా	రు.	3-8-0.
ప్రత్యేక సంగతి	రు.	2-0-0.

అమృతాంజనము

లోకసఖ్యానైసి

గన్యామృతము.

చానస్థల మూర్త్యును.

సగలవిధమైన నోవ్వలను

సంపాదించును.

అమృతమును పొందును.

చారిత్రము.

నెల బుద్ధి 1-కి రు. 0-8-0.

ఈ పంచాంగము

నువారాజగారి శ్రీరాజా వాసరత్న శ్రీచంద్రమూర్తిశాస్త్రి ప్రసాద్ బహదర్ మన్నెమూర్తి
చింతలపాటి వంతు జమీందార్ సర్ దేశముల్ మన్నెమూర్తి సర్కార్ ముద్దగాన్వగర్
చింతరా దొగవారి సంస్థాన పండితుఁ డయిన

పురాణం రామచంద్ర శాస్త్రి చే

గుశింపవడి

బ్రహ్మశ్రీ, పురాణం - రామకృష్ణ శాస్త్రిగారిచే బరిష్కరింపబడి

అంధవత్రికా ముద్రాపకశాలయంను ముద్రింపబడినది.

సలీలంకెను:— ఈ సంవత్సరము గాజు శుక్రవారము, మంత్రి కని, నేనాధిపతి శుక్రవారము, సప్తాధిపతి శుక్రవారము, ధాన్యాధిపతి శుక్రవారము, అగ్రాధిపతి శుక్రవారము, మేఘాధిపతి శుక్రవారము, రసాధిపతి బృహస్పతి, వీరసాధిపతి వంశుర, నాలుగు దూయల శుక్రము. పూర్వాషాఢా సంవత్సరము చక్కగ ఫలించును. కందులు కనగలు ముదలగు రక్తధాన్యములు రక్తధాన్యములు తెల్లధాన్యములు బొగుగ ఫలించును. తేనె నెయ్యి మొదలగురసద్రవ్యములకు ధరలు కలిగియుండును. వైత్రమున గొంపముగ వర్షించును. వైశాఖమున నెండలు తీర్థముగ నుండును. అవధిధాన్యములు దుగ్గభము లగును. శ్రేష్ఠమునఁ బశ్చిమవాముసహితోష్ణబాధ గలుగును. కాని యగ్నిబుచ్చుట వర్షములు ప్రాగభింధి భూమి చల్లఁబడును. ఆసాఢమున ఖండకృష్టి. క్రాంతి భద్రపదములయందుఁ జక్కగ వర్షించును. ఆశ్వయుజాగి మాసములయందును సప్తాధిపతిగా మగునటులు చక్కగ వర్షించును. పశునాగతుఁడు గోపాఞ డగుటచే బతువులు అపరాధముగ లిగి వర్షిల్లును. శ్రేష్ఠకు 3 భౌమవాసరమున సగన్వితినదీ పుష్కరప్రవేశము గలుగును. రాత్రాగ్ని గాత్రన సుఖముగ నుండును. పంటలు పదివీసముల కధికముగ ఫలించును.

అస్య సంవత్సరస్య కృత్తిక శుక్ల ౧౧ తిథి ౧౧ గౌరవం
 కలియుగ తాదా ౧౦౮౦
 కాలిమాన కలకా ౧౦౮౦
 ప్రతివాది తాదా ౧౦౮౦
 మాణిక తాదా ౧౦౮౦
 సవతి ౧౩౦౦ - ౧౩౦౦

దేవతాస్తుతే

ఓం స్తోత్రమిదం లక్ష్మీకా కౌశికా ద్యభిరామైః
 యః పూజ్యతే మతా నిత్యం తం వందే ద్విగతానాం. అచింత్యశక్తి
 రూపాయ నిర్గుణాయ సుతాత్మయే, సత్యక్షయధార మూర్తయే
 బ్రహ్మణే నమః. నిర్వికల్ప ముపాస్మహే శివ రుజం విష్ణుం శివాం
 భారతీం, లక్ష్మీం విష్ణురథం గురుం గణపతిం నందీశ్వరం వజ్రాక్షుభం.
 ఆదిత్యేందు మహీశ సామ్య గురు శుక్రాశ్చార్యజాహి భగవాన్,
 నింద్రాగ్నిర్మలగుతా సురాధిపతుః శ్రీ దేవ్యగాన్ నిర్వీర్య,
 వేదకాస్త్రాగ్ని తర్కజ్ఞాన్ సిద్ధాంతాద్వజ్ఞ పానిగాన్, గురు ముమూ
 శరసా సుర్యుకా మోరీతాన్. ఆనందేంద్రా దివ్య దీపతిం
 ప్రణేక దీపం సురై, వానాభిరక్షేపే తేషాం పరిపరి బ్రహ్మాదీనాం
 ముత్యం. పశ్చాత్తన్మూలవైదితం శివభగం శ్రీకలకారిపురి నానం
 తైలమతా మనోహర మహం శ్రీరామలింగం భిక్షే.

దైవజ్ఞవంశావళిః

శ్రీమచ్ఛాస్త్రవినియం సచ్చిదానందరూపకం, భిక్షుభి
 ప్రవాతారం వందే వేంకట నాథకం. సగూడ కమలాననేన గర్భితం
 యచ్చిత్ర మేతిజ్ఞగ, ప్రిత్యాభిష్క్తి యద్యదియన్మహా దహంకార
 ప్రధానాత్మకం. తస్మిన్ ప్రభు ర్భవైః పరివృతో ద్వివేశ్య
 తత్కర్మకా, కాగ స్ఫుర్తగిర్ భిక్షుభి మనుధా పద్యేతు తద్దక్షిణే.
 జంబూద్వీపవరస్య భారతిమహావక్షాతు వారాంసిభి, పశ్చాద్దేవంకట
 పర్వతోద్ధరదిశి శ్రీచైలపూర్వ స్థితః. సంపత్స్యవిరాజమానగర్భ
 రాక్రాంతిజ్ఞో మహాన్, భూదేవ్యా స్త్రీకా స్వదా విజయతే వ్యా
 ద్యంకీ సీమాభిషం. శ్రీమాన్ జాతిః కమలవరశ్చే శ్చుర్యుగో యశ్చ
 వంశే, యస్మై ప్రాదాత్ భృగుమతి ఇలాం సుఖం సంతాంతరిహం.
 యస్సంసేవ్య సుకలజగతాం కాశ్యప స్తస్య లింగుః, యోగానందా
 వ్యాయవిలసిత స్త్రీతీర్థీ వ్యతిక్తన్. శ్రీమాన్ కశ్యపగోత్ర గోతి
 విసయో భీమాన్ పురాణాన్యయ, శింగంభోనిధి పూర్ణమా హిమకర
 సిద్ధా ప్రకాస్తాగ్ని విత్. యోగానంద ఇలావర్చిత్రిపహా లింగగర్భ
 మామర్యహ, లక్ష్మ్యంబా సహితః ప్రమాతి వియధం శ్రీరావ
 కృష్ణాభిధం. యస్య శ్రోత్రపరంపరాపగతై ర్వాగ్నాటిభి ర్విక్రీతా,
 గంగావిష్ణుపదీగతావ రుదతీ కృంగం హిమాదేగ్మహత్, నానాకాస్త్ర
 వికారదస్యచతురః పుతాన్ మహిలాన్వితాన్, ప్రాప్తస్యత త్పతియ
 నూను రమకః శ్రీరావచంద్రాభిధం. తేన ముక్తిశ్చరీపురాస్థాన సంవా
 సిగా మయా, ప్రత్యక్షింక్షయతే సమ్యక్ క్షంబాంగం సౌరసమ్యకం.

స్తోత్రం వేద వినియం లక్ష్మీలక్ష్మీ సుమన్వితం, వందారు
 జంబూదాగం పుష్కలక్షి మహాంశే. విష్ణుర్వహర్యుష విభో
 గమాయా ప్రానాక సంకరామయ్యురంతి, ఈశ్వరం మాటాగ్ని
 వింకుమూర్తి ర్విష్ణుగేవ వేదగిర్ వికాస్త్ర. కృష్ణాత్రియ విలసన్వి
 యలార్థ భాగే సర్వంసమ సరసిజాయ లోచనాయా, అస్మిన్
 మహాభాతుచ స్వస్వగేద్రకాయా శాశ్వత విజయశతగా నియతిస్మ
 సత్వం, పుష్కాతిగ్రహతాగమముఖయచి. న్యోమ్యుగి మాంకయభి
 ముష్టాతి ప్రతిభాగ మోగపరి పూర్ణం తియా రోగనిశి, విభోర్మగ్ని
 గృహం వృక్షేవిభిగో ప్రాన్యామౌశై పగే, కన్దాతీతిత రికాస్తీ
 మహాతీ ముక్తిశ్చరాభ్యా ప్రి. తిస్యాం సప్తాధానాన్ నియం
 విసతియో రక్షితీలా రిసాయా, లేఖామల్లంగ్లే గే సగమవ్యతియో
 జ్ఞాతే భగవాంతా. తేనం కీర్తిప్రమాణాం విలసతిగురుం నాసి
 రక్షేత్పభిశ్యా గాస్త్రైర్వై ప్రలింగ్యవాగ్ని నిలిలనమతా నాం మా
 బహువ. తేనాంకలీ భవంపగతా కామసివాం నువోజ, నాసిగ్ని
 నాం మిలయమితి నిర్వర్తనాం కల్పయతి. ముష్టిగిరం మిలయ
 తనయ నిర్వసివాంకలీ భగవ్య గాస్త్రైర్వై గిరంకలీ
 సంకరాద్రాభ్యుగ్నినాం. అన్యోన్యజాస్త్రైర్వై ఇలాగవశే ర్విగమి
 ముక్తిశ్చగ్నిజనాం హి సంగవశ్యే. అన్యోన్య సుధాభిం రహ
 చరిగిరంకలీ, రేవతీ పగ్నికరనిర్వర్తనాంకలీవారా. అన్యోన్యగ్ని
 కాంప్రితహానివాగ్ని మిలయతే లక్ష్మీలక్ష్మీ, కాస్త్రైర్వై విగ్నిరయ
 ముమాయ కృష్ణాభ్యుగ్ని ప్రభు. నాన్యోన్యజాస్త్రైర్వై ర్విగ్నిలక్ష్మీమాం
 కృష్ణాభ్యుగ్నిగగ్నినాం, న్యాపానాం ప్రత్యాగ్నియ మహాశం నా
 ర్విగ్నిం వాస్త్రావం. తస్య స్వగిరంకలీ ర్విగ్నిః ప్రేక్షుమగ్నిస్త్రి
 కామ్య హేగ్నిశ్చ రోగా రిల్లగ్ని రహాలయం. అన్యోన్య
 గిరంకలీ ర్విగ్నికమగ్నిశ్చ అన్యోన్యచంద్రంభగ, ప్రధాన్యజాస్త్రై
 విగ్నిరదతమభి స్తస్యాంకలీ వాసితా, అగ్నిగోర్విగ్ని మహాంకలీ. పగ్ని
 పుత్రత్యాత్ర సుమన్వితం, వ్యాగ్నిశ్చ ముమూగ హేగ్నిగిరం
 ప్రాస్త్రైర్వై మధ్యానిలిశి కిత్విశ్రీ ముమూగ గాత్రం. శతశత్రు ద్దహం
 నిర్వితః, విభక్తి సకలగోర్విగ్ని ప్రేక్షుగ్రహభిశ్చప్రభు. శ్రీరాగా బహ
 దర సగ్నార్దరే కమ్యుగో ముత్తగాస్త్రగర్, సుస్పృహర మస్మే మల్లావ
 పర జమింకార్ శ్రీ ప్రమా వితి. నిర్వదే వీక్ష్మాత్యప్రాపిద్యత్యుక
 విభిర్వితః, కాస్త్రైర్వై ర్విగ్నిరంభం శ్రీ గగద్రమాభిశ్చరప్రభు.

శ్రీరస్తు

అభాస్యం దేశే లోకవ్యవహారాంకం చాంద్రమానాబ్ధి గ్రా
 హ్యు. శేషవలస్య దక్షిణదేశే సౌరమానాబ్ధి గ్రాహ్యు. గాంద్ర
 సౌరమానాభ్యాం కాశ్యపునామ సంవత్సరం. వింధ్య న్యోత్తరదేశే
 బాగ్న స్పత్యమానాబ్ధి గ్రాహ్యు. బాగ్న స్పత్యమానా సేవ ప్రమాదనామ
 సంవత్సరం. అస్మిన్వై గురుదయకా న్యోగ్నిగ్నిభ్యం. అస్య సమస్త
 కల్యాణభాజనస్య ప్రాప్త్యా ర్వి వివిధ ప్రతిష్ఠిత కామ్యకర్మానుష్ఠానో
 విత్క్రియాలింత్రి వ్యవహార హేతుభూతిస్య కాశ్యపునామ
 సంవత్సరస్య.

అమృతాంజనము అన్ని నొప్పలకు సిద్ధౌషధము.

[illegible]

జ్వరహారి

జులై 1-క బెలూ, 0-12-0. వి.పి. సహూ. 1-0-0

జ్వరము శరీరమునుండి గుడ్డిదేము,
 క్షతగతి భేదముచలన గమనము, సా
 ధారణముగానీటి, గాలి, స్థలపు మా
 ర్పులనను దేహమునను గానీనలనను
 జ్వరము వచ్చును. జ్వరహరిని అయి
 గు పూటలు నేరించిన పట్టు విద్యుపు
 జ్వరములు, చలి పురాణ జ్వరములు
 మొదలగు ననుష్ఠ జ్వరములు మాను
 ను; ఆకలి హేచును; మలబద్ధము

మానన; రక్షణమయగును; కొద్ది కనములు నేపించిన శరీరము యథా
నిత్యముగా ఆహారము గలిగియుండును.

వాముకర్పూర సారము.

నో. 1-8 0-6-0 వి. పి. య. 0-10-0.

ఇది అశ్వము, కహ్లాపునెమ్మ, అశ్వము గిరివములు, గడ్డి రే
చనములు, వాంతులు, వాంతి ఘోరము ముదిలగువానికి ఉపయోగిం
చును. ముక్త్యముగా చిన్నముల్లలకు వాహులకు యోగ్యమైనది. అశ్వి
గ్గము వల్ల రాలను వెంటనే మాన్యును. కలకాకుమ గడ్డి రేచనము
లకును మంచియగు.

పలయునాడు:—అమృతాంజనము డిపో,

6 తంబు శెట్టిగోడ, ముద్రాను

లేక 109 ప్రేమరొడ్డు, పోయి బొంబాయి.

అమృతం జనము బెణుకులను భేదించును.

శుభముహూర్తనిర్ణయః.

చైత్ర బ ౨ ఆ, అమా, రాత్రా వివాహాదీనాం మినోరహితః
 ,, బ ౩ సో, శ్యే, దివా, వివాహాదీనాం వ్యవభోగహితః
 ,, బ ౬ గు, ఉభా, రాత్రా వివాహాదీనాం మినోరహితః
 ,, బ ౧౦ సో, ఉభా, రాత్రా వ్యాపార ప్రారంభస్య మినోరహితః
 చైత్ర, శు ౨ ఆ, సో, దివా, వివాహాదీనాం వ్యవభోగహితః
 ,, ,, ,, ,, రాత్రా వివాహాదీనాం మినోరహితః
 ,, శు ౩ సో, వృ, దివా, వివాహాదీనాం వ్యవభోగహితః
 ,, శు ౬ శు, మ, రాత్రా వివాహాదీనాం మినోరహితః
 ,, శు ౧౦ సో, హ, రాత్రా వివాహాదీనాం మేషోరహితః
 శ్రావ, శు ౪ క, హ, రాత్రా వివాహాదీనాం ప్రవేశాదీనాం మిథునం
 రహితః
 ,, శు ౭ సో, చి, రాత్రా వివాహాదీనాం మిథునం రహితం
 ,, బ ౨ క, ఉభా, రాత్రా వివాహాదీనాం మిథునం రహితం
 ,, బ ౪ గు, సో, దివా, వివాహాదీనాం కన్యారహితా
 మాఘ శు ౩ సో, శత, దివా, అన్న ప్రాశనాదీనాం మినోరహితః
 ,, శు ౬ గు, ఆశ్వ, దివా, ఉపనయనాదీనాం మినోరహితః
 ,, శు ౧౩ బు, పున, దివా, ఉపనయనాదీనాం మినోరహితః
 ,, బ ౧ క, మ, దివా వివాహాదీనాం మినోరహితః
 ఫాల్గున బ ౧ సో, ఉభ, దివా వివాహాదీనాం మేషోరహితః

వాస్తువిషయము:—భౌద్రవ దాశ్వయుజ కార్తికమాస

ములః బూర్వశిరస్సుగా, మార్గశిర్ష పావమాఘమాసముల దక్షిణ
 శిరస్సుగా, ఫాల్గున చైత్ర వైశాఖమాసములః బహ్మశిరస్సుగా, శ్రేష్ఠా
 మాఘశ్రావణమాసముల నుత్తరశిరస్సుగా, వాస్తుపురుషుడు వామహస్త
 మును దలక్రింద నిడికొని కేయనించును. అతనిదృష్టియుః బాదములుః
 గలదిక్కున నాయమాసముల నిండ్లు గట్టఁగూడదు.

గౌళిపతనఫలం:— శిరసి కలహః. లలాటే బంధుదర్శనం.

భూగ్రిముగ్ధే రాజానుగ్రహః. భూమధ్యే నిరర్థకం. ఉత్తరోష్ఠే
 ధనవ్యయః. అధరోష్ఠే ధనలాభః. నాసికాగ్రే వ్యాధిసంభవః. దక్షిణ
 కణ్ఠే దీర్ఘాయుః. వామకణ్ఠే వాణిజ్యలాభః. నేత్రయుగ్మే కారాగ్రహ
 ప్రాప్తిః. చుబుకే రాజదండః. వస్త్రే భయం. కంఠే శత్రునాశనం.
 దక్షిణభుజే సదారోగ్యం. వామభుజే స్త్రీసంభోగః. నామమణి
 బంధే యశః. దక్షిణయశిబంధే పీడా. ప్రసయుగ్మే రోషః. ఉదరే
 ధాన్యలాభః. వక్షసి నాభింధ ధనలాభః. పార్శ్వయోర్ధ్వపూలాభః.
 ఉగుక్షతే పితరీవం. బానుజంఘయోస్సుఖం. పాదయోః ప్రయాణం
 పుష్టభాగే శుభం. నభేభు ధనవ్యయః. కేశాంతే మృత్యుభయం.
 గౌళిపతనఫల మేవం ద్రవ్యవ్యయ. కృకలాసస్థాన మేవఫలం.

యోనిపాతనము:— అశ్వినీ శత తారలు గుఱ్ఱములు.

భరణీరేవతు రేషుంగులు. కృత్తికాపుష్యము లజములు. శోహిణీ మృగ
 శిర్షు సామల. ఆద్రాములలు శునకములు. ఆశ్లేషాపునర్వసులు
 పిల్లులు. మహానూర్వాశలు లెంకలు. ఉత్తరాఫల్గువ్యత్రరా
 భాద్రలు గోవులు. హస్తాస్వాతు లెంబోతులు. చిత్రావిశాఖలు
 పెద్దపులులు. అమరాధా శ్రేష్ఠులు లేవు. పూర్వాషాఢా క్రవణ
 ములు కోతులు. ధనిష్ఠాపూర్వాభాద్రలు సింహములు. ఉత్తరా
 షాఢాభిజిత్తులు ముంగిసలు. వీనిని విచారిచి విరోధముతునకుత్ర
 ములు గల స్త్రీపురుషుల వివాహము జేయఁగూడదు.

అద్వాదికృత్తము.

సంవత్సరాది దినమున నుదయమున లేచి వర్ణాచారక్రమమున
 స్నానసంధ్యాన్యసంసారముల దీర్చుకొని మిత్రబంధువర్గముతో
 గూడి వస్త్రభూషణాదుల నలంకరించుకొని యుద్యాతముండై కాని
 ప్రాగ్ముఖుండై కాని దైవజ్ఞసమ్మఖమున గూర్చుండి విశ్వేశ్వరుని
 సరస్వతిని నగ్రహములకు దైవజ్ఞుని బ్రాహ్మణులను గురువును
 బూజించి సాంగోపాంగముగ సంవత్సర ఫలమును వివరయును.
 ప్రథమయామమున శర్కరాస్పృశ్యతసమ్మిశ్ర మగు నింబకుసుమమును
 భక్షింపవలయును. ఇస్టాంరించె నేని సంవత్సరమంతయు సౌఖ్యదాయక
 మయి యుండునని శాస్త్రము.

ప్రవజ్ఞ లక్షణము:— స్తో. అశ్వేషి నిత్యసంతోషి గణి

తాగమపారగః, ముసూద్రగుణదోషా వాగ్మి మణిబుద్ధిమాన్,
 కాంత్యాచ్యుత వాక్యాచ్యుత స్త్రికాలజ్ఞో జితేంద్రియః, నిత్యైర్మ
 రతోయోగీ సదైవః, ప్రకీర్తితః. దశదిశకృత్తదోషం హంతిసిద్ధాంత
 వేత్తా, త్రివిజనితమహా ప్రతివేత్తా నరాణాం, కరణభగణ వేత్తా
 చైకరాత్రోన్మేషాపం జనయాతి బహుపాపం జ్యేష్ఠకన్త్రహూచి. అవి
 దివ్యైవ యచ్ఛాస్త్రం దైవజ్ఞత్వం ప్రపద్యతే, నక్షత్రసూచినభ
 వే తస్యకర్మబహిష్కృతః.

పంచాంగశ్రవణఫలం

స్తో. యశ్శోతి మధు శుక్లపక్షతే వన్ద నాథ సచివాదికం
 ఫలం, ప్రాప్త్యయా ద్దురితముక్త విగ్రహ క్షాయ రథమశులం యశ
 స్సుఖం, కన్యాకనీకాంచన దిగ్గజానాం గవాం సమాసం సతతం
 ద్విజేభ్యః, దత్వా ఫలం యల్లభతే మనవ్య స్తత్రతఫలా శబ్దఫలం
 చ కృత్వాన్. ఆయుర్వృద్ధిం పుత్రపౌత్రాభివృద్ధిం నిత్యోగ్యం
 సంపదం నిర్విపాయం, అచ్చిన్నా నా మత్సనా నామవాప్తిం యచ్ఛం
 త్యేతే తస్య రాధీశముఖ్యాః, రాజామంత్రి సస్యనాథో రనేశ స్సేనా
 ధీశః ధాన్యపో నీరవేశః, అద్వాధీశః కించ మేఘాధినాథో దద్యుః
 క్రియః శృణ్వతాం తస్ఫలసి. శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ

అమృతాంజనము ఒంటి తలనొప్పికి ఉపయోగమైనది.

కుజచారః.

వైశ్ర, కు ౧౧ సో, కుజవక్రత్యాగః
 " కు ౧౨ సో, కుజవక్రత్యాగః
 వైశ్ర, కు ౧౧ మం, ఉభ ౧ కుజః
 " బ ౨ కే, ఉభ ౨ కవ్యాయాం
 శ్రేష్ఠ, బ ౧ మం, బ ౧ కుజః | ఋశ్యేశ్వరః
 ఆహ, కు ౧౨ కే, బ ౧ కుజః
 " బ ౨ గు, బ ౩ కులాయాం కుజః
 శ్రా, కు ౧౧ సో, స్వా ౧ కుజః
 " బ ౧౨ సో, బ ౧ కుజః
 భాద్ర, కు ౧౨ మం, బ ౩ వృశ్చికే కుజః
 " బ ౨ ఆ, ఆహ ౧ కుజః
 ఆశ్వ, కు ౬ కు, శ్రే ౧ కుజః
 " బ ౧౧ బు, మా ౧ ధనుషి కుజః
 కార్తి, కు ౧౨ ఆ, పూషా ౧ కుజః
 మార్గ, కు ౨ గు, ఉషా ౧ కుజః
 " కు ౬ సో, ఉషా ౨ మకరే కుజః
 " బ ౧ ఆ, శ్ర ౧ కుజః
 పౌష, కు ౬ బు, ధ ౧ కుజః
 " బ ౧ కు, ధ ౩ కుంభే కుజః
 " బ ౨ కే, శ ౧ కుజః
 మాఘ, కు ౧౧ మం, పూభా ౧ కుజః
 " బ ౨ సో, పూభా ౨ మినే కుజః
 " బ ౧౩ కు, ఉభా ౧ కుజః
 ఫాల్గు, కు ౨ కే, పశ్చాదస్తమితో కుజః
 " బ ౧ సో, శ ౧ కుజః

బుధచారః

వైశ్ర, కు ౨ బు, బుధవక్రత్యాగః
 " కు ౧౧ ఆ, పశ్చాదస్తమితో బుధః
 " బ ౧౨ మం, ప్రాగుదితో బుధః
 " బ ౩౦ కు, బుధవక్రత్యాగః
 వైశ్ర, బ ౨ ఆ, కృ ౨ వృషభే బుధః
 శ్రేష్ఠ, కు ౨ సో, ప్రాగస్తమితో బుధః
 " కు ౧౧ గు, మృ ౩ మిథునే బుధః
 " బ ౧౨ కు, పునరకర్కటకే బుధః
 ఆహ, కు ౬ ఆ, పశ్చాదుదితో బుధః
 " కు ౧౧ మం, మ ౧ సింహే బుధః
 శ్రా, కు ౬ మం, బుధవక్రత్యాగః
 " కు ౧౦ కే, పశ్చాదస్తమితో బుధః

శ్రావ, బ ౧౨ సో, ప్రాగుదితో బుధః

" బ ౩౦ గు, బుధవక్రత్యాగః
 భాద్ర, బ ౨ కే, ఉభ ౨ కవ్యాయాం బుధః
 " బ ౩౦ కే, ప్రాగస్తమితో బుధః
 ఆశ్వ, " ౧౧ బు, బ ౩ కులాయాం బుధః
 " బ ౧౨ కే, బ ౩ వృశ్చికే బుధః
 కార్తి, కు ౨ బు, పశ్చాదుదితో బుధః
 " బ ౬ కే, మా ౧ ధనుషి బుధః
 మార్గ, కు ౨ గు, బుధవక్రత్యాగః
 " కు ౧౧ ఆ, పశ్చాదస్తమితో బుధః
 " కు ౧౧ మం, శ్రే ౨ వృశ్చికే బుధః
 " బ ౨ బు, ప్రాగుదితో బుధః
 " బ ౧౧ కే, "బుధవక్రత్యాగః"
 పౌష, కు ౬ బు, మా ౧ ధనుషి బుధః
 " బ ౧౦ ఆ, ప్రాగస్తమితో బుధః
 " బ ౧౩ బు, ఉషా ౨ మకరే బుధః
 మాఘ, బ ౧ కే, ధ ౩ కుంభే బుధః
 " బ ౧౩ కు, పశ్చాదుదితో బుధః
 ఫాల్గు, కు ౨ మం, పూభా ౨ మినే బుధః
 " బ ౩౦ సో, బుధవక్రత్యాగః

గురుచారః

వైశ్ర, కు ౧౧ గు, రో ౨ గురుః
 వైశ్ర, కు ౨ ఆ, మృ ౧ గురుః
 " బ ౨ సో, మృ ౨ గురుః
 " బ ౬ కు, పశ్చాదస్తమితో గురుః
 శ్రేష్ఠ, కు ౨ సో, మృ ౩ మిథునే గురుః
 " బ ౧ మం, మృ ౨ గురుః
 " బ ౬ ఆ, ప్రాగుదితో గురుః
 ఆహ, కు ౧ మం, ఆహ్లా ౧ గురుః
 " బ ౨ గు, ఆహ్లా ౨ గురుః
 శ్రా, కు ౨ కే, ఆహ్లా ౩ గురుః
 " బ ౨ బు, ఆహ్లా ౨ గురుః
 భాద్ర, కు ౧౩ బు, పునరగురుః
 ఆశ్వ, బ ౩౦ ఆ, గురువక్రత్యాగః
 మార్గ, బ ౨ గు, ఆహ్లా ౨ వక్ర గురుః
 పౌష, కు ౧౨ సో, ఆహ్లా ౩ వక్ర గురుః
 మాఘ, బ ౨ బు, ఆహ్లా ౨ వక్ర గురుః
 " బ ౩౦ ఆ, గురువక్రత్యాగః
 ఫాల్గు, కు ౧౨ గు, ఆహ్లా ౩ ఋశ్యేశ్వరుః

శుక్రచారః

వైశ్ర, కు ౨ కే, శ ౩ కుక్ర
 " బ ౨ మం, పూభా ౨ మినే కుక్ర
 వైశ్ర, బ ౨ సో, ఆహ్లా ౨ మేషే కుక్ర
 శ్రేష్ఠ, కు ౧౨ కే, కృ ౨ వృషభే కుక్ర
 ఆహ, కు ౧౦ గు, మృ ౩ మిథునే కుక్ర
 శ్రా, కు ౧౧ సో, పునరకర్కటకే కుక్ర
 భాద్ర, కు ౨ గు, కు ౧ సింహే కుక్ర
 " బ ౧౦ సో, ఉభ ౨ కవ్యాయాం కుక్ర
 ఆశ్వ, కు ౧౩ కు, ప్రాగస్తమితో కుక్ర
 " బ ౧౧ గు, బ ౩ కులాయాం కుక్ర
 కార్తి, కు ౧౨ ఆ, బ ౩ వృశ్చికే కుక్ర
 మార్గ, కు ౨ బు, మా ౧ ధనుషి కుక్ర
 పౌష, కు ౨ కు, పశ్చాదుదితో కుక్ర
 " కు ౨ కే, ఉషా ౨ మకరే కుక్ర
 " బ ౧౩ మం, ధ ౩ కుంభే కుక్ర
 మాఘ, బ ౬ కు, పూభా ౨ మినే కుక్ర
 ఫాల్గు, బ ౧ సో, ఆహ్లా ౨ మేషే కుక్ర
 శనిచారః

వైశ్ర, కు ౧౧ మం, ఆహ్లా ౧ ఋశ్యేశ్వరః
 శ్రేష్ఠ, బ ౨ బు, ఆహ్లా ౨ శని
 ఆహ, బ ౧ బు, ఆహ్లా ౨ శని
 " " " పశ్చాదస్తమితో శనిః
 శ్రా, కు ౧౦ సో, ఆహ్లా ౨ శనిః
 " బ ౨ గు, ప్రాగుదితో శనిః
 భాద్ర, కు ౧౦ ఆ, మ ౧ సింహే శనిః
 ఆశ్వ, కు ౧౧ గు, మ ౦ శనిః
 మార్గ, కు ౨ మం, శనివక్రత్యాగః
 మాఘ, కు ౨ ఆ, మ ౧ కర్కటకే శనిః
 ఫాల్గు, బ ౨ గు, ఆహ్లా ౨ కర్కటకే వక్రశనిః

రాహుకేతుచారః

శ్రేష్ఠ, కు ౧ ఆ, శ్రే ౨ వృశ్చికే రాహుః
 " మృ ౨ వృషభే కేతుః
 శ్రా, కు ౨ ఆ, శ్రే ౩ రాహుః మృ ౧ కేతుః
 ఆశ్వ, కు ౨ ఆ, శ్రే ౨ రాహుః రో ౨ కేతుః
 మార్గ, కు ౧౧ కే, శ్రే ౩ రాహుః రో ౩ కేతుః
 మాఘ, బ ౧ కే, ఆహ్లా ౨ రాహుః రో ౨ కేతుః

అమృతాంజనము

అన్ని నొప్పులకు జగత్ప్రసిద్ధిగాంచిన దివ్యామృతము. వేలకు వేలు విక్రయము.

అమృతాంజనము డిపో, 6 తంబు శెట్టిపేటి, మద్రాసు లేక 109 ఫేరిరోడ్డు, ఫోర్టు బొంబాయి.

అమృతాంజనము తేలుబాధను తీసివేయును.

గౌరీపంచాంగము. దినప్రమాణమునుగాని, రాత్రిప్రమాణమునుగాని, చైభాగింపగావచ్చినలభము ముహూర్తము

పగటి ముహూర్తములు.

రాత్రి ముహూర్తములు.

అది	సోమ	మంగ	బుధ	గురు	శుక్ర	శని
౧ ఉద్యో	అమృ	రోగః	విషః	ఉద్యో	రోగః	విషః
౨ లాభః	విషః	ఉద్యో	అమృ	విషః	జ్వరః	అమృ
౩ విషః	ఉద్యో	జ్వరః	శుభం	జ్వరః	అమృ	జ్వరః
౪ అమృ	లాభః	లాభః	ఉద్యో	లాభ	కలహః	ఉద్యో
౫ శుభం	జ్వరః	అమృ	రోగః	అమృ	లాభః	శుభం
౬ ధనం	అమృ	ఉద్యో	శుభం	విషః	శుభం	లాభః
౭ అమృ	లాభః	విషః	ధనం	కలహః	ధనం	ధనం
౮ విషః	ధనం	లాభః	అమృ	జ్వరః	లాభః	లాభః

అది	సోమ	మంగ	బుధ	గురు	శుక్ర	శని
శుభం	రోగః	జ్వరః	లాభః	శుభం	అమృ	విషః
అమృ	లాభః	ఉద్యో	రోగః	రోగః	జ్వరః	ఉద్యో
జ్వరః	ఉద్యో	కలహః	విషః	కలహః	కలహః	శుభం
రోగః	ధనం	లాభః	ఉద్యో	లాభః	లాభః	అమృ
కలహః	రోగః	రోగః	శుభం	ఉద్యో	శుభం	కలహః
లాభ	అమృ	లాభః	లాభః	జ్వరః	ధనం	రోగః
ఉద్యో	విషః	ఉద్యో	ధనం	లాభః	అమృ	లాభః
రోగః	జ్వరః	ధనం	లాభః	ఉద్యో	విషః	లాభః

నవగ్రహము లామూస్తానముల నుండునపు డిచ్చెడి ఫలములను దెలియజేయు చక్రము.

	౧	౨	౩	౪	౫	౬	౭	౮	౯	౧౦	౧౧	౧౨
రవిః	చలనం	భయం	సంపత్	మానహానిః	చాంచల్యం	కత్తువాళి	దేహాస్పదా	రోగః	భయం	లాభః	ఆరోగ్యం	వ్యయః
చంద్రః	సౌజన్యం	వ్యయః	లాభ	హానిః	శిక్షా	శుభం	లాభ	వ్యయః	వ్యాకులం	లాభః	శుభం	దుఃఖం
బుధః	భయం	హానిః	లాభః	భయం	వైకల్యం	ధనలాభః	కలహః	భయం	వ్యయః	చలనం	లా	రోగః
గురుః	ఒంధనం	లాభః	వ్యయః	శుభం	దారద్రవ్యం	ఆరోగ్యం	వ్యసనం	సంతోషః	దుఃఖం	శుభం	శుభం	వ్యయః
శుక్రః	గమనం	ధనలాభః	ఆపత్	వ్యయః	సంపత్	దుఃఖం	ఆరోగ్యం	హానిః	ధనలాభః	హానిః	సంతోషః	పీడా
శనిః	ఆరోగ్యం	భాగ్యం	సౌఖ్యం	శుభం	పుష్కలాభః	వ్యయః	శిక్షా	భయం	ధనలాభః	సౌఖ్యం	లాభః	హానిః
రాహుః	ఆపత్	హానిః	సంపత్	రోగః	పీడా	శుభం	దండనం	దుఃఖం	రోగః	గాద్యం	లాభః	శిక్షా
కేతుః	భయం	కలహః	సౌఖ్యం	మృత్యు	ధనవ్యయః	శుభం	భయం	మృత్యు	సంతాప	కలహః	లాభః	హానిః
	భయం	విరోధః	సౌఖ్యం	హానిః	శిక్షా	తోషః	భీతిః	హానిః	కలహః	కలహః	లాభః	హానిః

ఆనందామృత సిద్ధాదియోగములు.

అది	సోమ	మంగ	బుధ	గురు	శుక్ర	శని
అశ్వి	మృగ	ఆశ్లే	హస్తా	అనూ	ఉమా	శత
గిహస్తా	౬శ్ర	౮ అశ్వి	౮ అనూ	౯ పుష్య	౧౦ రే	౧౧ రో
మూలా	శ్రవ	ఉభా	కృత్తి	పున	పూష	స్వాతీ
విశా	పూష	ధని	రేవ	రోహి	పుష్య	ఉఫ
అనూ	ఉమా	శత	అశ్వి	మృగ	ఆశ్లే	హస్తా
జ్యే	అభి	పూభా	భర	ఆర్ద్రా	మఘా	చిత్రా
భర	చిత్రా	ఉమా	ధని	ఉఫ	జ్యేష్ఠా	రేవ

౩-౮-౧౧ ౨-౭-౧౨ ౫-౧౦-౧౫ ౧౬-౧౧ ౪-౯-౧౪ సిద్ధతిథి

౧౨ మ ౧౦ విశా	౯ ఆర్ద్రా	౩ మూ	౨ రో	౬ శత	౭ ఆశ్లే	త్రిపుష్య	౪ యోగము
౧౨ ౧౧ ౫	౩	౬	౮	౯	౧౦	౧౧	౧౨
మఘా	పుష్య	కృత్తి	మృగ	మూ	రోహి	శ్రవ	యమశంకుక
పూష	ఆశ్లే	అనూ	ఉఫ	లా	స్వాతీ	ధని	వజ్రకు

అమృతాంజనము అనేక వేల యోగ్యతాపత్రములు పొందియున్నది.

శుభాశుభ తిథివారనక్షత్ర లగ్నవిగ్రయః

[illegible]

~~~~~

[illegible]

అమృతాంజనము సకల నొప్పులకు సంజీవివంటిది.

సంఖ్య		తేదీ		వివరము		మొత్తము	
సంఖ్య	తేదీ	సంఖ్య	తేదీ	వివరము	మొత్తము	సంఖ్య	తేదీ
1	1	2	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29	30
31	32	33	34	35	36	37	38
39	40	41	42	43	44	45	46
47	48	49	50	51	52	53	54
55	56	57	58	59	60	61	62
63	64	65	66	67	68	69	70
71	72	73	74	75	76	77	78
79	80	81	82	83	84	85	86
87	88	89	90	91	92	93	94
95	96	97	98	99	100	101	102

తలనొప్పిల మాన్పును, వాయువుపోట్లఁ జూపును, పార్శ్వపునొప్పిల బాటఁదోలును

అమృతాంజనము అన్ని తలనొప్పుల మాన్పును.

[illegible]

అవ్యతాంజనము జలుబును తొలగించును

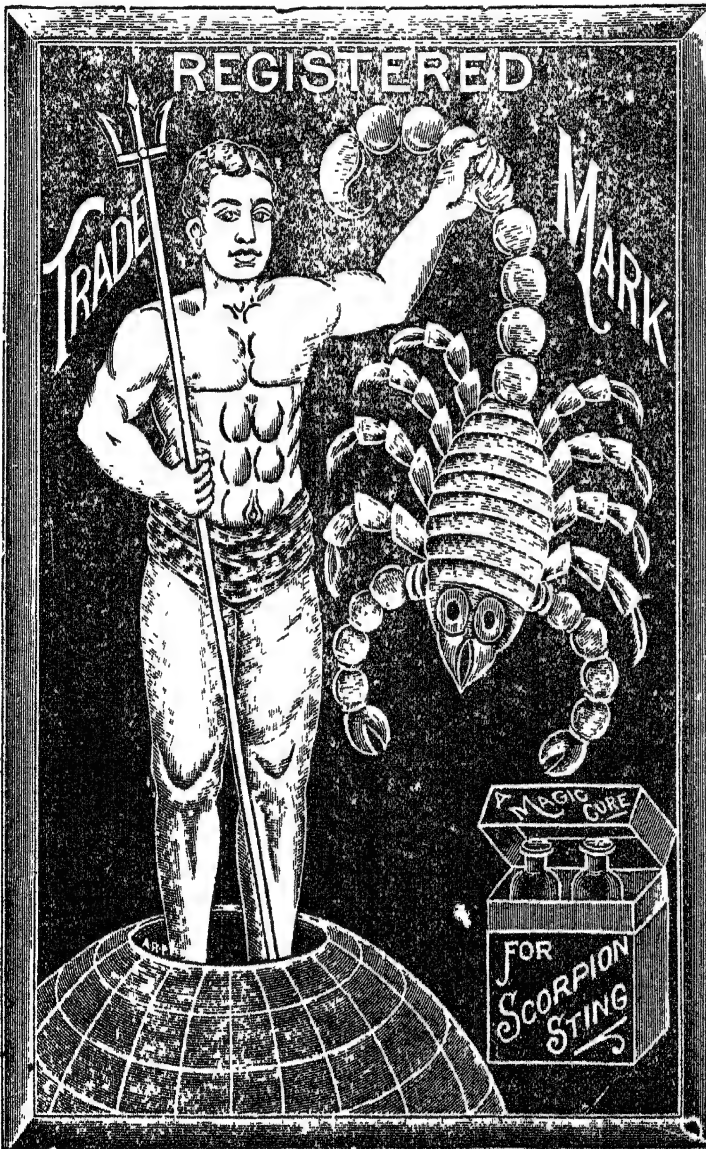
A Magic Cure for Scorpion Sting.

నర్వ వృశ్చిక విష సంజీవిని (రిజిస్టర్డ్)

(48)

గుణము లేదని రుజువు చేయుచుండుట రూ. 100 ఇనాం.

సీ. మీయూరఁ జేస్తున్న జీలే యన్న వనితే, పేలగ నాగోడు విండు తెవరు?
మందువానికేదె? మందులనూటకు, స్కెల్ నాకడ నేల యిటులఁ
జెప్పెను? మందఱిచ్చి జాకొ గూర్చు, పుసులే కొకయిరి పాపమేయె
ఒకటి యట్లుండిన నుండు నన్నియు నట్లు, పండు నె మిన్నయై యన్న దొకటి
తే. గీ. చెన్నపురమున నర్వవృశ్చికవిషదాం యగుదు భలశ్శ్రీకంఠే యందు మందు
వెలయు యర్థగావ్యయ రెంటి వేరగిండ్ల బొమ్మబద్ధులైవు నీ బుద్ధి గనుచు.

కా. తేలేగా పణుల్,
సునకముల్ తీవ్రంబుగాఁదాకినన్
ఏలా తీరినిఁ జెంద మందుఁ
గలవా రింకొంటి మందుండికె,
మేతానందున బెద్ద లాడుదురు
నమ్మింపంగ లాభంలే నా
కేలా పిచ్చియదంచి తీసికొనమా
యిష్టానుష్ఠాన సేవఁబాకె.
ఇది ప్రతిబట్టుంగుమనం దుండ
వలసినముఖ్యోపధము. ఆంగ్ల, యూ
నాని, బేజియన్లెద్యలచే పొగడ
గాంచబడి యున్నది. ఎన్ని దినము
జించినను మందుగుణము మాటదు.
తేజనకు మాత్రమే గాక ఎలుక,
కుక్క, పాము, జిప్సీ, మొదలగు
విష జంతువుల కాలిబతు నుప
యోగింప వచ్చును. ఒకసారి పరీక్షిం
చిన మీఁకే తెలియగలదు.
వెలప్యాకెట్ 1-కి 0-8-0
పోస్తేజి 0-3-0
1 డజన్ ప్యాకెట్లు వెల 5-0-0
పోస్తేజి వేయి. ఒకేసారి 2 ప్యాకెట్లు
కెప్పించుకొనునారికి పోస్తేజి ఇనాం
వర్తకులకు 100-కి 25 రూపాయలు
కమిషన్ నివ్వబడును.

చిరునామ:—
ధనలక్ష్మి కంపెనీ,
1/6 నెంకటేశమేస్త్రీ వీధి,
సామలకూరుపేటపాస్టు,
మద్రాసు

ఎస్. వైద్యా అండుకో, (32)

పార్కుటవున్ - మద్రాసు

❖❖❖

ప్రధర్మనీతిము - 2 కొండిసెటి వీధి

ఎస్. వైద్యా - మద్రాసు

గొప్పస్వదేశి భాండాగారము.

❖❖❖

23 బంగారపు పతకములు బహుమానింపబడినది.

బరోడా, బొంబాయిలోని, ఆలెంబిక్ రసాయన కాల
లో తయారు కాబడు శ్రేష్ఠమయిన పేటంటు ఔషధములు,
టాయిలెట్టు, యెసన్సులు, టింబర్లు మొదలగునవి.

ముడికి లోను 1-వ రకం.

పన్నీరు.

లవంగు

మరబత్తులు.

టాంట్ పవుడగు

కోల్డు క్రిం.

ప్రొఫెసర్. టి. కె. గజ్జరుగార్ కుటుంబ జీవ

ధర్మము చొక ధరగాను గుణము గలదియగు

టాంట్ సోల్వేషన్, క్రిమినాళి, తామర మైనము, ప్లేగు
సోల్వేషన్, కాలరా సోల్వేషన్, బూబో ఆయింటు మొదలు

ఇవి గాక మరయు మా తావునయిత్రడి మైనపున త్రి
పాండ్లు, ఇకోకో-ఎసన్సు బాలాచ్యుతము; హింగులూం
మొదలగునవి దొరుకును.

వికరజాపితా కోగువారు మా కాటలాగు 0.0-6 ప్లాంపు
పంపి తెప్పించుకొనవచ్చును.

ఎస్. వైద్యా అండుకో,

పార్కుటవున్, మద్రాసు.

టెల్. గ్రాపు ఆడ్రసు
వైద్యకో మద్రాసు

S. Vaidya & Co.

P. T., Madras.

అమృతాంజనము

అన్ని నొప్పులకు అమృతమువంటిది.

నెత్తుకునందు మూత్రాన్లుజ
ము మొదలగు చెడువదాగ
ములు చేరి యవి సంది బంధ
న ము లం దు సలిచియుండుట
వలన సంధివాల మేర్పడు చు
న్నది. కీళ్లువాచుట, జ్వరముకీళ్లు
పోటులు మొదలగునవి దీనికి

లక్షణములు. భాగగలిగిన వెంటనే రోగికి విశ్రాం
తినిచ్చుటయవసరము. వాయువునొళ్లలకువయో
గించుమందులు దీనికి నుచుయోగపడును.

తలనొప్పిని తక్షణము మాన్పును.

కలె డబ్బి 1 కి 0-8-0 మాత్రమే.

అమృతాంజనము దీనిలో గొంబాయి, మద్రాసు.

THE ASTROLOGICAL BUREAU

(జ్యోతిష కార్యాలయము)

OF

(43)

PROF. S. C. MUKERJEE, M. A.

ESTD. 1892.

To foreknow is to be forearmed. The great mathematician Kepler, who discovered the laws of planetary motion says:—A most unfeigned experience of the excitement of sublimity nature by the conjunctions and aspects of the planets has instructed and compelled my unwilling belief." We deal entirely with modern scientific astrology, as developed in the west and our calculations are based on the rectified principles of astronomy and physics. We also adopt the best principles of Hindu Astrology as amended by modern research. We invite the educated public to test and get benefits of this practical science. Data required:—the date, time, and place of birth. The important events can also be predicted from the wife's or son's data. The sex, and whether married or single, should be stated. Terms: 10 years' outline of events, (with years of happening) Rs. 5. For 5 years, Rs. 3 Detailed reading for one year, Rs. 5. Same with monthly predictions Rs. 10 Brief review of life, judgments on mental qualities, health, finance, marriage, profession, etc., Rs. 5. Same with the most important periods of life, Rs. 8. Ordinary questions, per query, Rs. 2. Charges realised per V. P. P. Apply for further particulars, and prospectus with testimonials and address all communications to N. C. MUKERJEE, Chief mathematician and Director to the "Astrological Bureau," KARMATAR, E. I. RY. (ahord). Prospectus sent post-free on application.

అవ్యతాంజనము తేలుబాధను తీసివేయును

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥

అమృతాంజనము తలనొప్పిలకు తగినమందు

కాళయ్య క్షేత్రామసంవత్సర కార్తికమాస తిథివారాదయః శాలివాహన శకగతాబ్దాః గురంతం కలిగతాబ్దాః గింగ

గ	ర	ప	స	శ	క	త	త	స
30	4	బు	కు	సోమ	ప్రగతి	అది	వి	అ
10	5							
20	6	ర	బు	ప్ర	గ	తి	అ	ది
30	7	శ	కు	చ	ల	ం	0	జ్య
40	8	మ	కు	చ	ల	ం	0	జ్య
50	9	ర	కు	చ	ల	ం	0	జ్య
60	10	బ	కు	చ	ల	ం	0	జ్య
70	11	శ	కు	చ	ల	ం	0	జ్య
80	12	ర	కు	చ	ల	ం	0	జ్య
90	13	బ	కు	చ	ల	ం	0	జ్య
00	14	శ	కు	చ	ల	ం	0	జ్య
10	15	ర	కు	చ	ల	ం	0	జ్య
20	16	బ	కు	చ	ల	ం	0	జ్య
30	17	శ	కు	చ	ల	ం	0	జ్య
40	18	ర	కు	చ	ల	ం	0	జ్య
50	19	బ	కు	చ	ల	ం	0	జ్య
60	20	శ	కు	చ	ల	ం	0	జ్య
70	21	ర	కు	చ	ల	ం	0	జ్య
80	22	బ	కు	చ	ల	ం	0	జ్య
90	23	శ	కు	చ	ల	ం	0	జ్య
00	24	ర	కు	చ	ల	ం	0	జ్య
10	25	బ	కు	చ	ల	ం	0	జ్య
20	26	శ	కు	చ	ల	ం	0	జ్య
30	27	ర	కు	చ	ల	ం	0	జ్య
40	28	బ	కు	చ	ల	ం	0	జ్య
50	29	శ	కు	చ	ల	ం	0	జ్య
60	30	ర	కు	చ	ల	ం	0	జ్య
70	31	బ	కు	చ	ల	ం	0	జ్య
80	32	శ	కు	చ	ల	ం	0	జ్య
90	33	ర	కు	చ	ల	ం	0	జ్య
00	34	బ	కు	చ	ల	ం	0	జ్య
10	35	శ	కు	చ	ల	ం	0	జ్య
20	36	ర	కు	చ	ల	ం	0	జ్య
30	37	బ	కు	చ	ల	ం	0	జ్య
40	38	శ	కు	చ	ల	ం	0	జ్య
50	39	ర	కు	చ	ల	ం	0	జ్య
60	40	బ	కు	చ	ల	ం	0	జ్య
70	41	శ	కు	చ	ల	ం	0	జ్య
80	42	ర	కు	చ	ల	ం	0	జ్య
90	43	బ	కు	చ	ల	ం	0	జ్య
00	44	శ	కు	చ	ల	ం	0	జ్య
10	45	ర	కు	చ	ల	ం	0	జ్య
20	46	బ	కు	చ	ల	ం	0	జ్య
30	47	శ	కు	చ	ల	ం	0	జ్య
40	48	ర	కు	చ	ల	ం	0	జ్య
50	49	బ	కు	చ	ల	ం	0	జ్య
60	50	శ	కు	చ	ల	ం	0	జ్య
70	51	ర	కు	చ	ల	ం	0	జ్య
80	52	బ	కు	చ	ల	ం	0	జ్య
90	53	శ	కు	చ	ల	ం	0	జ్య
00	54	ర	కు	చ	ల	ం	0	జ్య
10	55	బ	కు	చ	ల	ం	0	జ్య
20	56	శ	కు	చ	ల	ం	0	జ్య
30	57	ర	కు	చ	ల	ం	0	జ్య
40	58	బ	కు	చ	ల	ం	0	జ్య
50	59	శ	కు	చ	ల	ం	0	జ్య
60	60	ర	కు	చ	ల	ం	0	జ్య
70	61	బ	కు	చ	ల	ం	0	జ్య
80	62	శ	కు	చ	ల	ం	0	జ్య
90	63	ర	కు	చ	ల	ం	0	జ్య
00	64	బ	కు	చ	ల	ం	0	జ్య
10	65	శ	కు	చ	ల	ం	0	జ్య
20	66	ర	కు	చ	ల	ం	0	జ్య
30	67	బ	కు	చ	ల	ం	0	జ్య
40	68	శ	కు	చ	ల	ం	0	జ్య
50	69	ర	కు	చ	ల	ం	0	జ్య
60	70	బ	కు	చ	ల	ం	0	జ్య
70	71	శ	కు	చ	ల	ం	0	జ్య
80	72	ర	కు	చ	ల	ం	0	జ్య
90	73	బ	కు	చ	ల	ం	0	జ్య
00	74	శ	కు	చ	ల	ం	0	జ్య
10	75	ర	కు	చ	ల	ం	0	జ్య
20	76	బ	కు	చ	ల	ం	0	జ్య
30	77	శ	కు	చ	ల	ం	0	జ్య
40	78	ర	కు	చ	ల	ం	0	జ్య
50	79	బ	కు	చ	ల	ం	0	జ్య
60	80	శ	కు	చ	ల	ం	0	జ్య
70	81	ర	కు	చ	ల	ం	0	జ్య
80	82	బ	కు	చ	ల	ం	0	జ్య
90	83	శ	కు	చ	ల	ం	0	జ్య
00	84	ర	కు	చ	ల	ం	0	జ్య
10	85	బ	కు	చ	ల	ం	0	జ్య
20	86	శ	కు	చ	ల	ం	0	జ్య
30	87	ర	కు	చ	ల	ం	0	జ్య
40	88	బ	కు	చ	ల	ం	0	జ్య
50	89	శ	కు	చ	ల	ం	0	జ్య
60	90	ర	కు	చ	ల	ం	0	జ్య
70	91	బ	కు	చ	ల	ం	0	జ్య
80	92	శ	కు	చ	ల	ం	0	జ్య
90	93	ర	కు	చ	ల	ం	0	జ్య
00	94	బ	కు	చ	ల	ం	0	జ్య
10	95	శ	కు	చ	ల	ం	0	జ్య
20	96	ర	కు	చ	ల	ం	0	జ్య
30	97	బ	కు	చ	ల	ం	0	జ్య
40	98	శ	కు	చ	ల	ం	0	జ్య
50	99	ర	కు	చ	ల	ం	0	జ్య
60	100	బ	కు	చ	ల	ం	0	జ్య

అమృతాంశనము అన్ని తలనొప్పుల మాన్పును.

కాళయ్య క్రినామ సంవత్సర మార్గశీర్ష మాస తిథి వారాదయః శాలివాహన శక గతాబ్దాః గౌరం కలిగతాబ్దాః గింగ

గ	30	4	శు బు ప్ర3-2-2 శ్యే3-2-2 రభృ3-2-2 రంకి-2-2 శ్యే, రా. కా. భు3-2-2
౨0	౧	5	రకు బు ప్ర3-2-2 శ్యే3-2-2 రభృ3-2-2 రంకి-2-2 శ్యే, రా. కా. భు3-2-2
౨౧	౨	6	శు త్వ3-2-2 పూ3-2-2 2౫౧౧-2-2 తై-2-2 ౩౦౩-2-2 త్యా, ప్ర-2-2 శ్యే3-2-2 శుగి-2-2 రభృ3-2-2
౨౨	3	7	శు ప్ర3-2-2 2౫౧౧-2-2 తై-2-2 ౩౦౩-2-2 త్యా, ప్ర-2-2 శ్యే3-2-2 శుగి-2-2 రభృ3-2-2
౨౩	౪	8	బు ప్ర3-2-2 2౫౧౧-2-2 తై-2-2 ౩౦౩-2-2 త్యా, ప్ర-2-2 శ్యే3-2-2 శుగి-2-2 రభృ3-2-2
౨౪	౫	9	రకు ప్ర3-2-2 2౫౧౧-2-2 తై-2-2 ౩౦౩-2-2 త్యా, ప్ర-2-2 శ్యే3-2-2 శుగి-2-2 రభృ3-2-2
౨౫	౬	10	శు ప్ర3-2-2 2౫౧౧-2-2 తై-2-2 ౩౦౩-2-2 త్యా, ప్ర-2-2 శ్యే3-2-2 శుగి-2-2 రభృ3-2-2
౨౬	౭	11	శు ప్ర3-2-2 2౫౧౧-2-2 తై-2-2 ౩౦౩-2-2 త్యా, ప్ర-2-2 శ్యే3-2-2 శుగి-2-2 రభృ3-2-2
౨౭	౮	12	రకు ప్ర3-2-2 2౫౧౧-2-2 తై-2-2 ౩౦౩-2-2 త్యా, ప్ర-2-2 శ్యే3-2-2 శుగి-2-2 రభృ3-2-2
౨౮	౯	1౩	శు ప్ర3-2-2 2౫౧౧-2-2 తై-2-2 ౩౦౩-2-2 త్యా, ప్ర-2-2 శ్యే3-2-2 శుగి-2-2 రభృ3-2-2
౨౯	౧౦	14	శు ప్ర3-2-2 2౫౧౧-2-2 తై-2-2 ౩౦౩-2-2 త్యా, ప్ర-2-2 శ్యే3-2-2 శుగి-2-2 రభృ3-2-2
౩౦	౧౧	15	రకు ప్ర3-2-2 2౫౧౧-2-2 తై-2-2 ౩౦౩-2-2 త్యా, ప్ర-2-2 శ్యే3-2-2 శుగి-2-2 రభృ3-2-2
౧	౧౨	16	శు ప్ర3-2-2 2౫౧౧-2-2 తై-2-2 ౩౦౩-2-2 త్యా, ప్ర-2-2 శ్యే3-2-2 శుగి-2-2 రభృ3-2-2
౨	౧౩	17	బు ప్ర3-2-2 2౫౧౧-2-2 తై-2-2 ౩౦౩-2-2 త్యా, ప్ర-2-2 శ్యే3-2-2 శుగి-2-2 రభృ3-2-2
౩	౧౪	18	రకు ప్ర3-2-2 2౫౧౧-2-2 తై-2-2 ౩౦౩-2-2 త్యా, ప్ర-2-2 శ్యే3-2-2 శుగి-2-2 రభృ3-2-2
౪	౧౫	19	శు ప్ర3-2-2 2౫౧౧-2-2 తై-2-2 ౩౦౩-2-2 త్యా, ప్ర-2-2 శ్యే3-2-2 శుగి-2-2 రభృ3-2-2
౫	౧౬	20	శు ప్ర3-2-2 2౫౧౧-2-2 తై-2-2 ౩౦౩-2-2 త్యా, ప్ర-2-2 శ్యే3-2-2 శుగి-2-2 రభృ3-2-2
౬	౧౭	21	బు ప్ర3-2-2 2౫౧౧-2-2 తై-2-2 ౩౦౩-2-2 త్యా, ప్ర-2-2 శ్యే3-2-2 శుగి-2-2 రభృ3-2-2
౭	౧౮	22	రకు ప్ర3-2-2 2౫౧౧-2-2 తై-2-2 ౩౦౩-2-2 త్యా, ప్ర-2-2 శ్యే3-2-2 శుగి-2-2 రభృ3-2-2
౮	౧౯	2౩	శు ప్ర3-2-2 2౫౧౧-2-2 తై-2-2 ౩౦౩-2-2 త్యా, ప్ర-2-2 శ్యే3-2-2 శుగి-2-2 రభృ3-2-2
౯	౨౦	24	రకు ప్ర3-2-2 2౫౧౧-2-2 తై-2-2 ౩౦౩-2-2 త్యా, ప్ర-2-2 శ్యే3-2-2 శుగి-2-2 రభృ3-2-2
౧౦	౨౧	25	శు ప్ర3-2-2 2౫౧౧-2-2 తై-2-2 ౩౦౩-2-2 త్యా, ప్ర-2-2 శ్యే3-2-2 శుగి-2-2 రభృ3-2-2
౧౧	౨౨	26	శు ప్ర3-2-2 2౫౧౧-2-2 తై-2-2 ౩౦౩-2-2 త్యా, ప్ర-2-2 శ్యే3-2-2 శుగి-2-2 రభృ3-2-2
౧౨	౨౩	27	శు ప్ర3-2-2 2౫౧౧-2-2 తై-2-2 ౩౦౩-2-2 త్యా, ప్ర-2-2 శ్యే3-2-2 శుగి-2-2 రభృ3-2-2
౧౩	౨౪	28	రకు ప్ర3-2-2 2౫౧౧-2-2 తై-2-2 ౩౦౩-2-2 త్యా, ప్ర-2-2 శ్యే3-2-2 శుగి-2-2 రభృ3-2-2
౧౪	౨౫	29	శు ప్ర3-2-2 2౫౧౧-2-2 తై-2-2 ౩౦౩-2-2 త్యా, ప్ర-2-2 శ్యే3-2-2 శుగి-2-2 రభృ3-2-2
౧౫	౨౬	౩౦	శు ప్ర3-2-2 2౫౧౧-2-2 తై-2-2 ౩౦౩-2-2 త్యా, ప్ర-2-2 శ్యే3-2-2 శుగి-2-2 రభృ3-2-2
౧౬	౨౭	౩1	రకు ప్ర3-2-2 2౫౧౧-2-2 తై-2-2 ౩౦౩-2-2 త్యా, ప్ర-2-2 శ్యే3-2-2 శుగి-2-2 రభృ3-2-2
౧౭	౨౮	1	శు ప్ర3-2-2 2౫౧౧-2-2 తై-2-2 ౩౦౩-2-2 త్యా, ప్ర-2-2 శ్యే3-2-2 శుగి-2-2 రభృ3-2-2
౧౮	౨౯	2	శు ప్ర3-2-2 2౫౧౧-2-2 తై-2-2 ౩౦౩-2-2 త్యా, ప్ర-2-2 శ్యే3-2-2 శుగి-2-2 రభృ3-2-2

		శే	గు
	శు	కు	కు
	కు	కు	కు
	కు	కు	కు

తామర తైలము:—రాజారాణి మార్కుల డబ్బీ 1-కి 0-6-0 డబ్బీ 1 కి దు. 4-0-0 100-కి 25-0-0

తామర, తీల, పనుగగజ్జ మొదలగునవి గలవారందఱు ఈ తైలమును వాడిన సుఖపడగలరు.

అమృతాంజనము వాయువుపోట్లకు వజ్రాయుధము.

[illegible]

పంటినొప్పులకు దివ్యాషధము దంతచూర్ణము సువాసన గలిగియుండును.

సంఖ్య	పేరు	వయస్సు	తేదీ	వివరాలు	గమనికలు
1	అంబ	30	1	అంబ	
2	అంబ	30	2	అంబ	
3	అంబ	30	3	అంబ	
4	అంబ	30	4	అంబ	
5	అంబ	30	5	అంబ	
6	అంబ	30	6	అంబ	
7	అంబ	30	7	అంబ	
8	అంబ	30	8	అంబ	
9	అంబ	30	9	అంబ	
10	అంబ	30	10	అంబ	
11	అంబ	30	11	అంబ	
12	అంబ	30	12	అంబ	
13	అంబ	30	13	అంబ	
14	అంబ	30	14	అంబ	
15	అంబ	30	15	అంబ	
16	అంబ	30	16	అంబ	
17	అంబ	30	17	అంబ	
18	అంబ	30	18	అంబ	
19	అంబ	30	19	అంబ	
20	అంబ	30	20	అంబ	
21	అంబ	30	21	అంబ	
22	అంబ	30	22	అంబ	
23	అంబ	30	23	అంబ	
24	అంబ	30	24	అంబ	
25	అంబ	30	25	అంబ	
26	అంబ	30	26	అంబ	
27	అంబ	30	27	అంబ	
28	అంబ	30	28	అంబ	
29	అంబ	30	29	అంబ	
30	అంబ	30	30	అంబ	

అమృతాంజనము అన్ని నొప్పులకు సిద్ధాపదము.

[illegible]

5 తులముల నూనెగల స్తీసా 1.కి వెల రు 0—12—0.

అమృతాంజనము దెబ్బకులను భేదించును.

ఆనందాది యోగములు.

అమృతాంజనము

డిపో వారి

దినౌషధములు.

ఆ.	సా.	మం.	బు.	గు.	కు.	క.	యోగములు.
ఆశ్వి	పు	ఆశ్లే	చా	అనూ	ఉషా	శత	ఆనందయోగము-కార్యసిద్ధి
భర	ఆర్ద్రా	మఘా	చిత్రా	శ్రేష్ఠా	అభిజి	పూభా	కాలదగ్ధయోగము-మృత్యువు
కృ	పున	పుష	స్వా	మూలా	శ్ర	ఉభా	ధూమ్రయోగము-మంగళము
రొ	పుష్య	ఉఫ	వి	పూషా	ధ	రేవ	ప్రజాపతియోగము-సుఖము
మృ	ఆశ్లే	చా	అనూ	ఉషా	శ	ఆశ్వి	సవ్యభాగ్యయోగము-సుఖసంపద
ఆర్ద్రా	మఘా	చిత్రా	శ్రేష్ఠా	అభిజి	పూభా	భర	ధ్వంశయోగము-కార్యహాని
పున	పుష	స్వా	మూలా	శ్ర	ఉభా	కృ	ద్విజయోగము-వస్త్రలాభము
పుష్య	ఉఫ	వి	పూషా	ధ	రేవ	రొ	శ్రీవత్సయోగము-లక్ష్మీప్రాప్తి
ఆశ్లే	చా	అనూ	ఉషా	శత	ఆశ్వి	మృగ	వస్త్రయోగము-లక్ష్మీప్రాప్తి
మఘా	చిత్రా	శ్రేష్ఠా	అభిజి	పూభా	భర	ఆర్ద్రా	మంగళయోగము-కార్యనాశము
పుష	స్వా	మూలా	శ్ర	ఉభా	కృ	పున	ఇంద్రయోగము-శుభము
ఉఫ	వి	పూషా	ధ	రేవ	రొ	పుష్య	మిత్రయోగము-కార్యసిద్ధి
చా	అనూ	ఉషా	శత	ఆశ్వి	మృగ	ఆశ్లే	మీనాక్షియోగము-లక్ష్మీప్రాప్తి
చిత్రా	శ్రేష్ఠా	అభిజి	పూభా	భర	ఆర్ద్రా	మఘా	పద్మయోగము-లక్ష్మీప్రాప్తి
స్వా	మూలా	శ్ర	ఉభా	కృ	పున	పుష	అంబయోగము-కార్యనాశము
వి	పూషా	ధ	రేవ	రొ	పుష్య	ఉఫ	ఉత్పాతయోగము-అమంగళము
అనూ	ఉషా	శత	ఆశ్వి	మృగ	ఆశ్లే	చా	మృత్యుయోగము-అమంగళము
శ్రేష్ఠా	అభిజి	పూభా	భర	ఆర్ద్రా	మఘా	చిత్రా	కాననయోగము-కార్యహాని
మూలా	శ్ర	ఉభా	కృ	పున	పుష	స్వా	సిద్ధియోగము-సర్వసిద్ధి
పూషా	ధ	రేవ	రొ	పుష్య	ఉఫ	వి	సర్వయోగము-సుఖము
ఉషా	శత	ఆశ్వి	మృగ	ఆశ్లే	చా	అనూ	అమృతయోగము-ఆగ్రప్రాప్తి
అభిజి	పూభా	భర	ఆర్ద్రా	మఘా	చిత్రా	శ్రేష్ఠా	ముసులయోగము-అశుభము
శ్ర	ఉభా	కృ	పున	పుష	స్వా	మూలా	గదాయోగము-రాజసన్మానము
ధ	రేవ	రొ	పుష్య	ఉఫ	వి	పూషా	మతంగయోగము-సంపత్తు
శత	ఆశ్వి	మృగ	ఆశ్లే	చా	అనూ	ఉషా	రాక్షసయోగము-అగ్రనాశము
పూభా	భర	ఆర్ద్రా	మఘా	చిత్రా	శ్రేష్ఠా	అభిజి	శ్వేతయోగము-నిష్ఫలము
ఉభా	కృ	పున	పుష	స్వా	మూలా	శ్ర	స్థిరయోగము-శుభము
రేవ	రొ	పుష్య	ఉఫ	వి	పూషా	ధ	శ్రజ్జిత్యయోగము-శుభము

ర.అ	ర.అ
దంతమార్గము పండ్లుతో ముటకు	0-2
జీగరసాయనము త్రైలజ్యమునకు	1-4
దంతశూలవారి పండ్లపోటుకు	0-8
గజగులికలు ధాతుపుష్టికి	1-0
జ్వరవారి జ్వరములకు సీసా	1-కి 0-12
మూలకంకకు త్రైలము డబ్బి	1-కి 0-12
తేలుమందు, తేలు కాటుకు సీసా	1-కి 0-8
సైతాంజనము కంటివ్యాధులకు	0-6
కలరామాత్రలు వాంతిభేదులకు	0-4
గజ్జికి త్రైలము, గజ్జిచీడలకు డబ్బి	1-కి 0-8
వాముకర్పూరము సీసా	1-కి 0-8
పేలకుమందు సీసా	1-కి 0-4
తామర త్రైలము, తామర, పీటకు	0-6
కుమ్మకు త్రైలము డబ్బి	1-కి 0-4
నగత్తి ద్రావకము సీసా	1-కి 0-8
కపహరి శీతగట్టు దిగులకు	1-4
కపహరి మార్గము దగ్గు, ఉబ్బుకు	0-8
ములకు డబ్బి	1-కి 0-8
వాయువుపోట్లకు నుందు	1-0
నుందరి శైలము, ముఖకాంతికి	0-8
పగుళ్లకు త్రైలము, శీతపగుళ్లకు	0-6
కగ్గశూలవారి చెవిపోటుకు	0-6
జిలాలిమాత్రలు మలబద్ధమునకు	0-8
జంతువాతవారి ఎమిడికలకు	0-8
కుసుమారిమాత్రలు, కుసుమవ్యాధులకు	1-0
మోహిని త్రైలము వెండుకలు పెరుగుకు	0-12
రోమహరి వెండుకలు ఊడుకు	0-8
ఉబ్బుసమునకు మందు సీసా	1-కి 1-0
కస్తూరిమాత్రలు పెద్దవి, మంచివి	50-కి 0-10
సుఖభోగి మాత్రలు	1-0
సుఖభోగి త్రైలము పుండ్లకు	1-0
చిరేవములకు మాత్రలు డబ్బి	1-కి 0-8
గ్రహణిమాత్రలు డబ్బి	1-కి 0-8
శిరోవేదన మాత్రలు తలనొప్పిలకు	0-12
కాలినపుండ్లకు నూనె సీసా	1-కి 0-8
శగ్గు ద్రావకము సీసా	1-కి 1-0
తాంబూలమాత్రలు, సువాసనగా	0-8
నుండును	50-కి

అమృతాంజనము

చక్కని డబ్బీతో సహా సీసా ౧-కి అణాలు ౮ మాత్రమే.

తలనొప్పిల మాన్పును. వాయువుపోట్ల బాపును.
పార్శ్వపునొప్పి బారదోలును. పొట్లపోగొట్టును.
బెణుకుల మాన్పును. సువాసనగలిగియుండును.
వనమూలికలచే హిందూదేశమందు తయారు
చేయబడిన మంచిమందు.
దీనిని విదేశములలో కూడ వాడుచున్నారు.

అమృతాంజనము డిపో, 6 తంబు శెట్టివీధి, మద్రాసు.

నరసింహాచలం

THE PRINCE OF WALES

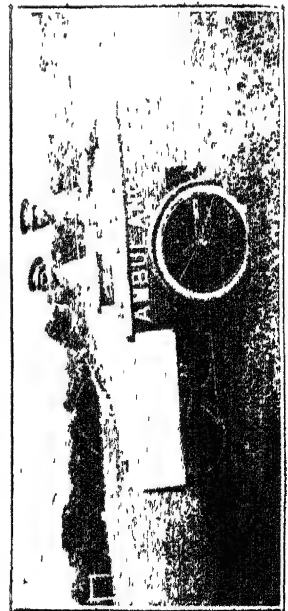
నరసింహాచలం

GENERAL SIR ARCHIBOLD MURRAY

జనరల్ సర్ ఆర్చిబోల్డ్ మర్రే

THE AMBULANCE CAR. M. A. C.

అంబులెన్స్ కార్. ఎమ్. ఎ. సి

సుఖముగ స్వస్థులమును వేరది, అచిరకాలమున వాగు ప్రచురింపఁదలచిన రాజ్యాంగవిధానము స్వరాజ్యస్థాపనమునకు మూలదీపముగ నుండుటకు భగవంతుని ప్రార్థనగాత!

చెన్నపురి రాష్ట్రాధికారుల నిరంకుశకార్యములు, ముఖ్యముగ విద్యాలయ గౌరీ నిర్మాణప్రవాసము, విశేషమైన యత్యాది గలిగించి స్వరాజ్యాంగదోషమునకు తేజమును గలిగించిరి. నిరంకుశకారమును గర్హించుచు చెన్న సభలు తీర్మానములు ప్రజల స్పృహభిప్రాయములను వ్యక్తియు చెనగవి. ప్రజలు విపాదోపహతులై నిర్విజృంభితై స్వధర్మవిర్యహణమును గనలేనపుడు వారియం దాత్మవిశ్వాసము నుదయింపఁజేసి స్వరాజ్యోద్యమము నుద్ధరించిన సర్వ సుబ్రహ్మణ్యయ్యకు భారతీయుల సన్మానసంస్మరణములకు పాత్రుఁడు. వర్తమానకాలమునకు జాతీయ స్వాతంత్ర్యధర్మము జాతీయసారక్షణధర్మము స్వయంనియోగధర్మము లోకము నాకర్షించుచున్నవి. ఈ ధర్మములను స్థాపించుటయే మహాసంగ్రామమునకు ఫలము. కాళయక్తి సంవత్సరాని సూచికయందు ప్రచురించిన వ్యాసములలో ప్రజల చిత్తబుల నాకర్షించిన స్వరాజ్యస్థాపనవిషయము ప్రమాఖము. సూచికయందు ముప్పది వ్యాసములు కొన్ని వద్యములు ప్రచురితములు. అందు 10 వ్యాసములు స్వపరిపాలనాది జాతీయ సమస్యలకు సంబంధించినవి గలవు. వ్యాసములందలి విశాలభావములు ప్రజాశయంబులను ఆంధ్ర ప్రకంఠప్రభోధమును విశదము చేయుచున్నవి. సూచికయందు 150 చిత్రపటములు ప్రచురితములు. చిత్రపటములందు ఆంధ్రుల రాయబారము భౌతమహిళలరాయబారము స్వరాజ్యప్రసానిధుల రాయబారము రాజ్యాంగసంస్మరణ విచారణోపసంఘము (రాజప్రతినిధి మోంతుగు భూపేంద్రనాథ బాసు చార్లెసు రాబర్ట్సు చెన్నపురి గవర్నరు మొదలగువారు) బ్రాహ్మణేశ్వర నాయకులు సామ్రాజ్యమంత్రులు వైశ్యనాయకులు మున్నగు విషయములకు సంబంధించినవి గలవు. లోకమాన్య తిలకు మహాత్మగాంధీ సర్ విశ్వేశ్వరయ్య రామానుజాచార్యుల చిత్రపటములు ముద్రితములు.

ముఖపటము

భారతమాతృస్వరూపము ముఖపటముగ ప్రచు

రింపఁబడినది. చిత్రపటమునం గొక మూల ప్రతిభాపతాకమును మరొక మూల స్వరాజ్య పతాకమును గలవు. ఇగు పాన్థ్యములకు పొందిన గొప్ప దేవాలయముల పటములును మహావ్యవస్థిత క్రైస్తవ ప్రార్థనా మందిరముల పటములును రాజదండతుల పటములును గలవు. మధ్యభాగమునందు కిమలసంహారమున చతుర్భుజ భారతదేశాంత విరాజిలుచున్నది. భాగవత మాత లన హస్తములందు శ్రీకృష్ణపతాక సహిత మైన స్వరాజ్యపతాకమును త్రిశూలచక్రములను అతిమౌలికము గలిగియున్నది. ఈ ముద్రలు మాతృదేశబలమునకు సామ్రాజ్యరక్షణమునకు భాగతీయవిజ్ఞానమునకు విహ్నుములు. భరతఖానమునందు ప్రచురించిన వ్యాప్తములైన ముఖ్యసతములకు జాతులకు సాయోగము సాహచర్యము గలిగినది. భారతమాతకు హిమవ్రులు శిల్పములు మహావ్యవస్థితములు క్రైస్తవులు ఆత్మగర్భసంజాతులైన భారతీయులు. జాతి మత విలక్షణం బైన బేసి భక్తిని సోదరప్రేమను అక్షమాలాకృతిని భరతగంగా జోధించుచున్నది. ఆత్మసారక్షణోపాగ్యములైన చక్రి, మును శూలమును ఉదయహస్తములందు ధరించిన భరతమాత సుబలత్వమును ప్రకటించుచున్నది. మహాజ్వలంబును మహాబలయుతమును దివ్యంబును వైన మాతృస్వరూపపు సంగీర్తనము సాధనము సుదర్శనము ఫలితమైన దేశారాధనమునకు సాధనములు. పాలిపాలితులు స్వప్రయోజన విముఖులై మాతృదేశారాధనపరాయణులగుటకు హిందూ దేశమగ్ని, సింహము గా రచిరకాలమున ప్రచురింపనున్న రాజ్యాంగసంస్మరణ విధానము విశాలమై దూరాధిమామైన స్వరాజ్యస్థాపనమున కనుకొలుమై భరతవరాధ్యక్షదయమునకును ప్రతిభాసామ్రాజ్యబలమునకును లోకకల్యాణమునకును మూలదీపముగ పరిణమించుగాత!

అమూల్య మైన వ్యాసములను ప్రాసియు చిత్రపటములను పంపియు సికిర విధముల సహాయమును చేసియు కాళయక్తి సువత్సరాది సూచికను ప్రచురించుటకు శోధ్యజిన మహాజనుల కనేకవందసంబలులు.

కాళయక్తి సువత్సరమునం జూర్రులు సంకల్ప సిగ్గులై కామితార్థములను పడయుదురుగాత! సర్వేశ్వరుడు సమస్తలోకములకు సుఖమును శాంతిని ప్రసాదించుగాత!

లోకవృత్తాంతము

సహాయజ్ఞా ప్రజాస్పృహ ప్రజాపతి ప్రజాపతి - అనేన ప్రసనివ్యవస్థ మేమి వో స్పృహకానుభవం.

విశ్వ మంతము. ఆద్యంతరహితము. అనంతరూపవర్ణి
 శోభితము. విచిత్రరూపవర్ణితము. ఆత్మా
 ధీతము. ఆత్మభాసితము. ఆత్మస్థము. విశ్వావృత్తములైన
 భావములు రూపములు ప్రజావికాసమునకై నిర్మింపబడి
 నవి. విశ్వవికాసమునకు యుగములు మహాయుగములు
 ముగ్ధంతరములు గతించినవి. దేశములు ఖండములు గోళ
 ములు గ్రహములు తారాగణములు నశించినవి. నీవ
 చాలములు నీయము నొందినవి. విలయపరంపరలు
 పున్న ర్మాణమునకు సాధనంబు లైనవి. చరాచరరూ
 పంబు లైన జలచరములను భూచరములను ప్రజావికా
 సమునకై సప్త స్థాని తిన్మాలమన ప్రజావికాసం
 బును నిర్దేశించెను. ప్రజాప్రసవప్రయత్నములగు
 పివళాలంబులకు సంరంభము సాధారణసాధనంబుగ
 వినియోగించుచున్నది. చరముల సోషణమున కన
 ఁము లాధారములు. జగతుల సోషణమునకు ఉద్భిజ్జ
 ము లాధారములు. ఉద్భిజ్జములు జగతుల మనుజుల
 దేహసోషణమున కాధారములు. మనుజులు పితృలోక
 సోషణమునకును దివ్యపురుషుల సోషణమునకును ఆధార
 భూతులు. ప్రజాప్రసవమునకును ప్రసవభోగమునకును
 చ్యాప్తంబైన లయవృత్తింబునగ దాద్యంతనిర్ణయము
 దుర్లభము. లయమునందు సృష్టియు సృష్టియందు లయ
 మును ప్రకృతిసిద్ధములు. ప్రజావికాసార్థము సంప్రాప్త
 మైన సంరంభవర్ణిణమును దుఃఖముయము, శోకా
 గ్నితము. ప్రపంచపరిణామము దుఃఖశోకమయంబై
 సమోహమును గలిగించుచున్నది. సామ్రాజ్యములు
 నశించినవి, నశించుచున్నవి. జాతు లంతరించినవి, అంత
 రించుచున్నవి. ప్రజలు దుఃఖపరంపరల ననుభవించిరి,
 అనుభవించుచున్నారు. దుఃఖశోకసాగరతరణము దుష్ట
 రముగ నున్నది.

యజ్ఞా రాధనము
 అవతారపురుషు లీ పరమరహస్యమును లోక
 సంగ్రహార్థము వెల్లడి చేయుటకై తమ జీవితంబు
 లను వినియోగించిరి. బుద్ధ దేవుడు ప్రపంచమును
 తరింపజేయుటకై సంపదలను రాజ్యమును సంసారము
 ను పరిత్యజించెను. ఏనుక్రీస్తు మానవుల ముక్తికై ప్రాణ
 ములను సమర్పించెను. శ్రీకృష్ణుడు ధర్మసిద్ధికి యోగ
 మార్గమును జూపెను. సకలవేదములు సకలశాస్త్రము
 లు సకలకర్మములు ప్రజల జీవితసాఫల్యమునకు సాధ
 నంబులుగ నున్నవి. ఈ పరమార్థగ్రహణము సుఖమున
 కును విపరీతగ్రహణము దుఃఖమునకును మూలములు.
 ప్రజల ప్రసవమునకై సర్వేంద్రుడు మహాయజ్ఞమును
 ప్రసాదించెను. ఆ యజ్ఞమును ప్రజలు జాతులు తమ
 సంస్కారమునకును దేశమునకును కాలమునకును తగిన
 నీతి ననుష్ఠించుచు సుఖముఖముల ననుభవించుచుం
 నారు. యజ్ఞరూపము లనంతములు. కర్మయజ్ఞము తపో
 యజ్ఞము యోగయజ్ఞము స్వాధ్యాయ యజ్ఞము
 బ్రహ్మయజ్ఞము యజ్ఞమునకు వివిధాంగములు. యాజి
 కులు యజ్ఞరూపమునకు సద్వృత్త మైన ప్రతిఫలమును
 పడయుదురు. స్వార్థపర మైన యజ్ఞము పాపమున
 కును దుఃఖమునకును బంధనమునకును, పరార్థపరమైన
 యజ్ఞము పుణ్యమునకును సుఖమునకును మోక్షమున
 కును హేతుభూతములు. యజ్ఞవిహలు యజ్ఞశిష్టామృత
 భుజులు సుఖమును శాంతిని బ్రహ్మత్వమును పడయు
 దురు. యజ్ఞవిమూఢులు యజ్ఞఫలభుక్తులు దుఃఖమును
 నాశనమును పొందుదురు. వివిధములైన యజ్ఞములకు
 కర్మములు మూలబీజములు. యజ్ఞములగు ద్రవ్య
 యజ్ఞము లధమములు. జ్ఞానయజ్ఞములు శ్రేష్ఠములు.
 స్వార్థపర మైన ద్రవ్యయజ్ఞపు ఫలము వర్తమానమహా

ముఖముగ స్వస్థలమును చేరిరి. అచిరకాలమున వారు ప్రచురింపఁదలచిన రాజ్యాంగవిధానము స్వరాజ్యస్థాపనమునకు మూలబీజముగ నుండుటకు భగవంతుని సహకారముగఁగత!

చెన్నపురి రాష్ట్రాధికారుల నిరంకుశకార్యములు, ముఖ్యముగ బిత్తరబమ్మ గారి సిద్ధాధిపత్యము, విశేషమైన యశాంతిగలిగించి స్వరాజ్యాంగదోషమునకు తేజమును గలిగించినవి. సరకుశాధికారమును గర్హించుచు చేసిన సభలు తీర్మానములు ప్రజల దృఢాభిప్రాయములను వ్యక్తము చేసినవి. ప్రజలు విపాదోపహతులై నిర్విణ్ణులై స్వధర్మనిర్వహణమును గనలేనపుడు వారియందాత్మవిశ్వాసము నుదయింపఁచి స్వరాజ్యోద్యమము నుద్ధరించిన సర్వస్వహ్యాయ్యరు భారతీయుల సన్మానసంస్మరణములకు పాత్రుఁడు. వర్తమానకాలమునందు జాతీయస్వాతంత్ర్యధర్మము జాతీయసారక్షణధర్మము స్వయంనియోగధర్మము లోకము నాకర్షించుచున్నవి. ఈ ధర్మములను స్థాపించుటయే మహాసంగ్రామమునకు ఫలము. కాళయుక్తి సంవత్సరాది సంచికయందు ప్రచురించిన వ్యాసములలో ప్రజల చిత్తులుల నాకర్షించిన స్వరాజ్యస్థాపనవిషయము ప్రమాఖము. సంచికయందు ముప్పది వ్యాసములు కొన్ని పద్యములు ప్రచురితములు. అందు 10 వ్యాసములు స్వవరిపాలనాది జాతీయ సమస్యలకు సంబంధించినవి గలవు. వ్యాసములందలి విశాలభావములు ప్రజాశయంబులను ఆంధ్రప్రదేశ్ ప్రభుధమును విశేషము చేయుచున్నవి. సంచికయందు 150 చిత్రపటములు ప్రచురితములు. చిత్రపటములందు ఆంధ్రుల రాయబారము భారతమహిళలరాయబారము స్వరాజ్యప్రశసిధుల రాయబారము రాజ్యాంగసంస్కరణ విచారణోపసంఘము (రాజప్రతినిధి మోంతుగు భూపేంద్రనాథ బానుచార్లను రాబర్డుస్ చెన్నపురి గవర్నరు మొదలగువారు) బ్రాహ్మణేశ్వర నాయకులు సామ్రాజ్యమంత్రులు వైశ్యనాయకులు మున్నగు విషయములకు సంబంధించినవి గలవు. లోకమాన్య తిలకు మహాత్మా గాంధీ సర్వోత్కర్షరయ్య రామానుజాచార్యుల చిత్రపటములు ముద్రితములు.

ముఖపటము

భారతమాతృస్వరూపము ముఖపటముగ ప్రచు

రింపఁబడినది. చిత్రపటమునందొక మూల ప్రతిమ పతాకమును మరొక మూల స్వరాజ్య పతాకమును గలవు. ఇది పార్వములందు హిందూ మతము ముల పటములును మహమ్మదీయ క్రైస్తవ ప్రార్థనా మందిరముల పటములును రాజదంపతుల పటములును గలవు. మధ్యభాగమునందు కమలాసను సోమూర్తి చతుర్భుజ భారతమాత విరాజిలుచున్నది. భాగవతమాత తన హస్తములందు ప్రతిష్ఠపతాక సహిత మైన స్వరాజ్యపతాకమును త్రిశూలచక్రములను లిఖిమాలను గలిగియున్నది. ఈ ముద్రలు మాతృదేశబలమునకు సామ్రాజ్యరక్షణమునకు భారతీయవిజ్ఞానమునకు చిహ్నములు. భగవత్పాదమునందు ప్రభుచక్రవర్తిత్వము లైన ముఖ్యమతములకు జాతులకు సంగ్రహము సాహచర్యము గలిగినది. భారతమాతకు హిందూవులు ముస్లిములు మహమ్మదీయులు క్రైస్తవులు ఆత్మగర్వసాజాతులైన భారతీయులు. జాతి మత విలక్షితం బైన జేత భక్తిని సోదరప్రేమను అక్షమాలాకృతిని భరతసూక్ష్మబోధించుచున్నది. ఆత్మసారక్షణయోగ్యము లైన చక్రమును శూలమును ఉభయహస్తములందు ధరించిన భరతమాత సుబలత్వమును ప్రకటించుచున్నది. మహాజ్వలంబును సుహృదబలయుతంబును దివ్యంబును నైన మాతృస్వరూపపు సోక్తిర్తనము సాభావనము సందర్శనము ఫలితమైన జేశారాధనమునకు సాధనములు. పాలన పాలితులు స్వప్రయోజన విముఖులై మాతృజేశారాధనపరాయణులగుటకు హిందూ దేశమంత్ర మోంతుగు గౌరవిగకాలమున ప్రచురింపనున్న రాజ్యాంగసాస్కరణ విధానము విశాలమై దూరాధిరూపమై స్వరాజ్యస్థాపనమున కనుకూలమై భరతీయరాజ్యోదయమునకును ప్రతిష్ఠాసామ్రాజ్యబలమునకును లోకకల్యాణమునకును మూలబీజముగ పరిణమించుఁగాత!

అమూల్యమైన వ్యాసములను వ్రాసియు చిత్రపటములను పంపియు సోదర విధముల సహాయమును చేసియు కాళయుక్తి సంవత్సరాది సంచికను ప్రచురించుటకు శోధ్యుడైన మహాజనుల కనేకవందనంబులు.

కాళయుక్తి సంవత్సరమునందాంధ్రులు సంకల్పసిద్ధులై కామితార్థములను పడయుచుఁగత! ప్రార్థ్యురంబు సమస్తలోకములకు సుఖమును శాంతిని ప్రసాదించుఁగాత!

లోకవృత్తాంతము

సహాయజ్ఞాః ప్రజాస్పృహస్య పునోనాగ ప్రజాపతిః - అనేన ప్రసనిష్యన్య మేష వో వ్రీష్టకామధుకః.

విశ్వ మనంతము. ఆవ్యంతరహితము. అసంగరూపపరిశోభితుము. విచిత్రరూపదగికల్పితము. ఆత్మాభిప్రీతిము. ఆత్మభాసితము. ఆత్మస్థము. విశ్వావృత్తములైన భావములు రూపములు ప్రజావికాసమునకై నిర్మింపఁబడినవి. విశ్వవికాసమునందు యుగములు మహాయుగములు ముగ్యంతరములు గలిగిచి వి. దేశములు ఖండములు గోళములు గ్రహములు తారాగణములు నశించినవి. గీతములు నిలియము నొందినవి. విలయపరంపరలు పునర్నిర్మాణమునకు సాధనంబు లైనవి. చరాచరరూపంబు లైన జలచరములను భూచరములను ప్రజావికాసమునకై సప్త స్థలించి తన్మూలమున ప్రజావికాసంబును నిర్దేశించెను. ప్రజాప్రసవప్రయత్నములందు సహాయంబులకు సంరంభము సాధారణసాధనంబుగ వినియోగించుచున్నది. చరముల పోషణమున కచరము లాధారములు. జలతుల్య పోషణమునకు. ఉద్భిజ్జము లాధారములు. ఉద్భిజ్జములు జలతుల్య మనుజుల దేహపోషణమున కాధారములు. మనుజులు పితృలోక పోషణమునకును దివ్యపురుషుల పోషణమునకును ఆధారభూతులు. ప్రజాప్రసవమునకును ప్రజాపరోగమునకును వ్యాప్తంబైన లయవృత్తంబునం దాద్యంతినిర్ణయము ముగ్ధభము. లయమునందు సృష్టియు సృష్టియందు లయమును ప్రకృతసిద్ధములు. ప్రజావికాసార్థము సంప్రాప్తమైన సంరంభపరిణామము దుఃఖమయము. శోకాన్వితము. ప్రపంచపరిణామము దుఃఖశోకమయంబైన సమ్మోహమును గలిగించుచున్నది. సామ్రాజ్యములు నశించినవి, నశించుచున్నవి. జాతు లంతరించినవి, అంతరించుచున్నవి. ప్రజలు దుఃఖపరంపరల ననుభవించిరి, అనుభవించుచున్నారు. దుఃఖశోకసాగరతరణము దుస్తరముగ నున్నది.

యజ్ఞా రాధనము

అవతారపురుషు లీ పరమరహస్యమును లోకసంగ్రహార్థము నెల్లడి చేయుటకై తమ జీవితంబులను వినియోగించిరి. బుద్ధి దేవుడు ప్రపంచమును తరింపఁజేయుటకై సంపదలను రాజ్యమును సంసారమును వదిల్యజించెను. ఏనుక్రీస్తు మానవులముక్తికై ప్రాణములను సమర్పించెను. శ్రీకృష్ణు డాత్మసిద్ధికి యోగమార్గమును జూపెను. సకలవేదములు సకలశాస్త్రములు సకలకర్మములు ప్రజల జీవితసాఫల్యమునకు నాధనంబులుగ నున్నవి. ఈ పరమార్థగ్రహణము సుఖమునకును విపరీతగ్రహణము దుఃఖమునకును మూలములు. ప్రజల ప్రసవమునకై సర్వోత్పరులు సహాయజ్ఞమును ప్రసాదించెను. ఆ యజ్ఞమును ప్రజలు జాతులు తమ సంస్కారమునకును దేశము కును కాలమునకును తగిన నీతి ననుష్ఠించుచు సుఖసంఖముల ననుభవించుచుందురు. యజ్ఞరూపము లంతములు. కర్మయజ్ఞము తపోయజ్ఞము యోగయజ్ఞము స్వాధ్యాయ యజ్ఞము బ్రహ్మయజ్ఞము యజ్ఞమునకు వివిధాంగములు. యాజకులు యజ్ఞరూపమునకు సద్వర్త మైన ప్రతిఫలమును పడయుదురు. స్వార్థపర మైన యజ్ఞము పాపమునకును దుఃఖమునకును బంధనమునకును, పరార్థపరమైన యజ్ఞము పుణ్యమునకును సుఖమునకును మోక్షమునకును హేతుభూతములు. యజ్ఞవిఠలు యజ్ఞశిష్టామృతభుజులు సుఖమును శాంతిని బ్రహ్మత్వమును పడయుదురు. యజ్ఞవిమూఢులు యజ్ఞఫలభుక్తులు దుఃఖమును నాశనమును పొందుదురు. వివిధములైన యజ్ఞములకు కర్మములు మూలబీజములు. యజ్ఞములందు ద్రవ్యయజ్ఞము లధమములు. జ్ఞానయజ్ఞములు శ్రేష్ఠములు. స్వార్థపర మైన ద్రవ్యయజ్ఞపు ఫలము వర్తమానమహా

శాసనము రాజ్యకాంక్షులకు నిరంతరము సంస్కరణ యోగ్యము.

కాళింగుల వినాశన మశోకచక్రవర్తికి మహా సంతాపమును కలిగించిన రీతిని వర్తమానమహాసంగ్రామ విలయము యూరపురాజ్యాధికారులకు ముఖ్యముగ జర్మను చక్రవర్తికి మహాసంతాపమును కలిగించుగాత్ర! ఆ మహాసంతాపము స్వయంనియోగధర్మస్థాపనమున కును స్థిర శాంతిస్థాపనమునకును సాధనము కాగలదు.

జాతీయాహంకారము

పదునెనిమిదవ శతాబ్ది యంతమువఱకును లోక మునందు రాజ్యలోభము రాజుల నావరించినది. అలెగ్జాండరు నెపోలియను మహామహులు లోకసామ్రాజ్యములను స్థాపించుటకు సమకట్టి విఫలమనోరథులైరి. పదునాల్గవ లూయి యూరపుఖండాధిపత్యమును వహింప సమకట్టి పరాభవము నందెను. వర్తమానకాలము నందు లోకసామ్రాజ్యసంపాదనమునకై సమకట్టిన జర్మను చక్రవర్తియు విఫలమనోరథుడు డగుట సహజము. పూర్వము రాజుల నావరించిన రాజ్యలోభము పందొమ్మిదవ శతాబ్దినుండియు జాతుల నావరించినది. పాశ్చాత్యజాతులందు ప్రవర్ధమానం బైన భోగాభిలాష జాతీయావయవనిర్మాణమునకును జాతీయబలమునకును కారణము. యూరపు రాజ్యములందు ప్రవర్ధమానం బైన భాగ్యాభిలాషయు భోగాభిలాషయు అధికా రాభిలాషయు పరిపీడనమునకును ఆత్మవినాశనమునకును హేతుభూతములు. ధనార్జనమునందును రాజ్య సంపాదనమునందును సుఖారాధనమునందును యూరపు రాజ్యములలో మితి మీరిన స్పర్ధ యేర్పడి నిశ్చలమైన జాత్యభిమానము దృఢముగ స్థాపింపఁబడినది. యూరపు ప్రజలు ఏకమతావలంబకులు; సమానధర్మసాంప్రదాయాచారబద్ధులు. కాని, జాతీయవైరమును జాతీయ మాత్సర్యమును ప్రబలములు. స్థావులు ఓర్వటనులు కెట్టులు సాక్సనులు క్రైస్తవమతావలంబకు లయ్యి ను స్వలాభాపేక్షాపరులై వైరబద్ధులై మత్సరగ్రస్తులై పర

స్పరవినాశనమునకు పూనుకొనిరి. స్వార్థపరత్వమునకై విలసిలం బైన పాశ్చాత్యజాతీయధర్మము పరిపీడనమునకును లోకవిలయమునకును మూల మైనది. పాశ్చాత్య జాతీయనిర్మాణము ఆధిభౌతికము, దయాదాక్షిణ్యరహితము. జర్మనుల సర్వత్వముగ లోకవినాశమునకును ఆత్మసహకారమునకును ఉపక్రమించిరి. లక్షల కొలది యోధులు యత్యభిమానప్రేరేపకములై ప్రాణసంకర్షణంబును నెనెడి విధము విస్మయమును కలిగించుచున్నది. జాత్యభిమానము మితి మీరినపుడు సుగావేశపూరితంబై వివేక రహితంబై ప్రయోజనశూన్యంబై యునర్థపరంపరలకు కారణం బగుచున్నది. జర్మనుల స్వదేశాభిమానము సంస్తుత్యం బైనను తనపయోగము గర్హ్యముగ నున్నది. శ్రీ కృష్ణుని యాసురపురుషలక్షణాభివర్ణనము జర్మనుల జాత్యభిమానమును తెలుపుచున్నది.

ఇద పద్యమయాలభ్య మిదం ప్రాప్త్యే మనోరథిమ్,
ఇదమస్తీ దమపితే భవిష్యతి ఫలరథిమ్.
ఆసా మయా హాశ్చక్ర ర్మవిష్యేచాపగా నపి,
ఈశ్వరోహ మహం భోగీ నిష్టోహం బలవాక్ సుఖి.
ఆశ్చోభిజనవా నస్మి కోశ్యోస్తి సన్మనో నయా
యత్యేవాస్యామి మేదిపేయ్య ఇన్ధిగ్ధారణమహిళామ్.

* * * *

ఆత్మసంభావితాస్తజ్ఞా ధనమాన మదాన్వితాః,
యజంతే నామయజ్ఞైస్తే దంభేవా కిధిపూర్వకమ్.

అహంకారపూరితులు నిున్ను చున్ను గానరు. అభిమానోపహతచేతిస్సులై స్వోత్కర్షపరాయణులై చిత్త విభ్రాంతులై విప్లవకారు లగుచున్నారు. స్వార్థపర మైన కర్మములు జ్ఞానము ద్రవ్యయజ్ఞములై పరిపీడనమునకును ఆత్మహానిని కారణంబు లగుచున్నవి. గాఢమైన జాతీయాభిమానము స్వలాభాపేక్షామయమై వివిధయోగ పడుటకు యూరపు రాజ్యములు రాజ్యదేవతలను ప్రతిష్ఠించినవి. యూరపుఖండమునందు స్థాపితమైన నూతనరాజ్యధర్మముయొక్క ఫలము భావికాలమునందు వికడము కాగలదు.

ప్రజారాజ్యసూత్రము

ప్రజలు రాజ్యము అధ్యక్షతన సమాశ్రయ పోషణముల వలన ప్రవర్ధితములు. వర్తమానయుగమునందు ప్రజలకును రాజ్యములకును గల యవినాభావసంబంధము స్థిర పడెనని. ప్రజలే రాజ్యము. రాజ్యమే ప్రజలు. రాజ్యము ప్రజాధీనము. ప్రజలు రాజ్యాధీనులు. రాజ్యము ప్రజాస్వామ్యత్యాగీనము. ప్రజలు రాజ్యాధికారాధీనులు. శాసనములు ప్రజానిర్మితములు. అధికారులు ప్రజానియక్తులు. రాజ్యము ప్రజాయత్తము, ప్రజారక్షితము, ప్రజాపోషితము. రాజ్యధర్మభావము జర్మను సామ్రాజ్య తంత్రమునందు నుప్రేక్షితము, నుప్రకాశితము. ప్రజలు నిర్బంధపై న్యతిక్షుకు పడసి సర్వమును రాజ్యదేవతకు సమర్పింప సంసిద్ధులై యున్నారు. యధరంగమునందు జర్మను శ్రేంచి యోధులు మాపుచున్న త్యాగశీలము ఆశ్చర్యజనకము. విజయకాంక్షులై నిగ్భయముగ లక్షల కొలది యోధులు శతఘ్నులకు బలి యగుచున్నారు. యోధుల త్యాగమునకు వారి శిక్షణము మాతృదేశాభిమానము జాతీయాభిమానము కారణములు. ఈ సుగుణములు లోకహితార్థము వినియోగపడనపుడు సుఖము స్వార్థసిద్ధికై వినియోగపడనపుడు దుఃఖము సంప్రాప్తంబగుచున్నది. బ్రిటిషుసామ్రాజ్యాధికారులును వుక్ట్రో విల్సను గారును ఈ సుగుణములు లోకహితార్థమై వినియోగపడుటకు ప్రయత్నింపవలయు నని ప్రకటించుచున్నారు. వారి ప్రయత్నములు సఫలము లైనయెడల యజ్ఞఫలము పవిత్రవంతమై శ్రీకృష్ణభగవానుడు చేసిన గీతాపదేశమునకు సదృశంబుగ నుండగలదు.

భోక్తారం యజ్ఞతపసాం సర్వజేవహుశ్చైవరం

సుహృదం సర్వభూతానాం జ్ఞాత్వా హం కాంతిర్ముచ్చతి.

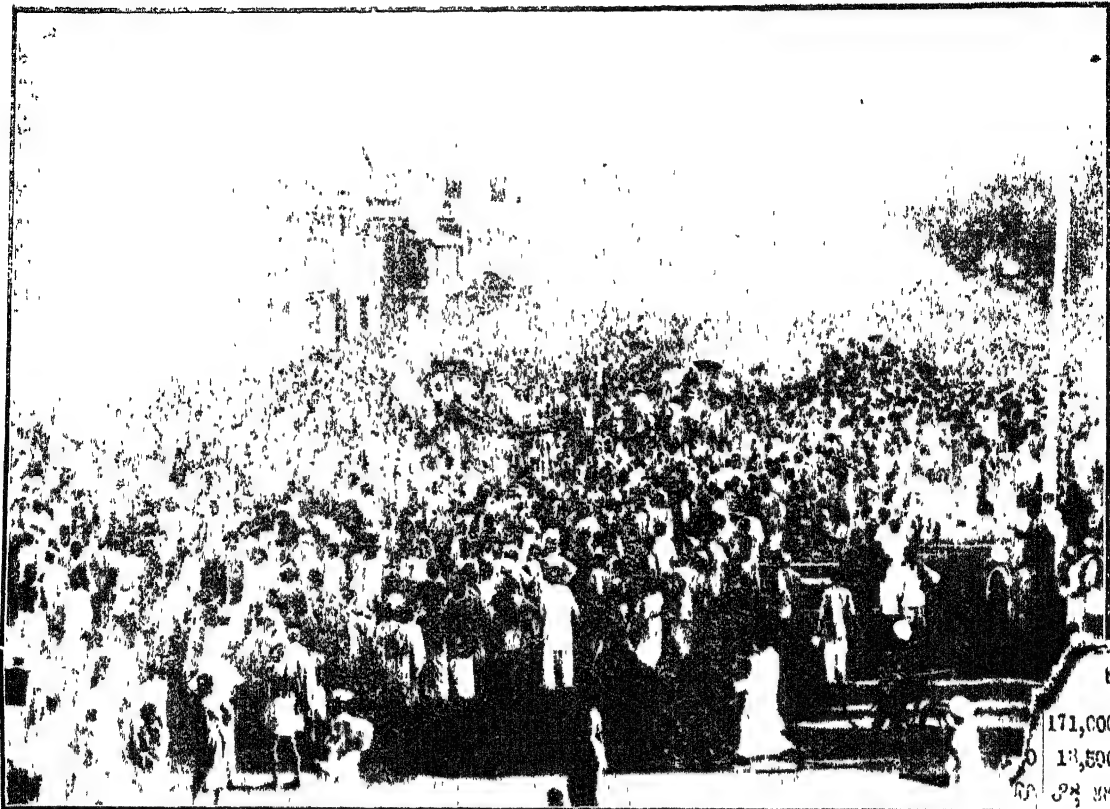
ప్రాచ్యుల భారము నెల్ల తాము వహించుచున్నామని పాశ్చాత్యరాజనీతిజ్ఞులు ప్రకటించుచున్నారు. ప్రాచ్య రాజ్యాక్రమణమును పాశ్చాత్యులు స్వప్రయోజనార్థమై చేసిరి గాని ప్రాచ్యుల తరణార్థమై చేయలే దని ప్రపంచచరిత్ర చాటుచున్నది. ప్రాచీనప్రతీచీనసంస్థలమునందు ప్రాచ్యులకు తరణోపాయ మేర్పడుట కాక తాళియ న్యాయము. రాజ్యాంగములందు ధర్మచింతన మనంభ

నము. సకలము న్యాయసూత్రబద్ధమై ప్రవర్తించుచుండును. జర్మనుల రాజ్యవ్యాప్తి నాకాంక్ష స్వయంతీర్థమున కేర్పడినది గాని పరుల సంతరణమున కేర్పడిలేదు. ఆత్మసంరక్షణము ఆత్మోపభోగము ఆత్మవిజృంభణము రాజ్యవ్యాప్తనమునకు మూలంతురములు. జర్మను లీ కార్యమును సాధించుటకై ఏబదేండ్లనుండి ప్రయత్నము చేయుచుండిరి. జర్మనుల దురుద్దేశము నింద్యుల బైనను వారి పూనిక దూగదృష్టి ప్రశంసనీయములు.

స్వయంతరణము

లోకమునం చెవరి తరణోపాయమునకు వారు కర్తలు. తరణోపాయమున కవసరమైన సకలసాధనంబులను కలిగియుండుటకు జాతులు ప్రయత్నించుట ధర్మముగ నున్నది. ఆత్మసంరక్షణమున కవశ్యమైన సాధన సంపద లేనపుడు జాతీయవిజృంభణము జాతీయవికాసము జాతీయసంరక్షణము దుర్భటం బగును. పరపోషణము శురాధీనత స్వతీయవిజృంభణమునకు వికాసమునకు పతికూలములు. ఈ తత్త్వము ననుసరించియె స్వయంనియోగధర్మము జాతీయస్థితికి మూలబీజ మని పాశ్చాత్యరాజనీతిజ్ఞు లందఱును అంగీకరించుచున్నారు. రుష్యా పరివర్తనమునందీ ధర్మమంగీకృతము. జర్మనులు రుష్యాసంధియం దీ ధర్మము నంగీకరించిరి. స్థిరశాంతికి స్వయంనియోగధర్మము మూల మని వుక్ట్రో విల్సను లాయుడు జార్జి గార్లు ప్రకటించిరి. భారతజాతియొక్క వికాసవిజృంభణములకు స్వయంనియోగధర్మావలంబన మవశ్య మని దేశకాలపరిస్థితులను పరిశీలించినవారికి విశద మగుచున్నది. బ్రిటిషుసామ్రాజ్యమునందు వర్తమాన భారతజాతీయస్థితి దుర్భరము, దుస్తరము. దేశస్థితి కిది ప్రజానాపశల్యమునకును తగిన వికాసము విజృంభణము బలము కలుగలేదు. వర్తమానపరిస్థితులందు కలుగుట దుర్లభము. బ్రిటిషు సామ్రాజ్యమునకును సామ్రాజ్యాంతర్గతం బైన భరతఖండమునకును శుభస్థితి కలుగుటకు బ్రిటిషు ప్రజల కీ సత్యము హృద్యతంబు గావలయును. ఏతత్ప్రయోజనము కలుగుటకై భరతఖండమునందు రాజ్యాంగాందోళనము పర్యాప్తంబగుచున్నది.

THE GRAND RECEPTION TO THE RELEASED INTERNEES AT MADRAS

171,000,0
13,500,0
22,000,000

విక దల కాబడిన స్వంతలకు చెన్న పురివా కొనగిన స్వాగతము

LOK. TILAK'S DEPUTATION TO ENGLAND

లోకమాన్య తిలక్ గారి ఆంగ్ల సందేశము

ఖండములలోని కాష్టములు	ఎట్లు లభించినది	వత్సరము	చదరపు వైపు	జనసంఖ్య	ఎగు మత్తులు	దిగు నుత్తులు
ఈ జిల్లా	ఆక్రమించుకొనబడినది	1882	400,000	12,000,000	25,000,000	29,000,000
సుదాను	బయింపబడినది	1894	1,000,000	2,000,000	—	—
మారిమను	ఇచ్చివేయబడినది	1810-181	720	870,000	2,000,000	2,500,000
సిచిలీసు	సమాధానముమీదనిచ్చివేయబడినది	1814	100	23,000	78,000	110,000
ఆసెనసు	ఆక్రమించుకొనబడినది [నది	1815	40	150	—	—
సెయింపుపాలిన	బయింపబడినది	1878	47	3,500	42,000	6,000
అమెరికా						
ఒంటారియో	బయింపబడి ఇచ్చివేయబడినది	1759-1763	407,250	7,200,000	140,000,000	79,000,000
క్వీబెక్	" " " " " " " "	1759-1763	706,850			
నోవాస్కోషియా	" " " " " " " "	1627-1712	21,500			
నన్స్వే	సమాధానముమీదనిచ్చివేయబడినది	1764	28,000			
ప్రిన్స్ ఎడ్వర్డ్ ద్వీపము	బయింపబడినది [నది	1745-1764	2,200			
ప్రిన్స్ జార్జ్ లంబియన్	అధినివేశింపబడినది	1670	855,900			
మెనిటోబా	" " " " " " " "	1812	251,900			
ఆల్బర్టా	" " " " " " " "	1870	255,800			
సస్కాచెవాన్	" " " " " " " "	1867	251,700			
పశ్చిమాత్మిగరాష్ట్రములు	" " " " " " " "	1870	1,250,000			
న్యూఫౌన్డ్లాండు	సమాధానముమీదనిచ్చివేయబడినది	1584	40,000	240,000	2,700,000	2,400,000
జమెయికా	బయింపబడినది [నది	1658	4,200	850,000	3,050,000	2,710,000
బాహ్మాకు	అధినివేశింపబడినది	1624	4,400	56,000	358,000	276,000
లీవర్ వ్యవస్థలు	" " " " " " " "	1623-1654	750	110,000	640,000	502,000
విండెస్టర్ ద్వీపములు	ఇచ్చివేయబడినది	1763, 1764	510	200,000	800,000	800,000
బార్బడోస్	అధినివేశింపబడినది	1604	170	196,000	1,460,000	1,046,000
ట్రినిడాడు, టోబాగో	బయింపబడినది	1797	1,860	330,000	4,700,000	4,500,000
బ్రిటీషు గ్వానానా	బయింపబడి ఇచ్చివేయబడినది	1803-1814	9,500	310,000	1,700,000	1,577,000
బ్రిటీషు హోల్స్టెర్లాన్	" " " " " " " "	1794	8,600	40,500	700,000	550,000
బర్మాడా	అధినివేశింపబడినది	1612	20	19,000	637,000	117,000
ఫాక్లాండు ద్వీపములు	సమాధానముమీదనిచ్చివేయబడినది	1771	6,500	8,240	100,000	620,000
దక్షిణజార్జియా	" " " " " " " "	1771	1,000	—	—	—
ఆస్ట్రేలియా						
న్యూసౌత్ వేల్స్	అధినివేశింపబడినది	1788	310,400	1,650,000	72,000,000	80,000,000
విక్టోరియా	" " " " " " " "	1832	88,000	1,320,000		
దక్షిణ ఆస్ట్రేలియా	" " " " " " " "	1836	904,000	409,000		
క్వీన్స్లాండు	" " " " " " " "	1824	670,500	606,000		
టాస్మానియా	" " " " " " " "	1803	26,200	191,000		
పశ్చిమ ఆస్ట్రేలియా	" " " " " " " "	1828	976,000	282,000		
న్యూజిలాండు	" " " " " " " "	1845	105,000	1,050,000	81,000,000	22,000,000
ఫిజి	స్వదేశీయులముద్దనుండి పత్తి	1874	7,600	180,000	958,000	1,060,000
పాపువ	కలకత్తానబడినది [హిందూదేశము	1884	90,540	380,000	—	—
పసిఫిక్ ద్వీపములు	సమాధానముమీద నియ్యబడినది	1898-1906	12,500	200,000	850,000	800,000

బ్రిటీషు సామ్రాజ్యము

భూగోళమునందు భూభాగవైశాల్యము 5,12,30,000 చదరపు మైళ్లు. అందు బ్రిటీషుసామ్రాజ్యవైశాల్యము 1,27,47,324. ప్రపంచమునందలి ప్రజాసంఖ్య 1,72,13,86,045. అందు 43,55,74,001 ప్రజలు బ్రిటీషు సామ్రాజ్యమునందుఁ గలరు. భూభాగమునందును జన సంఖ్యయందును నాల్గవ వంతు బ్రిటీషుసామ్రాజ్యమునఁ గలదు. భరతఖండవైశాల్యము 17,89,156 చదరపుమైళ్లు. జనసంఖ్య 32,00,00,000. బ్రిటీషుసామ్రాజ్యవిస్తీర్ణము నందు ఏడవవంతు వైశాల్యమును జనసంఖ్యయందు మూడవపాళ్లు జనసంఖ్యయు భరతఖండము కలిగి యున్నది. భరతఖండము సుజలపూరితము, ఫలవంతము, సహజసంపద్భరితము, జనాకీర్ణము, ప్రాచీనసభ్యతాశోభితము, బ్రిటీషుసామ్రాజ్యమునకు శిరోభూషణము. లోకమునందలి నాల్గవ వంతు సాంపద్యలమును ప్రజాబలమును కలిగియుండియు బ్రిటీషుసామ్రాజ్యము మహాబల సమన్వితము గాకుండుటకును విషమానస్థ పడయుటకును కారణంబులు విచారయోగ్యంబులు. బ్రిటీషు సామ్రాజ్యము సుబలస్థితమైన శత్రుకోటికి దుర్భేద్యమై స్థిరశాంతిస్థాపనమునకు సాధనమై ప్రజాస్వామ్య త్వమునకు బలప్రదమై ధర్మపోషణమునకు నలయము కాఁగలదు.

బ్రిటీషు ప్రజల శీలము

బ్రిటీషు జాతి శీలము విచిత్రము. ఉదారభావము స్వాతంత్ర్యప్రియత్వము చిత్తశ్చైర్యము రాజ్యాంగపరిజ్ఞానము బ్రిటీషు ప్రజలకు చిరకాలాగతంబులైన నుగుణంబులు. బ్రిటీషు ప్రజల ప్రతిభకు మహాసామ్రాజ్య నిర్మాణమును నిర్వహణమును తార్కాణములు. బ్రిటీషు ప్రజలకు స్వోత్కర్ష ఆత్మవిశ్వాసము అత్యధికము. ఉదారభావసత్వరారంభస్వభావము న్యూనము. ప్రవర్ధమానం బైన సామ్రాజ్యసంరక్షణమునకును వికాసమునకును సదృశం బైన ప్రచలనము బ్రిటీషు ప్రజల యందు దుర్లభము. బ్రిటీషు ప్రజలకు పూర్వస్థితిసంరక్షణమునందును మండగమనమునందును విశ్వాస మధి

కము. సామ్రాజ్యాతర్భాగములు మాతృదేశమున కత్యంతదూరమునందుఁ గలవు. బ్రష్ట లాంఛన ఆస్థ్రేలియా దేశములు 10,000 భరతఖండము 6,000 మలయా రాజ్యము 7,000 కనడా దేశము 4,000 మైళ్ల దూరమునందుఁ గలవు.

సామ్రాజ్యరక్షణము

బ్రిటీషు సామ్రాజ్యమునకు సుత్యభూమి యైన బ్రిటీషు ద్వీపములు 1,21,512 మైళ్ల వైశాల్యమును 464 లక్షల ప్రజలను కలిగియుండి 1,31,53,683 మైళ్ల వైశాల్యమును 4,342 లక్షల ప్రజలను గల మహాసామ్రాజ్యమును పాలించుచున్నది. నాలుగు కోట్ల బ్రిటీషు ప్రజలు 43 కోట్ల సామ్రాజ్యవాసులను పాలించుచు యత్యాశ్చర్యకరమైన విషమము. సామ్రాజ్యాగములకును సామ్రాజ్యభూమికిని గల దూరమును తలపోయునపుడీ యాశ్చర్యము ద్విగుణీకృతం బగుచున్నది. బ్రిటీషు సామ్రాజ్యరక్షణమునకును పోషణమునకును బ్రిటీషు సాంకాదళము సాధనముగ నున్నది. దూరస్థములైన సామ్రాజ్యాగములకు సాంకాదళి సహాయమువలననే గమనాగమనములు సాధ్యములు. బ్రిటీషు సాంకాదళము బలహీనమైన, సామ్రాజ్యాగముల బంధనములు శిథిలంబులై సామ్రాజ్యరక్షణము దుర్లభం బగును. బ్రిటీషు సామ్రాజ్యాగవేత్తలు గతశతాబ్దియందు సాంకాదళమును బలపఱచి సామ్రాజ్యమును పోషించిరి. లోకమునందు తిరరజాతులు నిద్రానస్థయందు మునిగియున్నపుడు బ్రిటీషు ప్రజల ప్రతిభ యప్రతిహతముగ సాఁగినది. యూరపుఖండమునందు జర్మనుల విజృంభణము ఆసియాఖండమునందు జపానీయుల విజృంభణము బ్రిటీషు ప్రతిభకు భంగమును కలిగించినవి. బ్రిటీషు రాజనీతి జ్వల ప్రతిభ బ్రిటీషు సాంకాదళములు బ్రిటీషు సామ్రాజ్యము నింతవఱకును కాపాడినవి. వర్తమాన మహాసంగ్రామమువలన పరిస్థితులు సంపూర్ణముగ మారి నవి. ప్రబలమైన రుష్యాసామ్రాజ్యము విచ్ఛిన్నమైనది. జర్మనుల విజృంభణము స్థిరపడినది. తురుష్కులు జర్మనుల నాయకత్వము నంగీకరించిరి. తురుష్కుల మిత్రత్వము

మువలన జర్మనులకు మహమ్మదీయుల సానుభూతి కలిగినది. రుష్యావినాశమువలన జర్మనులు సామదానభేద దండ్రి పాయములను పూని తమ బలమును బర్లినునుండి ఆఫ్ఘనిస్తాన్ మువలన న్యాపిషజేయ సమకట్టిరి. దుర్బలస్థితియందున్న రుష్యాకు ప్రతిఘటనసామర్థ్యము లేదు. రుష్యానికూ జర్మనులకు లోబడినది. బాల్కన్ రాష్ట్రములందు బల్గేరియా జర్మనులతో చేరి యుద్ధము చేయుచున్నది. స్వీడెన్ మోంటెనీగ్రో రాజ్యములు నాశము నొందినవి. గ్రీసుదేశము మిత్రమండలితో గలిసి నది. తురుష్కసామ్రాజ్యము జర్మనులతో చేరి పోరుచున్నది. పారిసీయు దుర్బలవశయచున్నది. జర్మనులను ప్రతిఘటించుటకు తగిన బలవద్రాజ్యము బర్లిను ఆఫ్ఘనిస్తాన్ ముల ననుమతము లేదు. జర్మను సామ్రాజ్యన్యాపనము నాసియాఖండమునందు ప్రతిఘటించుటకై బ్రిటీషుస్ట్రాములు మెసపొటమియా పలస్తీను దేశములందు యుద్ధమూతను జయప్రదముగ జరుపుచున్నవి. రుష్యానిర్మలనమువలన జర్మనుబలములు దక్షిణ రుష్యామార్గమున ఆఫ్ఘనిస్తాన్ ము చేరుటకు వీలు కలిగినది. ఆఫ్ఘనిస్తాన్ మున కసాయము సంభవమైన భరత ఖండమునకును యుద్ధోపద్రవము కలుగుట సహజము. ఆసియాఖండమునందు సంభవము కాగల యుద్ధోపద్రవము నాఁపుటకు వలయు శక్తిసామర్థ్యములు భరత ఖండమునకు భారతమాతబలము మాత్రమే ప్రక్షిప్తముగఁ గలవు.

బ్రిటీషు రాజనీతిజ్ఞులు దూరదృష్టిని విశ్వాసమున కలిగి ప్రవర్తించియుండిన జర్మనుల విజృంభణమునకు ఆసియాఖండమునందు ప్రతిఘటనము భరతఖండమువలన కలిగియుండును. సామ్రాజ్యవిషయదశయందు భారత యోధులు బ్రిటీషుసామ్రాజ్యమును సంరక్షించిరి. ప్లాండర్సు ఆఫ్రికా తుర్కీ మెసపొటమియా పలస్తీను రంగములు భారతయోధరక్తికి క్రిందబులై, భారతమాత మహాబలము బ్రిటీషుప్రజలకు సువ్యక్తంబైనది. బ్రిటీషు సామ్రాజ్యాంగములైన వలసరాజ్యములకు ఆసియా ఖండమునందు జర్మనుల విజృంభణము నాఁపుటకు సామర్థ్యవశానములు లేవు. యూరపురాజ్యముల బల

వికాసములకు ఆసియాఖండరాజ్యాధిపత్యము మూలబీజము. బ్రిటీషుసామ్రాజ్యోన్నతస్థితికి భరతఖండరాజ్యాధిపత్యము ముఖ్యసాధనము. పాశ్చాత్యరాజ్యముల పోషణమున కవసరమైన పదార్థములు విశేషముగ ప్రాచ్యరాజ్యలభ్యములు. అన్నాదిపదార్థంబు లన్నియు పాశ్చాత్యరాజ్యములకు పరదేశములనుండి గావలసియున్నవి. బ్రిటీషుద్వీపముల స్థితి ముఖ్యముగ కలదు. బ్రిటీషు రాజ్యాధికారులు భరతఖండమును తమ పోషణమున కవసరమని తలచిరి గాని రక్షణమున కవసరంబని తలపలేదు. బహిరక్షి పరాధీనంబైనపు డంతఃకక్షియు కాలక్రమమున పరాధీనంబగుట సహజము. వర్తమాన మహాసంగ్రామమువలన బ్రిటీషురాజనీతిజ్ఞులకు భరతఖండపు రక్షణసామర్థ్యము విస్తృతమైనది. భరత ఖండమునందు యుద్ధనిర్వహణమున కవసరమైన ప్రజాబలమును సుపక్వలమును గలవు. దేశమునందుఁ గల బలసంపదలు సంవర్ధితంబైన, భరతఖండము ఆత్మ సంరక్షణమునకును బ్రిటీషుసామ్రాజ్యసంరక్షణమునకును తగిన స్థితియందుండియుండును. ఆంగ్లరాజనీతిజ్ఞులిప్పుడు కన్నులు విప్పి భారతమాత బలమును సందర్శింప సమకట్టిరి. సమయము దాఁచినపుడు చేసిన ప్రయత్నములు కార్యసాధనమున కనుకూలములు గావు. వర్తమానకాలమునందు బ్రిటీషురాజనీతిజ్ఞులు చేయు ప్రయత్నములు గతజలసేతుబాధనమువలె నున్నవి.

బ్రిటీషుసామ్రాజ్యమునకు భారతీయుల సంపూర్ణ బలము కలుగుటకు భారతమాతకు సుబలదశ సంప్రాప్తము కావలయును. భారతమాతకు సుబలదశ సంప్రాప్తంబగుటకు భారతీయులకు సుస్థిరమైన దేశభక్తి కలుగుట యవసరము. దేశభక్తులు స్వదేశసంరక్షణార్థము ప్రాణమానధనములను ఫలాపేక్ష లేకయే సమర్పించుట ప్రకృతిధర్మము. భావరహితమైన త్యాగమసంభవము. భారతీయులకు బ్రిటీషుసామ్రాజ్యసంరక్షణమునందు బాధ్యత కలుగుటకు సామ్రాజ్యమునందఁ జితరరాజ్యములకుఁ గల గౌరవపతికత్తులను వాడుకలిగి యుండుట యవసరము. బ్రిటీషుసామ్రాజ్యంతర్భాగముల స్థితిగతులను పరిశీలించినపుడు భరతఖండమునకు

సామ్రాజ్యమునకు వలస రాజ్యములకు గల కారవ ప్రతిపత్తులు లే వని విశేష మగుచున్నది.

యుద్ధ మారంభ మైన తరువాత బ్రిటీషు రాజనీతి జ్వల దృక్కోణమునందు స్వల్ప మైన మార్పు కలిగినది. సామ్రాజ్యసభయందు హైద్రాబద్ ప్రతిఘటకు ప్రవేశము కలిగినది. గతసంవత్సరమునందు సామ్రాజ్యసభకు నియుక్తు లైన సర్ జేమ్సు మెన్రెయ్ సర్ సర్వోద్ధ ప్రసన్న సింహా బికానీరు మహారాజు గార్లు ప్రచారము క్తులు గారు; హిందూజేశమగ్రులును గారు. వర్త మానసంవత్సరమునందు నియుక్తు లైన సభ్యులును ప్రజానియక్తులు గారు. అధికారనియక్తులు ప్రజలయందు తాహమును కలిగింపనోపరు. ముఖ్యమంత్రి బ్రిటీషు సామ్రాజ్యమునందు వలసరాజ్యములు సమభాగలనియు భరతఖండము ముఖ్యభాగ మనియు పలికియుండును. భరతఖండమునకు బ్రిటీషు సామ్రాజ్యమునందు వలస రాజ్యములకువలె సమభాగత్వమును కల్పించుట సామ్రాజ్యనిర్వహణమునందు దభిమానమును కల్పించుటకు ముఖ్యసాధనము. పరిపాలనమునందు బాధ్యత లేని ప్రజలు రక్షణమునందు బాధ్యత వహించుట దుర్లభము. భరతఖండమునందు బాధ్యత గల పరిపాలనమును స్థాపించుటవలన భారతీయులు బ్రిటీషు సామ్రాజ్యరక్షణమునందు బాధ్యత వహింపగలరు. పరిపాలనభారము పరాధీనమునందుండగ, సంతక్షణభారమునందు భారతీయుల కుత్సాహభిమానములు కలుగుట యసాధ్యము. ఆంగ్లరాజనీతిజ్ఞులు ప్రకృతిధర్మమును పరికించి భరతఖండమునందు సత్వరముగ స్వపరిపాలనమును స్థాపించి సామ్రాజ్యరక్షణమునందు దభిమానోత్సాహములను కలుగఁజేయుటకు నిశ్చలచిత్తముతో పాటుపడుట లోకకల్యాణమునకు మూలబీజము. ఆత్మరక్షణమునకును సామ్రాజ్యసంరక్షణమునకును భారత మాతకుఁ గల సమపాయము లితరరాజ్యములకు లేవు. భరతఖండమునకుఁ గల యపారమైన సమపాయములను వికసింపఁజేయుట సామ్రాజ్యబలమునకు ముఖ్యసాధనము. బ్రిటీషుసామ్రాజ్యప్రజలయందు మూఁడు వంతుల ప్రజలకు భరతఖండము నిలయము. ముప్పది మూఁడు

కోట్ల ప్రజలు నిరాయుధులై పరితనిత్రులై గుర్బానులై విశ్వాసరహితులై సంకమాత్ములై యున్నపుడు సామ్రాజ్యసంరక్షణము దుర్లభ మని విచారజ్ఞులకు విచిత్రము కాకిమానము. ఆంగ్లరాజనీతిజ్ఞుల మహద్విషయము గోచరింఁ కుండుట సాధానంబు.

మాతనాఁగ్లాంగవస్థలు

వర్తమానమున సామ్రాజ్య మపార మైన రాజ్యాంగ సమస్యలకు హేతుభూతిము కాఁగలను. యుద్ధాంతము నందు ప్రజాస్వామ్యశక్తియును ప్రముఖత కలుగఁగలను. ధనస్వామ్యశక్తియునును అధికారస్వామ్యశక్తియునును ప్రముఖత తగ్గఁగలను. రాజ్యనిర్మాణమునందు స్వయానియోగసిద్ధాంత మనలంబియు కాఁగలను. రుహ్య విలయమునందు ఒర్మయజ్ఞోయవిజ్ఞాభణమును నినా జాతీయవిజ్ఞాభణమును జపానుజాతీయవిజ్ఞాభణమును సర్వమహమ్మదీయవిజ్ఞాభణమును సంగ్రహములు. ఒర్మయజ్ఞోయవిజ్ఞాభణము సకలవిజ్ఞులును మూలము కాఁగలను. ఒర్మయవిజ్ఞాభణము యద్భుత మైన, యూపు ఆసియా ఆఫ్రికా ఖండములకు ఒర్మయనిరంగుతాభికాగము న్యాపిచుట సహజము. లోక సంగ్రహణమునకు ధర్మము మూలము గాక బలము మూలము కాఁగలను. బ్రిటీషుసామ్రాజ్యమును అధిరికా సంయుక్తరాష్ట్రములును ప్రాచ్యును ధర్మబలమును స్థాపించుటకు సమకట్టినవి. మితమండలి సకలములను సఫలము చేయుటకై భారతీయులు పరమోత్సాహముతో సకలవిధముల చోష్పడిరి. వర్తమాన విషయపరిస్థితులందు యద్భుతనిర్వహణమునకు భారతీయుల సహాయ మధికతరముగ నవసరం బని స్రధానమంతి, లాగును జాజ్జి గారు రాజప్రతినిధికి సూచితమును పంపిరి. జాజ్జి చక్రవర్తి “సామ్రాజ్యవసరములు హిందూజేశమునకు యద్భుతనిర్వహణమున కవకాశములను కల్పించినవి.” అని సూచితమును పంపెను. డిల్లీనగరమునందు ఏప్రిలు 27-వ తేదిని కూడిన మహాసభయందు షమ్సుధర్మ ప్రభువు సామ్రాజ్యవసరములను భరతఖండపు బాధ తలను సవిస్తరముగ విశదీకరించెను. రాజప్రతిని

సామ్రాజ్యమును చక్రవర్తి సామ్రాజ్యమును సంతృప్తికరముగా గానమును యధాస్థిరముగాను అనుష్ఠించు ప్రజల సహాయమును పడయుటకై తత్త్వజ్ఞులైన రాజ్యసాధన మనమును నిమిత్తము భారతఖండమునకు రాజకీయంగా దోహదమును చేయు నాంగ్ల రాజ్యాధిపతులు ప్రకటించుచున్నారు. ఏకధర్మమునె అనుష్ఠించున కొక విధమునను భారతఖండమును కింకొక విధమునను సమన్వయింపఁజేయుట రాజనీతి కాజాలము. రాజ్యాంగాదోశమును విజయంతముఃపఱకును విరమింపఁజేయుట యవసర మని రాజప్రతినిధి తెలిపెను. భారతఖండము యధాస్థిరముగానున్న నైస్వర్యమును ద్రవ్యమును సమకూర్చుట యవసరము. ప్రజల కుతస్సహ ముండిన గాని ఈ సామ్రాజ్యసాధనము సాధ్యము గాదు. మూల సిద్ధాంతములను సేవభవింపనివారితో సామ్రాజ్యమును యసంగతి మని రాజప్రతినిధి తెలిపెను. హిందూ దేశ రాజ్యాంగసమస్యల కట్ల భారతీయులకును ఆంగ్లేయులకును దృక్కోణమునకు సమానదశ కలుగుట యసాధనము. లోకమాన్య శిలకు మహాత్మా గాంధీ రసీంద్ర నాథాచార్యులు భారత దేశభక్తి యవతమానము. ఆంగ్ల రాజ్యాధికారులకు భారత దేశభక్తులకు సమానస్పృహము స్వపరిపాలనదశయందు మాత్రమే సాధ్యము. స్వరాజ్యపు రాయబారముల ప్రతిషేధమును ప్రచారజకుల ప్రతిషేధమును భారతీయుల కసంతృప్తి కలిగించినవి. ప్రజలకు పరిపాలనమునందు బాధ్యత యున్నపుడే సమగ్ర మైన సాహచర్యము సాధ్యము. వర్తమానవిషయదశయందు భారతఖండ సంరక్షణమునకు సయితము ప్రజల సాహచర్య మవసరము. ఆంగ్ల యోధులు ఆంగ్లాధికారులు సామ్రాజ్య పాలనమును యభేచ్ఛముగ చేసెడి శక మంతము నొందినది. ముప్పదిమూడుకొట్ల మంది భారతీయులను 1,70,000 మంది యాంగ్లులు పాలించుట సాధ్యమా? నాలుగు కొట్ల మంది బ్రిటీషు ప్రజలు భూగోళము నందలి నాల్గవ వంతు వైశాల్యము గల బ్రిటీషు సామ్రాజ్యమును లోకమును విజయమునకు లావరించిన సమయమునందు పాలించుటయు రక్షించుటయు దుస్సరము.

ఏ భాగమునైనా సామ్రాజ్యసాధనములను ఆ భాగము వహించగలచున్న బ్రిటీషు సామ్రాజ్యరక్షణము సుసాధ్యము. బ్రిటీషు రాజనీతిజ్ఞులు ఈ ధర్మమును చిరకాలము క్రిందటనే గ్రహించిరి. కాని, యావరించుటకు వాయు సాహసధైర్యముల నాంగ్లేయ రాజనీతిజ్ఞులు కలియించగలగ వర్తమానసమయమునందు సామ్రాజ్యమునకు విషమదశ సగ్రాప్త మైనది.

పదునెనిమిదవ శతాబ్దియందు అమెరికాసంయుక్త రాష్ట్రములు తిరుగుబాటువలన బ్రిటీషు సామ్రాజ్యమున కపార మైన నష్టము కలిగినది. అమెరికాసంయుక్త రాష్ట్రములు సామ్రాజ్య స్వాతంత్ర్యమును పడసినపుడు బ్రిటీషు రాజనీతిజ్ఞులు కన్ను తెరిచిరి. కనడా ఆస్ట్రేలియా రాజ్యములకు స్వపరిపాలనము సులభముగ నొసంగఁబడినది. బానార్సు గారు దక్షిణాఫ్రికాయందు స్వపరిపాలనమును స్థాపించుట యాంగ్ల రాజ్యాంగవిజ్ఞానమునకు నిదర్శనము. ఘోరయుద్ధము పరిసమాప్తి నొంది బ్రిటీషు పక్షమునకు విజయము సమకూరిన వెంటనే దక్షిణాఫ్రికాయగు సంయుక్త రాజ్యము స్థాపింపఁబడినది. దక్షిణాఫ్రికాయందు స్వరాజ్యమును స్థాపించుటవలన కలిగిన ప్రయోజనము వర్తమానమహాసంగ్రామమునందు విశద మైనది. పరమతత్వపు లైన బోధా స్పృహ గాల్గు పరమమిత్రులై బ్రిటీషు సామ్రాజ్యసంరక్షణమునకై సర్వమును సమర్పించుచున్నారు. జగ్మచల మనోరథములు భారతఖండమునందువలె దక్షిణాఫ్రికాయందును భగ్గుము లైనవి. బ్రిటీషు సామ్రాజ్యాంగముల స్వాతంత్ర్యస్థితియే సామ్రాజ్యసంరక్షణమునకును బలమునకును పరమసాధనం బని స్థిరపడినది. ఈ గుణపాతము స్వోత్పన్న పరాయణులును స్వజాతీయభిమానులును నైన వెల్చి నైకోహము వర్గమునకు పట్టుపడకపోవుట విచారకరము. సామ్రాజ్యవిషయదశయందైనను వారి దురభిమానము నిర్గమించుట సామ్రాజ్యక్షేమమున కవసరము. బ్రిటీషు సామ్రాజ్యపు యోగక్షేమములకును సంరక్షణమునకును స్వపరిపాలనబద్ధము లైన రాజ్యముల సాంఘాతిక సంయుక్త సామ్రాజ్యనిర్మాణమే సాధనము. ఏతత్సాధన నిర్మాణమునకు బ్రిటీషు సామ్రాజ్యమునకు మకుటమును

ముప్పది మూడు కోట్ల బ్రజలకు నిలయుమును బహుళ సంవత్సరశోభితమును వైన భరతఖండమునందు స్వపరిపాలనమును స్థాపించుట యత్యవశ్యమని బ్రిటిషు రాజనీతిజ్ఞులును హైందవరాజనీతిజ్ఞులును ప్రతిపాదించుచున్నారు.

భరతఖండమునందు రాజ్యాంగసంస్కరణము లని వార్యము లని మోంట్‌గూ గారు తాము మెససా టేమియా యుద్ధరంగమును గూర్చి సవిమర్శముగ సంభాషించు సందర్భమున ప్రస్తుటము చేసిరి :

“నాగరికత గలిగి ప్రవర్ధమానం బగుచున్న దేశముయొక్క శవీనావశ్యకతలకు భరతవర్ష పరిపాలనము అయోమయముగను వారు తుల్యముగను విస్తరణగుణవిహీనముగను అతిపురాణముగను నున్నది.”

మోంట్‌గూ గారి యీ వాక్యములు పరిపాలనజడత్వమును చాటుచున్నవి. మెససా టేమియారంగచరిత్రను విమర్శించిన వెడ్జిప్రసూ గారీ భావమునే ప్రచురించిరి. దేశకాలపరిస్థితులు మాజినను ప్రజాశయములు మాజినను పరిపాలనమునందు మార్పులు కలుగలేదు. ఒక శతాబ్దికి పూర్వపు పరిపాలనస్థితియె ఇపుడును గలను. భారతీయనాయకులలో సంస్కరణవిధానములందూను సంస్కరణమార్గములందును కాలపరిమిత్యందును కించిచ్చేదాభిప్రాయము లున్నను సంస్కరణావశ్యకతావిషయమునందు భేదాభిప్రాయము లేదు. సంగ్రామావశ్యకతలు సంగ్రామవ్యాపనము సంగ్రామోపద్రవము సంగ్రామధర్మము సంస్కరణావశ్యకతను బలపఱచినవి. దేశభక్తుడు గోపాలకృష్ణగోకలే మహాసంగ్రామము సంగ్రాహం బైనపుడు వర్తమానదుర్బలదేశీయందు మాతృదేశసంరక్షణము దుర్లభమని తెలిపియుండెను. దేశకాలపాత్రావశ్యకతలను గ్రహింపజాలని స్వప్రయోజనకరులైన యధికారాభిమానులును అధికారవర్గాభిమానులును సంశయాత్ములును విశ్వాసరహితులును వర్తమానవిషయదేశకు కారకులు. భరతఖండవికాసమునకు బ్రిటిషుసామ్రాజ్యమునందలి సంపూర్ణస్వాతంత్ర్యస్థితి అత్యవశ్యము. భరతఖండమునకు సంపూర్ణస్వాతంత్ర్యస్థితి లభించుటకు జాతీయమహమ్మదీయసభలు నిర్ణయించిన రాజ్యాంగసంస్కరణవిధానము

ప్రథమసోపానము. అత్యుపరమునందగు కూడిన జాతీయమహమ్మదీయమహాసభలయందు ఏకగ్రీవముగ సంగీకృతమైన స్వరాజ్యవిధానమును భారతీయులందఱక సంత్యాకులు కోరుచున్నారు. సాందూప్తముగ్రికిని రాజప్రతినిధికిని వివిధప్రాంగములందలి నాయకులములు సమర్పించిన విస్తృతము లీ విషయమున విస్తృతము చేయుచున్నవి.

రాజ్యాంగ సంస్కరణ ప్రతిపాదనము

ఆ. భారతవర్షమునందలి నవాసంఘములు ప్రాచీనసంస్కృతాలభ్యము లగుటచేత 1907 ఆ సంఘములవారు హావాలమునందును రాజ్యానీతియందును విశేషసావధ్యము కలిగియుండుటచేతను, నాకొద్ద బ్రిటిషు పరిపాలనముకలన వారు విద్విదులగు ప్రజాపర్యవేందరును కృత్రిమ పోలియందున ఉపేక్షను, నజీరుని ప్రస్తుతము గల పరిపాలనాధానము ప్రకటించుచివాక్యములగు సెలవేర్వక ప్రస్తుతావసరములను స్థిరీకరింపుటకు 1907-వ సంవత్సరమున భారతవర్షమున ఛార్టర్డ్ మునీరు స్వకగ్రామము ప్రసారించుటయే బ్రిటిషు పరిపాలనమునకు ఫలంకల్పము లని తెలుపుచు, కాసనమును ప్రకటించుటకు చురపహారము గాబరాజేంద్రుడు కనగించుటకు సమయ మాసన్నమైనదని జాతీయమహాసభ యాభిప్రాయపడుచున్నది.

ఆ. అభిలభాశీయమగు స్వతంత్ర్యమునా లిగ్నతయిన సంస్కరణోపసంఘమును యావన్నా రాజ్యానీతిగల హాభోపసంఘమును చేరి సమప్రతినిధి నిర్ణయించిన కర్మకర్తలందు 1907 సంస్కరణములను ప్రసారిచి స్వపరిపాలనమును స్థాపించుటకై నియతాంగధిమునకు భూమికోశకలయు 1911 జాతీయసభ కోరుచున్నది.

ఇ సామ్రాజ్య నిర్మాణమునందు భిక్షకత్వమును పరోక్షస్థితినుండి తొలగించి స్వాధీనాధినివేశములతో పాటు సామ్రాజ్యమునందు సమానస్థానమును కలిగి యుండునట్లు గాంధీరంపకలయును.

సంస్కరణ విధానము

I రాష్ట్రీయకానవసభలు

- 1 రాష్ట్రీయకానవసభలందు సభ్యులసంఖ్యలో 5 దింటి 4 పార్టీ ప్రజలచే నెన్నుకొనబడిన సభ్యులందు 1 పాలు ప్రభుత్వము వారిచే నియమింపబడిన సభ్యులు నుండవలెను.
- 2 పెద్ద రాష్ట్రములలో 125 మందియు చిన్న రాష్ట్రములలో 50 నుండి 75 మందియు కానవసభ్యులుండవలెను.
- 3 కానవసభ్యులను సాధ్యమైనంత వికాలమగు నెన్నిక స్వాతంత్ర్యముతో ప్రజలే యెన్నుకొనవలెను.

4 తక్కువ ప్రభాసంఖ్య గల ముఖ్యసంఘములకు ఎన్నికల మూలముగ శాసనసభయందు సూచించిన ప్రాతినిధ్య ముంగన ధ్యేష్టాట్లు చేయవలెను. సహాగ్యుదీయుల విషయమున ఈ క్రింది విధమున ప్రభావ్రాతినిధ్యము నేర్పాట్లు చేసే వారికి ప్రశ్నోకముగా ఎన్నికలు జరుపవలెను:

చంబాబు:— శాసనసభ్యులలో సగముమంది.

సంయుక్త రాష్ట్రములు:— నూటికి 80 మంది.

బంగాళము:— నూటికి 40 మంది.

బీహారు:— శాసనసభ్యులలో నాగన వంతు.

గుజరాత్రాష్ట్రములు:— నూటికి 15 మంది.

చెన్నారాష్ట్రము:— నూటికి 15 మంది.

హంబాయి:— శాసనసభ్యులలో మూడవ వంతు.

ప్రశ్నోక సంస్థాపనలన సెన్నుకొనబడిన నెలప్పు సహాగ్యుదీయేతరసంఘముల యొక్క కలలో మాహ్యుదీయుల డెన్నుకొనబడకుండినచో వై విధమున ప్రాతినిధ్య ముండవలెను.

ఒక సంఘము పత్యమున ప్రవేశ నిట్టబడిన బిల్లునకు గాని దానిలోని గ్లాజునకు గాని తీర్మానమునకు గాని ఆ సంఘ ప్రతినిగలలో ముప్పాతికవంద క్యతి రకముగ నున్న యెడల శాసనసభలయందు ఆ బిల్లును గూర్చి గాని గ్లాజును గూర్చి గాని తీర్మానమును గూర్చి గాని ప్రశంసయే అనధికారసభ్యులు వదలుకొనవలెను.

5 రాష్ట్ర ప్రభుత్వమునకు అధిపతులైన వారు (గవర్నరు గాని లెఫ్టి నెంటు గవర్నరు గాని) శాసనసభ కధ్యక్షులై యుండగూడదు. ఆ సభ కధ్యక్షుని నెన్నుకొను స్వాతంత్ర్యమును శాసనసభ్యుల కొసంగవలెను.

6 ఒక విషయమునకు సంబంధించిన యనుబంధ ప్రశ్నలను మొదట ప్రశ్న చేసినవారే యదగువలె నను నిర్బంధమును తీసివేసి యితరులదుగునట్లును ఏర్పాట్లు చేయవలెను.

7 ఆ. కట్టమ్మ పోట్టు తెలిగ్రాఫు టంకసాల ఉప్పు నల్లమందు రైలువేలు నాకాదళము సేనాదళము సామంతరాజుల కప్పుముల విషయములు లెప్పు ఇతరములైన రాబడలన్నియు రాష్ట్రీయ పరిపాలకుల యధీనము క్రింద నుండవలెను.

ఆ. రాష్ట్రమునకు వచ్చుడి యాదాయము లన్నియు అనేక విధముల బాపతుల క్రింద నుండగూడదు. నిర్ణయింపబడిన కొంత సామ్యము రాష్ట్రీయ ప్రభుత్వముల హిందూజాతీ ప్రభుత్వము వారి కిచ్చుచుండవలెను. ప్రశ్నోక క్షీణులు సంధించునప్పుడు ఈ మొత్తమును ఎక్కువ ధైర్యము తక్కువ ధైర్యము చేయవచ్చును.

ఇ. అప్పలను దీసికొనుట ఉన్న పన్నులకు మార్పుట ఆర్థిక పత్రోవిషయమున ఆమోదముల నిర్దుట మున్న గ్లాజులో కూడ రాష్ట్ర సంబంధ మైన యన్ని విషయములమీదను రాష్ట్రీయ శాసనసభకు సర్వాధికార ముండవలెను.

అన్ని బాపతుల క్యయములను కావలసిన యాదాయమును సమకూర్చుట తన్ను యన్ని మార్గములను బిల్లుల రీతిగా రాష్ట్రీయ

శాసనసభలయందు చర్చించి సభ్యుల సచ్చతులఁ గైకొనవలెను.

ఈ. శాసనసభ్యులచే నిర్ణయింపబడిన నియమముల ప్రకారము రాష్ట్రీయ ప్రభుత్వమునకు సంబంధించిన యన్ని విషయముల తీర్మానములను శాసనసభలో చర్చింపవలెను.

ఉ. రాష్ట్రీయ శాసనసభచే ఆమోదింపబడిన తీర్మానము కార్యనిర్వాహక సభయందు గవర్నరు గారిచే త్రోసివేయబడిన నేతప్పు ప్రభుత్వ కార్యనిర్వాహక సభ్యులవారికి దానిని ప్రతిఘటించు నధికార ముండగూడదు. ఆ తీర్మానమును గవర్నరు గారు త్రోసివేసిన వెనుక ఒక యేటికి వైబడిన కాలములోగా సభ్యులు ఆ తీర్మానమునే యామోదించునెడల, గానిని ఆమలు జరుపవలెను.

ఊ. అతి ప్రముఖ మైన తీర్మానము విషయమును ఒక నూటికి చాటించి వేచిక నాగు బరిపింప గోరునెడల చర్చకు శాసనసభయందు హాజరైన సభ్యులలో 8 వ వంతు వాయిదాకు సమ్మతించినయెడల, వాయిదా వేయుటకు తీర్మాన ముపపాదింపవచ్చును.

8 శాసనసభ్యులలో 8 వ భాగము ప్రశ్నోక సమావేశమును గోరునెడల ప్రశ్నోక శాసనసభను జరుపవచ్చును.

9 ధనవిషయమునకు సంబంధించిన బిల్లును గాని ఇంకే విషయపు బిల్లును గాని శాసనసభ్యులచే నెర్పబుపబడిన నిబంధనల ప్రకారము శాసనసభకుం దుపపాదింపవచ్చును దానిలోఁకు గవర్నరు గారి యనురుతి దీసికొను నవసర ముండగూడదు.

10 రాష్ట్రీయ శాసనసభలో ఆమోదింపబడిన బిల్లు లన్నియు శాసనములు కాక ముందు గవర్నరు గారిచే అంగీకరింపబడవలెను. కాని, ఆ బిల్లులకు గవర్నరు జనరలు గారు త్రోసివేయవచ్చును.

11 ప్రతిశాసనసభ్యుని సభ్యత్వకాలమును 5 సంవత్సరములై యుండవలెను.

II రాష్ట్రీయ ప్రభుత్వకర్తము

1 ప్రతిరాష్ట్రీయ ప్రభుత్వమునకును ఒక గవర్నరు అధిపతిగ నుండవలెను. అతఁడు ఇండియను సివిలు సర్వీసులోనివాఁడుగఁ గాని ఇతర మైన కాశ్వలెపు సర్వీసులోనివాఁడుగఁ గాని యుండగూడదు.

2 ప్రతిరాష్ట్రమునకు ప్రభుత్వ కార్యనిర్వాహక సంఘ మొకటి యుండవలెను. గవర్నరును ఈ సంఘమును గలసి ప్రభుత్వకర్త మగును.

3 సాధారణముగా ఇండియను సివిలు సర్వీసులలో నుండినవారిని ప్రభుత్వ కార్యనిర్వాహక సంఘములందు నియమింపగూడదు.

4 కార్యనిర్వాహక సంఘములో సగముమంది శాసనసభలలో ప్రజానియమిత సభ్యులచే నెన్నుకొనబడిన భారతీయులై యుండవలెను.

5 కార్యనిర్వాహక సంఘమునందు ప్రతిసభ్యుని సభ్యత్వకాలము 5 సంవత్సరములై యుండవలెను.

III సామ్రాజ్యశాసనసభ

- 1 సామ్రాజ్యశాసనసభలో 150 వందల సభ్యులుండవలెను.
- 2 ఈ 150 వందలలో 120 గలది ప్రజలచే నెన్నుకొనబడవలెనని యుండవలెను.
- 3 రాష్ట్రీయ శాసనసభలయందు మహమ్మదీయ ప్రాతినిధ్యమున కేర్పాటుచిన పద్ధతుల రీతిగనే సామ్రాజ్యశాసన సభ్యుల యన్ని కల విషయమునను సాధ్యమైంతుమనకు విశాల చిగు నెన్నిక స్వాతంత్ర్య ముండవలెను. రాష్ట్రీయశాసనసభలలోని సభ్యులు ప్రతిరాష్ట్రమునకును ఏమలోనుండి కొందఱి నెన్నుకొని సామ్రాజ్యశాసనసభకు పంపవలెను.
- 4 సామ్రాజ్యశాసనసభయందు ఎన్నుకొనబడిన భారతీయసభ్యుల సంఖ్యలో 8-వ పాలు ప్రతి రాష్ట్రమునుండియు చహార్యదీయ లచే ప్రత్యేకముగ నెన్నుకొనబడిన మహమ్మదీయప్రతినిధులై యుండవలెను. రాష్ట్రీయశాసనసభలయందు మహమ్మదీయప్రతి నిధుల సంఖ్యకు తగినట్లు ఈ సంఖ్యయు నుండవలెను.
(1-వ నెన్నుకు 4-వ క్లాసులో చెప్పబడిన యపనిబంధనలే యిందును వర్తించును.)
- 5 శాసనసభలోనివారే సభ కోక యధ్యక్షుడు నెన్నుకొనవలెను.
- 6 ఒక విషయమునకు సంబంధించిన యుపప్రశ్నలను మొదట ప్రశ్న వేసినవారే యదగతలై నను నిర్బంధమును తీసివేసి ఇతరు లును అడుగునట్లు చేయవలెను.
- 7 శాసనసభ్యులలో 8-వ పాలు ప్రత్యేకసభాసమావేశమును జరుపఁ గోరునెడల ప్రత్యేకసభ నొకదానిని సమావేశము చేయవలెను.
- 8 ధనవిషయము కాని యింకే బిల్లువైనను శాసనసభ్యు లేర్పాటుచు కొనిన నియమముల ప్రకారము ఉపసాదించవచ్చును. గాని నుప పాదించుటకు ప్రత్యేకము ప్రభుత్వవర్గమువారి యనుమతి యవ సరమై యుండఁగూడదు.
- 9 శాసనసభలలో ఆమోదంపఁబడిన యన్ని బిల్లులును శాసనము లగుటకు ముందు గవర్నరు జనరలు గారిచే నంగీకరింపఁబడవలెను.
- 10 (రివిన్యూ) రాబడిలో ధనకృత్యము బాపతు విషయములును బిల్లుల రూపమున వచ్చు విధానమును ఆర్థికపత్రమును ప్రత్యేకముగ శాసనసభ్యులయెదుట నెట్టబడి చర్చింపబడి అంగీకరింపఁబడ వలెను.
- 11 శాసనసభ్యుల సభ్యత్వకాలము 5 సంవత్సరములై యుండవలెను.
- 12 ఈ క్రింద చెప్పబడిన విషయము లన్నియు సామ్రాజ్య శాసన సభాధీనమున నుండవలెను :
అ. హిందూదేశమున దండెటను సమాసముగ ననుసరింపవలసిన శాసనములు.
ఆ. ధనవిషయమునందు ఒకరాష్ట్రమునకును ఇంకొక రాష్ట్ర మునకును నిర్ణయింపవలసిన సంబంధములు.
ఇ. సామంతరాజుల కష్టములు గాక సామ్రాజ్యాధాయము నకు సంబంధించిన యాదావిషయములు.

ఈ హిందూ దేశాధాయమునుండి వేయవలసిన వ్యయములను వేతనలక్షణమునకుఁ గాను నేనాగమనకృత్యములకు సంబంధించిన త్యాగము గన్నది నేనలు గాఁ యున్నది ప్రకారము చేయఁబడవచ్చును.

ఈ గుండెముకు బాధల బుద్ధిగ నున్నది సామంత రాష్ట్రముల ముఖ్యములను పన్నుల గల సమస్యలకు గాను గొప్పని కథించుటకును మున్నగుటకు సమయములేదు. ప్రస్తుతమున్న సామముల కలానుండి పన్నులను హొందిల పన్నులను సంగ్రహింపఁ దీకును దాదాపుగా మన్న పక్షతలను గుర్తునకు వచ్చుటకు భవనహాయములను పేయవలెను న సంబంధించిన నిమగ్నములు.

ఈ మొత్తముగూడ హిందూదేశ పరిపాలనముకు సంబంధించిన గాన్ని గాఁగియును.

- 13 శాసనసభలో నామోదంపఁబడిన ప్రతి బిల్లునును కార్యనిర్వాహకసభయందు గవర్నరు జనరలు గారిచే ప్రసంగింపఁబడిన తర్వాత ప్రభుత్వనిర్వాహక కర్మముచేత నిష్పత్తి యామోదంపఁబడి వలెను. కాని, గవర్నరు జనరలు గారిచే ప్రసంగింపఁబడిన వెనుక ఒక సంవత్సరము గాఁగిన వెనుక ఆ బిల్లును నే శాసనసభ నామోదించువఱకు ఆ బిల్లును నులు పనిపఁగలను.
- 14 అభిప్రాయము మైనముకు చచ్చిన వారు, పేదలను యున్న యవల, ఈ గ్రేట శాసనసభ్యులలో నొకభాగము వాయుగా కంగీకరిండునెడల వారుగా బిల్లులును ప్రతి బిల్లునైనను.
- 15 రాష్ట్రీయశాసనసభవారు గాని సామ్రాజ్య శాసనసభవారు గాని ఆమోదించిన యెట్టి బిల్లును ప్రసంగింపఁ తుం పోవచ్చుముగా గాఁగెన యెవల, బిల్లు ఆమోదంపఁబడినాఁగిననుండి సంవత్సరముగాఁ గా గానిని ప్రసంగింపవలెను. ప్రతి పేదలనుకలలు శాసనసభకు తెలియవచ్చిననాఁగిననుండి ఆ బిల్లు అనులు పనిపఁగూడదు.
- 16 సేనాసంబంధకృతహాకములలోను దేశ విగాఁగితం సంబంధ కృత హాకములలోను యుద్ధము ప్రకటించుట సుధివీరి నుండుమున్నగు విషయములందును సామ్రాజ్యశాసనసభవారి కిట్టి బిల్లుమును హిందూదేశపాలకులలో కల్పించుకొనఁగూడదు.

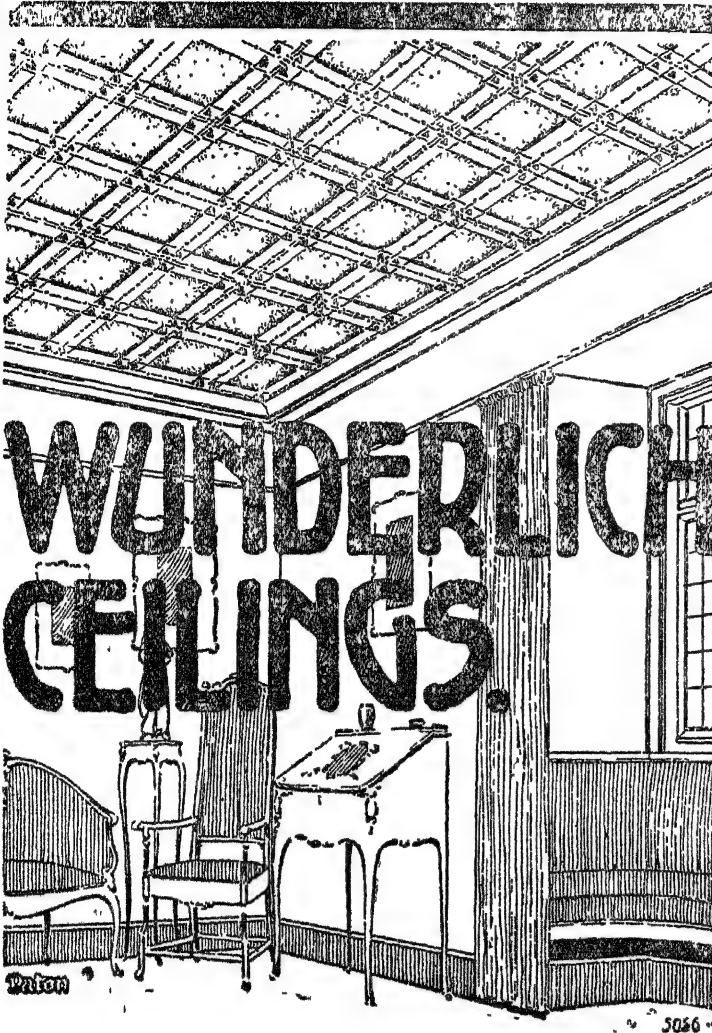
IV హిందూదేశ ప్రభుత్వవర్గము

- 1 హిందూదేశ ప్రభుత్వమునకు గవర్నరు జనరలు గారు ముఖ్యధి పతియై యుండవలెను.
- 2 గవర్నరు జనరలు గారికి సహాయముగ నొక కార్యనిర్వాహక సంఘ ముండవలెను. ఆ సంఘమున సగముమంది భాగధీయులుగ నుండవలెను.
- 3 కార్యనిర్వాహకసంఘమునందలి భారతీయసభ్యులను సామ్రాజ్య శాసనసభ్యులు నీకునుండి కొందఱి నెన్నుకొని నియమింప వలెను.
- 4 ఇండియను సివిలు సర్వీసులో పనిచేసినవారు సాధారణముగ కార్యనిర్వాహకసభ్యులుగ నియమింపఁబడఁగూడదు.

ఈదిగున కనుపరచిన ఘనవంతులు వారియొక్క కట్టడములలో "వన్ డర్ లిక్ సీలింగు"ను

అమర్చి కట్టియున్న వారిలో కొందఱు.

శేతాగు జమిందారు, దివాన్ బహదూర్ గోవిందదాస్, చతుర్భుజదాస్
ప. ల. న. సుబ్రహ్మణ్యశెట్టియార్
జి. ఎస్. రామస్వామి ఆయ్యర్
ఈ. య. యు. మురగిప్పశెట్టియార్
మే. య. సోమసుందరం శెట్టియార్
జే. ఆ. య. ఆరుదాచలం శెట్టియార్
స. చ. న. నారాయణశెట్టియార్
మే. ఆ. ర. న. రామనాథన్ శెట్టియార్
స. తి. నాగప్పశెట్టియార్
స. చ. ఆ. ముత్తయ్యశెట్టియార్
స. స. స. స. సాత్రప్పశెట్టియార్
స. ఆ. స. శెల్లప్పశెట్టియార్
స. జ. న. తి. కరుపన్ శెట్టియార్
స. ప. ఆ. కి. ముత్తయ్యశెట్టియార్

మదరాస్ కాన్మా
పాలిటీక్స్ బ్యూరోజనశాల
కున్ను, యీ సీలింగు
అమర్చబడి యున్నది.

"వన్ డర్ లిక్ గోహసీలింగు" అప్రోలియాదేశములో చేయబడుచున్నది. అవి కట్టడముల యొక్క గోనైపునంగుమిక్కిలి రమణీయమును కలిగించుచున్నది. అవి చాలారోజులవరకు చెడడము లేదు. మాను, సున్నముకన్న వెల సరసముగాను వున్నది. ఇవి ముఖ్యముగా రాజనగర్లు, వివాహమంటపములు భోజనశాలలు, శయనగృహములు మొదలగు కట్టడములకు మిక్కిలి వుపయోగకరమైనది. శృంగారిండుటవలన ఇండ్లకోభయు ధరయు అధికమగుచున్నది.

అవి అమర్చుటకును వర్ణములు యిచ్చుటకును యీదిగువ చేవాలుచేయబడిన దట్టిగా ఇండియా యేజెంటువల్ల వెల వివరములు తెలుసుకొనవచ్చును.

విల్సన్ అందుకంపెనీ,

పోస్టుశాఖ, నెంబరు 2, మద్రాసు.

ఇండియా సరిక్రమలను పోషించుట.

ఇండియా లో వెటోలియం కంపెనీ

ప్రసిద్ధి కెక్కిన

“పుంజు తాళపు చెవి” గుర్తుగల

మైనపు వత్తులు

ఇండియా లో మొదటి

“గోబు లెటు”

బండ్ల మైనపు వత్తులును

ఇంటియందునను, ఆఫీసులోను ఫ్యాక్టరీలోను, క్యారేజీ దీపములకును రిక్తా దీపములకును, వాడండి.

శ్రీ పాద నిరసి హం సోదరులు, కాకినాడ అన్ని వ్రాయుచున్నాము

సోల్ ఏజెంట్లు:

ది సోల్ ఇండియన్ ఎక్స్‌పోర్ట్ కంపెనీ

లి మి టె డ్

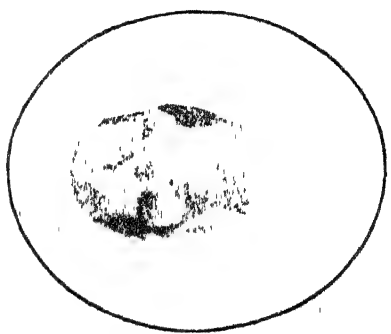
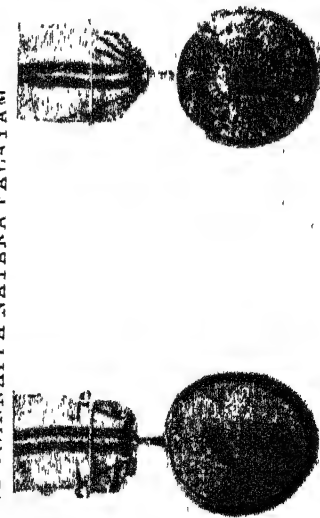
THE WOMEN'S DEPUTATION

భారతమహిళల రాయబారము

MEMBERS OF THE ANDHRA MAHILA SABHA
 MEDAL AND EFFIGY PRESENTED BY KING GEORGE III
 TO THE FATHER OF THE PRESENT ZAMINDAR
 OF CHINNAPPA NAYAKA PALAYAM

సం. ప్రతినిధులు, పూర్వ

MISS O. GERVARATNA-AMMAL

మొదటి పేజీ కన్నా

1974 వ సం. 2 వ పేజీ

20 (2) 20

5 ఇంజనీరులు పనిలు సర్వీసులో ఉద్యోగముల నిచ్చుట (పై రేసు రాష్ట్ర ప్రభుత్వము నిర్మితమైన) హిందూదేశ ప్రభుత్వమువారి యధీనముననే యుండవలెను. సామ్రాజ్య శాసనసభలో నిర్మింపఁబడిడి శాసనములకు లోబడి ఇప్పుడున్న సంఘముల హక్కులను గమనింపవలెను.

6 సాధారణముగ ఒక్కొక్క రాష్ట్రమునందు ఆయా రాష్ట్రములకు సంబంధించిన వ్యవహారములందు హిందూదేశ ప్రభుత్వమువారికి జోక్యమును కలుగఁజేసికొనఁగలదు. రాష్ట్రీయ ప్రభుత్వములకు ప్రత్యేకముగా నీయఁబడని యధికారము లన్నియు హిందూదేశ ప్రభుత్వమునకు వున్నట్లు భావించవలెను. హిందూదేశ ప్రభుత్వమువారి యధికారము సాధారణముగా రాష్ట్రీయ ప్రభుత్వముల కార్యములపై వైబిచారణ అజయముపై చేయుటయే యుండవలెను.

7 పై పద్ధతుల ప్రభుత్వము ఏర్పఱపఁబడిన హిందూదేశ ప్రభుత్వము శాసనసభావిషయమునందుకు పరిపాలన విషయమునందును హిందూదేశ కార్యదర్శి లేక ప్రముఖుల సాధ్య మైనంతవఱకు వాద్యుల లేకనే స్వతంత్రముగ నుండవలెను.

8 హిందూదేశపు టాగాయక్యయావిషయముల లెక్కలను ప్రత్యేకముగ పరిశీలించి అడిగి చేయు పద్ధతులను ఏర్పాటు చేయవలెను.

V సభాయంతర డైన హిందూదేశచరిత్ర

- 1 హిందూదేశచరిత్ర గారి సభను తీసివేయవలెను.
- 2 హిందూదేశచరిత్ర జీతమును బ్రిటిషు (పార్లమెంటు) వారి క్యయమునందు చేర్చవలెను.
- 3 అధినిశాంకమునందు స్వపరిపాలన గల యధినివేశపాలనము లతో నెట్టి సంబంధము కలిగియుండునో అట్టి సంబంధమునే సాధ్యమైనంతవఱకు హిందూదేశపరిపాలన పట్ల హిందూదేశ చరిత్ర కలిగియుండవలెను.
- 4 హిందూదేశచరిత్ర గారికి సహాయకులగు నిర్దేశ సహాయకార్యదర్శులుండవలెను. వీరిద్దఱిలో నొక్కఁడెప్పటికిని భారతీయులు గానే యుండవలెను.

VI ఆంగ్లసామ్రాజ్యము -- హిందూదేశము

- 1 సామ్రాజ్య వ్యవహారముల పరిష్కారముకొఱకు ఏ సభయైన నేర్పఱపఁబడినను ఏ నిర్మాణమైన సమావేశ పఱపఁబడినను, దాని యందు అధినివేశముల కెట్టి ప్రాతినిధ్యము గలదో ఎట్టి హక్కులు గలదో అట్టి ప్రాతినిధ్యమును అట్టి హక్కులను హిందూదేశమున కీయవలెను.
- 2 భారతీయులను సార్వభౌముని యితర ప్రజలతో పాటు సమాన గౌరవముతోను సమాన ప్రభావస్వత్వపు హక్కులతోను సామ్రాజ్యమునందు చున్నింపవలెను.

VII సేనావిషయములు, ఇతరములు

- 1 సార్వభౌముని సేవయందు నాకాదేశీయులతోను భూస్థానములందును కమిషనులు గల పదవులను కమిషనులు లేని పదవులను హిందూ

దేశీయుల కిచ్చి సైనికయోగ్యులగువాఁడెన్నకొని హిందూదేశమున వారికి క్రమబద్ధ నొసంగు నేర్పాట్లను చేయవలెను.

2 హిందూదేశీయులను విచ్చి కనెనెట్లనుగ జేర్చుకొనుట కంగకరింపవలెను.

3 ప్రభుత్వకార్యకర్తావాహాద్యోగములు గలవారికి న్యాయవిచారణ సంబంధమును నిధికార మే మాత్రము నుండఁగూడదు. న్యాయాధికారుల సంబంధించిన యుద్యోగముల కన్నిటిని ఆయా రాష్ట్రముల ముఖ్య న్యాయస్థానముల యధీనము క్రింది నుంచవలెను.

బ్రిటిషుసామ్రాజ్యమునందు హిందూదేశపరిపాలనము నిరంకుశాధికారవర్గాగత మని రాజ్యతంత్రజ్వల మతము. నిరంకుశ పరిపాలనము సత్పరిపాలన మైనను స్వపరిపాలనమువలె విర్యవంతము గాదు. హిందూదేశమునకు బ్రిటిషుసామ్రాజ్యమునందు స్వపరిపాలనస్థితి కలుగుటకు వలస రాజ్యములకుఁ గల స్వపరిపాలనము కలుగుట యవశ్యము. వలస రాజ్యములకు స్వదేశ రాజ్యవ్యవహారములను స్వదేశవాణిజ్యమును స్వదేశపరిశ్రమలను స్వదేశ శాసనములను స్వదేశాదాయ వ్యయములను నిర్ణయించుటకు సంపూర్ణ స్వాతంత్ర్యము గలదు. వలస రాజ్యములందు ప్రధానరాజ్యాధికారులను నియమించుటకును విదేశ రాజ్యాంగములను నిర్వహించుటకును నూతన శాసనముల నామోదించుటకును బ్రిటిషు పార్లమెంటున కధికారము గలదు. న్యాయవిమర్శనాధికారము ప్రీవి కౌన్సిలునకుఁ గలదు. వాడుకయందు బ్రిటిషు సామ్రాజ్యాచ్ఛాదిత మైన సంపూర్ణ స్వాతంత్ర్యమును వలస రాజ్యములకుఁ గలదు. భరతఖండమునందు ప్రజాప్రతినిధిపరిపాలనము లేదు.

బ్రిటిషు పార్లమెంటు

హిందూదేశపరిపాలనము సిద్ధాంతమునందు బ్రిటిషు ప్రజాధీనమునను వాడుకయందు ఆంగ్లవర్గాధీనమునను గలదు. సిద్ధాంతమునందు బ్రిటిషు ప్రజలు నియమించిన పార్లమెంటు మహాసభ ఇతరభాగములనువలె భరతఖండమును సయితము పాలించుచున్నది. వాడుకయందు బ్రిటిషు ప్రజలకును ప్రజానియోజితమహాసభకును హిందూదేశ రాజ్యవ్యవహారములలో విశేష మైన ప్రమేయము అభిరుచి లేదు. హిందూదేశాదాయవ్యయములను శాసనములను చర్చించునపుడు పార్లమెంటు సభ

ప్రతినిధిశూన్యము కలుగును. దేశమునకు కథిమానము గల సభ్యులు మాత్రము చేర్చులయం దభిరుచిని ప్రకటించుట యాచారము. పార్లమెంటునందు భరతఖండవ్యవహారముల కుచిత మైన స్థాన మేర్పడుటకు భరతఖండ పరిస్థితుల కనురూప మైన ప్రతినిధులకు పార్లమెంటునకు పంపిణీ స్వత్వము భరతఖండమున కేర్పడివలయును. ప్రస్తుతమునకు నలుగురు వంతున నైనను ప్రతినిధు లుండుట యవశ్యము. పార్లమెంటునందు హైందవ ప్రతినిధు లుండునపుడు భరతఖండమునకు ప్రతినిధు సామ్రాజ్యమునందు ప్రతిపత్తి కలుగగలదు. హైందవ ప్రతినిధులు స్థానికముగా నేర్పడి భరతఖండ స్వత్వములకు సంరక్షకులుగ నుండురు. ఈ విషయనిర్ణయము మహాసభల సంస్కరణవిధానమునందు సూచించబడలేదు.

హిందూదేశమంత్రి సభ

బ్రిటీషురాజ్యాంగమునందు వలస రాజ్యముల పరిపాలనమునకు ప్రత్యేక మైన మంత్రిసభ లేదు. వలస రాజ్యముల మంత్రి వేతనమును బ్రిటీషుదీప్తికముల రాజ్యాదాయము భరించుచున్నది. హిందూదేశమంత్రి వేతనమును హిందూదేశాదాయము భరించుచున్నది. హిందూదేశమంత్రి వేతనమును బ్రిటీషురాజ్యాదాయమునందు చేర్చవలయు నని సంస్కరణవిధానము ప్రతిపాదించుచున్నది. ఈ సంస్కరణమువలన రాజ్యాదాయవ్యయ నిర్ణయములందు హిందూదేశవ్యవహారములను చర్చించుట కవకాశము కలుగును. జాతీయమహాసభయందీ సంస్కరణము చిరకాలమునుండి యామోదింపబడుచున్నది. అవసరమును ప్రయోజనకరమునగు నీ సంస్కరణమును చేయుట సమంజసము.

బ్రిటీషుదీప్తికములందు హిందూదేశమంత్రి సభ యుండుటవలన కూడ భరతఖండమునకు విశేష మైన ప్రయోజనము కలుగుట లేదు. పైజెన్టాము ప్రభువు వంటి యాంగ్లాధికారవర్గాభిమానులకు సుఖజీవనము కలుగుచున్నదే కాని, వ్యయమున కనురూప మైన ప్రతిఫలము భరతఖండమునకు కలుగుట లేదు. ఇప్పుడు

మంత్రిసభయందు భారతీయ ప్రతినిధు లున్నను వారి యోచనలు ఫలనశీలుములు గావు. మంత్రిసభయందు హైందవప్రతినిధుల సౌఖ్య హెచ్చింపు భరతఖండమునకు ప్రయోజనకరము గాదు. హిందూదేశరాజ్యాధికారము బ్రిటీషుదీప్తికములందు కేంద్రీకృత మగుచు దేశభ్యుదయమునకు ఊచుకుము గాదు. రాజ్యాధికారము భరతఖండమునందు కేంద్రీకృత మగుట దేశభ్యుదయమునకు ఊచుకరము. రాజపరిషత్ మంత్రికి లోబడియుండుట రాజ్యబలమునకు ప్రతికూలము. సందిగ్ధదశయందు ద్వైధావాధికారము అనర్థపరిమలకు కారణం బగును. వర్తమానకాలమునందు మంత్రిసభవలన నున దేశమునకు కొంత ప్రయోజనము గలదని యంగీకరించినను కాలాంతరమున సభను తీసివేయుట మర్గభ మగును. పార్లమెంటు సభయందుగల భారతీయప్రతినిధులు హిందూదేశక్షేమమును రక్షింపగలరు. ఆంగ్లాధికారవర్గాభిమానుల కాశయంబయి వ్యయదాయకంబయి రాజ్యాధికారబలమునకు ప్రతికూలంబయి స్వదేశ రాజ్యాంగవిశాసంబునకు ప్రతిబంధకంబై యున్న మంత్రిసభను తీసివేయుట భరతవర్షాభ్యుదయమునకు సాధనభూతము. అధికారవర్గాభిమానులు కట్టిన గారు వారి యనుచరులు ఈ సంస్కరణమునకు ప్రతికూలురు.

సామ్రాజ్యశాసనసభ

హిందూదేశపరిపాలనమును సామ్రాజ్యశాసనసభయే సామ్రాజ్యమంత్రిసభయే వహించుచున్నది. శాసనసభయందును మంత్రిసభయందును అధికారసభ్యుల సౌఖ్య యత్యధికముగ నున్నది. సామ్రాజ్యశాసనసభయందు ప్రజాప్రతినిధు లధికముగ నుండిన గాని ప్రజాస్వామ్యత్వము గాని బాధ్యతాయుతపరిపాలనము గాని సాధ్యములు గావు. మహాసభలు నిర్ణయించిన సంస్కరణవిధానమునందు (1) శాసననిర్మాణాధికారమును (2) ఆదాయవ్యయనిర్ణయాధికారమును (3) కార్యనిర్వహణాధికారమును కొంతవఱకు ప్రజాధీనమై యుండునట్లు సూచింపబడినవి. శాసననిర్మాణసభయందు

మూడు వంతుల సభ్యులు ప్రజాప్రతినిధులై కార్య నిర్వాహక సభ్యులందు సగమునుండి ప్రజాప్రతినిధి నియక్తులై ఆదాయవ్యయనిర్ణయాధికారమును సభ్యులు కలిగియున్నపుడు ప్రస్తుతము గల నిరంకుశపరిపాలనము ప్రజాస్వామ్యపరిపాలనముగ మార్చుట కవకాశము లేర్పడగలవు. ఈ విధానమును బ్రాహ్మణేతరుల రాయ బారములును లయెనెలు కర్షిను గారును ఆంగ్లో-హైందవ వర్గమును వారి యనుచరులును ఆచరించియుండలేదు. సామ్రాజ్యరాజ్యాంగములందు అధికార మంతయు నధికారవర్గమునందు కేంద్రీకృతమై యుండగ గాష్ట్రీయ స్వాతంత్ర్యమును విశాలము చేసినను స్వపరిపాలన ప్రధానము కృత్రిమమే గాని యస్వర్థము గానేరదు. కేంద్రాధికార మంతయు నధికారుల యధీనమునందును రాష్ట్రాధికారము ప్రజాధీనమునందును నుండుట యసా గతము. రాష్ట్రీయవ్యవహారములందువలె సామ్రాజ్య వ్యవహారములందును స్వాతంత్ర్యస్థాపనము బాధ్యతా యంతపరిపాలనస్థాపనమునకు ముఖ్యాంకురము. సామ్రా జ్యశాసనసభ వాఙ్మయ పారిశ్రామిక వ్యవసాయాది విషయములను నిర్ణయించుటకు వలస రాజ్యములకు గల స్వాతంత్ర్యమును కలిగియుండిన గాని స్వపరిపాలన స్థాపనము ప్రయోజనకరము గాదు. సామ్రాజ్యకార్య నిర్వాహకసభకు దేశవ్యవహారములందు దురుభవము గల విదేశీయులను స్వదేశీయులను నియమించుట యుచితము. అనుభవము లేని విదేశీయుల భావము లుదారము లైనను ప్రయోజనకరములు గా వని వ్యవహారస్థితి విశేషము చేయుచున్నది. కార్యనిర్వాహకసభయందు సగము మంది హైందవు లుండుటయు సభ్యులను శాసనసభా ప్రతినిధు లెన్నుకొనుటయు మహాసభల విధానము నందు గలదు. ఈ సంస్కరణము నిరంకుశాధికార విచ్ఛేదమున కవశ్యము.

శిష్టసభ

మహాసభల విధానమునందు శిష్టసభానిర్మాణము సూచించబడలేదు. బ్రిటీషు గాజ్యాంగములందు ప్రభువుల సభకును ప్రజాప్రతినిధుల సభకును గల

సంబంధము ప్రజాశయప్రాప్తికి ప్రతిహేతులై రాజ్యాంగ విశాసమునకు ప్రతిబాధముగ చున్నది. ప్రజాస్వామ్య త్వము నాకాంక్షించెడి నాయకులు తమ లక్ష్యము నకు ప్రతిహేతుల మైన సంస్థాపనను నిర్ణయించుట యసా గతము. భీతఖండమునందు పరిపాలన ఇద్దరులలో భేదము గల రాష్ట్రములు సంస్థానములు గలవు. వివిధానస్థలముల గల రాజ్యముల స్వత్యసారవశాత్తము శిష్టసభకు సంయతము స్థాపించుట యవశ్యమని కొందఱు రాజనతిజ్ఞులు తెలిపియుండిరి. శిష్టసభయందు స్వదేశ సంస్థానములకు ప్రాతినిధ్య మధిముగ కల్పించుట కవకాశములు గలవు. పాలనయుక్తసభ్యులకు స్థానము లేర్పడగలవు. పూర్వస్థితిపియులకు సంస్కరణవిధానమునందు విశ్వాసము కలుగగలదు. శిష్టసభ పతిబంధక మైనను వర్తమానపరిస్థితుల దవశ్యమని తోచుచున్నది.

రాష్ట్రీయపరిపాలనము

మహాసభలు నిర్ణయించిన విధానమునందు రాష్ట్ర పరిపాలనము విశాలముగ నుండుట కేర్పాటులు గలవు. రాష్ట్రీయపరిపాలనమునందు స్వపరిపాలనస్థితి కల్పించుటలో సావిధానమున భేదాభిప్రాయము గలదు గాని సిద్ధాంతమునందు లేదు. మహాసభలు యూరపియను సంఘము బ్రాహ్మణేతరసంఘములు కర్షిను మండలి వారు రాష్ట్రీయస్వపరిపాలనసంస్థాపనము నంగీకరించు సంవిధానమునందు భేదాభిప్రాయములను తెలియజేసిరి. రాష్ట్రీయ పరిపాలనసంస్థాపనను నిర్మించుట యందు సకలమతములవారికిని సంతృప్తిని కలుగజేయుట యసాధ్యము. మహాసభలు, నిర్వచించిన సంస్కరణ విధానమునకును ఇతరవిధానములకును గల భేదము విమర్శనార్హము.

ప్రజాపరిపాలనము — మాతృభాష

రాష్ట్రీయ స్వపరిపాలనము ప్రజాపరిపాలనముగ పరిణమించుటకు ప్రతినిధులను నిర్వచించుటకు ప్రజాపకు విశాలమైన నిర్వచనాధికారము కలుగవలయును.

ప్రజలకు పిర్వచనాధికారము కలుగుటకు రాజ్యవ్యవహారక్రమము ప్రజలకు మనోగత మగుచుండవలయును. రాజ్యాంగవ్యవహారములు 100కి 94 వందకి తెలియని విదేశభాషయందు జరుగునంతకాలము ప్రజలకు రాజ్యాంగవ్యవహారములం దభిరుచి గాని యభినివేశము గాని కలుగనేరదు. ప్రాణము లేని జ్యోతియందు ప్రాణ ప్రతిష్ఠకు చేయనొచ్చుట వ్యర్థప్రయత్నము. వికసించిన భాషలు వాఙ్మయములు నాతులు సాంప్రదాయాచారములు గల దేశభాగములను వికసింపజేయుటకు చిరకాలాగతసభ్యత సాధనము గాని నూతనవ్యవస్థలుత్పత్తిగలుగు లైనచు ప్రయోజనకరములు గావు. ప్రజాపరిపాలనమున కనుకూలమైన వ్యవస్థలు భరితఖండమునందు స్థాపితములై సులభముగ వర్ధిలుటకు దేశమును భాషాప్రయుక్తరాష్ట్రములుగ విభజించుట యవశ్యమని రాజనీతిజ్ఞులు గ్రహించిరి; లోకమాన్య తిలకు లయెనెల్ కర్తిసు ప్రవేశచంద్రమిత్ర సో విలియము డ్యూకు చార్లెసు రాబర్ట్సు సో భామను హోల్డ్ రైసు మొదలగు ప్రముఖులు ప్రతిపాదించిరి. ఆఘోద్యుతత్వమీ భావమున ప్రతిపాదించుచున్నది. కర్తిసు గారు స్వపరిపాలనసంస్థాపనలను స్థాపించుటకు హిందూదేశపటమును మార్చుట యవశ్యమని తమ గ్రంథమునందు వ్రాసిరి. ఓక్రము ఆంధ్రము అఱవము మలయాళము కన్నడము మొదలగు భిన్న భాషలను మాటలాడు జనులు శాసనసభయందు రాజ్యవ్యవహారములను చర్చించి నిర్ణయింపజాలరు. భాషలు వేఱు. బాధ్యతలు వేఱు. సాధనములు వేఱు. ఆంగ్ల భాషాభిజ్ఞులు ప్రతినిధులుగ నుండిన ప్రజాపరిపాలనము కానేరదు. సంస్థానములందును రాష్ట్రములందును ప్రజానియంత్రితస్వపరిపాలనవ్యవస్థలు సాధ్యమగుటకు దేశమును భాషాధారక రాష్ట్రములుగ విభజించుట యవశ్యము. ఆంధ్రులు ప్రత్యేకాంధ్ర రాష్ట్రనిర్మాణమును కోరుటకు కారణము ప్రజాపరిపాలనస్థాపనవాంఛయే గాని స్వలాభము గాదు. జాతిద్వేషము గాదు. అప్రయోజకత్వము గాదు. ఉద్యోగాభిలాష గాదు. ప్రజావికాసమునకు వరమసాధనములైన మాతృదేశవికాసమును మాతృభాషావికాసమును ఆం

ఘోద్యమమునకు మూలబీజములు. ఈ ధర్మము నవలంబింపని రాజ్యముల వికాసము దుర్లభము. హిందూదేశమంత్రి హిందూదేశపరిపాలనమునకు గమ్యస్థానము “సాంఘాతికసంయుక్తరాష్ట్రముల సామ్రాజ్యము” అని తెలిపియున్నాడు. నిర్దిష్టమైన గమ్యస్థానమును చేరుటకు స్వపరిపాలనపరిశోభితములైన భాషాప్రయుక్తరాష్ట్రముల నిర్మాణము రాజనూర్గము.

రాష్ట్రీయశాసనసభలు

రాష్ట్రీయశాసనసభలయందు ప్రజానిర్వచితప్రతినిధుల సంఖ్య మూడు వంతు లుండవలయును. నిర్వచనగణము విశాలముగ నుండవలయును. ప్రత్యేకసంఘప్రాతిధ్యము ప్రదేశముఖమున సమకూడవలయును. శాసనసభాధిపత్యమును ప్రతినిధినియుక్తులు నహింపవలయును. గవర్నరుల యాధిపత్యాధికార మంతము నొందుటకుఁ గల యావశ్యకత చెన్నరాష్ట్రశాసనసభావ్యవహారముల నవలోకించుచున్నవారలకు గోచరము. రాష్ట్రదాయవ్యయనిర్ణయాధికారమును రాష్ట్రపరిపాలనమున కుండవలయును. కార్యనిర్వాహకసభ్యులందు సగముమంది హైందవు లుండవలయును. ఈ సభ్యులు ప్రజానిర్వచితసభ్యులు నిర్వచించిన ప్రతినిధులుగ నుండవలయును. సభ్యులకు ప్రశ్నలను ఉపప్రశ్నలను వేయుటకును పిర్వాముల నుపసాదించుటకును శాసనములను ప్రవేశపెట్టుటకును అధికారము కలుగవలయును. మహాసభలు నిర్ణయించిన సంస్కరణ విధానములు ప్రసాదితములైన రాష్ట్రీయస్వపరిపాలనము సాధ్యము కాగలదు. వంగరాష్ట్రనాయకులు మహాసభల సంస్కరణవిధానము నామోదించిన రాష్ట్రపరిపాలనమునగుదు సంపూర్ణస్వాతంత్ర్యమును ప్రతిపాదించిరి.

కర్తిసు గారి విధానము

కర్తిసు గారి సంస్కరణవిధానమును వంగరాష్ట్రమునందలి యూరపినును హైందవప్రముఖులును దక్షిణమునందలి బ్రాహ్మణేతరనాయకులును ఆమోదించిరి. పార్లమెంటునందు హిందూదేశమంత్రి ఆగస్టు 20-వ

తేదిని ప్రకటించిన రీతిగా కాలక్రమమున ప్రజలు బాధ్యత వహించగల పాలనమును స్థాపించుట యవశ్యమని యంగీకరించిరి. గమ్యస్థానమును చేరుటకు చిరకాలము గావలయు నని నిర్ణయించిరి. ప్రస్తుతస్థితియందు సామ్రాజ్యసభలో సంస్కరణము లసంగతము లని నిర్ణయించిరి. ఇయ్యది మహాసభల నిర్ణయమునకు ప్రతికూలము. సామ్రాజ్యాధికార మంతయు నిరంకుశాధికారాధీనమున నున్నపుడు రాష్ట్రీయపరిపాలనమునందు స్వపరిపాలనభావ మసంభవము. పరిపాలనమునందు నిరంకుశస్వభావము మాటవేరదు. రాష్ట్రములందు బాధ్యత గల పరిపాలనమును స్థాపించుటకు కర్షిను గారి నిర్ణయములు విమర్శనార్హములు. ఈ సంస్కరణములు మరీచికలవలె సంస్కరణపిశాచుల నాన్వించుచున్నవి.

రాష్ట్రాధికారము అధికారాయత్తము ప్రజాయత్తము అని రెండు విధములుగ విభజింపబడినది. రాష్ట్రములందు ఉపరాష్ట్రములు కల్పింపబడినవి. ఉపరాష్ట్రములు నాలుగుడు మండలముల పరిమితి కలిగి యుండును. నాలుగు మండలముల కొక యుపరాష్ట్ర మేర్పడిన, చెన్నరాష్ట్రమునందు రి ఉపరాష్ట్రము లేర్పడును. ఈ యుపరాష్ట్రములు బలసాధింప వికసనమున కనువుగాక జాతీయజీవనవికాసమునకు ప్రతిబంధకములుగ నుండును. ఆంధ్రదేశమును ఉత్తరాంధ్రదేశము దక్షిణాంధ్రదేశము పశ్చిమాంధ్రదేశము అని మూడు భాగములుగ విభజించిన, దేశము స్వయంపోషణమున కనుకూలమై వికాసరహితము కాగలదు. కర్ణిసు గారి విధానమునందు స్వయంపోషణమునకూలము లైన భావశూన్యముగను ఫలరహితముగను నున్నది. కర్ణిసు గారి విధానమునందు స్వయంపోషణమునకూలము లైన భావప్రయుక్తరాష్ట్రములు సౌభవములు గానపుడు ఆ విధానము కలహములకును జాతీయదుర్బలత్వమునకును కారణము కాగలదు. కర్ణిసు గారు జాతినీ భావము సాంప్రదాయాచారములను అనుసరించి రాష్ట్రములను నిర్మింపవలయు నని ప్రతిపాదించిరి. ఆ సిద్ధాంతముల ననుసరించి రాష్ట్రములను నిర్మించుట రాజ్యాంగసాధనిర్మాణమునకు మూలాధారము. స్వయంపోషణ

మున కనుపయోగము లైన రాష్ట్రములు నిరుపయోగము. వర్తమానమహాసంగ్రహమున కట్టి రాష్ట్రముల పరిస్థితియే మూలకారణము. ఉపరాష్ట్రములందు బాధ్యతాయుత మైన పరిపాలనము కొన్ని రాజ్యాంగముల కేర్పడును. ముఖ్యమైన రాజ్యాంగాధికారము ముఖ్యరాష్ట్రమున దధికారాధీనమున నుండును. రాజ్యాంగములు దయిదు శాఖలుండిన రెండు శాఖలు ప్రజానిర్వచితాధికారులు గల యుపరాష్ట్రముయొక్క యధీనమునందును ఇతరశాఖలు ముఖ్యరాష్ట్రాధీనమునందును నుండును. రాష్ట్రమునకును ఉపరాష్ట్రములకును భేదము లేనియెడల ఒక రాష్ట్రమునందే ప్రజానిర్వచితాధికారులును స్వతంత్రాధికారులు నుండును. ఈ విధాన మపూర్వము; ఏ దేశపు రాజ్యాంగచరిత్రము నందును నదృశ్యము. ఈ సంవిధానమున అధికార నిర్ణయమునకు మధ్యశాఖలకును నిరంతరసంరంభము సిద్ధము. ప్రజానిర్వచితాధికారశాఖకు వ్యవసాయాంశమును నిర్ణయించి క్రొత్త పన్నులను వేయగల యధికార మొసంగబడును. దేశహితకార్యములకును విద్యావ్యాపనమునకును విశేష మైన ద్రవ్య మవశ్యము. నిర్ణీతమైన ద్రవ్యము చాలదు. క్రొత్త పన్నులు ప్రజలకురుచింపవు. మంత్రులు సర్వాదాయ వ్యయ నిర్ణయాధికారమును కలిగి యున్నపుడు ఆవశ్యకతానావశ్యకతల ననుసరించి ఆదాయవ్యయమార్గములను నిర్ణయించగలరు. ఒక శాఖాభారమును మాత్రము వహించినపుడు సముచితముగ నాదాయ వ్యయమార్గములను నిర్వహింపనోరరు. మధ్యకాలమునందు శాఖాధికారు లధికాదాయమును వాంఛింపఁ జనదు. ఇది యసంగతము. వర్తమానలోక పరిస్థితులందు నూతనసమస్యలు సాధాణముగ ప్రత్యక్షమగుచుండును. వ్యయాంశ మావశ్యకతానావశ్యకతల ననుసరించి మాఱుచుండును. ఈ సదుపాయములు లేని పరిపాలనవిధానము మోంపేగు గారి వర్ణనకు తగియుండును. ఉపరాష్ట్రముల వ్యవహారములను విమర్శించుట కధికారు లేర్పడుదురు. వారి యభిప్రాయముల ననుసరించి యుపరాష్ట్రముల యధికారములందు మోచు తగ్గు లేర్పడుచుండును. ఉపరాష్ట్రముల రాజ్యాధికార

మును నియమించుటకును కొలఁగించుటకును సామ్రాజ్య పరిపాలనమునకును హిందూదేశమున కిది సార్లమెంటునకును అధికారము గలదు. కర్మిను గారు వృత్తిపాఠిని ధ్యము సంకరించుచు కులప్రాతినిధ్యమును నిరసించిరి. కులప్రాతినిధ్యము దేశమునందఁ గల యచంతము లైన కులములను స్థిరపఱచి యేకజాతీయభావమును దుర్లభము గావించును. కర్మిను గారి విధానము సమద్దేశములను సంశయములను కలిగియున్నది. దేశక్షేమమునకు బాధ్యతాయుతహాసాలనష్టాపన మహాశ్య మని యంగీకృతము. ప్రజలయందును ప్రజాసామర్థ్యమునందును విశ్వాసమును జూపుట లేదు. అధికారుల విశ్వాసరాహిత్యం భారతీయుల నురవస్థకు కారణము. భరతవర్షాభ్యుదయమునకును బ్రిటీషు సామ్రాజ్యక్షేమమునకును బ్రిటీషు రాజ్యాధికారులకును భారతీయులకును దేశపరిపాలనము నందు సంపూర్ణవిశ్వాస మేర్పడవలయును. ఏతిథుల ప్రాప్తికి కర్మిను గారి సంస్కరణవిధానము ప్రయోజనకరము గాదు. స్వపరిపాలనభావమునములు సర్వాంగములందును వ్యక్తమైనపుడే స్వపరిపాలనము వీర్యవంతమై శోభాయనానమై దేశాభ్యుదయమునకు ప్రయోజనకరము కాగలదు.

బ్రాహ్మణేతరసభలు

బ్రాహ్మణేతరసభముల రాయబారములు రాష్ట్రీయస్వపరిపాలనవిధానమునందు కర్మినుగారి విధానమునకు సదృశమైన విధానము నామోదించినవి. బ్రాహ్మణేతరసభలు సామ్రాజ్యపరిపాలనమునందు మహాసభలు సూచించిన సంస్కరణములకు ప్రతికూలాభిప్రాయమును దెలిపినవి. బ్రాహ్మణేతరుల సంస్కరణవిధానమునందు కర్మిను గారి విధానమునందుఁ గల దోషమే గోచరంబగుచున్నది. ఉభయవిధానములందును ప్రస్తుతము గల నిరంకుశాధికారమున కాయుష్య మొసంగఁబడినది. మహాసభల విధానమునందు నిరంకుశాధికారమును కాలక్రమమున నదృశ్యము చేయుటకు మార్గ మేర్పఱుపఁబడినది. బ్రాహ్మణేతరవిధానమునందు ప్రత్యేకసంఘప్రాతినిధ్యము ప్రముఖముగ నున్నది. ప్రత్యేకసంఘప్రాతినిధ్యమును కర్మిను

గారు సంపూర్ణముగ నిరసించుచున్నారు. ప్రత్యేకసంఘప్రాతినిధ్య మేర్పడిన రాజ్యాంగసంఘటనము సహసరమును. భేదములు సుస్థిరము లగును. బ్రాహ్మణేతరుల యుగోద్బవమునకు ప్రత్యేకసంఘప్రాతినిధ్యము శోడ్యముల సృష్టిమైనను, ఈ ప్రాతినిధ్యము సంఘముఖమునఁ గాక ప్రదేశనిర్వహణసాధనమున సఫల మగుట భావిరాజ్యాంగవికాసమునకు ప్రబలసాధనము. బ్రాహ్మణ నాయకులు బ్రాహ్మణేతరనాయకులు గలిసి ఈ క్షిప్త సమస్యను సుశుద్ధింపుట సచుంజనము. ప్రత్యేకసాంఘిక ప్రాతినిధ్యము సంఘముఖమున గుఱు మను విషయము బ్రాహ్మణేతరసంఘమును గ్రహించవలయును. బ్రాహ్మణేతరసంఘమునకు బ్రాహ్మణేతరత్వము సమానధర్మము. ఒక కులస్థులు వేరొక కులస్థుని ప్రాతినిధ్యము సంకరింపరు. శాసనసభయందు గెల్చి కులములకు ప్రాతినిధ్యము దుర్లభము. ప్రతికులమునకును ప్రత్యేకప్రతినిధి యేర్పడినపుడు శాసనసభలు కులసభలుగ వర్ణయించును. సాంఘిక ప్రాతినిధ్యము ప్రదేశముఖమున నాధ్యమైనపు ఁ క్షిప్తములు కొలఁగఁగలవు. దేశక్షేమమునకు బాంధ్యమునకు రాజ్యాంగబలమునకు సాధనంబైన ప్రాతినిధ్యసమస్యను దేశాభిమానులు స్వప్రయోజనాభావమైన సమదృష్టితో నవలోకించి దురగాని! బ్రాహ్మణేతరులు ముఖ్యముగ జమీందారులు కోరెడి ప్రత్యేకస్వత్వసారక్షణార్థము రాష్ట్రపరిపాలనములందు సముతము శిష్టసభలను స్థాపించుట యుచితమని కొందఱు తలచుచున్నారు. శిష్టసభ పూర్వస్థితిప్రియులకు విశ్వాసమును సంతృప్తిని కలుగఁజేయుగలదు. శిష్టసభలు సత్వరరాజ్యాంగాభివృద్ధి కాటంకములను నిర్వినాదాంశము. వర్తమాన సందిగ్ధదశయందు భిన్నాశయములు పక్షములకు సంతృప్తిని కలుగఁజేయుటకు సాధనము గావచ్చును. మోంతుగు గారి సంస్కరణవిధానమునందీ విషయమునకు ప్రముఖత కలుగునని వదంతి గలదు.

స్వదేశసంఘములు

మహాసభల సంస్కరణవిధానమునందు ప్రదేశ

సంస్థానముల స్థితి నిర్ణయింపబడలేదు. భరతఖండము నందు మూడవ మాత్రులైన శాల్యము నాక్రమించియున్న స్వదేశసంస్థానముల స్థితి నిర్ణయ మొక గాని భారత సామ్రాజ్యస్థితి నిర్ణయము గాదు. హిందూదేశమునందు 675 సంస్థానములు గలవు. సంస్థానములందు స్వల్పమైన శాల్యము గల సంస్థానములు మహావైశాల్యము గల సంస్థానములు గలవు. సంస్థానములకును బ్రిటీషు సామ్రాజ్యమునకును సన్నిహిత సంయోగ సాహచర్యములు సుస్థిరముగ స్థాపిత మగుట హిందూ సామ్రాజ్య నిర్మాణమునకు కీలకము. వర్తమాన కాలమునందు స్వదేశసంస్థానముల వ్యవహారములను విమర్శించుటకు రాజప్రతినిధికి స్వాతంత్ర్యము గలదు. సంస్థానములకు సామ్రాజ్యమునకు గల సంబంధములను సంఘము నిర్ణయించినది. పెద్ద సంస్థానములందు రాజప్రతినిధి నియమించిన రెసిడెంటులు స్వదేశసంస్థానముల వ్యవహారములను పరిశీలించుచున్నారు. రాజ్యాంగవ్యవహారములందు సంస్థానముల ప్రజలకును బ్రిటీషు ఇండియా ప్రజలకును సంబంధము లేదు. సంస్థానాధీశులు తమ వ్యవహారములందు బ్రిటీషు ఇండియా ప్రజల ప్రమేయము నంగీకరింపరు. బ్రిటీషు ఇండియా ప్రజలను తమ వ్యవహారములందు సంస్థానాధీశుల ప్రమేయము నంగీకరింపరు. ముఖ్యసంస్థానముల స్వాతంత్ర్యరక్షణము సంస్థానములకును బ్రిటీషు ఇండియాకును సామ్రాజ్యవ్యవహారములందలి సంధానము భారత సామ్రాజ్యమునకును సాధనములు. స్వదేశసంస్థానములకును సామ్రాజ్యాధికారమునకును గల సంబంధములును సంస్థానాధీశులకును సంస్థాన ప్రజలకును గల సంబంధములును సంపూర్ణముగ మాటుట సామ్రాజ్యచిర్రాణమునకును సామ్రాజ్యకర్తమునకును బలమునకును మూలము. ఏతత్ఫలము సమకూర్చుటకై బ్రిటీషు రాజ్యాధికారులు సంస్థానాధిపతులు నాయకులు ప్రజలు పని పూనుట యవశ్యము. మాంటేగు గారి సామర్యవిధానమునందీ విషయమునకు ప్రముఖత యుండు నని శోచదు. పూర్వస్థితిప్రియులైన యాంగ్లరాజనీతిజ్ఞులు సంస్థానముల వ్యవహారసంబంధములను మార్పుట కుపక్రమిం

చుచు యసాధవము. భరతఖండభ్యుదయమానకును సంస్థానముల యభ్యుదయమునకును సంస్థానసంబంధముల సంస్కరణకర్తయ మవశ్యము. సంస్థానములకును ప్రజానియమితకేంద్రాధికారమునకును ననుబంధ మేర్పడిన గాని సామ్రాజ్యమునందు గల సకలాంతర్యాగములకును సాహచర్యము సంరక్షణము చున్నభము. సామ్రాజ్యమునందు సకలభాగములు సమానముగ భాగము నిచ్చిపొందుటకు సామ్రాజ్యసభయందు సకల భాగముల ప్రతినిధులకును ప్రవేశము కలుగుట యవశ్యము.

రాష్ట్రములముక్తియు సంస్థానములముక్తియు పునర్నిర్మాణము అవశ్యము.

సంస్థానములందును రాష్ట్రములందును క్రొత్త ప్రదేశములను చేర్చియు ఉన్న ప్రదేశములను తగ్గించియు భాషకును జాతికిని సాంప్రదాయాచారములకును అనురూపముగ రాష్ట్రములను సంస్థానములను పునర్నిర్మాణము చేయవలయును.

ముఖ్యసంస్థానములకు రాష్ట్రముల పరిస్థితు లుండుట సమంజసము.

సామ్రాజ్యప్రతినిధిశాసనసభయారు ప్రజానియుక్తులైన రాష్ట్రముల ప్రతినిధులకును సంస్థానముల ప్రతినిధులకును ప్రవేశము కలుగవలయును.

సామ్రాజ్యకేంద్రసభయందు పాలితనియుక్తులైన రాష్ట్రముల ప్రతినిధులకును సంస్థానముల ప్రతినిధులకును ప్రవేశము కలుగవలయును.

ముఖ్యసంస్థానములందు రాష్ట్రములందు గల స్వపరిపాలనవిధానము స్థాపితము గావలయును.

స్వయంపోషణమున కనుకూలములైన సంస్థానముల రాజ్యవ్యవహారములు బ్రిటీషుభాగముల వ్యవహారములందు మేళగింపవలయును.

అఖిలసామ్రాజ్యమునకును ధర్మశాసనములు శిక్షాస్మృతులు సమానముగ నుండవలయును.

సంస్థానములందు నియమితపాలనము స్థాపిత మయి ప్రజాస్వామ్యత్వము స్థాపితము గావలయును.

సంస్థానములందు రెసిడెంటులను తీసివేసి సంస్థాన

ముల వ్యవహారనిర్వహణభారమును సామ్రాజ్యపాలకులు వహించవలయును.

అట్లని భారతీయ న్యాయాభియోగవిమర్శనమునకు పీఠికాన్నిలు స్థాపితము గావలయును.

ఉన్న పరిష్కారములను సంస్థానములకును రాష్ట్రములకును వినియోగ ముండవలయును.

రాష్ట్రములకు సంస్థానములకు ఓరిపాలనవిధానమునందును సామ్రాజ్యభారనిర్వహణమునందును స్వామ్యత్వము సమానతాద్యత యుండవలయును.

మహాసభలు నిర్ణయించిన సంస్కరణవిధానమునందు సంస్థానముల ప్రమేయము కారణాంతరములవలన తలపెట్టకపోయినను భారతసామ్రాజ్యస్థితికి సస్థానముల రాజ్యాంగ సంస్కరణమును నవశ్యమని విచారణలకు విశేష మగుచున్నది.

ఆంధ్రోద్యమము

గతసంవత్సరమునం దాంధ్రోద్యమమునకు సంప్రాప్తమైన యనుకూల ప్రతికూలపరిస్థితులు ద్యమమునకు త్రేజనావనమనములను కలిగించినవి. నెల్లూరునందుఁ గూడిన యొడవ మహాసభలో ప్రతిపక్షములు చతుర్విధోపాయములచేతను సభోద్దేశమునకు భంగము కలిగింప సమకట్టిరి. సభ్యుల యత్నాహమును దైవానుకూల్యమును విజయమును సమకూర్చినవి. ఆంధ్ర రాష్ట్రపు తీర్మాన మంగీకరింపఁబడినది. విజయవాటికయందుఁ గూడిన యవసరాంధ్రసభకు చింతలపాటి వేంకటనరసింహరాజు గారి గ్రాసనాధిపత్యము నహించిరి. ఆ సభయం దేకగ్రీవముగ నాంధ్ర రాష్ట్రపు తీర్మాన మామోదించఁబడినది. ఆంధ్ర ప్రముఖులు షమ్సున్నద్ధ ప్రభువునకును మోంతుగు గారికిని వారి సహచరులకును సమర్పించిన విన్నపమునందు భాషాప్రయుక్త రాష్ట్ర సిద్ధాంతమును ఆంధ్ర రాష్ట్ర నిర్మాణావశ్యకతయు విశేషము చేయఁబడినవి. ముప్పది రెండవ జాతీయమహాసభ యధ్యక్షురాలు బెజంతుమ్మ గారు ప్రారంభోపన్యాసమునందు భాషాప్రయుక్త రాష్ట్రావశ్యకతను వ్యక్తము చేసిరి. కలకత్తాయందుఁ గూడిన జాతీయమహాసభయం దాంధ్ర దేశమునకు ప్రత్యేక రాష్ట్రోపసంఘ మొసంగఁబడినది. ఆంధ్ర దేశ

మునకు ప్రత్యేక రాష్ట్రోపసంఘ మేర్పడినది. నుప్రసిద్ధులు న్యాపతి సుబ్బారావు వంతులు గాంధ్యయులు. ప్రత్యేక రాష్ట్రోపసంఘమునకు ప్రతిపక్షములు గుత్తి చిత్తూరులం దేప్పిడి జాతీయమహాసభోద్దేశమును ప్రతిఘటించుట కుపక్రమించిరి. చెన్న రాష్ట్రోపసంఘమునందుఁ గల ద్రావిడ సోదరులు ప్రతిఘటకులకు ఉద్బుజిరి. చిత్తూరు బల్లారి యనంతపురము మండలములు చెన్న రాష్ట్రోపసంఘమునకు పసంఘములుగ నుండు చని కేశవపిళ్ల గారు ప్రకటించిరి. పిళ్ల గారు జాతీయమహాసభాకార్యదర్శులు దొకిరు. కార్యదర్శి మహాసభా ప్రతిపాదకమునకు ప్రతిఘటించుట న్యాయవిరుద్ధము. శ్రీరంగనెతులను బోధించెడి నాయకులె స్వవిషయమునందు న్యాయసూత్రముల నతిక్రమించుట యాచారము. కేశవపిళ్ల గారి ప్రకటనము నిందాభూయిష్టము. కేశవపిళ్ల గారికి గుత్తియొడ నన్య జాభిమాన ముండుట సహజము. గుత్తియె అనంతపురము మండల మని భ్రమపడుట యన్యాయము. అసంబద్ధ భావభరిత మైన పిళ్ల గారి లేఖను ఖండించుట యప్రస్తుతము. కేశవపిళ్ల గారు ఆంధ్రోద్యమమునందు కూడ స్వయంనియోగధర్మము నవలంబించుట ధర్మమని నిర్ణయించిరి. స్వరాజ్యసిద్ధాంతమునకు స్వయంనియోగ సిద్ధాంతము నన్వయింపఁజేసిన పిళ్ల గారి నిర్ణయసామర్థ్యము విశేష మగును. స్వయంనియోగసిద్ధాంతసిద్ధయమునకు న్యూనాధికసంఖ్యలు ప్రమాణము గాని ప్రత్యేకవ్యక్తి భాషాత్కర్షము ప్రధానము గాదు. పిళ్ల గారి సిద్ధాంత మంగీకృత మైన ప్రజాస్వామ్యత్వ మసంభవము. ప్రతిఘటనము పరిపాలనమునకు ధర్మసూత్రము.

ఆంధ్రోద్యమ ప్రయోజన మధిక సంఖ్యాకులైన యాంధ్రులకుఁ గలదా, యాంధ్రోద్యమతత్త్వము అధికసంఖ్యాకులైన యాంధ్రుల యామోదమును పడయుచున్నదా యను సమస్యలు విమర్శనార్హములు. ఆంధ్రోద్యమము ప్రత్యేక ప్రదేశముల సౌకర్యమునకును ప్రత్యేకవ్యక్తుల ప్రయోజనమునకును ప్రతికూల మైనను ఆంధ్రలోకాభ్యుదయమునకు పరమసాధన మని రాజసి తిజ్ఞులు తలఁచుచున్నారు. స్వపరిపాలనసంవిధానము గల రాష్ట్రస్థితికి భాషాప్రయుక్త రాష్ట్రములు సాధనంబు లని

Sir M. VISVESWARAYYA C.I.E

సర్ ఎస్. విశ్వేశ్వరయ్య గారు,
సి. సి. ఇ.

LOK B. G. TILAK

లోకమాన్య బాలగంగాధరతిలక్ గారు

MAHATMA M. K. GANDHI

మహాత్మా ఎస్. కే. గాంధీ గారు,

The Hon'ble
MR. V. K. RAMANUJA CHARIAR

గౌ. వీ. కే. రామానుజాచారీయారు గారు

Hon'ble SIR S P. SINHA

గౌ. సర్ ఎస్. పి. సిన్హా గారు

MR.C.P.RAMASWAMY IYER

గౌ. టి. రామస్వామయ్యగారు

BRAHMANANDA TIRTHA SWAMI

KANUPURTI VENKATARAMA
VIDYANANDA SADHU

కనుపర్తి వేంకటరామ విద్యానందసాధు

బ్రహ్మనందతీర్థస్వామి
R VENKATARAYADU GARU

బమ్మ వేంకటరాయడు గారు

MR. A. LAKSHMINARAYANA SASTRI

ఆర్యసోమయాజుల లక్ష్మీనారాయణ
శాస్త్రిగారు

MR. R. GIRI ROW

రాయచోటి గిరిరావు గారు

JAGANNATHAIYA GARU

జగన్నాథయ్య గారు

బంగాళీలు ఓ ద్రులు కన్నులు మహారాష్ట్రలు ఆంధ్రులు రాజ్యాంగ సంస్కరణ విచారోపసంఘమునకు విన్నవించిరి. అధికసంఖ్యాకుల మతముతో నల్పసంఖ్యాకుల తేకేభవించుటయే ప్రజాస్వామ్యస్వపాలనమునకును స్వయనియోగమునకును లీలకము. స్వపరిపాలనాసంస్థాపనముల కల్పసంఖ్యాకుల భావ ప్రకర్షణము విష ప్రదానము. ఏకధర్మము స్వప్రయోజనమున కొక రీతిని పరప్రయోజనమునకు వేటొక విధమునను వర్తింప కేరదు. ఆంధ్ర దేశాభిమానులు మహారాష్ట్రను ప్రయోజనములను స్వప్రయోజనార్థము గాక దేశహితార్థమై వినియోగించి మాతృదేశాశీర్వాదంబులను పడయుదురుగాత!

“బ్రిటీషు ఇండియాందు స్వపరిపాలన ప్రతిష్ఠాపనలు ఫలప్రదము లగుటకు రాష్ట్ర ప్రదేశములను పునర్విభజనము చేయుచు నవసరమైన చోట రాష్ట్రముల సేర్పాటుపడెను.

2. వీలైన చోట వీలైనంతవఱకును ముఖ్యముగ నొకే భాషను మాటలాడువారి సంఖ్య పాచ్చుగ నున్నపుడు అట్టి మార్పును వారు కోరునపుడు భాషాధారమున చేయవలయును—

అని ఈ సభివారు గవ్వరు జనరలు గారికి నూచించుచున్నారు.”

సామ్రాజ్యశాసనసభయందు బయ్యూ నరసింహేశ్వర శర్మ గారు భాషాప్రయుక్త రాష్ట్రనిర్మాణవశ్యకతను తెలుపుచు ప్రతిపాదించిన వైతిర్యానము నిరాకృతమైనను విషాదమున కవకాశము లేదు.

ఉపపాదనప్రయోజనము సమకూడినది. భాషాప్రయుక్త రాష్ట్రనిర్మాణసమస్య జాతీయసమస్యగ పరిణమించినది. ఆంధ్రదేశసమస్య అఖిలభారతీయ సమస్యగ పరిణమించినది. భాషాప్రయుక్త రాష్ట్రనిర్మాణ సిద్ధాంతము రాజ్యాంగసంస్కరణపరాయణుల దృష్టి నాకర్షించినది. అధికారుల చిత్తము నాకర్షించినది. మహారాష్ట్ర నాయకుల సానుభూతిని పడసినది. ఆంగ్ల విద్యాసంఘపుల సుకుచితభావమును వ్యక్తము చేసినది. ఆంధ్రుల కర్తవ్యము పరిస్ఫుటమైనది. గత సంవత్సరమునం దాంధ్రోద్యమమునకు నూతనోత్తేజము కలిగినను ఆంధ్రోద్యమఫలప్రాప్తి సులభముగాదు. ఆంధ్రదేశమునందు సంశయాత్ములు గలరు.

ప్రతిఘటనసమర్థులు గలరు. స్వప్రయోజనపరాయణులు గలరు. పరిపాలనాసౌకర్యమును సంపద్యవృద్ధియు విద్యావ్యాపనమును స్వపరిపాలనావికాసమును తమ్మలమున నాంధ్రత్వప్రాప్తియు ఆంధ్రోద్యమమునకు మహాఫలములు. ఇచ్చుకోఫలప్రాప్తి కాంక్షపుత్రులు వ్యక్తిభేదమును ప్రదేశభేదమును కులభేదమును జాతిభేదమును మతభేదమును స్థితిభేదమును గమనింపక వాటుపడి కామితార్థములను పడయుట వివేకము, ధర్మము.

స్థానికస్వపరిపాలనము

మహాసభల సంస్కరణవిధానము పర్యాప్తమైన, స్థానికస్వపరిపాలనము సులభముగ లభించును. మండలాధిపతులకును ఇతరాధికారులకును గల కేంద్రీకృత నిర్దంకుశాధికారము అదృశ్యమైన అధికారవిభజనమును స్థానికస్వపరిపాలనమును సుసాధ్యములు. మహాసభల విధానమునందు స్థానికస్వపరిపాలనప్రణాళిక వివరింపబడలేదు. భరతఖండమునందు ప్రజాశాస్త్రతాయుతమైన పరిపాలనము సార్థకమగుటకు స్వపరిపాలనవిధానము గ్రామసీమలం దారంభముగావలయును. మూడు వంతులు ప్రజలకు గ్రామసీమలు నివాసస్థలములు. ప్రజాపోషణమునకు రాజ్యపోషణమునకు గ్రామసీమ లాధారములు. వ్యవసాయము జీవనాధారము. గ్రామసీమల దుస్థితియే దేశపు దుస్థితికి నిదర్శనము. అధికారులును అధికారవర్గాభిమానులును గ్రామస్థులు సంస్కరణముల వాంఛించుట లేదనియు గ్రామస్థుల యోగజ్ఞేమములే పరిపాలనమునకు లక్ష్యమనియు నిరంతరము ఘోషించుచుందురు. నూతండ్ర బ్రిటీషు పరిపాలనము గ్రామస్థులకు విశేషమైన లాభములను సమకూర్చలేదు. గ్రామసీమలందు ప్రజాజ్ఞేమమున కవశ్యములైన విద్యాలయములు లేవు. వైద్యాలయములు లేవు. మార్గములు లేవు. ధనాగారములు లేవు. న్యాయస్థానములు లేవు. ప్రజల యోగజ్ఞేమాభివృద్ధికి సకలసంస్కరణములు గ్రామసీమలం దారంభముగావలయును. గ్రామసీమలం దధికారశృంఖలబద్ధముగాని గ్రామపంచాయతీసభలను స్థాపించి ప్రజలయం దాత్మీయత

మును ఆత్మవిశ్వాసమును కలుగజేయుట స్వపరిపాలన సాధనిర్యాణమునకు మూలాధారము. పునాదులందు బలము లేని నిర్యాణము లిలువనేరదు. పాలకపాలితుల సంస్కరణాభిలాష శాసనసభల వైపు మరలినదే గాని గ్రామసంచాయతీసభలవై ప్రసరింపలేదు. విశాలమైన ప్రజానిర్వచితసభ్యత గల గ్రామసంచాయతులు స్వపరిపాలనస్థితికి సాధనములు. పరిశ్రమసాక్షితము లైన పాశ్చాత్యదేశములందు ప్రజలకు పట్టణములు వాసస్థలములు. వ్యవసాయసాక్షిత మైన భరతఖండమునందు ప్రజలకు గ్రామములు వాసస్థలములు. దేశస్థితిని ప్రజాస్థితికిని తగిన రాజ్యాంగవిధానము ప్రజావికాసమునకు సాధనము. పట్టణాధిష్ఠితం లైన పాశ్చాత్యరాజ్యము లందు రాజ్యసభ కధికప్రయోజన మేర్పడుటయు గ్రామాధిష్ఠితం లైన భరతఖండమునందు గ్రామసభల కధికప్రయోజన మేర్పడుటయు ప్రకృతిధర్మము. గ్రామ సీమలందు స్వపరిపాలనసంస్థాపనలు స్థాపితము లైన స్వపరిపాలనవిధానము ఫలవంతమై దేశాభ్యుదయము సుసాధ్య మగును. లోకమునం దవకాశరహిత మైన కార్యనిర్వహణ మసంభవము. ప్రజల కవకాశములు కలిగినపుడే వారి కార్యనిర్వహణసామర్థ్యము పెల్లడియగును. చిరకాలసంవర్ధితం లైన ధర్మానురక్తి ప్రజలయందు ప్రక్షిప్తముగ కలదు. అవకాశములు కలిగినపుడు ప్రక్షిప్తమైన ప్రజాశీలము వ్యక్తము కాగలదు. సామ్రాజ్యశాసనసభ రాష్ట్రీయశాసనసభలు సంస్కరింపఁబడి ప్రజాప్రతినిధుల బలము హెచ్చినను గ్రామ సంస్థాపనలు ప్రజాధికారబద్ధములు గానపుడు స్వపరిపాలనము వికారాకృతిని గలిగి దుస్సహమై ప్రయోజనరహితముగ నుండును.

ఉపసంహరము

శ్లో. హతోవా ప్రాప్స్యసి స్వగం జిత్వాహ భోక్తృసే జహీంతస్మా దుత్తిష్ఠ కాంతేయ యథాయ కృతనిశ్చయః.

మాతృభూమికి విషమదశ సంప్రాప్త మయినది. లోకము ప్రబోధమయమై ధనుర్ధారియై స్వాతంత్ర్య సంరంభావృతమై నూతనాకృతిని దాల్చుచున్నది. అష్టదిశలందును యుద్ధధ్వని మాటుమ్రోగుచున్నది. సకల

రాజ్యములందును యుద్ధసన్నాహములు చెలరేగుచున్నవి. యుద్ధ మనంతరూపముల విహరించుచున్నది. లోకావృతం లైన స్వాతంత్ర్యప్రేక్షాహనము మహాసంగ్రామమునకు ఫల మని రాజనీతిజ్ఞులు ఘోరపథముగ చూచుచున్నారు. జార్జిచక్రవర్తియొక్క లాయకు జార్జియుష్ము ఫర్ట్ ప్రభువును సామ్రాజ్యసంరక్షణమునకు భారతీయుల సహాయ్య మవశ్య మని తెలుపుచు సౌదేశములను ప్రకటించిరి. సామ్రాజ్యవకాశము హిందూదేశమునకు సమయ మని చక్రవర్తి తెలిపెను. లభ్యవకాశములను భారతీయులుపయోగించుట వివేకము. భారతయోధులు యుద్ధారంభమునండియు వివిధ రణరంగము లందును సామ్రాజ్యసంరక్షణమునకు ప్రాణములను ధారపోసిరి. పాశ్చాత్యసభ్యతను స్థాండర్సు రణరంగమునందు భారతీయనైన్యనివహములు రక్షించినవి. యుద్ధనిర్వహణమునకై సంస్థానాధిపతులును ప్రజలును అపార మైన సహాయ్యమును చేసిరి. సామ్రాజ్యవసరముల కవశ్యమైన నైన్యబలమును సిద్ధము చేయుటకు భరతఖండమునకు మాత్ర మవకాశము గలదు. భరతఖండమునకుగల యవకాశంబులను విజృంభణము చేయుట రాజనీతికి ఫలము. ఏప్రిలు మాస మంతమునందు ఢిల్లీనగరమునఁ గూడిన మహాసభలో యుద్ధనిర్వహణార్థము సామ్రాజ్యమునకు సకలవిధముల నధికారిముగ తోడ్పడుట ధర్మమని సభ్యు లంగీకరించి సాధనంబుల నిర్ణయించిరి. నిర్వహణ సాధనంబులను నిర్ణయించుట సులభ మైనను నిర్వహణము దుర్లభము. నిరాయధు లైన భారతీయులందు రణోత్సాహము నశించినది. రణోత్సాహమునకు ప్రాణమైన దేశరక్షణాభిలాష యదృశ్యమైనది. యోధవృత్తియందు పాశ్చాత్యులకుఁ గల గౌరవ ప్రతిపత్తులు భారతీయులకు లేవు. సామాన్యయోధున కొసఁగెడి వేతన మల్పము. పురోవృద్ధికి వలయు నవకాశము లల్పములు. ఇట్టి సందిగ్ధస్థితియందు భారతీయులలో రణోత్సాహమును ప్రజ్వలించజేయుట కుపాయములను పాలకు లవలంబించినఁ గాని మహాసభయందు నిర్ణయించిన యుద్ధనిర్వహణసాధనసంప్రతి దుర్లభము. భారతీయులకు మాతృదేశసంరక్షణమునందును సామ్రా

జ్యో సంతక్షణమునందును అభిమాన ముద్భవింపజట్లు పా
లకు లుదారమార్గము నవలంబింపవలయును. దేశసంర
క్షణ మలంఘనీయ మైన ధర్మ మైనను సంతక్షణభార
నిర్వహణమునందు ప్రయోజన మేర్పడవలయును. కపర్ది
గారు యుద్ధనిర్వహణసభయు నుపపాదించడలంచిన
ప్రతిపాదన మీ ప్రయోజనమును వ్యక్తకరించినది.
కాంచీపురమునందు చెన్నరాష్ట్రీయసభలో ప్రకటిత
మైన సంకుల మీ ప్రయోజనమును ప్రకటించినది. దేశ
పరిపాలనమునందు బాధ్యత గల ప్రజలు దేశసంతక్షణ
మునందును సహజముగ బాధ్యత వహింతురు. పరిపా
లనసంతక్షణభారములందే భారవహనము ముఖ్య మను
విషయము ప్రజలలో కలవరమును పుట్టించుచున్నది.
యుద్ధనిర్వహణభారము ముఖ్య మైనను పరిపాలనభార
ము లేనపుడు నిర్వహణభార మసాధ్య మని ప్రపంచ
చరిత్ర యనంతముఖముల చాటుచున్నది. భారతీయులు
ను సర్వసామాన్య మైన ధర్మావలంబకమును కోరు
చున్నారు. ఇందు వైఫరీత్యము లేదు. ప్రయోజనమును
కోరుట బేర మాడుట యని యధికారవర్గాభిమానులు
నాయకుల నాక్షేపించుచున్నారు. ఈ యాక్షేపణలను
చేయు నధికారవర్గాభిమానులు స్వప్రయోజనసంతక్షణ
పరాయణులు. ప్రయోజనాపేక్ష లేకయే యుద్ధనిర్వ
హణమునకు సహాయము చేయుట మహాత్మ్య గాంధీ గా

రుపజేకించినట్లు శ్రేయస్కరం బైనను లోకప్రవృత్తి
యందు దసాధవము. నిర్ణామ రాజ్యాంగసమస్య సీనికీ
ప్రజలప్రమాణము. నిర్ణామనందు స్వరాజ్యమును
స్థాపించుటకు ఆంగ్ల రాజసత్తిజ్ఞులు సకలవిధముల ప్రయ
త్నించుచున్నారు. అయిర్ణామనందు దవలంబించిన మార్గ
మున భరతఖండమునందును అవలంబించుట భారతీయు
లలో రణోత్సాహమును వికసింపజేయుటకును యుద్ధ
నిర్వహణసాధకములను పడయుటకును సాధకము. మహా
సభలు నిర్వహించిన సంస్కరణవిధానము స్వరాజ్య
ప్రాప్తికి సోపానమే గాని స్వరాజ్యప్రదానము గాదు.
బ్రిటీషు పరిపాలకులు మహాసంగ్రామ నిర్వహణమున
కవలంబించిన ధర్మనూత్రమును భరతఖండమునందును
అవలంబించుట ధర్మము. కృష్ణుడు అర్జునుని నృప
యమునందు రణోత్సాహమును పుట్టించుటకై “శత్రుని
రాజ్యమును చచ్చిన స్వర్గమును పొందగలవు.” అని
చేసిన మహిమపదేశము వర్తమానసంద్విగ్ధదశయందు
పాలకులును ప్రజలును శిరసా వహించి దిగియున్నది.
పాలకులును పాలితులును మహాసంగ్రామమువలన సం
ప్రాప్తం బైన మహాదవకాశంబుల మాతృదేశసంతక్షణ
మునకై వినియోగించి సుబలయు సుశోభితయు సుప్రతి
ష్ఠాపితయు సుప్రసన్నయు నైన మాతృస్వరూపమును
సందర్శించి యానందించెదరుగాత!

అన్ని నొప్పులకు పరమావృతము

అ మృ తాం జ న ము

అమృతాంజనమునకు సాటి వేరొండు లేదు

తలనొప్పుల మాన్పును. వాయువుపోట్లు బావును. పార్శ్వనొప్పుల బాటదోలును

దగ్గును తగ్గించును. బెణుకులను భేదించును. కీళ్లపోట్లను బోగొట్టును.

చక్కనిదబ్బీ నైతము సీసా 1-కి రూ 0.20 లు మాత్రమే

భారతీయుల ప్రార్థన

దేశీయమహానభిలాష చదువఁబడిన సర్ రవీంద్రనాథుని గీతమునకు అంధీకరణము

కాళ్ల కూరి గోపాలరావు గారు

దేవదేవ ! ఈ జీవయాత్రావరణము

మా కనుగ్రహించితి వీవు మహిమ మీఱ;

శక్తిసామగ్ధ్యముల నెల్ల జలనుపటచి

కూర్చు నీ గౌరవము నిల్పుకొనఁగనిమ్ము,

మా యునికి నా శ్రయించియే నీ యశస్సు

మబయుచుండెడి నను మాట మఱవవలదు.

అస్మదాత్మ్యం నిర్జించు నధిక్వతులను

ధిక్కరించి నీకై నిరోధించుచుయ్య.

దాస్యమునకు లోఁబడెడి హృదయములందు

నీ ప్రతాపంబు చల్లారి నివురుఁమ్ము;

దుర్బలత యాత్మ వంచించు ద్రోహి గాన,

జీవబలము క్షీణించిన తావకాధి

పత్య మస్ఫురదేవతపాలఁ బడు భయార్థి;

ఈ యధోగమ్య మమ్ము గ్రహింపనిమ్ము.

పట్టి మము బానిసలఁ జేయు పట్టులందు

ఎట్టి సుఖమునైన నిరాకరించుటకును,

అరయ వేసవి మధ్యందిసార్కుఁట్లు

నీకు మా దుఃఖ మెత్తి యందిచ్చుటకును

ఊర్జితం బగు శక్తి మా కొనఁగమయ్య;

మా సహారాధనంబు సమస్తగురుల

ప్రేమ వికసించి పనిలో ఫలించునట్లు

దృఢతమ ప్రత్యయము ప్రసాదింపుచుయ్య—

ఇదియే మా ప్రార్థనంబు లోకైక నాథ !

చుట్టుపట్టులవా లెల్ల వట్టిదుమ్ము

కొఱకు దీక్ష మై పోరాడుకొనుచునుండ,

సారవత్ప్రేమతత్త్వంబు గారవించి

అనదలను దుర్బలులను నోనాడకుండ

మేము వర్తించెదముగాక యో మహాత్మ !

స్వార్థపరు లయ్య, నీకొఱ కని వచించి,

పోరి యొందోరుఁ జంపుచున్నారు వారు;

భ్రాతృమాంసభుక్షుప్రభౌనిమునను

వారు పోరాడుకొనుచున్న వార, లింక

తావకాగ్రహంబు నెదిగ్చి చావఁగలరు.

సత్యసాగ్యతలకు మానుషగత మైన

యశ్యగాంశకు ప్రత్యగాత్మైక్య మనెడి

చుహితతావకదివ్యసామ్రాజ్యమునకు

ధన్య మాత్మీయ మైన స్వాతంత్ర్యమునకు

శక్తి మీఱఁగ సకలకష్టముల కోర్చి

స్థిరతరంబుగ మేము నిర్బేదముగాఁ !

మా ప్రయాణంబు ప్రారంభ మయ్యె నిదిగో !

నావికాగ్రణి ! నీకు వందనము లయ్య;

అల్లదె తుపాను పట్టె భయంకరముగ,

అల్లకల్లోలముగ నున్న యలల కంటె ?

ఐన, సాగింతుమయ్య ప్రయాణ మిపుడె.

హానికర మైన యంతరాదంబు లెన్నె

వాలో వేచియున్న వి దాసులంపు

టార్తి కలిగింప, అగియు నీ కర్షితంబు.

‘భయము పోగొట్టు’ మనెడి విహ్వలినాద

నదె తుపాను మధ్యమునుండి విసిత మయ్యె.

అలసుల నిమిత్తమై మేము నాలసించి

నెనుకపడకుండెదముగాక ! భీతివలన

సందియంబులవలనను సత్వర మగు

కాలగతి నుండగిల్లక త్రాల్తుఁగాక !

కాలమును కార్యభరమును గాంచు కొలఁది

నీకు మాకును సయములై నెగడుచుండు;

కాశ్యతం బైన జీవంపు సాగరమున

సంచరించెడి నీడు క్వాసంబ కాదె

చావుబ్రతుకులు ? సర్వలోకావనాధ్య !

కొలఁది సాయంబు సరుకూర్చుకొనుచు కొలఁది

హితుల మెలమెల్ల నెట్లా లెక్కించుకొనుచు

స్వాంతమందున విసిగి వేసారనీక,

అహారహంబును నీవు మాయండ నుండు

వాడె వనియును మేము నీవార మనియు

ఎల్లయెడల నెక్కుడుగ మ మ్మెఱుంగనిమ్ము !

4

8

12

16

20

24

28

32

86

40

44

48

52

56

60

64

జాతీయత

మల్యాల సాంబశివరావు గారు, బి. ఏ.

"మన జాతీయత అనవశ్యకేతముగఁ గాని స్వాధ్యక్షత్వచింతనావిధముగఁ గాని యుండునాదు; అది ప్రజనమున నారతమేకమనందున విచిత్ర ప్రపంచమునందు గల ప్రేమవలన కలిగినదై యుండునదిను గేఁచి జాతీయముగ్గుల వరమానది రాజ్యాధిపతియగుచుండ మనకు పాశ్చాత్యరాగరక్షము లేర్పిరిని నన్నింత కాకు మనకు మానవసేవ చేయుట దుస్సవ్యము గాన, ఆత్మస్వాతంత్ర్యమునై కృషి చేయటమున విముక్తమును" అనెను స. విమలస్వామి

ప్రస్తుతకాలమున ప్రపంచము దంతటను జాతీయాభిమానమును ప్రత్యేకజాతికృత్వమును స్థిరపఱచు నాశులును వ్యాపించుచుండు విషయ మెల్లరకును తోసియే యున్నది. ఈ జాతీయతాభావములు 19-వ శతాబ్ది నైరోహాఖండమున నుద్భవించి యెల్లెడల వ్యాప్తము గాంచి మానవుల మానసములఁ గలకర పఱచుచున్నది. ఇంతకు పూర్వము జాతీయతాభావములు విశ్వమానవ సామ్రాజ్యవ్యాప్తములకు భంగకామ లనియు అందుచే నవి మానవాభ్యుదయమునకు మార్గనిరోధకములనియు పాశ్చాత్యులు భావించుచుండిరి. కాని, గతశతాబ్దినుండియు అట్టి యభిప్రాయములు మార్పు చెందినవి. మానవసోదతత్వసిద్ధికి ప్రతిజాతీయును ప్రత్యేకకృత్వముఁ గలిగి ప్రత్యేకప్రభుత్వము నంది తమకాలమున నావ్యోపకల్పిని గాంచుట యత్యవశ్యమని పాశ్చాత్యురాజనీతిధర్మంధరు లంగీకరించి యున్నారు. మానవాభ్యుదయమునకు ప్రతిజాతీయుకొనహాయమును అత్యవశ్యము. ప్రపంచములోని వివిధజాతుల నాగరికతయు నేకరీతిగ నుండఁజాలదు. ప్రతిజాతీయందును గల ప్రతిభయు నాగరికతయు లక్షణములును మానవజాత్యుద్ధరణమునకు తోడ్పడఁగలవు. కావున, ఏ జాతియైనను తన సహజలక్షణములను పెంపొందించుకొనకపోయిన యెడల అది మానవాభిమానమునకు భంగము కలిగించిన దగును. ఈ యభిప్రాయము లన్నియు కాలక్రమమున అనేకకారణములచే అందు ముఖ్యముగ నాంగ్లేయపరిపాలనముచే భారతదేశమున వ్యాపించి ప్రజల మానసములందు మేరలు నాలుకొనుచున్నవి. ప్రాచీన కాలమున మన మాతృభూమి నాగరికమున నేమి విజ్ఞానసంపన్నత యుండేమి వాణిజ్యాభివృద్ధియందుండేమి సాంఘికవిషయములందుండేమి మతభేదయందుండేమి సాటి దేశములలో నాయకత్వము వహించి మానవాభివృద్ధి కవితనహాయము గాంచి పేర్వడనైనది. కాని, ఇక్కాలమున కొన్ని కారణములచే హిందూదేశము తన పూర్వపు బ్రహ్మత్వము గోల్పోయినది. అనేకనాగరికతలును అనేకజాతులును దేశము నాక్రమించుకొని పరిపాలించినవి. అయినను పాశ్చాత్యదేశీయసంస్కరము మూలకమున మన దేశము నిద్రావస్థనుండి మేల్కొంచి మరల తన యున్నతస్థాన మాక్రమించి మానవసేవ చేయవలె నని కుతూహల పడుచున్నది. ఈ యాశయము చేకూరుటకు పూర్వము స్వీయాభివృద్ధి కృషి సలిపి తన నాగరికతను పునరుజ్జీవికము గావించుకొని తన ప్రతిభను పెంపొందించుకొని తన వ్యక్తిత్వమును స్థిరపఱచుకొని

ప్రపంచమందలి దేశములలో గౌరవస్థాన మాక్రమింపవలసియున్నది. ఇదియే భారతజాతీయతాసవస్య.

పాశ్చాత్యజాతీయత

పాశ్చాత్యజాతీయత యాధిభౌతికలక్షణమనన్వితము. ఒక సంఘమునందు వ్యక్తు లెల్లరును అన్యోన్యసాహాయ్యము గావించుకొనుచు ప్రేమపూరితమానసములతో పరస్పరభ్రాతృవాత్సల్యముతో మెలంగుచుండుట సహజము. కాని, పాశ్చాత్యదేశీకీకృత బ్రిటి సహజ స్థితికి భంగము కలిగించిన కని చెప్పవచ్చును. అచ్చట ప్రధనమునండియు నేకజాతి గలవా లేక ప్రదేశమున నుండుటచే మన దేశమునందు నలె అంతస్సాంఘికసహస్య లెన్నియు వారి నెదుర్కొనలేదు. మరియు, వారి చుట్టు ప్రక్కల బలసంపన్నులును సంగ్రామాభిలాషులు నగు జాతులు నివసించుచుండుటచే నిరంతర మాతృసంరక్షణము వారి కత్యవశ్య మాయెను. కావున, వారు స్వీయాధికారప్రాబల్యమునకును ఇతర జాతుల దుష్ఫలత్వమునకును కృషి సలుపవలసినదని. అందుచే వారిలో ద్రవ్యార్జన నావతూహలము మెంప. అన్యోన్యవైషమ్యము లధికము. ఇట్టి స్థితిగతులలో జీవితసార మనందగు సన్యోన్యప్రేమ భావము లెట్లుత్పన్నములు కాగలవు? తత్ఫలితముగ శ్రీపురుషులకును ధనికదరిద్రులకును తీరని వైరము సంఘటిల్లుచున్నది. స్వార్థపరత్వము ప్రాబల్యము గాంచుచున్నది.

ఇట్టి జాతి మానవత్వగోచ్ఛి కుపకరించుట సాధ్యమా? ఎదిటి వారు బలవంతు లైన నిది సహింపఁజాలరు. ఎల్లప్పుడును ఇతరులు తనకు లోఁబడియుండవలె ననియే తలంపు. ఇందు మూలమున ప్రపంచ ము దంతటను స్వార్థపరత్వము వ్యాపించి సోదరభావములకు బదులు శత్రుభావములు ప్రబలుచున్నవి. మాతనముగ ప్రాముఖ్యము నంది ప్రాగ్దేశికతమునలె ప్రకాశించుచున్న జపాను దేశము నైతము పాశ్చాత్యాభిప్రాయానుగుణముగనే వర్తింపక తప్పినది కాదు. మీరేల యిట్లు స్వీయసాంప్రదాయవిరుద్ధముగ పాశ్చాత్యజాతీయత ననుకరింపఁజూచెద రని ప్రశ్నించినపు డొక జపానీయుఁ డిట్లు ప్రత్యుత్తర మిచ్చెను: "అట్టి జాతులు ప్రపంచమున ప్రబలునుగ నున్నంత కాలము మాయాధ్యాత్మికతీవనాన్నత్యమును పెంపొందించుకొనుట కవకాశము లేదు. దెవ్వరివిశాకము గావించుటకు మేము చుట్టల మగుట యవశ్యము. అధునిక ప్రపంచమున పశుబలముకంటె నేతొండు

సాక్షము లేదు. "అదియే పాశ్చాత్యజాతీయతావర్తము. ఆత్మనిరసిత మగు నిట్టి జాతీయత యెందులకు? కాబట్టి అయినను, పాశ్చాత్యం బగునలన వ్యాపారము లగు చనవారి కింకరైన పాశ్చాత్యజాతీయ తావర్తమును ద్వారకేంద్ర దానమునకు? "ఈజాతీయత అన్యోన్య దయదాయకము నగునని భావించే ప్రారక్ష్మ్యము లని లక్షణము లుంటివనియును. అన్యోన్యము లాత్మాభివృద్ధినికారకము లైనవి. వాదానములు సామ్యమునను లైను." అని "కేంద్ర దాన దానము" వ్రాయువాడని.

ఇట్టి గొలుకలన మానవసామ్రాజ్యము చేకూర్చునా యను సంశయము కనక దాతకమాడను. కేంద్ర దానము చెప్పనట్లు "ఈ భూమయంత్రము లన్నియు అన్యోన్యసంక్షుభాత్మము వికృత త్వము నొందవచ్చును. కాని, ఈ యంత్ర సమ్మేళనముచే చాత్యము, చేవులను గౌరవింపఁడుదురా?" ఇందులకు ప్రస్తుతంగ్రాన మే ప్రత్యక్షనిదర్శకము. ఈ రహస్యము విశాఖంధము మిత్రుని విధ్వంసము గావించుచుండ, పాశ్చాత్యైశ్వర్యమును పాశ్చాత్యనాగ రీతియు శంఘ్ని జ్వాలలో మిళితమై అకమున కెగయుచుండ, ప్రతి జీవీయు నాచుచాత్రావృత్తమై నలించుచుండ — అక్కడ! ఆ ఖండము తన కిట్టి దుర్గతి పట్టుట కేమి పాప మొనర్చిన దనిమన నున నుకకు స్ఫురించుట సహజము. ఇంత కాలమువలన తన నైతికజీవ నమును నిర్లక్ష్యము చేసి తన వృద్ధయమును సామాజిప్రాయముగ గావించుకొనుటచే నిట్టి దుస్థితి ఆ దేశములకు ప్రాప్తించిన దనుట నిర్వివాదాంశము.

భారతజాతీయసమస్య

భారతజాతీయసమస్య సాంఘికము గాని రాజకీయము గా దని కేంద్ర దానము పలికియున్నాడు. మన దేశము ప్రపంచము లోని పంచమనాగరకతలకు నాలవాలము. హిందువులు జోరేస్త్రీ యనులు శాఢులు మహమ్మదీయులు క్రైస్తవులు — వీరందఱికిని హిందూదేశము నివాసస్థాన పైనది. దేశమువై వీరి కెల్లరకును సమాన స్వాతంత్ర్యమే కలదు. కాన, ఇట్టి ప్రబలిభేదములుగల దేశమునందే జాతీయతానిర్మాణము దుస్సాధ్య మని కొందఱు నడువుచున్నా రు. జాతీయత భావయందును జాతీయందును దేశమునందును వికృత గలవారికి మాత్రమే చేకూర్చు ననెడి యభిప్రాయములలో ఇట్టి పెరిగినవారికి ఒక ఖండమంతటి భారతదేశము జాతీయత నందుట దుస్సాధ్య మని తోచుటలో నాశ్చర్య మేమియు లేదు. ఇట్టి విభేద ములలో నైకమత్యమును దృఢీకరము గావించుకొనుట ధీమంతుల లక్షణము. ప్రస్తుతము మన దేశమునగల యెదు జాతులకును ముఖ్య విషయములలో సామ్యము కలదు. ఈ వివిధజాతులును అన్యోన్య ప్రేమభావములతో తమతమ పురోవృద్ధికి సహాయము గావించుకొను చు తమ నిజతత్వమున నైకగృత గల దని గ్రహించి సోదరభావ మతో వర్తించినయెడల భారతదేశాభ్యుదయము కరతలామలక మగు ను. ఈ యైకమత్యమునే నానకు కలీరు చైతన్యము మున్నగు మహా

సాయము సుబోధకము గావించిరి. ఆధునికకాలమున నీ నూత్రమును గుర్తించి జాతీయనిర్మాణములో నావ మోహనము ప్రథమండు. సుపనిష్టతుల కాలమునందయు నీ జాతీయతాసమస్యను మనవారు సాంఘికవిభేదములకు నరెడజువొనుచు ఆధ్యాత్మికమత్యమునకై ప్రయత్నించుచు పరిష్కరింపుచున్నది. సింహాసనములకు గాని సామ్రాజ్యాధికారమునకు గాని మన దేశ మెన్నఁడును అధిలపింప లేదు. వివిధ శత్రుబలములను అది యాత్మాభివృద్ధికి పాటుపడుచు దురాధానిగియు వర్తించినది. ఈజట్టు గ్రీకు రోమక రాజ్యము లన్నియు నాచుచాత్రావృత్తము లైనను నన భారతభూమి ఇట్టి నైతిక సంపత్తిమామననే చెప్పుచెదరక నిలిచి తన శ్రీతత్వమును నిలుపుకొనిగలిగినది.

దేశభక్తి

జాతీయనిర్మాత లెల్లరును దేశభక్త్యానేతరపరకతులై యుండ వలెను. ప్రపంచమునందలి దేశములలో దేశభక్తిః జ్వలింపినప్పుడే అవి యభివృద్ధి నొందగలిగినవి. దేశభక్తి యన మాతృదేశమునెడఁ గల ప్రేమ యని అనేకుల యభిప్రాయము. కాని, ఆ పదమునందంత కంటె మహత్తర మగు సర్వ మిమిడిచున్నది. భక్తి యనగ నే మతి భావము నగు దృఢోదర మగుచున్నది. దురాజేకము కలిగినవా రాశ్చర్యము గావించి పరమాత్మచంద్రు దాని లీనపఱచి నేవా పరాయణులై యుండురు. హిందువులకు హిందూ మతమువలెనే క్రైస్తవులకు క్రైస్తవమతమువలెనే దేశసేవకులకు దేశభక్తియు నొక మతము. దేశభక్తులకు దేశసేవయే పరమానందదాయకము; దేశాభ్యుదయమే సంపూర్ణ సౌఖ్యప్రదము.

దేశభక్తి ప్రజాసామాన్యమున ప్రబలముగ వ్యాప్త మగుటకు దేశభక్తియుత మగు నిన్ని క్రియలును సంస్కారములును అత్యంత శ్రమము. ప్రాచీనకాలమున ఘనత పొందిన గ్రీకు రోమక దేశ ములలో నిట్టి క్రియలు జాతీయమతభాగములుగ పరిగణింపఁబడు చుండెడివి. కాని, వీనిని మన దేశమున నెలకొల్పినపు డొక కష్టము గాన్పించుచున్నది. భారతదేశమందు హిందువులు మహమ్మదీయులు జోరాస్త్రియనులు క్రైస్తవులు మున్నగువారు కలరు. వీరిలో నొకరి మతక్రియలు మరియొకరికి పనికిరావు. ఈ సమస్యను పరిష్కరించుట యంత కష్టము కాదు. మన దేశమున జరుపు దేశభక్తిక్రియ లన్నియు ప్రత్యేకముగ నొక జాతికిని ఒక మతమునకును సంబంధించినట్లుండక భూతకాలదేశచరిత్రానుబంధములుగను సకలజాతులయందలి మహా నీయుల మహాకార్యముల నుద్బోధించునవిగను నుండవలెను. కావున, ఆధునికభారతదేశమున కృష్ణజయంతి శివాజిజయంతి అశ్వమేజయంతి రామమోహనజయంతి క్రీష్ణజయంతి మున్నగునవి నెలకొల్పఁబడిన యెడల, అవి దేశములోని యన్ని జాతులలోను దేశభక్తియు మత భక్తియు త్వరితముగ వ్యాపింపఁజేసి జాతీయైక్యతకును అన్యోన్య సహాయమునకును అనేకవిధముల తోడ్పడఁగలవు.

ఆధునికకాలమున మన దేశమందలి దేశభక్తి నూతనాకారముల

వరించుచున్నది. ముప్పది శతాబ్దములకు పూర్వము వన నిర్మాణముల
యందున్న దేశభక్తి విదేశీయస్వభావము గలదిగ నున్నది. ఆ కాలపు
వారీ. అంగ్లసామ్రాజ్యమును అంగ్లదేశస్థానాధ్యక్షులు లగు పిమ్
హండ్లను మున్నగువారి చరిత్రలును భావోదేశకవనములుగ నుండెను.
పాశ్చాత్యనాగరికతయందుగ గల సంప్రదానాభిమానముచే వారు తమ
జాతీయచరిత్రలను జాతీయజీవనమున సంప్రదానముగ మఱచియుం
డిరి. కావున, వారి దేశభక్తి నిగూఢాచారము గాక నిగూఢకార
ణముగ పరిణమించినది. విదేశీయపురుషుల ననుసరించి, దేశోద్ధరణ
మునకై చేయు ప్రయత్నములు పెరుగుటచే నిప్పును భారతి
జాతి లక్షణములను గుణములను కృత్రిమమున ప్రాచీన
దేశీయసాంప్రదాయగుణము వర్తియిల యవస్థలను చూచున
వారు గుర్తించిరి. అందులందుననే వన దేశచరిత్రమునందును
దేశాచారములందును దేశీయములయందును దేశీయతయందును
దేశప్రత్యక్షావసరములందును వనకు ఆధీనము కృత్రిమముననున్నది.
ఈ దేశభక్తి యింకను దేశీయల మానములలో ద్విధముగ నెరులు
పారుట కి భావములను కవులును గ్రంథకర్తలును జాతీయనిర్మాత
లును ప్రజలకు బోధింపవలసియున్నది.

దేశచరిత్ర కవితనము

దేశచరిత్రకావ్యాధాము లేని దేశభక్తి మతగ్రంథనిర
సము గాంచిన చరిత్రమును బోలియుండు ననియు అందుచే నట్టి
దేశభక్తివలన నెట్టిలాభముగ కలుగజాల దనియు వివేచించుచు
పాలుడు చెప్పియున్నాడు. మరియు, ఏ దేశపు భావిస్థితి యైనను
దాని పూర్వస్థితిగతులనై నాధారపడియుండును. దేశముయొక్క
ప్రాచీనవర్ణములను వివేచనావక వారి నాధునికపరిస్థితుల కను
కూలముగ మార్పు నొందించి జాతీయలక్షణములను పోషించుట
కర్తవ్యము. ఇచ్చట పీని నుపేక్షించి విదేశీయపద్ధతుల ననుసరించిన
యెడల జాత్యభివృద్ధి దుస్సాధ్య మగుటయే గాక జాతీయజీవితమునకు
మాత్రం భంగము కలుగగల్గును. కావున, జాతీయనిర్మాత జాతీయ
లక్షణముల నలక్ష్యము చేయరాదు.

బ్రహ్మచర్యము

జాతీయతానిగూఢమునకు శరీరబల మశ్వవశ్యము. దేశమందలి
వృక్షల శీలమును వెంపొందించుటకును తన్మూలమున జాతీయజీవన
మును వృద్ధిపఱచుటకును శరీరబలము ముఖ్య మని రాజనీతిజ్ఞుల యభి
ప్రాయము. శరీరదౌర్బల్యము గల దేశము నిజానసంపన్నతయందును
నైతికవిశేషమునందును పేరు గడింపజాలదు. కావున, ఈ రెండును
దేశాభివృద్ధికి ఆవశ్యకములే! ఈ విషయమును మన ప్రాచీనులు
గ్రహించి, ప్రతిపూజవుండును తన జీవితపు ప్రారంభదశయందు కొంత
కాలము బ్రహ్మచర్య మాచరింపవలసిన దని విధించిరి. ఈ యాశ్రమ
మును విద్యార్థు లందఱును అన సరింపవలసిన దనియు ఆ సమయమున
వారు పాదపక్షులు గాని మెత్తని పాములు గాని యాపహరింపరా
దనియు వారెట్టి దురాలోచనలకును తావీయరా దనియు మన
పూర్వులు కాసింది దేశజాల శరీరబలమును వృద్ధి పఱచుచుండిరి.
ఈ నియమము ననుసరించి వర్తించినయెడల వీరికి కష్టములైన
లక్ష్యము చేయక యుండురు. ప్రస్తుతము మన దేశజాల శరీరబల
హీనత మూలముననే మన దేశ వన్ని విషయములయందును ఊణ
దశకు వచ్చినది. బ్రహ్మచర్యమువలన వనకు మితజీవనాసక్తి కలు
గును. అనావశ్యక మగు పాశ్చాత్యజీవనపద్ధతులు పాశ్చాత్యులనే
శరీరబలహీనుల గావించుచున్నది. కావున, భారతజాతీయనిర్మాత

లిట్టి పద్ధతుల యనుసరించును నిరంతరమును నిరంతరమును నిరంతరమును.

జాతీయనిర్మాతావశ్యకత

ఇది యాశ్రమపూర్వోద్ధరణము. విదేశాశ్రమపాలనమునుండి
తప్పించుకొని ఆధ్యాత్మిక మానసిక స్వాతంత్ర్యమునకై కృషింపలుపు
టయే యీ యుద్ధయముయొక్క యుద్దేశము. ఇట్టి నైతికగాస్య
మును జాతీయధర్మమును ప్రశ్నకృషియ్యము లని ప్రతి జాతీయ
వానియు, గ హింపకమానడు. ఈ జాతీయోద్ధరణను నందిలి యాధ్యా
త్మిక రాజకీయ భాగముల రెండును ఆభిభావ్యములు. జాతీయ-త్మ
గౌరవమునకును జాతీయపురోగ్విధిని రాజకీయస్వాతంత్ర్యమును
సంప్రదాన భాగ్యతయు ఆధ్యావశ్యకములు విదేశీయ ప్రభుత్వము
ప్రజలను బాధ్యతావిహీనులను చేయుటచే ప్రజలయందు కార్య
త్సాహమును స్వాతంత్ర్యాభిలాషయు నడించుచున్నది. అందుమూల
ముననే బ్రిటిషు ప్రభుత్వమువలన మన కెట్టి లాభములు చేపూటినను
అది యెల్లప్పుడును మనపై రాజ్యము చేయుచుండుట మన యాశ
యము కాదనియు బ్రిటిషు పతాకనరక్షణము క్రింద స్వపరిపాల
నము నందుటయే వన యాదర్శ మనియు వాకించుచున్నాము. మైని
వేర్కొనబడిన కారణములను ఒట్టి విదేశీయ ప్రభుత్వము పాలిత
జాతులను స్వపరిపాలనార్హులను గావించజాల దని లెల్ల మగు
చున్నది. కొన్ని వర్గములనుండి మనము స్వపరిపాలనాసామర్థ్య
మును గడించుచున్నారము ఇందులకు అధికారవగ్ధాశ్రితము లగు
ముగ్ధునిపిపాలిటీలును విశ్వవిద్యాలయములును కారణములు కావు.
ప్రస్తుతపరిస్థితుల యావశ్యకతను ఒట్టి జాతీయోద్యమసంరక్షకసాధ్యము
ప్రజలయందు దుష్ప్రచారించిన యొకవర్గమే యిందులకు కారణము.

ప్రభుత్వకార్యనిర్వాహకవ్యయము నుద్యోగము లాసంగుట
వలన నీ యుద్ధయము సంభృత్తి నొందజాలదు. ప్రభుత్వము ప్రజా
స్వాధీనముగ నుండవలయునే కాని దేశపరిపాలనమున కొంచెము
పాలు దొరకనంతోడనే జాతీయవాది సంప్రప్రపూదయండు కానే
రడు. ఈ యుద్ధయ మాంగ్లదేశమునెవల ద్వైవభావముచే జనింప
లేదు. అంగ్లదేశరక్షకార్థమే జనిత మైనది. స్వాతంత్ర్యవిరహిత
మగు భారతదేశము అంగ్లదేశమునకు తీరని భారముగ నున్నది.
ఆ విషయము నాంగ్లములు గుర్తించలేకున్నారు. అంగ్లయులు
స్వాతంత్ర్యప్రియులు. స్వాతంత్ర్యవిజయమునకై ఆపాదించియు
తమ గర్వశక్తిని వినియోగించుచునేయుండిరి. కాని, ఎట్టి యుద్ధాద
స్వభావులైనను అధికారము హస్తగత మైనపుడు దానిని వదలుట
కష్టము. అందుచే పాలితదేశములకు స్వాతంత్ర్య మొసంగుటకు
పాలకదేశము వెనుకంజ వేయుచుండును. అందు మూలముననే
అంగ్లదేశము భారతదేశమునకు స్వాతంత్ర్యము ప్రసాదించక తన
యాశ్రయములకు విరుద్ధముగ వర్తించవలసివచ్చుటయు తన్మూలమున
నా దేశపు నైతికాన్నత్యము నశింప ప్రారంభించుటయు తలపించు
చున్నది. నైతికాన్నత్యమును గోల్పోయి యేజాతీయోద్యమ నేమి చేయఁ
గలదు? కావున, అంగ్లదేశము తనభారమును సాధ్యమైనంత త్వరలో
వదలుకొనుట క్రయోదాయకము.

ముగింపు

అట్లు గావించినయెడల, స్వాతంత్ర్యోభిలక్ష యగు భారత
దేశము శక్తిసంపన్నయై అంగ్లసామ్రాజ్యమునకు పట్టుకొమ్మయై తన
ప్రాచీనాధ్యాత్మికవాగ్దేశక నైతికత వెదకల్లి మానవజీవ గావించు
చును, ప్రపంచమునకు లింక ప్రాయమై తనరారగలదు.

రెంటాల వేంకటసుబ్బారావు పంతులు గారి ప్రశంస

శాశ్వతకూకి గోపాల రావు గారు

ఆంధ్రలోకము చిన్న పోయెను - ఆంధ్రమాత సామ్రాజ్యకణి

రంధ్ర యుష్మానిలశ్వాసప - రంపర లెడల్పెన్.

1

సూరిమణి రెంటాల వేంకట - సుబ్బరాయమహామహుడు దివి

దేవనంత నె కవిబుధాదుల - స్థితియె చేడ్వడియెన్.

2

అంగలాంధ్ర గ్రంథరచనా - హక్రియాసామ్రాజ్యభారము

పొంగుచును భరియింపజాలిన - పూజ్యు డిం కేడి?

3

ఖండఖండంతరసుఫీతి - గణతి సేయగ పేక్కియరుకవి

దండితనమును చాటనేచ్చిన - ధన్యు డిం కేడి?

4

ఆంగ్లవిద్యాధికుడు నార్దను - సంతివాడు 'బబ్! బబ్!!' యన

ఆంగ్లవక్తగ పేరు గాంచిన - యాంధ్రు డిం కేడి?

5

అతికుకూహలియై కుమారిక నవరభారతిగా నొనర్చిన

యితని ప్రీతివిద్యాభిమానం - బెన్ను దర మానే?

6

తాను విద్యార్థిగ నె యుడియు - ధనము సుపాదించి విద్యా

దానమును ధనదానమును వి - స్తారముగఁ జేసెన్.

7

ఇప్పుడున్నతి గాంచి కీర్తి వ - హించువారలలోన నెందఱో

అప్పుడా యశాదార్యశీలుని - యాశ్రితులె సూడీ!

8

అనుభవమున జగము కృతఘ్నం - బైన నార్థికకష్టసుభ్యం

బునను తనదు వదాన్యగుణముచు - పూన్కి నిల్చుకొనెన్.

9

చెలగి లక్షల కొలది ధన మా - ర్జించి మించియు ధనికనామము

నిలుపుకొనలేడయ్యె దాతృగు - నిత్య మేవడర!

10

ఆత్మశారవ మెక్కుడై వి - ద్యాధికుం డీతండు వర్తక

మాతృవృత్తిగఁ గొని జగంబున - కచ్చెరువు గొల్పెన్!

11

న్యాయవాదిత్వంబు సరిపడ - నట్టి స్వాతంత్ర్యాభిలాషికి

హేయములు గాకున్న సేవక - వృత్తు లెట్టివియున్?

12

సర్వశోముఖ మైన ప్రతిభకు - స్వజనరక్షికి దేశభక్షికి

గర్వరాహిత్యమున కీతండు - ఖ్యాతి వహించెన్.

13

ఆంధ్రజాతీయాభ్యుదయమున - కఖిలరీతుల దారితీసిన

యాంధ్రు 'నాం ధోద్యమ పితామహుఁ' - డనుట పోలవోకో?

14

స్వబలవిశ్వాసంబు ధైర్యము - సాహసంబు పరోపకారము

ప్రబలదీక్ష స్వశారవం బీ - వ్యక్తి లక్షణముల్.

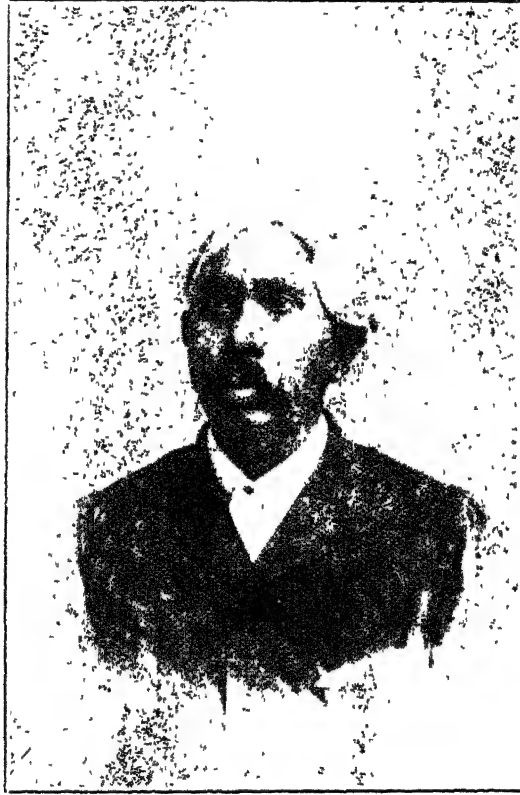
15

ఈ మహాలక్షణానుకృతి ర - హించుతే స్మృతిచిహ్నమై! మఱి,

ఈ మహాత్ముని యంతరాత్మ ను - ఖించుతే సతము!

16

THE LATE Mr R VENKATASUBBA ROW PANTULU B.A., D.L.

క్రీడికేషన్ లైన్ రెంటాల వేంకటసుబ్బారావు పంతులు గారు, బి.ఎ., బి.ఎల్.

Mr. P. SUBBIAHMANJAL CHETTI.

పింజల సు బహ్మణ్యము శ్రీష్టి గారు

D. S. V. V. RAO

డాక్టర్ ఎస్. వి. ఎస్. రాజు గారు

Mr. G. PARTHASARATHY CHETTI.

గజై పార్థసారథి శ్రీష్టి గారు

THE LATE Mr. G. VASUDEVA SASTRY

కీ. శే. గుండు వాసుదేవశాస్త్రి గారు

Mr. S. RAMASWAMI GUPTA

సెనగపల్లి రామస్వామి గుప్త గారు

మీకు గ్రామోఫోను కలదా?

ఉన్నచో త్రొత్త చక్కపు రికార్డు నెల జాగ్రత్త చెట్టరాదు! వర్తమానమున తగిన

స్టేటలు అన్నియు కలవు. మీకు గ్రామోఫోను లేనిచో

‘హిజ్ మాస్టర్స్ వాయిస్’ గ్రామోఫోనును సిఫార్సు చేసెదము.

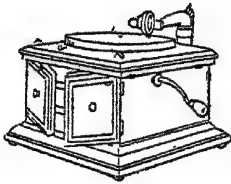
గ్రామోఫోనుల ధరలు

రూ 125 నుండి 1600 రూప్యముల వరకు నున్నవి.

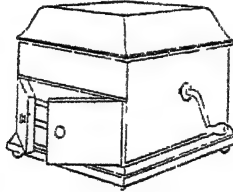
హాన్ లెస్స్
మోడెల్
ఎల్. బి. బి. బి.

ఫేబిల్ గ్రాండ్
మోడెల్
టి. బి. ఏ. బి.

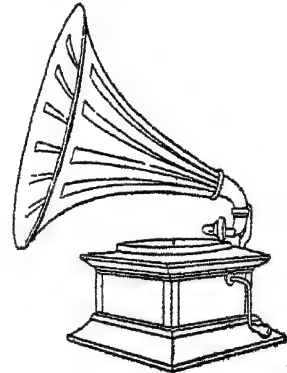
హాన్
మోడెల్
హెచ్. ఎఫ్. ఎస్.

925

920

919

రికార్డులు

కావలసిన వన్నియు మా రికార్డులో నున్నవి. ప్రసిద్ధి గాంచిన ఉత్తర హిందుస్థానీ పాటలు, తెలుగు త్యాగరాయ కృతులు, పల్లవి, రాగము, ఆలాపనము, హాస్యకర మగునట్టియు నాటకమునకు సంబంధించిన రికార్డులును గలవు.

ప్రఖ్యాతిగాంచినవారి పేర్లు:—వనజాక్షి, గోదావరీ, కోయంబత్తూరు తాయి, బల్లారి సరస్వినోదినీ సఖి, సరస్వతీవినోదినీ సఖి, వల్లురు జగన్నాథరావు గారు వీరి పాటలు గల రికార్డులు కలవు.

వివరములు వలయుచో ఒక రికార్డును వ్రాయుడు:—

స్పెన్సర్ అండుకో, (లిమిటెడ్)

పోల్ ఏజెంటు

(15)

గ్రామోఫోను కంపెనీ, (లిమిటెడ్) కలకత్తా.

భయపడవద్దు!

నిరాశచే అంగవిహీనులు కానక్కరలేదు!!

మేహరణములకు, నవీనకుష్టుకు, గొంతులోవలి పుండ్లకు, మచ్చలకు పొడలకు, కొరుకు వ్యాధికి, శ్రీవ్యాధుల వలన గలుగు యితర మేహములకు

తామ్రమయిన డిపోవారి దివ్యబౌషదములు.

తామ్రమయిన పంశుధనుగు రాగిలో మా కలన తయారుచేయబడి మేహవ్యాధుల నివారించుటలో మేహపొందినది. వివరముగా కేటలాగులో చూడవచ్చును.

1 రకం	2 రకం
50 మాత్రలు 5-0-0	2-0-0
100 మాత్రలు 10-0-0	4-0-0

మూలరోగవాళిని లేవ్వించి 15 దినములు సేవించినయడల, రక్తముకారుట, సలుపుపోటు, యితరబాధలకు పోగొట్టి మొలకలు నార్చివేయును. ఆనగండ్లమాల, భగంధరము మొదలగు ఆ సన సంబంధముగు రణముల నార్చివేయును. 15 దినముల లేవ్వించి 5-0-0

పొగ పీల్చుటవలననే కుష్టువ్యాధులు పోవుట.

కంతమాలపుండ్లు, మేహరణములు, గొంతులోపుండ్లు, దద్దురు, మచ్చలు, పొడలు, నవీనకుష్టుము, పుబ్బగము మొదలగు యావస్తు తీరని మేహబాధలు, లోలికిమందు పయికి పాలాశ్రుతి అవునగంలేకుండగనే తొమ్మిదిరోజులకు గాగుంటిగా.

Ayurvedic Smoking System.

పొగపీల్చు నవీన చికిత్సాపద్ధతిని బాగుచేసెదము, యీ చికిత్సకొరకు మావద్దకు ఆకేకపోట్ల నిరాశపొందిన రోగులు వచ్చి ఆరోగ్యవతులగుచున్నారు. పూచీగాను నమ్మకముగాను బాగుచేయగలము. మాకలన యీ చికిత్సాపద్ధతిలో తమ వ్యాధులను తీర్చుకుని స్వబంధపులను చూడబోయినవారు, యీ రోగులేనా అని బంధపులు ఆకేకము మొందుచున్నాగు నేయేల మావద్దకు వచ్చునప్పటికి దుగ్ధంధమాంయప్రమయి చూచుట కిసహ్యముగా కనపించుకొనల, చికిత్స నారంభించిన 18 న దినము నకు పూర్ణారోగ్యవంతులయి బంధుమిత్రాదులను సంతసించి చేయుచున్నారు. యీచుందు వానకోగులు వాగు మావద్దకు వచ్చు రోజు ముందుగా తెలియపరచి పద్ధతులు మాట్లాడుకొనవలయును.

మోసపోవద్దు.

మేము యీడిపోన శ్రీరామదాసువారి కరుణచే స్థాపించి, కొద్దిరోజులకే విశేషప్రఖ్యాతి నందుటచూచియు, తామ్రమయినముచేయు ఆహార గుణములనుచూచియు, మోసకులు కొందరు యిందుకంత భేదముగా మా కేటలాగులోని మాటలను వ్రాసి తామెప్పుడు యే కయిద్యగంధము విప్పిచూడనప్పటికిని, తమకు మేహవ్యాధుల చికిత్సాసభవము లేనప్పటికి, సర్దిఫీకెట్లు పొందితిమనియు, బహుమతుల నందితిమనియు, ప్రగల్భములు వ్రాసుకొని, మా క్షయస్థానముగు గోదావరిజిల్లాలో ప్రచురించుచున్నట్లు వినుచున్నాము. అట్టి మోసములలోనై, తప్పుడు మందులుతని మీశరీరము పాడుచేసుకొనకుండా కాపాడుకొందురుగాక! మా నిజమయిన తామ్రమయినము రిజిస్టరు ప్రేమమార్కు గమనించి మందుకొనవలయును. కాకినాడలో (గోదావరిజిల్లా) మాబ్రాంచి తీసివేళి అందుల ఏజంటు, (యస్. వై. ఆర్. రాజు) ఆకు నూతననాచుము ధరించిన, వై. రామభద్రరాజు అనువారిని ఏజంటు పనిమంచి తొలగించితిమి. గనుక, తామ్రమయినము వారివద్దకొనగూడదు. వారు విక్రయించను కూడదు. వారు విక్రయించుచుండగా చూచి తగుసాక్ష్యముతో మాకువ్రాసిన వారికి 25-0-0 రూపాయలు బహుమతి నిచ్చుటయేగాక, దానిని గురించి జరుపవలసిన నివిలు, క్రిమినలు చర్యలు జరిపెదము.

నన్ను చూచుటకొరకు మా వద్దకువచ్చు రోగులు ముందుగా మాకు వ్రాసినయడల ఏయేతేదులలో మెద్రాసులో పుండునో, నాబగ, వీధి మీట తెలియపరచెదము. చుందులు విక్రయించతగినవి సదా సిద్ధముగానే పుంచబడును.

మా యోగ్యతా ప్రతీకములు.
కేటలాగులో చూడవచ్చును.

తామ్రమయినం డిపో

యస్. వి. యస్. రాజు అందు సన్ను

బ్రాంచు: లక్ష్మీనరసాపురం.
అనంత్ర పోట్టు, గోదావరిజిల్లా.

పోట్టు బాక్సు నెం 61,
మదరాసు,

సామ్రాజ్యమునందలి రాజకీయపరివర్తనములు

(హిందూనేత్రసంబంధము)

డాక్టర్ భోగరాజు సట్టాచీ తారామయ్య గారు, బి. ఏ., ఎమ్. బి. టి. సి. ఎమ్.

“చరిత్రయందలి కొన్ని క్రమములలో ఈ ప్రపంచము మార్పుల నొంది తీవ్రముగ నున్నంత చెప్పగ తగిన వివరమునందు ప్రాచీనములు, ముగియున్న క్రమములలో ఈ దివ్య ప్రపంచముతో వరుసగా, ఒక్క సంవత్సరము కాలములో తొమ్మిది దశాబ్దముల వాస్తవికతలు చూపింపబడినవి. అంకెలు—14-4-1917.

భూలోకము నెల్ల నావలించి లక్షల కొలది జనసమష్టియు కొట్ల కొలది ధనసమష్టియు కల్గించుచున్న యీ మహా సంగ్రామపథ్యమున ప్రజాస్వామికమునకు ప్రధానలక్షణముగ నుండు భావుకము (Idealism) కు బ్రిటిషు ప్రజలు సంపూర్ణముగ మఱచి యుండలే దని చెప్పగలము. జాతీయలక్షణముల నెన్ను విమర్శకున కిట్టి నిర్ధారణ విస్మయజనకముగ నుండవచ్చును. ఏ యన, సామాన్యపు బ్రిటిషుపౌరుడు తత్త్వవిచారణయందు కాలయాపన నేయక పూర్వాచారప్రియుఁడును కార్యాసక్తుఁడును తత్త్వవిప్రయోజనాపేక్షకుఁడును నై యున్నాఁడు. కాని, జనబాహుళ్యమున పరిశోధించి మొత్తముమీఁద చూడ, ఆ భావుకత్వము దృశ్య మగును, వారు భౌతిక ప్రయోజనవిచారణ నేయునపు డిది గాన్పింపకపోవచ్చును. కాని, విశాల మగు న్యాయదృష్టితో సామ్రాజ్యసమస్యలను తేల్చుబూనినపుడు దీనిని మనము కన్నెట్టగలము. ఇట్టి న్యాయకాంక్షయే అచ్చటి లక్షల కొలది ప్రజలను బెట్టియ నుండి యల్ప దేశపు స్వాతంత్ర్యముయొక్క సురక్షణముకొఱచు తమ ప్రాణములను కొల్పోవునట్లు చేసినది. భావుకత్వమువలన స్వార్థ మను వెనుక భూతము దృష్టిపథమునుండి మరలిరిపబడుచున్నను, విశాలవిశ్వ మానవకోటి యను నిరాధారభావమును గూడ తొలగింపవలసి యున్నది. ఇట్లు తొలగింపగలిగియుండుటవలననే, జాతీయతాభావమును జాతీయతాసమ్మేళనమువలన గలుగు సామ్రాజ్యభావమును దాని మూలమున సర్వసా భ్రాతృత్వభావమును వర్ధిల్లగలవు.

అవిచారితముగ నిర్మింపబడిన సామ్రాజ్యభవనము ప్రకాంత కాలములందు స్థిరత్వమును విశ్వస్థమును పొందియుండియున్నను, యుద్ధకాలమున దాని యంతరంగిక నిర్మాణమునందు పరివర్తనములు అవశ్యకము లయినవి. సామ్రాజ్యభవనము సామాన్య ప్రజల యామోదమును సామాన్యముగ పడయక, ప్రామాణ్యముని స్వల్పజీవితము గల సామ్రాజ్యములను రుస్సాలోని నిరంకుశ ప్రభుత్వమును జర్మనీలోని సైనికపరమాధిపతి వారి కింతవఱకు జ్ఞప్తికి తెచ్చుచుండెను. ఇప్పుడన్న నో ప్రజాస్వామికమును సామ్రాజ్యమును సమరసపఱచు నూతన భావములు ప్రజల మనంబుల రంజిల్లజేయుచున్నవి.

సామ్రాజ్య మనిన, ఒకదాని ప్రక్క నొకటిగ నుంపబడిన

రాష్ట్ర సముదాయము కాక సమ్మేళనము చేయబడిన జాతీయతా సంఘ మని ఇప్పుడు గ్రహింపబడుచున్నది. మార్పుదేశముచే సెలంగబడు సురక్షణము బిడ్డ జాతుల వ్యక్తిత్వమున కాలంకము కానేరదు. గ్రేటు బ్రిటనునం దనబరింపబడు స్వేచ్ఛావాణిజ్యనీతికిని వలస రాజ్యములచే సమర్థింపబడు సంక్షేపతర్కనీతికిని పొత్తు కలుపబడుచున్నది; ఆ శ్రీతరాజ్యములను బంధించు సాశములు సా భ్రాతృత్వమును వెంపొందించు సంబంధములుగ నూతనవి; సమస్తములకు వివిధభాగముల నున్న దేశముల యుపజాతీయతాభిమానము, సామ్రాజ్యాభిమానమును వెంపొందించుచునే యున్నది. ఇం తేల నూతనముగ జనించిన యాత్మజ్ఞానము ప్రపంచములోని నాల్గవ వంతు జనమును ఒక రాజుక్రింద ఒక పతాకము క్రింద ఒక నవీనైక్యత క్రిందకు తెచ్చి వారియందు పరస్పరశ్రేయోభిలాషను పురికొల్పుచు సామ్రాజ్యసమస్యలను సుసాధ్యములుగ చేసినది.

ఈ నూతనసందర్భముల కనుగుణ్యముగ నొక నూతనరాజ్యాంగమును నిర్మింపవలె ననియు అందు నూతనసామ్రాజ్యసంస్థల నవీన సామ్రాజ్యోగ్రాణము అభివనసామ్రాజ్యకరములు స్థాపింపబడవలె ననియు రాజ్యాంగతత్త్వజ్ఞులు యథేచ్ఛముగ నుడువుచున్నారు. ఈ సమస్యను చెండు తెగలవారు చెండు విధములుగ పరిష్కరింపఁ బ్రయత్నించుచున్నారు. 1911 లో జరిగిన సామ్రాజ్యసభయందు న్యూజీలండునకు ప్రధానమంత్రి యగు సర్ జోసేఫ్ బార్డు సామ్రాజ్యములోని శ్వేతవర్ణులకు 800 మంది ప్రతినిధులు గల యొక యెన్నిక సభయు సామ్రాజ్యసంరక్షణమునకు 12 గురు గల యొక సభయు 15 రు సభ్యులు గల యొక కార్యనిర్వాహక సభయు స్థాపింపవలె నని ప్రేరేపించియుండెను. ఇట్లు వలస రాజ్యములలోని జనులు కూడ సామ్రాజ్య కార్యనిర్వహణమునందు పాల్గొనవలె నని ఆయన తన యభిప్రాయమును వెల్లిపుచ్చెను. “ప్రజాబాధ్యత గల మన రాజ్యాంగవిధానమున కిది విధ్వంసకముగ నుండు” నని అప్పుటి ప్రధానమంత్రి ఆస్క్విత్ గారు ప్రత్యుత్తర మిచ్చిరి. అప్పటినుండి కాలము మాటిసది. దృక్కోణములును మాటినవి. అట్టి ప్రేరణమునే నోర్సుస్కోల్డ్ గారు ప్రతిపాదించియున్నారు. వీరి యుద్దేశమున బ్రిటిషు యూనియన్ అను పేర సామ్రాజ్యమును స్థాపించి అందు కార్యనిర్వాహక సభను శాసన

గొప్పల నిర్మించవలె ననిచే.

రాసనగరము చెండుండవలెను. మొదటిది నెనెబ్, రెండవది కుండిగల నది. మొదటిదానియందు రాష్ట్రములనుండి వచ్చిన రాష్ట్ర ప్రతినిధులందును, రెండవదానియందు రాష్ట్రములనుండి వచ్చిన రాజాధిపతులందును, మొదటిదానియందు 200 సభికులలో 120 మంది శ్వేతముఖులును తదితరులు 80 మందిలో ఇండియాకు 80 మందియగు ఉండవలెనని కీర్తి యభిప్రాయము. రెండవదానియందు 400 సభికులలో 300 మంది శ్వేతరాష్ట్రములచే వారి జనాభా సంఖ్యను జట్టియు మిగిలిన 100 మంది తదితరరాజ్యములనుండి వారి జనసంఖ్యను జట్టియే కాక వారి సభ్యతాభివృద్ధులను జట్టియు ఎన్నుకొనబడవలెనని కీర్తి ప్రతిపాదనము. యూనియన్ పార్లమెంటు:— అనగా ఈ రెండు సభలును—సామ్రాజ్యముయొక్క రక్షణమునకును సామాన్యత్రేమమునకును వర్తించు విషయములను గూర్చి కృతచరించుచు అందునకు వలయు ఛనమునకై పన్నులు విధించు సభికారమును పొందియుండును. వీనికి తోడు విదేశీయరంబంధములు సేన నాకాదశము ఆధికపరిస్థితులు విదేశీవాశిజ్యము లై తేలు పోవు టెలిగ్రాఫ్ ఉన్నతస్థానాధిపతులు—ఈ విషయములు గూడ ఈ పార్లమెంటు సభికులచేతనే నిర్ణయింపబడవలెను. ఆయమాలము లీ విధమున క్రొడీకరింపబడియున్నవి: (1) దిగుమతి పన్నులు. (2) అవాసశక్తిక మగు వస్తువులు, అనగా మత్తు పదార్థములు నిషావస్తువులు ఆధరణములు భోజనసామగ్రివిశేషములు సువాసనద్రవ్యములు మోటారు బండ్లు—వీనిపై పన్నులు. (3) యూనియన్ డిపార్టుమెంటులోని యుద్యోగులచేత గానింపబడు శ్రమఫలితములు. (4) రాజు గారి యనన్యాక్రాంత మగు నాస్తిమీడి యాదాయము. (5) రాష్ట్రీయ రాజ్యాంగము లిచ్చు నిర్ణీత మగు మొత్తములు.

ఇందున కనివార్య మగు ఫలితముగ ఇంగ్లాండు స్కాట్లాండు వేల్సు విగ్లాండులయొక్క యంతరంగికపరిపాలనము ఇప్పటివలె సామ్రాజ్యపు పార్లమెంటుచేగాక ప్రత్యేకపు పార్లమెంటుచే కావంపబడవలసియుండును. స్వపరిపాలనము గల వలస రాజ్యముల కిట్టి సభలినికటకే యున్నవి. ఇండియాకు కూడ సత్వరముగ నట్టిది లభింపనై యున్నది. 10-5-1917-వ తేదీని లిక్సోన్ మహారాజు లండను టైముస్ పత్రికలో వ్రాసినట్లు “ఇంకముందు ప్రతి సంవత్సరమున జరగనై యున్న సామ్రాజ్యమహాసభయందును సామ్రాజ్య మంత్రివర్గసభయందును వలసలతో పాటు హిందూదేశమునకు కూడ ప్రాతినిధ్య ముండవలె నను ప్రముఖ మగు తీర్మానము ననుసరించి ఇండియా యొక్క యంతరంగిక రాజకీయస్థితియందు కూడ గొప్ప మార్పులతో కూడిన పరిణామము వాంఛనియమే కాక ఆవశ్యక మని కూడ స్పష్ట మగుచున్నది.” ఇట్టి భావములనే లాయిడ్ జార్జయు చేంబల్లెనును లండను టైముస్ పత్రికాధిపతియు వ్యక్తీకరించియున్నారు. మరియు, ఇటీవల 1917-వ సం. ఆగస్టు 20-వ తేదీని మాంటాగ్యు గారు కామన్సుసభలో చేసిన ప్రకటనములందును ఇండియా యొక్క పరమావధి ప్రజాబాధ్యతతో కూడిన స్వరాజ్యమే యని తెలుపబడి

నది. ఇట్టి స్వరాజ్యవిర్మాణము సామ్రాజ్యరక్షణమునకే యనుట నిర్దివాదాంశము.

సామ్రాజ్యమునం దెచ్చటి కచ్చట ఇట్టి స్వాతంత్ర్యయుతమగు కాననసభ లుండవలె ననుట సామ్రాజ్యచరిత్రమునం నతూప్యమైనది కాదు. 1846 లో సర్ రాబర్టు కీల్ పార్లమెంటుచే కావంపబడవలసిన కార్యభారమును గూర్చి మొత్తైక్తుకొనెను. 1879-వ సం. నందు గ్లాడ్ స్టోక్ మంత్రి విగ్లాండు గాని మరియు ప్రాంతముగాని తన కార్యములను తాను నిర్వహించుకొనినచో పార్లమెంటు నందు సామ్రాజ్యసభ్యుల చిచ్చు కెక్కువ యవకాశ ముండు నని తెలిపియుండెను. దీని ననుసరించి 1896 లో విగ్లాండునకు మొదటి హోంయారు బిల్లు పార్లమెంటునందు ప్రవేశ పెట్టబడి 82 సంవత్సరములనుండియు నిమ్నైస్తరదశల పాలగుచున్నది. మరియు, ఇండియాపై రాచరికమును భూమిగొనుటయు 1858 మొదలు సామ్రాజ్యమునందు జరిగిన మహత్తమ మగు మెంపును విశాలవిశ్వరాజకీయములందు గ్రేటు బ్రిటనున కుండు ప్రముఖపదవియు సాంఘికసమస్యలకు వ్యాపిత మైన కాననవిర్మాణములను పార్లమెంటుయొక్క పనిని అమితముగ నెంచుటచే, అంతరంగికవ్యవహారనిర్వహణమును సామ్రాజ్యవ్యవహారనిర్వర్తనమును ఈ రెండును సమర్థతతో గాని సత్వరముగ గాని జరుపబడవలెనని.

1895 లో స్కాట్లాండునకు ప్రత్యేకపు పార్లమెంటుండవలెనని సర్ హెన్రీ డార్జియల్ గారు ప్రతిపాదించిన తీర్మానము పార్లమెంటునందు 1896 లో సంగీకరింపబడి 1912 లో ధ్రువపటంపబడెను. 1908, 1912, 1918 లలో స్కాట్లాండునకు హోంయారు ఒకంగవలె నను బిల్లు రెండవసారి కూడ కామన్సుసభయందు చదువబడి అంగీకరింపబడెను. వేల్సు కూడ ఇటులే స్వరాజ్యమునకు పోరాడుచున్నది. ఈ సందర్భముల నెల్ల సమగ్రముగ టి. పి. ఓకొనూరు అను సభికుడు ఈ విధముగ తెలిపియున్నాడు: “స్కాట్లాండు వ్యవహారములు విరివి ఇంగ్లీషు వెల్సువారి యజ్ఞానము వలన చర్చింపబడి పరిష్కరింపబడుచున్నవి. ఈ విధముననే ఆంగ్లేయుల వ్యవహారములు స్కాట్లీషు విరివి వెల్సువారి యజ్ఞానమువలనను విరివివారి వ్యవహారము ఇంగ్లీషు వెల్సు స్కాట్లీషువారి యజ్ఞానమువలనను వెల్సువారి వ్యవహారములు ఇంగ్లీషు స్కాట్లీషు విరివివారి యజ్ఞానమువలనను పరిష్కరింపబడుచున్నవి. పార్లమెంటు నందు మనుష్యులు తొందర పెట్టబడుటయు పని చేరుకొనుటయు బిల్లులు విచారణ కాకుండుటయు గొప్ప సారాంశములు చర్చింపబడకుండుటయు ఆ సమయముననే విగ్లాండులోని ఒక దారిగిలక విషయమై కాని స్కాట్లాండులోని యొక ట్రాంపేసు గూర్చి కాని లేక లివర్నూలునందలి గ్యాసు దీపముయొక్క వెల్సురు 82 మైనపువత్తుల ప్రమాణము గలదిగా నుండవలెనో లేక 26 వత్తుల ప్రమాణము గలదిగా నుండవలెనో యని గాని విచారణ జరుగుటయు మనము చూచుచున్నాము.”

ఈ సందర్భములలో వెంటనే కాకున్నను అచిరకాలములోనే

పార్లమెంటుయొక్క యధికార పరిమితి తగ్గించబడవలె ననియు సామ్రాజ్యవ్యవహారములకు ప్రత్యేకముగ వేతే పార్లమెంటు గాని దాని స్థానమున మరియొక ప్రతిష్ఠాపన గాని స్థాపించబడవలె ననియు స్పష్ట మగుచున్నది. వేతే ప్రతిష్ఠాపనలను గూర్చి కూడ కొన్ని ప్రేరణలు చేయబడియున్నవి. సామ్రాజ్యవహారములకు సామ్రాజ్య సంరక్షక సంఘమును ఇదవలె వున్న విధముగనే యుండి ఏర్పఱచునట్లే అంతకన్న తఱచుగను సమావేశ మగుచుండవలె నని కొందఱ యభిప్రాయము. మరికొందఱు వలగ రాజ్యములచే నెన్నియో యొక సర్వజనాంగీకృత మగు నిధానము ననుసరించియెచ్చు కొనబడిన వలస రాజ్యపు ప్రతినిధుల సంఘ మను నొక సంఘము స్థాపించబడవలె ననియు వలస రాజ్యములు కొంత కాలము—అనగా 10 సంవత్సరము లనుకొనెదము—తమ జనసంఖ్యను బట్టియు లేమనె విధింపబడు మొత్తమును బట్టియు సామ్రాజ్యపు టుగ్రాణమునకు తమ వంతు నిచ్చుచుండవలె ననియు ఈ మొత్తములు మొట్టమొదట వలస రాజ్యముల ప్రతినిధిసంఘమువారి యామోదమును పొందవలె ననియు ఆ సంఘము ప్రతిసంవత్సరమును లండనులో సమావేశము కావలె ననియు అందు సామ్రాజ్యరాజ్యాంగవంత్రివర్గము హాబై చర్యలందును పార్లమెంటుకు హక్కు కలిగియుండవలె ననియు వీరు సమ్మతులను మాత్ర మియ్యరా దనియు నభిప్రాయపడుచున్నారు. వివిధప్రాంతము లిచ్చు సామ్య మొత్తము లన్నియు ఏకముగ నొంగంగబడుటకు గాని ఏకముగ నొంగబడకుండుటకు గాని యేర్పాట్లుండును. ఒక వలస రాజ్యము మాత్రము తన విరాళము నియ్య ననుటకు వీలుండదు. ఇందు మూలమున వలస రాజ్యముల ప్రతినిధిసంఘము తన వలస పార్లమెంటులకును బ్రిటీషు పార్లమెంటునకును మధ్యస్థముగ నుండి, విచేత్యమంత్రి బ్రిటీషు పార్లమెంటునకును బ్రిటీషు పార్లమెంటు ఈ సంఘమునకును ఈ సంఘము ఆయా వలస రాజ్యముల పార్లమెంటులకు బాధ్యతావరంపరలు గలిగియుండు నని వీరి నమ్మకము.

ఈ విధముగ, సర్వసామ్రాజ్యమునకు నొక క్రొత్త పార్లమెంటును స్థాపించుట యను విప్లవరూపక మగు ప్రవర్తనమును నివారించుటకుగాను ఆంగ్లేయరాజ్యాంగధరిణులు తమ యావచ్చుకీయులను వినియోగించి మధ్యమార్గములను కన్పెట్టఁ బ్రయత్నించుచున్నారు. సర్వసామ్రాజ్యపు పార్లమెంటునకు ప్రత్యేకముగ సర్వసామ్రాజ్యమంత్రివర్గ ముండవలెను. సర్వసామ్రాజ్యమంత్రివర్గమునకు సర్వసామ్రాజ్యపు టుగ్రాణ ముండవలెను. సర్వసామ్రాజ్యపు టుగ్రాణము నిడుటకు సర్వసామ్రాజ్యపు పన్ను లుండవలెను. ఇట్టి పన్నులను వలస రాజ్యము లంగీరింతు రనుట కలలోని వార్త. సామ్రాజ్యసంక్షేమమునకు తమ విరాళములను వారిజ్యకపోరు. కాని, ఇతరచేతమునుండి తమ ప్రతినిధుల సభచే నైనను విధింపబడు పన్నులను వలస రాజ్యము లంగీకరించు ననునది యసంభవము. 1788-వ సంవత్సరపు టనుభవము మఱపునకు రాలేదు. అమెరికావారు ఖండించినది కేవలము ప్రాతినిధ్యము లేకయే పన్నులు

విధింపబడరా దని మాత్రమే కాదు. సామ్రాజ్యముయొక్క కేంద్ర స్థానమునుండి సామ్రాజ్యములోని వివిధభాగములవై నొక్క సభచే నొక్కరితని పన్నులు విధింపరా దనియే వారు పోరాడినది. అట్టిపోరాటమునకు ఆధారభూతము లయిన మనోభావములను ఆచేతములను ఇప్పుడు నిరూపములుగ నిద్రించుచుండు నని మనము నమ్మరాదు. ఇట్టి సామ్రాజ్యపు పార్లమెంటు మున్నగు పరివర్తనములు ప్రేరణచేయబడి కూడ కొంత కాల మయినది. అటుపిమ్మట కేము గంగానదులలో ప్రవహించిన బలము అపారము. అభిప్రాయములు మాటిననీ. కాలము మాటినది. 1917 క్రి.వరిలో సామ్రాజ్యవహారసభ గానింపబడినది. సామ్రాజ్యముయొక్క బహుభాగములనుండి వచ్చియున్న ప్రతినిధులు సామ్రాజ్యయధ్యమంత్రివర్గమునందు గూడ చేర్చికొనబడిరి. ఇందు ఇండియాయొక్క ప్రతినిధులును సమానసమ్యక్త వక్తృత్వ సత్త్వములను పొందియుండిరి. ఈ సభను గూర్చి లాయిడ్ బార్న్ ఈ విధముగ వాచుచియున్నాడు: “అది జరుగుచున్నపుడు సముద్ర మావలచుండి వచ్చిన సభికుల కెల్లరతును రాజ్యాంగముయొక్క యధీనమునందున్న సంజాయిషీ యంతయు నియ్యబడెను. బ్రిటీషు రాజ్యాంగ వంతులతో సమాన మయిన పదవిని వారు పొందియుండిరి. .... రాజ్యాంగమునకు సంబంధించినంతవఱకు ఈ ప్రయోగము పరిపూర్ణజయము నొందె నని వారు నమ్మకముతో చెప్పగలరు. కావున, సంవత్సరమున కొకసారియో అవసర మైనచో అంతకన్న తఱచుగనో ఈ సభలు సమావేశము కావలె నని యంగీకరింపబడినది.” మరియు, సామ్రాజ్యరాజ్యాంగ మెవిధమున మార్పు చెందవలెనో ఇప్పుడు నిర్ణయింపబడలే దనియు అందులకు సామ్రాజ్య ప్రతినిధుల సభ ప్రత్యేకముగ సమావేశము కాగల దనియు నూచించుచు “ఇండియాకు గూడ ప్రాతినిధ్య మొసంగుచు సామ్రాజ్యమంత్రివర్గమును నిర్మించుట ఎంత జయప్రదముగను ఎంత యైక్యతకును పరస్పరావగాహనమునకును అనుకూలముగను నుండు ననిన, ఇట్టి ప్రతిష్ఠ సామ్రాజ్యములోని అన్ని జాతులవారి యామోదమును పడయు నను నమ్మకము గలదు.” అని లాయిడ్ బార్న్ చెప్పి యున్నాడు.

ఇంతే కాక, కానడా ప్రతినిధి యగు సర్ రాబర్టు బోర్డెన్ ఈ విషయమును గూర్చి మాటాడుచు మాతృదేశమునకును వలస దేశములకును సమానత్వము వృద్ధి కాబోవుచున్న దని చెప్పియుండెను. మానీ గారు కూడ ఇట్టి భావములనే వెల్లిపుచ్చెను. జనరల్ స్టెట్స్ సర్వసామ్రాజ్యమునకును ఒక్క పార్లమెంటును గూర్చు సామ్రాజ్యత్వము సాగ దని నిరూపించెను. సర్ జోసెఫ్ వార్డ్ ప్రత్యేకము వలస రాజ్యముల రక్షణపై న్యమును కేంద్రీకృత మగు పార్లమెంటు వశము చేయుట కూడ దని నిరూపించెను. ప్రొఫెసర్ కీన్ సర్ చార్లసు ల్యూకన్ మున్నగువారు కూడ నిట్టి కేంద్రీకృత మగు పార్లమెంటు రా దని తమ నమ్మకమును తెలిపియున్నారు. ల్యూకన్ గారు చెప్పిన యీ క్రింది వాక్యములు సంస్కరణీయములు:— “ఆంగ్లేయుల బుద్ధి యంతయు ఇదివఱకు వున్న యాచారమునే విపు

లము చేసి కొత్త యావశ్యకత కనుకూప మగు కొత్త విధానముగ మార్పుబయలజేస్తగలంబును, ఎంతవఱకు ప్రగతి మున్నదానిని పునర్నిర్ణయము చేసి వివరము చేసి (నీ కిట్ట మైన వంకటింకర చేసి అనుకొనుము, పనికి తగిలదు చేయ వీలున్నదో అంత కాలమును వారు కొత్తదాని సంకల్పించు. అంగ్లేయజాతియొక్క మరయొక లక్షణము మే ముచిన్, అది మిక్కిలి కాగ్యచాతుర్యము గల జాతి.....

ఆక్షణమున కెది యావశ్యకమో దానినే యడిగి దానినే పొందెదరు. ఇప్పుడు కాకలసినదానికంటె నెక్కువ నిచ్చునట్టియు అజ్ఞాత మగు ధానికాలమున కంటకును వర్తింపజేయునట్లు నడింపునట్టియు సహేతుక మగు పథకమును వారేడుగరు. అట్టిది మీ రిచ్చినచో వారు నిజమందముల నొంగంగరు." కావున, ఏ సందర్భమును బట్టి మాచినను విప్లవపూర్వక మగు పరివర్తనములు బ్రిటీషు సామ్రాజ్యరాజ్యాంగమునందు సంభవింపజాల వని తేలుచున్నది.

అయినచో, సామ్రాజ్యమునందలి నూతనముగ రాగల ప్రతిస్థలయందు ఇండియా దేశమునకు తగు ప్రాతినిధ్యము ఎన్నికవలన వెంటనే కావచ్చును ఉత్తరీతర లభించు ననుటకు సందియము లేదు. కాని, ఈ సూతన ప్రతిస్థల యుద్ధము ప్రకాంతము మున్నగు బహుళవ్యాపారములను మాత్రమే చర్చించును. అగస్టు 20-వ తేదీని కామన్సు సభలో మాంటాగ్యు మంత్రి గారి ప్రకటనము నందు ఇండియాకు ప్రజాబాధ్యతతోఁ గూడిన స్వరాజ్యము నిచ్చుటయే పరమావధి యనియు ఆ యవధి చేరు మార్గమునందు దశలను సోపానములను ఎప్పటికప్పుడు నిర్ణయించునది రాజ్యాంగమువారే యనియు ప్రకటించబడినది. కావున, ఇట్టి సోపాననిర్ణయకర్త

వ్యమును నిర్ణయించునది చాల వఱకు ఇండియా గవర్నమెంటును అంతకన్న నెక్కువగ కామన్సు సభయు నై యుండును. మన కోరికల ప్రకారము ఛరిపూర్ణ స్వరాజ్యము లభించు ననుకొనినను, రేపు మాంటాగ్యు గారు ప్రజేతవెట్టబోవు నూతనశాసనములందు అట్టి పరిపూర్ణత 10-15 సంవత్సరములలో లభించునట్లు నిర్ణయింపబడునని మనము తలంపవచ్చును. ఈ గడువులో 4.5 సోపానములను రాటువలసియుండును. ప్రతిసోపానాగోహణతరుణమునందును మనకును ప్రవచనోరధములకు ప్రతిఘటించు నాంగ్లేయులకును తత్సంబంధులకును మిక్కిట చుగు పోరాటము జరుగవలసియుండును. అట్లు జరగునపు డెల్ల కామన్సు సభయందు మనకు తగు పలుకుబడి యుండుట యావశ్యకము. కావున, మన మిప్పుడు కోరు సంస్కరణములందును స్వరాజ్యప్రథమసోపానమునందును కామన్సు సభలో మనకు ప్రాతినిధ్య ముండునట్లు మనము కోరవలెను. ఇంతవఱకు నీ యంతము కాంగ్రెసు లీగు సంస్కరణ ప్రజానికయందు చేర్పబడకుండుట కోచనియము. అట్లు కామన్సు సభలో మనము ప్రాతినిధ్యమును కోరుటయు వలస రాజ్యములు తీరస్కరించుటయు మన దాగ్యమును వెలిపుచ్చు నని ఈ లోపమును సమర్థింతురు. కాని, 10-15 సంవత్సరములవఱకు స్వాతంత్ర్యము గల వలస రాజ్యములకన్న మన మెక్కువ యాశ్రితులమే యనియు ఒప్పుకొనక తప్పదు. ఈ 10-15 సంవత్సరముల కాలమును మన స్వాగ్రమును కాపాడి మన జాతీయసత్త్వములను సమర్థించుటకు కామన్సు సభయందు ఇండియాకు 40 మంది ప్రతినిధులతోఁ గూడిన ప్రాతినిధ్య మత్యావశ్యకము.

ప్రియుని హృదయము

అధికార్ణ సూర్యనారాయణరావు గారు, బి ఏ., బి. ఎల్.

ఎందుచేతనో యెఱుంగ ప్రేయసి!

దెందమున మంద మీవు చెందినఁ

గ్రందుకొను మోదమున నా మది

గంతు లిడుచుందున్.

1

ఎందుచేతనో యెఱుంగ ప్రేయసి!

దెందమున వగ నీవు చెందిన

కొందలము నొందుచును నా మది

వందురుచుండున్.

2

బాల! మధురసుషుప్తిఁ జెందిన

నీలలను నీ మోము తెలిపిన

మేలుకొను నా మదికి నెప్పుడి

యేల కలుగునోకో?

3

సుదతి! బాధ యొకింత యైనను

గదురుకొని నీ కన్ను లలమిన

వ్యధలు వడి నా యెడను జీల్చును

పదును ముండవలెన్.

4

ప్రేయసి! ప్రతినిమిషమును నీ

మాయ మలయును, కత మెఱుంగను;

నీవు నేనో నేను నీవో

కావలయు నిజము!

5

సంయుక్త రాష్ట్ర సంవిధానము

వల్లూరి సూర్యనారాయణరావు పంతులు గారు, బి. ఏ., బి. ఎల్., ఎల్. టి.

బ్రిటిషు సంయుక్త రాష్ట్ర సామ్రాజ్యము

బి

టిమువారి పరిపాలనలో స్వతంత్ర రాష్ట్రము లన్నియు వారితో కలిసి ఒక సంయుక్త సామ్రాజ్యముగా నేర్పడుటకు సిద్ధముగా నున్న వని ఆంగ్లేయవారాపత్రిక లలో తెలుసుగా మనము చుచువుచున్నాము. కొన్ని రాష్ట్రములలో కొన్ని భాగములు అట్లు చేరుటకు ఆతరువదలచున్నను వాటికొన్నిటికి ఇష్టము లేకపోవచ్చును. ఆయా రాష్ట్రముల పక్షమున కొందఱు మత్రులను ఈ యుద్ధసమయములో ఆంగ్లేయమంత్రివర్గముతో చేరుకొని ఆంతరంగికవిషయములను చర్చించిరి. ఇండియానుండి కూడ ముగ్గురు ప్రతినిధులను మన గవర్నరు మెంటువారే నియమించి ఆ సభకు పంపిరి. దీనికి ఉద్దేశ్యము కొన్ని రాష్ట్రములలోని మంత్రులు ఇంగ్లాండుతో నింకను నెక్కువగా కలిసి మెలకి యుండుటకును విదేశ రాష్ట్రములకంటె బలముగా నుండుట కొక సంయుక్త రాష్ట్రమును ఆంగ్లేయ రాజ్యాధిపత్యము క్రింద నేర్పజుటకును యోచించుచున్నారు. దీనివలన ఈ రాష్ట్రముల గౌరవము ఎంత హెచ్చినను వానిలోని ప్రజలెల్లరు సమ్మతించు రని నమ్ముటకు వీలు లేదు. ఈ రాష్ట్రముల మంత్రులలో దక్షిణాఫ్రికా మంత్రి స్కట్లర్ గారు మాత్రము తమ యధాంగీకారమును తెలిపియున్నారు. కనడావారు బ్రిటిషు సామ్రాజ్యమునకు అనుకూలు లైనను భావికాలములో తమ సంపూర్ణ స్వాతంత్ర్యమునకు భంగము కలుగజేయు కాశ్యత మైన యేర్పాటులను చేయనెల్ల రని ఈయన స్పష్టముగా చెప్పియున్నారు. బ్రిటిషు సామ్రాజ్యపరిపాలనము దానిలో చేరన ప్రత్యేక రాష్ట్రముల స్వాతంత్ర్యమునకు ఎట్టి భంగమును కలుగజేయఁగూడదు. వారి భావ్య భ్యుద్దయము వారి చేతులలోనే యుండవలెను. తమ రాష్ట్రమును గట్టిగా త్రాళ్లతో బంధించినేయుటకు కనడావారెన్నఁచికిని ఒప్పుకొనరు. ఆమెరికా సంయుక్త రాష్ట్రములలోవలెనే బ్రిటిషు సామ్రాజ్యములో చేరన వివిధ రాష్ట్రములను ఎన్నఁచికిని విడిపోకుండునట్లు కొన్ని చట్టములచే బంధించివైచుట యెపుడును సంభవింపదు. ఈ రాష్ట్రము లన్నియు ఒండొంటికి నెక్కువేల మైళ్ల దూరములందున్నవి. దీని కది బలవంత మైన రాజ్యముగ నేర్పడనియెడల పర రాష్ట్రములవారి చేతులలో పడకతప్పదు. ఇండియా తప్ప తక్కిన వలస రాష్ట్రములవారందఱు ఆంగ్లేయజాతివారైనను ఇటీవల వీరు ఆయా రాష్ట్రములలోని కీతోష్ణస్థితులవలనను తిన్నెను పదార్థముల వలనను కట్టుకొను బట్టలవలనను వివిధ మైన యాచారములవలనను అలవాటులవలనను భేదించిపోవుచున్నారు. వీ రందఱు తమ కెప్పుడు

విడిపోవలెనన్న అప్పుడే విడిపోయెడి హక్కులతో బ్రిటిషు సామ్రాజ్యములో నొక భాగముగ చేరవచ్చును గాని మున్ముందు తమకు రాగల సంపూర్ణ స్వాతంత్ర్యమునకు ఎట్టి భంగమును కలిగించుకొనరు. ఇట్టి స్థితిలో మన యిండియా గతి యేమి? బ్రిటిషు పరిపాలన క్రింద మన మిప్పుడు చేయుచున్నాము. ముందెన్నఁచికిని విడిపోవ మని కూడ గట్టిగా మనము చెప్పితిమి. చర్చకొని తైనను ముందెప్పుడైన విడవచ్చు నేమో యని వాదించియెడల, అది రాజద్రోహ నని నన కాంగ్రెసువారి నిబంధన కూడ చాటించుచున్నది. కాబట్టి ఇంగ్లాండు దేశపు వలస రాజ్యములవారు ముందెప్పుడైనను తమ కిష్టము వచ్చినపుడు విడిపోగల యధికారముతో బ్రిటిషు సంయుక్త రాష్ట్ర సామ్రాజ్య పరిపాలనలో చేరనయెడల మన కీ రాష్ట్రములవారందఱు అధికారు లగుదురు. ప్రస్తుతపు బ్రిటిషు పార్లమెంటువారికి బదులు బ్రిటిషు వలస రాష్ట్రముల ప్రతినిధు లందఱు సంయుక్త రాష్ట్రముల పార్లమెంటుగా చేరి సామ్రాజ్యపరిపాలనము చేయుదురు. ఒకవేళ, ఈ పార్లమెంటులో మన ప్రజాప్రతినిధులు కొందఱు చేర్పఁబడినను మన మాట సాగదు. మన జనాభా ప్రకారము ప్రతినిధులను పంపవచ్చు నన్నయెడల, తక్కిన రాష్ట్రప్రతినిధులను మనము ముంచివేయఁగలము. దానికి వారు ఒప్పుకొనరు. కాబట్టి, మన ప్రాతినిధ్యము మిక్కిలి స్వల్పముగా నుండును. ఆ స్త్రీలియా కనడా దక్షిణాఫ్రికాలు మన దేశముకంటె వైకాళ్యమందు వెదవి. మున్ముందు మనకంటె ధనవంతములు కాబోవుచున్నవి. బ్రిటిషు దీవులు న్యూజీలాండు మొదలగునవి వైమాడు వెద రాష్ట్రములతో కలిసి రాజకీయవ్యవహారములు జరిగించునపుడు మన నల్లవారిని తప్పక ప్రోసి రాజుగ చేయఁగలవు. వ్యక్తులవలెనే జాతులు కూడ స్వాధీనపరములు గనుక, మన దేశమునకు నష్టము కలిగినను తమకు లాభము రాగల చట్టములనే ఈ సంయుక్త రాష్ట్ర సామ్రాజ్యములో నేర్పజుపవచ్చును. ప్రస్తుతము నందు ఇంత ఘోరయుద్ధము జరుగుచు ఇంగ్లాండు దేశమునకే ముప్పు వాటిల్లు నేమో యనియు యూరపు ఖండములో ప్రజాపరిపాలన మునకే భంగము కలుగు నేమో యనియు జడియుచున్న సమయమున ఇండియా గవర్నరు మెంటువారియొక్కయు ఆంగ్లేయమంత్రులయొక్కయు సుపదేశములను లక్ష్యము చేయక కనడావారును ఆస్ట్రేలియావారును దక్షిణాఫ్రికావారును మనలను ఆ దేశములకు రాకుండ కఠినతాసనములను చేయుచున్నారు. దక్షిణాఫ్రికాలో నున్న మన యిండియనుల యాత్మగౌరవమునకు లోప మగు ననేక నిర్బంధములు

సములను విధించుచున్నారు. వీరేనా మనకు ముందు యజమానులగుట.

ఇట్టి బ్రిటిషు సంయుక్తరాష్ట్రసామ్రాజ్యముకంటె ఇప్పుటి స్థితియే కొంత వాగుగ ఉన్నది. ఇప్పుడు మనకు బ్రిటిషు పార్లమెంటువారు చేసిన మార్పులే యజమానులు. సివిల్ సర్వీసు కాఖి వారే మనకు యజమానులు. మన భవిష్యత్తు మన చేతులలోనే యున్న దని యిప్పుడైనను మన కాంగ్రెసువారును మనమును గ్రహించినయెడల, సరియైన రాజకీయాంశము మన దేశములోనే యెప్పుడూ జరిగించుట కగు వ్యయప్రయాసములకు మనవారు వెనుదీయరు. సంయుక్తసామ్రాజ్య ప్రతిష్ఠాపనకు తమ విముఖత్వమును తప్పక వారు కనబఱచెదరు. అమెరికా సంయుక్తరాష్ట్రములలో వలె ఒండొంటి నంటియున్న రాష్ట్రము లున్నపుడే సంయుక్తసామ్రాజ్యస్థాపన ముందును గాని చెల్లించెదరుగా నున్న బ్రిటిషు వలస రాజ్యములకు ఎన్నటికిని అట్టిది కుదురదు. ఒకవేళ కుదిరినను, నల్లవారైన యనేకవిజాతీయులతో నిండిన మన దేశమునకును ఈ బ్రిటిషు వలస రాజ్యములకును పోత్తు కలియుట యసంభవము. సంపూర్ణ స్వాతంత్ర్యము లనుభవించుచున్న అమెరికా సంయుక్తరాష్ట్రము లలో నల్లవారగు నీగ్రోల యిక్కట్లులు ఇప్పుటికిని అంతరింపలేదు. ఇది కన్నులార చూచుచు ఇంకను మనము మోసపోనేల? ఇంగ్లాండు రాజు క్రిందనే యుండి మనము క్రమక్రమముగా వారి వలస రాజ్యములవలె సంపూర్ణ స్వాతంత్ర్యమునకు ప్రయత్నము చేయుట మన విధి. మనము దుర్మార్గుల జర్మనీ రష్యా మొదలగు రాష్ట్రముల బారినుండి తప్పించుకొనుటకు మనలను బలవంతులుగ చేయుట మన యాంగ్లేయుల విధి. ఈ విధులను నెఱవేర్చుకొన్నయెడల ఉభయులకును శ్రేయస్కరము. ఇంతియే కాని, మనకు సంయుక్తసామ్రాజ్య స్థాపన మెన్నటికిని వలదు.

మన యిండియా దేశము మట్టునకు భౌవలను బట్టి రాష్ట్రముల నేర్పడిచి సంయుక్తరాష్ట్ర పరిపాలనమును స్థాపించుకొనవలెను. ఆయా రాష్ట్ర పరిపాలనము ఆయా భౌవల మూలముననే సంపూర్ణముగ జరగవలెను. సామ్రాజ్యపరిపాలనకును విదేశీయులతోడి వ్యవహారములకును ఇంగ్లీషు హిందీ భాషలు నేర్పుకొనవలెను. మన సంపూర్ణ రాజకీయస్వాతంత్ర్యమును దేశములో నెమ్మదికి భంగము లేకుండ రక్షణము లేకుండ సంపాదించుకొనుటయే మన పరమావధి. దీని నందుకొనవలె నన్న కొంత కాలము బ్రిటిషువారి క్రిందనే యుండిన గాని యిది చేపాటుదు. అసియాఖండములో జర్మనీ రష్యా జపాను చీనా దేశములు స్నేహభావముతో మన బ్రిటిషువారిమీద సమ్మెకట్టు కట్టినయెడల మన గతి యేమి? అట్టి హాడిక సంభవింపదని యెవరు చెప్పగలరు? మనల నిప్పుటి బలహీనదేశాలో ముందు కూడ బ్రిటను ఉంచినయెడల, అటువేల మైళ్ల దూరమందున్న మన ప్రభువులు మన కేలాగు సహాయము చేయగలుగుదురు? అప్పుడు మన స్వాతంత్ర్యములను మనము పోగొట్టుకొని యితరుల నిరంకుశ ప్రభుత్వము క్రింద మన మెల్లప్పుడు బానిసలమై యుండవలసివచ్చును.

కాబట్టి మన బ్రిటిషు ప్రభువులు, మనకు వలస రాజ్యములతో సరి సమానముగ స్వాతంత్ర్యముల నొసంగుటయే గాక, అసియా ఖండములోను సామ్రాజ్య ముండవలె నన్నయెడల మనలను బలవంతులుగ చేసితీరవలెను. ఇది మన చేతులలో కూడ చాల భాగమున్నది. జపాను దేశమువారి వలసలంచిన పాశ్చాత్యపద్ధతు లన్నియు మన కక్కజలేదు. రాజకీయజ్ఞానమును జనులలో పెదచల్లి న్యాయ విధికి లోబడు లక్షణములను వారికి అలవడజేసినయెడల ప్రజాపరిపాలనమును మన బ్రిటిషువారితోనే నెలకొల్పింపగలము. మనము బలవంతులము ధనవంతులము కూడ కాగలము.

II ఇండియాసంయుక్తరాష్ట్రరాజ్యాంగతంత్రము

బ్రిటిషు పార్లమెంటువారికి బ్రిటిషుమంత్రివర్గమును, బ్రిటిషు మంత్రివర్గమువారికి సెక్రటరీ ఆఫ్ స్టేటు ఇన్ కాన్సిల్వారును, వీరికి ఇండియాగవర్న మెంటువారును, వీరికి మన గవర్నరులును లెఫ్టి నెంటు గవర్నరులును జవాబుదారీ వహించునట్లు ప్రస్తుత రాజ్యాంగ విధాన మేర్పడియున్నది. సంప్రదాయపక్షవలంబు లగు ప్రాతపడ్డ సివిలు సర్వీస్ ఉద్యోగీయులతో నిండి మన స్వాతంత్ర్యముల కెల్లపుడును అడ్డు కలుగజేయు సెక్రటరీ ఆఫ్ స్టేటు కాన్సిలును తీసి వేయవలసిన దనియు, సెక్రటరీ ఆఫ్ స్టేటు తక్కిన బ్రిటిషు మంత్రివర్గవలెనే పార్లమెంటున కెల్లపుడు లోబడి వారికి సము జాయిన్ చెప్పవలసిన దనియు మనము కోరుచున్నాము. పార్లమెంటు వారికి మన యిండియా రాజ్యాంగవిషయములను తృప్తికరముగ చర్చించుట కవకాశము కలుగదు గనుక సామ్రాజ్యసంరక్షణముకొరకు తప్ప తక్కిన విషయము లన్నిటిలో మన యిండియా గవర్న మెంటు వారే స్వతంత్రించి సెక్రటరీ ఆఫ్ స్టేటువారికి లోబడకుండ పని జరిగింపవలెను. అట్లు చేసినయెడల ఇండియా మంత్రి గారికిని ఇండియా గవర్న మెంటువారికిని ఇదివఱకప్పుడప్పుడు కలుగుచుండిన తగవులు రానేరవు. మన యార్థికస్వాతంత్ర్యము సంపూర్ణముగ నెలకొల్పబడును. మనకు కావలసిన ప్రతిభాసమునకును ఇండియా మంత్రి గారి యంగీకార మక్కజ యుండదు. మాంచెస్టరు లంకాష యిరుల వర్తకులకు మన దేశము లోబడ నక్కజలేదు.

మైసి చెప్పిన విధానమువలన ఇండియా గవర్న మెంటువారు నిరంకుశు లగుదు రేమో యని కొందఱు భయపడవచ్చును. కాబట్టియే మన శాసనసభలలో ప్రజాప్రతినిధు లెక్కువమంది యుండవలెననియు ఈ సభకు గవర్నరు జనరల్ గారును వారి కార్యనిర్వాహక సంఘమును లోబడియుండవలె ననియు మనము కోరుచున్నాము. శాసనసభలలో కూడ ప్రజలచే నెన్నుకొనబడు ప్రతినిధులే యుండవలె నను విషయమును గుఱించి భేదాభిప్రాయము లున్నవి. 'కార్య నిర్వాహక సంఘమువారిని శాసనసభ వారెన్నుకొనుట ఇంగ్లాండు లోనే యాచారముగ లేదు! కాని, ఇటీవలి రాజ్యాంగతంత్రధరీణు లీ విధానమును మార్చవలెనని యెంచుచున్నారు. దక్షిణాఫ్రికా శాసన సభవారే తమ కార్యనిర్వాహక సంఘము నెన్నుకొనుచున్నారు.

ఇంగ్లాండులో కూడ ఇట్టి ప్రయత్నము జరుగవలె యున్నది.

కార్యనిర్వాహకసభ్యులను శాసనసభలోనుండి మన గవర్నరు జనరల్ గారే యొప్పుకొను సందర్భమందు అట్టి సభ్యులే యిండియా సంప్రదర్శమువారిని చెప్పవచ్చును. వీరికిని శాసనసభకును సుఖమయ్య కలగవచ్చును లేక కలుగకపోవచ్చును. గవర్నరు జనరల్ గారు చెప్పుకొన్న సంప్రదర్శమువారియందు శాసనసభవారిలో నెక్కువ మందికి సమ్మతము లేకపోవచ్చును. అప్పుడు ఈ సంప్రదర్శము నెట్లు తొలగింపవచ్చు ననుచు క్లిష్టమయ్య. ఇంగ్లాండులోని రాజ్యాంగవిధానమును మన మిక్కడ ప్రవేశపెట్టవలెదల, గవర్నరు జనరల్ గారి చేత నేర్పఱచుకొనబడు సంప్రదర్శమువారు ఒకానొకపుడు శాసనసభ నే చిద్రము చేసి తిరిగి నూతన ప్రతినిధుల నెప్పుకొనుచు దని ప్రజలకు తీర్పు చేయవలసివచ్చుచుండును. అట్టి యధికారము సంప్రదర్శమువారి కీయనియెడల, కార్యనిర్వాహకశాఖ ఒకటినుమై పరిపాలనము సరిగా జరుగ నేరదు. ఇట్టి విధానమును ప్రస్తుతము మన దేశములో నెలకొల్పటకు కాంగ్రెసువారును ఇష్టపడక రాజప్రతినిధిగారికి శాసన నిరాకరణాధికారము నీయవలసియుండు నని చెప్పుచున్నారు. కాని, ఇట్టి యధికారము స్వల్పవిషయములలో కూడ సదా యుపయోగించుట సంభవించదు. అది యుభయాలకును కష్టముగా నుండును. కాబట్టి కార్యనిర్వాహకసంఘమునకును శాసనసభకును మధ్యమున కొన్ని ముఖ్యవిషయములను సమ్మతముగా పరిష్కరించుచుండుటకు ఉభయసంఘములలోని సభ్యులును కొందఱు కలిసి కమిటీలుగా నేర్పడుచుండవలయును.

ఒకానొకప్పుడు తొందరవలన వినెడి యనాలోచనవలన గాని పట్టుదలవలన గాని శాసనసభ్యులలో నెక్కువమంది యొక తెలివి తక్కువ తీర్మానమును గాని బిల్లును గాని యంగీకరించినపుడు దానిని దిద్దుటకు శాసనసభనే రెండు శాఖలుగా విడగొట్టుట యాచారమై యున్నది. ఇంగ్లాండులో వీనిని ప్రభుసంఘ మనియు ప్రజాప్రతినిధిసంఘ మనియు వాడెదరు. ఆ స్త్రేలియాలో కూడ ఇటీవలి యనుభవమువలన ఇట్టి ద్విశాఖాయితశాసనసభ నేర్పాటు చేసికొనిరి.

ప్రస్తుతము మన శాసనసభలో ఉద్వేగియులును గవర్నరుకుంబా లేర్పఱచెడి యుద్వేగియులును ప్రజాప్రతినిధులును కలసియుండుటను ఇట్టి రెండు శాఖ యవశ్యము కాదు. కేవలము ప్రజాప్రతినిధులు గల శాసనసభ యున్నపుడు వీరికంటె రాజ్యపరిపాలనలో నెక్కువ యనుభవము గలవారిని మఱియొక శాఖ నేర్పఱచుట మిక్కిలి యవశ్యము. ఇండియా ప్రభుత్వము సంయుక్తరాష్ట్ర పరిపాలనగా మార్పబడుచున్నపుడు సంయుక్తరాష్ట్ర శాసనసభలో రెండు శాఖ లుండుటయే యుత్తమ మైన పద్ధతి. ఇదిగాక, కెక్కువర్ణ భేదములు మతములు భాషలు విద్యాతాతత్వములు గల మన దేశములో అందరి లాభములను గమనింపగల ప్రతినిధులు ప్రజాప్రతినిధిసంఘముల కెన్నుకొనఁబడకపోవచ్చును గనుక వాని నన్నిటిని కాపాడుటకు గవర్నరు మెంబరువారిచేత నియమించబడువారు కొందఱు వైశాఖలో చేర్పఁబడవలసియుండును. జమీందారులు ప్రాప్రయిటర్ల ప్రతినిధులు దానిలో చేరవచ్చును. ఇట్టి ద్విశాఖాయిత శాసనసభ నేర్పఱచినయెడల ప్రస్తుతవిధానములో నున్నట్లు ప్రభుత్వోద్వేగియులు ఈ రెండు శాఖలలో కూడ చేర్చుకొనఁబడఁగూడదు.

సంయుక్తరాష్ట్ర ప్రభుత్వమును స్థాపించినయెడల, ఆ మెరికా సంయుక్తరాష్ట్రములలోవలె ద్విశాఖాయితశాసనసభ యుండితీరవలయును. మునుముందు ఇండియా దేశములో నుండు ప్రతి స్వదేశ రాజ్యములలోను ప్రజాప్రతినిధ్యము నెలకొల్పఁబడి, బ్రిటిషు ఇండియా రాష్ట్రములలోవలెనే అక్కడ కూడ ప్రజాప్రతినిధిసంఘములు స్థాపించఁబడినయెడల, స్వదేశ రాజులు పంపు ప్రతినిధులు వైశాఖలోను వారి ప్రజాప్రతినిధులు క్రింది శాఖలోను చేరుట తటస్థపడును. అప్పుడు మన యిండియాదేశశాసనసభ జర్మనుసామ్రాజ్యములోనిదానివలె నుండును. స్వదేశ రాజులు లేమ రాజ్యములలో ప్రజాపరిపాలనమును నెలకొల్పనంతతఱకు, వారి ప్రతినిధులను సామ్రాజ్యశాసనసభలో చేర్చుకొనుటకు వీలు లేదు. వివిధరాష్ట్రములలోను ద్విశాఖాయితశాసనసభ నేర్పడుటకు గుఱించి ముందు మన యనుభవముమీఁద గాని ప్రస్తుత మాలోచింపవలసిన పని లేదు.

అ మృ తాం జ న ము

న క ల వ్యా ధు ల కు ను సం జీ వి ని వం టి ది

అమృతాంజనమునకు సాటి వేఱొండు లేదు

చక్కనిడబ్బీ నైతము సీసా 1-కి రూ 0.80 లు

అమృతాంజనము డిపో, మదరాసు - బొంబాయి

ఆంధ్రుల భాష తెలుఁగా?

వేమూరి విశ్వనాథశర్మ గారు, ఎమ్. ఏ.

పల్లవము కెలుఁగువారు నివసించు దేశమునకు మొదటి నుండియు ఆంధ్ర దేశ మన కే యండె ననియు వారి భాషకు కూడ అనాదిగా ఆంధ్ర భాష యను పేరు పర్యాయపదముగ నుండె ననియు పాశ్చాత్యులలోనే కాక స్వదేశీయులలోఁ గూడ హిందూదేశచరిత్రలు వ్రాసిన పండితుల యభిప్రాయము.¹ ఆంధ్రులు ద్రావిడజాతిలోనివారనియు చంద్రగుప్తవక్తవర్తి కాలములో (అనఁగా క్రీ. పూ. 300 సం. మైన) ఆంధ్రరాజులు కృష్ణాతీరమున నున్న శ్రీకాకుళము రాజధానిగా కృష్ణగోదావరుల మధ్యమందున్న దేశమును పాలించుచుండి రనియు విస్సెంటు స్మిత్తు గారి యభిప్రాయము.² ఇచ్చటినుండియే హర్యకం శాసితరము ఉత్తర హిందూస్థానమున జయించి ఆంధ్ర రాజులు మగధరాజ్యము నేలి రని స్మిత్తు గారి సిద్ధాంతము. ఈ యంశములు ఇప్పటివఱకు మనకుఁ దెలిసిన చారిత్రకనిదర్శనములను బట్టి సరి యైనవో కావో విచారితము.

ఇటీవల కొన్ని సంవత్సరముల క్రిందట పి. టి. శ్రీనివాసయ్యంగారు ఆంధ్రుల విషయమై యొక వ్యాసమును ప్రచురించిరి.³ ఈ వ్యాసము ఆంధ్ర చరిత్రాభిమాను లందఱు గవనింపదగినది. ఇందు ఆంధ్రులు దాక్షిణాత్యులు గా రనియు వింధ్యపర్వతప్రాంతముల నుండి యనాగరికజాతివా రనియు వారి భాష తెలుఁగు కాదనియు మొట్టమొదట మగధరాజ్యము నేలి తరువాత పరాజితులై క్రమముగా కృష్ణగోదావరీతీరములకు వలస వచ్చి స్థావరము లేర్పఱచుకొని రనియు ఆయ్యంగారు సహేతుకముగఁ జూపియున్నారు. ఈ సిద్ధాంతములనే మరికొన్ని చరిత్రాంతములచేతను యుక్తలచేతను బలపఱచుట యీ వ్యాసముయొక్క ముఖ్యోద్దేశము.

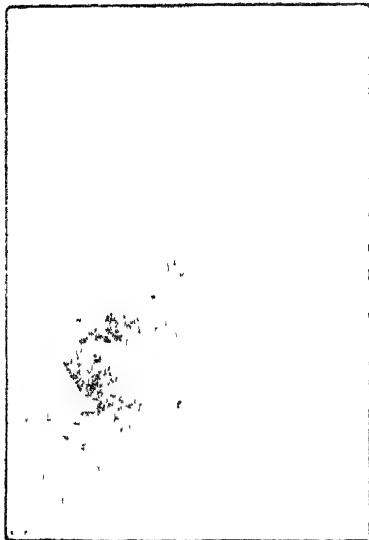
విశేషము వ్రాహ్మణములోను సాంఖ్యాయనసూత్రములోను ఆంధ్రులు 'పేర్కొనఁబడియున్నారు. వీరితో కూడ పులిందులు పుండ్రులు శబరలు మాలిబులు అనార్యజాతులుగ చేర్పఁబడియున్నారు. విశేషము వ్రాహ్మణములో "ఉదాంత్యః" (సరిహద్దుల నున్నవారు) అనియు సాంఖ్యాయనసూత్రములో "ఉదంచః" (ఉత్తరదిక్కున నున్నవారు) అనియు నున్నది.⁴ దీనిని బట్టి ఋగ్వేద కాలమునాటికి ఆంధ్రులు ఆర్యావర్తము (వింధ్యమునకును హిమవత్పర్వతమునకును మధ్యమున నున్న దేశము) నకు ఉత్తరపు

దిక్కున నున్నవారని చెప్పవచ్చును. చంద్రగుప్తుని కాలమున నున్న మెగాస్తనీ సను చరిత్రకారుని ప్రకారము ఆంధ్రులప్పుటికి ఉత్తరమునుండి తూర్పునకో ఆగ్నేయములకో వచ్చినట్లు కనఁబడుచున్నది. విశేషము వ్రాహ్మణములో నాంధ్రులతో బాటు పేర్కొనఁబడిన మాలిబులు మెగాస్తనీ కాలమునాటికిఁ గూడ గంగానది కుత్తరముననే యుండిరి.⁵ ఆంధ్రులు ఉత్తరదిక్కునుండి తూర్పుగా దక్షిణదేశము చేరి రనుటకు కొన్ని కారణములున్నవి. మెగాస్తనీ ఆంధ్రులను "అందారె" అని వ్రాసియున్నాడు. ప్రస్తుతము అస్సాము దేశపు సరిహద్దులయందున్న మణిపురసంస్థానపు కొండలమీఁద "అండ్రో" యను నొక కొండ జాతివారున్నారు. వీరి భాష పేరు "అండ్రో".⁶ ఈ భాష టిబెట్టు బర్మా భాషలయొక్క వటుంబము (Tibeto-Burman family)లో చేరినది. మెగాస్తనీ తరువాత మరి యిద్దరు పాశ్చాత్యచారిత్రకులు ఆంధ్రులు గంగానది కుత్తరభాగమున నున్నట్లు వ్రాసియున్నారు.⁷ వాయుపురాణములో ఆంధ్రులు ఆర్యావర్తదేశ (మధ్యదేశ) మునకు తూర్పుదక్షిణముల నున్నట్లు వ్రాయఁబడియున్నది. తూర్పున మందు ఆంధ్రులు తరువాత బెంగాలీలు చెప్పఁబడిరి. దక్షిణమున కుంతలులు తరువాత ఆంధ్రులు వారి తరువాత వైదేహులు దాక్షిణాత్యులు పేర్కొనఁబడిరి. దీనిని బట్టి ఆంధ్రులు దాక్షిణాత్యులకంటె విలక్షణమైన జాతివా రని తేలుచున్నది. కరాహమిహిరుని బృహత్సంహితలో (క్రీ. మే. 6-వ శతాబ్ది) కోసల అంగ వంగ కలింగ విదర్భులు ఆంధ్రులు ఆర్యావర్తమునకుఆగ్నేయముల నున్నట్లు వ్రాయఁబడియున్నది. కాన్సీ, కె. 7-వ శతాబ్దిలో మన దేశమునకు వచ్చిన చీనాయాత్రికుఁడగు హోనత్త్యాంగు వ్రాతలను బట్టి యాంధ్రులప్పుటికే యీ కృష్ణగోదావరీతీరముల నాక్రమించుకొని తావరముల నేర్పఱచుకొనినట్లు కనఁబడుచున్నది. ఏల యన, కోసలదేశము (బేరారు) నుండి దక్షిణమార్గమున సుమారు 900 మైళ్లు ప్రయాణము చేసి యిండియాదేశము చేరినట్లు హోనత్త్యాంగు వ్రాసివాడు.

మైన వ్రాసిన యంశములను బట్టి యాంధ్రులు శ్రీనివాసయ్యంగారు వ్రాసినట్లు వింధ్యప్రాంతముల నున్న జాతులలో నొకరు గాక యుత్తరహిందూస్థానమున మొట్టమొదట నుండిన యనార్యజాతివా

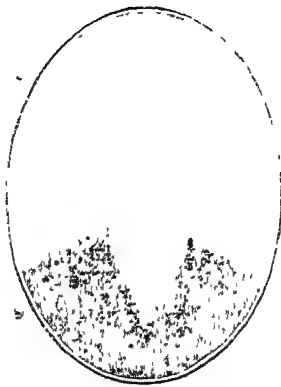
(1) Vincent Smith—Early History of India. R. G. Bhandarkar—History of the Dhekhani R. C. Dutta—Ancient Civilisation of India, Vol. I. (2) Early History of India, page 194. (3) Indian Antiquary, November 1913. (4) Macdonald—Vedic Index, Vol. I. (5) M'orindale—Megasthenes and Arrian, 137-138. (6) R. N. Cust—Modern Languages of the East Indies. (7) Pliny and "Pentinger Tables"

SIR BERNARD FENNELL

సర్ బెర్నార్డ్ ఫెన్ నెల్ గారు
HON'BLE SURGEON-GENERAL
GIFFORD, C S I, I M S.

సి. డి. ఎస్. అజీమ్ గారు

సి. డి. ఎస్. అజీమ్ గారు
SUBADAR MAHAMMED AJEEM
KHAN BAHADUR, I D F

HON'BLE W. E. RICHMOND

హా. రిచిమండ్ గారు
HON'BLE SIR E. F. BARBER

గౌ. యొస్సెఫ్ జనరలు గిఫ్ఫర్డ్ గారు
సి. ఎస్. ఐ., ఐ. ఎమ్. ఎస్.
PRINCE YOUSSEUPOFF

మజిదార్ మహమ్మద్ అజీమ్
ఖాను బహద్దూర్ గారు, ఐ. డి. ఎఫ్.
M. GUTCHKOFF

గౌ. ఇ. ఎఫ్. బార్బర్ గారు
M. SAZONOFF

ప్రిన్స్ యుస్సోఫోవ్ గారు

H

ఎమ్. గుచికోవ్ గారు

ఎమ్. సెజోవావ్ గారు

రని చెప్పవచ్చును. కొనువత్సర ప్రాంతములయం గండిన యవార్థ జారు లనేకములు క్రమముగ భారతఖండ మంతయు వ్యాపించె నని పాశ్చాత్యపండితులలో చాలసరి యభిప్రాయము. ఇప్పటికిని నే పాలు రాజ్యప్రాంతములలో “తులుంగులు” “ఖులుంగులు” “క్లింగులు” మున్నగు కొండ జాతులు గలవు. 1

కొలది కాలములోనే యాంధ్రులు పరాక్రమవంతులై మగధ రాజ్యమును వశపఱచుకొని పశ్చిమమునకు తున్నరాజ్యము నేలి కొంత కాలము గడచిన తరువాత శకవంశరాజులచే పరాజతులై యచ్చటనుండి తూర్పు దిశగా వచ్చి దక్షిణదేశము నాక్రమించుకొని కొంత యధికారమును పొందుచుండెరి. చిరువారి కొంత కాల మునకు పల్లవులతో పోరాటము గలిగి యాంధ్రరాజులు పదవ్రథులైరి. కాని, ఇతరదేశములనుండి వెడలఁబట్టబడిన యాంధ్రులు మిక్కిలితమగ వచ్చి యిచ్చట స్థిరముగా నివసించుటచేత నీ భాగమునకు ఆంధ్రదేశ మను పేరు మాత్రము నిలిచియున్నది. కేవలము రాజులవలననే యీ పేరు వచ్చియుండవలెదల మగధదేశమునకుఁ గూడ ఆంధ్రదేశ మను పేరు వచ్చియుండవలెను.

ఆంధ్రులు రాకమును పీ భాగమున కాంధ్రదేశ మను పేరు లేదను వాదమునకు మరియొక నిదర్శనము మాపవలసియున్నది. ఆంధ్రు లీ దేశమునకు రాక పూర్వమే వారు మగధదేశమున కైనను రాజులు గాక మునుపే ఆర్యులు దక్షిణదేశమును ప్రవేశించి తంజావూరు మధురైపట్టణములఁజూతు వెల్లెగట్లు నిదర్శనము లున్నవి. హిందూర్యులు మతకర్మములలో సంకల్పము చెప్పునప్పుడు దేశనిర్దేశము చేయుట యాచారమై యున్నది. మహారాష్ట్రులు సంకల్పములో “మహారాష్ట్ర దేశే” అని చెప్పక “దండకారణ్యే” అని చెప్పుదురు. అనఁగా తొలుదొల్ల ఆర్యు లచ్చట ప్రవేశించునప్పటి కీ దేశము నకు మహారాష్ట్ర మను పేరు రాలేదని యూహింపఁదగియున్నది. ఇట్లే యాంధ్రులు సంకల్పములో ఆంధ్రదేశముయొక్క పేరు చెప్పుట లేదు. “మేరో దక్షిణదిగ్భాగే” యని చెప్పుదురు. కర్నూలు నెల్లూరు గుంటూరు కృష్ణా గోదావరి మండలములలో “శ్రీశైలస్య వైర్వతి ఆగ్నేయ తేక ఈశాన్య ప్రదేశే” అనికూడ వైదానితోఁ జేర్చి చెప్పుదురు. దీనిని బట్టి మొట్టమొదట ఆర్యు లీ దేశమునకు వచ్చినప్పుడు ఆంధ్రదేశ మను పేరు వాడుకలో లేదని చెప్పవలసియున్నది.

ఇక ఆంధ్రుల భాష విషయమై కొంత వ్రాయవలసియున్నది. ఆంధ్రదేశమునకు త్రిలింగదేశ మను పేరున్నట్లు ఆంధ్రభాషకు త్రిలింగభాష యనియు తెలుఁ గనియు నామాంతరము లని కొందఱి యభిప్రాయము. ఆంధ్రుల భాష విషయమై పాణినిలోను పాతంజలి భాష్యములోను ప్రశంసించినట్లొక పాశ్చాత్యపండితుఁడు సుందర్భము తెలుపకయే వ్రాసియున్నాఁడు.4 దీనిని బట్టి కాఁబోలు మానవల్లి రామకృష్ణకవి గారు వీరేశలింగము పంతులు గారు మున్నగు

పండితులు త్రిలింగభాషాప్రశంస వ్యాకరణభాష్యములో చచ్చ దని నుడిచిరి. ఈ క్రింద వ్రాయఁబోవు రెండు వాక్యములు పాతంజలి భాష్యములోని వని యుదాహరణముగా నియ్యఁబడినవి:

1. త్రిలింగభాషాయాః కో దాతు. కః ప్రత్యయః కిం ప్రాతిపదిక మితి భగవతా భాష్యకాచేణ డేపః కృతః.
2. ఏవా త్రిలింగభాషా సంస్కృతభాషా తుల్కేలి ప్రసిద్ధయాః పూర్వ మేవ ఏకశబ్ద సుస్పష్టప్రయుక్తః స్వర్గలోకే కామ సుగ్ధవతి.

ఈ వాక్యములు పాతంజలిభాష్యములోనే యున్నయెడల త్రిలింగశబ్దమునకును భాషకును ప్రాసాద వచ్చితిరవలెను. కాని, తా వెంత వెదకినను వ్యాకరణభాష్యములో నీ వాక్యములు కానరావని కొమఱ్ఱాజు లక్ష్మణరావు గా రివఁజుటలో నాతోఁ చెప్పియున్నారు. ఇటీవల నే నీ విషయమై ఇంజనము వాస్తవ్యులు జయంతి భగిరథకాస్తూలవాదికి వ్రాయఁగా వారును అదే విధముగ నెలవిచ్చిరి. నై రెండు వాక్యములలో మొదటిది కొంత భాగము సిద్ధాంతకామునీ వ్యాఖ్యాన మైన మనోరఁగు యనెడి గ్రంథమునందుఁ గల దనియు రెండవ దానిలో కొంత భాగము వ్యాకరణభాష్యములో నున్న దనియు ఇందులో నొకపైస త్రిలింగభాషావిషయమై కా దనియు జవాబు వ్రాసిరి. దీనిని బట్టి త్రిలింగశబ్దప్రాచీనతకే లోటు వాటిల్లినది. ఋగ్వేదకాలమున ఆంధ్రుల ప్రశంస యుండుటయు వ్యాకరణభాష్యములో త్రిలింగభాషావిషయకవర్ష యున్న దనుకొనుటయు ఆంధ్రుల భాష తెలుఁగే యను భ్రమకు కారణము లైనవి. పతంజలి “దక్షిణాపధ” మను శబ్దము నుపయోగించెను. ఇది యాంధ్రదేశమునకు వర్తించు నని కొందఱి యభిప్రాయము. ఈ శబ్దార్థము మాటుచుండెను. దక్షిణాపధము మహారాష్ట్రదేశమునకుఁ గూడ వర్తించును.5

ఆంధ్రుల భాష తెలుఁగు కా దనుటకు మరికొన్ని ప్రబల కారణము లున్నవి. అచ్చతెనుఁగు కేవలము ద్రావిడభాషాసాంప్రదాయముల ననుకరించియున్నది. ఆంధ్రులు వాడుక చేసిన భాష లన్నియు సంస్కృతసాంప్రదాయముల ననుకరించిన ప్రాకృత భాషలే. వారి శాసనము లన్నియు ప్రాకృతభాషలలోనే యున్నవి. ఆంధ్రరాజుల నాణెములు సయితము ఉత్తరహిందూస్థానపు నాణెముల మాదిరిగ చెక్కఁబడినవి. 17-వ యాంధ్ర రాజైన హేమని భార్య కొఱకై వ్రాసిన “బృహత్కథ” యను గ్రంథము వైకావీకభాషలో వ్రాయఁబడినది. ఆంధ్రుల మాతృభాష తెలుఁగే యైనచో వందల కొలది సంవత్సరములు ఏకచ్ఛత్రముగ రాజ్యవైభవము ననుభవించిన యాంధ్రరాజులు తమ మాతృభాషలో నొక్క పైసను స్మారక చిహ్నమును నెలకొల్పకుండు రనుట యసంభవము, అవిశ్వసనీయము. ఇట్టి సందర్భములలో ఆంధ్రుల మాతృభాష తెలుఁగు కా దని

(1) Hodgson—Essays Relating to Indian Subjects, Vol. I. (2) Bhandarkar—Bombay Gazetteer, Vol. I, Part II, Page 141. (3) Bhandarkar—Bombay Gazetteer, Vol. I, Part II, Page 136. (4) R. W. Frazer—Literary History of India, Page 306 (5) Bhandarkar—Bombay Gazetteer, Vol. I, Part. II, Page. 133.

కొన్నింటి కేల కిందికి పోయి కా దని నా యభిప్రాయము.

అంధ్రదేశమునకు తెలుగు రాక మనయు అంధ్రభాషకు తెలుగు భాష యనియు నామాంతరము లెట్లు కలిగినను విషయమై యిందుకు విచారించుము. అజన భాషలో తెలుగునకు “బడుగు” అను పద ముపయోగములో నున్నది.⁽¹⁾ వడుగునగా ఉత్తరమునుండి వచ్చిన యాచార్యుడు. కాని, ఇది మొదటినుండియు తెలుగునకు వచ్చినదిగాను యంగీకరించుము. ఏల యన, ఇప్పుడు “నీలగిరి” కొండలపై కిరి నెల్లూరునల్లా పోలి డివిజనులో “బడుగులూ” రను గ్రామము గలదు. కొంతకాలము తరువాత బడుగులవాండ్లు కొండలపైకి తలుచుచుండి అజన పండులములో నీలగిరిలపై వాన మేర్పడుచుకొనిరి. ఏలచచ్చు ఉత్తరాదివారగుటచేత, బడుగుల భాషకు వడుగున పేరు వచ్చియుండును. బడుగుల తరువాత వెల్లిన తెలుగువారు కూడ ఉత్తరాదివారే కనుక తెలుగునకు కూడ ఆ పేరే వాడుకలోనికి వచ్చియుండును. అధర్వణాచార్యుడు లోనగు నాంధ్రభాషాకోవిదులు తెలుగు శబ్దమున కిచ్చిన వ్యుత్పత్తులు (త్రిలింగ; త్రినగ; తెలుగు—తేట యైనది, ప్రకాశించునది; తెనుగు—తేనెవంటిది) చతుర్థాంశము లైన వైనను పాశ్చాత్యపండితులకు నచ్చలేదు.⁽²⁾ అశ్వభాషలయొక్క సంపర్కమువలన తెలుగు శబ్దము వాడుకలోనికి వచ్చిన దని తోచుచున్నది. ఆర్యులను అంధ్రులను రాక మును ఏ దేశభాష కేమి పేరుండెనో నిర్ధారణ చేసి చెప్పటకు వీలు లేదు. తెలుగు భాషకు పేరు దేశమునుండి వచ్చిన దని చెప్పవచ్చును. “తెలుగునాటివారు” (తెలఘాణ్యులు), “తెలుగులు” (తెలగాలు), “తెలుటలవాండ్లు” (తెలవ్యాపారము చేసేడివారు) అను శబ్దములలో తెలుగు వాసన పూర్తిగ నున్నది. మహమ్మదీయులు తమ వరంగలు రాజ్యమును “తెలింగాణా” యని పిలిచెడివారు. ఈ శబ్దముయొక్క సంస్కృతరూపమే “తెలఘాణ్య” లని చెప్పవచ్చును. తెలుగునా డను పేరెట్లు వచ్చెనో చెప్పవలసియున్నది. ద్రావిడభాషలలో నా డనగా దేశ మని యర్థము. దేశములకు పేరు అనేకవిధముల వచ్చును. దేశముయొక్క రూపమును బట్టి గాని (నులయాలం—కొండభూమి, కొడగు—వంకర భూమి) ప్రజలను బట్టి గాని (ముల్కీనాడు—తురకల రాజ్యము) భూమియొక్క గుణమును బట్టి గాని (కర్ణాటకము—కారునాడు—నల్ల రేగడ భూమి) పేర్లు కలుగవచ్చును. అట్లే అంధ్రులను ఆర్యులను క్రొత్తగా నీ దేశమునకు వచ్చునప్పుడు విస్తారముగ నుత్పల పంటను జూచి గాని ప్రజలలో ననేకులు తెలవ్యాపారము చేయుచుండుటను జూచి గాని కొంత భాగమునకు

“తెలిటల నా” డని పేరు వెట్టియుండవచ్చును. అంధ్రు లీ దేశమున ప్రబలిత తరువాత దేశమునకు అంధ్రదేశ మను పేరు కూడ వచ్చియుండును. కాని, తెలుగు భాష మిక్కిలి మధుర మైనదియు సులభ మైనదియు నగుటచేత అంధ్రుల భాషను కూడ కబళించి వారి భాషను నామావర్ణము చేసినది. ఈ భాషలోని తద్భవములు చాలవఱకు ప్రాకృతపదములు. అనగా ఆంధ్రులనుండి సంగ్రహించినవని చెప్పవచ్చును. తెలుగు దేశమునకు వలస వచ్చిన యితర జాతులు తమ మాతృభాషను మఱచి తెలుగు నేర్చుకొనెన రనుట యాశ్చర్యము కాదు. తెలుగు దేశమునకు వచ్చిన ద్రావిడులు అజమము మఱచిపోవుటయు ఏ దేశములో నున్నను తెలుగువారు తమ మాతృభాషనే యిండ్లలో వాడుకొనుటయు మన కనులార మూచుచున్నాయి. కాబట్టి, పూర్వపు టాంధ్రులు తమ భాషను వదలి తెలుగునే మాతృభాషగా చేసికొని రనుటలో వింత లేదు. అంధ్రులు తెలుగు భాషకు లిపి నిచ్చియుందురు. ఏల యన, హోనత్యాంగు అంధ్రదేశలిపి చద్యుపపరగణాల లిపిని బోలియున్న దని వ్రాసెను. అతని తరువాత వచ్చిన “అల్లూరి” యనెడి యరబ్బీ చరిత్రకారుడు అంధ్రదేశమునందలి లిపి “అంధ్రీ” యనియు అది కర్ణాటభాష యొక్క లిపికంటె పలుకుట మైనట్లును వ్రాసియున్నాడు.⁽³⁾ కాని, తెలుగు దేశమునకు అంధ్రదేశ మను పేరు త్వరగా వచ్చినను తెలుగు భాషకు అంధ్రభాష యను పేరు వచ్చుటకు కొంత కాలము పట్టినట్లు తోచుచున్నది. అంధ్రదేశీయేతరులు రెండు శబ్దముల నొకే యర్థమున వాడినను (అల్లూరి) నన్నయభట్టు సాధ్యమైనంతవఱకు “తెను” గనియే భాషార్థములో వాడియున్నాడు. నన్నయభట్టకృడ నయినను భారతములో “అంధ్ర” శబ్దము “తెనుగు”నకు పర్యాయపదముగ వాడె నేమో పండితులు సోధించుటకు ప్రార్థితులు.

వై చచ్చవలన తేలిక సారాంశములు:

- (1) అంధ్రులు ఉత్తరదేశమునుండి యిచ్చటికి వచ్చి నివాసము లేర్పడుచుకొనిరి.
  - (2) అంధ్రుల మాతృభాష తెలుగు కాదు.
  - (3) అంధ్రులు రాక మునుపు ఈ దేశమున కేమి పేరుండెనో నిర్ధారణ చేయుటకు వీలు లేదు.
  - (4) తెలుగు భాషకు దేశమువలన పేరు వచ్చెను.
  - (5) అంధ్రు లిచ్చట ప్రబలిత తరువాత అంధ్రదేశ మనియు దానిని బట్టి అంధ్రభాష యనియు పేర్లు వచ్చినవి.
- ఈ సిద్ధాంతములు తాయి గ్రుద్దినట్లు చెప్పదగినవి కావు; బొత్తుగా గాలి ప్రోవును కావు. కావున, అంధ్రభాషాభిమానులు చక్కగ పరిశీలించి తగిన చర్య చేయుటకు ప్రార్థితులు.

(1) Caldwell—Comparative Grammar of Dravidian Languages, 29. (2) Nellore Inscriptions—Vol. 1, 2, 3, and Caldwell, Comparative Grammar, 30. (3) Grierson—Linguistic Survey of India, Vol. 4, Page 575. (4) Caldwell—Comparative Grammar—30. (5) Alberuni's India, Vol. I, Chapter. 16.

ఆర్యసేవకశిక్షాలయము.

కోసల్లి మానుమంతరావు సంతలు గారు, ఎమ్. ఏ., బి. ఎల్.

జీవితమున దీనిని తలచుచున్న వారందఱును అనుభవించుచున్న ఆర్యసేవక శిక్షణకు ముగియించుకొనిన వారందఱును సమస్తముగా నాశనము చేయబడిన యన కొన్ని ప్రత్యేకసంఘములు జేసియరంగమున నావస్థపించినవి. వీనిలో నైరోబా యమెకా ఖండములనుండి దిగిన క్రైస్తవప్రచారకసంఘములను రక్షణనైపుణ్యమును ప్రముఖములు. వీరు తెలిసియో తెలియకో మన యార్థిక రాజ్యాంగ దృష్టిని విద్యావిహితము అవకాశముగా గొని, స్వతంత్రతాలో నాపనులగు నెద్దలనుకాక, విశేషించి పొట్టుకూటికై కష్టపరిచిపడు జనసమాహమలనే సతాంతరులుగ మార్చుచున్నారు. ఇంకొకన్న శక్తమము క్రాన్యము నుండఁబోదు. వారు కావించినది స్వమతభ్రష్టత మాత్రమే కాదు. సంపూర్ణముగ విజాతీయాచారములను విజాతీయజీవనవిధానములను అవలంబింపజేసి హృదయమును విజాతీయముగ నొనర్చి జాతీయోద్ధమము లన్నింటి యెడల విరోధభావమును కల్పించి వానిని స్వజాతీయముగ చేయుచున్నారు. అన్యమతప్రచారముచే స్వమతముల సంఖ్య సన్నగిల్లుచుండుట యిట్లుండ, వివిధవలతులను నుండెడి పరస్పరసహాయము నశించుట కూడ సంభవించును. ఇట్టివో వివిధజాతులకును భిన్నమతములకును ఒక్క సామాన్యవిజ్ఞానమునందు ఒక్క సామాన్యలక్ష్యమునందు సామరస్యమును సౌందర్యమును సాధించుటయే ప్రధానలక్షణముగా గల భారతజాతీయతయొక్క విశిష్టవిజ్ఞానమునకీ ప్రచారకసంఘము లెంతయు హానికరము లనుట నిర్వివాదాంశము.

ప్రచారకవృత్తియే సంఘకాలికి భంగకర మైనప్పుడు నెద్దలను పిన్నలను వారి దైన్యకాఢ్యముల సహకారముగా గొని వారికి స్వతంత్రాచరణమున కొడమియక స్వమతభ్రష్టలనుగా జేయుట భారతజాతీయత కెట్టి విపాకతమో యూహించుకొందురుగాక! మఱియు, ఈ ప్రచారకసంఘములు పంచములు ముగ్గురు హిందూనిమ్మ జాతులలోను తమ విద్యాలయవైద్యాలయములందును అవలంబించు పద్ధతులను పరిశీలించినచో వీరు మానవసేవ నెవమున మతప్రచారము కావించుచున్నారనుట విశదము కాగలదు. ఇం దెంతవఱకు వారు సఫలమనోరథు లగుచున్నారో యే ప్రచారకసంఘకార్యములతో నైన పరిచయము గలవారికి తేటతెల్లమే.

ఈ సంఘములవల్ల కలిగెడి దేశానగ్రమును గుర్తెఱంగుటకు వీరి వివిధసంరంభములను గమనించుట యవసరము. ఏ సంఘమునందలి బిడ్డ లా సంఘమున పరంపరాగతముగ వచ్చు విజ్ఞానమున పాల్గొనుచు ఆత్మగౌరవమును అన్యమతగౌరవమును అభ్యసించగలుగుట సర్వసంఘములకును గల ప్రధానస్వత్వము. మతమును మార్చుచే తమ ముఖ్యోద్దేశము మగుటచే ప్రచారకసంఘము లీ ప్రధానస్వత్వమునకు కేవలభంగకరము లని నేఱుగ చెప్పనక్కఱ లేదు. వీరి విద్యాలయములలో ననుదినము నుదయప్రార్థనావసరమున హిందూ ముసలాక్షులు బాలురచే గూడ నిర్బంధించి క్రైస్తవప్రార్థనను చేయించు

చుండుట యెఱిగియు నీ బడులలోనికి మన బాలకులను పంపమాన మందులను చూడ భారతీయు లెంత బానిస లైనదియు ప్రకటము కాగలదు. జాతీయాభిమానలేఖము గలవాఁ డెవ్వఁడును ఈ దుస్థితికి సిగ్గుచే తల వంచుకొనకపోడు.

ఈ విద్యాలయముల మూలమున నెందఱో వతాంతరు లగుట మాత్రమే కాక మఱియుకొన్ని ముప్పు కూడ వాటిల్లుచున్నది. అపక్వహృదయు లగు బాలురయెడట దినదినమును జాతీయజీవనాదర్శములను జాతీయవిజ్ఞానమును నిరసించుటచే వారు పశుమతస్వీకారమును గావించినను మానినను జాతీయవికాసధారను నిలుపుట కత్యావశ్యక మగు ప్రాచీనచరిత్రాగౌరవమును జాతీయభావిభాగ్యవిశ్వాసమును వారి హృదయరంగములనుండి నానాట తొలగిపోగలవు.

ఈ ప్రచారకసంఘముల యాజమాన్యము క్రింద చాలికల కొసంగు శిక్షణము జాతీయవిజ్ఞానవిశుద్ధి కెంతయు ననర్థకముగా నున్నది. ఆర్యుల శిక్షావిధానమున బాలరంగంబై బాలికల జీవితము జాతీయసాంప్రదాయములతోను అదర్శములతోను నెక్కవ సమ్మి ర్చితమై వర్తనమునందలి వివిధభుతువిశేషములతో విస్తారసంబంధము కలిగియుండును. గృహజీవనమే వారి కొక సంపూర్ణ శిక్షావిధానము. ప్రతిమానమును ప్రతిపండుగయు చిరస్మరణీయము లగు నాదర్శములను చిత్తవికాసప్రదము లగు ప్రవృత్తులను మన బాలికల స్మృతిపథమున నెట్టుచుండును. అట్టి బాలిక లీ క్రైస్తవభావప్రచారితము లగు పాఠశాలలలో నడుగు వెట్టినంతనే యంతయు విరుద్ధముగా నుండును. దైవానుగ్రహముచే మన గృహసాంప్రదాయముల బలివి మూలమున నీ శిక్షణము ప్రచారకుల కంతగా కార్యకారి కాకున్నది. కాని, ఇట్టి విజాతీయవిద్యాలయములకు నాలుగు తరుతులను నేర్పుటకై బాలికలను పంపి వారయందలి విశుద్ధము లగు నార్యునుగుణములను రూపుమాప సమకట్టుట అహా! ఎంతటి యజ్ఞానము! ఏ మన, కాలము గడచిన కొలదిని సంఘవికాసము నూతనమార్గముల ద్రోశుకొలదిని ఇంతదనుక హిందూగృహలక్ష్య యవిచ్ఛిన్నముగ కాపాడుకొనుచువచ్చిన ప్రాచీనవిజ్ఞానమును భక్తియు గూడ నిందు మూలమున క్రమముగా నంతరింపగలవు. ఇంక వైద్యాలయములందలి కార్యక్రమమును చూడఁడు. అజ్ఞాను లగు శ్రీలును బాలురును రోగపీడితులై యాశ్రయము కోరు తరుణమున ఈ ప్రచారకులు వారి యండఁ జేరి నెవరు లేక న్యాయము లేక వారి హృదయములను స్వమతనిందాపరమత ప్రకంఠలచే నెంతయు మలినపఱుపఁజూచెదరు. ఇయ్యదియే వీరి కొసంగు వైద్యసాహాయ్యమునకు మమము పోయవలసిన ధన మగునేని, మనము శక్తియు నారోగ్యమును జ్ఞానమును కోల్పోయినఁ గోల్పోవుదుము కాని, జాతీయవిద్వంసమునకు మాత్ర మొడిగట్టుకున్నఁ జాలును.

హిందూసంఘపటుత్వమును షీఁగింపజేయు మూడవ ప్రయత్నమే మనఁగా, పంచము లాదిగా గల నిమ్మ జాతులను

సంఖ్యాకులను క్రైస్తవమతమున చెప్పుట. ఈ ప్రచారకసంఘము లన్యసంఘములమున లక్షకంఠముగాఁ జొచ్చి వేశవారిద్రవ్యము నవకాశముగాఁ జేసిని యక్రిమాక్రమణమునకు సాహసించి హిందూ సంఘము స్వయముగాఁ గాఁచుకొను పునర్నిర్మాణప్రయత్నమున కస్తతగుఱుట యెంతయు నన్యాయ మని చెప్పక తప్పదు. హిందూ సంఘము మతవిశ్వాసములలో సంపూర్ణ మగు వ్యక్తిస్వాతంత్ర్యము నొసంగి భేదభావమున కెంతయో యెడ మిచ్చియుండుటచే హైందవుఁడు క్రైస్తవుఁడుగా మాతీనంత మాత్రమున సంపూర్ణగా వైతికవస్థము లేదు. కాని, అన్యసంఘ ప్రవేశముచే గృహతీయ జ్యేష్ఠతరస్థానములు కలుగుచున్నవి. వానిని నిర్మూలించుట కొక్కటియే ప్రతిక్రియ గలదు. ఇయ్యది భారతజాతీయవికాసమునకు నూతనవిషయము కాదు. నూతనమతమును విరోధియజేపభాషాభావములనుండి దూరము గావించి యందువై భారతజాతీయముద్రను వైచుటయే యా యోగసాధనము. హైందవ క్రైస్తవులే యీ యుత్తమకార్యమున కీవల పూనుకొనియుండుట యెంతయు నన్యాయవాదహము.

మఱియొక ముఖ్య మగు సాతురతాకారణ మేమన, రక్షణ సంఘము మున్నగు క్రైస్తవ ప్రచారకసంఘములు ప్రభుత్వమువారి యాదరసాహాయ్యములతో ఎరుకలు ఏనాడులు మొదలగు గుంపుల వాండ్రును మతాంతరులగ చేయ సమకట్టుచున్నవి. కేవల సేవాపరత్వముచే నైనను శ్వేత క్రైస్తవ ప్రభుత్వమునకును శ్వేత క్రైస్తవ ప్రచారకమండలమునకును సంయోగ మేర్పడినప్పుడు ప్రచారకులకు విశేషాధికారమును పలుకుబడియు లభించుట సహజము. తోడనే వానిని తమ యుద్దమవ్యాప్తికి ముఖ్యసాధనముగ వాడుట ప్రచారకులకు పరిపాటి యగుచున్నది. యజమానులకు గుంపులవై ననుమానము మొండు. ఉభయములకు గల సాంఘికభేదము విశేషము. ఇట్టివో నీ కార్యనిర్వహణమున నెన్నియో చిక్కులేర్పడుట సహజము. వీనిని పరిష్కరించుట కత్వంతకులభ్యుత్సాహముగ క్రూరదండనమును మాత్రమే వారు ప్రయోగించుచున్నారు. యజమానులకును గుంపులకును వలయునంత యన్యోన్యపరిచయము లేకుండుటచే వారిని సంస్కరించుట కెంతటి సౌకర్యము లున్నను నిష్ప్రయోజకములై ప్రచారకనివేశములయందలి గుంపువాండ్రు జీవనము జైలులోని జీవనముకంటెను నికష్ట మగుచున్నది. క్షణికుమనందు దయాపాత్రుల్యములకును నీతికిని ముఖ్యస్థాన మొసంగఁబడిన పట్టులనే సంస్కరణమున కెక్కుడు సౌకర్య ముండును. అట్టి యుత్సాహకార్యమును విజాతీయ ప్రచారకులకన్న స్వజాతీయులే వారి యంతర్విపాభ్యాసములను బాగుగా గుర్తెఱుంగఁగలుగుటచే సులభముగను ప్రశస్తతరముగను నిర్వర్తింపఁ జాలుదురు. దొరతనమువారి సత్వమును గమనించి గుంపువాండ్రును సంస్కరించుటకై ముందరికే వేయు నే స్వదేశీయసంఘమున కైనను సమానావకాశములను సాహాయ్యమును తిప్పక యొసంగుట విధాయకధర్మము.

స్వయంరక్షకార్థ మగు నీ సూక్ష్మకార్యమును సాధించుటకై యీ వికాలహిందూసంఘమునందెచ్చటనేని యొక్క స్వల్పప్రయత్నమైనను జరిగియుండుట గానము. సర్వబలసంపన్న మగు శత్రువర్గము మన దుర్బద్ధారములనే మట్టుడించి కఠోరాఘాతములు వైచుచుండగా మనము శతశతాబ్దులనుండియు చేతఁగానివారివలె చేతులు నలుపుకొనుచు కూరుచున్నారము. నేఁ డొక ప్రక్క క్రైస్తవ ప్రచారకసంఘములు మన సంఘమధ్యమున ప్రవేశించి లక్షల కొలది గ్రామీణాములను నిరాఘాతవృత్తితో మతాంతరులగ చేయు

చుండ, మఱియొక ప్రక్క రక్షణసంఘమువారు మూఢమానవగ్రములను స్వాధీన మొనరుకొని వారిని గాతున్న మానె వారి బిడ్డల నైన తిప్పక క్రైస్తవులనుగా చేయుటకు వలయు సదుపాయములను పన్నుచున్నారు. హిందూసంఘరక్షకార్థము కల్పించిన యాచారవిధులలో విజాతీయుల బానిసండి సంఘమును రక్షించుటకై తోడ్పడఁగల నియమము లేవియు కానరాకుండుట నిక్కముగా సంతాపకరము. మన మెంతయో స్పృహర్మపరాయణుల మయ్యెను మన సంఘమిట్లనుదినమును సంఖ్యాసత్త్వములయందు శుష్కించుచు వివాళొచ్చుట మగుచుండ నుదాసీనముగా నెంత కాలము సహింపఁగలము?

ఇప్పుడు మనలను చుట్టునుట్లుచున్న యపాయమును గుర్తెఱింగిన మాత్రమున చాలదు. హిందూమతము జీవంపఁదలచినవో ముందునకు విజృంభించి వచ్చుచున్న వైరవర్గము నెదుర్కొని స్వశక్తి ప్రకటనమును స్వచతుర్వ్యాపనమును గావింపఁగడంగుట యత్యావశ్యకము. అనగా హిందూమతముయొక్క పూర్వపు సాత్త్వికభావమును మార్చి నూతనబలాత్సాహములను గూర్చి ప్రపంచమునందలి యితరవిజ్ఞానములకంటె దానికిఁ గల ప్రత్యేకతను సుహాత్మకప్రవృత్తులు చాటవలసియున్నది. హిందూమతముకంటె హీనము లగు నన్యమతములలో ముఖ్యముగా పాడకట్టు స్వమత ప్రచారకొత్సాహమును హిందూజాతిలోఁ గూడ చొన్ని హిందూవిజ్ఞానముయొక్క యాధిక్యమును ప్రచురించుట యవశ్యకము.

నేటి హిందూ ప్రచారకుఁడు కేవలము మతోపదేశముతో మాత్రము కూరుచుండరాదు. అతఁడు మానవజీవితమునకు సంబంధించిన ప్రతి యుద్దయమునందును పాఠమార్థికభావమును చొప్పించుచు నవీనసంస్థలను ప్రాచీనార్థిజ్ఞానమునందలి యాముష్మికచింతచే నూతనప్రాణితముగ నొనర్చవలెను. ఇందుకై యతఁడు స్వసంఘమునందలి వివిధాచార ప్రతిష్ఠాపనలయొక్క పరమార్థమును గ్రహించుటే కాక ప్రస్తుతసాంఘికావశ్యకతలఁ గూడ గుర్తెఱిగియుండవలెను. అతఁడు జాతీయశక్తి యేయే రూపములతో నభివృద్ధి మైనదియు నవీనభావములు జాతీయహృదయమున నెట్లు సలగ్నము లగునదియు గ్రహించి యుండవలెను. ప్రస్తుతకల్లోలస్థితియందతఁడు రస చిత్తమును పరిశుద్ధముగ నుంచుకొనుచు జాతీయజీవనమునకు భంగము కలుగు చోటుల నెల్ల తన వ్యక్తిత్వమును కాపాడుకొనుటకు శక్తుఁడై యుండవలెను.

ఇందుచే నతఁడు వివిధమహావిజ్ఞానములకును గల మతవైతిక విభేదములను గూర్చియే కాక జాతీయజీవనవిధానము సాంఘికాచారములు గృహనిర్మాణము మున్నగు విషయములను గూర్చి కూడ విస్తృతజ్ఞానమును కలిగియుండవలెను. అతఁడు జాతీయజీవనసమస్యైశ్వరమునకు కంతరాయముగ నుండు ప్రాచీనదురాచారములను గాని నవీనదురభ్యాసములను గాని భైర్యముతో నున్మూలించుటకు వెనుదీయరాదు. అతఁడు వ్యవసాయమునకు గ్రామములకు సంబంధించిన యార్థిక విషయముల నెల్ల గ్రహించి పంచాయతీ పరపతి సంఘములను నెలకొల్పించు తన్మూలమున ప్రజాసామాన్యమునందు మునుపటి పరస్పర సాహాయ్యవిశ్వాసములను పెంపొందింపవలెను. అతఁడు నవీన పరిపాలన ప్రకారముచేతను నవీన కాననపద్ధతిచేతను మలినము లైన గ్రామపురజీవనములను పరిశుభ్రపఱచి హిందూసంఘము , తన కట్టిడి ప్రకారము పూర్వమువలె స్వపరిపాలనము కావించుకొనుటకై తోడ్పడవలెను. అతఁడు హిందూజీవితమునకు పూర్వశాంతిని— విహికవిషయములయెడ నాశను తగ్గించి యాముష్మికకాంక్షను—

ప్రతిష్ఠింపవలెను. అతఁ డీ తీరున నూతనశివములతో నిండిన శివరాసంబును ధరించి నూతనాయోధనగానమును సలుపుచు వజ్రహస్తయముతో నిర్భయముగా శంకాతంకములు లేక సంహారమునకు వెలువక నిర్మాణమునకు హస్తములు సాచుచు ప్రాచీనకాలపు తాదృశీకుకయువకునివలె జాతీయజీవనమున నల్లకల్లోలముగా నున్న నానాభిన్న శక్తులను నైక్యము చేయుటకై దేశరంగమున దుముకఁగల ప్రచారక పీఠుడై ప్రకాశింపవలెను.

అట్టి ప్రచారకశత్రుణును జాతీయవిద్యయందు ముఖ్యాంగమై యుండవలెను. హిందూ సంఘమున కిట్టి కార్యము చూతనము కాదు. హరికథకుఁ డే పురాణగాఢనో కైకొని నవజీవితమున కనుకూలించు లాగున మార్చి శ్రోతలకు భక్తిజ్ఞానములను పబోధించుట మన మెఱింగిఁబడియే. తంబుర మీటుచు పద పీఠాచిత్ర గానముచే తద్రయు నేడిమి పుట్టించెడి తందానపాటగాఁ దీరిన ప్రజాసామాన్యము నుద్బోధించుచునే యున్నాఁడు. మఱియు, బాచ్యులటగాంధ్రును మాలదాసరులును తమ ప్రదర్శనములచే సంఘముయొక్క మూలములను విజ్ఞానవ్యాప్తికై సహాయపడుచున్నారు. వీరి నందఱిని సుశీక్షితులను గావించి జాతీయపునర్నిర్మాణమునకు సాధనములుగా నుపయోగించినచో నెంతయో ప్రయోజనకరముగ నుండఁగలదు. ఇందఱికిని తోడుగా, దేశకాలపరిస్థితులను బాగుగ గ్రహించి అసాధ్యములను అవశ్యకములను లెస్సగా గుర్తెఱిగిన విశాలభావులగు జాతీయ ప్రచారకులను సన్నద్ధము చేయుట యెంతయు నావశ్యకము. ఇందునకు కొంత సంస్కృతపరిచయ ముండి అంగ్లభాషలో సామాన్య జ్ఞానము గలిగి కొంత కాలము ప్రచారకవృత్తియందు శత్రు వడిసిన యువకు లుండుట యావశ్యకము. ఈ కార్యమునకు స్కూలు ప్రాసలు ఇంటర్మీడియేటు పరీక్షలలో తప్పి పనిపాటులు లేక కూరుచున్న విద్యార్థు లెందఱో ముందంజ నేయఁగలరు. వీరికి సంస్కృతాంధ్ర సాహిత్యములును ఇంచుక తక్కిమానసికశాస్త్రములును హిందూ వేదాంతము ననుసరించిన వివిధమతపరిజ్ఞానమును వక్రవృత్తమును గానమును హరికథాకీర్తనమును గ్రామజీవనమునకు సంబంధించు నార్థిక విశేషములును గఱపవలసియుండును.

ఇట్టి విద్యాలయమును నెలకొల్పుటకు ఆంధ్ర జాతీయవిద్యా పరిషత్తునకు సంకల్పము గలదు. ఇయ్యది బహుళః కృష్ణాతీరమునందలి గుంటూరు జిల్లాలోని కృష్ణా కెనాల్ జంక్షనునకు మిక్కిలి దూపున నున్న తాడేపల్లిపల్లె స్థాపితము కావచ్చును. ఈ విద్యాలయము ఆంధ్ర దేశమునందలి పురాతనపుణ్యక్షేత్రములలో నొకటియగు మంగళగిరికి అనతిదూరమునందే యుండును. ప్రాంతమున పుణ్యతరంగిణి యగు కృష్ణ వేణియు నెదురుగా విజయవాడ దుర్గముమీఁది కనకదుర్గాలయమును కలిగి యీ ప్రదేశము దర్శనముందరమై యనేక ప్రాచీనపవిత్ర గాథలను సమర్థులకు తెచ్చుచుండును. స్థలమునకును విద్యాలయ పోషణమునకును వలయు కర్పణ నీ క్రింద నించుమిందుగ తెలుపుచున్నారము.

పాపనవ్యయము

సాహాయలు

౧౦౦ ఎకరముల భూమి	౧౦,౦౦౦
విద్యార్థులకు గురువులకు వసతిగృహములు	౪౦,౦౦౦
గ్రంథాగారము	౧౦,౦౦౦
సామానులు	౧,౦౦౦

మొత్తము ౬౧,౦౦౦

వత్సరవ్యయము

సాహిత్యబోధకు సంస్కృతపండితుఁడు నెలకు	౧౦
తర్కవేదాంతవిద్వాంసుఁడు	౧౦
ఆంధ్ర సాహిత్యపండితుఁడు	౪౦
పాఠస్వత్వ (సివిస్) అధిక శాస్త్రవేత్త	౬౦
తర్కచునశ్శాస్త్రములు వివిధమతిములు	
బోధించు నుపాధ్యాయుడు	౬౦
సంగీతోపాధ్యాయుఁడు	౧౦
గుమాస్తా, మానేజరు	౪౦
ముగ్గురు తోటమాలీలు	౩౦
ఇద్దఱు వంటవాండ్లు	౩౦
ఇద్దఱు బంట్రోతులు	౧౦
విద్యార్థి వేతనములు, నెలకు రూ ౧౦.	
చొప్పున ౨౪ మ విద్యార్థులకు	౨౪౦

నెలకు మొత్తము ౬౬౦

సంవత్సరమునకు కర్ప	౮,౦౦౦
రాబడి	౨,౦౦౦
పోగా కావలసినది	౬,౦౦౦

ఈ యాదాయము వచ్చుటకు నూటికి ౬ చొప్పున వడ్డీ యిచ్చెడి కో.ఆఫరేటివు బ్యాంకిలో నిలువ చేయవలసిన సామ్యు ౧౦౦,౦౦౦

మొత్తము వ్యయము

అనగా, కావలసిన మొత్తము ౭౦౦,౦౦౦

ఈ ద్రవ్య మంతయు జాతీయభ్యుదయమునకు ముఖ్యావసరముల నెఱింగిన యుదారులగు ప్రజలనుండియే రావలసియున్న దని వేఱుగా వ్రాయ నక్కఱ లేదు. ఆంధ్ర దేశ మిదివఱకు జాతీయ విద్యయెడల చూపిన సానుభూతిని సౌహార్దమును తలంచిన, విజయ భారతమున గమ్యస్థానము చేరునందాక వలయునప్పు డెల్ల వాండ్లును సంపూర్ణహృదయముతో తోడ్పడఁగల రన్న దృఢవిశ్వాసము మాకుఁ గలదు.

రాగిడబ్బు

తాపీ ధర్మారావు గారు, బి. ఏ.

నా పుట్టువు నా సొంతము

నో పాపకులార! యెదుట నుంచెద; రసముకొ

గాపాడుచుఁ బరియింపుఁడు

నా పే లొక “రాగిడబ్బు” నమ్ముఁడు; నెలవా?

తే. నాదు చరితంబు వ్రాసెద మీ దయ యని

చదువువారల కొక నమస్కార మిడెద;

జడువనట్టివారికొ? — నమస్కారమే కద;

నిత యనినఁ బ్రయత్నార్థ భేదమందు.

ఆ. ఒక్క వస్తు విచట నొప్పును గొప్పదై

యదియొ కాంచు నచట నశికదై న్న;

మీ ప్రయోగభేద మింపుగా నాచరి

తంబునందుఁ గాంచెదగును వినుఁడు.

తే. స్వల్పజీవిత మగుట నర్థాంతరంబు

పద్యములఁ దోచు నీ రీతి వ్రాసినాఁడఁ

జడువువారల కెంతైన సంతసంబు

గలిగినం జాలు పదివేలు గంటి శ్రమకు.

వ. ఇంక నేను బ్రహ్మవరప్రసాది నయ ననుఁ గనిన తల్లియందున్న

వించిన తెఱంగు గెట్లంచునీ:

ఉ. ఉన్నతిఁ గోలుపోయి, యెటనో యొక మూలను లోఁ గృశించి, తా

నెన్నియొ, పాట్లు పొంది, మరియెన్నియొ కాకలఁ జెంది, పల్కునై

కన్నది నాదు తల్లి! స్వసుఖముల నెమ్మెయి వ మొనర్చెనో

చిన్ని నినుంగుఁ గాంచ! నెటు నెల్లను తల్లి ఋణంబు దీర్చుగాన్?

వ. అంత విధవశంబునం దల్లి గలింప నా కుఖనివాసంబునం దుండం

జాలక యాత్మభారంబున,

ఉ. తల్లిని నన్నుఁ గాంచ బెడిదం బగు కష్టము లందినట్టి యా

తల్లిని బుగ్గి నేసి, తల దాచుకొనం దగు తావు లేక, నా

యుల్లమునం దలంచితి బహుశ్రమలం బ్రదుకంగవచ్చె; మే

నల్ల కుదించి చెంబు గొని యాచన కేగుటో, వంట పాత్రలం

దెల్లపు డుండి మాడుటయొ, యిండ్లకు నీశుల మోయుటొక్కొ నా

వల్ల మరేమి కాఁగలదు బాపురే! రేపటినుండి; యూహకే

చిల్లులు నోవు మానస మిసీ! పితృహీనుల దేమి జన్మమా! 8

తే. అంచు నొక కొట్టు మూల గుఱించుచుండ

నొక్క ధన్యుఁడు వనుఁ గొని, ప్రక్క నున్న

యొక్క యక్షరశాలలో నొప్పుఁజెప్పి

తనదు దారిని బోయె నాతని నెఱుంగ.

చ. అలవియె శాల నా జనుల నందఱి వర్ణన నేయ! నొక్క శే

పలికెద, నెంత మొ ద్దటకు వచ్చిన నింతట నాలు గక్కరాల్

గలుగఁగఁజేసి తోలుదురు. కాంచీ యేమొ మహేంద్రవైభవం

1 బల జను; లట్లుగాక యెటు లబ్బును విద్యయు ద్రవ్య మొక్కటన్?

తే. అట్టి శాలను నాకు నా ల్గక్కరంబు

లబ్బె ననుటకు సంతోష మగుచు గాని,

శిక్షుఁ దలఁచిన నిపుడును చెనుట పుట్టు

2 నెక్కు డని తోచు ముక్కలు నెక్కి వైచి,

యే గతిని లోప ముండిన సాగఁదీసి,

పట్టి పటకార్ల నెత్తిన గొట్టి తట్టి,

పలుకు మనినంత కం గని పలుకునట్లు

3 చేసి విడిచెద, రది వారి శిక్ష తెఱఁగు;

అటుల గావస్త బ్బునే యక్షరములు?

11

కా. అబ్బె న్నా ల్లయి దక్కరా లింకను నే హాయి న్మనస్వచ్చు నే

యిబ్బందు ల్లనకుండ నంచు మది నూహింపంగ, నొక్కింత లోఁ

దబ్బిల్లై యొక విప్రు నింకి కరుగన్ నం దోలి రే మందు? నా!

నుబ్బంజెల్లదు కోర్కుల వ్వురు! లదేయున్నాఁడు తత్కర్త వైన్.

వ. అట్టుల నా యక్కరంబుల మూలంబున స్వాతంత్ర్యంబుం గోలు

పోయి నే నేగిన బ్రాహ్మణుం డెట్టి డనిన;

18

క. పాదని వర్తింపఁగ నే

నేర నతని వొక విచిత్రనీతి గలదు; తా

నేరికి నొక తృణ మీయఁడు;

కోరఁడు తన కొక్క సుఖము; గూర్చు ధనంబున్.

14

ఉ. ఒక పని చేయఁగాఁ బనుపఁ ధూరక గుడ్డలఁ గట్టి యూపి రిం

చుక సలుపంగనీయ కొకవో ననుఁ బెట్టి లిగించు వాఁకిలిక;

పకపక నవ్వు నన్నుఁ గని; పాపము! చచ్చెడి వేళఁ గూడ నూ

రక కరమందు నన్నుఁ గని ప్రాణముఁ బాసెను: లోభి చా విడ.

ఉ. లోభి గతింప నొక్క శ్రుటిలోపల నన్ను వెలార్చి తత్సతుం

డీ భవనంబుఁ బాపె నొక హీనకులాంగన నేవ నేయ, నా

హా! భగవంతు సృష్టిఁగన నచ్చెరు వొక గద! ముద్దు కింతయా?

లోభి సమస్తభాగ్యములు లోకుల పా లను టిద్దియే కదా. 16

తే. తనువు మఱవఁ ద్రాగి దాసి నన్ దోలెను

కల్లు నమ్మువాని కడకు మనఁగ;

నిట్లు లుండుఁ గాదె యెప్పుడు స్వాతంత్ర్య

హీననరుని బ్రదుకు మానహాని.

9

17

వ. ఇంక నా పాటు లే మన కర్ణింపజాలుదును ?

18

బి. సారాయి కంపున క్వాచము త్రీయించి

కూర్చుండియుంటి నే గొన్ని నాళ్లు,

చింతపడున మేను చిక్కి రూపం దెల్ల

మన్ను గా నుంటి నే గొన్ని నాళ్లు,

దెల్లంబు మోయచు నల్ల పీచులు గుట్టు

కొట్టుల నుంటి నే గొన్ని నాళ్లు,

నమరులోఁ బడి శరీరము స్పృహంపఁగ రాక

భిన్నులి నుంటి నే గొన్ని నాళ్లు,

అదియు నిదియును నన నేల యంటకాని

వస్తువులఁ గూడఁ బడియుంటి వాని దఱిగి,

యెందు చుండిన ననుభవం బింప లేదు ;

దర్శి కాంచునే రుమల చందంబు లిలను !

19

తే. ఇన్ని కష్టంబు లందుచున్న, ననుమ

నడుమ నొక కొన్ని సౌఖ్యముల్ వడయుచుంటి.

ధనికపుత్రుల ప్రాపున మనుటచేత

సుఖము దుఃఖంబు మాతిన చోద్య మేమి ?

మెత్త నగు పొత్తికలఁ బండి మెలఁగియుంటి,

మోదకంబుల దురు లంది మురిసియుంటి,

నత్తరువు లంది పరిమళం బరయుచుంటి,

చిత్రములఁ గాంచి సౌఖ్యంబుఁ జెందుచుంటి,

హృద్యగానంబులను బ్రమోదించియుంటి,

నిన్నియో యంచు మీరు న న్నెంచఁబోతుఁ,

డింద్రియంబుల కొరిక తెపుడు దఱుఁగు ?

ప్రభుల దయ యున్నఁ గొఱతలు పాసి చనవె ?

20

ఉ. ఇన్నిటిఁ గంటి నంచు వచియించుచు నుంటిని సిగ్గు లేక, నే

మొన్న నె యొక్క పేద నడుమున్ గడు భక్తిని బట్టి పట్టి చే

సన్న మెలంగియుంటి నను జ్ఞాపక మైనను లేకపోయె, నా !

నెన్నఁడు బన్నముల్ దలంచునే నరుఁ డెంచునుగాక ప్రజ్ఞలన్.

చ. అది యొక వింతే? యొక్క సమయంబున నే నొక కల్లు మ్రుచ్చుతో

మది చెడిపోవ బాట నడుమం బడి పొర్లుచుమండ మార్గగుల్

పదపరితాడనంబులఁ గలంచిన దే మఱవంగఁజాలితిన్

బ్రదుకఁగలందె యెందు నవమానము నెంచెడి గర్వి యుర్వరన్?

మ. అతిదుష్టాత్ములఁ గూడి, క్రాన్ధముల నెన్నై ను దగం జేయుచున్

వెత యొక్కింతయుఁ గాంచలేక వ్యసనప్రితాత్ముల న్మండ్రి, సం

గతు లిం కేటికి? చెట్ట నాఁ బరఁగు నే కార్కంబును న్మానలే ;

దలిదోషాస్పదమిఁగఁజాలు పెట్టు భ్రష్టాత్ముండు సంపర్కమున్?

ఆ. దైన్యవృత్తి నింక దైవంబె ది క్కంచు

నేమి నేయ ననుచు నేడ్చుచుండ

బాలకులకు దైవవశమున వశ మైతి

నంత “చింత పాసె హాయి బ్రదుకు

దీవుఁడా” యటంచు చింతించుచున్న నన్

పట్టి కొట్టె నొకఁడు పండ్లు దేర ;

మరల నొకనిఁ జేర మఱియేదో నెప్పింపఁ

దిష్ట చంపి; కిదియె తెఱఁగు నాకు.

చెప్ప నేల యొకఁడు సిగరెట్లు దె మ్మంచు

పొదుము వె మృతంచు విడె మటంచు

చెడ్డ వస్తువులను, జిఱుదిండికొఱకు నం

బట్టి తోలుచుండి; రెట్టి గతియొ

యొక్కచోట గడియ యుండ నోఁచఁగలేదు

హాయి గలదె నేవకాళి కెచట ?

24

క. ఇంక, పరతంత్రజీవన

సంకటములు చెలఱవలెనె? చాలవె? బలమున్

బింకము నెడు జీవన మా

తంకంబుల నిండుఁ దొలఁగు దైర్ఘ్యం బవలన్.

25

కా. అంతం గొన్ని దినంబు లేఁగఁ దొలఁగ బుణ్యం బేమి నేఁ జేసి నా

స్వాంతంబందున నీకు నిల్పితిని? తన్వంశీలభావం బొక

రైంలే సంతస మొప్పు నన్నఁ గొని, నా కే కార్య మిం పానో యన్

చింతం దాల్చెను. స్త్రీలు గాక కరుకాసింధుల్ మనం బున్నచోన్.

చ. ఇంతలో మన దేశం బున్న తెఱం గెఱుంగందలంచి తేని,

27

చ. చదువరి సావధానము! విశాలయశోఃమణీయపూర్వసం

పదఁ దులఁ దూఁగుచుండు మన భారతమాత యి దేల యిప్పు డా

పదల మునిగి, దుష్టపరివర్తన నుంటి? తదార్థిఁ బాప స

ముద మొదవంగఁజేయ మనమున్ ధనమున్ సుఖమున్ దృఢంబుగా

మదిఁ దలపోసి, నేవలను మాతృభుని దనియించు బుద్ధి పో

లదె? యని యు త్రమోత్రము లలంపి చలంబున స్వీయచింతలన్

మొదలు దెగంగఁగోసి, యశముం గనుచుండు నమోఘభాగ్య మా

నద నగుటం గుతూహల మనంతముగాఁ బ్రజలందుఁ బర్వఁ, గా

మది మొద లాత్మదేశమునకై పలు నేవలు నేయఁగాఁ బరం

గుడు; రదె పో! మహాత్ముల యనుంతితవర్తన ప్రోత్సహింపఁ గో

గీ. అట్లు లుత్సాహసంపూరితాత్ము లైన

కొంద ట్లికనాఁడు నాబోటు లెందునైన

దేశమాతకు నేవింపఁ దీరు గలిగి

యున్నచోఁ గూర్పు నూహ మా యూరు చేరి,

యత్నములు నేయ, న న్మట్టినట్టి కాంత

వారి సముఖంబు నల్లన చేరె; వారు

“భారతీయులార! వేరండు, వేరండు

మామిసేవ కిదియె మంచి సమయ ;

మిన్ని నాళ్లు మనకు నెన్నియో విధముల

మేలు నేసినట్టి మెలఁతమిన్న

పుట్టి యెఱుంగనట్టి చెట్లఁ గాంచుచు

మిగుల దైన్యవృత్తి వగచుచున్న

దిట్టియెడలఁ గాక యెప్పుడు కొమరులఁ

గనిన ఫలము గాంచు గన్నతల్లి;

అంతియే కాదు మన దేశా మంత యెవరి;
 దిన్ని నాకులు మన మారగించుచున్న
 చక్షుగముదాయ మెవరిది; బ్రదుకు సర్వ
 మెవరి; దట్టి భారతభూమి యెగుల బంద
 నాడు దేశంబునకు నేన నా విధి యన
 కుండునే యొక్కఁడును బాలికుండు దక్క;
 తనకుఁ గల్గిన సర్వంబుఁ దల్లి దనుచుఁ
 దలఁపఁడే యొక్కఁడును వట్టి కులవ తక్క;
 లెండు దేహంబులు దున్న కండ బలిమి
 వశమునం దున్న ద్రవ్యంబు భరతమాతృ
 నివృత్తవై యర్పింపఁ దెగువ కలిగి
 కంకణము గట్టుఁ డింక నే శంక వల ద
 టంచు మాతృసేవైకపరాత్ము లగుచు
 శ్రోతలకుఁ గూడ కుతుక ముద్యాత మైన
 తెలుఁగునం తెప్ప వేవేగ తెరవమిన్న
 నన్ను పా మ్మంచుఁ దోలె ప్రసన్నమతిని;
 కాంత యెటు లోర్చెనో వియోగంబు నెఱుంగ;
 జననభూమికి స్వర్గంబు సాల దనెడి
 తలఁపు గలవారి కిది యద్భుతంబు గాదు
 స్వీయచింతల దేశంబు వృద్ధి యగునె! 29

వ. ఈ వియోగంబున కెంతయో చింతించి యాడిగిలంబడి యాయరం
 బ్ర వేశించినంత నాహా! యే మని వ్రాయఁజాలుదును! 30

ఉ. ఉండదు నీచసేవ, యిటు నుండదు దుర్భరపాలనాభయం,
 బుండదు దోషవర్తనము, నుండ దింకే వ్యసనంబు, నింతయే

నుండదు సత్యవృత్తి కదు, నుండదు చిత్తమునందు వ్యాకులం,
 బుండ దింకేటి పాపము నోహా! యింక జన్మము ధన్యమే కదా!
 వ. అని రోదసీకుహరం బెల్ల నిండినట్లు లోపలినుండి యొక్క గంభీర
 మనోహరస్వనంబు వీనులం జొచ్చి మానసంబు నానందంబునఁ
 దేల్చి వైచుచుండె. 32

క. సాయంవర్షానంతర
 గేయమహాప్రకృతిసదృశకల్పిషదూర
 మ్రాయంతైచిత్తం విదె
 హాయిం గను చల్లనగుచు నాడెడుఁ గంటే.

ఉ. కాన, మహాత్ములార! ధనికస్థితులార! గృహస్థులార! యెం
 దైనను మాదృశుల్ తమ కటాక్షముల నన్నియున్న, సర్వస
 మ్మనితవృత్తి నీ భరతమాతకు సేవ యొనర్పఁబంచి, దే
 శానకు మీకు మామను యశం లెసఁగంగ, మదీయు లెల్లరుకొ
 లూని స్వదేశవృత్తు లన ముద్దులు గుల్క మెలంగనిండు, సం
 ధానము సేయుఁ డాగతము, ధర్మ మకళ్యణము సేయుఁ డింతియే
 కాని, మహర్షితో చెనెటి కార్యములం బడి పార్ల నీకుఁ, డా
 హీనపథంబు లెల్ల నశయింపఁగఁజేయుండు, దేశ సేవయం
 దే నడిపింపుడీ మము, పయన్ మముబోంతు లాసంగు మేలు చే
 నూనుండు, గొప్ప కాదు; కృత మారక విస్మరియించి నారకా
 నూనవి శేషభూరగతి నొందఁ గృతఘ్నులమై చెలంగ మా
 చే నది గాదు, మీరు నిది చిత్తములందున వాడుకొల్పి మీ
 కాను జయంబు విశ్వమున ఖ్యాతి గడింతురు. నమ్ముడయ్య; యిం
 కేను సమాప్తి చేసెద మదీయచరిత్రము, దోసి లాగుచున్. 34

క వి త్వ ము

గడ్డము కొండాచెడ్డి గారు

భావబంధురంబు భవ్యంబు నైన స
 త్కవిత రక్త యైన కాంత రీతి
 నలరఁజేయు; కడు ప్రయాసతో నయ్యది
 లబ్ధి యైన నిష్ఫలంబు చూవె.
 అ. యకుల ప్రాసములను నలికిన నగునె స
 త్కవ్య మది రసప్రధాన మగుట
 జీవరహిత మైన కేవలదేహంబు
 గాంచ సంకసంబు కల్గినొక్కొ?
 క. తన మాతృ కానఁ గావ్యా
 భ్యసంబునఁ దొలుత సేర్వవలయుఁ గవులకుక

రసపోషణ ముచితక్రియ
 రసప్రధానములు కావ్యరాజము లగుటన్. 8

క. వినువారుఁ జదువువారును

1 గనిన ట్లానంద మొందఁగల రే కావ్యం
 బును పఠియించిన నద్దా
 నిని రసమయ మని యటండ్రు నెమ్మి దలిర్పన్. 4

అ. వివిధవర్ణములను వేర్వేలు నుచితప్ర

2 కారమునను జిత్ర కారుఁ డెట్లు
 చేర్చి భావములను జిత్రించు నట్లు స
 త్కవియుఁ దెల్పుఁ బదవితానమునను. 5

అమృతాంజనము

అమృతాంజనము అన్ని నొప్పులకు పరమామృతము

లోక ప్రఖ్యాతి చెందిన అమృతాంజనము అనేకులచే వాడబడుచున్నది.

చక్కని డబ్బితో నహా సీసా 1-కి రు. 0-8-0.

తలనొప్పుల మాన్పును
వాపుల రూపుమాపును
దురదను తగ్గించును
వేలకు వేలు విక్రయము
చాయువు పోట్ల బాపును
బెణుకుల భేదించును
దగ్గును తగ్గించును
తేలు బాధను తీసివేయును
ఎమిడికల వెడలగొట్టును
పడిశముల పారదోలును
వెల 0-8-0లు మాత్రమే

తామర తైలము

తామర, తీట, దురద మొదలగువాటికి మంచిమందు
అనేక సంవత్సరములు, మాసములు బాధపడినవారు
దీనివలన తక్షణమే సుఖము పొందిరి.

వేలకు వేలు డబ్బాలు విక్రయము. వెల 0-6-0

దంతచూర్ణము

పంటినొప్పులకు దివ్యవధము.

డబ్బీ 1-కి 0-2-0 12-కి రూ. 1-2-0

మోహినీ తైలము

శ్రీ పురుషులు వాడుటకు యోగ్యమైనది.

5 తులముల నూనెగల సీసా 1-కి 0-12-0

జులాబ్ మాత్రలు.

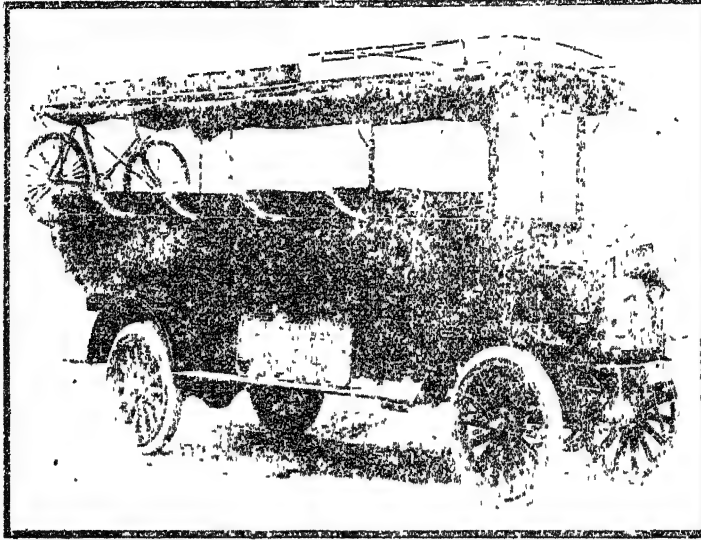
మలబద్ధ రోగమును మాన్పును 0-8-0

గజికి తైలము

వెలడబ్బీ 1-కి 0-4-0 వి. పి. చార్జి ప్రత్యేకం.

అమృతాంజనము డిపో, ౬ తంబుళెట్టివీధి, మద్రాసు

WICHITA MOTOR BUS

ఇంతవరకు మనదేశములో నుపయోగింపబడుచున్న మోటార్ బస్సులు (Motor Buses) అనేకములున్నవి. చాలా రకముల బండ్లు ౨౩ గా పనిచేయక అవి ఉపయోగించుచున్నవారు బహు చిక్కులు పడుచునే యున్నారు. మేము ప్రస్తుతము విచిటా (Wichita) అను పేరుగల మోటార్ బస్సులు యింపొమ్మచేసి విక్రయించుచున్నాము. ఈ బస్సులు అతి శీఘ్రకాలములోనే మెల్లడి అయి, అనేక జిల్లాలలోను, పట్టణములలోను పల్లెలలోను ప్రసిద్ధి చెందియున్నవి. సదరు బస్సులు మూమూల రోడ్లపైన బహు చక్కగా పనిచేయుటయేగాక, ఉన్నతమైన యెత్తుప్రదేశము అనగా కొడైకనాల్ (Kodaikanal) కొండపైకి క్రిందకు నాల్గు బండ్లు ఏ విధమైన ఆటంకములు లేక సునాయాసముగా పనిచేయుచున్నవి. ప్రస్తుతము మా బస్సులు ఉపయోగించుచున్న

- 1 Nellore Motor Service Company Ltd, Nellore.
- 2 Sri Ramachandra Motor Service, Kavali
- 3 Kodaikanal Transport Agency, Kodaikanal
- 4 English Motor Transit & Co, Cocanada.
- 5 Madura Motor Service Agency, Madura.
- 6 Manjeri Motor Service, Manjeri.
- 7 Canara Public Conveyance Co, Mangalore.

- 8 Mahaboobia Moto: Service, Kandukuru.
- 9 Sree Dutta Frasadika Motor Service Co, Navalgund.
- 10 Bagalkot & Hangudi Motor Service Co, Bagalkot.
- 11 Mundargi Motor Service Co, Gadag.

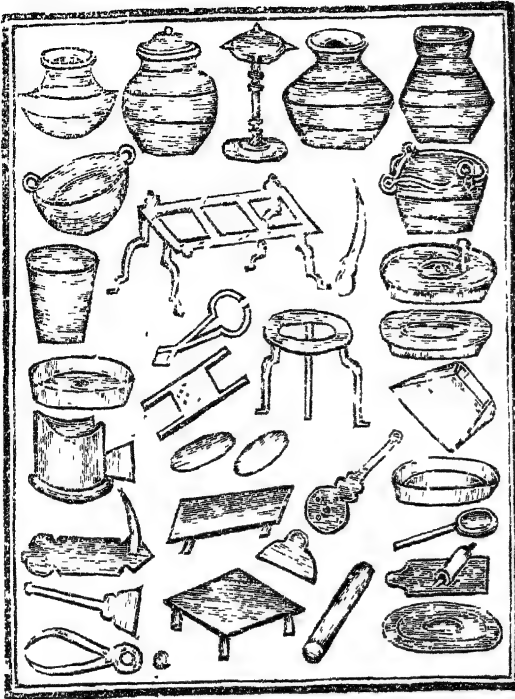
వీటికి వ్రాసి కనుగొన్న యెడల విచిటా బస్సు ఎట్టి అద్భుతమైన ఫనిచేయుచున్నది విశదమగును. (Petrol Consumption) ఇతర బండ్లకంటె చాల తక్కువ. మన్నికలోను బలములోను మేము వేరే వ్రాయ నగత్యము లేదు. బస్సులు తీయగోరువారు యీ క్రింది అద్రెసుకు వ్రాసినయెడల యావత్తు సంతృప్తి యియ్యగలవారము.

ENGLISH CYCLE & MOTOR IMPORTING COMPANY,

224, Patter's Road (Next to Mount Road)

(1)

Madras.

నగాసు వునాటమర్లు

చిలుముపట్టనిది మాచుటకు వెండికలె
నందును. 5 సంవత్సరములు గారంటి.

1 నైజు గాసు	2 8 0
2 నైజు "	1 12 0
3 నైజు "	1 8 0
4 నైజు "	0 14 0

పిల్ల లాడుకొనుటకు

39 యిత్తడి వినోదములు

పెద్దనైజు రు. 3-8-0
చిన్ననైజు రు. 1-12-0

క్యాటలాగులు హాజరులో లేవు తయారులో వున్నవి.

గణేశ్ లాల్ అందు నకసు,
(24) 65, నై నాబజారు రోడ్డు, మద్రాసు.

ఎల్. ఎన్. ఎస్. రామస్వామయ్యర్, లక్ష్మణయ్యర్.

మధుర, కాశీ చీరలు, బట్టలవర్తకులు

నెం 80 నయనప్పనాయకర్ వీధి పి. టి. మద్రాసు.

తంతి:—మ్యూరిగోల్డు, మదరాసు.

చెన్న పురియందు ఆదినండి ఉన్న దుకాణము.

చీరలకు నగిషీవని లత అల్లికమున్న గునవి అతినుందరముగ జేయబడును.

పలువిధముల చీరలు వివిధరంగులు కలవియు గొప్ప పట్టు తీగలతోను బంగారు వెండి జల్తారుతో అల్లబడినట్టియు లతమున్నగు పనితనముతో గూడుకొన్నవి దొరకును.

మాప్రవర్తనపు గడుల నొకసారి చూచిన మీకే నమ్మకము కలుగును.

బైట డోరి ఆర్డరులు వెంటనే అమలు జరుపబడును.

ఒకమాట ప్రయత్నించిన సదా వాడగలరు.

L. N. S. RAMASWAMY IYER S. LAKSHUMANA IYER

Madura and Benares Cloth Merchants

No. 80 Nyniappa Naick Street, P. T. Madras

THE OLDEST FIRM IN MADRAS.

Embroidery a Speciality

Stock Sarees of all descriptions, in variegated colours, rich in embroidery, spun of thick silk and best French gold threads.

AN INSPECTION AT OUR SHOW ROOM WILL
CONVINCE YOU.

Modest orders promptly executed.

Try once and use always.

TELEGRAMS:—"MARIGOLD"

(25)

వెల స్వచ్ఛము!

సం మంగళము!!

తామర తైలము.

తామర, తీయ, గడ్డికి మంచిది.

దబ్బీ 1-కి 0-4-0. 12-కి 2-8-0. 101-కి రూ. 20.

రాజారాణి గర్భిణీల తామర తైలము పూతివాణికి

ములగు చాల
మంచి మందు
లతో రయారు
జేయబడి ప్ర
ఖ్యాతి గాంచి
గది. ఆ జాతి
యొద్దనుండి

యొన్న తామర నాలుగైదుసారులు రాగిన తోడనే పోయిన దని వేలమంది మాకు వ్రాసియున్నారు. కాని తామర తీట ఏయగ గడ్డి మొదలగునవి గలవారందరు ఈ తై.మును ఒక సారి వాడి చూడ గోరెదము. దీనిని రాచిం దుంబయిండుదు. చర్మము నలువెక్కిదు, పుండు పడదు.

అవృతాంజనం చీపో, బొంబాయి, మద్రాసు.

చక్రవర్తి మాత్రలు. (13)

ఈమాత్రలు వ్యమూలికలతో తయారుచేయబడినది. సర ములకు మంచి పట్టుత్వమును ఇచ్చి రక్తమును శుద్ధిచేసి ధాతువును గట్టిపరచి సంతానమును కలుగజేయుచున్నది. ఎల్లప్పుడును బావిరకలె కనిపడదు.

30-మాత్రలు గల బుడ్డి 1-కి రూ 1-0-0

ఇంగ్లీషుబ్బాటి పెంట్రుకలు తైలము

మంచి ప్రస్థాదల సత్తుతో మంచి నూనెతో రయారు చేయబడినది. మంచి సువాసన నిచ్చును. ఎల్లప్పుడును మంచి సువాసనతో పుండగట్లు కనబడును. చినిక మించిననూనె ఇది మరు రయారుచేయబడినదే లేదు. 3 అవున్సుల సీసా ఒకటి రూ 1. ముచి సీసాలు రూ. 2-10-0 తమాలిర్చులు ప్రత్యేకిం.

ఉత్తరదేశములకు ఏడెట్లు కావలయును.

సావరాన్ అండు కంపెని.

బొంబాయి తయారు చేయువారు.

10, కచ్చాబీక్వర ఆగ్రహారం, మదరాసు.

కోయల్ - దేవరాజువాసుల నిరచిత

భక్త విజయము. (16)

నాలుగుభాగములు

రాయల్ పై జులో మొత్తం 880 పుటలుగలది. గ్లేసు కాగితములపై ముద్రింపబడి నారపట్టుతో బైండుచేయబడి అప్ టోవ్ పట్టుములతో చేరినది. వెల 4-0-0 [పోస్టేజి ప్రత్యేకం] గీతగోవిందము, రాత్నర్యముతో మహాకవిజయదేవప్రణీతము అతి.

సంగీత పుస్తకములు.

గానభాస్కరము:—సంగీత శాస్త్ర రహస్యము లన్నియును స్వరతాళములతో అనేక కీర్తనలును, స్వరములు పల్లవులు మొదలగునవిని పాడుటకైన ఉపకరణములును ఇందుగలవు. దళసరి కాగితములో ముద్రితమైనది. 7-0-0

సంగీత సుధాంబుధి:—అనేక కీర్తనలు స్వరతాళములతో నున్నవి. ... 3-0-0

సంగీత ప్రదాయిని:—అనేక త్యాగరాయ కృతులు స్వరములతో యున్నవి. ... 3-0-0

త్యాగరాజకీర్తనలు:—వెద్దతత్వములతో మంచిగ్లేసు దళసరి కాగితములో ముద్రితమై యున్నది. వెల రూ. 1-12-0 ఎం. ఆది అండుకంపెని, 33, చిన్నతెంబిబిది, మదరాస్.

చదువదగిన ప్రకటన

సరస్వతి, సులోచన, కాసల్య, దమయంతి, సావిత్రి, గి గురు పత్రికలకథలు } రూ 0-6-0

(1) కలభాషిణి (2) చంద్రశేఖ (3) లోకరహస్యము (4) అనందదీపిక (5) ధనంజయు నిఘంటువు (6) బృహజ్జాతి కము (7) రామాయణము (8) ఏకమాలికా ప్రయోగరత్నావళి ప్రతి 1-కి రూ 0-8-0

వచనరామాయణము- బాల అయోధ్యకాండములు 2-0-0
విష్ణుపురాణము-అంధటికా సహితము 1-8-0
కృష్ణ, స్వశింహ, రామ, వేంకటేశ్వర అష్టాశ్తరశతములు 0-8-0
శంకరవిజయము-వచనము 0-5-0

(1) తత్త్వబోధము (2) శుకరహస్యోపనిషత్ టీ. కా. 0-6-0
వ్యాసుప్రసాదవైద్యశాస్త్రము 1-4-0
గాన విద్యావినిోదిని రూ. 1-8-0; సంగీతము 1-0-0
మద్రాసు నవ్యము. శీవ 1-కి రూ 1-0-0; వీరే 1-కిరూ 4-0-0
ఫౌక్స్ ఫౌక్స్ పేసాలు రూ. 0-6-0 మొదలు రూ. 7-14-0 వరకు.

యశ. వేంకటరాయలు అండుసశ్

87 రామస్వామి వీధి,

(31)

ముత్యాలు పేట, మద్రాసు.

స్వదేశసంస్థానములు — హైందవరాజ్యాంగపరిణామము

విజయవాడ గోవిందరాజులు గారు, బి. ఏ.

పందొమ్మిది వందల పదు మొదలైన సంవత్సరపు జనాభా లెక్కల ప్రకారము హిందూదేశముయొక్క వైశాల్యము 17 లక్షల 73 వేల చదరపు మైళ్లు, జనసంఖ్య 31 కోట్ల 8 లక్షలు. ప్రపంచ మంతటియొక్కయు జనసంఖ్యలో నిది యొదవ వం తని చదింపు వేదంబడినది. కాని, ఇది యంతయు ప్రక్షిప్త ప్రభుత్వము క్రిందనే లేదు. ఇందులో సుమారు 6 లక్షల 75 వేల చదరపు మైళ్ల విస్తీర్ణమును సుమారు 7 కోట్ల జనసంఖ్యయుగల దేశము “నేటివ్ స్టేట్సు” అనబడు స్వదేశసంస్థానముల పరిపాలన క్రింద నున్నది. హిందూదేశ మంతటియొక్కయు వైశాల్యములో మూడవ వంతుకంటె నధికముగా నున్నట్టియు మొత్తపు జనసంఖ్యలో సుమారు నాల్గవ వంతు గలిగినట్టియు ఈ ప్రదేశము హిందూదేశపు ముఖ్యభాగములలో నొకటిగా పరిగణింపబడవలె ననుట ప్రత్యక్షమే. కాని, హిందూదేశపు రాజ్యాంగమునందు గొప్ప మార్పులు కలుగవలసిన సమయ మానన్న మైనను, కొలది దినములలో హిందూదేశకార్యదర్శి గా రా మార్పులను ప్రచురింపఁబోవుచున్నను, ఆ పరిణామమునందు స్వదేశసంస్థానము లెట్టి యధస్థ నొందవలసినదియు ననేకు లాలోచించునట్లు గానరాదు. అవి చెందవలసిన మార్పులను నిర్ణయించుటకు ముందు వాని పూర్వచరిత్రను ప్రస్తుతస్థితిని పరిశీలించుట యావశ్యకము గావున, వానిని గూర్చి ఈ క్రింద నూత్నముగా వ్రాయఁబూనితిని.

పూర్వచరిత్ర

పదునెనిమిదవ శతాబ్ది యారంభమున మొగలాయి సామ్రాజ్యము నాశన మొందినతోడనే హిందూదేశమునందంతట ననేక రాజులు బలవడెరిరి. అదివఱకు మొగలాయి చక్రవర్తికి కప్పము కట్టుచుండిన సామంతరాజులు అప్పుడు స్వతంత్రరాజు లైరి. మొగలాయి చక్రవర్తిచే నియమితులై అతని నామమున అధికారము చేలాయించుచుండిన యుద్యోగిస్థులను గవర్నరులను అప్పటినుండియు తమతమ భాగములయందు సంపూర్ణాధికారముతో రాజ్యము చేయఁబూనిరి. ఇటు లెటు చూచినను చిన్నచిన్న రాజ్యము లనేకము లుండెడివి. దక్షిణమున హైదరాబాదును, పశ్చిమమున మహారాష్ట్ర రాజ్యములును, ఉత్తరమున బొడుగు సిక్ఖురాజ్యములును, తూర్పు మూర్ఖదాబాదును, రాజపుత్రస్థానమున జయపూర్ ఝాడ్ పూర్ మొదలగు సంస్థానములును అప్పుడు తయారైనవానిలోనివే. కాని, ఈ రాజ్యస్థాపనమువలన దేశమునందు మాత్రము కాంతి లేకుండెను. ఈ రాజ్యముల కొండొంటిలో నైకమత్యము లేకుండుటయే గాక, ప్రతి దానియందును విప్లవములును అల్లరులును తలచుగా జరుగుచుండె

డివి. ఇవి యిట్లుండ, ఇంగ్లీషువారును ఫ్రెంచివారును గొప్ప భవదమండలి యిచ్చెదదేశవాసులును అచ్చటచ్చట వర్తకస్థానముల నెప్పజుకొని నేరయులలో వర్తకము చేయుచుండిరి. కోరిక కాలముగఱకు పీ డెనను రాజ్యము నాక్రమించుకొని ప్రభువేయవలె ననడి యుద్దేశము కలిగియుండలేదు. రాజ్యస్థాపన కాలము కల దనియు దానికి సాధనము దేరియరాజ్యములయొక్క విప్లవములలోను అల్లరులలోను జొక్యము కలిగించుకొనుటయే యంగ్లహిందులకు ఫ్రెంచి గవర్నరుగల దూష్ట మొదటివాడేశ అతఁడు గవర్నరుగా నీ దేశమునకు వచ్చినప్పటినుండియు ఆ యకలంఠింపఁబడెను. అంతటితో అదివఱకు స్వదేశరాజ్య కల్లోలములందు సంబంధము కలిగించుకొనకుండ నెమ్మదిగా కము చేసికొనుచుండిన యితరదేశములవారును ఆర్యసంరక్షణ కై నను వానిలో కలువక తీరనది కాదు. 1748-వ సంవత్సరమున దక్కనున కంతటికిని సుబేదారుగా నుండిన అసఫ్ జా దరజీ పిష్టుట ఆ పదవికై యలసి ఖమారుండగు నాజరు జంగును మన డగు ముజఫర్ జంగును పోరాడుచుండిరి. దక్కనులో నొక ముగా నుండిన కర్ణాటక రాజ్యమునందును అటులే ఛందా సాబునకును మహమ్మదాలీకిని కలహము సంభవించెను. ఫ్రెంచి ముజఫర్ జంగు ఛందా సాహెబుల పక్ష మునిరి. రెండవ మువారింగ్లీషువారి సహాయ మువేక్షించిరి. ఇంగ్లీషువారు సహాయము చేయుటకే గాక తమ వ్యాపారసంరక్షణమునకై వారి పక్ష మవలంబింపవలసినవచ్చెను. ఏల యనఁగా, ఫ్రెంచివా రసహాయమున ముజఫర్ జంగు ఛందాసాహెబులు గెలువఁగలుగుదురు (ఇంగ్లీషువారు రెండవ పక్షమువారికి సహాయము చేయకుండి; ఈ వారు గెలిచియుండెద రనుట నిశ్చయమే), ఫ్రెంచివారు రాజ్యమును హిందూదేశమున స్థాపించుటయే కాక తక్కిన యైదేశ యనులను దేశమునుండి వెడలఁగొట్టియుందురు. ఈ దెబ్బల వలన 1760-వ సంవత్సరముతో కొంతవఱకు అంతము నొందెను. నైజామ్ ఫ్రెంచివారిని తన రాష్ట్రమున చేరనీయకుండుట కంగీకరింప మామ్యదాలీ కర్ణాటక నవా బాయెను కాని, అతఁడు కంపెనీ యొద్ద పుచ్చుకొనిన యప్పును తీర్చికొనలేక కొన్ని జిల్లాలను విడిచి వేసివేసెను. ఫ్రెంచివారికి నైజామ్ సహాయమునకై నైజాము వలన ఇయ్యబడిన యుత్తరస్కూరులను బ్రిటిషువారాక్రమిం కొనిరి. దీనికి కారణము లేకపోలేదు. 1767-వ సంవత్సరము బెంగాలున కంతటికిని నవా బగు సురాజదౌలా కంపెనీవారి వస్త్రాన మగు కలకత్తాను దోచుకొని, అక్కడ నుండిన యింగ్లీషు

మొలగు చిన్న కొట్టులలో నైదుచేసి వారి సొంతమునకు కావలసిన వస్తువును దెన్నె పట్టణమునుండి కలకత్తాకు కొత్త వాటిలో నున్న ప్రకారమును చెప్పి యధికారము క్రింద నుంగీరబెడలించెను. ఇటులను కాపాడుకొనున కలగదుగా నుండి నదియు, వస్తువు లాక చోటనుండి రెండవ చోటికి పంపబడునపుడు దొంగల టంకము లేకుండు ననియు కంకెనీ యధికారులు చెలఁచుటచే, యాత్రాసర్కారుల నాక్రమించునోననినకచ్చెను. 1751-వ తేదీనను గురాజ్డొలాకల వాధ కలిగినపుడుండి బెంగాలు ప్రభుత్వములం నింగీషువారు సంబంధము కలుగఁజేసికొను డిరి. 1757-వ సంవత్సరమున స్థానీయుద్ధ సంగత్యము గురాజ్డొలా నీ నవాబుగా తీసివేసి, అతని స్థానమున అతని మేనల్లుఁడగు బాబర్ ను పట్టాభిషిక్తుఁడ చేసిరి. గురాజ్డొలా కలిగించిన మున్నె తానిచ్చెన నని నాద్వానము చేసిన సామ్య నాతఁ డియ్య తుదకు దచ్చివారితో కలసి ఇంగీషువారిని దేశమునుండి వెడలఁ జూటకు వట్ట పన్నుటవలన, మీర్ జాఫర్ కూడ పదస్థితుఁడయెను. అని వెనుక వచ్చిన మీర్ ఖాసిముఖల కూడ లాభము పొందెను. బాకి లెప్పటివలెనే యుండెను. కంకెనీ నాకరుల నా మీర్ ఖాసిముఖను వైవచ్యములు వెయగుచుండెను. తన మీర్ ఖాసిము పాట్నయందలి యింగీషువారి నందఱిని చేసి చంపించి దేశము కదలి బొడ నవాబునొద్దకు పాఠిపో యెను. తిరిగి వచ్చి మీర్ జాఫరు మరి రెం డేడ్లపాటు బెంగాలువై

య్యము చేసి చనిపోయెను. తుదకు 1765-వ సంవత్సరమున క్లయపు రిసీవార్ తరపున ఢిల్లీ ఫాదుషాయెద్ద బెంగాలు బీహారు రాష్ట్ర వై “నివాసి” అధికారమును పుచ్చుకొనెను. ఇట్లు, ఇంగీషువారి దేశమున ప్రవేశించినది మొదలు పదు మదవ శతాబ్ది మధ్యభాగమువఱకును జరిగిన కాలమును, వారి తప్పక రాజులకును గలిగిన సంబంధముల నాలొందించునపుడు, టెక్టిక దేశ క్రింద మనము పరిగణింపవచ్చును. ఈ యుగ మారం గీతన ఇంగీషువారు వర్తకులుగా నున్నను, యుగాంత మగు సరికి రాజులతో పాటు రాజులై హిందూదేశమునందలి కొన్ని భాగ మ పరిపాలన చేయుచుండిరి. ఈ నడిమి కాలములో ఆత్మ లక్షణముకొఱకు దేశీయరాజుల కలహములలో జోక్యము కలుగఁ పోనుచు, ఇంకముందు తమకును తమ వర్తకమునకును హాని కలుగ దుటకై క్రమక్రమముగా ఆక్రమకర్తల రాజ్యము నాక్ర ముకొనుచుండిరి. అప్పటి దేశస్థితిని బట్టి అది వారికి తప్పినది కా నువైని నిరూపించియుంటిని. వర్తకులుగా నుండినవారు స్వదేశ లతో సమానులైన రాజు లెట్లయినదియు కూడ చూపి యితిని. ఇంకముందు తక్కిన రాజుల నందఱిని తమ కెట్లు లోకున నిరో చూపఁ బ్రయత్నించెద.

స్వదేశ రాజులకును ఇంగీషువారికిని ఏయే కాలములం దెట్టి సంబంధములుండెడినో యాలొందించునపుడు, 1798నుండి 1805 వఱకు నెలవీ గారి ప్రభుత్వకాలమున వదలివేసితిమని, 1757-వ

సంవత్సరమునుండి 1813 వఱకును గల కాలము రెండవ దశగా కాన వచ్చును. ఈ కాలమునం నింగీషువారు తా మిదివఱ కార్జించిన రాజ్యముతో సంబంధములే లేవు ప్రక్క నున్న దేశము లెంత యల్ల కిల్లాలముగ నున్నను, ఇక్కరాజులు తమ సాహాయ్యమును కోరినను తమకు సామంత రాజులుగా నుండుట కంగీకరించినను కూడ, వారిలో నెట్టి సంబంధమును కలిగిందుకొన మని శోధనము పట్టిరి. వెలన్సీ గారు మాత్ర మీ పద్ధతి ప్రకారము నడచుకొనలేదు. వారి తర రాజులకు నైస్యసాహాయ్యము నొసరించుట కంగీకరించి వారివలన దాని కగు కర్వులను పుచ్చుకొనుట కారంభించిరి. ఇది రెండు విధ ముల ఇంగీషువారికి లాభకారిగా నుండెను. స్వదేశ రాజుల క్రింద నైస్యము లున్నపు డెట్లును, వారి నైస్యము నెవనిమీద నుపయో గింతురో యను ఛయ ముండెను. కాని, ఈ పద్ధతివలన వారి రాష్ట్ర ములను కాపాడుకొనుటకు కావలసిన నైస్యమును వారికొఱకు లిటిషువారే జాగ్రత్తపెట్టుటవలన, అప్పటినుండియు ఈ భయము లేకుండెను. ఇది మొదటి లాభము. రెండవ లాభము లిటిషువారి యధికారము క్రింద నున్న నైస్యము హెచ్చగుట యే. పేరునకు స్వదేశ రాజ్యముల సంరక్షణమునకై యుంచఁబడిన నైస్య మైనను, లిటిషువారి యధికారము క్రింద నుండుటచే నీ నై స్యము వారి యుపయోగములకు కూడ పనికివచ్చుచుండెను. కాని, దాని కగు ఖర్చు మాత్రము స్వదేశపు రాజుల ధరించుచుండిరి. ఈ పద్ధతి వెలన్సీగారి యధికారకాల మగు 7 సంవత్సరములలోనే యవ లంబింపఁబడెను. వారి తరువాతను 1813-వ సంవత్సరమునకు ముందును వచ్చిన ముగ్గురు గవర్నరు జనరలులును వెలన్సీ గారికంటె ముందు వచ్చినవారి పద్ధతినే యవలంబించిరి. ఈ పద్ధతికి లీవార్నరు గారు “ది పాలిసీ ఆఫ్ ది రింగు ఫెన్స్” అని నామకరణ మొనర్చిరి. “ది పాలిసీ ఆఫ్ ది రింగు ఫెన్స్” అనగా, తమ రాజ్యము చుట్టును దడి కట్టుకొని దానిని దాఁచివెళ్లక దాని మధ్యముననే కూర్చుండిన నెటు లుండునో, అట్లే బహిఃప్రపంచముతో నెట్టి సంబంధమును లేకుండ నుండుట యని యర్థము. ఈ పద్ధతి ప్రకారము ఇతరరాజులతో నే సంబంధమును లేక తమ రాజ్యముమీది కేవలైన దండునెడలినపుడు మాత్రము యుద్ధము చేయుచువచ్చినయెడల, హిందూదేశమునందలి రాజ్యములు వానిలో నవి పోట్లాడి గొప్ప రాజ్యములు చిన్నవానిని దిగ్వింగు ననియు, తుద కై దాటు రాజ్యములు మాత్రము మిగులు ననియు, అవి యప్పుడు పోరాడుట మాని మైత్రి కలిగి నడచుకొను ననియు, ఆ కాలము వచ్చునపు డింగీషువారు రా రాజ్యములతో స్నే హము చేయవచ్చు ననియు అప్పటి యాంగ్లేయాధికారులు నమ్ము చుండిరి. తమ రాజ్య మభివృద్ధి పొందవలె నని వీరు కోరలేదు. దేశము నందలి రాజ్యము లన్నిటికంటె కూడ ఇంగీషువారు గొప్ప యధికార మును కలిగియుండవలె నని వీరు వాంఛింపలేదు. వీరవలంబించిన పద్ధ తిని “లెట్ ఆలోన్” పద్ధతి యని కూడ నందురు. “లెట్ ఆలోన్” పద్ధతి యనగా, “స్వదేశ రాజ్యములను వానిలో నవి పోరాడనిమ్ము. మన మా జోలికి పోవద్దు. వాని కర్తము వానిది, మన కర్తము మనది.”

యనుటయు. ఈ పద్ధతికి చుర్రమునుండి యనెకనిదర్శనము లియ్యవచ్చును. 1764-వ సంవత్సరము బక్సారు యుద్ధమున డౌడ్ నవాబ్ పూర్తిగా నోడిపోయినను అతని రాజ్యము నిగ్గి ఘనము కలుపుకొనక తిరిగి అతని కిచ్చివేసిరి. రోహిలా యుద్ధ ప్రసంగము కూడ అప్పటి గవర్నరు జనరలుగ వారసే పేషాన్సింగు గారు రోహిల్లమును డౌడ్ వజరు గారి కిచ్చివేసిరి. మొదటి మరాఠా యుద్ధమువలన షేన్ ఇంగ్లీషువారి కేక మైనను సంధిసంధ్యమున వారు దానిని వదులుకొనిరి. నాలుగవ మైనూరు యుద్ధమున బీష్ణు సుల్తాను పూర్తిగా నోడిపోయినను, ఇంగ్లీషువారా రాజ్యమును కలుపుకొనుటకు ఒడులుగా కొంత భాగమును తమకు సాహాయ్య మొనరించిన నైజామునకును మహారాష్ట్ర లకును ఇచ్చి తిక్కిన భాగమును పూర్వము మైనూరు పరిపాలించిన హిందూరాజవంతుంబులులోనివాని కొకని కుబితముగా విచ్చివేసిరి.

కాని, ఈ కాలమున నిగ్గి ఘనము రాజ్యమును సంపాదించి పోయినను ఇతరరాజులతో సంబంధము లేకుండ కాలక్షేపము చేయుట మాత్రము వారికి సాధ్యము కాలేదు. బెంగాలులోని ఇంగ్లీషువారి రాజ్యమువై దండెత్తుట వెదికిని సాధ్యముగా నుండలేదును నిజమే. వీలయినగా, బెంగాలుమీదికి దండెత్తువారందఱును డౌడ్ మీఁగుగా వెళ్లవలసియుండుటచేత బ్రిటిషు రాజ్యమున ప్రవేశింపక ముందు డౌడ్ నవాబుతో యుద్ధము చేసి అతని నోడింపవలసియుండెను. ఆ నవాబే దండెత్తు నేమో యను భయ ముండుటకు అతని కధికముగా ధనమును సైన్యమును లేకుండెను. కావున, బెంగాలు స్థితిని బట్టి యాలోచించినచో ఈ పద్ధతి సాధ్యముగా కనబడును. కాని, చెన్న రాజధానియొక్క స్థితి యిట్లుండలేదు. ఇతరరాజులవలని భయ మధికముగా నుండెను. దీని కనేక కారణములు కలవు. దక్షిణదేశమును పరిపాలించుచున్న మహారాష్ట్రులును హైదరాబాదు నైజాము గారును మైనూరు సుల్తాను గారును డౌడ్ నవాబు గారివలె గాక యధికబలవంతులుగా నుండిరి. బెంగాలునకు డౌడ్ రాజ్యమువలె చెన్న రాజధానివై పరరాజుల దండయాత్రల కాటంకము కల్పించు రాజ్యము లేవియు లేకుండెను. ఇంతియ గాక, ప్రాంతివారు కొన్నాళ్లు నైజాము గారితోను మరి కొంత కాలము మైనూరు సుల్తాను గారితోను కుట్రలు పన్నుచు, ఇంగ్లీషువారివైకి వారిని పురికొల్పుచుండిరి. ఈ కారణములన్నిటివలనను, తమ కెంత యిష్టము లేకపోయినను, ఈ కాలమున నిగ్గి ఘనానికి యుద్ధములు తిప్పినవి కావు. ఇదియును గాక, అప్పటి-యాంగ్లేయాధికారులు నన్నినట్లు శాశ్వత మైనవియు మాటిమాటికి చీలిగడములు లేనివియు స్వస్థత గల పరిపాలనములు కలవియు నగు రాజ్యములు స్థాపింపబడుట కవకాశములు లేవనుటకు పంజాబును హిందూదేశపు మధ్య ప్రదేశములను నిదర్శనములుగా చూపవచ్చును. పంజాబు రంజితు సింగధికారము క్రింద నెప్పుదిగ నున్నను, అతని తరువాత పెద్దపెద్ద యల్లరులకు లోనై ఇరుగు పొరుగుల నున్న రాజ్యములకు కూడ మిక్కిలి యిబ్బందులు కలుగజేసెను. మధ్యమహిందూదేశమునందు సింధూరి దండులు నివాస మేర్పఱచుకొని ఆ దేశమునే కాక ప్రక్క నున్న బ్రిటిషు రాజ్య

మును కూడ కొల్లగొల్పుచు ఆంగ్లేయ సైన్యము కచ్చి వెంటనే తిరిగి పున స్థాపనమునకు చోవుచుండెను. పద్మసహిందూదేశమునందలి మే గజులును వారికి ఓడిండుటకు ప్రయత్నిము చేసియుండలేదు. ఇంగ్లీషువారా యింతలో కలిసిక గాని వారిని తమకు లోబఱచుకొనియుండెను గాని ఈ యల్లరులు జరిగియుండెడివి కావు. ఇంతియ గాక, మహారాష్ట్ర రాజు లందఱును కూడ ఏష్యు గారి నాయకత్వము క్రింద బయలుదేఱి హిందూయి రాజధానియందలి బ్రిటిషు సైన్యమును నాశన మొందింపఁ బ్రయత్నించిరి. అం కొక ప్రక్క రాజపుత్రస్థానమునందలి సంధానాధీశు లందఱును తమ శత్రువుల కలని యనేకబాధల నొర్వితక బ్రిటిషువారి సాహాయ్యమును కోరిరి గాని, మా కితరులతో నెట్టి సంబంధమును అక్కఱ లేదని ఫీషింగ్ చిన యాంగ్లేయసాధికారులు వారికి సాహాయ్యము చేయక, వారి కృతజ్ఞతను మెల్లలి సరిపాంచు నవకాశమును కోల్పోయిరి.

ఇటు లనేకవిధముల ఆ కాలపు ఆంగ్లేయాధికారులు స్వదేశ సంస్థానముల పట్ల ఆకలించించిన పద్ధతి యనందర్శనములతో నిండియుండెను. దీనిని మొట్టమొదట కనిపట్టినయితడు వెలన్సీ. అరేడు గవర్నరు జనరలుగా నుండిన కాలమునందు దేశీయరాజులతో “సన్ని డియరీ అలయస్సెస్” అను సంధులను చేసియుండెను. వానిని గుఱించి వైసి వ్రాసియుంటిని. వాని యుద్దేశము స్పష్టమే. దేశీయ ప్రభుత్వములలో నొక సాధారణమైనదిగా నుండుటకు బదులుగా, ఇంగ్లీషు ప్రభుత్వమును వానిలో నెల్ల ముఖ్య మైనదిగా చేయుటకు వెలన్సీ ప్రయత్నించెను. కాని, అతని మార్గము అతని తరువాత వచ్చిన ముగ్గురు గవర్నరు జనరలులకును యుక్తమైనదిగా తోచలేదు. 1818-వ సంవత్సరము తర్వాత మాత్ర మది పూర్ణముగా నంగీకృత మయ్యెను.

1818-వ సంవత్సరమునుండి 1857-వ సంవత్సరమువఱకు ఇంగ్లీషువారికిని స్వదేశ రాజ్యములకును కలిగిన సంబంధములను చరిత్రలోని మూడవ యధ్యాయముగా చనము భావింపవచ్చును. ఇంతకు ముందటి దశలోని “నన్ను ముట్టు” పద్ధతి యిప్పుడు పూర్తిగా వదిలివేయబడినది. అవకాశము దొరకినతోడనే ఆంగ్లేయాధికారులు స్వదేశ రాజు లందఱితోను ఒడంబడికలు వ్రాసికొనఁజొచ్చిరి. ఈ యొడంబడికలను చనము పరిశీలించితమేని ఇంగ్లీషువారికిని స్వదేశ రాజులకును ఈ కాలమునందుండిన సంబంధముయొక్క నిజస్వభావము బయలుపడఁగలదు. ఈ కాలపు గవర్నరు జనరలులకు వెలన్సీ కొంతవఱకు మార్గదర్శకుఁ డనుట నిశ్చయమే కాని, కొన్ని విధముల ఈ కాలపు టొడంబడికలు వెలన్సీ వ్రాయించినవాని కంటె కూడ నిగ్గి ఘనాని యధికారము నెచ్చుచేసె నని చెప్పవచ్చును. వెలన్సీ గారు ఆల్బారు సంస్థానముతో చేసికొనిన యొడంబడికలను పేషాన్సింగు ప్రభువు ఉదయపుర సంస్థానముతో చేసికొనిన యొడంబడికతో పోల్చి చూచినయెడల ఈ భేదము స్పష్టము కాఁగలదు. మొదటిదానిలో ఆల్బారు సంస్థానాధీశుఁడు ఇతరులతో తన కేమైన కలహము లున్నచో ఇంగ్లీషువారికి తెలియజేసిన విషయ

వారి రాజ్యమును యుక్తిచేసి పరిష్కరింపలేనియెడల తాను వారి సాహాయ్యమున కొరకదని ననియు, ఇంగ్లీషువారి స్నేహితులగు యింగ్లీషువారిని వారి కిత్తువులను తన కిత్తువులుగను బాండుకల ననియు, సంస్థానసంరక్షణమునకు ఇంగ్లీషువారు సైన్యము నుంచినందులకు అందుల కిగు కప్పల క్రింద అతడు కొంత భనము నియ్యవలె ననియు వ్రాయబడియుండెను. ఇతరసంస్థానములతోను విదేశములతోను అతడు పూర్తిగా సంబంధమును వదులుకొనవలె నని దీనిలో నేమియు వ్రాయబడలేదు. తన క్రింద నున్న సైన్యమును సంస్థానాధిపతి హెచ్చుచేయఁగూడదనియు వ్రాయబడలేదు. ఉదయభూమిలో ఘోష్టింగు చేసిన యొడంబడికలో ఇతరసంస్థానములతోను విదేశములతోను సంస్థానాధిపతి ఎట్టి సంబంధమును కలిగించుకొనఁగూడదనియు, తప్పక ఇంగ్లీషువారిని దేశమును కాపాడెదననియు, అతఁ డెవఁడోను కయ్యములు లేఁగూడదనియు, ఇతరులతో నేతైన కలహము బున్నయెడల ఇంగ్లీషువారి ద్వారానే యవి పోగొట్టుకొనవలె ననియు, తక్కిన సంస్థానపరిపాలనములో ఇంగ్లీషువారికి శోక్యమును పుచ్చుకొన ననియు వ్రాయబడియుండెను. సైన్యమును సంస్థానాధీశులు బుంచుకొనుటకు గూర్చి ఇక్కడ నేమియు వ్రాయబడకపోయినను, 1857-వ సంవత్సరమునకు ముందే సంస్థానాధీశులు బ్రిటిషువారి యనుభవ లేకుండ స్వతంత్రముగా సైన్యము బుంచుకొనఁగూడదని యంగీకరింపబడినది. వెల్లెగారు ఇంగ్లీషు ప్రభుత్వము తక్కిన ప్రభుత్వములతో సమాన మైనదని యొప్పుకొనుచు, వానిని వాని యన్నిటిలోను అధికబలవంత మైనదిగను మొదటిదిగను చేయఁ బ్రయత్నించిరి. 1818 నుండి 1857 వఱకు వచ్చిన గవర్నరు జనరలుల తక్కిన రాజ్యములను ముఖ్యవిషయములలో బ్రిటిషువారి యధికారము క్రిందికి తెచ్చుటకు ప్రయత్నించిరి. వానిలో వాని? సంబంధములు లేకుండలేసిరి. వానికి సైన్యముల నుంచుకొనెడి యధికారమును విదేశములకు రాయబారుల నంపు నధికారమును తీసికొనిరి. కాని, ఇతరవిషయములలో వానికి సంపూర్ణ స్వాతంత్ర్యమును వదలివేసిరి. ఈ పద్ధతివలన దేశమునకు చాల మేర్లు కలిగినవి. క్రమక్రమముగా దేశమునందలి రాజు లందఱును ఇంగ్లీషువారికి కప్పము కట్టుటకును సైన్యముల నుంచుకొనకుండుటకును ఇతరరాజులతో సంబంధములను వదులుకొనుటకును ఒప్పుకొనుటకును అప్పటినుండియు ఈ రాజులవల్ల దేశకాంతి కెట్టి యపాయమును పొట్టలేదు. కాని, ఈ కాలమునందు స్వదేశసంస్థానముల క్రింద నున్న ప్రదేశము కొంత ఇంగ్లీషువారిచే నాక్రమించుకొనబడినది. డాల్హౌసీ ప్రభువు పరిపాలనకాలమున సతారాయ నాగపూరును, బోరగులు లేకపోవుటచే, బ్రిటిషు రాజ్యములో కలుపుకొనబడినది. మరికొన్ని, బొంబే సంస్థానమునలే, తమ రాజుల యరాజకీయములకై తీసికొనబడినది. స్వదేశ రాజులతో ఇంగ్లీషువారి కాలమున వ్రాసికొనిన యొడంబడికల ప్రకారము, సైన్యవిషయమునను ఇతరరాజులతోడి సంబంధముల విషయమునను ఈ రాజుల కధికారము తీసివేయబడినను, స్వసంస్థానపరిపాలన నందు మాత్రము వారికి సంపూర్ణ మైన స్వాతంత్ర్యము వదలివేయఁ

బడినది. కాని, ఈ రాజులు ప్రజల సమీపముగా పాదపెట్టుచుండిరి. ప్రజల స్థితిని ఆలోచించి ఇంగ్లీషువారికి రాజులను పదవ్రస్తులఁ జేసి తామరాజ్యముల పాలనము పూనుకొనుచే భాష్యముగా నుండెను. ఇది తప్ప మరొక మాగ్గము లేకుండెను. ఈ పద్ధతికి అనేక నిదర్శనము లిచ్చువచ్చును. 1818-వ సంవత్సరమున ఇందూరు మహారాజు వారి రావు గారి మీఁద వారి ప్రజలు తిరుగబడి వారి భవనమునందు వారిని ముట్టడించిరి. వారు వెంటనే గవర్నరు జనరలు గారిని సాహాయ్యము పంపుమని ప్రార్థించిరి. కాని, ఆ గవర్నరు జనరలు గారు తామట్టి విషయములలో జోక్యము కలిగించుకొన మని ప్రత్యుత్తరమందిరి. అటులే 1857-వ సంవత్సరమున బహుబల్సారు సంస్థానాధీశుఁడగు సాదల్ ఖానుపై ననేకులు కుట్ర పన్ని అతనిని రాజ్యమునుండి తొలగించుటకు ప్రయత్నించుచుండగా, అతడు బ్రిటిషువారి సాహాయ్యమును కోరెను. పంజాబు లెఫ్టినెంటు గవర్నరుగా నుండిన లారెన్సు అట్టి సాహాయ్యమును పంపుట యుక్తమని వ్రాసియుండినను గవర్నరు జనర లగు డాల్హౌసీ ప్రభు వందున కంగీకరింపలేదు. కాని, 1857-వ సంవత్సర మనంతరము ఈ పద్ధతి పోయెను. స్వదేశసంస్థానాధీశులు కోరునపు డెల్ల సాహాయ్యమును పంపుటకు బ్రిటిషువారి కంగీకరించిరి. ఈ నూతనపద్ధతి ప్రకారము, 1890-వ సంవత్సరమున కాంబే నవాబు జఫర్ అలీ ఖాన్ సాహెబు గారు తమ పట్టణము నుండి ఆయుధభాణు లగు మౌకలచే తిలుమఁబడినపుడు వారికి బ్రిటిషు గవర్నరు మెంటు సాహాయ్య మొనర్పిరి. ఇదియే గాక, ఏ సంస్థానముయొక్కయైనను పరిపాలనము బాగుగా లేనియెడల పూర్వమువలె “ఏ మైనను సకే” యని యూరకుండి మితి మీతినపుడు సంస్థానమును తమ ప్రభుత్వములో కలుపుకొనుటకు బదులుగా, 1857-వ సంవత్సరమునకు పిమ్మట అట్టి సంస్థానములను కొంత కాలమువఱకు తాము పరిపాలించి పిదప సంస్థానాధీశుల కప్పజెప్పు నాచారమును బ్రిటిషువారి కవలంబించిరి. బరోడా సంస్థాన మిటులే కొంత కాల మింగ్లీషువారి ప్రభుత్వము క్రింద నుండి తిరిగి ఇప్పటి మహారాజు గారి కిచ్చివేయబడినది. ఇంకొక విధమునఁ గూడ ఈ కాలమునందు మార్పు గానవచ్చును. 1857-వ సంవత్సరమునకు ముందువలె గాక, ప్రతి సంస్థానాధీశునకును పుత్రులు లేక పోయినను వెంచుకొనుటకును తన రాజ్యమును దత్తపుత్రుని కిచ్చి వేయుటకును అధికార మియ్యబడినది. అన్నిటికంటె కూడ మన మధికముగా గమనింపవలసిన దొకటి యున్నది. బ్రిటిషు గవర్నరు మెంటునకును స్వదేశరాజులకును ఒండొరులపై పూర్వ ముండిన యవిర్వాదములు పూర్తిగా సమసిపోయినవి. ఉభయములకును లాభకారిగా నుండునట్లు అన్ని సంగతులను పరిష్కరించుకొనవలె ననెడి యుద్దేశ మెల్లడలను గానవచ్చుచున్నది. రైల్వేల విషయమునను, నల్లరుండు దొంగతనముగా తయారు చేయువారిని శిక్షించుటయందును, ఎగమతులమీదను దిగుమతులమీదను పన్నులు విధించుటలోను, దోషస్తులను పట్టుకొనుటయందును ఒకరి కొకరు సాహాయ్యము చేసికొనుచు అందఱి కంగీకార మగునట్లు ఒడంబడికలను వ్రాసికొను

చున్నారు. స్వదేశరాజులు కూడ తమ కృతజ్ఞతను కనబఱచుటకై సామ్రాజ్యరక్షణమునకు “ఇంటిరియల్ సర్వీస్ ట్రూ ఫ్ఫు” అనబడు ప్రైవేటులను తమ సొంత కర్చుతో ఏర్పించుచున్నారు. ఇంతవఱకు కాలపరిస్థితులను బట్టి ఇంగ్లీషువారికిని స్వదేశసంస్థానములకును గల సంబంధము లెట్లు మాటునుచున్నవో కనబఱచియుంటిని. వారి ప్రస్తుతిని గూర్చి యీ క ప్రాసెదను.

ప్రస్తుతి స్థితి

ప్రస్తుతము హిందూదేశమున నుమాట 675 స్వదేశసంస్థానములు కలవు. ఇవి బ్రిటిషు రాజ్యమునుండి తీయింపుగా లేవు. బ్రిటిషురాజ్యసభ్యముననే యున్నవి. వీనిలో నికసింపు ప్రజలు బ్రిటిషు ఇండియా ప్రజలవలెనే హిందూమహాస్వర్యములను పొందినవారు. వారివలెనే హిందూదేశాని తెలుగు గుజరాతీ మొదలగు దేశభాషలను మాట్లాడువారు. ఆచారవ్యవహారముల యందు కూడ వారికిని మనకును ఎట్టి భేదములును లేవు. ఇంతయే? ప్రమాదవశియున వేర్వేలు ప్రభుత్వముల క్రిందకు వచ్చుట తలపించినను, ఇతరకష్టములు లన్నిటియందును వారును మనమును నొకటే. ప్రభుత్వముల సంగతి విచారించుచున్నచో, ఈ 675 సంస్థానములు నొక్క మాదిరిగానే యున్న వని తెలుసుట పొడవైనది. 88 వేల చదరపు మైళ్ల వైశాల్యమును 18½ లక్షల జనసంఖ్యయు 6 కోట్ల యాదాయమును గల హైదరాబాదు సంస్థానము మొదలు కొని, కొన్ని చదరపు ఫర్లాంగులు వైశాల్యము గల కష్టా కొండ సంస్థానముల టుండ, 100 మొదలు 150 వఱకు జనసంఖ్యయు ఏడాదికి 250 రూపాయిల యాదాయమును గల బొంబాయి రాజధానియందలి జాగిర్హాదీ విల్పూరి మొదలగు సంస్థానములవఱకు వెళ్ళు తరగతుల సంస్థానములు కలవు. కొన్ని మైనూరు బరోడావలె మిగుల సస్యవంతము లగు భూములు. కొన్ని రాజపుత్రస్థానమునందలి సంస్థానములవలె కట్టి యెడారులు. కొన్ని పూర్తి యైన సివిలు క్రిమినలు అధికారములను కలిగియుండుటయే కాక, పోలీసు డిపార్టుమెంటు నుంచుకొనుటకును తపా లాఫీసుల స్థాపించుటకును నాణెములను వేసికొనుటకును కూడ సాధికారములు కలిగియున్నవి. కొన్నిటి కెట్టి యధికారములును లేవు. ఈ 675 సంస్థానములలోను 175 గవర్నరు జనరలు గారి యధికారము క్రిందను, తక్కిన 500 సంస్థానములును రాష్ట్రీయ ప్రభుత్వముల యధికారము క్రిందను ఉన్నవి. ఈ సంస్థానములయొక్క హోదాయము అధికారములును ఎట్టివో పరిశీలింతము. ఈ సంస్థానములను గుఱించి “స్టేట్స్” అను పదము వాడబడుచున్నది. బ్రిటిషు ప్రజలు నైజాము గారి ప్రజలు మైనూరు మహారాజు గారి ప్రజలు అని వేరువేరి చెప్పట కూడ వాడుక యైనది. హిందూదేశమును గుఱించి పార్లమెంటులో వంగి కృత మైన కాసములలో “చక్రవర్తి గారితో స్నేహపూర్వకమగు సంబంధములను కలిగియున్న రాజులను సంస్థానములును” అని వాడుటలవాటు కలదు. ఇటీవల సెయింటు నికోలు సింగు గారును ఇతరు

లను పత్రికలలో వ్రాయుచు ఈ సంస్థానాధీశులను గుఱించి “కెంగ్సు అలైట్” అని వ్రాసియుండిరి. దీనిని బట్టి ఈ సంస్థానాధీశులు హోదాయమును చక్రవర్తి గారితో సమాను లని యనుకొనుట కవకాశముండు. కాని, అది నిశ్శిథి గాదు. వ్రాస్తు జర్నలి మొదలగు విదేశములకు చెను రాయబాడుముల పంపుటకు వారితో సెట్టి సంబంధము నుంచుకొనుటకును ఈ సంస్థానముల కధికారము లేదు. చక్రవర్తి గారి దేశముపై నైన యుద్ధము ప్రకటించినయెడల వీరు గూడ అదేశముతో యుద్ధము చేయుచున్నట్లులే భావింపబడుదురు. వక్రకవిషయములను గుఱించి యైనను ఇతరదేశముల యేజంట్లతో ముచ్చటించుట వారి కధికారము లేదు. ఇతరదేశముల విరుదులను బ్రిటిషు గవర్న మెంటువారి యనుమతి లేకుండ పుచ్చి కొనరాదు. విరోధాదేశవాసులకుఁ గాని అమెరికావారికిఁ గాని బ్రిటిషు గవర్న మెంటువారి కలహ ప్రయత్నమునకుండ తమ క్రింద ఉద్యోగము లియ్యరాదను. వారిలో వారికి తగవులున్నను బ్రిటిషు గవర్న మెంటునకు తెలియజేయవలసినదే కాని, దిండొలతో సెట్టి యుద్ధ ప్రత్యుత్తరములను జరుపఁగూడదు. ఎవరి కష్ట సుఖములను వారు బ్రిటి షుగవర్నమెంటుతో చెప్పకొనవలసినదే గాని అంటిటాను కలిసి మహాబల సెట్టుకొనుటకైనను అధికారము లేదు. వీరి ప్రజలకు విదేశములయందును సముద్రమునందును పోని రాకుండ కాపాడుట బ్రిటిషు గవర్న మెంటువారి విధి. వారికి హాని వచ్చినయెడల ఎవరికల్ల హాని వచ్చెనో వారియొక్క గవర్న మెంటునొద్దనుండి నష్టపూర్తికై యది కుటకు బ్రిటిషు గవర్న మెంటువారికి మాత్రమే హక్కు కలదు. విదేశరాజులతో బ్రిటిషు గవర్న మెంటువారు హిందూదేశమును గుఱించి ఎట్టి యొవంబడికలు వ్రాసినను అవన్నియు బ్రిటిషు ఇండియా ప్రజలతో బాటు ఈ స్వదేశసంస్థానములయందు నివసించుచున్న ప్రజలకును అన్వయించును. 1873-వ సంవత్సరమున మస్కటు సుల్తానుతో బ్రిటిషు గవర్న మెంటువారు చేసికొనిన సంతివలన బ్రిటిషు ప్రజలు అను మాట స్వదేశసంస్థానముల ప్రజలకు కూడ వర్తించు నని తెలియజేయబడినది. దీనిని బట్టి అంతర్జాతీయసంబంధములలో ఈ సంస్థానముల కెట్టి స్థానమును లేదనియు, వీరికిని బ్రిటిషు గవర్న మెంటునకును గల సంబంధము ఇంగ్లాండునకును ప్రాప్తమనకును అమెరికాకును గల సంబంధమువంటిది కాదనియు తెలియవచ్చును. 1895 ఆగష్టు 21-వ తేదీని గవర్న మెంటు గెజటునందు బిల్లు ప్రకటించబడినది: “అంతర్జాతీయపక్షతులు రాణి గారికిని స్వదేశ సంస్థానాధీశులకును గల సంబంధముల కన్వయింపవు. రాణి గారి యాధిపత్యము క్రింద వీరున్నారనుట ప్రత్యక్షము.” 1875-వ సంవత్సరమున బరోడా సంస్థానాధీశులగు బల్లారి రావు గారు తమ యాస్థానమునందలి బ్రిటిషు ప్రతినిధిని విషము పెట్టి చంపించుటకు ప్రయత్నించినపు డా కార్యము వారు రాణిగారియెడల చూపవలసిన ప్రాభవక్షికి విరుద్ధముగా నున్న దని వారియందు దోషస్థాపనము చేయఁబడినది. 1891-వ సంవత్సరమున మానిఫూరు సంస్థానాధీశుఁ డగు నూర్చంద్రసింగు తన రాష్ట్రమునుండి తఱిమివేయఁబడినపుడు అరిసి

విష్ణు దేవుని సాహాయ్యమున అతని కుమారుడు కా జాయును. బ్రిటిషు గవర్నమెంటు యవరాజును సంస్థానాధీశునిగా నంగీకరించినను, కేనాపతి మానిఫ్రారు వదలివేయవలె నని యాజ్ఞచేసిరి కాని, ఆతి, డెట్లు చేయ లేదు. దానిని గుఱించి చర్య జరపుటకై ఆ సాము డిప్ర కమిషనర్ గారు కొంత పరిజనముతో వెళ్ళినపుడు వాండ్లను చంపివేయఁబడిరి. పిచ్చుట వీ రందఱును మహారాజు గారిపై తిరుగుఁబాటు చేసినందునకును కూని జరిగించినందునకును క్షేంపఁబడిరి. దీనిని బట్టి ఈ స్వదేశసంస్థానముల కెవరు రాజు కావలసిందో యు నిశ్చయించుటకును ఆ దేశపు ప్రజలు వారి రాజుపై తిరుగుఁబాటు నొనరించునపుడు గొప్ప సేరములు చేసినపుడును వారిని క్షేపించుటకు బ్రిటిషు గవర్నమెంటువారి కధికార మున్నట్లు స్పష్టపడుచున్నది.

వై ప్రాసినదానిని బట్టి ఈ సంస్థానాధీశులు "కింగ్సు ఆఫ్" అని పిలువఁబడినపుడును, వారి సంస్థానములందలి జనులను గుఱించి "వై జాము గారి ప్రజలు, బరోడా మహారాజు గారి ప్రజలు" మొదలగు వాక్యములను మన ముపయోగించినపుడును, అది మర్యాదను కనఁబఱచుటయే కాని, నిజస్థితిని బట్టి ఈ సంస్థానములు రాజ్యములుగా పరిగణింపఁబడఁగూడదని తెలియుచున్నది. కాని, మన జమిందారులకును ఈ సంస్థానాధీశులకును ఒక భేద మున్నది. అధికారములు మన జమిందారుల కేమియు లేవు. అధికారములను బట్టి చూచిన, వారును మనవంటివారే. చాల భూము లుండుటవలన గొప్ప యాదాయమును మాత్రము కలిగియున్నారు. స్వదేశసంస్థానాధీశులు మాత్రమట్లు కాదు. సివిలు క్రిమినలు అధికారములను పోలీసువారి నుంచుకొనుటకును నాణెములను వేయించుకొనుటకును తపాలా డిపార్టుమెంటు నుంచుకొనుటకును వారు స్వాతంత్ర్యము కలిగియున్నారు. పరిపాలనము బాగుగా లేకుండినచో బ్రిటిషు గవర్నమెంటువారు జోక్యము కలుగఁజేసికొనుట కధికారము కలిగియున్నను, మొత్తము మీఁద ఈ విషయములలో చాల స్వాతంత్ర్య మనుభవించుచున్నారనవచ్చును. కాని, ఈ 675 సంస్థానముల కీ యధికారము లన్నియు కల వని మన మనుకొనఁగూడదు. ఈ యధికారముల నొకటొకటిగాఁ దీసి పరికించింతుము.

హిందూదేశమునందలి సంస్థానము లన్నిటిలోను స్వతంత్రముగా తపాల డిపార్టుమెంటు కలది హైదరాబాదు తిరువాన్కూరు కొచ్చి భూపాలు మొదలగునవి సుమారు 20 మాత్రమే కలవు. వీనిలో కొన్నిటియందు బ్రిటిషు పోస్టాఫీసులు గూడఁ గలవు. అదియును గాక, ఇ వన్నియు సాంతముగా స్థాంతుల నచ్చువేసి యుపయోగించుట లేదు. తక్కిన సంస్థానము లన్నియు బ్రిటిషు తపాల డిపార్టుమెంటునే యుపయోగించుచున్నవి. వీనిలో మైసూరు బరోడా కాక్సీరు బహవల్పూరు చికనీరు మొదలగు గొప్ప సంస్థానములు కూడఁ గలవు.

ఇక నాణెములను గూర్చి విచారింతము. నాణెములను వేసి కొనెడి యధికారము మొట్టమొదట అనేక సంస్థానముల వున్నను,

బ్రిటిషు నాణెముల నుపయోగించుచే లాభ మని తలచి వానిలో చాల సంస్థానము లా యధికారమును క్రమముగా వదలుకొనినవి. ఇప్పుడు హైదరాబాదు తిరువాన్కూరు బాండి ఇయనల్మిర్ మొదలగు సుమారు 65 సంస్థానములు మాత్రమే తమ సొంత నాణెములను కలిగియున్నవి. వీనిలోఁ గూడ చాల సంస్థానములు ఇక ముందు సొంతముగా నాణెములు వేయుటను మానుటకు సంసిద్ధములై యున్నవి. మైసూరు బరోడా కాక్సీరము మొదలగు గొప్ప సంస్థానములు కూడ ఈ యధికారమును వదలుకొనుట గమనింపఁదగును. పాటియాల తిండు నాభా సంస్థానములలో గొప్ప సరుయములు అనఁగా రాజు గారి పట్టాభిషేకము మొదలగునవి వచ్చునపుడు ఏమ సొంత నాణెములను వేయు నలవాటు కలదుగాని, ఈ నాణెములు వాడుకలో లేవు. సుమారు ఏదైన నగలకై కాసులు కొత్తగా అచ్చువేయించుట యెట్టివో ఈ సంస్థానము లీ నాణెములను వేయుటయు నట్టిదే యని మన మనుకొనవచ్చును.

ఎక్కువ యాదాయము గల సంస్థానములలో అనేకములు తమ సొంత సాముతో రైల్వేలును నిర్మించి వానివలన వచ్చెడి యాదాయమును తామే యనుభవించుచున్నవి. బొత్తిగా కొంచె మదాయము వచ్చు సంస్థానములు తప్ప తక్కిన వన్నియు పోలీసు డిపార్టుమెంటులను భరించుచున్నవి. సివిలు క్రిమినలు అధికారములను గుఱించి ఈ సంస్థానములలో అనేక భేదము లున్నవి. సుమారు 100 సంస్థానములు పూర్తియైన సివిలు క్రిమినలు అధికారములను కలిగియున్నవి. మరికొన్ని పూర్తి యైన యధికారములను కలిగియున్నను, మరణశిక్షను విధించునప్పుడు మాత్రము బ్రిటిషు గవర్నమెంటువారి తరపున వారిమీఁద అధిపత్యము వహించు పోలిటికలు ఏజం టనఁబడు నుద్యోగస్థుని యనుమతి పుచ్చుకొనవలెను. మరికొందఱు సంస్థానాధీశులకు కూని బండిపోటు మొదలగు గొప్ప సేరములను విచారించు నధికారము లేదు. ఇక కొందఱికి 7 సంవత్సరములవఱకు శిక్ష విధించుట కవకాశము గలదు. కొందఱికి 5 సంవత్సరములవఱకు శిక్షయు 200 రూపాయలవఱకు జరిమానాయు విధించుట కవకాశ మున్నను, 2 సంవత్సరములవఱకు 50 రూపాయల జరిమానా దాటిన శిక్ష లన్నియు పోలిటికలు ఏజంటుయొక్క యంగీకారముచు బడయవలెను. కొందఱికి ఎట్టి సివిలు క్రిమినలు అధికారములును లేవు. కాని, వారి పేరున వారి సంస్థానముల యందు వచ్చు కేసులలో చిన్నవాని విచారణ చేయుటకు వాణే దారు లనఁబడు బ్రిటిషు గవర్నమెంటుచే నియమితు లగు నుద్యోగస్థులను గొప్ప సేరములను విచారణ చేయుటకు పోలిటికలు ఏజంట్లును నుందురు. ఒక్కొక్కప్పుడు అనేక సంస్థానములకు కలిపి ఒకే వాణేదారుండును. ఈ వాణేదారులకు పరిపాలనాధికారములు కూడ నుండును. ఈ పద్ధతి చిన్నచిన్న సంస్థానములతో నిండియున్న బొంబాయి రాజధానియందు ముఖ్యముగాఁ గాననగును. ఇట్లు సివిలు క్రిమినలు అధికారముల విషయమై ఈ సంస్థానములలో లెక్కను మీఠినన్ని భేదములు కలవు.

లాభకర్షణములు.

ఈ సంస్థానములలో దేశమునకును దుగులకును లాభమానములను యే ప్రశ్నకు కూడ ప్రజలు ఎలా విమర్శించియున్నది. కొన్ని లాభము లున్నవని యొప్పుకొనక తీరదు. దేశమునందును దేశమునకు కలయు ఈ స్వదేశసంస్థానములయందు దిండు జీవించుచున్న వనియు కొందఱు మహారాజుల యగు గ్రహములను అభివృద్ధిచేసికూడ చచ్చుచున్న వనియు ననుట యతిశయోక్తి కాకలేదు. బ్రిటిషు ఇండియా యందుండు దొరల పద్ధతి మౌలీ గానము దొరల చిత్రలేఖనము దొరల కట్టడములే కాని, జాతీయకళ లేరను గానావు. వారి దేశపువాని వారు ప్రేమించుట స్వాభావికమే కావచ్చును గాని, ఈ సందున జాతీయకల్పములు నాకన మొందుచున్న వని యొప్పుకొనక తీరదు. కాని, మైసూరు తిరువాన్కూరు గ్వాలియరు మొదలగు సంస్థానాదీశుల యగు గ్రహములను దేశమునందును కూడ పని కల్పించబడి దేశీయకళలకు నిలుపుటకు నీడ యేర్పడుచున్నది. ఇది గాక, హిందూదేశీయులు రాజకార్యప్రవీణు లగుటకు ఈ సంస్థానము లవకాశము లిచ్చుచున్నవి. బ్రిటిషు ఇండియా యందు గొప్ప యుద్ధోగము లన్నియు నాంగ్లేయులకే యియ్యబడుటచేత మనవారు రాజ్యాంగమునం దనుభవము సంపాదించుటకు వీలు లేదు. ఇట్లు సంస్థానములు మనవారికి రాజ్యాంగముననుభవమున కవకాశము కల్పించుటయే గాక, ఆ మూలముననే భారతీయుల బుద్ధితైర్జనమును ప్రపంచమునకు చాటుటకును భారతీయులు స్వరాజ్యమున కర్హు లని నిరూపించుటకును తోడ్పడుచున్నవి. మరియొక లాభము కూడ ఈ సంస్థానముల వలన మనకు కలుగుచున్నది. వీనిలో ఒకటిగా మైసూరు మొదలగు కొన్నిటిలో విద్యాభివృద్ధియు ఆర్థికాభివృద్ధియు త్వరగా నగుట చూచి మన దొరతనమువారిని విద్యార్జనమునకును ధనార్జనమునకును శీఘ్రముగా నవకాశములు కల్పింపుఁ దని మనము తొందరపెట్టుట సంభవించుచున్నది. కాని, ఈ సంస్థానములవలన, ముఖ్యముగా చిన్న సంస్థానములవలన, పెక్కునష్టములు కూడ కలవు. విదాఱు లకుల యాదాయము గల చిన్న సంస్థానమును తీసికొందము. ఆ సంస్థానాధీశుడు తన ప్రజలకు విద్య చెప్పించవలెను. కోర్టులను స్థాపించి న్యాయాధీశులను నియమింపవలెను. పరిపాలనకై యుద్ధోగ్యులను జీతము లిచ్చి పోషింపవలెను. తన సంస్థానమునందలి పల్లెలయొక్కయు పట్టణములయొక్కయు పారిశుద్ధ్యమునకై ధనమును వెచ్చింపవలెను. ఇవన్నియు కాక తన హోదాకును గౌరవమునకును తగునట్లు సాంఘిక ర్చనలయే చేయవలసియుండును. అప్పుడప్పుడు గవర్నరు జనరలు లను దర్శింపవలసియుండును. ఈ సందర్శనములకు బోలెడు డబ్బుగను. అట్టి స్థితిలో ఆ సంస్థానముయొక్క పరిపాలనము బాగుండకపోవుట లో ఆశ్చర్యము లేదు. ఈ చిన్న సంస్థానములను పరిశీలించితిమేని, వానిలో తఱచుగా 100కి ఇద్దరికంటె వదులు నేర్పినవా రుండుట యరుదు. బ్రిటిషు ఇండియాలో 100కి తొమ్మిదిగురు విద్య గణించినవా రుండు రెన వ్యత్యాసము బోధపడఁగలదు. చదువు మాట

యటంబునందు. ఈ సంస్థానాదీశులకు భూస్థి మైన వీరిని క్రిమి లు అధికారము లుండును. ఇది ప్రజలకు హింసించుటకును సమ కర్మములైనవారిని నిర్దోషుల నైనను క్షింఛించుటకును ఎంతయు నవకాశ మిచ్చును. గొప్పగొప్ప విద్యావారీ శ్రమలతో పన్ను వసూలులను ఎంత యిచ్చుకను ఎంత నైత్యము పన్ను నిర్బంధములు ఉండవలె నున చందఱు మెఱుగుదుము. అధికారము లేనివారివల్లనే ఎంత బాధ యుండినపుడు, అధికార మున్నవారివలన ప్రజల కెంత బాధ కలుగునో యోచింపుడు. పోనీ, యుక్తికై సంస్థానాధీశుఁ డే కేసులలోను జోక్యము కలుగలేనికొనఁ దనియు, అన్నియు జడ్జిలకే వదలి వేయు ననియు ఆనుకొనినను, ఈ జడ్జిల కతఁ డిచ్చు తీత మెంత? వా రెట్టివారు? ఎంతటి విద్యాధికులు? వారివలన నిష్పక్షపాత మైన తీర్పులు వచ్చుట కవకాశ ముండునా? ఈ విషయముల నాలోచించితిమేని, ఈ సంస్థానములవలన ప్రజల కెంత యన్యాయము జరుగుట కవకాశ మున్నదియు తెలియఁగలదు. బ్రిటిషు గవర్నరు మెంటువారు బొత్తిగా అన్యాయములు జరుగునపుడు జోక్యము కలుగలేనికొందురే కాని, ఆపాటిపాటి విషయముల జోలికి పోరు. కొన్ని సంస్థానముల తీర్పులపై బాలిటికలు ఏజంటునకు అప్పీలు చేసికొనుట కవకాశ మున్నను, వీరి తీర్పులకును నైజోర్టు తీర్పులకును ఎంత వ్యత్యాస ముండునో స్పష్టమే గదా? ఇది గాక, ఈ సంస్థానపు ప్రజలు తమ కష్టములను గుఱించి మొఱుపెట్టినచో ఆ మొఱుపినచా రెవరు? మనము వారి ప్రక్కనే యున్నను, వారి కిది మనకును ఎట్టి సంబంధమునకును వీలు లేదు. బ్రిటిషు ఇండియాలో నేదో యొక మూల అన్యాయము జరిగిన, దేశ చరిత్రయు నాసేతుహిమాచలవర్త్యంతము మాటుమ్రోగును. కాని, ఈ చిన్న సంస్థానములలో నుండు వేల సంఖ్యలు గల ప్రజలకు ప్రజావాక్యముల మెక్కడిది? అందువలన వారికి కలుగు కష్టములు ఇట్లు గట్టుకొని యుండవలసినవే కాని త్వరలో తొలఁగుట కవకాశము లేదు.

రావలసిన మార్పులు

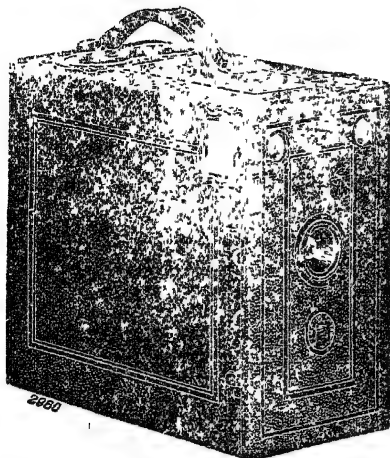
ఈ స్వదేశసంస్థానములు హిందూదేశపు భావిరాజ్యాంగతంత్రమునం దెట్టి స్థానము నలంకరించునదియు క్రింద విచారించెదను. దాని మాట యటంబు, వీనిలో నిం కేమైన మార్పులు కలుగవలెనాయని ప్రశ్నించిన, చాల కలుగవలె ననియే నా యభిప్రాయము. ఒకటొకటిగా వీనిని వివరించెద. హిందూదేశమునం దంతట నొక తపాలా సిస్టముండుటవలన చాల లాభము లున్నట్లు కనబడును. కొన్ని సంస్థానములకు వేఱుగా పోస్టు లుండుటవలన నష్టమే గాని లాభము వచ్చుట లేదు. దేశమునం దంతటను ఒకే తపాలా సిస్టముండినయెడల, స్టాంపుల నమ్మవేయుటయందును ఇతరవిధములను చాల కూడివచ్చును. ఈ లాభములను గ్రహించియే మైసూరు మొదలగు సంస్థానములు తమ ప్రత్యేకపు తపాలా పద్ధతులను వదలుకొనినవి. మైసూరువారి విషయమై బ్రిటిషు గవర్నరు మెంటుతో ప్రాసీకోనిన యొడంబడిక పరిశీలించదగినది.

మైసూరు కోర్టునుండి యుత్తరములు కారీ సంస్థానమునది గాని
హోదాపడినవిగా కనిపించినవిగా కనిపించినవిగా కనిపించినవిగా
వనరుల మాత్రమునుండియు, రాధాకృష్ణమూలము కర్పణలను ఆదా
యములను ఆధారములుగా వ్రీటిషువారికి వసలివేసిరి. ఇటులే యన్ని
సంస్థానములను చేరిన వారిని గూడ దీనిని గౌరవనీయమైన మేమియు
లేదు. ఇంకొక విషయము నాకముల వేరికొనెడి యధికారమును
గురించి. దీని విషయమై గూడ చేతులు సంబంధము ఒకే పద్ధతి
యందుట లాభకరము. స్వంతముగా నాదములను చేరికొనుట
కలర చాల సంస్థానములు 18-వ శతాబ్ది యంతమున చాల కష్టమునకు
లోనయ్యెను. ప్రతి యేటను ఈ సంస్థానములు చాల రూపాయా
లను అచ్చువేయించుచుండెనని వాని విలువ తగ్గినానెను. మొట్టమొ
దట బ్రిటిషు రూపాయలతో సరిహద్దునుగా మాజీన యీ సంస్థా
నపు రూపాయలు కొన్నాళ్లకు 10 బ్రిటిషు రూపాయలకు 12,
18 సంస్థానపు రూపాయల చొప్పున మాజీనయ్యెను. ఇట్లు సంస్థా
నములకు చాల నష్టము వచ్చెను. బ్రిటిషు రూపాయలతో రూపా
యికి రూపాయగా మాజీనయ్యె ప్రతి యేటను ఎన్ని రూపాయా
లను ప్రతిసంస్థానము వచ్చువేయవలెనో నిర్ణయించుట దుష్కరము.
వర్తకము బాగుగా జరుగుటకు కూడ ఇన్ని నాణెములు ఉండుట ప్రతి
బంధకముగా నుండును. ఒక సంస్థానపు రూపాయలును బ్రిటిషు
రూపాయలును సమానముగా మాజీన చేసుకొనుడు. అట్టి స్థితిలో
ఒక వర్తకుడు బ్రిటిషు ఇండియాలో 100 రూపాయల సామగ్రి
కొని ఆ సంస్థానములో 102 సంస్థానపు రూపాయల కమ్మవచ్చును.
తిరిగి అతఁ డట్లు చేయవచ్చుటకీ సంస్థానపు రూపాయల వెల తగ్గినచో
97, 98 బ్రిటిషు రూపాయలు అమ్మి లభింపవచ్చును. ఇట్టి నష్ట
ములును ప్రమాదములును ఉన్నప్పుడు వర్తకము క్రమముగా జరు
గుట యబద్ధము. ఇ వన్నియు నాలోచించియే మైసూరు బహదూ
మొదలగు గొప్ప సంస్థానములు కూడ బ్రిటిషు రూపాయలనే
యవయోగించుచున్నవి. క్రమముగా నన్ని సంస్థానములును ఆ పద్ధతి
యవలంబించుచే యుక్తముగా నుండును. ఈ రెండింటికంటె కూడ
ముఖ్యమైనదియు అవసరమైనదియు బహుశః కష్టమైనదియు
నగు మాపు పోలీసు సివిలు క్రిమినలు అధికారములకు సంబంధించి
నది. తక్కువ యాదాయము గల సంస్థానములకు తగిన పోలీసు వర్గము
నుంచుటకును అర్హులగు జడ్జీలను నియమించుటకును అవకాశముం
డదు. 20 లక్షలైన ఆదాయముండిన గాని ఇది సాధ్యము కావు.
కావున, అంతకంటె తక్కువ యాదాయము గల సంస్థానముల కన్ని
టికిని ఈ యధికారములను క్రమముగా తీసివేయుట యుక్తము. దీనికి
రెండు ప్రతిబంధకములు కనబడుపవచ్చును. 1858-వ సంవత్సరము
నాటి రాజీ గారి ప్రకటనయందు ఈ స్వదేశరాజుల యధికారములతో
నెట్టి సంబంధమును కలిగించుకొనఁ జూచిన వాగ్దానమున కీ మార్పు
వ్యతిరేకముగా నుండు ననుట మొదటిది. కాని, పూర్వచరిత్రను బట్టి
బ్రిటిషువారు వీరి కుంచిన యధికారము చాల కొంచె మనియు, వి
దాతేంద్రవజ్రము శితు విధింపఁగలుగుటకును వచ్చెడి యధికారమును

గౌరవమును కొంచె మనియు, ఈ సంస్థానాధీశులతో చాలవఱి
జిల్లాకలెక్టరుల యధికారమునకు లోబడియున్నా రనియు గమనించి
లిమేని, ఈ మా స్వంత కళకలముగా కాలరాదు. సంస్థానాధీశులు
కూడ ఈ యధికారములను వదులుకొను నిషయమై పట్టుదల వహించు
రని యూహింప వలె లేదు. వీల యన, వీరికొంతవలె సామ్య కర్ప
వేయవలసిన యవసరము లేనియెడల, లేదు సొంత కర్పకొనుట చాల
ధనము విలువను. కొంత సంస్థానము నుగ్రాహణముగా తీసి
కొనినయెడల, ఆదాయము 7 లక్షలు; రాజు గారి క్రింద కర్పగు
చున్నది 2 కలక్ష మార్తమే. మఱియు కర్పలు లేనియెడలను
భూము లన్నియు వారికి వదిలివేసినయెడలను తమ సొంత కర్పకై
రాజు గారికి సుమారు 5 లక్ష లుంగను. అట్టి సందర్భమున వా
రి మార్పున కొప్పుకొనుటకు మిక్కిలి యవకాశ మున్నది గదా?
అదియుఁ గాక, సైన్యాధికారమును ఇతరాధికారములను తీసివైచి,
సివిలు క్రిమినలు అధికారములను చాల సంకుచితము గావించుగలి
గినవా రా మిగిలిన యధికారమును తీసివేయలే రనుట నన్యుండగదు.
ఇంతకును ప్రజల సౌఖ్యము ముఖ్యము గనుక, ప్రజల సౌఖ్యమున
కనకాశము కలిగించునపుడు చేసినైనను చేయుట యుక్తముగా నుం
దును. వైస్రాయి గాని గవర్నరులు గాని ఇది యంతయు బోధ
పఱచి తమ యధికారప్రాబల్యమును నెమ్మదిగా నుపయోగించు
నెడల సంస్థానాధీశు లీ యధికారములను కూడ వదులుకొనుటకు
సమ్మతించు రని నమ్మవచ్చును. వెస్ట్ లోక గారు వ్రాసినట్లు, ఏదైన
తమకు విరోధముగా నున్నంత కాలము దానితో పోరాడి, దాని
వలన అపాయము లే దనినతోడనే దాని సారము పోయినను దాని
చిహ్నములను జాగ్రత్తగా కాపాడఁజూచుట ఇంగ్లీషువారి స్వభావ
మని గ్రహించితిమేని, ఈ చిహ్న సంస్థానముల యధికారములను
తీసివేయుటకు నిజ మైన యాటంకము లే దనియు, వీ రాటంక మను
కొనునది మానసికము మాత్రమే యనియు ననవచ్చును. రెండవ
యాటంకము, వీని సివిలు క్రిమినలు పోలీసు అధికారములను తీసి
వైచినయెడల అందు విషయమై బ్రిటిషు గవర్న మెంటున కధిక
వ్యయ మగు ననియు అందుల కగు ధనము వచ్చు టెట్లనియు సందే
హము. ఈ సంస్థానముల భూమ్యాదాయములను సంస్థానాధీశు
లకు వదిలివేసినను ఉప్పు అబ్కారీ మొదలగు పన్నులవల్ల వచ్చు
నాదాయమును బ్రిటిషు గవర్న మెంటువారు తీసికొనునెడల మొ
త్తమవూడ కర్ప తగ్గును గనుక నూతనాదాయమునకును నూతన
వ్యయమునకును సరిపోవు నని నమ్మవచ్చును. ఇప్పటి పాలిటికలు
ఏజింట్లకు బదులుగా అప్పుడు జిల్లాకలెక్టర్లు ధైర్యము గాని యధికభేద
ముండఁబోదు. మరియు 20 లక్షలకంటె తక్కువ వచ్చు సంస్థానము
లన్నిటియొక్కయు మొత్తపు వైకల్యమును జనసంఖ్యయు తక్కువ.
వీని నన్నిటిని బట్టి చూడ, 20 లక్షలకంటె తక్కువ యాదాయము
గల 28 సంస్థానములు గాక, తక్కిన సంస్థానములనుండి వైని చెప్పు
బడిన యధికారములు క్రమముగా తీసికొనఁబడుట సాధ్య మనియు
యుక్త మనియు తోచును. ఎటులైనను ఇది కొంత కష్టముతో

SPENCER & CO. LTD. MIDDLESBROUGH

KLITO MAGAZINE CAMERAS

CAMER.—Well made of hard wood, covered in handsome hard-grained Morocco Leatherette, oxidized fittings and handle for carrying.

LENS.—Specially selected Rapid Single Achromatic lens covering well up to the corners and producing excellent pictures.

STOPS.—Sliding, working inside Camera in front of the lens and operated from outside the camera.

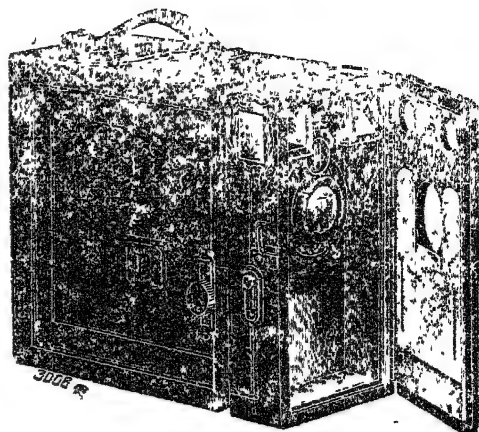
SHUTTER.—Everset, of the backward and forward type, giving either Time or Instantaneous Exposures.

The Shutter Release is countersunk, thus preventing accidental Exposures.

FINDERS.—Two Grounds Glass Pattern picture with oxidized fittings for horizontal or vertical.

CHANGING ARRANGEMENT.—Simple and effective Improved construction.

No 1. Klito Rs 22-8.

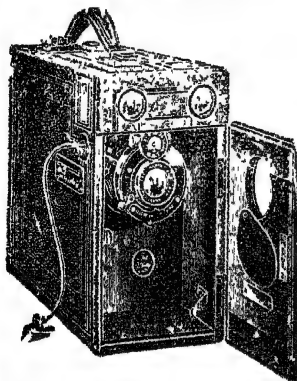
Horizontal Model.—For 12 Plates, $4\frac{1}{2} \times 3\frac{1}{2}$. Well-seasoned Mahogany, thoroughly well made and finished, all parts clamped, covered in hard grained Morocco Leatherette. Opening Front Door Polished Mahogany inside with Lacquered Brass fittings. Door Cover to Lens Aperture adjustable from outside. Divided Back Door for removing exposed Plates.

Rack and Pinion Focusing.—Two real Brilliant Finders Improved Chaining Arrangement with automatic Indicator. Bushes and Tripod Screw.

No 6k "KLITO"

With Ensign Anastigmat Lens, Series VII N, No O f7.7 and Ensign Simplex Auto Shutter Rs. 5.

MIDG MAGAZINE CAMERAS.

No. 3 "Midg" $\frac{1}{2}$ plate Magazine Camera to take 12 plates, fitted with ALDIS "UNO" Anastigmat Lens, f7.7 and Lukos No. 3 speed Shutter, Focusing Attachment, View Finders. Rs. 60

No 2 "Midg" Magazine plates Camera to take 12 plates. Fitted with Aldis "Uno" Anastigmat Lens f7.7 and Lukos No. 2 speed Shutter, Focusing Attachment, Brilliant View Finders. Rs. 50.

FRAMING & MOUNTING
A SPECIALITY.

IMPERIAL

DRY PLATES.

STOCK GUARANTEED,

EVERY SATISFACTION

GIVEN

STOCKED IN SOVEREIGN AND

SPECIAL SENSITIVE

$\frac{1}{4}$ Plate Rs. 2-2-0 5×4 Rs. 3 12-0

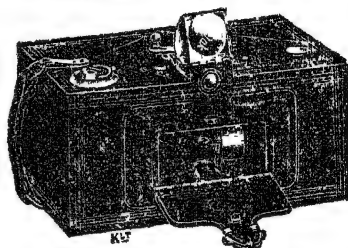
$5\frac{1}{2} \times 3\frac{1}{4}$ Rs. 3-12-0 $5\frac{1}{2} \times 3\frac{1}{2}$ Rs 3-12

$6\frac{1}{2} \times 4\frac{1}{2}$ Rs. 4-11-0 and $8\frac{1}{2} \times 6\frac{1}{2}$ Rs. 9

PER DOZEN.

(15)

PANORAM KODAKS

See that the word "Kodak" is on the front flap, inside the front, and on the view finder shade.

No. 1.

Takes a picture $7 \times 2\frac{1}{4}$ ins. Capacity, 6 exposures without reloading. Size of Kodak, $7\frac{3}{8} \times 4\frac{1}{2} \times 3\frac{3}{8}$ ins. Weight 24 ozs. Fitted with specially selected lens, and Panorama Shutter. Brilliant finder, with hood. Two tripod sockets. Uses No. 1, F. P. Kodak Cartridges.

No. 1 Price

Rs. 50

No. 4 Panoram.

Kodak to take pictures, $12' \times 3\frac{1}{2}$.

Price Rs. 70.

AMATEUR WORK
CAREFULLY EXECUTED.

Y. Narayan's Typewriter Supply Agency.

If You Want

(3)

1. The Best Typewriters, 2. Typewriter Carbons, Ribbons, and various Typewriter Accessories for all kinds of Typewriters. 3. Pitman's Shorthand Publications, 4. Pitman's Commercial Text Books and other Commercial Books & Publications, 5. Typewriter Chairs & Tables, 6. Best Duplicator Machines, 7. Typewriting & Manifolded Papers, 8. Various Miscellaneous Typewriter Stationery, 9. Superior Ink Tablets for Writing Ink, Fountain Pen Ink, & Copying Ink, 10. Repairs to all Typewriters.

The Underwood Typewriter Co.'s Agency,
364, ESPLANADE ROW, GEORGE TOWN, MADRAS.

డాక్టరు చెన్ననగారి

(2)

తామర తైలము.

తామరనున్న గు చర్మవ్యాధులకు, వచ్చుకముయినది. గుణమునందు సాటిలేదు. గొప్ప గొప్ప చర్మరోగపు డాక్టరులు దీని వస్తుసంపుటికి మెచ్చుకొని దీని యుపయోగమును నిఘానము చేసిరి. తామర చిలుగుడు మున్నగు దుగ్ధరమగు చర్మరోగములచే బాధపడువా రందఱును దీని నొక సారి పరిశీలించ ప్రార్థితులు. ఈమందు పనిచేయనట్టి పుటి కెవరును చెప్పలేదు. వేసవలు రోగ పీడితులకు కావ్యతముగ వుద్భవించి.

పెద్ద డబ్బా 1-కి రు 1-0-0

చిన్న ,, ,, 0-10-0

డాక్టరు చెన్ననగారి యావధములకు సోలు యేబట్టగు, 3 హోమ్సు అందు, 4 వారివద్దమాత్రము దొరకగలదు.

జె. హోమ్సు అందు కో,

10 బ్రాడ్వే మదరాసు.

అనన్యశ్రమము

నిరుపమానము

సెంటు.

ఒట్టో మనోలియా

(రిజిస్టర్)

ఆంగ్లాదకరమైనట్టియు మంచి కరిమశముగల సెంటు

అల్కహోలు సంబంధ మేమియు లేదు.

1/2 డ్రాము పట్టు బుడ్డి కర్ర కేసుతో 0-8-0.

1 డ్రాము పట్టు బుడ్డి కర్ర కేసుతో 0-12-0.

4 " " 1-4-0.

ప్యాకింగు పీ. పి. తపాలుకర్చు వేరు.

ఒక్కొక్క సెంటు బాటలు కొన్నవారికి ఉచితముగ

అంద మైన కృష్ణని వలము గల క్యాలండ రీయబడును.

ఒట్టో మనోలియా ఏజన్సీ

38 కందప్ప చౌక్ వీధి,

జి. టి. మద్రాసు.

(18)

GENERAL ALENIEFF

జనరలు ఆలెనియేఫ్ గారు

ROCHE OULTIN

రొచ్-అల్తీన్-యన్ గారు

Mr M SHINGARIEFF

ఎమ్. షింగారియేఫ్ గారు

GENERAL BRUSILOFF

జనరలు బ్రుసిలోఫ్ గారు

SIR W H IRVINE

సర్ డబ్ల్యు. హెచ్. ఇర్విన్ గారు

PRINCE LVOFF

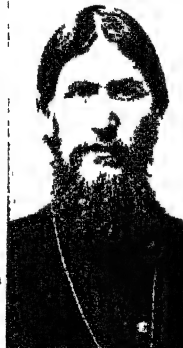
ప్రిన్స్ ల్వోఫ్ గారు

M. RADZIANCO

ఎమ్. రాడ్జియాన్కో గారు

GRISHKA RASPUTIN

గ్రిష్కా రాస్పుటేను గారు

MINE. BRESHKOFFSKY

మైన. బ్రెష్కొఫ్స్కీ గారు

H.E. MONSIEUR, F.R.C.S.

Mr C A INNES, I.C.S.

PROF W A CANDETH

మాన్సియోన్ హార్మిస్ట్ గవర్నరు గారు

సి. ఎ. ఇన్వైసు గారు, ఐ. సి. ఎస్.

ప్రోఫెసరు ఎమ్. ఎ. కాన్డెత్తు గారు

THE ABDICATION OF NICHOLAS II

Mr J C MOLONY

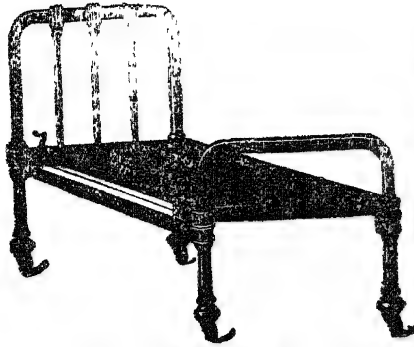
II-వ నెకలస్ గారు రాజ్యపరిత్యాగము గావింపుట

జె. సి. మోలనీ గారు

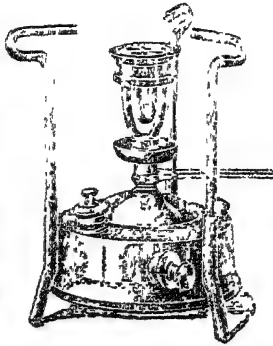

ఇంగ్లీషు లైట్ బెడ్ ఫ్రేమ్.

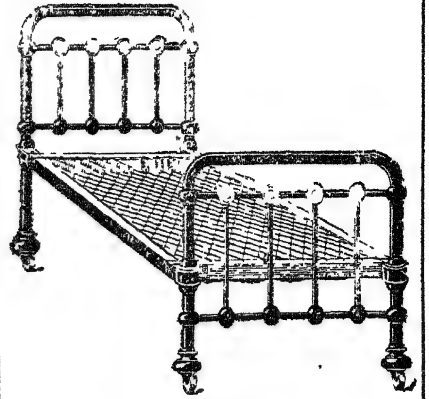
గృహమందు వాడుకొనుటకు గాని, క్యాంపులో వాడుకొనుటకు గాని ఉపయోగించెడు మంచి మంచము. ఇరుపట్టాలకు రెండు అల్లికలు గల ఉత్కృష్టమతో అనుర్పబడినవి. వైగ్గొట్టములు 1 అంగుళము. చులకనగ ఒక పొయిడి మౌక గ్రామమునకు పోవుటకు పీలుగనుండునట్లు ఏభాగమున కాభాగమున కట్టివేయవచ్చును. పైజా $6\frac{1}{2} \times 8$ రూ. 47-8. చోమతెర కర్రలు రూ. 12-8. సెట్టు ప్రత్యేకముగ కొనకొనవలయును.

ప్రెస్ మేక్ క్లెన్సరు.

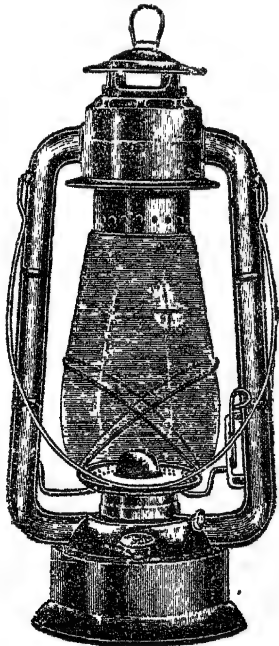
నెం 210 మడచుటకు వీలగును. వైగ్గొట్టములు ఉడవీయనగు. ట్యాంకు కపెటీ 1 సెంటు. బరువు 1 $\frac{1}{2}$ పాను. పొడవు 7'. (ట్రాక్ రింగు లేకుండా) రూ. 22-8.

స్క్విబ్ బెడ్ ఫ్రేమ్.

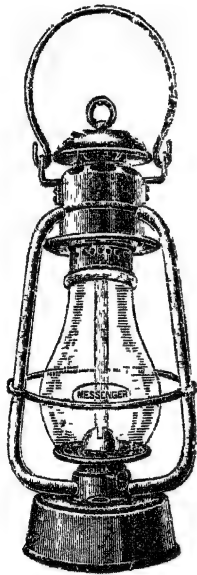

ఇండియాకు కలిగి ఉత్కృష్టమైన కలిగిన మంచి మంచము. పైజా $6\frac{1}{2} \times 8\frac{1}{2}$. రూ. 49-8. చోమతెర కర్రలు రూ. 12-8. సెట్టు ఏక ప్రా.

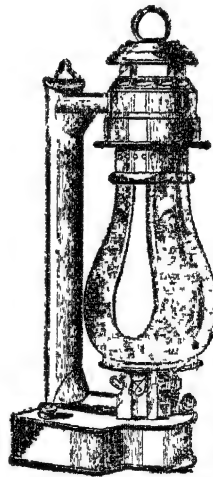
నమకమైన అమెరికన్ బ్రిటిషు లాంతరులు.

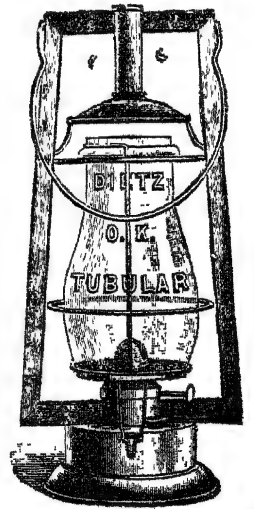
నెం. 2. దయట్టు బ్రిజరు లాంతరు 1 బర్నరుతో అనుర్పబడి నున్న ప్రత్యేకమైన టిన్ను, దీపమును వెలిగించుటకు సదుపాయము కలిగి యున్నది. రూ. 6.

నెం. 542. కంచురంగు కల మెస్సంజరు హారికేసు లాంతరు. $\frac{3}{8}$ " బర్నరుతో కూడుకొని 3 గొట్టములు కలది. (ఏక ప్రా) గట్టిది, నుడిగాలిలో నైన దీపమారిపోవాలదు. లాంతరు 1-కిరూ. 11-8. స్క్విబ్ బెడ్ రూ. 1-4.

నెం. 546. గోడకు తగిలించు కొను మెస్సంజరు లాంతరు, బోరు గాలిలో కూడ దీపమారిపోవాలదు. కంచురంగు, $\frac{3}{8}$ " దళ సరివత్తి, బర్నరు కలది. దీపమును వెలిగించుటకు మంచి ఏర్పాటుకలది. రూ. 12-8.

ఓ. కే. దయట్టు హారికేసు లాంతరు. ప్రకాశమానమైన టిన్ను తో చేయబడినది. $\frac{5}{8}$ " దళ సరివత్తి, బర్నరు కలది. స్క్విబ్ బెడ్ రూ. 4.

AMRUTANJAN DEPOT,

109, Frere Road, Fort, Bombay. 7, Thumbu Chetty Street, Madras.

అమృతాంజనము

అమృతాంజనము అమృతశ్రీ
మాదినిగలమాయమందుగాదు.
నకలు మందులవలన మోసము
గలుగును. పంచభాష చీటిని
చూచికొనినమోసముగలుగుదు.
అమృతాంజనము అన్ని బాధలకు
పరమామృతము. తలనొప్పల
మాన్యును. వాయువుపోట్ల బాపు
ను. పార్శ్వపునొప్పల బారదో
లును. పోట్ల పోగొట్టును. వన
మూలికలచే తయారుచేయబడిన
మంచిమందు. అమృతాంజనము
నకు సాటియైనమందు అమృతాం
జనమే.

అమృతాంజనము జగత్ప్రఖ్యా
తివలన దేశమునం దంతటను
అమృతములు అంజనములు వెలసి
నవి. అమృతాంజనము అన్ని నొ
ప్పలకు సిద్ధామృతము. అమృ
తాంజనము సర్వవిధ నొప్పలకు
సంజీవిని వంటిది. అమృతాంజ
నము పలువిధములైన నొప్పలకు
పరమామృతము వంటిది.

గొప్ప గొప్పవారిచే వేసకు
వేలు యోగ్యతాపత్రములు పొం
దియున్నది.

వేసకు వేలు విక్రయము.
వెలబుడ్డి ౧-కి 0.8-0 మాత్రము

మిడికల వెడలగొట్టును. బెణుకుల భేదించును. తేలుబాదను
తీసివేయును. దురదను తొలగించును. కీళ్ళపోట్ల పోగొట్టును.
వాపులు, గాయములు, పుండ్లు, పిని కన్నిటికి అమృతము
ఈ మందును రుద్దగానే చెమట పట్టుటవలన శరీరమందలి
దుష్పదార్థములను తొలగించి దేహమున కారోగ్యము
గలిగించును. నొప్పలను తీసివేయును.
అమృతాంజనమును విదేశములలో కూడ
వాడుచున్నారు.

కూడుకొనిదియు క్రమముగా ఎక్కడలెక్కడయు చూచి దీనిని చూచుచు మాత్రమునుకొనుట చంచలి. మఱియు ముఖ్యమైన యంశము కలదు. ఇప్పుడు కొన్ని సంస్థానములు సంఘము కన్న మెండువారి క్రిందను మరొకటి శాస్త్రీయ ప్రభుత్వము క్రిందను ఉండుటవలన దీని వైయధికారియగు నొక పక్షతల యవలంబించుటకు లోటు కలుగవచ్చును. కావున, ఎవ్వరైనా ఇండియన్ కన్ఫెడరేషన్ క్రిందనే యుండి అతి సాధ్యమగును. ఈ యిది ప్రాయమునే "టైమ్స్ ఆఫ్ ఇండియా" పని కాకలేకుండు చోట కనబడుచున్నది.

సామ్రాజ్యసభలలో వీని స్థానము

హిందూజాతీయ భావనాభ్యాసంశ్లేషములో ఈ సంస్థానముల కెట్టి స్థానము మియ్యవలసివెయు విచారణయము. ఈ విషయమునందలిదివరకు జరగిన ప్రయత్నములను గురించి ఈ సందర్భమున కొంత చెప్పవలసియుండును. లిట్టను ప్రభువు గవర్నరు జనరలుగా నున్నపుడు తనకు సలహా యిచ్చుటకై ఈ సంస్థానాధీశులలో కొంత మంది నొక సభగా నియమించెను. పది యేండ్ల క్రిందట మింకో ప్రభువు మార్లే గారికి వ్రాయుచు ఈ సంస్థానాధీశుల కాన్ఫరెన్సు నొకదాని నేర్పాటు చేయు నుద్దేశమున తెలియబఱచెను గాని, అందుకల కష్టముల నాలోచించి కాన్ఫరెన్సు తుదకు వదలుకొనెను. రెండు దేండ్లనుండి మాత్రము సంస్థానాధీశుల సభ మొకటి గూడుచున్నది. దీని కధికారములు మాత్రమే మేమియు నియమింపలేదు. క్రిందటి యేటి సభలో బరోడా మహారాజు గారు బ్రిటిషిండియాకే సంబంధించిన విషయములలో కొంత భాగము పోషించెను, అటులే తమ రాష్ట్రములకు మాత్రమే సంబంధించిన విషయములలో బ్రిటిషిండియావారు జోక్యము కలుగజేసికొనఁగూడదనియు, హిందూజాతీయ కంఠటికిని సంబంధించిన విషయములయందు మాత్రము తమ యభిప్రాయములను గూడ తీసికొనవలెననియు నుపన్యసించియుండిరి. ఈ యభిప్రాయములనే ఈనడుమ మైనూరు శాసన నిర్మాణసభయెదుట నుపన్యసించుచు దివాన్ విశ్వేశ్వరయ్య గారును ఈ యేటి సంస్థానాధీశుల సభలో వికసీరు మహారాజు గారును తెలిపుచుండిరి. గవర్నరు మెంటు కూడ ఈ సంస్థానములకు సామ్రాజ్య విషయములలో కొంత యధికార మియ్య నుద్ద్యత్తులనుటకు మొన్న ఎండనునందలి సామ్రాజ్యయధ్యసభకు పంపబడిన హిందూజాతీయ ప్రతినిధులు ముగ్గురిలోను సంస్థానముల పక్షమున వికసీరు మహారాజు గారిని కూడ పంపుట నిదర్శనము. సామ్రాజ్యమునందు వీరి కెట్టి స్థాన మియ్యవచ్చునో యింక విచారితము.

వైస్రాయును ఎగుమతి దిగుమతులవైషమ్యములను వారికిని మనకును సంబంధించిన వనుట నిశ్చయము. ఈ పన్నులవలన స్వదేశసంస్థానముల వర్తకమునందును పరిశ్రమలయందును చాల మార్పులు కలుగవచ్చును. మైనూరు ప్రాదరాబాదు మొదలగు సంస్థానములను తీసికొంటేమేని చానికిని విదేశములకును జరగన వర్తక వంతయు బ్రిటిషు

వండినాలోని కెత్తపట్టణముల వ్యాపారమునకు వెళ్లవలసియుండును. వారి విదేశములకు పంపు సరకులమీద చాల హెచ్చయిన పన్నును ప్రేమవారి విధించుట వారి టిక్కు హెచ్చి ఇతరదేశము లాడకుండు కొనుట మానవచ్చును. అట్లు మైనూరు వర్తకులకు ఆ సామగ్రియు జేయువారికిని చాల కష్టము కలుగవచ్చును. లిగ్నానామొల మొదలగు సుప్రతికమునందు సంస్థానములకును ఈ వాధతమింపవచ్చును. వీలయినచో, వా చైనను బ్రిటిషువారికే విధింపఁజేసి యెగులించుట వచ్చును. ఇట్టికే యవలంబింపవలెను కాని, ఎట్టి స్వేచ్ఛకును అవకాశము లేదు. ఈ పన్నులకు నిర్ణయించుటలో ప్రస్తుతము ఈ సంస్థానముల కెట్టి యధికారమును లేదు. ప్రస్తుతిస్థితియందు మరొక యంగదృష్టును చూచుట. పూర్వము బ్రిటిషు గవర్నరు మెంటువారి సంస్థానములతో వ్రాసికొనిన మొదలండికల ప్రకారము వారి శత్రువులనుండి యెట్టి యపాయమును రాకుండ కాపాడుట వారి పూచీ. కాని, శత్రు ద్వారాతోనో వైవాళితోనో యుద్ధము కలుగుననుకొనుట, అప్పుడు ఆయుధము పట్టుటకు అర్హులగువారిందలి యుద్ధము చేయవలసియుండును. అప్పటికిని ఈ సంస్థానములు ఒక్క మునుమనిగ గాని ఒక్క మామాయిని గాని పంపక యూరకుండ వచ్చును. వాని పట్టు ముండిన పంపవచ్చును గాని, వారు పంపని యెడల వారి నే మనుటకును మన కధికారము లేదు. కావున, దేశమున కాపాడు భాగం చుండును బ్రిటిషిండియావై నే పడును కాని, అందువలన కలుగు నుభయము కాలిని ఈ సంస్థానములవారు కూడ అనుభవించును. బ్రిటిషిండియాయును స్వదేశసంస్థానములును ఒకే రాజ్యాంగమునందలిముదవలెనన్న, ఈ యంగదృష్టు లన్నియు తొలగవలెను. బ్రిటిషిండియానుందలి రాష్ట్రము లన్నిటికిని ఆ యారాష్ట్ర విషయములలో పరిపూర్ణ స్వాతంత్ర్యముండవలెను. స్వదేశసంస్థానములు కూడ బ్రిటిషిండియానుందలి రాష్ట్రములవలెనే తమకు మాత్రమే సంబంధించిన విషయములలో నిష్పటియై స్వాతంత్ర్యమునుభవించవచ్చును. బ్రిటిషిండియానుందలి రాష్ట్రములవలెనే వీరు కూడ పూర్ణాధికారములు గల ప్రజానిర్వచితసభ్యులనే కలిగియుండు శాసనసభలను స్థాపించవలెను. ఈ శాసనసభలను గూర్చి వీరిని నిర్బంధము చేయుటకు బ్రిటిషువారి కెట్టి యధికారమును లేదనెదరేమా. బ్రిటిషిండియానుందలి ప్రజలు స్వాతంత్ర్య మనుభవించుచున్నపుడు ఈ సంస్థానములందలి ప్రజలు కూడ అట్టి స్వాతంత్ర్యమునకై పోరాడితిరుదు రని నమ్మవచ్చును. అదియును గాక, కొన్ని యేండ్లలో నట్టి శాసనసభలను మీరు స్థాపించిన గాని మీరు సామ్రాజ్యశాసన సభలో ప్రాతినిధ్య మిచ్చుటకు బ్రిటిషిండియా ప్రజ లొప్పు రని తెలియజేసినయెడల, వీరు తప్పక అట్టి శాసనసభలను నిర్మించు రని నమ్మదగినది.

ఇంటియ గాక, హిందూజాతీయ సంఘము (ఈ సంస్థాన ప్రజలములయందు కూడ) పోస్టు టెలిగ్రాఫు రైల్వే కష్టము

లియ్యండినాను. అందు వివాదమును భవంతులను నగుచున్న
 సంస్థానము కిద్దలు ప్రతినిధుల నిచ్చినాను. ఈ సభయందలి ప్రతినిధి
 లందఱును ప్రజలచేతనే నుభవ్యరీతియను లేకుండ కెన్నుకొనినవార.
 ప్రజలసంఖ్యను బట్టి క్రింది సభకు ప్రాతినిధ్యము క్రిందియను లవాహ
 ప్రపంచమునందలి నాగరకరాజ్యము లన్నిటియందును ఆవలంబం
 బదుచున్న. నిఘాన సభను అనగా పునఃసభకు కుడించి క్రింది కెన్ను
 మున్ను. ఇంగ్లండునందలి లార్డులు అనగా పునఃసభకు ఎడమచ
 సభను మనము నిర్ణయించుటలనుకొనుట యనుభవము ఇండ్లమువా.
 కూడ లార్డులు సభను మాన్పుటకు ప్రయత్నించుట గలుపుచున్నాను.
 ప్రస్తుతస్థితిలో ఇండ్లమువా కెన్నునక కెట్టి యధికారమును లేదు. అ
 యున్నను లేట్లంగనే పరిశీలించవచ్చును. సయ్యురెండు సభయొక్క
 యుపయోగము మొదటి సభ తొందరపడినప్పుడు ఆ ప్రమాదము
 నివర్తించుటకు, ఆ సభలోనివాని క్రింది సభలోనివాంకంపై వెన్నెక్కి
 యనుభవమును జ్ఞానమును కలవానిగా నుంచవలెను. తండ్రి తల్లివారి
 కొడుకు పుట్టుకవల్లనే రెండవ సభలో ప్రాతినిధ్యము సంపాదించు
 నెడల, అట్టి సభ యుంచిన ప్రయోజనము లేదు. ఇంక జర్మనీయందు
 వలె కెన్నుసభలోనివాని వేర్వేలు రాజులచే నిర్వహితు లైనయెడ
 లను లాభము లేదు. పోయి ప్రజారాజ్యము నవలెను గాని, సంస్థా
 నాధీశులయొక్కయు గవర్నరు జనరలుయొక్కయు సభికార
 మక్కరలేదు. ఇకనీరు మహారాజు గారు వెన్నె చెప్పినట్లు, ఈ
 కెన్నుసభలో స్వదేశసంస్థానాధీశులు మాత్రమే యుండుటకు
 బ్రిటి పిండియా ప్రజ లావును. వీల యన, ప్రతిపక్షయమునను వా
 రడ్డుపడిన మనము చేయున దేమియు నుండదు. 28 కోట్ల బ్రిటి
 పిండియా ప్రజలు తమతో నెట్టి సంబంధమును లేనట్టియు రాజ్య
 నిర్వహణ మన నెఱుంగనట్టియు రెండు మూడు వందల సంస్థానా
 ధీశుల యధికారము క్రిందికి వచ్చుట కెప్పటికిని ఇచ్చగించరు. ఆ
 కెన్నుసభలో బ్రిటి పిండియాకు కూడ నుచిత మగు ప్రాతినిధ్య
 ముండితీరవలెను. అట్టి సభలో సంస్థానాధీశులు కూడ సభ్యులుగా
 నుండుట వారికే యవమాన మని తలచెదను. వీల యన, వారు హాదా
 యందు బ్రిటి పిండియానందలి గవర్నరు లుండును చక్రవర్తి గారి
 ప్రతినిధులను బోలియుండును. వాదప్రతివాదములలో దిగుటకు
 వారికి తగు జ్ఞాన ముండదు. ఉన్నను, వారి మర్యాద కది భంగకర
 ముగా నుండును. ఈ యభిప్రాయమునే “స్వదేశసంస్థానముల సమ
 గ్రహము” అను పుస్తకమున మైసూరు సంస్థానవాసి యొకరు తెలియఁ
 జేసినట్లు వింటిని. దీనిని బట్టి సంస్థానములకును బ్రిటిషు ఇండియా
 కును ఉచిత మగు ప్రాతినిధ్యము కెన్నుసభలో నుండవలె ననియు
 సంస్థానాధీశులు గాని వారిచే నిర్వచించబడినవారు గాని యందులో
 సభ్యులుగా నుండఁగూడ దనియు నిర్ధారణ యైనది. కాని, ఈ ప్రాతి
 నిధ్య మెట్లుండవలసినదియు, అనగా ఏ ప్రదేశమున కెందఱు ప్రతినిధు
 లుండవలసినదియు నిర్ణయింపవలసియున్నది. ఆ మెరికాయందును కనడా
 దక్షిణాఫ్రికా ఆస్ట్రేలియా స్థానములయందును ఉన్నట్లు అన్ని భాగ
 ములకును సమానప్రాతినిధ్య మంగీకరించుటకు హిందూదేశమున వీలు

లేదు. ఆ దేశములలో ఒక భాగమునకును మరొక భాగమునకును
 సామంఖ్యయందు. ఇది భవంతులను గాని అధికవ్యత్యాసము లేదు.
 ఉదాహరణ అన్ని భాగములకును సమానప్రాతినిధ్య మిచ్చుటకు వారికి
 నుపపదించి. కాని, హిందూదేశమున వా పద్ధతి యవలంబించి
 యెడల, లెక్కల సామంఖ్య గల భవంతుల సంస్థానమునకును 4 కోట్ల
 లో లక్షల సామంఖ్య గల దెంగాలుకును సమానప్రాతినిధ్య మియ్య
 కలసివచ్చును. ఇంతకుండు సందర్భ ముండవలెదు. ఈ విషయమున
 సమము జర్మను రాజ్యాంగకంఠమును చూచి నేర్చుకొనవలసియు
 నున్నది. జర్మనీలోని ప్రభుత్వమున ప్రజాకు 17 గురు ప్రతినిధులు
 కలరు. కొన్ని భాగములకు ఒకే ప్రతినిధి కలఁడు. మనము కూడ
 యిట్లే యసమానప్రాతినిధ్యమును నెచ్చెలు భాగముల కియ్యవచ్చు
 ను. కాని, అట్లెచ్చుటలో వేర్వేలు భాగముల ప్రత్యేకవ్యక్తిత్వమును
 దృష్టియందుంచుకొనుటయె గాక, జనసంఖ్యను బట్టి వచ్చెడి యస
 మానము ఏ లైసంతకము తగ్గించుటకును ప్రయత్నింపవలెను.
 అనగా, మనకును సంస్థానమున కొక ప్రతినిధి నిచ్చితిమేని, 4 కోట్ల
 జనసంఖ్య గల దెంగారాజధానికి 2 లక్షల కొక ప్రతినిధి చొప్పున
 తెక్క చూచిన 183 మంది ప్రతినిధుల నియ్యవలసివచ్చినను, అట్లు
 చేయుటకు ఒదులుగా ఏ దేశమంద్రు ప్రతినిధులను మాత్రమే
 యియ్యవచ్చును. ఈ పద్ధతి ప్రకారము కెన్నుసభయందు ప్రాతినిధ్య
 నెట్లుండవలసినదియు నిర్ణయించి క్రింది పట్టికలో కనఁబఱచి
 యున్నాను:

సామ్రాజ్యకెన్నుసభ

బ్రిటిషిండియా	ఆఫ్రికను సంఖ్య	
చెన్నరాజధాని	...	7
దెంగాలు	...	7
బొంబాయి	...	7
ఆగ్రా బొంబాయి గాఢ్రములు	...	7
బర్మా	...	5
బీహారు ఒరిస్సా	...	5
పంజాబు	...	5
మధ్యరాష్ట్రములు బీహారు	...	4
అస్సాము	...	2
బ్రిటి పిండియా మొత్తము	...	49
సంస్థానములు		
హైదరాబాదు	...	5
మైసూరు	...	3
బరోడా	...	3
కాశ్మీరము తిరువాన్కూరు గ్వాలియరు ఇండూరు జయపూర్		
భూర్ బాథ్ భూరు పాటియాల, ఒక్కెక్క సంస్థానమున కిద్దలు ప్రతినిధుల చొప్పున	...	14

సాత్త్విక నిరోధము

వల్లూరి సూర్యనారాయణరావు పంతులు గారు, ఓ.ఏ., బి.ఎల్., ఎల్.టి.

మ రాజకీయాంధోళనమును సాత్త్విక నిరోధమును నది విబాధనానుకూలాయుధములలో ప్రధానమైనదిగా గొంధి గారు దక్షిణాఫ్రికాలో జరపగలిగిన చర్యలవలన మనవారు గ్రహింపగలిగిరి. కాని, వెక్కువేల సంవత్సరములనుండి మన దేశీయులు బలవంతుల చార్జన్లమును బాపుటకు దీనిని జయప్రదముగ నుపయోగించుచుండినట్లు మన పురాణములు మొదలగు పూర్వచరిత్రలవలన స్పష్టపడుచున్నది.

శరీరబలముకంటె ఆత్మబలము వెక్కువ ముండు లెక్కువ బలీయమైనది. రాజకీయబాధలను గాని మరయే యితరబాధలను గాని తొలగించుకొనఁదలచినపుడు జనులు తమ యాత్మబలమునే సదా యుపయోగించుచున్నయెడల, ఇప్పటి యనవసరపు కష్టములకు మనము లోనుగాకుండియుండుము. ఒకానొకప్పుడు బలము నుపయోగించుటవలన జయప్రద మగు ఫలములు త్వరలో కనిపింపకపోయినను బాధ లేదు. పరిపాలకులకుఁ గాని ఇతరప్రజలకుఁ గాని ఏ విధమైన హానిని కలుగఁజేసినవారము కాము. మనమే యిడుమల నొందుదుము. దీనిలో అపజయ మనునది లేనే లేదు. దీని నుపయోగించిన కొలది మనుజుఁడు మరింత ధైర్యవంతుఁడై క్రమక్రమముగ తాను స్వార్థత్యాగమూర్తి యగుచుండును. న్యాయముకొరకు ఈ శక్తిని ప్రయోగించుచపుడు దీనిని శరీరబల మెంత గాఢముగ నెదుర్కొన్నను తుదకు సత్యము జయించితిరును. ఈ యాత్మబలము నుపయోగించువారు అనేకకష్టములకు పాలైనప్పటికిని ఆ కష్టములే వారికి ఆనందజనకము లగుచుండును. కాబట్టి, ఈ యాయుధము నుపయోగించువారు ధనదారపుత్రాదులను లక్ష్యము చేయక మిక్కిలి ధైర్యవంతులుగ నుండవలెను. వీరు తమ శరీరబలము నుపయోగించి, ఇతరుల నెన్నటికిని ఎంత మాత్రమును బాధ నొందింపఁగూడదు; 'అహింసా పరమో ధర్మ' యను నీతివాక్యమును మఱువఁగూడదు.

తన శరీరముకంటె తన యాత్మ వేఱుగా నున్నదని గ్రహించినవాడే ఈ శక్తి నుపయోగింపఁగలఁడు.

తన ప్రభువుల చూడ్చు న్యాయ మైనవి కావని తాను త్రికరణశుద్ధిగ నమ్మినపుడు వాని నుల్లంఘించుటలో తన ప్రాణము నైనను గోల్పోవుటకు సంసిద్ధుఁడుగా నుండవలెను. ఇట్టివాఁడు తన శత్రువులను కూడ ప్రేమింపఁగలఁడు. ఒక రక్తపు బొట్టయిన పడకుండ, ప్రయోక్తలను లక్ష్యభూతులను కూడ తరింపఁజేయఁగల మహాద్భుతశక్తి ఈ యాత్మశక్తియే యని చెప్పక తీరదు. ఇది అనేకధారలు గల వాడియైన కత్తి. దీని ప్రయోగమువలనఁ గలుగు ఫలములు బహుదూరము వ్యాపింపఁగలవు. ఈ కత్తి త్రుప్త పట్టదు. దీని నెవరును దొంగిలించలేరు. ఈ కత్తి నుపయోగించువారిలో ఎంత పోటీ యేర్పడినను, వారికి అలసట యను నది యుండనే యుండదు. ఈ కత్తికి బల లేదు. దీనిని బలవంతముగ ఎవరును లాఁగుకొని పోలేరు.

రాజకీయసంస్కరణములు కావలె ననువారు స్వార్థత్యాగులై యుండవలెను. వీరు ఏ విధమైన చార్జన్లము నుపయోగింపక తామే కష్టముల ననుభవించుటకు సిద్ధముగ నుండవలెను. అసూయను తమ ప్రేమ చేత జయింపవలెను. మోటు బలమైన శరీరబలమును తమ యాత్మశక్తిచేత జయింపవలెను. మనుష్యమాత్రులైన రాజులయందలి భక్తి దైవభక్తికి లోబడవలెను. మానవనిర్మాణముకంటె దైవనిర్మాణము వేఱుగా నున్నదని తన మనస్సాక్షి గట్టిగ బోధించుటచేత, మొదటి దానికి తాను లోబడనపుడు, ఒకవేళ తన యభిప్రాయము పొరబాటునను, తానే బాధలను పొందును గాని ఇతరులకు ఎట్టి కష్టములను కలుగఁజేయఁడు. తా నెట్టి బాధలను పొందుచున్నను, రాజ్యాంగనిర్మాణము యథాప్రకారము నెమ్మదిగా దానియంతట నది సాగిపోవుచుండును. ఒకవేళ తన యభిప్రాయమే న్యాయమైన దైనయెడల, పరిపాలకులు ఏర్పడిన శిక్షలకు మిక్కిలి సంతోషముతో తాను లోబడి భవిష్యత్ఫలములను కాలమునకును బహుజనాభిప్రాయమునకును వదలివేయుచుండును.

ఈ యాత్మశక్తి నుపయోగించుటకు ప్రతివాఁడును

తగడదు. గాంధీ జీలకు మహారాజుల వంటివారు అరుదుగా నున్నారు. ఈ యభ్యాసములో శత్రుత్వం యున్నది. గాని నిర్భయత్వ మలవడదు. మనము పిజ్జీకపందల మగుట ఇతరులను హింసించుటకు శక్తి చాలనివార మగుటవలన కాదు, చచ్చుటకు ధైర్యము లేకపోవుటవలననే. వాళ్ళాత్మదేశములలోవలెనే, మన యిండియా దేశములో కొండలు అరాజకులు ఒయలుదేలి తమ దేశమునకు హాని కలిగించుచున్నారని దురభిప్రాయపడి ఇతరులను హత్య కావించుచుండిరి. వీరు సమక్షేతముతో దేశసేవ చేయుచున్నా మనెడి దుర్భ్రము కలిగి ఇట్టి దుష్టకార్యములను చేయుచున్నారు. కాని, వీనివలన ఎట్టి ప్రయోజనమును లేదు సరి కదా, వీరు తమ దేశమును మరింత కష్టముల పాలు చేయుదురు. ఇట్టివారు నిస్సందేహముగ పిజ్జీకపందలని చెప్పవచ్చును. తమ కడుపులో నున్నదానిని వెలికి గ్రక్కలేక, జైలునకు పోవుటకు సిద్ధముగా నుండజాలక రహస్యముగ నిరపరాధులను విమోచనముగ చంపి వీలైనయెడల తప్పించుకొని పాటిపోవుటకు ప్రయత్నించువానిని ఫిరు లని యెట్లనగలము? ఇట్టి హంతకులు స్వరాజ్యపరిపాలనమును మాత్రము సాగనిచ్చెదరా? వీరు తమ దేశమునకు గాని తోడి మానవులకు గాని తుదకు తమ యైహికాముష్మిక సుఖములకు గాని యెట్లు తోడ్పడజాలుదురు?

ఈ సాత్త్వికనిరోధమునే సత్యాగ్రహ మని గాంధీ గారు గుజరాతిభాషలో వాడుచున్నారు. ఇది మత సంబంధ మైన యాయుధము. మతమందు నమ్మకము గలవారే దీనిని తెలివితోను ధైర్యముతోను ఉపయోగించగలరు. ప్రజలందఱు అంబరీషుడు మీరాబాయి మొదలగువారు సాత్త్వికనిరోధకులే. వాళ్ళాత్మలు తమ భుజశక్తిచేత స్వరాజ్యమును సంపాదించుకొనగలిగిరి. దానిచేతనే, వారి స్వాతంత్ర్యమునకు భంగము కలుగవచ్చును. మన యిండియా దేశమువారు తమ యాత్మ బలముచేతనే దానిని సంపాదించుకొనవలసియున్నది. ఎట్టి కృషియు లేక ఉచితముగా ఈయబడిన స్వరాజ్యము స్వరాజ్యమే కాదు. దాని నెప్పుడు నిలుపుకొనజాలము. ప్రజలు తమ శక్తిని తాము తెలిసికొనజాలనపుడు వారిలో నిజ మైన యుద్బోధ కలుగనే కలుగదు.

సాత్త్వికనిరోధి తన పరిపాలకులకు ఎట్టి తొందరను కలిగించడు. అవిధేయుడుగ నెప్పుడు కనబడడు. పాలకులు తప్పులు చేయుచున్నారని తాను నమ్మినపుడు,

వారి యకార్యకరణములను బహిరింగముగ నిర్భయముగ విమర్శించును. శత్రుస్వృతులకు వ్యతిరేకముగ నడచినా, దని పాలకులు విధించు శిక్షలను సంతోషముతో అనుభవింతును. రాజులకు భయపడి తన విధాయకకృత్యములను విడువడు. సహింపదగిన కష్టములకు సర్కారువాడికి పిజ్జీకపాలు పెట్టుకొనవచ్చును గాని, సహింపదగూడనివానిని తొలగించుటకు సాత్త్విక నిరోధముకంటె మేలైన యాయుధము లేదు. దీనికి రాజాధిరాజులు కూడ తప్పుక లొంగిపోవుదురు.

ఈ సాత్త్వికనిరోధాయుధము బలహీనుల కేర్పడిన దని తృణీకారముగ కొందఱు అనెదరు. యుద్ధరంగమునందు ముండు సైనికునికంటె ఈ సాత్త్వికనిరోధి యెక్కువ ధైర్యవంతుడగు నుండవలెను. మొదటి వానిది తాత్కాలికముగ కలుగజేసికొన్న శౌర్యము. ఈతనిది యావజ్జీవము పెంచి పోషింప వృద్ధి యగుచుండు శౌర్యము. నిజము మాట్లాడిన రాజద్రోహదోష మైనను, నిజమునే ధైర్యముగ పలికి శిక్ష నొందుటకు సిద్ధపడినవాడే నిజ మైన సాత్త్వికనిరోధి. ఇట్టివానితో పెక్కువేలమంది కారాగృహమునకు పోవుటకు సిద్ధముగా నుందురు.

ఈ సాత్త్వికనిరోధము ఒకే సమయమందు ఒకే స్థలమందు పెక్కుమంది కలసి చేయవలసియుండు ననియు, సర్కారుద్యోగములను ఒకేసారి మానివేయుట పన్నుల నందఱు ఒకేసారి నిరాకరించుట జరుగవలె ననియు, ఇట్టి యైకమత్యము మన దేశములో రాజుల దనియు, కాబట్టి సాత్త్వికనిరోధాయుధమువలన రాజకీయసంస్కరణములు కలుగుట తటస్థపడ దనియు కొందఱి యభిప్రాయము. వీరు సాత్త్వికనిరోధతత్త్వమును సరిగా గ్రహింపలేదు. సర్కారువారిమీద ఒక్కసారిగ కొంతమంది ప్రజలు కుట్రచేసి కత్తి కట్టవలసియుండు ననుట తప్పు. పాలకులమీద ఏ విధ మైన యసూయ గాని మన కుండగూడదు. ఎవరు తనతో చేరినను చేరకపోయినను తన విధ్యుత్తకార్యమును తాను చేయుచు, సర్కారువారు విధించు శిక్షలను ధైర్యముతో అనుభవించుటకు సిద్ధముగా నున్న వ్యక్తియే సాత్త్విక నిరోధి. తనతో పెక్కుమంది చేరినయెడల తనకు శిక్ష తప్పు నేమో యని యెదురుచూచుచుండబోవాడు. ఈ సాధనము నుపయోగించుటకు తగడదు.

ఆంధ్ర కవుల య పరాధములు

భావదానులు రాను కృష్ణ కవులు

ఆంధ్రలోకోశకాము సారంభ

భావమును చూచుచున్న తెలుగు.

జేయుచున్నా ఈ యెఱుఁ బడాయి గాక

తొలగిత యెఱుఁపఁబడి పెండులకుఁ జెప్పఁచి.

క. నారాయణభట్టరకుఁ

గూఁమి సహసాఁగి జేసి కొని కొండెన్

నేపించి నన్న పాద్యుఁడు

వీటిఁడి గా లేమి? కొలఁగి విన్నాఁడునెన్.

ఉ. వీర్యము సర్వముఁ గెనుగ్గఁజేటుగ దక్కెన మాకొ నాలుగో

మిర్యములట్టి పద్యముల మేల్మిన్న పోలుపనా నభ్యంతా

చారుని భారతంబు కని వైఁపక నన్నయి చేసినట్టి దు

స్కార్యము సీరగౌరవముఁ గాల్పడె? నిక్కర యేని యెక్కడన్.

తే. సరసకవిరాజు మంత్రి భాస్కరసిన్హ

నెక్కు డగువాడ నని కగా యెఱుఁపెగడ

మఱుల దెనిగింపఁ బూనె రామాయణంబు

నూగుఁ జేరును లేకుండ నూరికి చెడ.

తే. పామరుఁడువోలెఁ దిక్కనసోమయాజి

తెఱచి యాంధ్రీకరింపక విడిచినట్టి

భారతమున వేల్వెట్టఁబట్టి కాని

యెఱుఁపెగడ బండాఁగ మెవ రెఱుఁగరు?

క. మన యెఱుఁగన హరివంశముఁ

దెనిగించినవాఁడు నందిచే నాచన సో

మన యుత్తరహరివంశముఁ

గనఁడీ! యది యెంత చక్కఁగా నున్నదియో.

తే. అచ్చతెనుఁగు పదంబుల నిచ్చకొలఁది

బుచ్చి తలతిక్క యన్వయములను బెట్టి

పాదుచేసెను నన్న యభట్టు దారి

యుభయకవిమిత్రులవ! త్రిక్కయొజ్జ గారు.

తే. తనకు సంస్కృతభావలోఁ దగిన కత్తి

లేమి మొఱుగఁగఁ దిక్కనసోమపీఠి

యట్టె బిగబట్టి యొక జ్ఞోక మల్లెఁ గాక

యుభయకవిమిత్రులవ! మే ప్రభు వునంగె?

క. చన మాట తనకె తెలియక

చని యొక పాత్రుఁ వాక్యసందర్భంబున్

ని యొక పెడఁచిచి

1 ఏక సాండ్త్యంబు వేట యనిగఁగనెలా?

9

క. కొమ్మన కొడుకొ కయిరకుఁ

గుమ్మరి గురవయ్య లేఖకుండు! యిది యె

ల్లం దారాశయన కొక

2 కొమ్మ గలుగుఁ జేల్పు వ్రాయఁ గుడిచిలాగో?

10

తే. గురుకులక్లిష్టఁ డయి విద్యఁ గఱవఁగోక

సహజసాండ్త్యంబు నటించు సంబరపడు

పోతనామాత్యు నే రాజు పూజ నేయు?

దేవరల దయ్యములను సీరింప కేమి?

11

క. ఏ కాలమందుఁ గానీ

వ్యాకరణాదులఁ బ్రశస్తి వదలిన కవులం

తేకొందుఁ నృపులు; కొండ్రె య

4 వాకు లిని చవాకు లిన్ని వలికెనువారన్!

12

ఉ. పాడి కవిత్వ మల్లు పోతరాజును ఘోరు

వేడు పిలిచి గౌరవింపరామి

హలికుఁ డయి రేగి యవనీశ్వరులఁ దిట్టె

5 చక్క ద్రాక్షపండ్ల వామడి గతి.

13

తే. రావు సర్వజ్ఞసింహభూరమణితోడ

బావ శ్రీనాథకవిసార్వభౌముఁ డేము

చెప్పి తత్కరుణాపాత్రుఁ జేయు పదప

6 భోగినీదండకము నాఁడె సోతరాజు.

14

ఉ. డారును బేరు లేక పడియున్న తఱిన్ మడి గట్టుకొన్నటుల్

నేరును లాదుచుండెద రనేకులు, లభ్యము గాఁగ నెట్టి క

క్కుఱితి తేని సిద్ధపడి కొంచెపుఁ గార్యము లాచరింతు, రి

7 తీరు ప్రపంచమందుఁ గలదే; మన పోతన నెన్న నేటికిన్?

15

తే. ఆంధ్రకవిచక్రవర్తుల కందఱునకు

నీ పలుకు చాలు మేలుబంతి యగుఁగాక!

తెలుఁగు సేతయె కా? స్వతంత్రించి నీవు

8 చేసినది యేది? శ్రీనాథ! చెప్పుకొఁగ.

6

జ. చుట్టవలె కెట్టి మంచీర్చివడఁ
చుట్టవలెనన నాఁ డెఱచితి
వని స్వయంప్రకాశ్యుని యేక పెచ్చునొ
చుట్టవలెనా? కమలవాదసాత్తి!

17

తే. క్షేమకావ్యంబుఁ డే! మేషయశముఁ
గలవ మంగి నూన గడుమువాడె
కాని, గుడ్డును ద్రని యెమి? గాఢంబుఁ
డెఱుఁగుఁ జేసినవాఁడు మైదిమని పగిలె.

25

శే. ఎఱచిఁ దినువాఁడేనియు నెమ్మ మెడకుఁ
గట్టుకొందురె? శ్రీనాదకవికవణ్య!
సానికూతుల కగుల మోకానుచును
బలికెత్తి? స్వభావము బయలుగాను!

18

తే. కవచధోరణి కల్పనాగౌరవంబు
శబ్దసౌష్ఠ్యవమును దెన్న సంబంధె;
బోగఁపుఁబడంతులూ కలౌపూర్ణకథకు
తెత్తిన ప్రధాననాయిక! లెంత తప్ప!

26

శే. టంకములఁ దీగ్ధ చూడే కదాని గిన్నె
లందు బొజన మొనరించి యందలంబు
లెక్కి లెగిన గొప్ప కవీశ్వరుండె
యను శ్రీనాథుఁడు, గుణాధ్యుఁడగునా? రాడో?

19

తే. తగని గర్వంబుడంజేసి తన్నుఁ దానె
పొగవెక్కినవాఁ డటంచుఁ జెప్పదురుగాక,
నాలి పలుకులు రావు తెనాలిరాచు
కృష్ణక? నోట బంగారు గిలకదీట.

27

శే. స్థూలమాలికచే వాశపత్త్రపుస్త
కాటవుల నర్థపుండరువాట్లు గొట్టి
కొఱతఁబడు నని తుకచిని గూరి తిట్టి
వెద్దన యొనర్చినట్టి తప్పిదము నదియె.

20

తే. ఒకఁడు స్వప్నప్రకారము నుగ్గడింప
నెల్లవారలకుఁ గలతె తెల్లవార్లు
నవ్వుదు రను తలంపు లే దెవ్వరికిని
పెరువొన నేమిటికి నట్టి బీద కవుల?

28

తే. మారన కథావిధానముఁ జూఱలాడి
కోకి శ్రీనాథు డెరువులఁ గొల్లగొట్టి
చునుచరిత్రం బొనర్చి వెద్దన గడించె
నాంధ్రకవితాపితామహం డన్న బిరుదు.

21

తే. దేవతాస్థానంబును దేశనగర
రాజవర్ణనములు కథాగర్వన యంత
త్రొక్కి విడిచిన పుంతయే దిక్కుమాలి
కవనముం జెప్పదిగిన పజ్జానిధులకు.

29

జ. మనుచరిత్ర మందుకొని రాజు వెద్దన
పల్లకీఁ దన కేలఁ బట్టి యెత్తె
నడిగినట్టు లగ హారంబు లిడె ముక్కు
తిమ్మనార్యుకంటె పట్టె డనియె?

22

క. గానటబీసట వేలుపు
బాసం బరియించి యాంధ్రభాషాగ్రంథా
భ్యాసము లేకయె తెలుగులఁ
జేసెద మనుచుండు బుధులు ని గ్గెఱుంగరాకో?

30

శే. తనకు సంతఃపురమునకు మనసులందు
నెడమడుగు పుట్ట ముద్దు లొల్పెడు నుదులను
పారిజాతాపహరణంబుఁ బల్కి మార్చి
నట్టి తిమ్మన ఋణము రా జెట్టు తీర్చు?

23

శే. పూర్వకవిరాజులకు నిది భూషణంబా
దూషణమొ యనుకొనుడు మీ తోఁచినట్లు;
నన్నయాదుల పట్ల మాకన్నఁ గూర్చి
గలుగువారలు లేగు జగమునందు.

31

తే. కృష్ణరాయఁడు చేసిన విష్ణుచిత్ర
కావ్యమందలి భావము ప్రావ్యమె యగు;
నెన్ని మార్లు పఠించిన నెఱుకపడని
వట్టి పానాణపాక మెవ్వండు నడుపు?

24

తే. మద్రనగరాంధ్రవిద్వత్సమాజదత్త
నూత్నవిషయక్రియాలభరత్నఖిలత
హేమబిరుదాభిరాములు రామకృష్ణ
రచయితలు పితృపురయుతరాజగురులు.

32

ఉ. తెక్కలు కట్టుకొన్న గతి రివ్వన నేగుదు వంచు కాలమా!
ఎక్కవి వ్రాసెనొక్కొ? భరియింపంగరాని వియోగబాధ వాఁ
డిక్క నిమేషమున్ బడసియుండఁడు, నిక్కము; కాకయున్నచో,
ఇక్కరణిన్ రచించునె యెంతటి జ్ఞానవిహీనుఁడనియున్?—కా. గో. రా.

MR. AUSTIN CHAMBERLAIN

SIR JOHN F. BURNETT

MR. ROBERT ROGERS

మె. ఆస్టన్ చాంబర్లెన్ గారు

సర్ జాన్ బర్నెట్ గారు

మె. రోబర్ట్ రోగర్స్ గారు

Mr. W F MASSEY

Dr. BEITHMAN HALLWEG

HON. ROBERT LANSING

మె. ఎఫ్. మాసీ గారు

డాక్టరు బైత్మన్ హాల్వేగ్ గారు

హె. రాబర్ట్ లాన్సింగ్ గారు

HON. JOSEPHUN DANIELS

HON. NEUTON D BAKER

HON JAMES W. GERARD

హె. జోసెఫన్ డానియల్స్ గారు

హె. న్యూటన్ డి. బేకర్ గారు

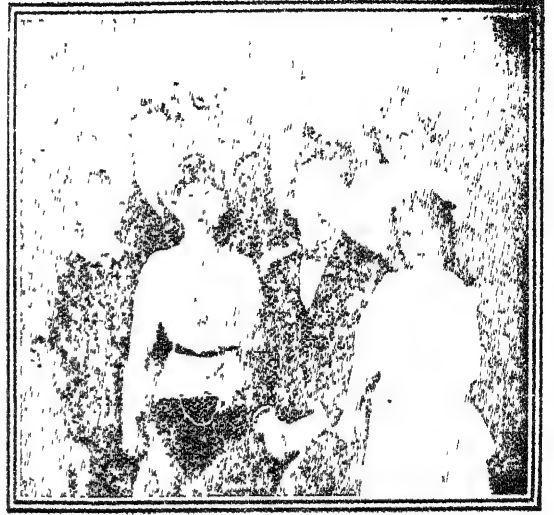
హె. జేమ్స్ డెర్బియం, జెరార్డ్ గారు

KING ALEXANDER OF GREECE

గ్రీసు దేశపు రాజు అలెగ్జాండరు గారు

THE GREEK ROYAL FAMILY

గ్రీసు దేశపు రాజుల కుటుంబము

JOAN D'ARC AT RHEIMS

రీమ్సునంద జోన్ డి ఆర్కు గారు

GEORGE WASHINGTON

జార్జి వాషింగ్టను గారు

మోటారుబండ్లు, మోటారు క్రొక్కడు బండ్లు గల

మహానుభావులారా!

ఈ సంవత్సరము ప్రపంచముం దంతటను ఘోర సంగ్రామముతో కూడుకొనుటచే మీ బండ్లకు వలయు పరికరములను కొనుటలో మీరు కొంచెము వాగ్రత్తగ నుండవలయును. కొంచెము నిదానింపవలయును. మోటారుబండ్ల ఇంజనరులు అనేకమార్పులను జేరినవి. కాన మంచివి గొనుటలో విశేష పరిజ్ఞాన ముండవలయును. మంచి వానిని కొనుటలో గూడ అనుభవము కలిగియుండ వలెను. సరియైన ధరలు, నమ్మకమైన వస్తువులు వలయు నన్న మా పేర వ్రాసి తెలిసికొనడు. క్రొత్తవిధానములతో మేము పరిశీలించి మీకు సౌకర్యములను కలుగజేయగలము. అనుభవశాలు రగు ఇంజనీరులు గూడ మా వద్ద నున్నారు. 25 ఏండ్లనుండి పైకిలులను అమ్ముచున్నారము.

మరమ్మతు చేసి విఖ్యాతిగడంచినారము. 15 సంవత్సరములనుండి మోటారుబండ్ల నమ్ముచున్నారము. మా వద్ద ఈ క్రింది బండ్లు వాని పరికరములు ఎల్లప్పుడును ఉండును.

మిచిలికాబండి, పైకిలు పైరులు	ల్యూకాస్ పైకిలు మోటారు పరికరములు	ప్రెస్సెస్ వ్యాక్యుం యి తర మంచి చమురు	అశ్చెర్యకరమగు నునుపు నిగారింపు జేయు పదార్థము	డైనమో బ్యాటరీలు మాగ్నిటోసు తదితర పరికరములు

మీ బండ్లకు రంగుగాని మరమ్మతుగాని వలయుచో మా కంపుడు. సరిపరచి మీ కప్ప గించెదము.

(10)

అడినక కంపెనీ, మదరాసు.

మేము వందలకొలది నేర్పరులుగ పనివారలను మోటారుబండ్ల పనియందు ప్రముఖు లగు యూరపీయునుల విచారణక్రింద నియమించి ఆరోగ్యవంతము లగు మందిరములందు పని చేయించు చుందుము.

డైరెక్టరులు:— టి. లూకర్, డబ్ల్యు. హెచ్. లూకర్, ఎ. టి. లూకర్.

అడినక

40 ఏండ్లనుండి దక్షిణ
హిందూస్థానమున మే
ము వర్తకము చేయు
చున్నారము, ప్రతి సా
లున మాకు కొత్త బేర
ములు వచ్చుచున్నవి.
వెక్కు మిత్రులు ప్రోత్స
హించుచున్నారు. ప్రతి
సాలున మా అమ్మకము
ద్విగుణీకృత మగుచు
న్నది. మీ రేమైన మా
వద్ద కొనిఉంటిరా? మీ
స్నేహితుల చాలమంది
గడియారములు ఫోక్
టైక్ కలములు సైకిలు
మున్నగునవి మావద్ద
కొనియున్నారు. వారి
నడిగి తెలిసి కొనుడు.
ఈ క్రింద నుదాహరింప
బడిన వానిలో మీ
యిష్టమైన వాని నెమ్మకొనును. ఈ పు
స్తకము పేరు సూచించి వ్రాసినచో
వివరములను తెల్పెదము:—

అడినక అండు కో.

మాంటురోడ్డు,

మదరాసు.

(10)^a

అండు కంవెనీ

మదరాసు.

తొమ్మిది

గడియారము

వెంట్ సెకెలు ఒంగారము

రూ. 2/8—1000.

ఫోక్ టైక్ పెన్ను

స్వోక్, ఒనోటో పటర్నను,

బ్ల్యాకుల్డ్, లండనుధరలు.

జైసికలు నమ్మకమైనవి

సైకిలు ల్యాంపులు

టైర్సు గంటలు మొ.

కచ్చేరి పనిముట్లు

కలము

కాగితము

వస్త్రా.

ప్రైమస్ స్ట్రపు.

అన్ని రకముల

గడియారములు

స్కూలురిజస్ట్రరులు

చిల్లులు పొడుచు

నవి, కప్పతాళ

ములు, డిస్కాచి

పెట్టెలు, స్త్రీలు

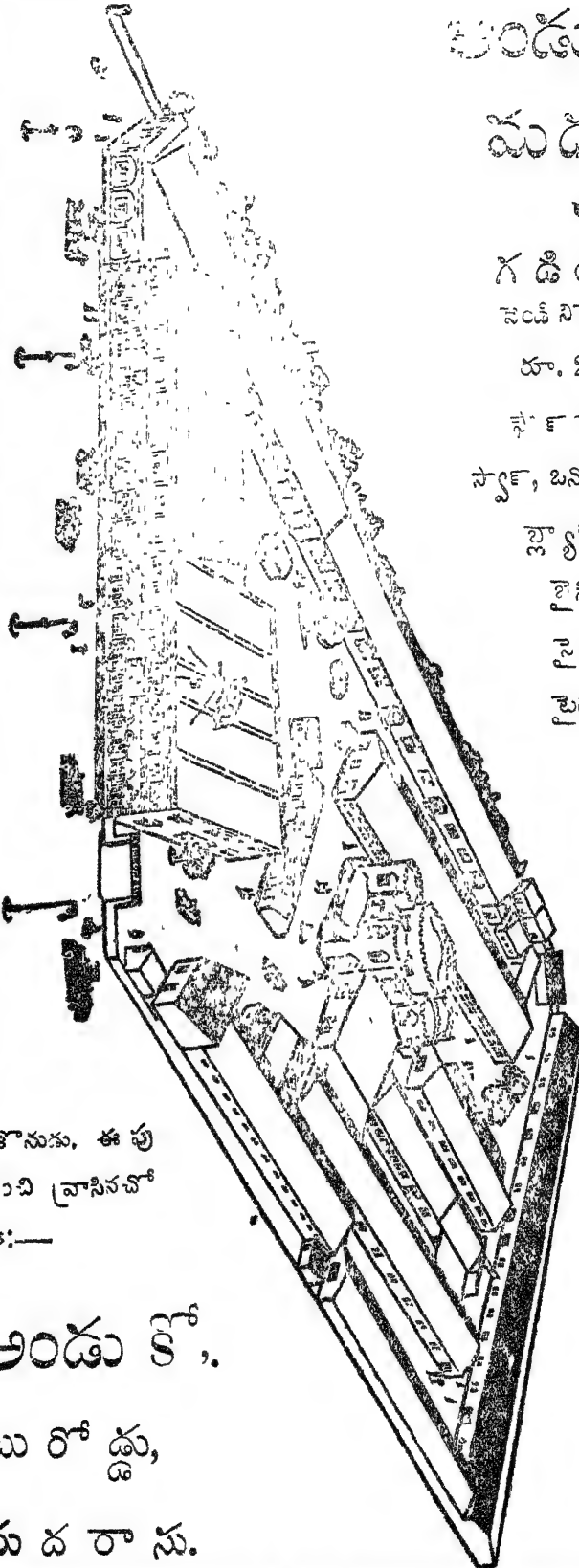
ట్రంకులు డ్రాయింగు

పనిముట్లు కర

ణం, సర్వే పని

ముట్లు కూడ మా

వద్ద వారకును.

సంస్కృతభాషలోని కొన్ని విస్తృతనాటకములు

మూలము రామకృష్ణకవి గారు. ఎ. పి. ఎ.

ప్రియలో! పృథివి కేటకని రక్షింపుయే. వేదవివాదము భోగించెడివారేను ఎండైన రక్షిముల మొక తెచ్చువలె కాకుంటిలో త్తిరరాచుంత తాపకస్వప్న వాగదత్తములు వదిలి యొక సంస్కృతభాషలో సుత్తనునాటకములు గలవా యని వెక్కిరిండు. తలచుచున్నాను విస్మృతిమహర్షిచార్యుల గాల పురుషుని దండఘోషమునకు దూటుకడి మునిగిపోయిన కృత్తికాకల నిష్పాదీప్యమ మహా ప్రయత్నముల మొనరింపఁగా గవిలోక సుతి వికాల మనియుఁ గావ్యవినోదులకు విహారరసజయము లగు నారా షములు వయోబుద్ధివిశ్వాసవిజయఃస్థుల కొక్కొకరికి దగినట్లు వెక్కిరిండు కల వనియు నిరుపాధిక సుఖానంద కల్పద్రోషింపఁ జాలినన్ని కల్పవైచిత్రము పాదగావయ్యుచున్నవి. ఈ వ్యాసమునఁ గొన్ని రూపకములఁ గూర్చి ప్రస్తావించి కేవలము నామాకీప్తము లగు మతీకొన్ని రూపకములఁ జేర్చి వ్రాసెను లోకులు పాని సంపాదించి మాసిపోవుచున్న మహాకవికీర్తిచిత్రముల కంతుక మెలుంగు వెట్టి వానిఁ బునరుజ్జీవంపఁజేసి కృతార్థ లగుదురుగాక యని యాయల్ప ప్రయత్నమునకు దిగితిమి.

మేము నికృతాంశసందిగ్ధాంశముల నూచించునట్లే సర్వత్ర ప్రమాణబుద్ధితో వ్రాయఁగలము కాని యొక్కొక నాటక నాధా రములు మాపి దినుకఁ దామె శ్రీలో పురుషులో యని సందేహము నైతము కలుగఁజాలినట్టి మహాపురుషుల మేము మెప్పింపఁ జాలము. దీనిని సంస్కృతిభాషలో రచించి సర్వసామాన్యముగాఁ బ్రచురింపవలసియున్నను మారు గిర్వాణభాషలో వచనరచనాకాశల మలనడకుండుటయు నాంధ్ర భాషవైకల్య పక్షపాతమును నాంధ్రుల బహుపథసంచరణకలమును నీ యుద్యమమునకుఁ గారణము లయ్యె.

ఈనడుమఁ గొన్ని నష్టప్రాయము లగు నలంకారకాస్త్ర గ్రంథములు లభింప వాని కోధించితిమి. కొన్ని నాటకములు లభింపఁ జదివి యానందించితిమి. వైవానిలో కారదాతనయుని భావప్రకాశము, భోజదేవుని శృంగారప్రకాశము, అభినవగు ప్రపాదుల నాట్యకాస్త్రవ్యాఖ్యానము, అమృతానందుని కావ్యాలంకారసంగ్రహము, ముకుకుని యుద్ధటాలంకారవ్యాఖ్యయు ముఖ్యములు. వీనిలోఁ జేర్చి నాటకములు వెక్కిరింపుచున్నవి లయ్యె. వానిలోఁ గొన్నిటిఁ జేర్చిని ప్రలబ్ధనాటకముల గుఱించి విస్తరించెదము.

దశమవర్గ రూపకముల వర్ణించుట నిషేధ్య మనియు నాయక మృతి పునరుజ్జీవనమునఁ బర్యవసించునేని దుష్టము కాదని చెప్పవలెనని భారదాతనయుడు, “చంద్రాపీఠస్థ మరణం ప్రత్యుజ్జీవనకాంత

యా కల్పం పట్టనాదేని యథా శాసనం ద్రికా యశేను. బాణని శాసనం ద్రికలోఁ గాదంబుకధియే కదాశీరము కాంబోలు క్షేమేంద్రుడు, అంశేనంగజ్వరమలంకర శృంగంపి ధ్యానముద్రా, శంకరాచార్య కరకంబయే దీర్ఘకాయా కపోలః । అంశే ఓజా కుంభంకరే చందనం వాచి ముద్రా । తస్యాః సర్వం కృతే మితి పున స్త్వాం వివా క్యావ చైత .” అని యుదాహరించిన పద్యము కాదంబురీహవృక్షము చూచియు నని చెప్పటచే శాసన చంద్రికలోనిదే కావలయు.

హైహయవంశస్థులగు కలమరరాజులలో బ్రఖ్యాతుఁడగు ననంగహర్షుడు తాననవత్సరాజ మను నాటకమును రామకృష్ణు వాసవదత్తికదాభాగములఁ గైకొని రచించెను. ఇతఁడు క్రీ. శ. 1-8 శతాబ్దాలలో నుండినవాడు. ఈ నాటకరాజము మనకు లభింప కున్నను యూరోపురేషమున నొక్క ప్రతి యెచ్చటనో నిలిచి యున్నది. దీనిలోని పద్యములు విప్రలంభకరజరసప్రధానములుగా నానందవర్ధనభోజుడు లుదాహరించె. దీనిలోఁ బద్యవతి సుదయనుఁడు పరిణయమాడినను వాసవదత్తివైకల్య మెహమునే విప్రలంభావస్థచే బ్రకటించుచు హృదయమును నిరుగఁ గరచు భావములు వెలువరించును. త్విత్తీయాంకమున, లావణకాగ్నిలోఁ గాలిన వాసవదత్తను సృరించుచు, “సర్వత్ర జ్వలితేషు వేళ్ళును భయా దాలింపబడు తే । క్వాసాత్కంపవిహ స్రయా ప్రతిపదం దేవ్యా పతిత్యా తయా । హానాథేలి మహుః ప్రలాపపరియా దగ్ధం వరాక్యా తథా । కాంతేనాపి వయం తు తేన దహనేనాద్వాపి దహ్యే మహే.” చతుర్థాంకమున, “దేవి స్వీకృతమనసస్సన్న్యసియతంస్సన్నాయ మానస్య మే । తస్మాత్త గ్రహణాదియం సునదనా యా యాత్కథం నన్యథాత్ । ఇత్థం యంత్రణయా కథం కథంచపి క్షీణానికా జాగ్రతో । దాక్షిణ్యపహతేన సా ప్రియతమా స్వప్నేపిసాసాదితా.”

వికాఖదేవుఁ డభిసారికాచండిక మను వత్సరాజపద్యావతి పరిణయవాసవదత్తావిప్రలంభమునే వర్ణించు నాటకమును రచించె. ఇందుఁ బద్యావతి పుత్రవధకు సమ్మతించఁగా రాజు క్రింది వాక్యముల నామె హృదయము క్షేదించును “పద్మప్రసాదానాం సరిత మవగాఢః శ్రమవకా । దుపాలిభః కాఖాం ఫలకుసుమలో భాద్వివతరోః । ఫణివా... నాగ్నిమృతిపరిచయాం క్రాంత్యనిరతాం । విషజ్వాలాగర్భాం చిర మురగకన్యా మనుసృతః.”

భవభూతిని మెచ్చి సమాధినించిన కావ్యమజ్జాధీశుఁడు యశోమృరచించిన రామాభ్యుదయము ఎడంకనాటక మతిమనోహరముగా నుండు నని యూహింపఁదగియున్నది.

“భార్య వంతుని కృతజ్ఞునివలె భర్తా జాతివృద్ధులమేతన్నే.” అని సలహాచును. పాటలిపుత్రుడు జొచ్చి నిర్వాణముఖులపట్టుకొని చూచిన శైవవాక్యము చలించుచును “కాలాపకర్షణతి భంగత్యా ప్రియజనస్మాదభువాం స్మృతీనాం స్థగంతి మే శైవచేష్టితాని జాతికృత్యైరవహంభజి.” అని విలసింపట వృద్ధులగుచును. ప్రియతమి లేక రాజ్యభారమును వహింపఁజాలక రాజు “గిరిమిష దుర్వహా-పం చిహ్నానిముఖం వహామి కాంతా యా చురు కిల కెచ్చెనె నెనా కిండుకలకః రాజ్య పతిభిః.” అని హృదయతప్తమును నివోందుచు దవ ప్రభయం ప్రయోగ సంకృతిలో దగిలి “వాతుం పద్మగుండం లోలకయనం రో మాంచితం” అని రాజ్యస్విదుర్గుణాటాధరపుటం వక్త్రం చయోన్నామితం, వైలక్ష్యప్రతిషేధపక్షిగిరా తిస్వాన్తయా ముగ్ధయా, పశ్చాత్తాప్తరూపా కరణ చురు తు ప్రచ్ఛానే గోచరే.” అని స్పష్టములొకట నుఖ మనుభవించుచు.

IV భగవదజ్ఞాకము

ఈ యేకాంక ప్రహసనమును రచించిన మహాకవి బోధాయకుఁ డని తవ్యాభ్యాత్మచనమువలనఁ దెలియుచున్నది. బోధాయన కృత మగు మహానాటకము మాకుఁ జూడఁగలిగె. బోధాయకుఁడు మహాకవి యనియు క్రీ. శ. 1400 కంటఁ బూర్వమువాఁ డనియు రఘువీరచరితనాటకమునఁ బ్రశంసించిన సుకుమారకవి వాక్యముల వలనఁ దెలియుచున్నది. సుకుమారుఁ డాత్మస్తుతిఁ బ్రకటించుచు “యైస్పాదాయనవాక్యప్రవృత్తికాః కర్ణావతంసీ కృతా । యేహం బిల్బణమాక్రిహాక్రికరూః కర్ణానలంతుర్వతే । మాధుర్యైకభువాం మురానివససా మస్వాది యైః స్వాదిమా । సంతుష్ట్యంతి త ఏవ నూతనసంధావేణీషు వాణీషు నః.” అనుటచే బోధాయకుఁడు ప్రఖ్యాతుఁ డగు ననియె లోఁచుచున్నది. ఇతఁడు శ్రోతనూత్ర కారుడో బ్రహ్మనూత్ర భావ్యకారుడో తదన్యఁడో యీ గ్రంథమువలనఁ దెలియరాదు. ఈ చిన్న ప్రహసనము సహృదయులు తప్పక చదివి యానందింతురగాక యని మాత్రమే చెప్ప సాహసింతుము కాని దాని శిల్పిచాతుర్య మిట్టి దని యెత్తి చూపుటకు మాకు సంవిత్ప్రభావము చాలదు. దీని కతివిపులవ్యాఖ్య యున్నను సామాన్యులకు నైత మిది యథోచితముగా రసవంతముగా నుండును; వడ్డెచ్చనీవల్లభులకును నుఖసందర్శణము నీయని హృదయసంవాదరస నివ్వందమునను బొందుచుండును. కేవలము సద్దిముద్దకుఁగా నొకఁడు పరివ్రాజకు నాశ్రయించి శ్రమజకుండై భిక్షాటనముచే జీవింపుచు గురువుతో ధర్మనాత్మ్యముల వాదించుచుండ నొకనాఁడు పరివ్రాజకుఁడు నిస్సంగత్యసర్వరూపము బోధించుచు “సుఖేషు దుఃఖేషు చ నిత్యతుల్యతాం । భయేషు మాన్యేషు చ నాతిరక్తతాం । సుహృత్స్య మిత్రేషు చ భావతుల్యతాం”వదంతి తాం తత్త్వవిదోహ్యసంగతాం.” అని రాగద్వేషముల మాధ్యస్థ్య ముపదేశింప శాండిల్యుఁ డ ట్టుండుట కేకము కా దనఁ బరివ్రాజకుఁ డేల యన మీకు మాటిమాటికి

గోప మేల రావలయు నని హ్యుఁ డడిగెను. “నీవు చదువ వని.” “నే నధ్యయనము నెయ్యున్న ముత్తం డగు నీ కే మయ్యో?” “ఉప గతుఁ డగు హ్యుని డేహార్థము లాడనము సహితము విధేయము కావున నిన్ను గొట్టెదను.” “మచ్చునము కోపము లేక కొట్టెదరా ! సంతోషమే. భిక్షావేళ యతిక మించె.” “మూర్ఖ, ఇదె యుదయ మయ్యె, తోట రోఁకలియుఁ బ్రాయ్విలా నిష్కను బెట్టె నేళయె గదా. ఇంచుక విశేషార్థ నుద్యానము చి త్రము ” “ప్రతిష్ఠాహాని యగు; వలదు.” “ఎట్లు?” “మీరు సమసుఖముఁబులు గదా!” “నా యాత్మ సమానసుఖదుఃఖమె; కర్మాత్మ విశ్రాంతి గోరుచున్నది.” అని యీ రీతి సంభాషించుచుండ నొక వేళ్య యిరువురు చేటికలతో నుద్యానము నొచ్చి పూవుల రోయ ప్రయత్నించును. పరివ్రాజకుఁడు ఋతుమహిమము వర్ణించుచు, “అభ్యాగతః కింలయా ధిరో వసంతః । ప్రాప్తా శత్రుక్రముదవండవిభూషణేతి । బాలో నవేష్మకుభు రజ్జతి నానా లోకే । యజ్ఞవీతం హరతి తత్కిలరవ్య మన్యః.” (పల్లవములతో మెఱయుచున్న వసంతకాలము వచ్చె నని యుఁ దెల్లకలువలతో నననోహర మగు శరత్కాలము వచ్చె ననియు ఋతువు ఋతువునకు నుండు బాలునింబోలె నానందపడు నట్లుండు. ఏది జీవితము హరించుచున్నదో యట్టి కాలమే వీనికి రన్య మని లోఁచెఁగదా!) ఇత్యాదితత్వోపదేశము నేయుచుండ గణిక చుడనుని మహాప్రభావముఁ బ్రకటించ గీతములు వాడుచుఁ బువ్వులు కోయుచుండెను “చధుమానజాతిదర్శ్య కందర్పః కామిని కటాక్షిసఖః । అవియోగినా నపి మనో విధ్యతి పుల్లై రశోకశరైః.” “పరభృతమధకరనాద జన్యహూః కామ ఏవ ఉద్యానే । తిష్ఠతి సహకారశో మున్యాతి నానం మనోఽపి మునేః.” అంత యమభటుఁడు ప్రవేశించి కాలప్రేరుఁడై సర్వరూపమున శాఖా శ్రయము నొంది యా నుందరి ప్రాణములు హరించె. అంత వన్యసం తర్హితభయ మాద్రీభవించిన ట్లున్న యత్తనువు నేలవై బడ నొక చెలి దాని తల్లిం దోలేరఁ జనుటయు శాండిల్యుఁడు నిలు పోవక, “స్వకర్మ భోక్తం జాయంతే ప్రాయేజైన హి జంతవః । క్షీణే కర్మ ణి చాన్యత్ర పునర్గచ్ఛంతి దేహినః.” ఇత్యాని గురువాక్యములచేఁ దనిని నెందక శవము సమీపించి శుక్రాపాపరుఁ డైనం బరివ్రాజకుఁడు చూచి వీని వ్యాపాహముఁ దొలగింపఁ దా నా దేహముఁ జొచ్చి దాని తల్లియుఁ బ్రియుఁ డగు రామిలకుఁ డనువాఁడును రాఁగా వారి స్పృశింప నొల్లక వెడఁముగ నయ్యె. రామిలకుఁడు “ఏకంనివర్తయ స్మగాళి ముఖారవింద । మీష త్తరంగ పరివృత్త మివారవిందం । ప్రీతాతిసానుతీవనక్త్రుచుసర్వవృష్ట మధావసీత మిన పాణిపుటేన తోయం.” అని కటాక్షివీక్షణమునకు యాచించు చుండ వైద్యుఁడు ప్రవేశించి గణికతో వాదించుచుండ యమభటుఁడు పోరపడి వే లొక గణిక ప్రాణములకు మాటు దీనిఁ దెచ్చితి మని క్రమ్యతి సజీవ యగు వేశ్యం జూచి యాశ్చర్యము నెంది పరి వ్రాజకుని మేన గణికాప్రాణముల నిలపఁగాఁ బరివ్రాజకుఁడు శాండి ల్యరామిలకులఁ గొంగిలింపఁ బిలుచుటయు నెందలుగాఁ గొంత

శ్రీమై వగవ పురుషుల డాయా నాణ్యమల నిమన
 పోకగా గంబిర్యం చల నిర్వాణకుని పరిష్కరి
 నున్నవానిగా ఎ మెల్ల పని యని యగంబు నిర్వాణకుడు
 “అస్తంతోకే దివ్యక్షణగనంబిలంబీ మాహుమన 6వ పుస్తకము
 రా” యగ్య ప్రభాభివనంతతకె బుంబు హుత్వో రహన
 గర్భ మివాంతోకు” అనునట్లు సుదృఢయై కరి కెడ్డ
 యధావకళముగా కెడ్డెగ నొ ర్నియమును అక్కటా
 ఇట్టి కవుల కావ్యములు సరళిబుదాంతా ముల కాలపురుష
 యున్నప్రహస్తముల పుక్కుకడుకము లయ్యె “వా” ఈ కథా
 సారమును శేడించుటగా “అస్తిక నాట్యో శే నిర్దగహన
 యోగింద్ర గ్రంథో ఆత్మ్యా పరిపిశ్చక్రితాకన్యా తిష్టేవా
 జ్ఞాకా” మూలధానమద్ధరా సమసిగా నాడి చునున్నవలె
 చేర్చె చోభయపాచ్చి సమచిత నాట్యోవామంశే” అని
 జీవాత్మపరమాత్మకుండలిశక్తిరూపము లగు ప్యుపరివాది
 గణికల కంఠస్థముల నాడించి నిర్దగహన మగు యోగమార్గమును
 బావరుల కన్నులకు నాపగల కవులు కొందఱే జన్మించి

V మ త్త వి లా స ము

ఇదియు నేకాంక ప్రహసనమే. యతముల శేషు వెట్టుకొని
 మతాచార్యుల బోధసార మెఱుంగక కులక్రమాగ్రసదాచారము
 నీట గలిపి నూతనబోధలొని దురాచారముల మాత్ర మె యచ
 స్తించుకొలిన మహానుభావుల కింప్రాయ నగు జ్ఞానచతువును
 దెలిపింప లేక చిర్యచతువుల కైన నాడి మాపుట కనియో యి
 రూపకమున బాధకాపాలికొనెత్తులు భిక్షుకేసమున జివించుచున్నను
 మధ్యపానమత్తులై కుక్క కొని పోయిన భిక్షాపాలిమునకుగా
 నొకరి నొక రాడికొనుచు నాచార్యపురుషుల మైతము పోకనము
 నేయును బ్రొద్దుపుచ్చినట్లు కథాకేరీయు కల్పించి కాంచీపురా
 ధీశ్వరుడను బల్లకకులంబాతుడను వగు మహేంద్రవిక్రమవర్మ
 దీని రచించెను. ఇతడు శ్రీ. శ కివ శతాబ్దిలో నుండినట్లు తోచు
 చున్నది. ప్రబోధనంద్రోదయములో తుపణకబుద్ధాగవసోప
 సిద్ధాంతుల గూర్చుట కిది మూలము కాఁబోలు. ఇట్టిదే పూర్ణ
 పురుషార్థచంద్రిక యను నాటకము మఱియొకటి గలదు. దాని
 జాతవేదోపహాకవి రచియించె. మత్తవిలాసమున గపాలి త్రాగి
 యాడుచున్న దేవసోప యను భార్యతో “తపస్సుచే గామరూపము
 సిద్ధించు ననుట కాపాలిక వ్రతతత్పర వగు నీయెడ నికమయ్యె
 గాబోలు” నీట “ఉగ్గిన్న శ్రవణాబిందువదనం సభూలతావి భ
 మం । శేలం యత నకాణాని హసితాన్యన్య క్షవర్ణా గిరః । రాగా
 క్రాంతమధీరతారమలపాపాంగం యుగం నేత్రయో । రంసోపాంత
 విలంబినశ్చ విగళన్యాలాగుణా మూర్ఖజాః” అని వేషవిశేషమును
 వర్ణించెను ఇట్లే మఱియొక ప్రాచీనకవి కుసుమపురవైకమున
 విలాసవిహారము నేయును మధుపానమోహసద్యఃప్రత్యాగతస్మృతి
 యగు నొక విలాసవతిం జూచి విలుడు “వాసు, నుభగా భవ

శ్వాన్యల్పాకవేష మనా సాహసంధ్యాదాగా మన ప్రతిచిం
 వృష్టా ప్రకృత్య నా మనహయవికలి నావగ్యాకులతాం
 మైవ పి నచర్ష్య త్ ప్రాప్తా మృచ్చకలి నచస్మైక
 మగుతా । న నా నేత్రాష్ట్ర ర్మతి లజ్జా వ్యవతా
 స్మృతి సత్త్వయానా కరిహృదిరవాపి ముఖం మదా
 వోవాత్ ప్రస్తాప్త ప్పయి ముని స్తిమతి గుప్తా” అని వర్ణించి
 నట్లు హాసములొక కెన్నెను.

VI నాదరంబు నాటకము

దీనిని “నాటక” కొమారు నను విశ్వనాథకవి సాదరుడు
 “ఈ నాటకమున రచించెను ఎం డే కాలమువాడో తెలియదు
 కాని పెద్దకొని పదేని మాసాలని పెర రచించెడిన సాహిత్య
 వింతా నీటో దీనిలోని పద్యము లుగావారించెడియున్నందున నర
 సంహతివి క్రీ. శ 1400 కంటె బాహ్యుడనట నిస్సంశయము శ్రీ
 నాని హాసయావనకాలము వామనబట్టబాణుని కవితాసామ్రా
 జ్యము నేవభూతాబునియెద్దనె నెల్లియున్నది మహావిజయ
 వసు కావ్యమున గ్రంథకర్త యగు గంగాధర “ఈ స్మృతికా
 వ్యోక్తిమృత్తవైషమ్యంబుకే, అస్త్రాయ జగత్సృష్టిక స్ఫుర
 యేతోక కోవిద స్తుప్తపదపరం వ్యాసం గంగాధరమహా
 కవిం । నాటకచ్చద్రా నృప్తాం యశ్చక్ర భారతీకథాం చిరం స
 విజయభూయా ద్విశ్వినాథి కవీశ్వరం । యస్య ప్రసాదాత్ సార్వ
 జ్ఞం సమిం మాద్యకేవలం” అని వర్ణించిన మువ్వరిలొ నగ
 మ్ముందు విశ్వనాథనరసింహులకు మేనమామ, గంగాధరుడు తండ్రి
 యు నగుట కరవంశము ప్రోతభావన మగుచున్నది సాగంధికా
 హరణ మను ముద్రితనాటకమున విశ్వనాథకవి యగస్త్యకవి మే
 నల్లుల డని వర్ణించెడుటంబేనీయు గంగాధరవిక విశ్వనాథకవి గురు
 వగుటయు నరసింహకవియు వేవభూతాబుని యాస్థానమున నున్న
 వాడో లేక యిందుక భూర్యుడో యెఱుంగరాదు. దీనిలో
 మొదటి యెనిమిదింకములు మాత్ర మే చూకు లభించినందున దాని
 పరిమితి చెప్పజాలము. 9-అంకములు గలదియేమో నాటకమున
 5 మొదలు 10 వఱ కెన్ని యంకము లైన నుండవచ్చును గదా.
 “కాకుంతలం తు సప్తాంక మష్టాంకం నశ్చవిక్రమం । దేవీపరిణయం
 చాత్ర నవాంకం నాటకం స్మృతిం” అని భావప్రకాశము. ఈ
 నాటకమున గాదంబుకథ యంతయు నంకములుగా విభజింపబడి
 మృదుమధర వగు సులభితైలితో సంభాషణము నడపింపబడి
 యున్నది గాని భావములు బాణభట్టు కాదంబిబోవలె మత్తెక్కించి
 తుణుముత్రము బాహ్యుప పంచమును మఱిపింపజేయునవి కావు.
 అచ్చోదనర స్త్రీరమున జంద్రాసీడుడు దిగి శివాయతనమున నున్న
 మహాశ్వేతను జూచి వీణ వాయించి నిలిపిన దాని తపశ్చర్య కాశ్చర్య
 పడి దానిచే సత్కారము బొంది హృదయశంకాశంకు వగు దాని
 చరాగ్రావిశేషమును బ్రశ్నము చేసి యది వృక్షములు సహితము
 నిలుపు నీరుగా నేడ్వజూలినట్లు తన మదనభంగమును వర్ణించి చెప్పెడి
 సందర్భమున జంద్రాసీడుడు “బాష్పైర్లోచనశుక్తిగర్భనిభృతై

దృక్పాదాలవైరుధ్యం, భూలభూలనిర్బంధవిరుద్ధత, పక్షాగ్రహంబంధితత్వం, సంపత్తి స్వయంజయుగ్య చరిత్ర, శ్వాసం సృజంతి గ్రహం కృత్వాత్పిడితకంఠగర్భదావా పర్యాకులం పోదితి. ' అని తలచుకొనెను. పంచమాంకమున జన్మానీని యెదుట నదనన యుండినట్లకమున ఈ ప్రధానాంశు వాక్యము విల్లు: ౪ శంకించును "చాతుర్విద్యనున్న పంకిజభూతా దేవేద్య ఉత్థాపితం కర్తం భూత విన్యూతిలోలమిదం పత్వత్తామధ్యమే. అంగత్వం ప్రతిపాద్య చాన్య సకలా కాచం స్వదండే కలా. సామ్రాజ్యగ్య పలం క కస్య హృదయోల్లాసాచ వాన్యత్పతిమ్. "

VII విజయవిక్రమము

ఇది యార్జునాన్యమహాకవితే దించింపబడిన యేకాంక వ్యాయోగము. ఆర్యసూర్యుని కాంక్షిన్యగ్రామిణుడు. ఆర్యసూరి దను వాద్ధకని యుజ్జయిలో హాసనభలో గవితావద్ధం బడి యిచ్చి బ్రహ్మర్షణ మెక్కి యూరెగినట్లు కావ్యమీమాంసలలో దేవులబడియున్నది. ఆతడే యితః దైవమొడల విజయవిక్రమము శ్రీ. శ. 4-5 శతాబ్దాలలో రచియింపబడియుండవచ్చును. వైలి పలన నది తిన శతాబ్ది గ్రంథ మని కానవచ్చుచున్నది. దీనిలో బదబంధము భావములును గవోచితముగా వీరసప్రకర్షమును బొంది ప్రాణములుగా నున్నవి. ప్రస్తావనలో వసంతివర్ణనమున, "మానం పిషాచయతి జీర్ణమివాశువర్ణం । రాగం ప్రవాళమివ నూతనమాతనోతి । పీరుత్స్యైవ ప్రతివనోత్పలికాకులాసు । యోషి త్వపి ప్రచరతి సుఖమేవచైత్రమ్. " అనుభావము నమణియమే. పాలికలనిక నైంధవనధార్మము వోవునప్పుడు కృష్ణుఁ డెరుగునీతోఁ దెక్కులు తానాహాళముగాఁ జెప్పుచు, "రిణప్రస్థానోద్భృత్పిటుపట హవాదశులిభవ । న్యుదాస్రాదుర్భుతప్రచురపలకాంకా తవ కినుః । ఆయం తే కృష్ణాయః కుచకలశసంబాధనభగః । పరింభో భూయో ద్విగుణభులైర్దంతరయతి. " భీష్మునిఁ జూచి, "తీక్ష్ణైః కటాక్ష విశితై రపి నుందరీణా । మత్తోభ్యవణా హృదయస్య దృఢవ్రతస్య । కింశి యోషగతయా విషమాస్త్రయ్యుక్త । కేరీజామః పరమభూదన క్షీర్ణతాస్య. పితర్థం క్షృజతా సముద్రవలయతోఽగతస్రాభవం । భ్రాతర్థం చ సముజ్జితః ప్రణయినీసంభోగలీలారం । పాతార్థం జహత్ ప్రధా ప్రియతమాక ప్రాణాక రణస్రాంగణే । లోకోత్తిర్ణ మహాం న కిం సుణగణోత్తుంగస్య గాంగాయనే. " ద్రోణుని గూర్చి, "క్షుతశ్రీయం ప్రకటయక విషమాస్త్రయివన్నీం । బ్రాహ్మీం శ్రీయం చ కలయ సృఖవేదిత్యైం । యః క్రూరసాన్య హృదయో మథనాత్పురస్తా । దంతర్విషామ్యతయతోఽభిరివావభాతి. " ఇత్యాదులు వెక్కు పద్యములు గలవు.

VIII ఉభయభిసారికా

ఇది వరదచిక్చితభాణ మని తద్గంధస్వామి లిఖించుకొనుట మాత్రమే కాని దీనిలో గృతికవిసామములు చెందును గానరావు.

పేరులు లేని భాణములును నాటకములును తెక్కులు గలవు. భాణము సాధారణముగా నేకాంకపరిమితిగా నొక విటుడో ధూర్జుడో ప్రవేశించి వేశవాటమును వర్ణించుచు నాకాశభాషితమునఁ బ్రశ్నోత్తరములు జరుపుచు శృంగారభావములు విస్తరింపజేయు రూపక విశేషము. ఇందును వైశికోచితము లగు భావములు వెక్కులు గలవు. దీనిలో మొకని గూర్చి యిరువురు వేశ్య లభిసరించి ప్రేమిం చుటయొ కథ కాబోలు. వేశమునఁ దిరుగుచున్న విటుడు తన మూచిన గణికలతోఁ నల్లాపించి యాశీర్వాదములు సేయుచుఁ బోవు చున్న భట్టములలోఁ గొన్ని పద్యము లుదాహరించెదము: "కృత్వా ద్దత్తోష్ణమింబం విరళవృద్ధకథం హాసలీలాయుక్తం । బృంభోష్ణ శ్వాసమిత్రం పరికథిలభుజాలింగనం వీరరాగం । దుఃఖాదాశ్రిత్య శయాన్యం కృతికరతికృణా వేష్టితం భాషహీనం । వ్యక్తం పాలేఽ కృధాస్త్యం నిః కిషకరస్యాదయం చింతయంతి. " అని వేశ్యావిరా గము నూచించును. ఇట్లే యొక మహాకవి భాణమున, వేశ్యానంగ మము నీరస మను క్షంగాగ్రర్థము బోధించుటకుఁగా దత్తకమాత్ర మును బూర్వపక్షము సేయుచు "దుఃఖా శ్లేషయతుం కథాః ప్రతివనో లబ్ధుం చ దుఃఖం తతః । లభేఽపి ప్రచురే కథావృతి కర విస్రంభణం దుష్కరం । విస్రంభేఽపి తతః స్వభావసదృశి దుఃఖా కథాతుం రతిః । సవ్యత్రాప్తవ్రతేఽపి వేశయవతీ రక్ష్యతి వా వైవవా. " అని గణికాకృతకరాగదృశ్యమును వర్ణించెను. ఒక వాద్ధపరివ్రాజిక గూఢవైశికవాపారం జూచి విటుడు సంభాషింప నది పట్టదార్థబహిష్కృతసంభాషణము తన వైశేషిక వతమున నిషిద్ధ మని యతని నిరోధింప, "ద్రవ్యం తే తనురాయ తాక్షి దయితా రూపాదయస్తే గుణాః । సామాన్యం తవ యావనం, యువజనః సంస్తౌతి కర్యాణి తే । త్వయాశ్చ్యే సమాయమిచ్చతి జనో యస్మాద్విశేషోస్తి తే । యోగస్తే తరుణైర్వనోభిషిత్తై ర్యోత్తోష్ణనిష్టాజ్జనాత్. " అని తూలనాడె. మఱియొకచో వేశ్యా జనలోభముచే నిర్లనుడై యేకశాటిమాత్రపరిచ్చదుడై దివ్యముని శాపహతునివర మన్న యొకని యవస్థానివేదమున కనుతాపము నెంది వైశకుడు "శాంతిం యతి శనైర్వ్రహ్మాపధిబలాదాశివిషాణాం విషం । శిశ్యో మోరయతుం మదోత్కటకటాదాత్మాగతేంద్రా ద్దనే । గ్రాహస్యాపి ముఖాన్యవార్ణవజరే మోక్షః కదాచిద్భవేత్ । వేశశ్రీబదవాసలాననగతో వైవోధితో దృశ్యతే. " అను నిర్వేదకర మగు వాక్యముల విషాదమును నూచించి గణిక లెల్లరు తమ తల్లల ముందు త్రోచి విత్తార్జన మనురాగకైతవమున సంపాదించు రను సర్థ మును జేల్చుచు, "యథా నరేంద్రాః కుటిలస్థభావాః స్వంధుమ్కృతం మంత్రిషు పాతయంతి । తత్తైవ వేశ్యాః శతధూర్జభావాః స్వంధుమ్కృతే మత్పిషు పాతయంతి. " అని రాజవేశ్యల గుణోపమ్యము లక్షించెను. ఇందుఁ బాలిభిత్తప్రవేశకప్రశంస ప్రధాన మయ్యె. వరదచి సర్వజ్ఞుఁ డనియుఁ గంతాభరణాదికావ్యములను సప్రాధాన్యము యను నలంకారకాస్త్రమును రచించినట్లు తెలియు చున్నది కాని యవి మాకు లభించినవి కావు. సప్రాధాన్యములో

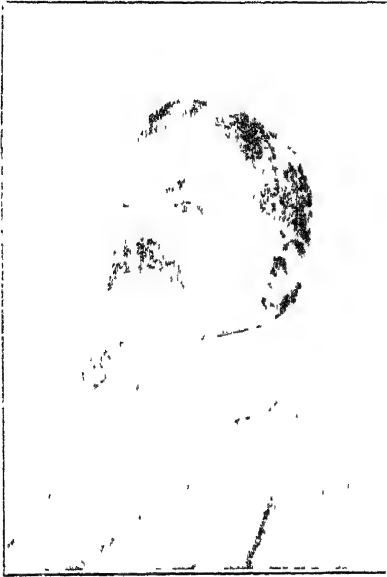
మూర్ఖునితో సమరాగతాస్త్రసాధనమును నడుపుచును. దత్తతన దను శేరశబ్దకాంతి తాత్పర్యము పొందినపుడు తనకులకుగాని గామతాస్త్రమున వైకృత కృతమును నూతన హాసముగా నిర్మించియుండె నని వాత్సల్యమునాడులు చెప్పట గాక తనవలె నారంగ్రహము గలను లభించుచున్నది. ఈ దత్తతనము బూర్వపక్షము నేయును సంవాదరూపమున స్వసిద్ధాంతము నెలకొల్పియు విలువడు కునును పురమును వర్ణించుట దీనిలోని కేవలము. “కామోద్ధనాశి పుంసాం.” అను దత్తకృత మిందు వివరింపబడియె. దీనిలోని కవిత్వము కాళికాగద్యాభివ్యక్తముల కవిత్వానారములు చేరి పరిపక్వమున విడువ నందునూత్తిమైన రసహాకగుళికయో యనునట్లు ముప్పుగుణవిశేషము లేకీర్ణించియున్నది. ఇతరు వారలకంటె బ్రాచీనరచయిత డేమో! వర్ణనార్థమున “తే దద్ధాః ప్రవనంతి యే సమదనా నాయాంతి వా ప్రోషితాః ముగ్ధాస్తేననయంతి యే స కవితాః కవ్యంతి వాత్సల్యంతః భవ్యాస్తే ఖలు యే ప్రియావశ గతా యేషాం ప్రియాయా వశే. కాలః కాయయతీత మేఘపట హైశవం జగన్మోహకం.” అనియు, ఒక తండ్రి కింది కుమారుడు వేళమున నుండి రాగా విలుడు వాడు తన తండ్రి మూఢత్వమును నిర్బంధముల వర్ణించుచు “ఏతా నామ ఖలు సయావనస్య పురుషస్య మూర్తిమాత్రో ర్హోరహ్.” అనియు, “బితర గలవానికే బరస్పరామగ్న వివర్ధితపణరాగంబును సాధిక్షేపచనాలంకృతంబును దేజస్విపురుషనికవేషంబు నగు మ్యాతంబు దర్శింపజేసె నలవి గాను; సముపచిత్రిత్వలఖండకంబును సహకారత్రైలోద్ధతచంద్రికంబును గామినీనిశ్చాసవిక్షేభితరకంబును బ్రవృత్తిబద్ధిజాకారంబును నగువారుచేచవకంబుల వాసనయేని చూచుటకును ద్విధాభూతగోష్ఠీజనంబును వయస్యాధ్వాననోపవిష్టగణికాజనంబును గామినీసాన్నిధ్యంబునంజేసి యాలోచింపక పణంబుల నొడ్డువారిం గలదియు నగు విలువభలో బ్రాక్షీకముల నడపించుట కును మొదలుగా నలవి గాను; ఇప్పుడు నాకు గండ్రగొడ్డలింగొని జనుదగ్గి కుమారుడు డగు రాముడు త్రివియభోద్యమమునకుఁ జొచ్చినట్లే లోక మనైతృకము నేయ నునస్సు పుట్టుచున్నది.....ఈ వృద్ధులు సామాన్యముగా నింతయేని యెఱుంగరు. వికచకమలాంతర్గతసురభియు నవ్యతరసదృశాస్వాదము నగు వేశ్యానుఖరసము చచ్చిన పురుషుని నైతము సంతోషింపజేయు” నని చెప్పాచు “కాంచీతూర్వపున కృషీనజనం విస్రంభనస్తావరం । శ్వాసోత్క్రంశితన రిత సనతటం పూర్వదజిహ్వాతీణం । సీతా రాసువివక్తరోమపులకం కాలేన కోపాంచితం । వేశ్యానాం క ఇహోస్తీ భో మదవకాదాజ్ఞారసం విస్మరత్ ।” అని చెప్పెను సంతోషిం దుండి, మూఢుడై వివాహము నేనన కష్టదశ వినుటకంటె వేశ్యా మహావధమున నలిచి కొంతెత్తి యెడవచ్చు ననియు, “జాత్యంధాం సురలేఖ దీనవదనామంతర్భూభాషిణీం । మృన్దస్యాపి జనస్య శోకజననీం లజ్జాపటేనావృతాం । నిర్వాణజం స్వయంభృ దృష్టజఘనాం శ్రీరూపబద్ధాం పశుం । కర్ణవ్యం ఖలు వైకృతభో కులవధూకారాం ప్రవేష్టం మనః.” అని ‘కులవధూకుమార్దమును’ దూషించుచు గోత్రగ్రహణపాదతాడితాదివిలాసశ్రీదల సముద్దేశమును నిరూపించుచు, వేశ్యాగణములలోనే జరాభారమును బొంది యుం దాను “విస్రంభో గతయావనాను న కృతో బాలా

పరీక్ష్య స్థితా. । మారాదేవ సమాత్మికాః పరిహృతాః నద్యం ససత్వా ఇవ । మన్యర్నాస్తి విమానిరస్య న పునస్సంప్రార్థితస్యాదరో । వేశ్యాస్మి జరాంగతో న చ కృతః స్వల్పైఽపి మిధ్యావ్రయః.” అని చెప్పెను స్వర్గకుఖముల నిశ్చార చని నిందించుచు “ఈతపస్వి లోకము పీఠికాధర్మ మనుసరించి యన్యోన్యానుసరితమున బ్రాణ త్యాగసేతువులచే దామె పరీక్షింపక స్వర్గము స్వర్గ మని మృగ తృప్తికానదృశ మగు నొకానొక యసద్వాదమున నెలకొల్పబడిన దానిఁ గూర్చి హృదయము నర్పించి మరల ప్రవాతాగ్ని ప్రవేశనాదుల చేతను ఘోరజపహామ వ్రతనియరు వేషములచేతను స్వర్గ మభికాంక్షింతురు, పరమార్థముఁ బరీక్షింపనొల్లరు; స్వర్గమున మహాప్రమాదములు సన్నిహితములై యుండు. పరస్పరరోధు లగు మనుష్యజాతుల కందు సుఖోత్పత్తి కలుగదు. సత్యసాన్నిధ్యంబునంజేసి విరహావధ లేక త్రివియెట్లు జనించును! సావర్ణ్యయము లగు నా వాసకయ్యాభోగాలంకారములు శ్రీలభ నిత్యప్రియములు గావు. సన గృహోపవనములఁ బిల్లలవలెఁ బెంచి పూచిన బాలవృక్షముల కునుచునుదాయములచే నామోదిరము లగు యవతీ కేశహస్తము లుపభోగగమ్యము లగును గాని సావర్ణ్యాలంకారములు నీరసములు కావా? వసిష్టాగస్త్యప్రభృతు లగు మహర్షులకుఁ బరిచర్యులచే నామోదముఁ గల్గింపఁజాలిన యచ్చరల విస్రంభము సంపాదించ మనుష్యుల కెట్లు సాధ్య మగు?” అని మొదలుగఁ జెప్పించి నితాగ మమునకు నుత్కంఠతో నీరీక్షించుచున్న సతీలోకమును వర్ణింపఁగోరి సంధ్యాకాలగూచన మిటు చేసి నిన్మ్రమించును. “బధ్వా మానిని మేఖలాం ప్రకథిలాం సీత్యానకృద్వాయదీం । కృత్వా కాంతకదగ్ర హాప్రణయినః పుష్పోత్పతీతామ్ మూర్ధజామ్ । సాస్త్రాలంబిత మేఖ లాభిరసకృత్ శ్రీభిః కింకరావృతః । హ్రామః కూర్మ ఇవాపసీ దతి శస్త్రైః సంక్షిప్తవాదో రవిః.” భాణములు శృంగారసప్రధానము లని విద్వాంసులు చదవ నొల్లరు. వానిలో దేశకాలతర కాలాంతర సాంఘికాచారములు వర్ణింపఁ బడియున్నందున దేశచరిత్రకారుల కవి ముఖ్యము లే కాబోలు.

ఇంకను బెక్కు నాటకములు మాకు దృష్టిగోచరము లైనను వానిఁ జదువ నవకాలము లేమింజేసి తద్గుణదోషముల నెత్తి చూప వీ లైనది కాదు. చంద్రికాజనమేజయము, చంద్రికాకలాపిడము, కలావతీకామరూపము, శర్మిస్తాయాయాతము, అభిరామచిత్రలేఖియము, రఘువీరచరితము, భీమపరాక్రమము, త్రైవిక్రమము, పార్థ పరాక్రమము, యోగానందప్రహసనము, జాంబవతీకళ్యాణము మొదలగునవి నూటి కెక్కుడుగాఁ గలవు. వై వేంగిన్న భాణములు కాళిదాసాదికవులకంటె బ్రాచీనము లని కొందఱు తలంచుచున్నారు. “వరరుచి రీతగర్వదత్తః శ్యామిలకః శూద్రకశ్చ చత్వారః । ఏతే భాణాః బద్ధణాః కా శక్తిః కాళిదాసస్య.” యను శ్లోకము శూద్రకనాటకము తుది లేఖకుడు వ్రాసికొనియె. వానిలో నట్టిసారస్య మున్న దనుటయు సాహసము కాదు.

దేశాటనము నేయుచు మార్గమధ్యమునఁ బూర్ణసామగ్రి లేక యధాశక్తి సతివేగముగాఁ గూర్చిన వై వ్యాసము నీరసముగా నుండక తిప్పుదు. సహృదయులు మమ్ము తుమింతురుగాక యని యింతట విరమించుచున్నాము.

RAJAH OF VENKATAGIR.

వేంకటగిరిరాజు గారు

RAJAH OF TELAPUR.

తెలపూరి రాజు గారు

PRINCE DORAI RAJAH OF PUDUKOTTAH

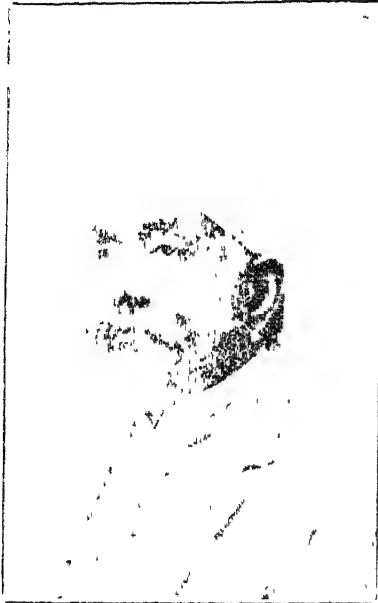
దొరై రాజు గారు, పుదుకోట

DIWAN BAHADUR P. RAMA RAYANINGAR

దివాన్ బహద్దరు పానుగంటి రామారాయనింగారు

KUMARA RAJAH OF CHALLAPALLI

చిల్లపల్లి కుమారరాజు గారు

THE PRINCE OF ABOT. G. C. A. C.

ఆబోతునాథుని గారు, గి.సి.పి.సి.

Dr. T. M. NAIR

డాక్టరు టి. ఎస్. నాయుగారు

RAO BAHADUR P. THYAGARAYA CHETTY

రావు బహద్దరు పిట్టి. త్యాగరాయచెట్టి గారు

బ్రాహ్మణేతరోద్యమము - జాతీయత

~డబల్లి కనకదుర్గయ్య నాయుడు గారు

కా ల స్థి తి

కాలము మాత్రమే. ప్రపంచమునందు గొప్ప మార్పులు కొలది కాలములో తలపని వలంతుగా కలుగుచున్నవి. యూరపు ఖండమునందలి చిన్న దేశములను నాశనము చేసి పెద్ద దేశములను చీకాకుపఱచుచున్న యెరోపామహాసంగ్రామము ప్రపంచములో ఈవఱకు సంభవించిన సంభవించుచున్న ముందు సంభవించుచున్న మార్పుల కెల్ల మార్గదర్శియని చెప్పక తప్పదు. పెద్ద రాష్ట్రములవారు చిన్న రాష్ట్రములవారి స్వాతంత్ర్యమును తమ కిష్ట మయినప్పటికీ భంగపఱచుటకు తలపడిరి. ప్రాణములు గోల్పోయినను రాష్ట్రములు నాశన మయినను చిన్న రాష్ట్రములవారు తమ స్వాతంత్ర్యమును గోల్పోవుట కిష్టపడ రయిరి. తెలియము మొదలగు చిన్న రాజ్యముల స్వాతంత్ర్యమును గాపాడుటకు కంకణము కట్టుకొని మన యంగ్లేయ సామ్రాజ్యము ఈ మహాసంగ్రామములో పాల్గొనవలసి వచ్చెను. ప్రపంచమందు ప్రజాభిప్రాయము మాత్రమే ప్రజాస్వాతంత్ర్య వీజము ప్రతిమానవుని హృదయమందును అంకురించినది. ఎన్నియో తరములనుండి నిరంతరముగా పాలింపబడుచుండి నాగరిక ప్రపంచమునకు లజ్జాకరముగా నుండిన రషియాదేశము నేడు స్వాతంత్ర్యము పడెననిది. ప్రషియాదేశపు యోధాగ్రేసరులచే పాలింపబడు చున్న ప్రజలు కూడ స్వాతంత్ర్యాభిలాష లయిపట్టు మనము పత్రికాముఖమున చదువుచున్నాము. ఆంగ్లేయసామ్రాజ్యవంత్రిపుంగవుడగు లాడుడు బార్ణి గారు నుడివెట్లు కాలపరిణామ మతిత్యేకత ముగా కలుగుచున్నది. శతాబ్దిలో రావలసిన మార్పు లిప్పుడే వచ్చుచున్నవి. ఈ మహాసంగ్రామమందు మన చక్రవర్తి గారి జయము గోరుచు, యుద్ధానంతరము బ్రిటిషుసామ్రాజ్యమునకు లోబడి హిందూదేశమునకు స్వరాజ్య మి మ్మని ఈ దేశప్రజలు తీవ్రముగా నాందోళనము సల్పుచున్నారు. ఈనడుమ లిసెంటు ప్రభువులకు నిర్బంధావాసశుశీ విధించినప్పుడు ఈ దేశములో కలిగిన ప్రజాందోళనమే స్వరాజ్యము గోరు ప్రజాభిప్రాయమునకు సాక్షి.

ఇట్టి తఱి, వ్యక్తిస్వాతంత్ర్యాభిలాష మానవుల హృదయ పూరిత మయినయెడ, బ్రాహ్మణుల మత సాంఘిక రాజకీయ శాసనములకు లోబడి - ఎన్నియో తరములనుండి ముక్తి లేక కడు బాధల నొందుచు నిరాశాపరు లయిన బ్రాహ్మణేతరులు గూడ వ్యక్తి స్వాతంత్ర్యమును పడయగోరుట వింత గాదు. మన రాజధాని యందలి 420 లక్షల ప్రజలలో 15 లక్షలు బ్రాహ్మణులు, మిగిలిన వారు బ్రాహ్మణేతరులు. ప్రజావాసశుశ్యము గల బ్రాహ్మణేతర

సంఘములో ఈ యుద్యమ ముద్యమించి ప్రసరించుటకు ప్రబల మయిన కారణము లుండితీరవలెను. ఈ మహాోద్యమము ఒకపక్ష జీతే సృజంపలపడి పోషింపబడుచున్న దని తలచుట గాని దానిని నిరసించుట గాని కేవలము తప్పు. ప్రపంచములో ఇదివఱకు పట్టిన యుద్యమము లేనియే కారణములు లేక కలుగలేదు. రషియా స్ట్రాంసు దేశములలోని ప్రజాపక్షి రైతములే యిందునకు నిదర్శనములు.

కులభేదములు

హిందూమహాసంఘములో కులభేదములు ఎప్పుడే సందర్భము లలో ఎవ రేర్పాటు గావించిరో తెలిసికొనుటకు విశ్వాసార్హ మయిన చరిత్ర లేదు. కులభేదములు తరతరములుగా వచ్చుచున్నవి. ప్రతి సంఘము ప్రభుమమున నెట్లుండినను, కాలక్రమమున వృద్ధులను బట్టి కక్షిసామర్థ్యముల ననుసరించి నీతి భాగ్య మతాభిమానముల ననుసరించి తెగ లేగ లేపగుట సామాన్యవిషయము. యూరపు ఆమెరికా దేశములందు కైలె కెప్పబడిన కారణములవలన నేర్పడిన తరగతుల నేకములు గలవు. అవి పుట్టుకవలన నేర్పడినవి కావు. బ్రాహ్మ క్షత్రియ వైశ్య శూద్రులు బ్రాహ్మయొక్క యవయవములలోనుండి జనించినారని చెప్పబడు గాధ విశ్వాసార్హము గాదు. బ్రాహ్మణేతరులుగా జనించినవారు గుణకర్మములవలన బ్రాహ్మణు లయినట్లు పురాణనిదర్శనము లనేకములు కలవు. అవి నిజమయిన యెడల, మొట్టమొదట మన దేశమందలి కులములు కూడ పుట్టు కులములు కా వని వ్యక్తిప్రయత్నమువలన లభించిన వని స్పష్ట మవుచున్నది. అప్పుడు పాశ్చాత్యదేశములలోని తెగలకును మన దేశము లోని కులములకును భేద ముండదు. ప్రభుమమున గుణకర్మములవల్ల కులము లేర్పడుచు వచ్చి తరువాత పుట్టుకతోనే కులభేదములు కలుగ మొదలిడినట్లు కనబడుచున్నది. ఇప్పుడు మన దేశములో కులములు పుట్టుకవలన కలుగుచున్నవి. సంఘములో కులములు వృత్తి భేదములవలన నేర్పడినట్లు కులసామములవలననే స్పష్టపడుచున్నది. మతగురువులు బ్రాహ్మణులు, భుజబలము గలిగి ప్రజలను రక్షించువారు క్షత్రియులు, వ్యవసాయకులు వైశ్యులు, తదితరులు శూద్రులుగా పరిగణింపబడినట్లు కన్పించుచున్నది. అన్ని వృత్తులను సంఘమున కత్యావశ్యకములు. ఎవరు లేకపోయినను సంఘమునకు నష్టము వాటిల్లును. కులములలో ఒకటి మరియొకదానికంటె హెచ్చు, ఇంకొకటి మరియొకటికంటె తగ్గు, కొన్ని యన్నిటికంటె హెచ్చు, కొన్ని అన్నిటికంటె తగ్గు మొదలగు భేదములును, పుట్టు

దక్షిణహిందూచేశములలో. ముఖ్యముగా చూహ్యమైనది వాడెల లేని ప్రదేశములలో ప్రాప్తమైనందున తాత్కాలికము ఇప్పుడును ప్రబలుచున్నది. కులాచారముల కేమి ముప్పు వాటిల్లునో యని వేయి కండ్ల కనుకెట్లయూడి, సంఘసంస్కరణల నెన్నియో వాదలు వెల్లువదురు. సమదేశములతో సంస్కరణము పూర్వకమున నిష్పాదములను చేయుచు, వర్తకమునకును యని చేరుకెట్లుకొని పూర్వచారములను సమర్థించి నిలుపఁ బ్రయత్నించుచున్నారు. వారి చేతిలోని యస్త్రము "వెలి". దానిని విజయముగా సంఘసంస్కరణలను చేయుచుండెదరు. విజయమున నీమలను దుర్బాధ్యులను సంఘములోనుండి బహిష్కరింపదు. ప్రాప్తమైనతరువాత మతగాంభీర్యములలో ప్రాప్తమైన చేతిలోని తోలుబొమ్మ లని చెప్పిన నతిశయోక్తి కాదు.

కులభేదములు ప్రేక్షకులచేత సామకొనిపోయి జాతివైషమ్యములు హెచ్చినవి. పరస్పరవిశ్వాసము పరస్పరస్నేహము క్రమముగా నాశనమవుచున్నది. ఈ కులపితౄచరమీవలననే విద్యావంతులయిన ప్రాప్తజేతులు కూడ తమ సంఘములయొడ సానుభూతిచూపక, విద్యాగంధము లేని తమ సంఘములను వదలి ప్రాపంచికవ్యవహారములందు ప్రాప్తజేతులలో చేరుచున్నారు. తామకలందించు వృత్తులలోని ప్రాప్తజేతులతో ఎక్కువ సంఖ్యను కలిగి వారితో నైక్యమును తమ సంఘములవారిని ప్రాప్తజేతులతో నిర్లక్ష్యముగా నిరసనభావముతో చూచుచున్నారు. ప్రాప్తజేతర సంఘములలో కూడ భేదములను పోగొట్టుకొని వికారము జాతియాధ్యక్షయమునకు తోడ్పడుటకు బదులుగా భేదములను కల్పించుకొని హెచ్చించుకొని క్రింది సంఘములవారిని సై సంఘములవారు సాంఘికజీవనములో విశేషవాదలు వెట్టుట కూడ ఈ కులాచారపితౄచరమీవలననే విద్యావంతులయిన ప్రాప్తజేతులు ప్రాప్తజేతులలో చేరుటవలన ప్రాప్తజేతరసంఘములయొక్క బలము హెచ్చుటకు బదులుగా తగ్గుట సంభవించు నేనో యని భయము కలుగుచున్నది.

విద్య

ప్రాప్తజేతులు విద్యయందు ప్రాప్తజేతులకంటె విశేషముగా వెనుకబడియున్న విషయము నిర్ణయము. బ్రిటిషు ప్రభుత్వమునకు పూర్వము హిందూచేశమునందు ఎవరి వృత్తులలో వారు చిక్కుకొని సుఖముగా జీవనము చేయుచున్నందున ప్రాప్తజేతులకు ఉద్యోగాపేక్ష లేకపోయెను. పూర్వపు వ్యవసాయమునకును చేరిపనులకును విద్యయొక్క యావశ్యకత లేకపోయెను. కడచిన 150 సంవత్సరములలో ప్రపంచమునందలి స్థితిగతులు మారినవి. చేరిపనులు నశించినవి. పరిశ్రమలు పొగయంత్రములు విద్యుచ్ఛక్తి వలన నడపఁబడుచున్నవి. పరిశ్రమలలో విద్యావంతులు కావలె విజ్ఞానము చతురత గల పనివారు కావలసినవచ్చినారు. మండిన వస్తువులు మన దేశమునుండి యితరదేశములకు ఎగుమతి చేయఁబడి మన

దేశపు ప్రజలకు వాడుకనీయ వస్తువులు కాగితములు అక్షములు మొదలగు వస్తువులు ఇతరదేశములలో అమా దేశపు యంత్రములతో అమా దేశపు పనివారు వచ్చి యింకా చేయఁబడి మన దేశము లారికి పనివారి యవుచున్నది. ఇదివఱకు అమా వృత్తులలో పని చేయుచున్న ప్రాప్తజేతులు వృత్తుల పోయి మాటికి లేక మలమల పోవుచున్నాడు. విద్యావిహీనులయిన చూడదేశపు పనివారు తమ వృత్తులు మానవలసినవచ్చినందున ఇంకొక పని లేక పనిచేయుచున్న వ్యావసాయకుల సహకారమును పనివారు గాను ప్రవేశించి పాట్లపోసికొనుచున్నారు. ఇందువల్ల దేశ్యాధికృష్టిత వాగుపడట గాని ప్రాప్తజేతుల బలము హెచ్చుట గాని ప్రాప్తజేతుల సంఘ మభివృద్ధి పొందుట గాని లభింపదు.

బ్రిటిషు ప్రభుత్వమునాణిముడియైన చూడదేశములో ప్రాప్తజేతుల ప్రాప్తజేతులకు విద్య నేర్పకొనుటకు సమాన సమయన యనకాశములు కలిగినవి గాని మనకు వారు నేర్చుచున్న విద్య న్యాయవాదవృత్తికి ప్రభుత్వోద్యోగములకును బడిపంతుల పనికని తప్ప వరమొక వృత్తికి పనికిరాదు. ఈ వృత్తుల మన దేశములోని యెన్ని కుటుంబములకు పోషింపఁగలవు? సంఘమున కత్యవశ్యమయిన వృత్తులలో చిక్కక బుద్ధిబలముచే ప్రజలను జయించియున్న ప్రాప్తజేతులు సమయము కనుగొని హానివిద్య నభ్యసించి ప్రభుత్వమువారి యుద్యోగములలో చేరి. మన రాజధానిలో ప్రాప్తజేతులకంటె ప్రాప్తజేతులు స్వల్పసంఖ్యాకులయినను ప్రభుత్వోద్యోగములలో 81 శాతముగా నున్నారు. ప్రాప్తజేతులన్ని నో సాక్షాత్కారకరతవలన తమ తమ వృత్తుల పోయి జీవనాధారములు లేక విద్య నభ్యసించుట కశక్తులయిన. భూస్వాములు తప్ప మిగిలిన ప్రాప్తజేతులు వెక్కువండి కడు బీదలు. నూటికి 5 గురు మాత్రము విద్య నేర్చినవారు. విద్యవలన సంపాదింపఁగల ప్రభుత్వోద్యోగములలో ఇదివఱకే ప్రాప్తజేతులు నిండియున్నారు. ఉద్యోగజీవనములో విశేషముగా పలుకుబడి గలవారు ప్రాప్తజేతులు. కులాభిమానము సహజమవుటవలన ప్రాప్తజేతులకు ఉద్యోగములు లభ్యమవుట కులభయము, ప్రాప్తజేతులకు సుస్తరము.

విద్యావిహీనతవలని నష్టములు

విద్యావిహీనతవలన ప్రాప్తజేతుల సంఘములకు కలుగుచున్న నష్టములు వ్రాయ మొదలిడిన పెద్ద గ్రంథ మగును. ప్రభుత్వోద్యోగముల బాధ ప్రాప్తజేతులసాంఘికనిరంతరతాధికారము ముఖ్యమయినవి. విద్యావిహీనులయిన రయితులను కరణములు ఇతరోద్యోగములు పెట్టు బాధలు మనము కనులార చూచుచున్నారము. ప్రభుత్వమువారికి నిజముగా చెల్లింపవలసిన సిక్కుకంటె గ్రామోద్యోగములు రయితులయొద్ద హెచ్చు వసూలు చేయుట కలదు. విద్య లేని రయితులయొద్ద పెక్కు నెపములు పెట్టి ఏదో విధముగా డబ్బు గడింతురు. రయితులకు ఏ విషయములో ఎవరికి మొఱ

లిడెన న్యాయము కలుగునో తెలియదు. ప్రస్తుతపు ప్రభుత్వపద్ధతి ననుసరించి న్యాయము పొందుట కూడ కడు దుస్సరము. బ్రాహ్మణేతి మలు సాంఘికమతజీవనములో బ్రాహ్మణులు చెప్పినది దైవవాక్యముగా నమ్మి ప్రవర్తించుచున్నారు. మంచిచెడ్డలు తెలిసికొనుటకు గాని సరియగు మాగ్గమున బించుటకు గాని యవకాశములు లేవు. అనావశ్యకముగా వ్యాఖ్యములకు పోయి డ బృంతియు పోయి ట్టుకొని అనేక కుటుంబములు నాశన మవుచున్నది. త్రాగుబోతులనమువల్ల సంఘమునకు వికేషవస్తువు వాటిల్లుచున్నది. స్థానికపరిపాలకసభలలో వెక్కిరించి, బ్రాహ్మణేతిగు లుండియు తమ విభవైక్యధర్మముల నెఱుంగక తగు శ్రద్ధ తీసికొనక కొలదిమంది ననుసరించి ప్రవర్తించుచున్నారు. ఈ సభలలో జరుగుచున్న యంతములను గుర్తెఱిగిన బ్రాహ్మణేతరసంఘముల నూటికి అయిదుగురు కూడ లేరని నా నమ్మకము. జాతీయాభ్యుదయమునకు తా మేమి చేయవలెనో తెలిసికొనుట కవకాశములు లేనే లేవు.

రాజకీయస్థితి

ఇదివఱకున్న దుస్థితి చాలనట్లు, విద్యావంతు లగు బ్రాహ్మణ బ్రాహ్మణేతరుల నడుమ వివాదములు ప్రారంభ మయినవి. ప్రభుత్వోద్యోగములు స్థానికపరిపాలనాసభ్యత్వము బ్రాహ్మణులు వికేషముగా సంపాదించి బ్రాహ్మణేతరసంఘములవారికి తగు నవకాశ మియ్యలే దని బ్రాహ్మణుల పలకుటచే హెచ్చయిన దని భేదాభిప్రాయములు కలిగి బ్రాహ్మణేతరసంఘముల నభివృద్ధి చేయుటకు గాను చెన్నపురిలోని కొందఱు దక్షిణహిందూదేశ ప్రజాసంఘ మను 'మేర' నొక సంఘము నేర్పాటు చేసిరి. ఈ సంఘమువారును వారి యనుచరులును వారిచే ప్రచురింపబడు "జస్తిసు" "ద్రవిడకో" "ఆంధ్రప్రకాశిక" పత్రికలవారును దేశీయమహాజనసభవారు కొరిన రీతిగా హిందూదేశమున కిప్పుడే స్వరాజ్య మియ్యగూడ దని యాటంకములు చెప్పుచున్నారు. చాలమంది బ్రాహ్మణేతరులు ఈ సంఘాశయములతో నేకీభవింపక, బ్రాహ్మణేతరసంఘములకు ప్రత్యేకప్రాతినిధ్య మిచ్చుని కొరయ కాంగ్రెసు లీగు ప్రజాశివ నామోదించుచు 'మదరాసు రాజధాని సంఘము'ను స్థాపించి తమ యాశయములను ప్రజలకు బోధించుచున్నారు.

బ్రాహ్మణేతరనాయకుల కర్తవ్యము

ఒక యుద్ధమునును ప్రారంభించుట సులభము గాని దానిని సర్వజనామోదిత మయిన మార్గమున నడపి జయము గాంచుట దుస్సరము. ప్రతి వ్యక్తికిని స్వాభిమానము సంఘాభిమానము సహజములు. బ్రాహ్మణులు సమయము లభ్య మయినప్పు డెల్ల విద్య గణించి యిప్పు డన్న విషయములలో అగ్రస్థానము వహించి బ్రాహ్మణేతరుల సంఘాభివృద్ధికి మార్గదర్శకు లయిరి. వారియందు బ్రాహ్మణేతరులు అనూయ గాని ద్వేషము గాని వహించుట గొప్ప తప్పు. వారు కూడ మిగిలినవారితల నుండినయెడల వీ రెవరిని చూచి నేర్చుకొని

వాగుపడుదురు? బ్రాహ్మణ బ్రాహ్మణేతరులు ఒక దేశములో పుట్టి కలిగినవారు, ఏకమతావలంబకులు ; ప్రపంచములో వన్నె కెక్కిన శాస్త్రవిజ్ఞానమును పెదజల్లిన గురువుల సంతతివారు. మానవునకు లేలు కుట్టిన, అలెచు సరియగు నందు లభ్య వస్తువఱకు నగా వందక రేపిష్టులు కొఱుకుట వద్దుట మొదలగు నెన్నియో చేష్టలు చేయును. అందువలన లాభము లేదు. శరీరబాధ కలుగును. విద్యా విహీను లయి అగ్రాసాంఘికారమున మునిగి మతి సాంఘిక గాన కీయ వ్యవహారములలో వ్యక్తిస్వాతింధ్ర్యము లోపించి నెఱు మేల్కొందిన బ్రాహ్మణేతి సోదరులు కొంతవరకు లభ్యుట ఎవ జమే గాని ప్రతిభము లేని క్రియలు చేయువలన వ్యక్తికే గాని సంఘమునకు గాని లాభము కలుగజోదు.

బ్రాహ్మణేతరసంఘముల ప్రస్తుత్తితి పరించి సంఘాభివృద్ధికి సాధనము లాలోచించి మతి సాంఘిక గాఢము విషయములలో సంఘాద్ధరణము గావించి ఈ హోద్యమమును జయప్రదము గావించు భాగము నానుకులనిగడ నున్నది.

రాజకీయస్థితి

లెక్కకు మిలి మిఱస కులభేదములు గలిగి పుష్కరవైవచ్యములలో మునిగి భాగ్యవంతులు బీదవారిని విద్యావంతులు విద్యానిహీనులను నిరసనభీషముతో చూచుచుండ, బీదవారు భాగ్యవంతుల యందును సామాన్యులు పలకుటచే గలవారియందును అనూయ గ్రస్తు లయియున్నారు. ఇట్టి వివిధభేదాభిప్రాయములును విసుధాశయములును గల మానవజాతీయందు జాతీయభావ ముద్భవించి యెప్పటికైన దేశము పొగుపడగలదా యని సంకేపింపవచ్చును. కాని, కుటుంబములలోని యన్నదమ్ములు నూలు వివాదము లున్నను ప్రతిదినము పిరియము లేక పోరాడచుండినను, తాము ఇతిరగృహములవారితో వ్యవహరింపవలసినప్పుడు తా గంద అగి కటి యగుదురు. అటులే గ్రామములలోను వారిలో వారి కెన్ని వివాదము లున్నను చోరులవలనను అటు వ్యాధులవలనను గాని మరియే కారణముల వలన గాని గ్రామమున జనసామాన్యమున కపాయము వాటిల్లి నప్పుడును తాము కలిసి చేయు కార్యముల్ల జనసామాన్యమునకు మేలు కలుగునప్పుడును గ్రామము తేలికబొందుటను కార్యసాధనము గాంచుటను సగము చూచుచున్నారము. ఇట్లులే సద్ద సంఘములలోను పట్టణములలోను దేశములలోను తాము చేయు కార్యము వలన సర్వజనోపకారము కలుగు నని కాని తా మా కార్యము చేయవండిన సర్వజనోపద్రవము సంభవించు నని కాని ప్రజలకు తెలిసిన యెడల తిప్పక వారందఱైక్యచయి తగతయ భగ్యములను నెఱవేర్చెదరు.

జాతీయసమ్మేళనమునకు ప్రయత్నములు జరుగుచున్నయన్నవి. రావు బహదూరు కందుకూరి వీరేశలింగము పంతులు గారు మొదలగువారు సంఘసంస్కరణముకొఱకు పూటపడుచున్నారు. పరదేశములకు విద్యార్థులగా వెళ్లుచున్న హిందూసోద

గులు సంఘసంస్కరణమునకు తోడ్పడుచున్నారు. విద్యావంతులైన బ్రాహ్మణబ్రాహ్మణేతరులలో కులాచారభేదములు క్రమముగా తగ్గుచున్నవి. సాంఘికజీవనములోని హెచ్చుతక్కువలకు బ్రాహ్మణేతరులకు బ్రాహ్మణుల లెంతయు త్తరవాదులలో క్రింది బ్రాహ్మణేతరసంఘములవారికి పయి బ్రాహ్మణేతరసంఘములవారు కూడ సంతయు త్తరవాదులే. సంఘకులాచారము ప్రేక్షతో వాయు కొనియున్నది. వాని నొకటి సారి నాశనము చేయుటకు బ్రాహ్మణులకు గాని బ్రాహ్మణేతరులకు గాని శక్త్యును కాదు. క్రమముగా జయింపవలెను. బ్రాహ్మణనిరంకుశాధికారమునకు వచ్చుచు బ్రాహ్మణేతరులు తమ క్రింది సంఘములవారిని బాధలు పెట్టుట యెట్టి న్యాయము? కుయ్యపట్టుముగదలి వీరవిల్లిలోని పంచముల మొఱి యాలకింపుడ! వారి బంధువుల శవములను బ్రాహ్మణేతరులు నివసించు వీధులగుండ తీసికొనిపోరాడటం. బ్రాహ్మణేతరసంఘములవారు తమలోని భేదములను నాశనము చేసికొనవలెను. లేని యెడల ఈ యుద్ధము వ్యర్థ మగును.

ప్రజల రాజకీయశ్రేయములలో భేదము లుండఁజాలవు. నిర్బంధ ప్రారంభోచితవిద్యన దేశములో ప్రవేశపెట్టిన గాని బ్రాహ్మణేతరులకు ముక్తి లేదు. ఆయుధశాసనము రద్దు చేసిన గాని షేము లేదు. ఆధికస్వాతంత్ర్యము హిందువుల కలవడిన గాని హిందుల స్థితి బాగుపడలేదు. ఈ దేశములో వాణిజ్యమును పరిశ్రమలను పునరుద్ధరించిన గాని దేశముయొక్క పురోవృద్ధి సాధ్యము గాదు. స్వరాజ్యము భారతీయుల కలవడిన గాని మన యాశయములు నెఱవేఱవు. బ్రాహ్మణుల లయనను తదితరు లయనను దేశక్షేమము మన క్షేమము మన సంతతివారి క్షేమము కోరువా గందఱును స్వరాజ్యమును కోరకమానరు.

ఆంగ్లేయ ప్రభుత్వమువారు మనకు స్వరాజ్య మిచ్చిన నది బ్రాహ్మణరాజ్య మవు నను బెదరింపు సహేతుక మయినది కాదు. ఆంగ్లేయ ప్రభుత్వమువారి క్రింద బ్రాహ్మణోద్యోగియులు చేయు మంచిచెడుగులు ప్రభుత్వమువారికి చెందును గాని బ్రాహ్మణజాతికి చెందవు. స్వరాజ్యము సంప్రాప్త మయినయెడల ప్రజలందఱు నుపరిపాలన కు తగ్గవారు లగుదురు. బ్రాహ్మణకులమువారు చేసేది యక్రమము లెప్పటి వప్పుడు ప్రజలకు తెలియుచుండును. ఇప్పుడు విద్య గడించి బ్రాహ్మణులవలె బ్రాహ్మణేతరు లెందఱో రాజకీయ ధురంధరు లగుచున్నారు. బ్రాహ్మణేతరులలో విద్య దినదినాభివృద్ధి గాంచుచున్నది. విద్యాభివృద్ధియైన కొలదిని ప్రజాభిప్రాయమును తెలిసికొని బ్రాహ్మణేతరసంఘాభివృద్ధికి కావలసిన మార్గములను యోచించి బ్రాహ్మణులు చేయు కాగ్యములను లోకమున కెఱిగించి

రాజకీయవిషయములలో బ్రాహ్మణులలో పాలు వ్యవహరింపఁగల బ్రాహ్మణేతరనాయకు లెందఱో సంఘముల నలంకరింపఁగలను! బ్రాహ్మణేతర ప్రజాభిప్రాయ మనున దొకటి లేని దినములలో వ్రాయఁబడిన మనధర్మశాస్త్రము ఇప్పుడు పునరుద్ధరింపఁబడుట కల్ల. బ్రాహ్మణేతరులు భుజబలసంపన్నులు. హిందూదేశము నేలిన రాజులు పెక్కుమంది బ్రాహ్మణేతరులు. వారి సంతతివారు స్వరాజ్యము కూడ దనుట సరి కాదు. దేశమును శక్తువుల బాటినండి క్షింతులు అంతఃకలహములు గొంగతనములు లేకుండ దేశమును కాపాగుట మొదలగు భుజబలమును కోరు కాగ్యములు బ్రాహ్మణేతరులే చేసితింపవలెను. బ్రాహ్మణేతరుల మనఃపూర్వకపరస్పరక్షేపము లేనిది 15 లక్షల జనులు 420 లక్షల జనుల నేలుట అసాధ్యము. ఒకరి బలము మరియొక రెఱిగిన బ్రాహ్మణబ్రాహ్మణేతరులు ఒకరి నొక రతిక్రమించి ప్రవర్తింపఁజాలరు. ఇప్పుడన్న నో వారును వీరును ప్రభుత్వమువారి చేతిలో నున్నారు. బ్రాహ్మణుల పలుకుబడికిని బ్రాహ్మణేతరుల ప్రస్తుతస్థితికిని ప్రభుత్వమువారు కూడ కొంతవఱకు జవాబుదారులు.

ముగింపు

లాయడు జాజ్జి గారు పాలితుల కోరికల ననుసరించి పాలకులు పాలింపవలె నని నొక్కి వక్కాణించియున్నారు. బ్రిటిషు సామ్రాజ్యమునకు లోఁబడి స్వరాజ్యము సంపాదించుట కిది మంచి తరుణము. సమయము పోఁగొట్టుకొనిన, మన సంతతివారికి మన ముత్తరవాదుల నువుదుము. జాతీయాభ్యుదయ మత్యవశ్యము. దేశములోని యన్ని సంఘములవారు విద్యావంతు లయి స్వాతంత్ర్యాభిలాషు లయిన గాని జాతీయాభ్యుదయము సాధ్యము కాదు. ఏ సంఘమువారు తమ సంఘము నుద్ధరించుటకు పాటుపడినను, జాతీయ శ్రేయములకు భంగము లేకుండ ప్రవర్తింపవలెను. జాతీయ శ్రేయములకు విరుద్ధముగా ప్రవర్తించువారు తమ సంఘములను బాగు చేయుట కల్ల. అన్ని సంఘములవారును దేశమాత పుత్రులగుటం జేసి ఒకరి నొకరు ద్వేషించుట తమకై నా ద్వేషించుట యగును. బ్రాహ్మణేతరులు విరివిగా దేశభావలలో విద్య నేర్చుకొని స్థానిక పరిపాలనలో శ్రద్ధ పుచ్చుకొని జాతీయ శ్రేయములు నెఱవేఱుటకు పాటుపడవలెను.

హిందూదేశముయొక్క ప్రాచీనాన్నత్యమును గుఱెఱిగి ప్రస్తుతపు వీనదశకు చింతించి బ్రాహ్మణబ్రాహ్మణేతరులు ఏక మయి జాతీయాభ్యుదయమునకు పాటుపడి కృతకృత్యు లగుదు రని నమ్ముచున్నాను.

తా మ ర తై ల ము

తామరకు తీటకు గజ్జికి మంచి మందు. డబ్బీ 1-కి రూ 0.6-0

విద్యయొక్క పరమార్థము

పాలవర్తి నరసింహము గారు

విద్యావిషయము చహాత్కృష్టమైన విషయము. విద్యయే మానవుని జన్మసాఫల్యకేతువు. విద్య లేకున్న మనుషునికి వాస్తవమైన సౌఖ్యము లేదు; నిజమైన పూజ్యత లేదు; యధార్థమైన యానందము లేదు. విద్యామూలముననే మనుష్యనామము సార్థకమగును. సర్వకుభావహమైన యిట్టి విద్యాసంపద లేనిచో మనుష్యుడు వింత పశువు అనికొనుట యొక యాశ్చర్యముగాదు.

విద్య మానవవ్యక్తికి సంగళకరమై సంఘమునకు సంగళకరము గాకుండునా? సంఘాన్ని లికి విద్యయే పునాదు. విద్యాగంతుల కాకరములై విలసిల్లెడు సంఘములును జాతులును మానవందలి యందు ఉన్న లిప్తానమును ఆక్రమించుకొనియున్నవి. విద్యాగరిమ యందు వెనుకబడియున్న సంఘములును జాతులును అధోగతిని చెంది యున్నవి. చదువు లేమిచే మృతినొందుములై పరిహాసపాత్రములై యున్న సంఘములు ఒక్కంత విద్యాగంధము వ్యాప్తించినంతనే పునరీవమును గాంచి తమకు వెక్కిరించినవారిని ధిక్కరించు సామర్థ్యమును పడయచున్నవి. అట్లుగుటచే, ఏ ప్రభుత్వమును ప్రజల విద్యా విషయమునందు ఉదాసీనత వహించియుండలేదు. అక్షరజ్ఞానభాస్వరైన ప్రజలను పాలించుట విద్యావంతులగు ప్రభువులకు సులభముగా నుండవచ్చును. కాని, అట్టి ప్రజాపాలనమునం దే విధమైన సారస్వము నుండదు. విద్యాహీన మగు ప్రజాసంఘము గోవు మెడకు కట్టిన గుడికట్టవలె దొరతనమునకు విశేషభారావహముగా నుండును. అందుచే నెట్టి స్వలాభాపేక్షాపరులగు ప్రభువులైనను తమ పరిపాలనమునందున్న జనులకు ఏదో యొక విధమైన విద్యను వెప్పించుచున్నారు. ఉత్తమమైన విద్యను ప్రజలు పొందిన కొలది రాజ్యము సకలైశ్వర్యములతో కలహదూగుచు కలకలలాడుచుండును. అందుచే, ఉత్తమ ప్రభుత్వములు తమ పాలనమునకు లోబడియున్న జనుల విద్యావిషయమున నెక్కుడు కృషి సలుపుచున్నవి.

ప్రత్యేకవృత్తులయొక్కయు సంఘములయొక్కయు రాజ్యములయొక్కయు శ్రేయోభివృద్ధిలకు మూలకందమైన యీ విద్య యొక్క పరమార్థమేమి? విప్రులధివాగ్ధనమే విద్యయొక్క పరమార్థమని కొందఱు తలంచుచున్నారు. అధికారప్రాబల్యమే విద్యయొక్క పరమార్థమని మఱి కొందఱు భావించుచున్నారు. పాండిత్యసంపాదనమే విద్యయొక్క పరమార్థమని కొందఱు తలపోయుచున్నారు. పలుకుబడిని గడించుటయే విద్యయొక్క పరమార్థమని కొందఱు తలంచుచున్నారు. జనుల జోహారుల పడయటయే విద్యయొక్క పరమార్థమని కొందఱు ఊహించుచున్నారు. ప్రభుత్వముయొక్క నుస్థితికి తోడ్పడుటయే విద్యయొక్క పరమార్థమని కొందఱు గణించుచున్నారు. విద్యవలన ఈ ధనాలులు లభించుట నిస్సందేహమైనను, ఇదియే విద్యయొక్క పరమార్థమని నుడువుట కొంత మాత్రమున పిలువలేదు. ఈశ్వరానుగ్రహమువలన మనుష్యుడు బుద్ధ్యాద్య నేకశక్తులను పడసియున్నాడు. పూర్వము

యందలి కేవలవలె నున్న యీ శక్తు లెల్ల తగిన చందమున కక్కఱగా కనిపించి విబృంభించుటయే విద్యయొక్క పరమార్థము. మనుష్య శక్తియొక్క సంఘా వికాసమే విద్యయొక్క పరమార్థమని నుడువుటయందు బుద్ధిసంతులగు పాశ్చాత్యులును వ్రాద్దేశ్యులును నేకాభిప్రాయులగుచున్నారు. నడవడిని చక్కపఱచుటయు సాన్న్యత్యాగమలవహనట్లు చేయుటయు సకలశక్తులను సమభావమున పనిచేయునట్లు చేయుటయు మనుష్యుని యావస్థలను శీఘ్రమిటుయు విద్యయొక్క యుద్దేశమని బెయిను అను నొక ధౌత్యచెప్పియున్నారు. ఈ విధముననే లార్డు హార్లేను అను నొక రాగ్యతింత్రజ్ఞుడు ఇటీవల కామన్సు చహాసభలో నువ్వ్వనించెను. ఈ భావములను మనుషుని ఎన్నియో వందల సంవత్సరముల క్రిందట వ్యర్థీకరించెను.

విద్య యనునది కేవలము ననుస్మరణ సంబంధించినదిగానే కనిపించుచున్నను, మనుష్యుడు శరీరధారి యను సంగతిని మనము విస్మరింపజాలము. "A Sound Mind in a Sound Body" అను నూక్తిన మనము జ్ఞప్తయిం దుంచుకొనవలెను. ఎంత చగువు పెరిగినను, శరీరము దుగ్ధులమైన ఆ చగువు గణనకు రాజాలదు. అదియుఁ గాక, అధికజ్ఞానము నుపార్జింపఁగోరిన పక్షమున నునుష్యుడు తన శరీరమును ఆరోగ్యస్థితియందుంచుకొనవలెను. గంటలు దినముల కొలది పరిశోధనాలయమున గడపవలసినవారును నిశలయంగు నిద్ర మాని ఖగోళసందలము పరిశీలనవలసినవారును నుపాసీయులచే రచింపఁబడిన వేలకొలది గంధములను పఠించి శోధింపవలసినవారును ఎట్టి శరీరదాగ్ధ్యము గలవారుగా నుండవలయునో యోచింపుడు. శరీరదాగ్ధ్య మనుటచే ప్రతిమనుష్యుడును గుండెవై బండ నందుకొని బ్రద్దుల కొట్టిందుకొను రామమూర్తి కావలయునని నాశలంపు గాదు. యుక్తమైన యారోగ్యమును ప్రతిమానవుఁడును సంపాదించవలయును. పాశ్చాత్య యువజనులతో పోల్చి చూచినపుడు మన యువజను లెంగునకును కొఱగానివారుగా కనఁబడుదురు. అందులొను, అంగ్రులందు మిక్కిలి గలహీనులున్నట్లు నాకు తోచుచున్నది. వీరిలో బ్రహ్మజులు తెదిరెగజాతులకంటె బలమున తీసిపోవువారుగా కనిపించదు. కాయకట్టమునందు గౌరవము పోవుటచే నేమి, పాతకాలలో బోధింపఁబడు కిసగతునిస్సారమై చిత్రకర్షకము కాకపోవుటచే నేమి, అతిబాల్యనివాహాదిదురాచారములవలన నేమి, మన శరీరపాటపము మిక్కిలి సదలియున్నది. యోగ్యమైన బ్రహ్మచర్యవ్రతముచేతను గరియైన వ్యాయామపద్ధతి నవలంబించుటచేతను శరీరారోగ్యమును కాపాడుకొనుట యెల్లరకును విధి. ఇది యుత్తమవిద్యావిధానమునందు గమనింపవలసిన మొదటి విషయము.

బుద్ధిసంపద లేని శరీరదాగ్ధ్యము నిరర్థకము. సంగతులను కంతపాతము చేయుటచే గాని జననమరణముల లేదలను వల్ల జేయుటచే గాని బుద్ధి వికసింపనేరదు. పానోగ్రాపుయంత్రమువలె విషయములను గ్రహించి వెడలగ్రక్కటకు బుద్ధి యేర్పడలేదు.

స్వయముగా సంఘటనలను విశీలించి చర్చించుటవలన బుద్ధి వికాసము కొందలవలయున్నది. సత్యగ్రహణమునందు బుద్ధి సామర్థ్యము కలదై యుండవలయును. ఎన్నియో విషయములను గూర్చి గమనించి పరిశీలించి తర్కించిన గాని యొక సత్యమును నిర్ధారణ చేయుటకు వలనపడదు. గాఢ మైన సత్యప్రేరేపన విద్యార్థులలో కలిగింపజాలని విద్యావిధానము కనుమైన దెంత మాత్రమును కాజాలదు. నిరకాలాగత మైన యాచారములను అనుచిత మైన గ్రంథవిశ్వాసమును ఒక్కొక్కప్పుడు మనుష్యుల సత్యానుగామునకు గట్టకత్తువులై నిలుచును. ఇట్టి శత్రుగ్రహణయొక్క హస్తములగుండి యీవలం దైన గాని, బుద్ధి నాశనములను పరిగ్రహింపజాలదు. సాంచాల దేశమున నొకప్పుడు “వాహిరాజు” అను నొక ప్రభు వుండెను. అతనివైక కాశీము అను పేరుగల యొక చక్రవర్తి సేనాసమేతుడై వచ్చునట్లు వార్త తెలిసెను. యుద్ధసన్నద్ధుడై యుండుటకు మాటు వాహిరాజు జ్యోతిష్కులను పిలువనడి “ఈ సమయమునందు నేను యుద్ధమునకు పోయిన జయము కలుగునో పరాజయము కలుగునో కాస్త్రమును చూచి నెలకొను” అని వారిని కోరెనట. ఆపు దా పండితులు కాస్త్రములను పాఠజూచి “అపజయము కలుగు” నని ప్రభువునకు నివేగించిరట. పరాజయము కలుగుట సిద్ధము గనుక నే నిపుడు యుద్ధ ప్రయత్నము నేల చేయవలయు నని తలచి వాహిరాజు మిన్నకుండెను. అపుడు కాశీము చక్రవర్తి అనాయనముగా కోటను స్వాధీనము చేసికొని రాజ్యమును తీసికొని వాహిరాజును వెడలనడచెను. యుద్ధసన్నాహము చేసి కాశీముచక్రవర్తిని ఎదిరించి యుండిన యుద్ధముయొక్క ఫల్యపానము ఎట్లుండియుండ నో చెప్పజాలము గాని, ఎదిరింపక కూర్చున్న కాశీముచే జ్యోతిష్కుల చెప్పిన మాట ముక్కలకు ముక్క సత్యమే యయ్యెను. జ్యోతిష కాస్త్రమే లగు నా పండితుల వచనములందు గల విశ్వాసముచే వాహిరాజు సులభముగా రాజ్యపదచ్యుతుడయ్యెను. కాస్త్రమునందుకంటె సత్యమునందనురాగము హెచ్చునలయును. సత్య ప్రేరేపిత కలిగిన పక్షమున మనుష్యుల ధూరకుండజాలడు. తన బుద్ధిని సమస్తవిషయములందును ప్రవేశ పెట్టి నూతనవిజ్ఞానమును పడయగల్గును.

కేవలము సత్యగ్రహణసమర్థ మైన బుద్ధి యుండిన నే చాలదు. మనుష్యుడు ధర్మనిష్ఠుడు సయితము గడింపవలయును. గ్రహించిన సత్యమును నిష్ఠాయముగా వెల్లడించుటకును ఆశించుటకును తగిన శక్తిని మానవుడు గడింపవలయును. యుక్త మైనదానిని చేయలేక పోతిమేని, యుక్తాయుక్తపరిజ్ఞానమును గలిగియుండుటచే మనకు కలిగిన ప్రయోజన మేమి? తమకు యుక్త చని తోచిన కార్యము నెవరు కావించిరో వారు మహాపురుషులై మన చిగ్గతత్వజ్ఞతకును పూజ్యతకును పాత్రులై వెలయుచున్నారు. తన తండ్రియొక్క మతమునకు విరుద్ధముగా నుండినను ప్రహ్లాదుడు విష్ణుభక్తిని విడిచిన వాడు గాడు. నిండు సభలో ద్రౌపది యవమానింపబడుచుండ, దుర్యోధనాదులకు వెఱచిన భీష్ముడి వృద్ధజనుల పెదవులు కదల్చక యూరకుండ, బాలుర డగు వికర్ణుడు కారవుల కార్యమక్రమ మని యకుంతిదైర్ఘ్యముతో నుడివెను. చరిత్ర ప్రసిద్ధి లగు లూథరు సావెను రోలా మున్నగు విదేశీయు లేమి, రామమోహన విద్యాసాగరాది స్వదేశీయు లేమి తమకు యుక్త మని తోచిన విషయములను నిర్భీక చేతములై లోకమునకు వెల్లడించినవారలే! ధర్మపరిపాలనమునకై మనకు దైర్ఘ్యైర్ధ్యముల నొసంగగలిగిన నిద్యుడే సద్విద్య!

శీలసంపదయు కర్తవ్యపరాణిత్యబుద్ధియు చున్నను, హృదయమునందు శ్రేయశ్చేదోయినచో నిర్దంభకును సముపరి మనుష్యుడు గౌరవాధికారమును గోల్పోవుచున్నాడు. తన తల్లిదండ్రులను బంధువులనే గాక మనుష్యుల స్వదేశస్థులను పరదేశస్థులను కూడ ప్రేమింపగల్గియుండవలెను. కేవలము మానవులనే గాక భూశిశోమేడల గూడ దయను మాపవలయును. “అహింసా పరమో ధర్మః” అను ధర్మమును గ్రహించి తద్ధర్మమును ప్రపంచమున వ్యాపింపజేయుటకై శాశ్వతసంహుడు పడగాని యిహములను విడిచెను. ఎందఱో దార్పద్యముచే బాధపడుచున్నారు ఎందఱో అంగవైకల్యమునకు బానిసై యిడుమల గుడుచుచున్నారు. ఎందఱో గోగ్రస్తులై తగిన యాషాధము లేక కానరాని వ్యధల ననుభవించుచున్నారు. ఇట్టివారి కెల్ల సేవ చేయుటకు పురికొల్పుననిగా నుండవలయు నుత్తమ మైన విద్య.

ఎంత నూత్న మైన జ్ఞానమును మనము సంపాదించినను, ఎంత నిష్ఠతో మన కర్తవ్యములను మనము నెఱవేర్చినను, ఎంత సేవాపరాయణులమై మనము వర్తించినను, స్వయంభువై చిన్మయుడై సౌందర్యస్వరూపుడై ప్రకాశించెడి యా పరమపురుషుని మనము గ్రహింపలేకపోయినచో, నున విద్య పరిపక్వదశకు సాందినది కాజాలదు. ఈశ్వరదూర మైన విజ్ఞానముతో ఆత్మ తృప్తిని చెంది యూరకుండజాలదు. “నేను సమస్త కాస్త్రములను గ్రహించినాను, నేను నా విధులను నెఱవేర్చినాను. నేను పరోపకారము చేయుచున్నాను” అనుకొనుచు, అనాంభాషము పహించి ఆత్మ సంతృప్తిచెంద నేరదు. సకలవిజ్ఞానము బయలుదేలుటకు నెవడు మూలకారణుడో ఎవడు జ్ఞానస్వరూపియై అణువులందు అణువై న హద్వస్యపులందు మహద్వస్యవై దాగియున్నాడో ఎవడు ధర్మాధర్మపరిజ్ఞానమును గలిగించి అధర్మమును త్యజంపు మని ధర్మమును భజంపు మని యుపదేశించుచున్నాడో ఎవడు ప్రేమస్వరూపియై హృదయమున వెలుగుచు కఠోర మైన సేవావ్రతమునకు మనలను పురికొల్పుచున్నాడో అట్టి సత్వైశ్వరసందర్శనరూపునకు సకలపూజాగౌరవముల సొంగి తన యహంకారము నా పరబ్రహ్మము ముందర బలి నేయనంతవఱకును ఆత్మకు నిజ మైన శాంతి యుండదు. ఆనందము నుండదు. అందుచేతనే “అపరా బుద్ధ్యో దో యజుర్వేదః । సామ వేదో అధర్వవేదః । శిక్షాకలాన్యో వ్యాకరణం నిరుక్తం ఛందో జ్యోతిష మితి । అధపరా యయాత దత్తర మధిగమ్యతే.” అని యుపనిషత్తులు ఘోషించుచున్నవి. బుద్ధ్యజ్ఞానామాధర్మము లనెడు నాలుగు వేదములును శిక్షా కల్ప వ్యాకరణ నిరుక్త ఛందో జ్యోతిషము లనెడు వడంగములను శ్రేష్ఠవిద్యలు గావు. దేనిచేత త్తయరహిత మైన పరబ్రహ్మము ఎఱుంగబడుచున్నదో అదియే శ్రేష్ఠ మైన విద్య. ఈ వడంగములతో బాటు మనము పదార్థతత్త్వశాస్త్రము రసాయన శాస్త్రము ఆయుర్వేదశాస్త్రము మొదలైన శాస్త్రముల నెల్ల అపర విద్యల క్రింద చేర్చవచ్చును. శ్రేష్ఠవిద్యలు గా వని చెప్పినను, పర విద్య కివి యనావశ్యకము లని చెప్పలేదు. ఈ వైజ్ఞానిక విద్యలవలన లభించెడు చింతాశక్తియు ఏకాగ్రచిత్తతయు ఇంద్రియదమనమును భోగవిమతిత్వమును పరవిద్యాసాధనమునకు సోపానప్రాయము లనుటకు సంకయ మేమి?

అపరవిద్యల సేమి పరవిద్య సేమి సాధించుటకు విశ్వ మనెడి యీ మహావిద్యాలయముకంటె మనయుక్త మైన ప్లమ మతీ యెని మనకు లభింపనేరదు?

"It is brought at birth into a vast, we may say an infinite school. The universe is charged with the office of its education..... Nature, society, experience are volumes opened everywhere and perpetually before its eyes."

అనంత మైన విశ్వవిద్యాలయమునందు మనము భగవంతునిచే ప్రవేశపెట్టబడినాము. ప్రకృతి సంఘము అనుభూతి యనెడి యుద్వృంధములు మనలను విద్యావంతులను చేయుటకై స్వచ్ఛంద సందిగ్ధమై యున్నవి.

మార్గ్య చంద్ర గ్రహ నక్షత్రముల నేమి పను పతుల నేమి పనులతల నేమి నదీవర్షతముల నేమి వీక్షించుటచే మనము నేర్చుకొనఁ దగిన పాఠము లెన్నేని గలవు. ఇగట పొంచెడు కష్టసుఖములచే అనుభవించెడి యాశానిరాశలచే సంభవించెడు రోగమగణములచే తటస్థించెడి లాభనష్టములచే మనము ఎన్నియో బుద్ధుల నలఘుచు కొనవచ్చును. శ్రద్ధాశీలుఁ డగు విద్యార్థి యీ నానావిధానభవములచే విషయమున విశ్వాసమును భక్తిని కారుణ్యమును మఱి యెన్నియో సుగుణములను సంపాదించును.

అయినను, పగసాహాయ్యము లేక స్వయంకృషి మాత్రము చేతనే ప్రకృత్యాద్యుద్వృంధములవలన నెవ్వఁడను విశేషప్రయోజనమును పడయఁజాలఁడు. ప్రారంభమునందు బోధకులయొక్క సాయ మత్యంతావశ్యకము. పరాపగవిద్వలను నేర్పఁగల యుపాధ్యాయుఁ డెట్టి సమర్థుఁడై యుండవలయునో తలపోయుఁడు. ఇట్టి మహాత్మాగ్రహమును గావించవలసినవాఁ డగుటచేతనే ఉపాధ్యాయుఁడు పరగుపూజ్యుఁడుగా నెన్నఁగఁచువాఁడు. ఉపాధ్యాయోద్యోగము అత్యంతగౌరవాస్పద మైన యుద్యోగముగా పరిగణింపఁబడుచున్నది. ఉపాధ్యాయుఁడు తనయొద్ద విద్యాభ్యాసము చేసెడు విద్యార్థులయొక్క మనోవృత్తుల నెఱుంగఁగల బుద్ధిమంతుఁడై యుండవలెను. విసుగు చెందక విద్యార్థులయొక్క సకలసంశయములను తీర్చుగల యోషిక గలవాఁడై యుండవలయును. తన ప్రవర్తనముచే విద్యార్థుల ప్రవర్తనమునందలి లోపములను దిద్దఁగలవాఁడై యుండవలెను. చదువునం దేమి నడతయన దేమి విద్యార్థులకు అదర్శమూర్తియై యుండవలయును. ఇట్టి సుగుణసంపన్నుఁ డగు నధ్యాపకునియొద్ద కిత్తు నందెడు కిష్కలయొక్క సాభాగ్యము నెవ్వరు వర్ణింపనేరరు? సల్లక్షణసమన్వితుఁ డగు మహాధ్యాయుని నిమిత్తము ఎంతటి జీతము నైనను విద్యార్థి కారు లియ్యకలయును. ప్రస్తుతస్థితిగతులను బట్టి విద్యార్థి పాఠశాలలోఁ గడపు కాలము అల్పము. ఇంటియందుఁ గడపు కాలము అధికము. ఉపాధ్యాయునికి తలిదండ్రులు సాయము చేయనిచో అతని ప్రయత్నము లెంత

మాత్రమున గఫలము కాఁజాలవు. స్వసంపానముయొక్క శ్రేయస్సుకొఱకు ననని యెంచేని రోడ్వడఁగలదు. విద్యావతియు గుణవతియు నగు గృహిణి నన నిపుణత్వముచే స్వసంపానము నభివృద్ధి లానికి తీసికొనిరా నెచ్చును. సద్వృత్తము చేయఁగలిగినంతటి యుపకారమును ఎంతటి యుత్తమపాఠశాలయు చేయఁజాలదు. గృహమట్లే సదాచారసంపన్న మైన సంఘమును మనుష్యుని యభివృద్ధికి రోడ్వడఁగలదు. దురాచారభూయిష్ట మైన సంఘము మానవుని జవన త్వములను ప్రంగఁడిసి అతని నెంచునకును పనికిరానివానిగా చేయును.

వీని నన్నిటిని మించి యీ గందర్వమున విచారయోగ్య మైన విషయము ప్రభుత్వమువారి విద్యావిధానము. విద్యావిధానము సరిగా లేనిచో మిగిలిన సమపాయము లెన్ని యున్నను ప్రయోజనకరములు కాఁజాలవు. "We do not want generals, statesmen and legislators. We want industrious husbandmen." "మాకు సేవాధిపతు లక్కఱ లేదు. రాజనీతిజ్ఞులు అక్కఱలేదు. శాసనకర్తలు అక్కఱలేదు. పాలుబుడెడు కృషివలనలే మాకు కావలసినది." అని నెలంచి అందున కనుగుణముగా విద్యాపద్ధతిని నిర్ణయించెను విద్యాధికారులవలన లాభ మెట్లు సమహుఁ గలుగును? రాజ్యకాంక్షచే ప్రజల నెనిమిదిగా తియ్యఁచేయ నెంచి నిద్రనుగుణముగా విద్యావిధానమును నిర్ణయించెడు ప్రభుత్వమువలన విద్యయొక్క పగమార్గ మెట్లు సిగ్గుపఁజేయును?

మన విశ్వవిద్యాలయములు కొందఱు ఎమ్. ఏ. లను కొందఱు బి. ఏ. లను కొందఱు ఎం. ఎల్. లను కొందఱు బి. యల్. లను తయారుచేయుచున్నవి. కాని, వీరి సంఖ్యను బట్టియే విద్యయొక్క పోషకమును నిర్ణయించుట వీలు లేదు. మూలనక్షేత్రానిక సత్వములను గ్రహించుటకై ప్రయత్నించెడు సత్యాన్వేషణపరులను బట్టి ధగ్మ సంరక్షణనిమిత్తమై తమ ప్రాణములను బలి నేయఁగల ధన్యులగును బట్టి, దేశక్షేమమునకై పాలుపడ దీక్ష పూనిన దేశభక్తులను బట్టి, నవీన తత్త్వజ్ఞానమును వ్యాపింపఁజేయు లెత్తిజ్ఞులను బట్టి, సాగ్రస్మృతిమును నెంపొందింప కృషి చేయఁగల భాషావిశారదులను బట్టి, భక్తిరసామృతమును పంచిపెట్టఁగల భక్తశిఖామణులను బట్టి, సునోష్ణము లయిన చిత్రములను గంచింపఁగల చిత్రకళాతుల్యులను బట్టి, మనము విద్యయొక్క పగమార్గమును నిశ్చయింపవలసియుండును. గృహముయొక్క స్థితి దక్కఁబడినఁగాని, సంఘము దురాచారవశితి మైనఁ గాని, ఉత్తమధ్యాపకులు లభించినఁ గాని మనము విద్యయొక్క పగమార్గమును గ్రహింపఁజాలము. మనము సత్యానురాగమును పడని ధగ్మతత్త్వరుల మై సేవాపరాయణులమై విద్యయొక్క పగమార్గమును గ్రహించి విద్యాత్ముల మగుదుము గాక! సకలలోకాధారఁ డగు పగమేశ్వరుఁ డట్టి స్థితికి మనలను నన దేశమును దెచ్చును గాక!

సాత్త్విక నిరోధగీతము

ఎవఁడో యెండులతో పని నేయఁగ
నీకే యెందుకు నేరవురా ?
ఎవఁడో యొక డని యెంచినన్నట్లును
ఎవఁడును రాఁ డని యెఱుఁగుమురా,
మీరా మీరా మీరా యనుచును
నోరుచేసికొన నే మగురా ?
పోరా పోరా పోరా యనుచును
బొల్లుమాటయే చెల్లునురా.

అందఱు రాని మున్నె ననియెడు
మందబుద్ధి నిక మానుమురా ;
ముందడుగేయము మునుకొని చేయము
వందలు వందలు వత్తురురా.
హాహా మహాదేవా యని పాడఁగ
అరిఁ దింకెత్తుడు వచ్చునురా ?
పరగున లె మృతఁ చిఱుతల తేఁ బూని
పరమపదము నీ పట్టుగురా.

1

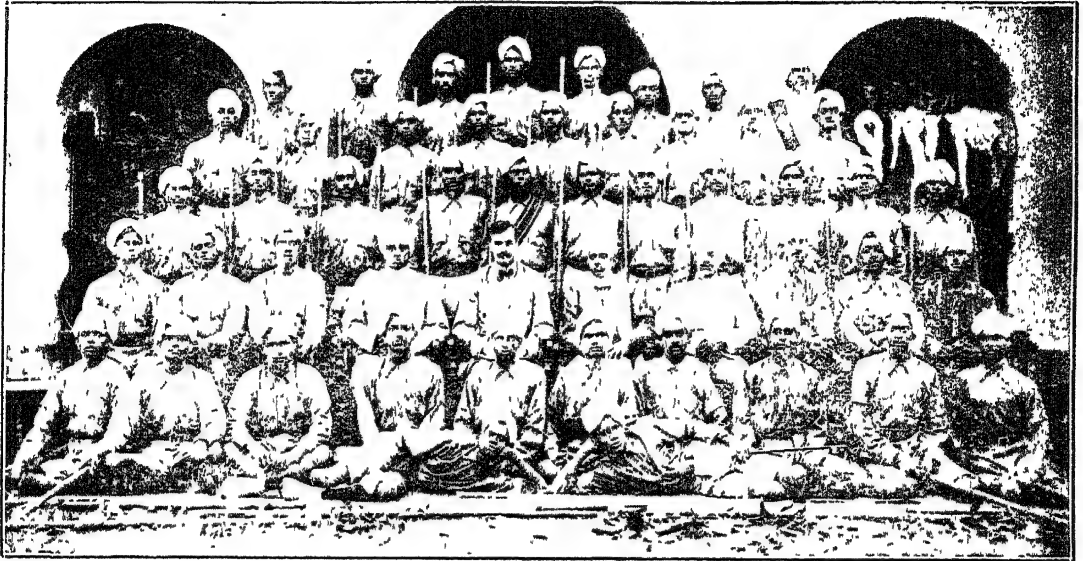
8

2

4

BOY SCOUTS, NARSAPUR

నర్సాపూరు బాలస్కౌటులు

PRESIDENCY TRAINING SCHOOL FOR MISTRESSES, EGMORE

ఎగ్మోరు ఉపాధ్యాయినీ పాఠశాల

HINDU LADIES LAKSHMI VILASA SABHA, MADRAS

హిందూ స్త్రీల లక్ష్మీ విలాస సభ, చెన్నై

THE LATE
MR. V. RAJAGOPAL

PRINCESS MANAN

STATUE OF JOAN OF ARC, PONDICHERRY

జోన్ ఆర్క్ ఆర్చర్ - లావిగ్ హామ, పుడచ్చేరి

వి. రాజగోపాలు గారి
శిరీశేషురాలైన భార్యపత్ని

మేనన్ రాజకన్య

స్వ ప రి పా ల నా ర్త త

వల్లూరి సూర్యనారాయణరావు పంతులు గారు, పి. సి., బి. ఎస్., ఎల్. టి.

మన దేశములోని ప్రజలు స్వపరిపాలనకు ఇప్పుడే తగ రని తెల్లవారు మనలోని కొందఱు పెద్దలును కూడ చెప్పుచున్నారు. పీ యాక్షేపణలను మన మిచ్చు సమాధానములను సంక్షిప్తముగ ఈ క్రింద పొందుపఱచుచున్నాను:

మొదటి యాక్షేపణ

తెల్ల దొరల నైతికత లేనిదే క్రింది యుద్వ్యాఙ్మ లైన నల్లవారు తిన్నగా పనిచేయురు. రాజ్యపరిపాలనలో నల్లవారు ఆయా శాఖలలో తెల్లవారి క్రింద కొంత కాలమునకు పని నేర్చుకొనుచుండవలెను గాని స్వతంత్రించి ప్రజోపయోగ మైన నూతన మార్గములను త్రొక్కివేయురు. ఈ కారణములచేత స్వపరిపాలనాధికారము విప్రకారములలో మన దేశముల కీయగూడదు.

సమాధానము

బ్రిటీషువారు మన దేశమునకు రాక మునుపు మనవారు రాజ్యపరిపాలన నెట్లు సలిపిరి? అప్పటివారికంటె నిప్పుడు మనము తగ్గిపోతి మన్న యెడల, దీనికి మన ప్రభుత్వమువారే జవాబుదారులు కావలయును. పెద్ద యుద్వ్యాఙ్మలు నిచ్చి మనలను పరీక్షింపవలెను గాని, నీళ్లలోనికి దిగకుండ ఈత నేర్చుకొను మనుట ఏటి న్యాయము? గొప్ప పదవుల నిచ్చిన చోట్ల మన పై కొద్ది జడ్జిలు జిల్లా జడ్జిలు కలెక్టరు ఇంజనీరు ఉపాధ్యాయులు లాయరు తెల్ల దొరలవలెనే బాగుగా పనిచేయుచున్నారు. ఒరిస్సా రాష్ట్రములో కమిషనరు గా నుండిన లోమేశచంద్రదత్తు గారిని ఇండియా కౌన్సిలు మెంబరుగా నుండిన కృష్ణగోవిందగుప్త గారిని లెఫ్టినెంటు గవర్నరు పనుల నేల యాయలేదు? మన యోగ్యతలను తాము ఒప్పుకొన్నయెడల తమకు దొరకుమన్న యుద్వ్యాఙ్మలు పోవు నేమో యని వారసూయాభావముతో చెప్పు మాటలే గాని పీనిలో సత్య మెంత మాత్రమును లేదు.

స్వపరిపాలనము బ్రహ్మవిద్య కాదు. అనుభవ మున్నయెడల, మనము రాజ్యమును పరిపాలించుకొనగలము. నూతనముగా క్రొత్త విషయములను కనిపెట్ట నవసరము లేదు. రాజ్యపరిపాలనలో స్వల్ప విషయములను కూడ గమనించుచు చిత్తు సమయములలో మన స్నేహితులను విడనాడక ఉపాయాన్వేషణము చేయుచుండవలెను. పన్నులను న్యాయముగా విధించి సరిగా వసూలు చేసి కర్షకలను చుండు లాగు రాజ్యాంగతంత్రమును ఏర్పాటు చేసినయెడల పరిపాలనము దానియంతట అది నెమ్మదిగా సాగిపోవుచుండును. దీనిని

అనుభవమువలననే ప్రజలు గ్రహింపగలరు గాని, గ్రంథములలో చదివినంత మాత్రమున గాని ఇతరదేశీయుల స్వపరిపాలనవిధానములను చూచినంత మాత్రమున గాని తెలిసికొనజాలరు. కొన్ని విషయములలో అత్యద్భుత మైన తెలివిన చూపిన జాతి తక్కిన విషయములలో కూడ తగిన యవకాశములు కలుగజేసినపుడు తన శక్తిని కనబఱుపగల దని మనము సాధారణముగా నమ్మవచ్చును. పూర్వ కాల ముండనిచ్చి, మనము ఇతరులకు లాభదాయున్న యీ కాలములో కూడ బ్రిటీషు పార్లమెంటు సభ్యులుగాను ఇండియా కౌన్సిలు సభ్యులుగాను ఈ దేశపు కార్యనిర్వాహకసభా కాసన నిర్వాహసభలలో సభ్యులుగాను యుద్ధమున విజ్ఞిరియా క్రాసు బిరుదములను పొందినవారుగాను గొప్ప కవులుగాను శాస్త్రజ్ఞులుగాను తత్త్వవేత్తలుగాను మనవా రున్నారు. పీ రందరు కొలది మందియే యని యనెద రేమో! గొప్ప వృక్షములు తరుకంటె కొలదిగా చిన్నవి యగు వృక్షములు గల యెడవులలో పెరుగును గాని, వట్టి యెడవులలో పెరుగవు కదా! ఏ కాలములో ఏ దేశమును చూచినను గొప్ప కవులు గాయకులు రాజకార్యగురందరులు శాస్త్రజ్ఞులు సేనానాయకులు మొదలగువారు ఒంటరిగ ఒక్కొక్కరే వుట్టలేదు. తమ తోడివారికంటె కొంచె మెక్కువ తెలివి గలవారగుచుండి రని చెప్పవలసియున్నది.

రెండవ యాక్షేపణ

మీ గవకాశములను కలుగజేసికొనరాదా? ఒకరు మీ కిచ్చున దేమి? వ్యక్తులవలెనే జాతులు కూడ తగిన తరుణములను కళ పెట్టి యేల వృద్ధి పొందుటకు ప్రయత్నింపగూడదు? మీ రవకానిములను తెచ్చుకొనవలెను గాని ఇచ్చున దేమి? మీకు ఏ మాత్రమడ్డు కలిగినను దానిని తొలగించుటకు ఏల ప్రయత్నింపగూడదు? అట్టి కత్తి మీకు లేదు గనుక, మీరు స్వపరిపాలనకు అనర్హులు.

సమాధానము

దైవముమీద భారము వేసి ఆలాగుననే ప్రయత్నించెదము. కాని, ఇట్టి యవకాశములను తెచ్చుకొనగలిగిన యీ తెల్ల దొరలకు ఒక సంగతి మనవి చేసెదము. మానవచరిత్ర యంతయు పాశ్చాత్య ప్రభావమును చూపుచున్న కడచిన కొలది కతాబులులోనే యిమిడి యుండలేదు. హిందువులు ఈజిప్టువారు చార్లెసుముల చీనావారు సారసములు పాశ్చాత్యులకంటె అనేకకతాబులు క్రిందటనే యెక్కువ నాగరికత గలిగి గొప్ప యైక్యతను నమోదించి అనేకావ

కాశములను కలుగజేసికొనిరి. ఇ కాలములో మనవారికేతనే యీ సాహిత్యము లేల యవకాశములను కలుగజేసికొనలేక పోయినా? గాన దే యులు పడచిన యెబది సువర్ణములలోనే యవకాశములను కలుగజేసికొనిరి. ప్రపంచములో ప్రతి జాతీయు క్రిందుగాను పనిచేయ లేచుచునే యున్నది. తాము మాత్రమే యవకాశము కలుగజేసికొనగలవారే చనియే జాతీయు గర్వపడ నక్కఱలేదు. తాము వృద్ధులమని యే జాతీయు భీతిల్ల నక్కఱలేదు. బలమును సంపాదించుకొన్న జాతు లన్నియు, బలహీనజాతులకు కావలసిన సువకాశము లన్నియు ఇచ్చుట వ్యాధము. అటు చేయకపోయినను అవకాశములు కలుగజేసికొనుటకు అపి తిప్పక యన్ని పథములను ప్రయత్నించు చేయక తిప్పకు.

మూడిన యాక్షేపణ

ఏ జాతికైనను దాని పూర్వకాలమందలి రాజ్యాంగవిధానముల ననుసరించుచే ముందు కూడ నేర్పాటు చేయవలె ననియు, నిరంకుశ ప్రభువుల క్రింద చాల కాల మున్న దేశములలో ప్రజాప్రాతినిధ్యము కూడ దనియు, హిందూరాజులు మొగలాయి చక్రవర్తులు మొదలగువారి పరిపాలన క్రింద నున్న యీ దేశము ఎవరో యొక రాజు క్రిందనే యుండవలె ననియు కొందఱు చెప్పుదురు.

సమాధానము

ఈ యాక్షేపణ ప్రపంచచరిత్రకు వ్యతిరేకముగ నున్నది. నిబంధనానుకూల రాజ్యపరిపాలనములను ప్రజాప్రాతినిధి పరిపాలనములను కలిగిన ప్రస్తుతిరాజ్యములు పూర్వము నిరంకుశ ప్రభువుల క్రిందనే యుండినవి. ఇది గాక, పూర్వము మన దేశములో గ్రీకు ఇటలీల ప్రజాస్వామిక ప్రభుత్వములకంటె పెద్దవి కలవు. రాజుల చేతనే పరిపాలింపబడు దేశములయందు కూడ పరిపాలన నియమములలో ప్రజల యంగీకారమును తీసికొనుచుండిరి. దిశ్చంద్ర మహారాజు రాముని పట్టాభిషిక్తుని చేయఁదలంచినపుడును రాముఁడు సీతను అడవులకు పంపినపుడును ధృతరాష్ట్రుఁడు దుర్యోధనుని రాజుగా చేయఁదలంచినపుడును ప్రజల యభిప్రాయమును కనుగొనిన తరువాతనే కార్యము లుపక్రమింపఁబడినవి. ప్రజాప్రాతినిధుల సభ పురోహితుల సభ స్వోత్తిష్ఠుల సభ వైద్యుల సభ ఆచార్యుల సభ, అనేది యొకటి సభలు గ్రామీణరాజుల కాలములో నేర్పడి, వీని సలహాలను బట్టి దేశపరిపాలనము జరుగుచుండెడిది. ఇది గాక, మన గ్రామ పరిపాలన మంతయు పంచాయతీ సభలవలననే జరుగుచుండె నని అందఱు చరిత్రకారులను ఒప్పుకొనియున్నారు. చాణక్యుని యర్థశాస్త్రము శుక్రసీతి రామాయణము చుహాభారతము సంహితలు మొదలగు గ్రంథములు పూర్వము ప్రజాపరిపాలన మున్నట్లు చాటుచున్నవి. చంద్ర, సప్తఁడు అశోకుఁడు సముద్రగుప్తుఁడు ధర్మపాలుఁడు మొదలగువా రేర్పడిన రాజ్యాంగతంత్రములలో ప్రజాప్రాతినిధి పరిపాలనము కూడ నెలకొల్పఁబడినట్లు ఆనాటి పాశ్చాత్య చరిత్రల

లోనే గాక పౌర్ణవైదికములలో కూడ స్పష్టముగ వరింపఁబడి యున్నది. ఇటీవల యీ ఆక్ష్పయి డొరంగిలేము సా మొదలగు రాజుల కాలములలో రాజ్యపరిపాలనమును స్థానిక స్వపరిపాలనమునఁబంచి కట్టుదిట్టములతో నలు విధ్యపించినట్లు పక్షపాలబుద్ధి లేని చరిత్రకారులు వ్రాసియున్నారు. అక్ష్పయి కాలములో పోదరుల గారు స్థాపించిన రిపబ్లిక పరిపాలనవిధానమునే మన బ్రిటిషు గవర్న మెంటు వారు అవలంబించిరి. ఇది సహజమైనదగుట సాంప్రదాయము లన్నియు ప జాస్వామికమునే బలపఱచుచున్నది. పోదరుల సంగు గారు నిరంకుశత్వమును నెలకొల్పక మునుపు పంచాయతీ దేశములో నున్న సభలు ప్రజాప్రాతినిధి సంఘములవలననే రాజ్యపరిపాలనము చేయుచుండిరి. పూర్వకాలపు కట్టడములు నాగొడ్డు కాలముల ఆనకట్టలు మొదలగునవి మన పూర్వుల నాగరికతను వేనోళ్ల చాటుచున్నవి. ఒక వేళ, మన పూర్వులు నిరంకుశ ప్రభుత్వమునకే మలవాటుపడి రని వాదమునకు ఒప్పుకొన్నను, మాను చీనా నెర్సి గూ దేశవాసులవలె, మనము బ్రిటిషుపరిపాలన క్రింద 150 సంవత్సరములనుండి యుండి యు స్వపరిపాలనకు లగమా?

నాలుగవ యాక్షేపణ

బ్రిటిషువారు మన దేశమును అనాధాసముగ బయిండుట వలననే మనము స్వపరిపాలనకు అనర్హులమనియు వారిచ్చు ప్రసాదములకు మనము వేచియుండవలసినవారమే యనియు కొందఱు చెబుదురు.

సమాధానము

మన దేశమును బయించి బ్రిటిషువారి కిచ్చినది మనవారే. మన సేనల సహాయమువలననే ఈ దేశము వారికి ఒప్పుబిప్పు బడినది. వాదమునకు బ్రిటిషువారి స్వకీర్తివలన ఈ దేశమును సంపాదించగలిగి గని మనము ఒప్పుకొన్నను ఇది మన స్వపరిపాలనా నర్హతకు కారణమా? కనడా దేశములో ఫ్రెంచివారు 1763-వ సంవత్సరమున జయింపఁబడినను, 1791-వ సంవత్సరములోనే వారు స్వపరిపాలన కెల్లు అర్హులైరి? 17 సంవత్సరముల క్రిందట దక్షిణాఫ్రికాలోని బోయర్లు జయింపఁబడిన వెంటనే స్వపరిపాలనకు తగినవా రైరి. అయిగ్లాండు దేశము 1801-వ సంవత్సరమునఁజేత పార్లమెంటుకు కలిగియుండి సంపూర్ణ స్వాతంత్ర్య మనుభవించి తరువాత దానిని పోగొట్టుకొని అనేకపర్యాయము లాంగ్లేయుల మీఁద తిరుగుబాటు చేసి యోడిపోయినప్పటికిని, బ్రిటిషు పార్లమెంటులో ప్రాతినిధ్యము కలిగియుండుటయే గాక ఘోషము రూలు కూడ పడయనున్నది. ఇంగ్లాండుదేశము, గోమనులు అంగ్లలు సాగ్జనులు డేనులు నార్మనులు మొదలగువారిచేత జయింపఁబడినను, ఇప్పుడు సంపూర్ణ స్వాతంత్ర్యము ననుభవించుట లేదా? న్యాయ లండు గిల్బర్ట్ యెల్లిసు దీవులలోని యడవి గాకులకు మన బ్రిటిషు వారు కాపననిర్మాణసభలలో ప్రాతినిధ్య మొసంగలేదా?

లివ్వెను దీవులలోని యడని జాతులకు ఆ మెరికావారు ప్రజాస్వామినిధ్యపరిపాలనము నొసంగిరి. తుక్కిచేత జయింపబడి దానికి అనేకశతాబ్దములు లోబడియుండిన సర్వీయా ఒత్తేయా కొమేనియా మాంటీన్గ్రోలు ఎట్టు స్వతంత్రపరిపాలనకు అర్హము లైనవి? ప్రపంచములో నున్న యన్ని జాతులను దేశములును ఎప్పుడో యొకప్పుడు ఇతరులచేత జయింపబడి గాస్యము కనుభవించినవే. ఒకానొకప్పుడు దేశములో జరుగు నల్లగుల కణిచుబాటక విదేశాజాలను కప్పింపవలసియుండును. అంత మాత్రముచేత ఆ విదేశీయులు ఆ దేశపు ప్రజలను ఎప్పటికిని లోబడించుకొనియుండ వచ్చునా?

ఏ వ యాక్షేపణ

అనేకభాషలు అనేకజాతులు అనేకవర్గములు గల యీ యిండియా ఖండము హోము రూలనకు తగినది కొందఱు అంగురు.

సమాధానము

ఇట్టి శిథిల రిష్యా ఆస్త్రియాహంకారో ఆమెరికా సంయుక్త రాష్ట్రములు స్వీట్జర్లెండు మొదలగు దేశములలో నున్నను అక్కడి రాజ్యపరిపాలనము ప్రజాప్రతినిధులవలననే జరుగుచున్నది. మన దేశములో వ్రాయుటకును మాటలాడుటకును తగియుండి సాస్యము కలిగియున్న భాషలు పంపొందెడివలె నెక్కడ లేవు. ఈ భాషలను బట్టి రాష్ట్రముల నెక్కడిచినయెడల ప్రత్యేక రాష్ట్ర స్వాతంత్ర్యమునకైనను ఎట్టి కొఱతెయు నుండదు. సామ్రాజ్య ప్రభుత్వమునకు మార్తము పొందీభాష సుపయోగింపనగును. ఇది వివిధజాతులు వివిధవర్గముల విషయమై యాలోచించినయెడల, పాశ్చాత్యదేశములలోని వివిధక్రైస్తవకాఖిలవారిలోకంటె. ఈ దేశ వాసులలో ఒకరి గూఢాచారములయం గొకరి కెక్కువ సమానము కలదని నానాదేశచరిత్రలు తెలియజేయుచున్నవి.

అలావ యాక్షేపణ

ఒకోడా మైసూరు తిరువాంగూరు మొదలగు చిన్న రాష్ట్రములను స్వదేశసంస్థానాధిపతులును వారి మంత్రులును పాలించగలిగినను ఇండియాకంటి పెద్ద దేశమును పరిపాలించుటకు బ్రిటిషు వారి సహాయము లేనిది యిక్కడివారికి సామర్థ్యము లేదు.

సమాధానము

వై యాక్షేపణను ఒప్పుకొన్నను చిన్న రాష్ట్రముల స్వాతంత్ర్యము మన కేల యుండగూడదు? బ్రిటిషువారిని విడనాడెదమని మన మెప్పుడును చెప్పలేదు. మన జిల్లా పరిపాలనమును పట్టణ పరిపాలనమును కూడ మనవారికి పూర్ణముగ కదలకపోవుటకు కారణమేమి? ఇంగ్లాండువారి యధినివేశ రాష్ట్రములవారు ఇదివఱ కెప్పుడైనను పెద్ద దేశములను పాలించిరా? వారు ప్రజాస్వామినిధ్యముతో

స్వపాలన పెట్టు చేసికొనుచున్నారు? వారిలో యొక ఎన్న రాష్ట్రమునకు కన్నుకొను లండన్ మునిసిపాలిటీలో 1861-వ సంవత్సరము నున్న కెల్మనునాది, గారు చుచుచున్న గాజుపని నిర్దియై యెట్లు పరిపాలించుచున్నారు? ఆలాచుననే మన స్వదేశ సంస్థానముల మంత్రులు సలూరుజంతు కేనాద్రయ్యను సనకరాజు మాధవరావు విశ్వేశ్వరయ్య కోమేశచంద్రదత్తు మొదలగువారు కలుండియా సామ్రాజ్యము నేల పరిపాలింపజేరు?

మన స్వదేశసంస్థానములకంటె కొన్ని సామ్రాజ్యసంస్థాన రాష్ట్రములు చిన్నవిగానే యున్నవి. ఇవి గాక, పెద్ద రాష్ట్రముల పాలనములోకంటె చిన్న రాష్ట్రములను పాలించుటలో నెక్కడ చిక్కులుండవచ్చును. భవనగరు గాజ్యమును పరిపాలించిన గోకింకర్ ఉదయశంకర్ ఓజామంత్రి గారి పరిపాలనా నిపుణత్వమును మోక్షములగు గారు అనేకవిదముల విధించిరి. జగ్గయ్య దేశమును విస్మయకరమంత్రి గారు ఉన్నచివరలోనికి తీసికొనివచ్చుటకు ఎన్ని పాట్లు పడిరో ఎన్ని కష్టము లనుభవించిరో అది విధముగ భవనగరు గాజ్యమును ప్రస్తుతపు గొప్ప వరణ నెమ్మటకు గోకింకరు గారును అంత శ్రమపడిరి.

ఏవ వ యాక్షేపణ

ఏ దేశము గాని స్వశక్తితో రాజ్యమును కాపాడుకొనగలగిన నపుడును పరిపాలనకు కావలసిన ధనమును సుమారుచుకొనజాలినపుడును స్వపరిపాలనకు లెగును గాని, బలహీనులతోను బీదలతోను నిండిన యీ దేశము స్వపరిపాలన కింట్లో నెగురు; ఒకసారి లభించినను దానిని నిలుపుకొనలేదు.

సమాధానము

బ్రిటిషువారి యధినివేశరాష్ట్రములలో నేదైనను ఇంగ్లాండు వారి సహాయము లేకయే నిలువగలదా? జపానువారు ఆస్ట్రేలియాను, ఆమెరికాసంయుక్త రాష్ట్రములవారు కనడాను, జర్మనీవారు దక్షిణాఫ్రికాను వెంటనే గుటుక్కున మ్రింగగలరు. ప్రస్తుతయుద్ధములో స్థాన్యదేశ మెక్కటియు తనంతట తాను నిలువయెడి జర్మనీతో పోరాడగలదా? ఇంగ్లాండు మాత్రము ఇంగ్లీషువారి సహాయము లేకుండ తన్ను తాను కాపాడుకొనగలదా? దీనికి మన బీద దేశస్థుల సహాయము కూడ కావలసినదైను. ఇంత మాత్రముచేత ఈ దేశము లన్నియు స్వపరిపాలన కనర్హములు కాజాలవు.

బ్రిటిషువారు మన యిండియా దేశములో పరిశ్రమలకై వెచ్చించిన ధనముకంటె పెక్కువదగుట ధనమును తగు వలసరాజ్యములకు అప్పు లిచ్చియున్నారు; ఈ యుద్ధములో తమ మిత్రులయెడలివారికి అనేకకోటిలక్షలధనము సహాయము చేసెయున్నారు. అంతే కాక, ఈ బ్రిటిషువారే ఆమెరికానుండి రోట్ల కొలది ధనమును అప్పులీసికొనుచున్నారు. ఇట్లే స్వతంత్ర రాష్ట్రము లన్నియు బిరొమొకప్పుడు ఇతరుల ధనసహాయము నసేక్షింపవలసియుండును. ఇది గొప్ప

$\frac{1}{8} \frac{1}{16}$ భాగము నీగ్రో రక్తము గలవారిని కూడ తెల్లవారు పెండ్లి చేసికొనగూడదని చట్టము లేర్పడియున్నది. తెల్ల శ్రీని కన్నెత్తి నూచినను ముట్టుకొన్నను నీగ్రోవారిని విచారణ లేకుండ ఎముకలు విఱుగఁ బోడిచెదరు. తెల్లవారున్న పేటలలో నీగ్రో లుండఁ గూడదు. రైల్వే ప్రైయిసులలో నీగ్రోలకు ప్రత్యేకపు డబ్బాలు సేర్పఱచెదరు. ఇంగ్లాండులో వైతిము తెల్లవారిలోనే పెక్కు తగవులు లేపి యేకపంక్తిని భోజనము చేయుటకు కూడ ఇష్టపడరు.

పండ్లెండువ యాత్రేపణ

విద్యాధికులు మిక్కిలి కొంచెముగా నుండుటచేత సామాన్య జనుల సుఖదుఃఖములు కష్టనిష్ఠురములు వీరి కంటిగా తెలియనేరవు గనుక వీరు ప్రజాప్రతినిధులుగా నుండుటకు పనికిరారు.

సమాధానము

ఈ యాత్రేపణలో కొంచెము నిజమున్న దని యొప్పుకొన్నను ఈ విద్యాధికులకంటె తెల్ల వార లింకను తక్కువగ నున్నారు. ఈ దొరలకు దేశభావము రావు. వీరికిని ప్రజలకును భావ మతము ఆచారము మొదలగువానిలో మిక్కిలి వ్యత్యాస ముండుటచేత వీరికి ప్రజల విషయమై బొత్తిగా తెలియదు. ఈ దేశపు విద్యాధికులు ప్రజలలోనుండియే బయలుదేరినవారు. వీరిలో పెక్కుమంది పల్లెలలో పుట్టి పెరిగినవారు. ప్రజల భావలనే మాటలాడుచు వారి యాచారవ్యవహారములనే యవలంబించువారు కాబట్టి, వారి సుఖ దుఃఖములలో పాల్గొనగలుగువారు. వారి పక్షమున మాటలాడుటకు అధికారము గలవారు. వీరిలో పెక్కుమంది తమ ధన శరీరములను తమ సోదరుల కుచితముగ ధారపోయుచున్నవారు. ఏ తెల్ల యుద్యోగీయుఁడను తన జీవితకాలములో ప్రజల యిండ్లలో ఒక గడియ గడపలేదు. తన భావ నెఱుంగనివారిలో ఎన్ని నిమిషములు ప్రసంగించగలఁడు?

ప్రతి దేశములోను స్వల్పసంఖ్య గల విద్యాధికులే రాజ్యపరిపాలన చేయుచున్నారు. వీ రెక్కడను మితసంఖ్యాకులే. దక్షిణాఫ్రికాలో తెల్లవారు కొలదిమంది మాత్రమే యున్నారు. ఇంగ్లాండు దేశమును ఇప్పటి యున్న తస్థితికి తెచ్చినది అల్పసంఖ్యాకులగు విద్యాధికులే.

పరుషురాడవ యాత్రేపణ

స్వపరిపాలన నొసంగుటకుల న్నాయర్ల రాజ్యము చేయుదురనియు వీరి మాట మిలిటరీ యుద్యోగీయులు విన రనియు వీరి యాజ్ఞలను మన్నించువారు ఎవరును ఉండ రనియు కొందఱు వాదించుచున్నారు.

సమాధానము

సేనలలో చేరువా గందఱు సామాన్యప్రతి కనక వారికిని ఇతరులకును వైషమ్యము లుండవు. వీరి రాజ్యము రాచివు నని భయపడ నక్కఱ లేదు. ప్రజాప్రతినిధులు అన్ని పరిగతులనుండియు నెన్నుకొనబడుదురు. ఇంతే గాక, పరిపాలనలో చాల భాగము తగిన చట్టములను నిర్మించుట వాని ప్రకారము ప్రజలను నడపించుట. గనుక ప్రతిదేశములోను ఎక్కువమంది న్యాయవారులు రాజ్య పరిపాలనలో పాల్గొనుట సహజము. ఆంగ్లేయమగ్నిత్రవర్ణముగో కూడ లాయ న్నవారు. సేనలు నాకాదేశము నిలు అధికారమునకు ఎల్లపుడును బాంబడియుండవలెను. కాబట్టి, మగ్నిత్రవర్ణమువారు ఎల్లపుడును మిలిటరీ శాఖలోనుండి గాక సామాన్యప్రజలలో నుండియే యేర్పడు చుంగురు.

సామాన్యాలవ యాత్రేపణ

మన దేశములో ప్రజాప్రతినిధుల నియమించుకొనుటకు తగిన యోగ్యత గల పెద్ద సంఘములు లే వని యధిక్షేపించుచున్నారు.

సమాధానము

మొదట ప్రజాప్రతినిధిసంఘముల సేర్పఱచుకొన్నపుడు ఇంగ్లాండు కనడా జర్మనీ మొదలగు దేశములలో వచ్చి యోగ్యత లక్షణములు గల నియమాకు లుండిరా? ఫిలిప్పైను దీవులలో మొదట నున్న రెండు లక్షల నియానుకులు కొలది సూసముల క్రిందటనే యెనిమిది లక్షలుగ వృద్ధి యైరి. మనకంటె వీ రెక్కువ నాగరికత కలవారు కారు. ఈ రెండు ప్రకారమే ప్రతినిధుల నెన్నుకొనెడి యధికారమును మనకు నీయవచ్చును. ఫిలిప్పైను దీవులలో 90 లక్షల జను లున్నారు. వీరిలో సగముమంది మగవా రనుకొన్నయెడల, నూటికి పదునేడగురు వంతున నియానుకు లేర్పడిరి. మన దేశములో నూటికి నలుగురైనను తమ ప్రతినిధుల నెఱుకొనుటకు తగియుండరా? మన దేశములో 1911-వ సంవత్సరపు జనాభా లెక్క ప్రకారము సగుటున నూటికి ఎనమండ్రు మగవారు ఇరువది సంవత్సరముల వైబడిన వయస్సు గలవారు వ్రాయను చదువను నేర్చినవారు ఉన్నారు. న్యూ జీలండులో సెయోరీలు దక్షిణాఫ్రికాలో కాఫర్లు హాటంటులు మొదలగువారికి ప్రతినిధుల నెన్నుకొనెడి యధికారి ముండఁగా, మన యిండియనులు వారికి తీసిపోయిరా! ఆస్తియు విద్యయు ఈ రెండు యోగ్యతలు కూడ నుండవలె నన్నను, మనము వై యడవి బాతులకు తీసిపోము. ఇది గాక, స్వపరిపాలన మొసంగిన గాని, మన ప్రభువులు కావలె ననియెడు సంఘసంస్కరణములు గాని విద్యావ్యాప్తము గాని ఆర్థికాభివృద్ధి గాని ప్రజలలో శీఘ్ర కాలమున కలుగవు.

జాతీయవీరపురుషవర్ధంతుల యావశ్యకత

వెలిదండ మాడికుడుతమ్మ గారు

సకలవస్తుసమన్విత మైన యీ ప్రపంచమందలి సమస్త శీవరాసులును సాధారణముగా ఏదో కొన్ని నియమితమార్గముల కనుసరించి యభివృద్ధిని పొందుచున్నవి. కాని, మానవుని యభివృద్ధి మాత్రము నియమరహితమై ముప్పుచున్నది. ఒక్కొక్క మానవుడు ఒకే శీవితమునందు పెక్కు మార్పులను పొందుచు మిక్కిలి యభివృద్ధి చెందును. వేటొక మానవుడు ఎన్ని సంవత్సరములు గడచినను కొంచినాత్రము అభివృద్ధి పొందనేరడు. దీని కంటటికి కారణ మేమన, ఇతర శీవులకన్న మిన్నగ మానవులకు “స్వాతంత్ర్య” మను శక్తి ఈశ్వరునిచే ప్రసాదింపబడినది. ఆ శక్తిని కొందఱు కొన్ని మార్గముల మూలమున మిగుల ప్రకాశింపజేసి అభివృద్ధి పొందుదురు. కొందఱు దానిని ప్రకాశింపజేయుటకు తగిన మార్గములను కనుగొనజాలక కృశింపజేసి తా మభివృద్ధి పొందినేరరు. మరియు, మనుజుడు అభివృద్ధి నందుటకు కొన్ని యాదర్శజీవితము లవశ్యములు. అట్టి యాదర్శజీవితములలో ముఖ్య మైనవి జాతీయవీరపురుషులవి. వారి వర్ధంతు లగుటకు పంపగులను అర్థసహితముగ చేయునప్పుడు వారి జీవితచారిత్రములు మన మనస్సులందు లీనమై చునలను పులకాంకితులనుగ చేయకమానవు. మరియు, వాని ననుసరించుటకు అంతరాత్మ యీ సమయమున ప్రబోధించుచుండును. శివాజిని మహారాష్ట్ర రాజ్యసంస్థాపకుఁడగుటకు పురికొల్పినది జాతీయమహావీరపురుషచరిత్ర శ్రవణమే.

ప్రస్తుతము జరుగు జాతీయోత్సవము లన్నియు అర్ధరహితములై మానవుని యభివృద్ధి కెంత మాత్రము సహాయపడజాలకున్నవి. అర్థవంతముగ జరపినచో, అవి

దేశమునకును సంఘమునకును వ్యక్తికిని కూడ ఎంతయో యుపకారము చేయగలవు. ఒక శ్రీరామనవమి పంపగును గుఱించి యాలోచింతము. ఆ మహాపురుషుని వర్ధంతిని జరుపునప్పుడు ఆయన స్వార్థత్యాగము పితృవాక్యపరిపాలనము సోదరప్రేమము పత్నిగౌరవము శిష్టజనసంగీతము మొదలైన యమూల్యగుణపుంజములను గ్రహించి అభివృద్ధి పొందుట కవకాశ మేర్పడును.

‘జాతీయవీరుల చరిత్రలు అందఱకును తెలిసినవే కదా, ప్రత్యేకముగ ఒక దినమున వారి వర్ధంతులను జరుపవలసిన యనసర మే?’ మని కొందఱు ప్రశ్నింపవచ్చును. కాని, వారి స్మరణకొఱ కేర్పడిన యొక దినమందు పెక్కుమంది మానవు లొక్కచోటఁ గూడి జాతీయవీరపురుషుల చరిత్రలను జ్ఞప్తికి తెచ్చుకొనుచు ఒకరి కొకరు చెప్పుకొనుచు ఉత్సాహవంతముగ ఆ దినమును జరపినచో, అవి మనస్సున బాగుగ నాటుటయే కాక జాతీయైక్యతను బలపఱచును. మరియు, దేశభక్త లాలా లజపతిరాయ గారు వ్రాసిన విధమున కృష్ణుడు మొదలగు జాతీయవీరపురుషుల చరిత్రలను స్వాభావికములుగను అనుకరణీయములుగను తెలుపుట కూడ అవశ్యకము. ఈ జాతి ఆ జాతి అన నేల, అన్ని దేశములలోను మహాపురుషులు గల రినియు విదేశీయమహాపురుషుల వర్ధంతులను జరుపుటవలన ఎక్కువ లాభము గలదనియు కొందఱు నుడువుచున్నారు. అది సత్యమే గాని, హైందవజాతికి చేరిన సామాన్యప్రజ లెల్లరకు శివాజి చరిత్రను చదివినపుడు కలిగెడి పులకాంకురము వాషింగ్టను మాజనీల చరిత్రలను చదివినపుడు కలుగదు గదా! జాతీయభావ మభివృద్ధి నందుటకు జాతీయవీరపురుషారాధన మే మిక్కిలి యవశ్యము.

హృదయపుటభేదనము

చిత్తావూరి కామేశ్వరరావు గారు

పట్టుభయంఃకర్షణుల తుపాను వీచె;
మెఱుపుతీరగెలు ధర మెఱుమిట్లు తిరిగె;
ఘమఘమా రావనిర్మోషకోటి వడియె;
అంబుధరమాలికలు గగనంబుఁ గప్పె;
కపిసే చీకటి గోదనీగహ్వరమున;
అఱచె 'నూ' యని వెడలి దివాంధవెలితి;
చదలు తిలకించి కూసెను జంబుకములు;
వసుమతీదేవి జ్వరపీడవలన నేమొ
వణకఁదొడఁగెను!

నిశ్శబ్దభవనసండు

పురుషుఁడు విచారము ద్రితముఖము వాల్చి
కన్ను లఱమోడ్చి దక్షిణకరము చెక్కుఁ
జేర్చి మిన్నక యేమొ యోజించుచుండె.
దీపకలిక మంద మగు కాంతి నొసఁగె; నట
పురుషుఁ డొక్కఁడు తప్ప నెవ్వరును లేరు.
రాత్రి మూఁడు గంటల వేళ

‘ప్రాణనాథ!’

అని సుధామధునరకము విసలుడియె; నె
వరు నగపడరు! పురుషుఁడు కరము నెత్తి
దెసలు పరికించి యెవ్వరు లేలియరామి
‘హా!’ యని తుడిచికొనియెను నశ్రుకణము!
‘నను మఱచినావు! ప్రేమైకధనము! కమల!’—
పురుషుఁ డనిమిషత్వముఁ బూసె; ముంగల నిలు
వఁబడియెను ఛాయ యొకటి; రూపంబు దాని
దిట్టి దని వర్ణనము నేయ నెఱుకపడదు.—
“నీ సమక్షముఁ గోరి, మన్నింప వేఁడు
చున్నది! — కటకటా! విధి యొర్వఁడయ్యె
మన సుకృతము గాంచి — విదేశమున నకాల
మరణ మొందితి వని విని మనసు పట్టఁ
బాలక, నినుఁ జేర నభిలాష యధిక మగు
డు, నుసుజులను బాసితిని, నే మనఁగ నేర్తు!”—
పురుషుని కను లరుణపద్మములను బోలె,
ధారలై బాష్పములు వడి బారుచుండె;
“నా మనోనాథ!” — కమల మనంబు దెలిసె—
“నా నిధానంబ! నా ప్రాణనాథ! నన్ను

చాఁగిటను జేర్చి ‘కమల! నిక్కము వచింతు;
మన మనోమోద సుతులము మనకు భేది
సమనది లేలియ’ దని పల్కి యరిది సంత
సముఁ దెలియఁజేసితివి కదా? చాల నిను
లయ్యె, హా! యట్టి శుభము రాదాయె మగిల!
గృహమున కనతిదూరము నేఁగి సంత
సించి, కాద్యలస్థలి విహరించునపుడు
సప్తవర్ణములు గలిసి సాంధ్యరాగ
శోభ నెఱిఁగింప కళకళఁ జూచి ‘కమల!

నీ వదనబింబముఁ గని పూర్ణేందుఁ డెట్లు
మెఱుఁగు నూపఁడో!’ యని దరస్మితి మునర్చి
పలికెతివి మున్ను! — కాంతి గోల్పడె ముఖంబు!
జీవితేశ్వరా! చూడు వచింప నేల? —
నరధురతర మని యధరబింబంబు నెంచు
వాడవు; ధవళమై హిమవంత మయ్యె!
నిమిరి చెక్కిల్లు ముద్దాడి నిర్మలశుభ్ర
ననుపుటద్దంబు లివి యని నుడివెలి కద?
ఎట్లు కృశించి లోఁతున పేఁగెనో క
నుంగొనుము! ప్రేమతో నీ సైసంగిన దుణి
హార మవనిలో విడిచితి; అవని ధవుల
గానివాసమున వసించు మానవతులు
మేను విడనాడి ధరియించు మానితాంబ
గమాను దాల్చి, నీ నానస్మరణకు జీత! —
అదిగో! తెలవాటె నని చరణాయుధంబు
కూసె నెలుఁ గెత్తి ‘మత్స్యరో శో’ యటంచు,
నిలువరాదు! ప్రాణపతీ! — కమలగోజుకు — వి
చార — మొందకు!”—

పురుషుఁడు ఛాయఁ బట్టు 60

కొనఁదలంచి కరములు సాఁచెను — విఫలము—
కమల కణవాయె జగమందు! —

కమలహితుఁడు

తెల్లగాఁ డెల్లవాఱ నేతేరఁ జేమి? —
పురుషుఁడు ‘కమల!’ యని దీనయుగ నెలంగు
రాలువడ హంసవలె నిజప్రాణసంతిని
పిలిచి దుఃఖనారాశిలో ములిగిపోయె!

36

40

4

8

12

16

20

24

28

32

44

48

52

56

60

64

68

MR. S VENKATACHALAM CHETTY

సామి వేంకటాచలము శ్రేష్ఠి గారు

MR. T NAGAYYA CHETTY

తాతా నాగయ్య శ్రేష్ఠి గారు

MR. K NAMMALWAR CHETTY

కూరపాటి నమ్మలవ్వ శ్రేష్ఠి గారు

MR C YELAMANDA CHETTY

చిన్ని యెల్లమంద శ్రేష్ఠి గారు

MR. B. VENKATASUBBAYYA CHETTY

బద్దు వేంకటసుబ్బయ్య శ్రేష్ఠి గారు

MR. V. SUBBAYYA CHETTY

పూరా సుబ్బయ్య శ్రేష్ఠి గారు

MR M. VENKATASUBBA ROW, B.A., B.L.

ముత్తా వేంకటసుబ్బారావు గారు, బి.ఎ., బి.ఎల్.

MR K V. RAGHAVA CHETTY

కొల్హా వేంకటరాఘవ శ్రేష్ఠి గారు

Dr N. VENKANNA DEVAR

డాక్టరు నాదెళ్ల వెంకన్న దేవ్. గారు

MR. N. LAKSHMIKANTAM

నాళమ లక్ష్మీకాంతము గారు

MR N. VENKATARATNAM

నాళమ వేంకటరత్నము గారు

MR P. VISWANATHAM

పేరూరి విశ్వనాథము గారు

భారతజాతీయోద్యమాభ్యుదయము

చాగంటి శంకరశాస్త్రి గారు.

ప్రనేతుహిమాలయపర్యంతమును భారతభూమియందెప్పుడు జాతీయభావప్రవాహము వెల్లువలై పాటుచున్నది. దాగవద్దను లెల్లెడలను మాటు మ్రోగుచున్నది. ఇది క్రొత్త విషయము కాదు. ఇదివఱకే అనేకులు దీనిని గుఱించి వ్రాసియున్నారు. కాని, అనేక కారణములవలన తదీయవృత్తాంతపునరుల్లేఖన మావశ్యము. నిరంతరమును మన మానసములు జాతీయతాస్మరణమునే పుష్కీంచుచుండుట దీనికి మొదటి కారణము. సర్వకాలసర్వావస్థలందును సకలదినచర్యలయందును మన తలంపు లావంతకే మరిలుచుండుట మన కనుభవమువలన తెలియును. అంతయు గాక, ప్రియస్థువునను ప్రయవస్తుసందర్భమువలెనే యెల్లప్పుడును హృదయాగ్గోచకము. ఆచుభవించిన కొలది ప్రేమరసమును చిలుకుచునే ముండను. కనులములు అనుదిన దృష్టిగోచరంబగు భాస్కరంబునును దర్శించినంతనే వికసించక మానవు. చిరపరిచితము లైనను, యధాకరుని శీతలకిరణములు హృదయకల్పారమును సోకి హాయి కలింపకపోవు. అన్యోన్యమై త్రిబద్ధులగు స్నేహితుల హృదయలతలు పునస్సుమాగమము సంధిలనపు డెల్ల మఱిత పెనగొని మోదావహములై విలసిల్లును. ప్రతిమానవునకును మిత్రసంస్మరణము సదా సంతుసమునే సంఘటించును. అట్లే దేశభక్తిపూరితులైన ప్రజలు జాతీయాన్నత్యసాధన మైన జాతీయోద్యమవృత్తాంత మన్న ప్రముదిత హృదయము కాక మానను. తత్కథలు వారికి హర్షాచుతధారలు. దాని శలంపులు చిత్రనైర్మల్యసంధాయకములు. మఱియు, జాతీయభావము దినదినప్రవర్ధమానము. ఇప్పటి కనేకరూపములను దాల్చి వది. ఎన్నియో మార్పులను పడెనది. ఇంకను నూతనమార్గముల కనుగొనుచుచున్నది. దాని స్వభావమును నిర్ణయించుట శుకరము గాదు. దాని ననేకులు వివిధదృక్పథముల నీక్షించి యనేక విధముల వర్ణించియున్నారు. కాని, క్రొత్త దృక్పథము లెఱింగి యరయువారి కింకను గణంపరాని క్రొత్త వింత లందు గోచరింపకపోవు. కావుననే తద్వర్ణన మెన్ని మాటు లానరించినను విసుగు జనింపనేరదు. అంతయు కాక, చింతన మొనర్చిన కొలది పవిత్రమైన జాతీయభావ మత్యుత్పత్తముగా మన మనముల నాకర్షించుచుండును. వినుచున్న కొలది హృదయక్షేత్రమున తదభిమానబీజము గాటుముగ నాటుకొని త్వరలో నభివృద్ధి నొంది పరిపూర్ణతను పడయుటకు తోడ్పడును. ఇదియే సాటి యుద్యమముల విజయమునకు వలె జాతీయోద్యమవిజయమునకును గల పరమరహస్యము. కాని, చంద్రామృతకామధేన్వాదినదృష్టుసంతకుల కాకరం లైన పాపన తోయములనుండి హోహలమును మధించు నిపుణులును గలరు.

వారికి జాతీయభావ మొక సెను భూతము. అందఱుకూతము లైయున్న దివ్యశక్తులు భావోద్రేకోన్మత్తుల చిత్తచాంచల్యకల్పితములని వారి యభిప్రాయము. కాని, యేటి కెదురేద నెంచుట వట్టి యపవేకము. జాతీయభావవిలసనమును నేడు కనుగొననేరనివాఁడు దృష్టిమాంద్యపరిపీడితుఁడు. దురవగాహ మైన దాని తత్త్వము నెఱింగినవాడే తుకాగ్రబుద్ధి. ప్రబల మైన తత్త్వానవలను పరికిలింపఁగలవాడే చతురుఁడు. అజ్ఞేయులు లైన దాని శక్తులను పరిరక్షించి నెంపొందించువాడే రాజనీతిజ్ఞుఁడు.

విరోపాఖండమునందు జాతీయోద్యమము లావిద్యవించి యొనరించిన మహద్భుతకార్యము లెఱుంగనివారికి హిందూదేశమున నేడు ప్రబలియున్న జాతీయభావప్రభావము సుబోధ్యము కాదు. విరోపాదేశచారిత్రమునందు 19-వ శతాబ్ది జాతీయభావోద్భవమునకును ప్రజాప్రభుత్వాభిలాషకును ప్రసిద్ధి వడసినది. ప్రతిదేశమునందును ప్రజలలో నాత్మావబోధ ముకురించెను. స్వాతంత్ర్యప్రియత్వము విస్ఫుట మయ్యెను. నిరంకుశాధికారము ననుభవంపనేరక జనులు ప్రజాప్రభుత్వనిర్మాణమును స్వచ్ఛందవృత్తిని కోరిరి. పరదేశీయుల యెలుబడికి లోనైయున్న జనులు తమ సేవకవృత్తిని నైపజాలక స్వపరిపాలనమును వాంఛించిరి. జాతీయైకమత్యమును గోల్పోయి తమలో కొందఱు కొందఱు అొక్కొక్కదేశపు పరిపాలనకు లోబడియున్న యేకజాతి ప్రజలు తమ యేకీభావమును పడసి యేకప్రభుత్వ సంస్థాపనము నొందుట కుద్విగ్లూరసాగిరి. ఈ విధమున ప్రతిదేశమునందును మహత్తరమైన సంఘటన మొందుచున్నది. గ్రీకు దేశము టర్కీ సుల్తాను ప్రభుత్వమునుండి విముక్తమై స్వాతంత్ర్యమును పడయఁగోరెను. ఫ్రాంసు దేశమున నిరంకుశత్వమువై క్రొధ ముదయించెను, ఇంగ్లండు దేశమున ప్రజలు తమకు ప్రభుత్వమున తగిన పాలు కావలయు నని యాందోళనము సేయసాగిరి. హంగేరియా తా నాస్త్రియా పాశ్చిమంధములనుండి తొలంగుట కుద్యమించుచుండెను. ఇందు కొన్ని విఫలములైనను వెక్కు యత్నములు కొనసాగెను. కాని, వీని యన్నిటికంటెను ముఖ్యమైన దేశము లిటలీ జర్మనీలు. జాతీయభావ మీ దేశములందఱుగ్రముగ విజృంభించెను. చిరకాలమునుండి ఇటలీ తన ప్రాభవముతో బాటు స్వాతంత్ర్యమును గూడఁ గోల్పోయి పందొమ్మిదవ శతాబ్ది యారంభమున కొంత భాగ మాస్త్రియా పరిపాలనము క్రిందను కొంత భాగము క్యాథలిక్కు మతాధిపతి యైన పోపు నధికారము క్రిందను కొంతవఱకు ప్రాంసుదేశాధిపత్యము క్రిందను వేఁగుచుండెను. ప్రజల కీ స్థితి మిగుల దుర్భరమై యుం

వలె నను కుతూహలము విద్యాధికులం దెల్ల నావిష్కరించెను. ఆ ప్రయత్నములకు ఫలమై 1885-వ సంవత్సరము డిసెంబరు నెల 28-వ తేదీ సోమవారము చుధ్యాహ్నము దేశీయమహాజనసభ ప్రారంభ మయ్యెను. ఈ మహాసభకు పూర్వము చెన్నపట్టణము బొంబాయి కలకత్తా మొదలగు ముఖ్య ప్రదేశములలో రాజకీయ సంఘములు లేకపోలేదు. దేశీయమహాజనసభ ప్రారంభమున కింనుక పూర్వమే కొన్ని స్థలములందు జరిగిన రాజకీయసమావేశములకు వివిధ భాగములనుండి కొందఱు భారతీయులు వచ్చిన మాటయు వాస్తవమే. కాని, స్థిరముగా వేర్వేలు ప్రదేశములనుండి భారతీయుల నందఱి నొక్కడ చేర్చి జాతీయసమ్మేళనమునకు మూలాధార మైన పుణ్య స్థలము దేశీయమహాసభారంగమే యని చెప్పవచ్చును. అనూ యాపరు లుపేక్ష వహింపలేదు. తక్కువులు తమ ప్రజ్ఞను చూపక పోలేదు. వారు దేశీయమహాజనసభ జాతీయసభి కాదనిరి. అందలి సభికులు ప్రజాప్రతినిధులు కా రనిరి. వారి కోర్కెలు ప్రజాక్షేమం కరములు కా వనిరి. కాని, వీనివలన ప్రయోజన మేమియు కలుగ దయ్యెను. అధికారులు కూడ కొంత కాలమువఱకును దేశీయమహా సభాదర్శముల నామోదించుచుండిరి. నిజముగా మొట్టమొదట చూర్మము గారితో నతఁడు సమహర్ష నెంచిన మహాసభ రాజకీయ సభగా నుండవలె నని చెప్పి ప్రోత్సాహపఱచినవాఁ డప్పటి గవర్నరు జనర లైన డి. ఫ్రీన్ ప్రభుజే.

దేశీయమహాజనసభతో భారతదేశమున నూతనయుగ మారం భించెను. జాతీయోద్యమమునకు దేశీయమహాజనసభ ముఖ్యస్థానము. తత్పూర్వకేదికవైసుండి భరతఖండమున జన్మించిన ప్రసిద్ధపురుషు లనే కులు నిజాంగభీర్యవహోధారల హిందూప్రజల వాంఛితములను ప్రభుత్వమువారికిని లోకమునకును వెల్లడి చేసిరి. ఆ వాంఛలందు ప్రియతమ మైనది స్వాతంత్ర్యాభిలాష యని వారు స్పష్టపఱచిరి. బ్రిటిషు సామ్రాజ్యములోని యితరభాగములవలన హిందూదేశము నకును స్వపరిపాలన మొనంగవలె నని వా రుద్ఘోషించిరి. అన్నిటి కంటె ముఖ్యముగా జాతీయజీవనబీజమును వారు దృఢముగా దేశ మున నాటిరి. 1885-వ సంవత్సరమునుండి 1906-వ సంవత్సరమువఱకు నిరుపదిరెం డేండ్లు నిరాహుటుముగా దేశీయమహాజనసభ మహావైభవ ముతో జరుపఁబడెను. 1907-వ సంవత్సరము దాని సుఖజీవనమున నొక మహావిపత్తు సంభవించుటయు అతికష్టముమీఁద నది యా గండమును గడచుటయు అందఱు నెఱిగియే యున్నారు. నూరకు నందు సభ జరుగుటకు నిశ్చయ మయ్యెను. కాని, అప్పటికి నాయకు లలో బలవత్తరము లైన యభిప్రాయభేదము లుంకించుటచే సభా వేదికపై గొప్ప పోరాట మయ్యెను. సభాభవన మంతయు నల్లకల్లో లము పాలయ్యెను. సభ జరుగుటకు వీలు లేకపోయెను. జాతీయ వాదులలో కొందఱు అప్పటినుండియు దేశీయమహాజనసభలో పాల్గొ నుటను మానివేసిరి. కాని, దేశీయమహాజనసభ మాత్ర మంతము నొందలేదు. త్వరలోనే మరల సమహర్షులబడి మునుపటివలెనే జీవంధూత్ర సాగించుచు తన యుద్యమముల నెఱవేర్చుచుండెను.

అయినను, మొన్న మొన్నటి దినకు దేశీయ మహాజనసభి జీవనవికాసమును కొంత గోల్పోయి చాల కాలమువఱకును కొంత ప్రాముఖ్యభంగము నొందిన దను మాట సత్యము. ఇప్పు డది నురల నూతనవికాసము నొంది పూర్వకళతో మెఱయుచున్నది. దీని విషయమై ముం దిందుక విపులముగా తెలియఁ గును.

ఏ దేశమం దైనను జాతీయభావ మొక సార్వయంత్రసింఛనెని అది యనివార్యముగ నభివృద్ధి నొందును. అతివెగయుగ నల్లిక్కుల వ్యాపించును. జాతీయపరిపరైనమున కొక్క హేతువు లేదు. ఒక్క కాలమును నిర్ణయింపరాదు. ఒక్కఁడు కర్త కాఁడు. కాని, సృష్టి విచిత్ర మైనది. భిగవంతుఁడు లీలావిలాసవిగ్రహుఁడు. ప్రతిదానికిని కారణ మొందు కల్పించును. కాల మొక్కటి కాన్మింపఁజేయును. కర్మవృత్తి మొకనివై నాకోసించుచుండును. దేశీయమహాజనసభా ప్రాకారాంతరబంధితములైయున్న జాతీయోద్యమకాంతిపుంజములను దేశమధ్యమున వెదజల్లు తన సంకల్పమునకు వంగదేశవిభజనకాసన మును కారణముగా చూపెను. ఆ కాసనకాలమును బన కాన్మిన్వివాహ మునకు మహూర్తముగా నిశ్చయించెను. హిందూజాతీయం కహింసఁ దైన కర్మను ప్రభువును దానికి నిమిత్తముగాఁ జేసెను. ఔరా! ఇది గదా సర్వజ్ఞు లైన మహాత్ములు నూచించిన కర్మలీలావిలాసము! కర్మను ప్రభుని గుణశీలసామగ్ధ్యములదృశ్యావహులులే యైనను వానిని పూర్వముగ పరిశీలించుటకు మన కవకాళము లేదు. నాగరకతఁ గుంగ్ల యుల కాజాచి యనియు హిందువులు వారికి బానిసలుగ నిర్దేశించి యీశ్వరుఁడు సృజించె ననియు దృఢవిశ్వాసముతో నలెను భారత భూమిని పరిపాలింప వచ్చెను. ఆంగ్లేయాధికారు లేమి యొనర్చి నను దాని కెగురాదుటకు భరతసంతతికి హక్కు లేదని అతని సిద్ధాంతము. వంగదేశమును రెండు భాగములుగా విభజింపవలె నని తన యభిప్రాయము నతఁ డిందుక మొదట నూచించెను. వంగదేశీయులు వలదు వల దని యతనిని నివారింపఁబూనిరి. కర్మను తోఁక ద్రొక్కిన త్రాఁచునలె లేచి వంగదేశవిభజనమున దృఢసం కల్పం దయ్యెను. వంగదేశీయులు ధిక్కరించి యా సంకల్పము భంగము నొందకపో దనిరి. కర్మను ప్రభువు మంత్రప్రచారదత్వ మును ప్రదర్శించి విభజనమును గావంప కాసనమును స్థిరపఱచెను. (1905) ప్రజలు కోపఘూర్ణితమానసులై తమ యధికారబలవిహీన తను గ్రహించియు నిజమనోబలాధిక్యమును చూప నిశ్చయించిరి. వారి యనంగికారధ్వనులు మిన్ను ముట్టెను. ఒక్క పెట్టిన జాతీ యావబోధమువలన నూతనకళ ప్రైదమి హిందూదేశ మంతట ప్రజ్వలిల్లెను. నాయకులు జాతీయశంఖములను పూరించి రాజకీయరణ రంగమధ్యమున యుద్ధస్పర్శద్దులై నిలిచిరి. యువకులు దేశభక్తి పర మశులై ప్రాణధనాదుల టత్కము నేయక తమ వెద్దలకు బాసబయ్యె నిలిచిరి. జాతీయవాదుల నే దోహదోపనిమిమ. నైన పట్టుకొని శిక్షింప వలె నని కొందఱు అధికారు లాయత్తు లైరి. దేశసేవాపరంత్రు లైన మహామహు లెందఱో క్రూరశిక్షల పాలు గావింపఁబడిరి. వీ రందఱు సత్యంక విద్యావంతులు, అమేయప్రతిభాకాలులు, తమ మేధాశక్తి

విశేషమున జగత్తు నద్భుతరసవాహినిలో ముంచిన వారు, సుసుగుగణ గరిష్ఠులు, సత్ప్రవర్తనానురక్తులు. ఆహా! ప్రవిషల మైన మాతృదేశ భక్తికి నిధులై, లింగ దేశజనకొజుకు స్వార్థత్యాగులై బలవద్విరోధుల దురాగ్రహనలమునకు తమ ప్రాపంచికసౌఖ్యముల నెల్ల నాహుతి యొనర్చి యీ సహత్వ లవభవించిన మేటి బాధలు తలంచిన, ఏ భారతీయుని యొడలు పులకింపకుండును? వారి పవిత్రతన మైన పరమసేవాధర్మనిర్వహణనిశ్చలత్వమును పురించిన నెవ్వరు మాతృ భక్తివశమత్తలై నిశ్చలచిత్తులు గాకముందును? సాలకు లెన్ని విధముల ప్రయత్నించినను జాతీయోద్యమవిజృంభణమును వారింపఁజాలక పోయిరి. వంగదేశీయుల మనోనిశ్చయము చి.తాకంబ యైనను చలంపకుండెను. ఎక్కడ మాచినను జాతీయభావోద్దేకచిహ్నములు కన్నులఁగట్టినట్లు లగఁపట్టు ముండెను. ఒక్కడ రామ హేహన రాయలు శివాజీ మొదలగు దేశకీల గరితల పతనమును జన్మనినోత్సవ ములను గీతారహస్యబోధనములును ప్రబలియుండెను. ఇంకొక చోట గంగాస్నానవిశేషములు దుగ్ధాపూజాసంవిధానములు కన్నుల పండువు గావించుచుండెను. ఇంకొక స్థలమున జాతీయగీతమధుర రతములును 'వందేమాతరీ' పవిత్రమంత్రోచ్ఛరణములును రజ్జా బంధనములును ప్రతివీరులకు భయంబు గొలుపుచుండెను. అందఱి చేతను విభజనకానదిన మైన యక్టోబరు నెల పదునాఱవ తేది జాతీయవిపద్దినముగా పరిగణింపఁబడుచుండెను. ఇంకను ననేకరూప ముల జాతీయభావము ప్రత్యక్ష మగుచుండెను. ఆంగ్లేయపరిపాలకుల కీ జాతీయభావావేశకేత తత్వము చాల కాలమువఱకును గ్రాహ్యము కాలేదు. అధికారబలప్రయోగముచే దానిని తూపుమాపుటకు వారు ప్రయత్నించిరి. కాని, తత్ప్రయత్నములు కేవలము వ్యర్థము లయ్యెను. చిన్ని చిన్ని వరములను ప్రసాదించి ప్రజలను శాంతింపఁ జేయవలె నని వారు తలంచిరి. మింటో మార్లే సంస్కరణములు ప్రజలను రంజింపఁజేయలేకపోయెను. చివరకు హిందీ ప్రభువు హిందూ దేశమును పాలింపవచ్చి నిజమారదృష్టిసంపత్తిచే జాతీయదర్శములను ప్రజల యాందోళనమును గ్రహించి వంగదేశవిభజనకానమును రద్దు గావించెను. ప్రజలు విజయము వడసిరి. (1911)

కర్ణ నొనర్చిన యొక యవివేకకార్యము కారణముగా హిందూ దేశమున జాతీయభావము నూతనలేజమును నూతనాదర్శములను నూతనపట్టుత్వమును గాంచెను. రాజకీయాందోళనము చాలమట్టునకు వంగదేశమునకు సంబంధించినదే యైనను ఇతర రాజధానులవారు కూడ జాతీయశయపాఠసమ్మోహితులు కాఁజొచ్చిరి. జాతీయోద్యమ సౌధమున మూడవ సోపానము 1918-వ సంవత్సరమునకును 1917-వ సంవత్సరమునకును యధ్యక్షుని నిర్మిత మైనది. తన్ని ర్యాణసంబంధ మైన జాతీయనాటకమునకు శ్రీమతి యాని టెనెంటు కథానాయకురాలని చెప్పవచ్చును. ఈ నాటికొకమణి చరిత్ర మత్యద్భుత మైనది. ఈమె హిందూదేశమునకు మహాప కానికి యని కృతజ్ఞస్వభావు లాహ్మణిక తప్పదు. తులహాపముల కన్న గుణము ప్రధానము. తులహాపములచేత యాని టెనెంటు

హూణయువతి యయ్యెను గుణముచేతను త్రికరణములచేతను భార తీయవిదుషీరత్న మని నిస్సంశయముగ నమృతవచ్చును. భారతభూమి యన్న నామె కపారప్రేమ గల దని యామె ప్రవర్తనమే చెప్పక చెప్పవచ్చును. వంగదేశవిభజనకాలముందు జాతీయాందోళనమున కామె కొంతవఱకు విముఖయై చరించిన మాట నిజమే కాని, దాని కనేకకారణములు గలవు. కాని, అప్పుడైన నామె మానసమున హిందూస్వాతంత్ర్యమునకుఁ గాని తదితర జాతీయదర్శములకుఁ గాని ప్రతిహతురాలు గాదు. 1918-వ సంవత్సరమున నింగ్లాండు నుండి యామె కడపటిసారి హిందూదేశమునకు మగిలి వచ్చి తత్తణమే రాజకీయరంగమున ప్రవేశించి జాతీయసేవానాయకురాలయ్యెను. అప్పటినుండియు తక్షణదీక్షతో హిందువుల పక్షమున పాటుపడఁకొచ్చెను. ఆమె యొనర్చిన ఘనకార్యము లెన్నియో కలవు. దేశీయమహాజనసభయం నతివాదవిపరవాగులకు పునస్సమ్మేళన మామె పరిశ్రమవలననే సంభవించెను. దేశీయమహాజనసభకు నూతనజీవమును ప్రసాదించిన వామె ప్రజ్ఞయే. జాతీయోద్యమము నకు ముఖ్యాధార మైన రాజకీయసంఘము దేశీయమహాజనసభయే యని బోధపఱచి యప్పటికి దానిని గూర్చి నిగుత్సాహులై యున్న ప్రజలకును దాని యభిప్రాయశయములను మెచ్చని యతివాదపక్ష వలంబకులనును చురల దానియం దభిమానము కలుగునట్లు మె యొనర్చెను. అప్పటినుండి నేటివఱకును దేశీయమహాజనసభ వగల మహాన్నతదశ ననుభవించుచున్నది. 1917-వ సంవత్సరము కల కత్రానగరమున నామె యాధిపత్యము క్రింది జరగిన జాతీయసమా వేశపు సమయమే దేశీయమహాజనసభాచారిత్రమున నత్యద్భుత సమ యము. మహమ్మదీయులను కూడ హిందువులతోఁ గలసి దేశీయమ హాజనసభతో నేకీభవించి దేశోద్ధరణమునకు కృషి చేయువలసిన దని యామె చాల పురికొల్పెను. స్వరాజ్యసమితిసంచయస్థాపన మామె కృత్యములలో నగ్రగణ్యమైనది. వాని మూలమున నామె స్వరాజ్యవాంఛను జాతీయోద్యమమును హిందూదేశమున మూలమూలమున పల్లెపల్లె లకును ప్రాచుర్య మ్మీసరించెను. వంగదేశ మిదివఱకే జాతీయోద్యమ మున ప్రాధతమ గాంచినను చెన్నరాజధాని మొదలగు నితరప్రదేశీ కము లింకను వెనుకఁబడియున్న వని గ్రహించి యామె యచిరకాల ములో నా భేదమును తొలగించెను. ఈ మహాపకారముల కన్నిటి కిని ప్రజలు కృతజ్ఞులై యామెను తల్లివలె ప్రేమింపఁపాగిరి. అధికార వర్ణమువారు కోపగ్రస్తు లైరి. వారికి భీతి జనించెను. ఆమె తలంచిన యుద్యమములకు వా రాటంకములు సంఘటింపఁజొడంగిరి. ముద్రణ కాసనము పేరు పెట్టి యామెను శిక్షింపఁదలంచిరి. చివర కామెకు ప్రవాసశిక్ష విధించిరి. దేశమున నశాంతితిరంగములు ప్రవహించెను. శ్రోధమారతము వీచెను. ప్రజ లందఱు నేకమై యపూర్వ మైన సక్రమాందోళనము చేసిరి. పేద లనక ధనికు లనక పైదల లనక పాతల లనక యందఱు నామెకు విధింపఁబడిన శిక్ష తడకు విధింపఁబడినట్లే యొంది యామె స్వాతంత్ర్యనాశనమే హిందూ దేశ స్వాతంత్ర్యనాశన మని తలంచి యామెపై వర్ణింప నలగు

కాని క్రమము చూపిరి. ఆమెను విడిచివో సాత్త్వికనిరోధ ప్రత మవలించెద మనిరి. దేశము దంతటను ఆఖాల్గోవా లము స్వాతంత్ర్యాభిలాషయు స్వరాజ్యాపేక్షయు పొడమెను. ప్రభుత్వమువారు తమ యశక్తిని తగు యనివేకమును తెలిసికొనిరి. తమ కెంతి యనిష్టకార్య మైనను ఆమెను విడుచుట తిప్పనిది యయ్యెను. ప్రజలు మరల విజయము గాంచిరి. అని బెనెంటు తిరిగి చెన్నపురి వచ్చుచో నామె నాహ్వనింపు నందగ్ధమున ప్రజలు మాపిన యుత్సాహ సురసినవారికి హిందువుల హృదయకుండముల యందు జ్వలించుచున్న బృలజ్వాలలు విశేషము కాక మానవు. ఈ పర్యాయము జాతీయోత్సాహ మొక రాజధానియందును ఒక గౌరవారియందును మాత్రమే గాక దేశము దంతటను ప్రజలందఱి యందును విస్ఫుట గయ్యెను. వర్తకులు విద్యార్థులు హిందూయువకులు సామాన్య ప్రజలు వీరు వారినక యందఱును జాతీయోద్యమము ననుసరించిరి. ఆనెకపథములై న జాతీయోత్సాహచిహ్నము లన్ని దిశలను చిత్రచిత్రరూపముల గోచరించెను. మాంబెగూ మహాశయుడు రాకాయన్నచో నేది యెట్లుండెడిదో యెవ్వ రెఱుంగదురు?

స్వరాజ్యవాదము జాతీయోద్యమమున కాయువు. స్వరాజ్యవాంఛయు స్వాతంత్ర్యోచ్ఛయు ప్రజల ముఖ్యాశయములు. కాని, యీ స్వరాజ్యమే రూపమున నుండవలె నను విషయమున విద్యార్థికులలో నభిప్రాయభేదములు తీవ్రముగ నున్నవి. అధినివేశముల కొసంగబడిన స్వవరపాలనావిధానమే సునకును గావలె నని దేశీయ మహాజనసభ మొదటిసందేయిని కొరచుండెను. తరువాత వంగదేశ విభజనకాలమును జన్మించిన భావోద్దేకము కారణముగా రెండు భేదాభిప్రాయములు పొడమెను. ఒక తెగవారు దేశీయమహాజనసభ ననుసరించిరి. వారికి మిత్రవాదు లని పేరు కలిగెను. 1906-వ సంవత్సరము వాదాభాయి నారోజీ గారు కోరిన స్వరాజ్యమే సునకు గావలె ననియు సంపూర్ణ స్వాతంత్ర్యమే దానికి మార్గ మనియు బ్రిటిషువారితో మనకే సంబంధము నుండగూడదనియు కొరువారతివాదులు. ఈ యుభయపక్షములవారు నొకరి నొకరు ద్వేషించి మాషించుకొనుచుండిరి. ప్రజలు మాత్ర మందఱిని దేశాభిమానులుగ నెంచి గౌరవించుచుండిరి. ఇంతలో నూతనాభిప్రాయ మొకటి యావిర్భవించెను. బ్రిటిషు సామ్రాజ్యము స్వతంత్రదేశముల సంయుక్తసామ్రాజ్యమై యుండవలె ననియు అందు హిందూదేశ మధిని వేశములతోఁ బాటు స్వతంత్రదేశమై యొక యంగముగా నుండవలె ననియు నూతన సిద్ధాంతమును కొందఱు తెచ్చిరి. క్రమక్రమముగా వీరందఱును తమ యందఱి ముఖ్యవాంఛితము నొక్కటే యనియు ఈ యభిప్రాయభేదము లల్పము లనియు గ్రహించుచుండిరి. ఇంతలో బీనెంటు గాజీజీయరంగమున ప్రవేశించి యతివాదమితవాదులకు పునస్సమ్మేళన మొనర్చెను. ఆమె స్థాపించిన స్వరాజ్యసమితిలో నన్ని పక్షములవారును స్వేచ్ఛగా చేరి హిందూదేశస్వాతంత్ర్యవసాకము గెల్పి తీర్చుకున్నమున నాందోళనసమరము నారంభించిరి. హిందువులు 8,000 యేండ్ల క్రిందటనే స్వరాజ్యమున

కర్తులై రనియు స్వరాజ్యము భాగవీయుల ఘట్టువుతోఁప హక్కుయు స్వరాజ్యప్రాప్తి యాంక్షయుల యగ్రహముమీఁది నాధారపడి యుండలేదనియు బెనెంటు నొక్కి వక్కాణించెను. కాని, ఇంత వఱకును మనము సక్రిమాంశోభావలంబకులను గూర్చియే యోచించియున్నాము. కాని, స్వరాజ్యమునే వాంఛించు భగవత్ పుత్రులలో నుజ్జీమొక గౌరవారును గలరు. వీరి సంఖ్య యల్ప మైనను వీరియుత్సాహ మత్యంతము. వీరి యాశక్తులులు సహానిష్ఠులై మైనవే కాని, వీరి దేశాశయసాధనము లంగీకరింపదగినవి కావు. వీరే యర్రాజకవాదులు. వీరు కుక్కకుప్పించి బన్నుచున్నారు. నిమ క్కాంక్షయులవై విశ్వాసము నశించుటయే వీరి యుద్దేశ వాదమునకు కారణము. ఈ రాక్షసులు పాలకులు గ్రహింపఁబాలక దేశమున నంత కంటకు గణాధిధానమును సౌచ్చించుచున్నారు. ఇది మిగుల ననర్థగాఁగకము.

జాతీయోద్యమ స్వరాజ్యోద్యమమును మాత్రమే యాశ్రయించియుండలేదు. మలోద్భగణము దాని ముఖ్యాద్యములలో నగ్రగణ్యము. హిందూదేశమున నే యుద్యమ మైనను స్థిరమై వ్యాపింపవలె నన్న సుతసంబంధమే గుండునైను. గొండునకు వెన్నెల దెట్లు సహజ మైననో భాగవీయుల హృదయములకు గుతాభిమాన గలన సహజ మైనది. జాతీయోద్యమము రాజకీయ వ్యవహారములచేతనే నశియచుచోఁబడవలసినదని జన్మించిన దని యందుకు పొగపాటు. 19-వ శతాబ్దిని హిందూదేశమున ముఖ్యముగా గమనింపవలసిన విషయము హిందూమతపునరుజ్జీవనమే. దీనివలననే జాతీయోద్యమము మొదట మొలకలెగ్గెను. ఆప్పటికి హిందూమత మతిదీనస్థితియందుండెను. భిరతిపుత్రులు స్వసంతాభిమానమును త్యజించి పరమతావలంబమున కుత్సాహము నొందిరి. క్రైస్తవమత బోధకులు వచ్చి హిందూమతము మూఢభక్తికి నిలయ మనియు, సహగననాదిక్రూరాచారముల కాకగి మనియు, అనాగరకత కాటకట్టయను బోధింపఁగడంగిరి. హిందువు లి వన్నియు నిజ రుని నమ్మిరి. ఆప్పడే పాశ్చాత్యబద్ధుల నధ్యసించినవారికి పాశ్చాత్యనాగరకతా విభ్రమము వారకాంతల వైవైన్నెలవలె నుతివిభ్రమణమును కలిగించెను. వెంటనే వారు స్వసంతాచారముల నిరసించి పరిత్యజించిరి. విదేశీయుల మతము విదేశీయుల దుష్టులు విదేశీయుల భాష విదేశీయుల యాచారములు వారికి ప్రీయము లయ్యెను. నే యేల? ఆత్మగౌరవము వారిలో పూర్తిగ నశించెను. ఇట్టి దుస్థితినుండి మొట్టమొదట వారి నుద్ధరించినది బ్రహ్మసమాజ ఆగ్ర్యసమాజ దిగ్భాషాసమాజ రామకృష్ణమతసంఘములు. జాతీయాభిమానమునకు పునాది యేర్పఱచినవాఁడు మహాగుహుల దైన రామమహాన గాయలు. ఇతఁడే బ్రహ్మసమాజమును స్థాపించెను. కాని, కొంతి కాలమునకు బ్రహ్మసామాజికులలో కొందఱు కేశవచంద్రసేనుని ప్రేరణమున పాశ్చాత్యుల ననుసరించిరి. ఆగ్ర్యసమాజమును మహానీయుల దైన ధయానందసరస్వతి స్థాపించెను. దివ్యభాష సామాజికులలో హిందూదేశమునకు మహాభక్తార మొనరించెను.

యాని బెసెంటు. రామకృష్ణులతోసంఘమున ప్రధానపురుషుడు ఒక ద్విఖ్యాతి గన్న వివేకానందస్వామి. వీ గంధణును హిందవుల కాత్మా వబోధ మొనరించిరి. హిందూమతాన్నత్యమును బోధించిరి. హిందూ వుల నాగ్రహించి యత్యుత్కృష్ట మైన దని స్థాపపఱచిరి. హిందూ దేశమున ననన్యసామాన్య మైన విజ్ఞానము ప్రచురిల్లె నని యుపన్యసించిరి. పాశ్చాత్యమతరణ మాత్మవధతో సమాన మని బుద్ధులు గఱపిరి. వారి పరిశ్రమలకు ఫలముగ జాతీయోద్యమ ముప్పలిగినది. రాజకీయవిజ్ఞానము హెచ్చిన కొలది స్వస్వతాభిమానము హెచ్చి నది. స్వసంఘముమీది నిరంతరభావము నశించినది. స్వరాజ్యమునకును మతోద్ధరణమునకును సంబంధము గల దని నాయకులు బోధించిరి. ప్రజలు గ్రహించి యాని బెసెంటు ప్రవాసకక్షాసచయమున దేవాలయములలో నర్చనలు సలిపియు మఱియు సెన్నియో యితర కార్యములవలనను చుతమునకును గాజకీయవిషయములకును గల సన్నిహిత సంబంధమును వ్యక్తపఱచిరి. జాతీయగౌరవ మిప్పుడు మరల ప్రజల రక్తనాళములయందు ప్రవహించుచున్నది.

జాతీయవిద్యాసమస్య కూడ జాతీయోద్యమములలో నొక భాగమై యున్నది. నూటయేడది యేండ్లనుండి యాంగ్లేయులు పరిపాలన మొనర్చుచున్నను ప్రజల నేకు లజ్జానాంధకారమునుండి విముక్తులు కాలేదు. ప్రజలకు ప్రస్తుతవిద్యాపద్ధతులం దనేకలోపములు గానించుచున్నవి. అన్యదేశభాషాధ్యయన మావశ్యకమై యుండుట దేశభాషాభిమాన మడుగంటుట జాతీయ చారిత్రమున విడిచి భారతీయ యువకులు జీవితకాలమంతయు అన్యదేశచరిత్ర పఠనముననే కృయపఱచుచుండుట భారత భాగవతాది పుణ్యగ్రంథములకు బదులు గ్రీకు పురాణకథలును ఆంగ్లేయపీఠల జీవితములును గఱపఱచుచుండుట విద్యార్థులలో దేశాభిమానమును పురికొల్పుటకు మాటు తత్కూచనల నణగఁగొట్టెను. పాఠశాలలు విశ్వవిద్యాలయములు ప్రభుత్వము వారి యధికారము క్రిందనే యుండుట - ఇట్టి లోపములు వేసవేలున్నవి. వంగదేశవిభజనాంధోళనసమయమున వంగదేశీయులు జాతీయవిద్యానవశ్యకతను గ్రహించి జాతీయవిద్యాలయములను స్థాపించిరి. తరువాత బందరు జాతీయకళాశాల మొదలగు విద్యాలయములక్కడక్కడ కొన్ని స్థాపింపఁబడెను. ప్రజలలో కూడ జాతీయవిద్యాభిమానము ప్రబల మయ్యెను. అర్యసమాజమువారు గురుకులపాఠశాల నేర్పఱచిరి. కపింద్రుఁడైన రవీంద్రుఁడు శాంతినికేతనమును నెలకొల్పెను. దేశభక్తుల బుద్ధిమించి కాళీనగరమున హిందూనికేతవిద్యాలయమును నిర్మించిరి. ఆని బెసెంటు జాతీయవిద్యాస్థాపనమున కూడ చాల పరిశ్రమ లానర్చెను. అమె మిగుల దీక్షతో కార్యముల నొనరించుటకు దక్షురాలు. కాళిలోని హిందూవిశ్వవిద్యాలయమునకు పూర్వ ముండిన జాతీయకళాశాల యామె స్థాపించినదే. మదన పల్లిలో కూడ నామె యట్టి కళాశాలను నిర్మించెను. కాని, జాతీయ విద్యావ్యాప్తి యింకను సంతృప్తికరముగ లేదు. ఆగండ్లెల మహాకయుఁడీ విషయమును గ్రహించి జాతీయవిద్యను వ్యాపింపఁజేయుటకు కంఠానఘ కట్టుకొని నిరంతరమును పరిశ్రమ యొనర్చుచున్నాడు. అతఁడు మన విదనముల కెంతయు పాత్రుఁడు. త్వరలో జనుల పశువు జ్ఞానభావం మదయింపవచ్చును. జాతీయోద్యమము మహాసముద్రమువంటిది. అం దెన్నియో తరంగ సంతతులు కలవు. వాని నన్నిటిని వర్ణించుట ప్రస్తుతము సాధ్యము కాదు. వాని లోఁగలుగు గాంచుటయు కష్టమే. స్వదేశీవ్రతి కాంక్ష కూడ జాతీయోద్యమచరిత్రమున ముఖ్యముగ గమనింపవలసిన విషయము. వంగదేశవిభజనసమయముననే స్వదేశీవ్రతము కూడ నుద్భవించెను. భారతీయులు పరదేశీవస్తువులను కొనరా దని ప్రతిజ్ఞ గైకొనఁజొచ్చిరి. హిందూదేశము సారవంత మైన భూమి. వివిధములైన గనులును దాని గర్భమున నణగియున్నవి. విదేశీయు లవి యెల్ల స్వలాభార్థము వినియోగించుకొనుచున్నారు. దేశమున పరిశ్రమలు నశించినవి. ప్రభుత్వమువారు వానిని రక్షింప సమకట్టకున్నారు. కావున, మనదేశపరిశ్రమలు కాపాడుకొను భారము మనమీదనే యున్నదని భారతీయులు తెలిసికొనిరి. విదేశీవస్తువులనే కొనరా దని కొందఱు అనిరి. సాధ్య మైనంతవఱకు స్వాగ్రత్యోగ మొనర్చి యొనను స్వదేశీవస్తువులనే కొనవలె ననునది సరి యైన యాశయు మని మఱియొందఱు అనిరి. విదేశీవస్తుధారణమును భారతీయులు మానవలె నని యత్నించిరి. బెసెంటు ప్రవాసకక్షాసచయమున జనులలోఁ గల భావోద్వేగమును బట్టి స్వదేశీవ్రతదీక్షయు హెచ్చెను. స్వదేశీవ్రతదీక్ష భారతీ దేశపరిశ్రమల సంగరక్షణ కుత్సమసాధన మని యార్థికశాస్త్రజ్ఞులు కూడ నభిప్రాయపడుచున్నారు. భరతపుత్రులు మనోనిగ్రహ మొనరించి విదేశీయవస్తువులందలి యవ్యాజ్యమేమను వదలి స్వదేశీవ్రతావలంబనమున దేశాభిమానము పెల్లడిచేయవలెను.

విరోధాదేశములందువలెనే హిందూదేశమునను జాతీయోద్యమ మువీగ్భవించి యెట్లభివృద్ధి నొందెనో ఏయే రూపములు దాల్చెనో ఏయే యాశయముల నొనించెనో మనము విచారించి యున్నాము. కాని, యూరపు దేశములందలి జాతీయోద్యమములకును భాగతీయజాతీయోద్యమములకును మిగుల వ్యత్యాస మున్నది. విరోధాదేశములందు జాతీయోద్యమము స్వాగ్రత్యమను సామ్రాజ్యాభిలాషను ప్రేరేపించి మానసపోబ్రాత్యత్వమును వానికి బలి యొసంగుచున్నది. నేటి మహాసంగ్రామమువలన నాయా జాతీయోద్యమము లాపాదించు నసర్థములు ప్రకటితము లగుచున్నవి. యూరపునందు కూడ నీ యుద్ధమువలన నూతనభావము లంకురించుచున్నవి. కాని, భారతీయులు జాతీయోద్యమమును ప్రారంభించుట జపాను మొదలగు కొన్ని ప్రాగ్దేశములు పాశ్చాత్యదేశానుకరణ మొనరించుటవంటిది కాదు. అక్కడి రాజకీయాంధోళనపద్ధతుల ననుసరించుట మాత్రమే యని యెంచుట పొరపాటు. భారతీయులు జాతీయోద్యమము కేవలము స్వాగ్రత్యమనునన్యతయు కాదు. వారి స్వాతంత్ర్యాభిలాష కేవల మధికారపాశములను వదలించుకొని యిచ్చ వచ్చిన రీతిని నెలకొలుపుట గాదు. అది వట్టి స్వచ్ఛంద జీవనాభిలాష. మాత్రమే కాదు. మఱి, పరమోత్కృష్ట మైన స్వాగ్రత్యభిలాష. హిందువుల సాంఘికశాస్త్రమాత్రము లీ మహా

ధర్మమునే వారికి బోధించుచున్నవి. కావున, హైందవుల జాతీయసాధమునకు ప్రేరణ పునాది. పరస్పరజాతివైరముల కది యణుమాత్రమును స్థాన మొసంగదు. హిందూదేశము నాగరకతకు ప్రసిద్ధి చెందిన దేశము. దానికి ప్రత్యేకముగా నితరదేశములకు లేని వ్యక్తిత్వ మొక్కటి యున్నది. దాని శిల్ప శాస్త్రమును దాని చిత్రలేఖనమును దాని కళాశాస్త్రములును సం గీతసాహిత్యములును దాని విజ్ఞానమును సుతమును సకలమును ఇతిర దేశములవానికి కన్న భిన్నములు. వీని యన్నిటియందును ఒకానొకప్పుడు భారతభూమి వర్ణనాతీత మైన మహావైభవ మనుభవించుచుండెను. అట్టి మహాత్తర మైన విజ్ఞానభాగ్యమును కాపాడి పోషించి నూతన జీవముతోడను నూతనవికాసముతోడను ప్రపంచమున కలవడఁ జేయుటే హిందూజాతీయతయొక్క ముఖ్యాశయము. కాని, ఈ కార్య మును భారతీయులు అఖిల ప్రపంచసామ్రాజ్యనిర్మాణమునలన నెఱవేర్చవలె నని తలంచుట లేదు. ప్రపంచ మంతయు స్వాతంత్ర్యసం పత్తి గలిగి చెలంగు దేశముల కాకరమై ఈ దేశము లన్నియు కలసి యొక సంయుక్త దేశసామ్రాజ్యమై పరంగవలె నని వారి సాంఘిక రాజ కీయాశయము. ఇదియే వారి జాతీయోద్యమతత్త్వము. ఇం దెన్ని యో మహాధర్మము లంతర్భూతములై యున్నవి. జాతీయోద్యమమే మాతృ దేశభక్తి. అదియే స్వాతంత్ర్యాభిలాష. అదియే విజ్ఞానప్రాగల్భ్యపోషణానుగతి. అదియే భూతదయ. అదియే మానవసోదరత్వమును గ్రహించి మెలఁగుటయందలి యాస్తి. స్వపరిపాలనప్రాప్తియు జాతీ యవిద్యావ్యాప్తియు హిందూమతోద్ధరణమును స్వదేశీవ్రతానుచరణ మును దీనికి గమ్యస్థానములు. దీనివలననే బీదతనమునఁ గ్రుంకి బాధపడుచున్న యనేకకొట్లు జీవరాసులు జ్ఞేయమును పడయుట. దీనివలననే భారతీయులు మానవధర్మములను నిర్వహింపఁగలుగుట. దీనివలననే భారతీయవిజ్ఞాననాగరకతలు ప్రపంచమున కలవడుట. దీనికొఱకు భరతపుత్రులు తమ ప్రాణములను ధారపోయుచు న్నారు. పేదజీకమున కుండుచున్నను శక్తికొలంది ధనమును

వ్యయము చేయుచున్నారు. జేశాంతరవాస మనుభవించు చున్నారు. స్వాతంత్ర్యమును వాసి కృించుచున్నారు. ఇంక నెన్నిన్నియో బాధల ననుభవించుచున్నారు. ముండును అనుభవించ సంసిద్ధులై యున్నారు. జాతీయోద్యమము వారిని మాతృభక్తిపరి వశులఁ జేయుచున్నది; ధైర్యసాహసోపేతులఁ గావించుచున్నది; నిశ్చలచిత్తుల నొనరించుచున్నది. అట్టి మహాసంకల్పమున కెప్పుడు నిష్ప మ్మాపాదింపనేర్తురు? తిత్ప్రవాహోద్వేగము నావఁగల ధీమ లెవ్వరు? తత్ప్రచండమారుతిమును కట్టిపెట్టు చతురు లెవ్వరు? అధికారులు నిర్బంధముల విధింతురు గాక, ఆంగ్లోహైందవులు ప్రల్లదములఁ లు కుంచుదురు గాక, ఆంగ్లపత్రిక లసహనమును ప్రదర్శించుఁ గాక, దేశద్రోహులు మాతృభూమిని పరిత్యజింతురు గాక, అని వేకులును స్వాధీపరులును అసిత ప్రేరితులును తాము స్వరాజ్యమున కనర్హుల చని యగోపవాక్యముల వాచిందురుగాక, విధివిధ్యము నెవ్వరు తప్పింతురు? కాలగతి కను చచ్చు రెఁగదురు? 80 కొట్ల ప్రజల పుట్టు హక్కును తొక్కురించి నిగ్రహించువా రెవ్వరు? భారతపుత్రు లారా! స్వరాజ్యము మీకై యెదురునూచుచునే యున్నది, దానిని తెచ్చుకొను భారము మాత్రమే మీదై యున్నది. ఆంగ్లేయభూమి కేగు భరతపుత్రుల పరిశ్రమల నీశ్వరుఁడు సఫలీకృత మొనరించెనుఁ గాత! ఆంగ్ల దేశస్థులు తమ సహజస్వాతంత్ర్యప్రియత్వమును న్యాయమార్గప్రవర్తనమును క్రియాపాపమున చూపి లోకచుర్యా దను గాంచి తమ సామ్రాజ్యము నత్యున్న శాశయములపై నిలఁబెట్టు కొనునట్లు సర్వేశ్వరుఁ డను గ్రహించుఁగావుత! మాంటెగు మహాశ యుఁడు హిందువుల స్వరాజ్యమును మరిల వారి కొసంగుఁడని స్వీయ దేశస్థులకు హితవు గఱపి తన్నిమిత్రమై శాశ్వతకీర్తి గడించునట్లు భగవంతుఁడు ప్రసాదించుఁ గావుత! జయము శ్రీ భారతమాతకు జయము జయమని యామె పుత్రులు ఒకరుజయధ్యానములు సల్పుచు సంతోషతరంగముల నోలలాను తరుణ మావిర్భవించుఁగావుత!

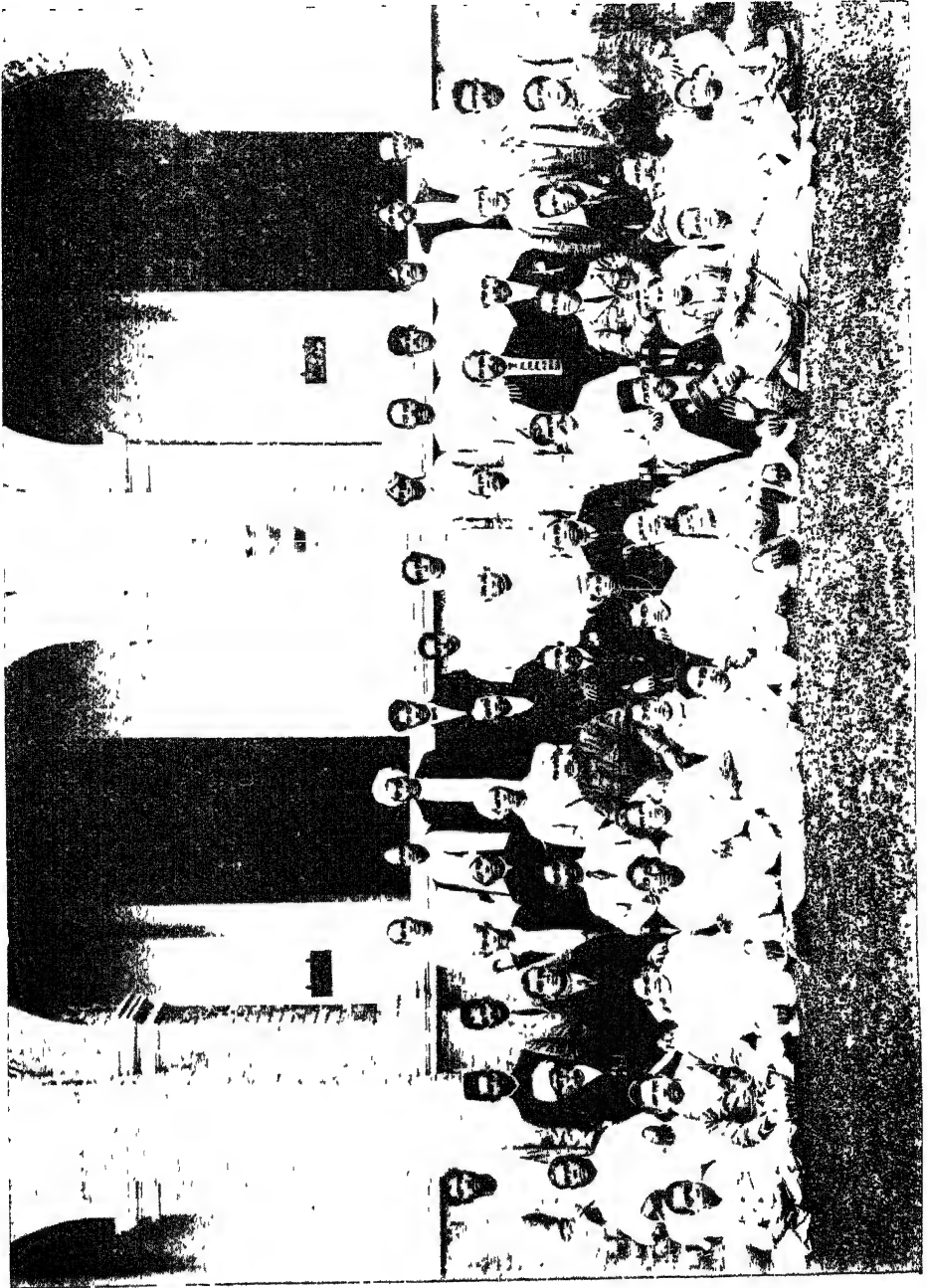
అమృతాంజనము

అన్ని నొప్పులకు పరమామృతము

తలనొప్పుల మాన్పును, వాయుపుపోట్లఁ బాపును, పార్శ్వపునొప్పుల బారఁగోలును
వసమూలికలచే హిందూదేశమందు తయారుచేయఁబడిన మంచి మందు
చక్కనిదబ్బీ నైతము సీసా 1-కి రూ 0.20 లు

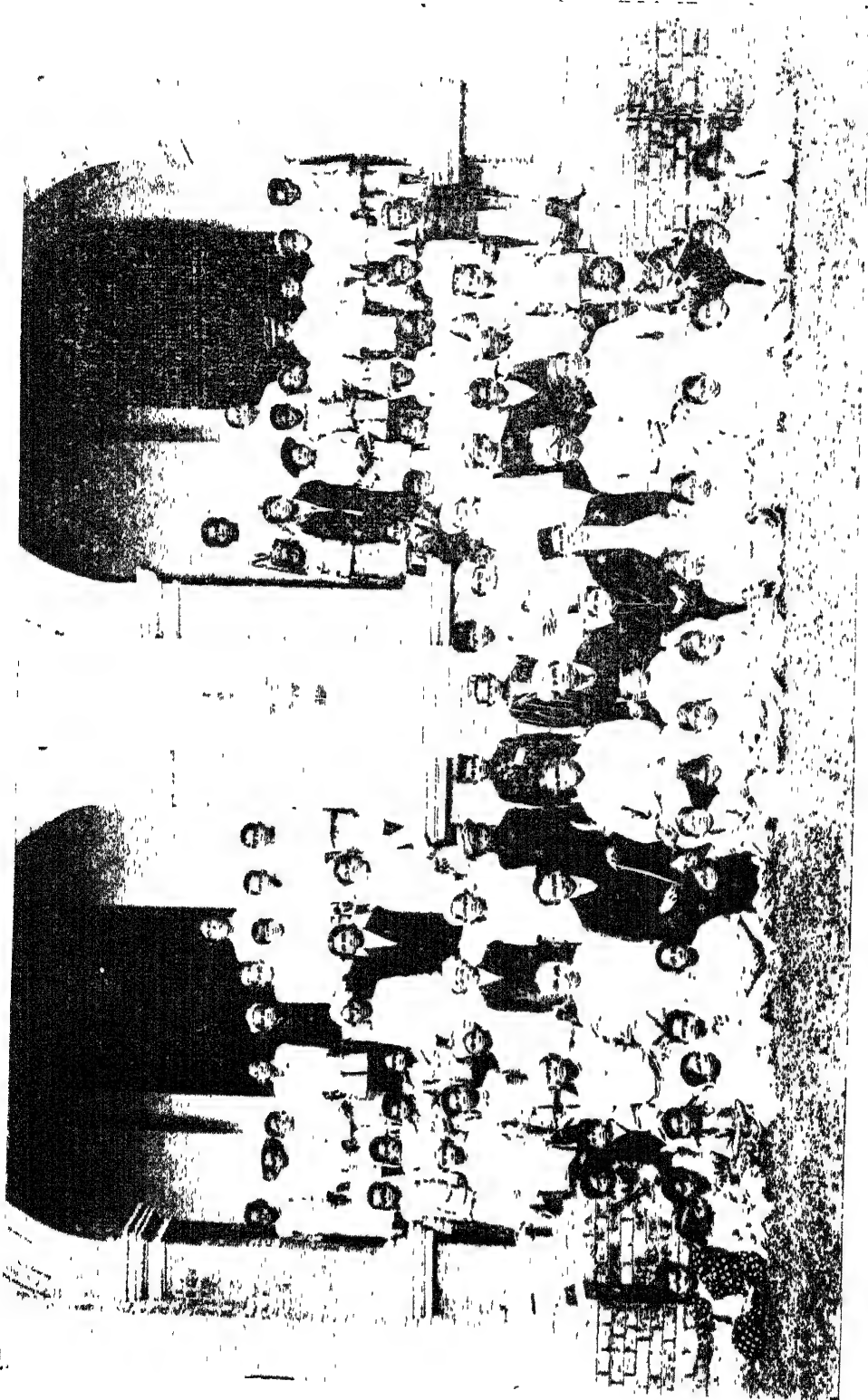
అమృతాంజనము డిపో, మదరాసు-బొంబాయి

DRAMATIC SECTION OF ANDHRA MAHAJANA SABHA, RANGOON

ఆంధ్ర మహాజనసభ - నాటిక శాఖ, రంగును

FREE SCHOOL OF ANDHRAMAHAJANAS, BHA, RANGOON

ఆంధ్ర మహాజన విద్యాలయము, బా, రంగున్

జాతీయవిద్య

కొండీశ్రీ వీరభద్రాచార్యులు గారు

“జాతీయవిద్య కొని పెట్టినదిగదా”

“జాతీయవిద్య యన్నకు జాతీయపు దుష్టత అన్నకు జాతీయార్థమగు విద్య యనియు జాతీయార్థమగు వనము అనియు వర్ణము”

విద్య యనగా ఎఱుక, నమనం దడగియున్న శత్రులకు ప్రబోధము గల్గించు విధము నెఱుంగుట. ప్రకృతిసిద్ధముగ నుపశక్తులనేకములు సనిహారయం దడగి నిద్రించుచుండును. ఆ శత్రులకు మెలకువ కల్పించి ప్రవృత్తిని గల్గించి వానిని బలపఱచు నెఱుకయే విద్య. ఈ విద్య సక్రమమార్గమునఁ గఱపఁబడనియెడల మన మే శత్రులను పోషించి సత్త్వసమన్వితములుగ చేయఁజూచుచుంటిమో ఆ శత్రులే సంకల్పితములై కృశించి భగ్నములు కాఁగలవు. మఱియు, వీనికి మాటుగ ననర్థదాయకము లగు నలవాటులు తలగు పును.

మఱియు, విద్యాభ్యసనమున బాలుక కందఱకు నుపయుక్తమగు విధాన మొకటి లేదు. శరీర మానసిక బుద్ధి బలములందు ఒక బాలునిఁ బోషి మఱి కఁడుండఁడు. కావున, విద్య గఱపుచో భిన్న దశలందున్న బాలుఁ ణ్ణితిని గుర్తెరింగి వారివారి కనునగు రీతిని బోధల సలుపవలసియుండును. కొందఱు బాలురందు కొన్నికొన్ని సమర్థత లతిసులభముగ ప్రబోధము గాంచుచు ఫలప్రదము లగును. వీని నుపేక్షించి వేఱు విధ మగు శత్రులను ప్రబోధింపఁజూచితిమా, మన ప్రయత్నములు నిష్ఫలము లగుటయే కాక ఆ బాలురను గూర్చి చేయఁబడు బోధ లన్నియు ననర్థదాయకము లగును.

తా మవలంబించు బోధనవిధానముల ననుసరించి గురువులను మూఁడు తెగలవారినిగ విభజింపవచ్చును: (1) దారుశిల్పులవంటివారు (2) కైలశిల్పులవంటివారు (3) తోటమాలీలవంటివారు. దారు శిల్పులవంటివారు మొదటి తెగ గురువులు. వీరు బాలుని బుద్ధి రిక్త స్థలమునలె నుండు ననియు అచ్చో తాము నిర్మించు వర్తన మను భవనమునకు వలయు సామగ్రి నంతను వెలుపలనుండి తెచ్చి దాని నెల్ల మచితరీతిని తా మె యమర్చి రూపకల్పనము గావింపవలె ననియు భావింతురు. ఈ విద్యావిధానము గురువులను బట్టి నిర్ణయింపఁబడును గాని విద్యార్థుల ననుసరించి మాఱదు. మన దేశమునఁ బఱచు ప్రస్తుతవిద్యాపద్ధతి ఇట్టిదే. అన్యదేశగురువులు తమ జీవితాదర్శము లకై తమ చిత్తము వచ్చినట్లు పునాదులు వేయఁ జూచుచున్నారు. దేశీయబాలునికి స్వకీయ మగు జీవితాదర్శములం దధికారము లేదు. వాని జాతీయసాంప్రదాయమునకుఁ గాని స్వదేశాభిమానమునకుఁ గాని గణన లేదు. సహజమానసస్వాతంత్ర్యములును లేవు. గురువులు తమ యాదర్శములకు పునాది వేయుటకు పూర్వము బాలునియందు

స్వాభిమాన మేమైనఁ గలదేమో పరీకించి ముందు దానిని తొలగించి వానిని శూన్యచనస్థునిగ నొనర్చి తమ కర్తవ్యము నారంభించుచున్నారు. బాలుని గమ్యాగ్రము రాజకీయోద్యోగము; ఇదియే సామ్రాజ్యనేతగ శ్రమింపఁబడుచున్నది. ఇందునకు సాధనము స్వదేశాభిమానశూన్య మగు రాజభక్తి. అధికారుల కడఁగిమడఁగి యుండుటయే రాజభక్తి యని యెంపఁబడుచున్నది. మఱియు, రాజయొక్క దేశీయులగు నాంగ్లేయుల వేషభాషల ననుకరించుచు బ్రహ్మచర్యమై వెలయుచున్నది. ఇందువలన బాలుని సహజప్రేమ గాని స్వకల్పనాసాహర్థ్యము గాని సత్య మగు భక్తి గాని వర్ధిల్లుట కవకాశములు కలుగవున్నవి. కాని, స్వభావము ననుసరించి యివి తలచూపక మానవు. అప్పు డవి క్షుణ్ణవిధానమునకు విరుద్ధము లగు విద్యుల్లంఘన ప్రయత్నములుగ భావించఁబడి యడఁచివేయఁబడుచున్నవి. మానసికకల్లోలమును సత్సత్తనాభావమును అనర్థదాయక శీవితసరణియు ఫలము లగుచున్నవి.

గురువులలో కైలశిల్పులవంటివారు రెండవ తెగవారు. బాలుని బుద్ధి రూపమైన మగు శిలవంటి దనియు సహజచైతన్యము లేక పఱచు ననియు వీరి సిద్ధాంతము. శిల యొకటి నేలవై దొడ్లుట వలన కొన్ని మాలిన్యములు దాని నంటుకొను రీతిని బాలుఁడు గురుని శిక్ష క్రిందికి వచ్చుటకు పూర్వము వానికి సహవాసదోషమువలనఁ గల్గిన యనర్థము లగు కొన్ని వాసన లలవడియుండు నని యెంచి వాని నెల్ల తొలగించి వాని బుద్ధిని తమ యిచ్ఛాసాధనముగ తొలించియు చెక్కియు గురువులు రూపకల్పనము గావింపవలసియుండును. ఈ సిద్ధాంతము ననుసరించి చూచినయెడల బాలుని మనస్సు సహజముగ వక్రమై యుండును; దాని ననేకరీతుల పీడించి హింసించినఁ గాని వాంఛితరూపనిర్మాణము లభ్యము కాఁజాలదు. గురువులు సర్వస్వాతంత్ర్యకలితులు, బాలురు బానిసలు. గురువు లాజ్ఞాపింతురు; బాలురు శిరముల వంచి చెప్పినట్లు నడుచుకొనియే తీరకలయును. తాము కోరినదానిని గురువులు బోధింతురు; బాలురు దానినే నేర్చుకొనవలయును, తదితరమును దేనిని నేర్చుకొనఁగూడదు. బోధితాంశములందు దేనివేని బాలురు నేర్చుకొనఁజాలనిచో, గురుధిక్కారభావముచే వారి మనస్సు కఠినమై యుండవలయును. ఇట్టియెడ కఠినతరశిక్షయే బోధనసాధనము! బాలుర బుద్ధి, గురువు లేట్లు చెక్కిన నట్లు రూపాంతర మందవలసినది. మానవజీవితాదర్శములం

గూర్చి ప్రోద్బుద్ధి గల గురువు లీ పద్ధతివారు. వీ రధికారప్రియు లుగ నుండురు. ఓరు సగా దాధిక గురువులే గాని బోధకగురువులుగ నుండరు. సమాజవైతన్యకలితు లైన బాలురు శాంతిహీనులను ప్రోద్బుద్ధితులను నై అవిధేయులుగను విప్లవకరులుగను భావించు బడి యవ్యాయుముగ వడంచివేయబడుదురు.

తోటమాలిలవంటివారు మూడవ యెగ గురువులు. వీరు బాలుని సజీవజముగ నెంతురు. అనంతశాఖాసమన్వితమై సువర్ణ పత్రపుష్పలంకారభీతమై చెన్నారు మహావృక్షముయొక్క చైతన్య మంతయు బీజమునం దన్యక్షమై వసించుచుండును. ఆ బీజమున కను చూచి తమను సమకూర్చుటయు అందుండి వెలువడు నంతరమును శీతోష్ణబాధలనుండి కాపాడుటయు మొక్కగా నున్నప్పుడు దాని కలవగట్టి పశ్యాదులచే హాని రాకుండఁ జేసి తగిన యెరువును నీరును సమకూర్చుటయు తోటమాలికి విధి. అం దతనికి మొదటి కార్య భాగమే మిక్కిలి కష్టతర మైనదియు ప్రముఖ మైనదియు నై యున్నది. ఏ విత్తనమున కెట్టి నేల కావలయునో మొదట నిర్ణయించుటతో మాలి సగము విధిని నెఱవేర్చినవాఁ డగును. తదనంత రము దాని మొక్కయొక్క వ్యాప్తికి తగిన ట్లవ గట్టుటయో దాని తీరగతు పండిలి వేయుటయో ఊతకట్ట నమర్చుటయో వానికి ముఖ్య మగు పని. దీనితో పాతక పని తీర్చుకొనినవాఁ డగును. మొక్క పెద్దదై స్వయంవికాసమున స్వాతంత్ర్య మూనగల స్థితికి వచ్చిన పిమ్మట, దాని వ్యాప్తి కాలంకము లేవని కలిగినచో వానిని తొలగించుట అప్పుడప్పుడు శ్రోత్ర యెరువు వేయుట నలిగి క్షుల్లిన యాకులను కొమ్మలను ఛేదించివేయుట మాత్రమే అతిండు చేయవలసిన పని. తరువాత చెట్టు విజృంభించుచు స్వతంత్రవికా సమును చూప, తాను విముఖుడై దానిని సదా తన యధికారము లోపల నుంచుకొన నెంచక తన శ్రమ ఫలించె ననియు తన కార్య క్రమము సమంజస మైన దనియు గ్రహించును; మఱియు, ఈ మొక్కయొక్క క్రమాభివృద్ధిని కనిపెట్టు నవకాశము గల్గి తన యనుభవమును చక్కచేసికొనఁగల్గినందునకు కృతజ్ఞుఁ డగును.

తోటమాలి రెండు సంగతులను బాగుగ గ్రహించియుండును. ఒకటి: ప్రతిబీజమును ప్రత్యేకలక్షణములతో నొప్పారుచుండు ననియు దాని లక్షణములకు భిన్నముగ నుండు వృక్షము గానిలో నుండి నెలువడఁజేయఁజూచుట యవివేక మనియు దాని స్వభావ మును గనిపెట్టి తాను వర్తించుట విధి యనియు గ్రహించును. రెండ వది: మొక్క యెంత చిన్న దైనను, దాని కొమ్మలము లగు నులి వేళ్లు సయితము మహాశక్తిసమన్వితము లనియు రాతిగోడలను సయితము భిన్నము చేయఁజాలియుండు ననియు అది సజీవమై యుండ దాని కడ్డముగ నే కక్షియు నిలువలే దనియు గ్రహించును.

ఇటులే బాలర బుద్ధియు నుండును. లోకవిఖ్యాతి గన్న రవీంద్రుని కవిత్వక్షేత్రము జగదీశచంద్రుని ప్రకృతిరహస్యశోధ నాచమత్కృతియు శంకరుని యాధ్యాత్మికజ్ఞానమును బాల్యమున వారిచారియందఁగి యవ్యక్తరూపమున నున్నవి. వీరిని వారివారి

కనువగు విషయమునుండి నురల్పి జేతు విధ మగు కార్యములను వారిచేల చేయించుట యసంభావ్యము. అవకాశములు కలుగ వేని నిర్భకములై వారి బుద్ధులు నవించును. అవకాశములు కలిగినా, తమ ప్రత్యేకలక్షణసంశోభితము లగు నుపాకార్యములను వీ రొనర్చియే తీటుదురు. వీరి గురువులు ప్రయత్న పూర్వకముగఁ గాని అప్రయత్ని ముగఁ గాని చారి కవకాశములు కల్పించినను, లేక వానియంతట నుండె యవకాశములు కల్గినను, అధికారులు ప్రబోధము గాంచకయుండును. అటుపిమ్మట వారి గురువులు గాని తనితులు గారి యెంత సమర్థు లైనను వారి నాఁపఁజాలరు. కాని, ప్రస్తుతవిద్యాపద్ధతి ప్రాథమికావ కాశములనే యరికట్టునదిగ నున్నది. ఎందఁకొందఁకో రవీంద్రులు జగదీశచంద్రులు శంకరులు స్రగ్ధికిరాకయే యడఁగిపోవుచుండిరి. నానావిధబీజములను తెచ్చి యొక గుంటలో నిడి నీళ్లు పోసినట్లు, వివిధమానసికలక్షణములచే విలసిల్లు నాలు రందఱకు నొకే విద్యా క్రమమును ఒకేపఠనాంశాలమును నిర్ణయించుటచేతి అనర్థములు వాటిలుచున్నవి. కావున, ఉత్తమగురువు తనయొద్ద విద్య గలచు బాలుగను పరిగీలించి వారివారి కనువగు విషయములను గుర్తించి వానినే వారివారి కవిమానశాఖలక నేర్పఱచి పద్మ గజపరలయును. భాషాసాహిత్యము చరిత్ర రాజనీతి ధూర్గోళశాస్త్రము వాణిజ్య పద్ధతి గణితశాస్త్రము కల్పములు సంగీతము నృత్యము వ్యాయామ విద్య మున్నగునవి సర్వమును నానివాని యర్హతానుల సలంకరింపఁ గల సర్వకళాశాలలు స్థాపితములు గావలయును. సంఘమున నొక్క బాలుఁడయినను తన కనువగు పాఠశాల గాని విద్యాశాఖ గాని లభింపమిచే కృత్యంపరాదు. అట్టి విద్యాపద్ధతియే యోగ్యతమ మైనది. దానినే విద్యావిధాన సంపవలయును.

వేర్వేలు బాలురు వేర్వేలు మానసిక శారీరక నైతిక లక్షణ ములతో నుండు రనుట సమంజసమే. వానివాని కనువగుట్లు విద్యా విషయములు మాటుచుండవలె ననుటయు సమంజసమే. కాని, జాతీయవిద్య యన నేమి? జాతిజాతి? ఒక విద్య యుండునా? విద్య తన జాతికిని సంబంధ మేమి?—ఈ ప్రశ్నలకు జవాబు కావలసి యున్నది. వ్యష్టిమానవులరలె నే జాతులను ప్రత్యేకలక్షణములతో వేలయుచుండును; ప్రత్యేకాదర్శముల సంకరించి వర్తించుచుండును. విరోధావారు రసోగుణప్రధానులు. వ్యష్టిస్వాతంత్ర్యము వ్యష్టిభి వృద్ధి వారి యాదర్శములు. మైనికనీతి వ్యాపారధర్మము వారి మార్గ ములు. సృష్టిని దానియందలి సగ్రమును స్వాధీనము చేసికొని తమ యభ్యుదయమునకై వాని నెల్ల స పకరణములుగ నొనర్చుకొనుటకు వారు సదా ప్రయత్నించుచుండురు. ఇందునకు తోడ్పడువాఁడ జాతి వారలను మాత్రమే తమ సోదరహుటులులానికి రా నంగకరింతును. వారి ప్రవృత్తియంతయు వ్యష్టిభావమునందు కేంద్రీకరించియుండును. వారి సాంఘికాచారములును సామ్రాజ్యనిగియు వారి జాతివాగల వ్యష్టిస్వాతంత్ర్యమునకును సౌఖ్యమునకును తోడ్పడునవిగ నుండవల యును. అట్టి స్థితిని చేకూర్చునానినే వారు జాతీయాదర్శముగ నంగీ కరింతురు. కార్మికజనసంఘములు గాని వణిజహుటుములు గాని

శ్రీమంతుల సమాజములు గాని శ్రీల సమావేశములు గాని ఆయా బృందములలోని వ్యక్తిమానవుల స్వాతంత్ర్యమును నెంపొందించుచు జాతీయాధికృతమును సామ్రాజ్యాధికారమును పోషించు మార్గముల నన్వేషించుచుండును.

ఈ వ్యక్తిభావమునే జాతీయశియందును చూపుదురు. నీ రికెర జాతివారలకు సహాయము చేయునడల కూడ తమ యాచ్యమును మజురు, విద్యుత్తయించిన జాతివారల ప్రత్యేకాద్యముల నంగీకరింపరు. అప్పుడు తమ వ్యక్తిప్రాధాన్యమునకు లోబము వచ్చునని వీరి భయము. ఈ భావము ననుసరించియే జగ మంతయు నరుని సౌఖ్యముకొరకును విలాసముకొరకును సృజంపబడె నని వీరి మతము బోధించుచున్నది. విరోపియనులు నరు లనగా తమ జాతివారు మాత్రమే యని యన్వయము చేయుదురు. ఎవరెవరి కెట్టి సాయమును విరోపియనులు చేసినను తాము నాభిస్థానమున నుండె ఇతిరులు తమనుసరించి తేజరిల్లవచ్చును. కాని, వారును స్వాతంత్ర్య ముని వర్తింతు వీరికి గట్టదు. ప్రస్తుతమహా ఘోరయుద్ధమున కీ భావమే మూలము.

అమెరికనులును రష్యానులను లే యైనను, వారును విరోపానుండి వచ్చినవారే యున్నను, వారు సాంఘికవాదులుగ మాటిరి. ప్రపథమమున సంకుచితజాతీయభావములతో సామ్రాజ్యకాంక్షను వాణిజ్యాభిలాషను పెంచి యచ్చటి యాదిమవాసులను రూపుమాపి దేశము నాక్రమించిరి. అచ్చటికి పోయిన ప్రతి యెరోపా సంఘమును తమ దేశపు టాధిపత్యమునే స్థాపింపఁజూచెను. తుదకు తా నందఱు నొకే ఇండవాసు లగుటచేతను ఒకే యాదర్శముచే పఱచిన వారి మతమును వాణిజ్యమునకు శాంతి యావశ్యక మగుట చేతను వీరి మాతృదేశవాసులు వీరిపై నధికారము చెల్లించ యిత్నించుటచేతను వీ రందఱు తీవ్రమై సోదరభావమును తుదర్చుకొనిరి. సత్త్వగుణమునకు పోటీచిచ్చిరి. చిరకాల మిట్లు జీవించుటచేత రాజకీయవిషయములందు కూడ ప్రత్యేకసంఘముల స్వాతంత్ర్యమును అన్నింటి సామ్రాజ్యత్వమును నంగీకరించిరి. తుదకు వీరు అన్యదేశముల నాక్రమించినను అచ్చటివారియెడల సామ్రాజ్యత్వమునే మాపుచు సాంఘికవాదులైరి. ఇటులే పేరెన్నిక గాంచిన జాతుల ప్రధాన గుణములను సమష్ట్యాదర్శములను వివరింపనగును.

భారతజాతి లక్షణములను జాతీయాదర్శమును విచారించిము. వీరు సత్త్వగుణప్రధానులు. స్వాధ్యపరతను నిగ్రహించుట పరార్థ పారితోషతను ప్రోత్సహింపఁజుట జీవితావశ్యకముల స్వీకరించి బుద్ధిబలమైతికబలములతో పాటు ఆధ్యాత్మికజ్ఞానమును సాధన చేయుట వీరి జీవితమార్గములు. పరోపకారమునకై యాత్మార్పణము చేయుట వీరి యాదర్శము. విశ్వవ్యాప్త మైన సోదరభావము వీరి మతతత్త్వము. మాత్స్యగ్రహిత మగు సమగ్రాభివృద్ధి వీరి జీవితమార్గము. సర్వసమత్వము వీరి లీలము. భారతసంఘనీతిని వివరించినయెడల వైయంశములు తేటతెల్లము కాంగలవు. సాంఘిక లండఱు బ్రహ్మాత్మత్రియ వైశ్యకూర్మలుగ విభజింపఁబడిరి. వీ రందఱు నొక కుటుంబము

లోని యన్నదమ్ములవలె నుండెరి. వియసు ననుసరించి జ్ఞానము ననుసరించి శక్తియుక్తల ననుసరించి యెవరి కనువగు పనులను వాగు చేయించు సుప్తి కుటుంబ తేమమునకై పాటుపడుచు పరస్పరస్పర్ధలును ఈగ్ర్యులను లే జేరించు సోదరులవలెనే యుండెరి. ఇప్పటికిని పల్లెలం దుందువా రానూ కులములవారె పరస్పరవైరములు లేక శాంతిలై పనించుచున్నారు. పట్టణములం దుంగువా రిన్యజనసంపర్కముచేరిన విజాతీయవిద్యాద్యముల నవలంబించుటచేతను సంఘస్థితిని చెడఁగొట్టిరి. వీరి ననుకరించుటవలన పల్లెలందును కొంత చెడుచున్నది. అయినను, ఆదర్శములు పూర్ణముగ మాటిపోలేదు.

మూలనూత్రముల ననుసరించి జనులందు శక్తియుక్తులును విద్యాజ్ఞానసంపదలును హెచ్చిన కొలఁది ఉత్తమతరవిధుల నవలంబించి సంఘమునం దున్నతిగౌరవము నందుట కందఱుకును అవకాశములు గలవు. విహికవాంఛలను ఎడిచి, అధికారాభిలాషము నడచి ఆముష్మికధర్మములను పూని, పరోపకారదీక్షతో జీవించుట బ్రాహ్మణునికి విధి. అట్టి సమర్థునకే యత్యున్నతపదవి యంగీకరింపఁబడినది. వాని స్వార్థమున కవకాశము లేదు. అధికారగర్వమునకు పోటులేదు. ఆతఁడు స్వార్థము చేసిన యీశ్వరసేవకుఁడు. వీని యుపకారము నందుట కందఱుకును అధికారము గలదు. తన యోగ్యతను గుర్తించిన ప్రజలు విచ్చికముగ నొసఁగు గౌరవమును తప్పు మరిచేసిని కొరకు తను అతిని కధికారము లేదు. కాని, సదా సంఘసేవ చేయుచు ఆతఁడు మాత్రము పాటుపడవలసినవాఁడంగ నున్నాఁడు. సంఘసేవకై యితఁడు సమస్తకళలను సర్వవిద్యలను నేర్వవలయును. అన్ని కార్మికవిద్యలను వైద్యవిద్యను శాస్త్రములను నేర్చుకొనవలయును. ఇటీవల నన్యదేశీయపరిపాలనమున సాంప్రదాయములు సంచలించి దేశీయపరిశ్రమలు క్షీణించి దేశీయకర్మవిద్యాధికుల గౌరవమునకు వనకు లదృశ్య మైనయెడ, బ్రాహ్మణులు పరిశ్రమలను నిరసించుచు అట్టివానిని విడవక జీవించువారిని గౌరవహీనులుగ ప్రదర్శించుచు కల్పితనూత్రములను సృజించిరి. కేవలము అక్షరపరిచయమాత్రమున పరంగు చదువులకు మాత్రమే గౌరవము పొందింపఁబడుచువచ్చినది. మన దేశము నాక్రమించిన వర్తకుల కిది లాభముగఁ గాన్పించినది. ధీశాలులను వైశద్యకలితులను దేశాఘ్నయహేతువు లగు పరిశ్రమలును వాని ననుసరించి వాణిజ్యమును దేశధనమును పాలకవర్గపు జాతివారగు విదేశీయవర్తకులచే చిక్కినది. ఈస్టు ఇండియా కంపెనీవారి వరితలను విమర్శించినచో ఈ యంశములు తేటపడంగలవు. మతీయు, మహాన్నత మగు తేత్తగణితమును సాధించిన బ్రాహ్మణ శిష్యులు తమ విద్యలను యజ్ఞవేదికల నిర్మాణనూత్రములందును దేవాలయనిర్మాణవిధిలందును నామకాస్త్రమునందును ప్రదర్శించి యుండెరి. పూజార్చనము లగు నానావిధనూత్రలను చేయుటకును విగ్రహారచనకును ప్రాచీనయంత్ర నిర్మాణములకును ఆత్రుతత్వ నిర్మాణమునకును వలయు శాస్త్రముల నెల్ల కార్మికానుభవము లేకయే కేవలము సదువుచే బ్రాహ్మణులు రచించి రని గాని ఏదేవయెలా వ్రాసి యున్నవని గాని విశ్వసించుట చారిత్రకవిమర్శనము గాదు.

గదా. ఇటులే ప్రాజ్ఞులగు మహాబుధులు రచించిన వైద్యశాస్త్రములను, ఔషధశాస్త్రములను, వాస్తుశాస్త్రములను ఇంక ననేక శాస్త్రములను విచరింపుఁడు. ఆకస్మాత్తులములందు దేశీయకళలకుఁగ శాస్త్రములకును ప్రముఖత నడించినప్పుడు, నానికీని వానివలన జీవించు వారికిని గౌరవము తగ్గినది. ఆప్పుడవి బ్రాహ్మణ్యపుత్రులు గావూ, శ్రమయు కల్పిత మైనది. లిరిగి దేశీయులకు స్వజాత్యభ్యుదయమున పాలుగొన నప్పట్లము వచ్చినప్పుడు వీనికిని పూజ్యుల లభింపఁగలదు. నూతన లప్పుడే కాన్పించుచున్నది. రంజభావ యగు నింగ్లీషు సంస్కర్తము గల వోట ఈవృత్తులకు గౌరవము వచ్చియే యున్నది. నొంతాయి కలకత్తా మొదలగు వోట్ల నాంగ్లవిద్యాలయము లగు నీవో యచ్చిత్రకరులకును కీలుపులకును ప్రముఖత యొసంగఁబడుచున్నది.

భారతసంఘమున రెండవ తెగ త్తత్త్వమునంపుము. వీరికిని ఇతరులతో వైరము లేదు. సంఘమునం దితరుల కెంత ప్రాముఖ్యము గలనో వీరికి నంత గలదు. వీరు సంఘసంపదను దేశమును కాపాడ వలసినవారు; గతోగత ప్రధానులు; పాశ్చాత్యులతో పోల్చుచుగిన వారు. కాని, పాశ్చాత్యులు సర్వమును జయించి యద్రానిని స్వాధీనమునకు యుపయోగించుచు ఇతరులగు ర్చి తేతే మృత్యుమండ, భారతవీరుఁడు సంఘక్షేమమునకై స్వార్థమును గావించి రమ్ము నా రక్షణమును గని వర్ధిలు మనును. పాశ్చాత్యవీరుఁడు న మైందలు నేవించుకో దాడుఁడు నావలన నెంత యైవ్యర్యము సమకూరెనో గణింపుఁడన, భారతవీరుఁడు నే నెందఱు కుశక్తులతో చేయుచుంటినో నావలన నెందఱు రక్షణ గాంచగలరో యిందుఁ డనును. త్తత్త్వమునకు కూడ స్వాధీనత్వము పరార్థరక్షణము దేశసేవయు గమ్యార్థములుగ నున్నవి.

మూడవ తెగవారగు నైత్యులకును సంఘక్షేమ ఫగ్గము. ఆ సంఘక్షేమను సమర్థతతో తమ సేవ లొలగి నిర్వహించుటే వారి గమ్యార్థము. వీరును ఇతరులను ఈర్ష్యాభావమున గుఁడగు. ప్రజల యైహికవాంఛల కనుకగు పదార్థములను ధనమును సేకరించి వానికి ప్రచారము కల్పించుటే విధిగ నెంచుట. దేశమందలి భర్త్యము లన్నియు వీరివై నాధారపడియుండును. వీరు సంపన్నులైన లొలగి నని సంఘమువారికి వైరము పొచ్చుచుండును. ఇంక చతుర్థులు నిటులే దేశారాధనపరులై వలయుచుండిరి. వీరికి చదువులు తక్కువయే. అయినను, విదేశీయసంస్కర్తము తక్కువగుటచేత దేశీయ సాంప్రదాయములను కాపాడుచుండిరి. అజ్ఞానులను మాటయు వాస్తవమే గాని, అగ్రజాలనై ధిక్తి గలిగి వర్ధిలుటవలన సంఘలభమునకు తోడ్పడుచుండిరి. వీరిబోటివారి తరదేశములలో నుండిన యెడల, నారి ధనసంపదలను అజ్ఞానమును వారి లోలభతన సంఘ పదనమునకును నుపయోగపడియుండును. అవి లేక దారిద్ర్యమును వోట వారు సంఘమున కెల్ల శత్రువులుగ నుండెడివారు. వారు శాంతులై యుండరు; ఇతరులకు శాంతిని నిలువనీయరు. మన దేశముననో చతుర్థులు మోర్చు మిక్కిలి యగ్గతమును కొలుపును. ఒంటి పూట యన్నమును తిని కృశించుచున్నను తృప్తులై యుండురు.

సంఘము కలిమి యరుదుగ నున్నను, వారి ముతుకగుడ్డల నెంచుచు తొన్నున్న మే తినుచు నుట్టికుండలనే వాడుకొనును సామాన్య జాతిండ్లలోనే నివసించుచు మోటు పానమున నేయుచు, వారు యదృష్ట ముగియే యని వారు తమ పాపవలన లభించు శాఖ్యము సతరులకు పంచి యిచ్చుచున్నారు. వారి యజ్ఞానముగను తోడుగ నహిష్టుల తృప్తి స్వాధీనత్వము నుండ నీ సమాధులము. కలను సారముగ విద్యలను వారికి నేర్చి యుత్తములగ నేర్పియునకు వారి నర్దులుగ నొనర్చుట దేశమున కెంతయు శ్రేయోమును. వీరి సర్వభూమిజము ప్రకృతిగ పము దాల్చి గతము నున్న తిక్తి గున్ను. శత్రుదశయును గున్న సోదరులు వీరికి చేయూరి నిచ్చుట విధి.

ఇంకను పంచము లనువారు గలరు. వీరు ముఖ్యముగ నా గరికు లగు సాంఘికాతివారుగ గణింపఁబడుచుండిరి. వీరు మిక్కిలి మూఢదశయం దున్న యాదిమవాసుల సంతతివా రెనుటకు సంగి యము లేగు. కాని, చిరకాలము వీ రాయులతో నివసించి సాంఘిక కష్టముఖములకు తోడ్పడుచు వారి యభ్యుదయమునకు ముల చుగు నేవల నన్నింటిని గావించుచుండ వీరి యన్న తిక్తి నేతుండునీ, గొప్ప లోపము. వీరు ముఖ్యముగ చతుర్థులు సంఘమున కొనసాగుచున్న వీరును తమవైకి దీనికిని వారు కూడ సాంఘికాతివారు లగుట కన కాశములు కల్పించిరి. ఆర్యాగమనకాలమున కొంతకాలము వీరి నార్యులు ఓడించిన క్రమక్రియముగ వారిచుల ది తేపమున నహించిరి. వారిని తమ హిందూచరితములలోనికీ నీర్వహించి, నారిక హిందూచరితమునా బోధించిరి. నటియో, నారి సంస్కర్తమున వా మనాచారములను గూడ కొన్నింటి నార్యులు చేర్చుకొని, అంగ నమృ ప్రా లేలమృ ఆటలమృ మొనలగు గ్రామదేశవతల నాంగ్లగు చుట భూమియులగు దయ్యములగు శొల్పుట య నార్యులకలన గలిగిన యాచారములే. ఇందుకలన ఆర్యులు చిదేశక నుణుము చేసినది. ఆచార్యుల యాగనివాసులను నాశము చేయుక వారిచుండల గొప్పిచ్చి త్తియు, దావీనట్లు తెలియును. ఇంకను చిత్త మే నుండగా, ఈ యనార్యులందు శిశువులును ఆత్మనిగ్రహసంస్కర్తులు, గాన్పించి నప్పుడు వారిని చహాబుధులలోకీ శిష్టి గాగవించిరి. ఈ పనినిగొల లలో కొన్నింటిని ఇట్టివారు గవించి రని యెఱుఁగును. ఇట్లు భారతీయుల యాదగ్యము సమష్టిభ్యుదయభావని గాన్పించగలము. పాశ్చాత్యుల కష్టభ్యుదయభావ మొ కాలమున పరిపక్వము గాంచుచుండ, భాగతీయుల సమష్టిభ్యుదయభావము చి కాలము క్రిందిటనే పరిపూర్ణత గాంచి కాలచక్రము ననుసరించి యిప్పుడు క్రిందనై నది. మఱియ, ఆ కాలచక్రము ననుసరించుటే యున్నది గాంచగలదు. కొంతకాల భావింపదగ్గు భువనగౌరవమున కిటు గాగం తగా కిట్లమై ఖోలేదు.

మూడు శతాబ్దుల క్రిందట వర్ధిక్తియునకు గన దేశమునకు వచ్చి క్రమక్రమముగ నిక్కడ స్థిరపరిసాలనము నేర్వజుచుకొనిన బ్రిటిషువారు భారతదేశమునందు సంభవించిన విప్లవముల నడంచి కల్లోలములను మాన్చి శాంతిని నెలకొలిపిరి. ఇంకను భారతభూమి

నాన్న త్వమునకు తెచ్చి తిరిగి పూర్వపు సునతిను చేపట్టవలసిన వారుగ నున్నాము. వీరికి విధిని చక్కగ గుర్తించియున్నాము. బ్రిటిషు రాజనీతిజ్ఞులు భారతదేశము పట్ల మహానాశ్రయంతో నిప్పుడు వర్తించున్నారు. కాని, మన దేశమునకు ఉద్యోగవశమున వచ్చిన బ్రిటిషువారును వర్తకము నెలకొలిపిన బ్రిటిషువారును మాత్రము తమ జీవితాదర్శమునకును భారతజీవితాదర్శములకును భేదమున్న దని గ్రహింపజాలరున్నారు. సత్యము, భారతీయులకు ప్రత్యేకము లగు నాదర్శము లున్న వనియు గ్రహించినట్లు లేదు. కాని, వీరు భారతజీవుల సలహా నంది భారతీయుల జీవితాదర్శముల కనుగుణ్యముగ వర్తించినయెడల సిద్ధింపగల సహజములు భారతదేశమున పాశ్చాత్యాదర్శములను నెలకొలుపజూచుచు ప్రజల నెల్ల సహజతఃజనిరిహితులుగ చేయ నెంచుటవలన విపరీతము లైనవి. ఒక జాతియొక్క నాదర్శములను సాంప్రదాయములను ఆ జాతియొక్క మాతృభాషయందును దాని వ్యాకరణమునందును వాఙ్మయమునందును ఇమిడియుండును. వానికి ప్రబోధము కల్పించి యున్నతికి లెచ్చుటకు తగిన సాధనము లా భాషావాఙ్మయములే యగును. కావున, ఏ జాతివారికిని విజాతివారు గురువులుగ నుండజాలరు. ఒకవేళ నన్యజాతీయులు విద్యాశాఖయం దుగ్గోగములు వహించినను, వారు సలహాదారులుగను ధర్మదర్శిలుగను నుండి స్వజాతీయులచేత విద్యాబోధనకార్యమును నడుపవలయును. కేవలము వర్తకమునకై వచ్చి యా వర్తకమున కనుకూలముగ నొనర్చుటకే యీ దేశమును పాలింపబూనిన బ్రిటిషువారు దేశభక్తుడయ్యును పూర్వముగ చేకూర్చజాలరు. ఈ తత్త్వము నెఱిగియే ఖైరోరియా గానీ దేశపాలనమును కం నెనివారి చేతులలోనుండి తప్పించి రాజనీతిజ్ఞుల హస్తములందడినది. మఱియు, భారతీయులను బ్రిటిషువారిలో సమముగ చూచుచు, సమానాస్పృహనునకు తెచ్చిన నని వాగ్దానము చేసియున్నది.

కాని, భారతదేశమున విద్యాశాఖాధికారమును తన హస్తముల నుంచుకొనిన విదేశీయులు సర్వము నాంగ్లభాషామూలమున నేర్ప నెంచి దేశభాషలను కుష్కింపజేసిరి. ఆ యత్నము విఫలమై దేశీయయువకుల కెంతయు ననర్థదానుకముగ నున్న దని తెలియవచ్చినది. అయినను, దీనిని చక్కఁబఱచుటకు మార్గాంతరము దేశభాషాభివృద్ధియని యొప్పుకొనకున్నారు. ఆధునికపద్ధతిని స్వదేశభాషలలో వ్రాయబడిన ప్రకృతిశాస్త్రములు వాణిజ్యశాస్త్రములు కార్మికశాఖల లే వని బెదరించుచున్నారు. వానికి ప్రయోజనమును కల్పింప నిడే యవి నిర్మితములు గావు. ప్రయోజనము కనబడెనా యొక్క వత్సరములో దేశీయభాషాగ్రంథములతో భౌండాగారములు నిండగలవు. గ్రహింపవలసిన జ్ఞాన మేదియో వివరింప నలవి గాక యా జ్ఞానమును దానికి కరండికవలె నున్న భాషను నొక్కొక్కటిగ లోకగోననెంచు విద్యార్థులు ఫలములొన గుఱుకొనకై తొల్లికను గూడ భుజించి భంగపడు ఘాతజనులై పఱుగుచున్నారు. మఱియు, కొండలు మన యాంగ్లేయుల పాలనమువలన విప్లవములనుండి రక్ష

ణము పొందినందున గావున, వా భాష మూలమున నె జ్ఞానకలితులము గానలగును ననుచున్నాము. దైవసుటనమువలన పిల్ల పాలు లేక యావుపాలచే బ్రతికన :కువు గోవుజాతిలో కలిసియుండగలదా? దిట్ట లేని సమయమున శరణ్య మైన గోవుల గూర్చి బాలుండు కృతజ్ఞుడగు నుండగలడు; మఱి యా గోవును పూజింపగలడు. అటులే భారతీయులు బ్రిటిషువారికి కృతజ్ఞులై యుండగలరు గాని బ్రిటిషువారుగి మాతృపాలకులు. కొండలు స్వప్రయత్నముచే భారతీయులెవరయినో వచ్చి దనియు ఆంగ్లేయులే స్వమును సమకూర్చి చిట్లగ కాసాడగల సమయ వాదించుచున్నాము. ఈ విశ్వాసము భారతీయుల మానవత్వములను చిత్రాతిరె నాచరించియున్నది. స్వజాత్యుద్ధరణమునకై యెట్టి ప్రయత్నములు చేయవలయు ననినను ఈ రాయి యడ్డముగ నున్నది. జ్ఞానాంతరమునకు మే మెందు సవకాశము లేకున్నది. దైవసుటనమువలన నెఱిపాయుద్ధ సమభూకంపము ఈ చిత్రాతిని పగులఁగొట్టినది. యుద్ధావశ్యకతల ననుసరించి యూరపు దేశవాసులు భారతీయులను గూడ ప్రయోజకులుగ నాచరించుటచేత భారతజాత్యుద్ధరణాంతరమునకు అమృతవిందువులు లభించినవి. దాని వేళ్లు నిస్క్రియమయిన చిత్రాతి సంకులనుండి మానవత్వముల లోనికి మార్గము గాంచినవి. స్వదేశోద్యమమునకు నూతనోత్సేహము కల్పినది. ఇంక దీని యభివృద్ధి నెవరు నాపఁజాలరు; ఇంతవఱకును గాని నాపిన చిత్రాయి శతధా భిన్న మైనది.

హరఃశ్రుగ లేగిన యుద్ధయుద్ధామారుతము సకలజాతిభూజములను అల్లల నాడించినది. ఆ మారుతమే బ్రిటిషుజాతిభూజశాఖలను భారతభూమి నైపునకు వందినది. భారతజాత్యుద్ధరణోద్యమముల లా శాఖల సలముకొనినవి. ఒంగోరుల విడిపించుకొను మార్గము లేదు. రెండును అభివృద్ధి గాంచి ఆమతమ ఫలములను పడయగలవు. ఒండొలుల సునర్ణ ప్రతిభుష్టఫలములచే రెండును శోభాయుతిములై వెలయగలవు. ఆంగ్లేయుల రాజనీతియు వాణిజ్యకాలమును సామ్రాజ్యనిర్మాణదక్షతయు భారతదేశమును తేమముగ వర్ధిలఁజేయును. భారతీయుల స్వాధ్యత్వమును పరోపకారాదర్శమును సర్వసాధాత్మత్వమును ఆంగ్లసామ్రాజ్యమున కూరి నిచ్చును అట్లుకలగునపు డెల్ల భారతజాతి బ్రిటిషుసామ్రాజ్యమునకు మహాబలసత్త్వోశాగానమై వెలయగలదు. ఇందున కుభయజాతులును ఆత్మీయతఃజనిములతో నభ్యుదయము గాంచి పరిపూర్ణతను సాధింపవలెను.

కావున, భారతజాతి విద్యావద్ధతి భారతీయుల చేతులలో భారతజాతీయసాంప్రదాయములతో భారతజాతీయాదర్శప్రకాశమునకై పోషణ గాంచవలయును. తోటమాలీలవంటి గురువులు గావలయును. ప్రతిబాలుఁడును బాలికయు విదవ యేట విద్యాభ్యాసమునకై గురువున కప్పగింపబడినప్పుడే వారు భారతమాతృసేవ కర్షణ మైన టైంపఁబడవలయును. గురువు తా నొక శిష్యుని చేర్చుకొనినప్పు డెల్ల అఖండభారతమాతృసేవాధరంధరునికి సుశిక్షను గలపు పావనవిధిని తాను తలఁచుచున్నట్లు గ్రహింపవలెను. పూర్వపు మహాభీరులను కూరులను కూరులను మదిఁ దలచి వారి

యాశీర్వాదబలమును వారి యావేశమహిమను విద్యార్థులకు లభింపఁ జేయుటకై పూనుకొనవలెను. స్వదేశభూగోళ శాస్త్రము స్వదేశ వీర చరిత్రము స్వదేశధర్మము సమస్తవిద్యలకును కేంద్రస్థానమై వెలయు వలయును. స్వదేశభూగోళ మను తేత్రమును స్వదేశచారిత్రియము నలవయు స్వదేశసాంప్రదాయ మను నీగును స్వదేశాశ్శయమును సుహృద్భక్తియు స్వదేశాభిమాన మను పుష్పములును స్వదేశసేవ యను ఫలములును గలిగి దేశీయవిద్యావల్ల కాచుతల్లి వర్ధిల్లుగాక !

విద్యాభ్యాసము ప్రప్రథమము నుండియు దేశచరిత్రములను స్థలపురాణములను అనుసరించి యుండవలయును. ఇది భారతీయుల పూర్వాచారము. శిశువులను గూర్చి గానము చేయు జోలపాటలే మన కా మాగ్గమును విశేషము చేయుచున్నవి. ఎన్నెన్నియో మహా వీరచరిత్రము లీ పాటలయందు దీవిడియున్నవి. నామకరణమున సే పూర్వకూరపూజన మారంభ మగుచున్నది. జీవితమందు మన కే విషయమున దారి చూపవలసివచ్చినను, రామాయణమహాభారతకథ లాధారముగ నున్నవి. ప్రతిపట్టణమును ప్రతి పల్లెయు ప్రతిపర్వతమును ప్రతి గుట్టయు ప్రతిభూజమును ప్రతినదియు ప్రతి చెలువును, ఇది యది యన నేల, భారతభూమియందలి ప్రత్యేకపును ఏదో పాపనకథ కాధారమై యున్నది. ఈ కథల ననుసరించిమా పసితనము మొదలు సర్వకళాశాలనుండి భారతీయులు వెలువడువఱకును గావలయు ధర్మనూక్ష్యములును వారి యున్నతివిద్యల కాధార మగు భూగోళ శాస్త్రీక చారిత్రక విద్యలకే గాక ఆర్థికశాస్త్రము ప్రకృతిశాస్త్రము మున్నగు సకలవిద్యలకును పునాదిగా నుండవలయు మానసికశిక్షణము కూడ లభింపఁగలదు. ఈ కథల ననుసరించియే తత్వక విద్యావ్యాపనము చేయవలయును. కొంత కాల మైనపిమ్మట విద్యాదృష్ట్యాండలము హెచ్చించి క్రమముగ నీ ప్రారంభ విద్య నాధారము చేసికొనియే జగము నంతటినీ దృష్ట్యాండలములోనికి

లేవచ్చును. ఈ విధానమునకు మాతృభాషాసాధనము తిప్ప వేలు మార్గము లేదు. ఈ విధానము తిప్ప సంగంజన మగు పద్ధతి లేదు. మన దేశభాష లగు హిందీ మరాఠీ బెంగాలీ గుజరాతీ మలయాళము తెలుగు అజమము మిదిలగు సన్నిగ్రాహలును విశాలవాజ్మయములతో చెన్నాయచున్నవి. బాలియసాంప్రదాయములును ఆభ్యాత్మికజ్ఞానమును వారానికి గ్రంథజాలమును శాస్త్రములును అన్నియు ఆ భాష లన్నింటిను గలవు. “ఏ యింగిరెడుము కెరెడు మూసఘని బుద్ధి మాన్యరెచ్చ సాదసద్ధిస గాంచిన”గా మహా తిరగితిసస్వలను చనునము చేయఁగల్గినది” ఆ సుసస్థల నన్వయము చేసికొని ప్లేగోక్యాంటు మున్నగు తిత్త్వవేత్తల గ్రంథములను పఠించినవారి మన్నన విడవినది” ఆ భూమి యేది యని న న్నడుగుగురని, ముమ్మాటికిని హిందూదేశమును చూపవలయున్నాడ” నని మంత్రముల్లం మహాశయిండు వక్కాణించియున్నాడు. కావున, దేశీయభాషల సమగ్రతను గాని దేశీయపద్ధతుల యోగ్యతను గాని దేశీయుల నిపుణులను గాని నిరసించుచు పురోపద్యాయశాస్త్రస్పృహలై నవారు ఆత్మసంతోషమును వీడి ఆత్మవిక్వాసమును వెంపొందించుకొనుచు, కావలసిన బోధనెల్ల అన్యల సాయమును పడసియైనను స్వయంకృషిచేసి జాతీయ విద్యావిధానము ననుసరింతుగాక ! అచిరకాలముననే భారతీయులభివృద్ధయమును గాంతుగాక ! ప్రతిభాగతీయులను గానియగు లేన స్థానము నన్నలీల నలంకిరించు నవకాశము గలవాఁ డగునుగాక ! విద్యాలయము లెల్ల ఈరీతిని జాతీయవీరులకు సుగంధ నాసంకుభిద, భవనములై విలసిల్లుగాక ! పూర్వపు మహాముషిసంతతి కాళానుగుణ్య మగు రూపాంతరములతో భారతమాత గగ్గమున నుంచి యా పూజ్యురాలిని ప్రపంచసగుందిలి దేశములలో నగ్రగణ్య ప్రదర్శింపఁ జాలునగాక ! భారతీయోద్ధరణమునకు భారతజాతీయవిద్యయే సుగమ మార్గ మని యెల్లరు గ్రహింతురుగాక !

ఆంధ్ర తాంజనము

న క ల వ్యా ధు ల కు నం జీ వి ని వం టి ది

ఆంధ్రతాంజనమునకు సాటి వేరొండులేదు

చక్కనిదట్టి నైతము సీసా 1-కి రూ 0.80 లు

ఆంధ్రతాంజనము డిపో, మదరాసు-బొంబాయి

ఆంధ్రోద్యమము - మన నాయకులు

దుగ్గిరాల రాఘవచంద్రయ్య చౌదరి గారు

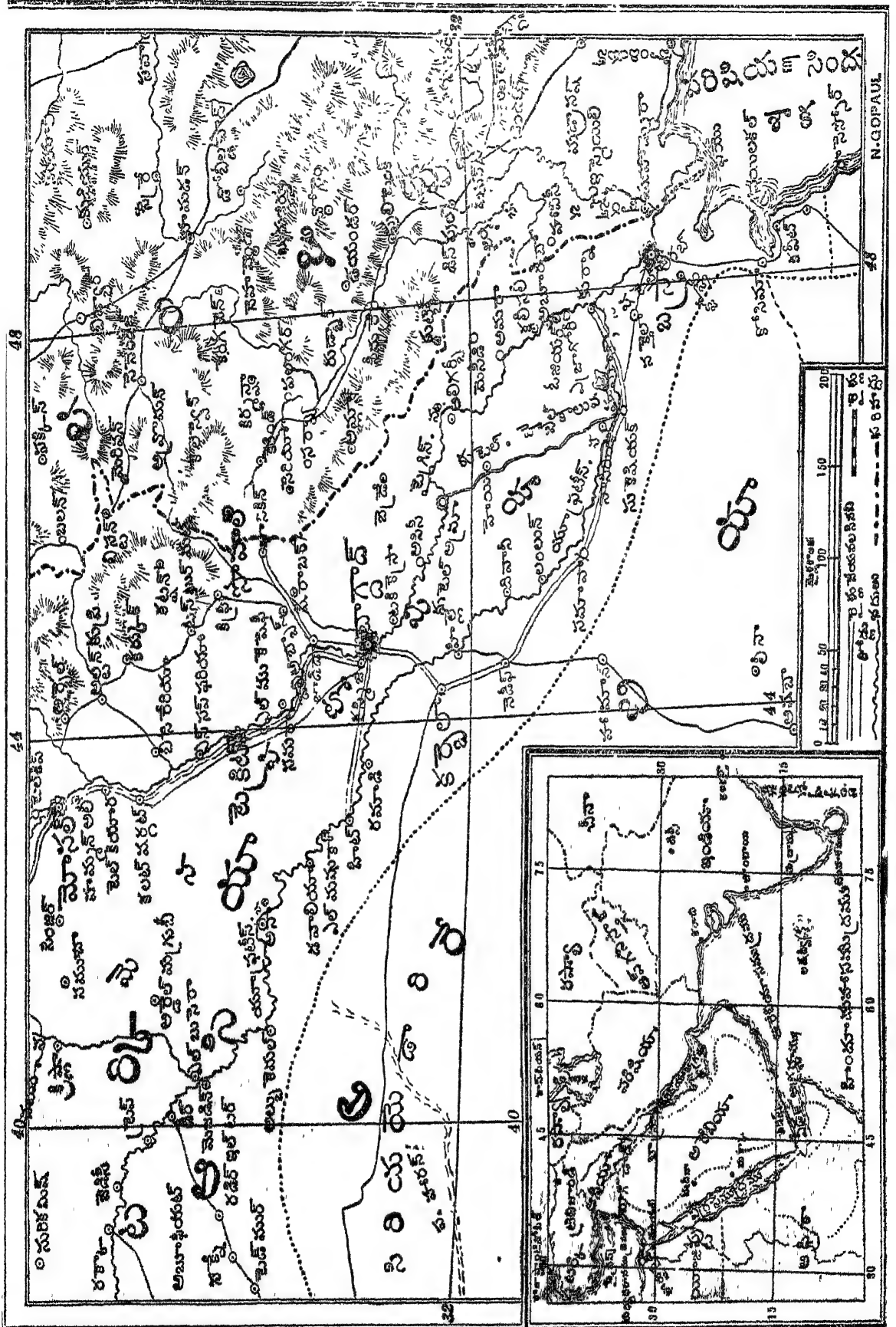
జ్ఞాతియొక్క మతము డాత్రము డౌదాగ్యము ధర్మము పరాక్రమము పాండిత్యము శౌర్యము సాహసము నాగరికత మొదలగు సర్వగుణములును తన్నాయకునియందు మూర్తీభవించును. నాయకుల యుద్ధాంగుణములు జాత్యాదర్శమునందు ప్రతిఫలించి జాతిని తేజోవంతముగఁ జేసి గాతీయందు నశించుచున్న యుత్తమగుణములను ప్రజ్వలింపఁజేయును. నాయకుడు డాత్రవంతుఁడైనచో జాతి డాత్రసంశోభితమై వాని గాంచును. నాయకుని విజ్ఞానము జాతికి విజ్ఞానమును నాయకుని వితరణము జాతికి వితరణమును. ఇంత యేల, నాయకుని కే గుణము లుండునో ఆ గుణములు జాతికిఁ గూడ ప్రచండగతితో సంక్రమించి జాతిని తనుచితస్థితికిఁ గొనివచ్చును. నెహోలియనుయొక్క యప్రతిహతడాత్రము ప్రేరించిజాతీయందు మూర్తీభవించి సకలలోకభయంకరమై జగన్విఖ్యాతమై బహువ్యాప్తమైన సామ్రాజ్యనిర్మాణమునకు కారణమయినది. రాముని పితృభక్తి పాండవవీరశ్రేణుల డాత్రము హరిశ్చంద్రుని సత్యనిగతి విక్రమాంగుని యౌదాగ్యము మొదలగు గుణములు భగవంతుడగు తత్సమచిత్తసయముల వ్యాపించి వివిధజాతులను వివిధవికాలగుణసంశోభితములనుగాఁ జేసినవి. హరిశ్చంద్రుఁడు శ్రీరాముఁడు పరశురాముఁడు సీత మొదలగువారు ప్రాచీనార్యుల సత్య పితృవాత్సల్య డాత్ర పాత్రితత్వము లను నుత్తమాదగ్యముల మార్తలు. మళియు, ఆ గుణములను జాతీయందు సర్వకాలము విజృంభింపఁజేయు శక్తి గల్గి రాత్రింబఁగ్లు క్రొత్త క్రొత్త కాంతులతో ప్రకాశించు దీపములు, అసాధారణతేజోవంతములు ననర్థములు నగు ఋణములు. నాయకుని యున్నతస్థితిఁబుందు సంతసమును అనితరసాధారణగౌరవమందు గర్వమును కష్టస్థితియందు సానుశాపమును జాతికి సహజము. నాయకుఁడు గాతీయొక్క యశేషవృత్తి దృక్పశ్చాపాత్ర మగు కేంద్రీకృతస్థానము-జాతీయొక్క యున్నతస్థితిని డాత్రమును జ్ఞానమును డౌదాగ్యమును మేధాశక్తిని సాహసమును, ఇంతయేల, సకలోత్తమగుణములను ప్రతిఫలించు చింబము-కాదు జాతీయొక్క కిరస్సు.

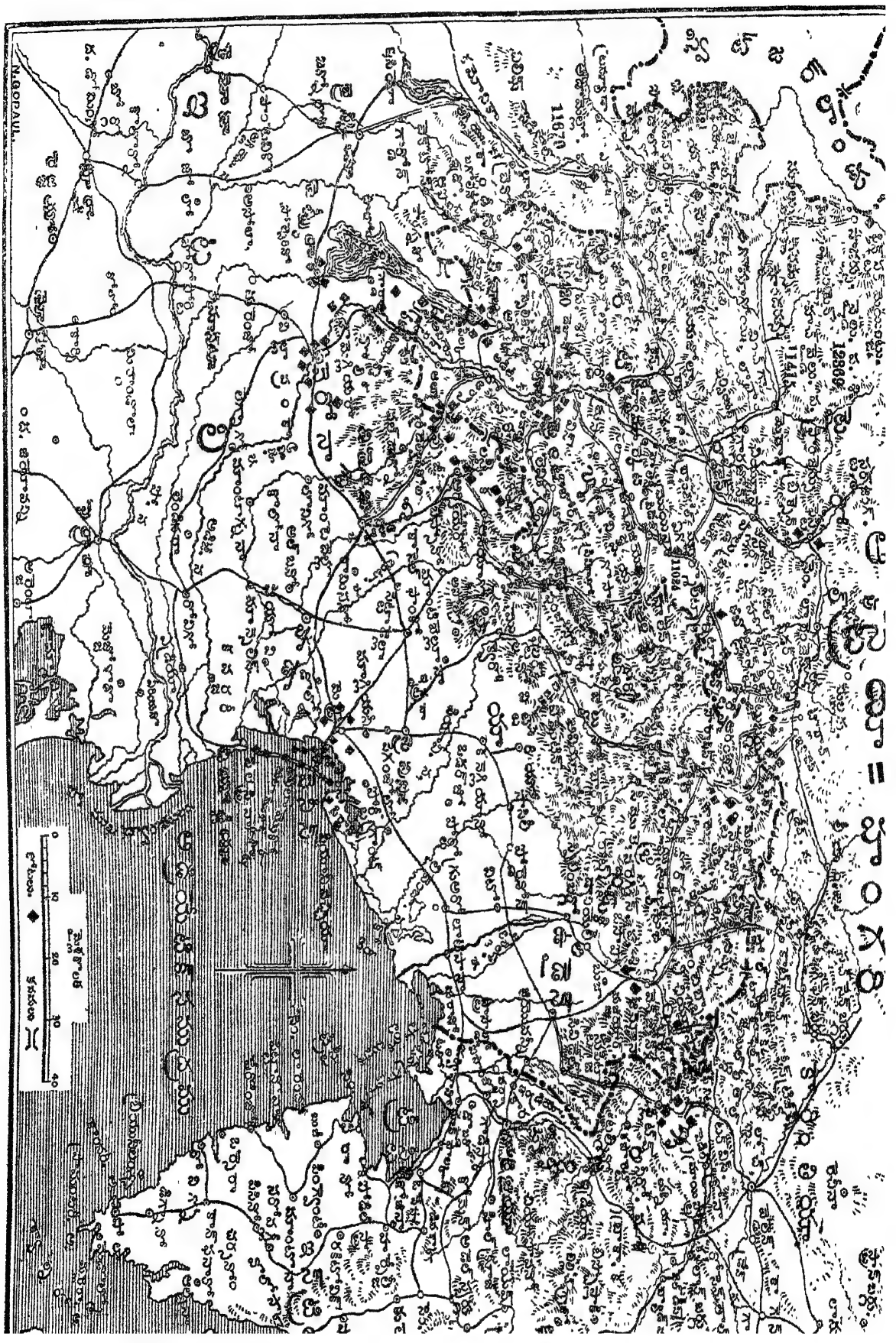
అత్యంతదుర్బలసమస్యలు తటస్థించి 'క్షోభ'వైట్టి చీకాకు పఱచినప్పుడును శత్రుపరంపరల ధాటికి తాళఁజాలక కుడివడినప్పుడును నిరంతరప్రభువుల విపరీతదారుణకార్యపరంపరచే నణగఁద్రొక్కబడి మ్రక్కి ధైర్యము గోల్పోయి నిరాధార మైనప్పుడును నీతి మతము ధర్మము విజ్ఞానము మొదలగునవి నశించి తీవ్ర సంస్కరణోపవశ్య మైనప్పుడును జాతి చిక్కమెంగముతో అసామాన్యగుణవిరాజితంఁ డగు నాయకుని రక్షణకై నిరీక్షించుచుండును.

అనితరసాధారణప్రజ్ఞతో తేజముతో ధైర్యముతో డాత్రముతో కాంతముతో ధైర్యముతో గంభీరవృద్ధయముతో ఆ దుర్భాగకష్ట పరంపరలను విషమసమస్యలను నాయకుఁడు మార్గొని జాతి నుద్ధరింప యావచ్చుక్తి వినియోగింప సంసిద్ధుఁడై విజయముతోఁ గూడ దేశోద్ధరణమునో లేక పరాజయముతో నాశనమునో పొందవలెను. హిందూదేశమును తురుష్కుల బాటఁ బడకుండ చేయఁజెంచి పరాజితుఁడై పుష్కీరాజు డాత్రధర్మోచితముగ, 'యద్ధరంగమున శత్రువులతో పోరి చచ్చుట ఇందునకు హిందూదేశచరిత్రమునందు ప్రత్యక్షముగా కన్పట్టు ప్రమాణము.

సుప్రసిద్ధాంధ్రరాష్ట్రమునందు పూర్వకాలమున ధీరులై విఖ్యాతిం జెందిన యుత్తమనాయకులు పెక్కురు గలరు. వారి యుద్ధాంగుణములు భావములు వాక్కులు తేజోవంతము లగు చేతలు కాలవశమున దీఁగఁజీయఁడు నిద్రించుచున్న యాంధ్రప్రపంచమునందు ప్రకాశకాభావముచే మినుకుమినుకు మనుచు నస్పష్టమనోహరకాంతలిబీజములను వెదచల్లుచు వెలయుచున్నవి. తదియమనోహరకాంతులను నేత్రోత్సవముగా శ్రోతి ప్రపంచయాత్రయందు నూత్న తేజముతో జవసత్త్వములతో పంపెనువైచి పర్యెత్తి తన యనన్యసామాన్య మగు ప్రాచీనజై భమును ఉన్నతస్థితిని పొంది ప్రపంచమునకు మిలుమిట్లు గొల్పటకు మాటుగా వత్తునని యజ్ఞ విచ్చిన కండ్లతో నిప్పుడిప్పుడుదయించిన - ఉదయించుచున్న - గూత్యశక్తి తేజమును మామట కాంధ్రజాతి భయపడుచున్నది. మహామౌధాగ్రేసరుని ఆంధ్రజాతీయడాత్రమూర్తిని అసాధారణ ప్రతాపమూర్తాంకుని వితరణగుణనిధిని అనన్యసామాన్యవివిధగుణనిధిని ఉదాచుని సాహసైకధనుని ఘోరిభూతాంధ్రగుణరాశిని కృష్ణదేవరాయసామ్రాట్టు నవలొకింపుఁడ! అతఁడు అంగ వంగ కలింగ పాంచాల మహారాష్ట్రాని హిందూదేశస్థ వివిధరాష్ట్రములును మహమ్మదీయ మతముచేతను సహస్రుదీయ నాగరికతచేతను ఆచారాదులచేతను సమ్మోహితములై యాత్యవృత్తిత్వమును గోలుపోవుచున్నప్పుడు చెలియలికట్టయై నిల్చి తన సామ్రాజ్యమున కా వాసన సోఁకకుండఁ జేయుటయే గాక వివిధరాష్ట్రములును కుష్మీరభూతశోభచే చెన్నుమాసియుండ విజయనగరసామ్రాజ్యహిమాంకున కాత్మీయశోభాయమానప్రతిభచే పోడశకకాపరిపూర్ణస్థితి నొసంగి భారతదేశాంత రిక్షమునం దా చింబము నన్యదుర్లభప్రభాసటలముతో ప్రకాశింపఁజేసిన ప్రభారాశి; అనితరసాధారణశక్తితో అవిదితపరాజయముతో శత్రుమండలములను దహించి యాంధ్రడాత్రమును పరిపూర్ణస్థితికిఁ దెచ్చిన వీరవరుఁడు, ధీరవరుఁడు. ముక్కు మాసి జరించు విద్యా

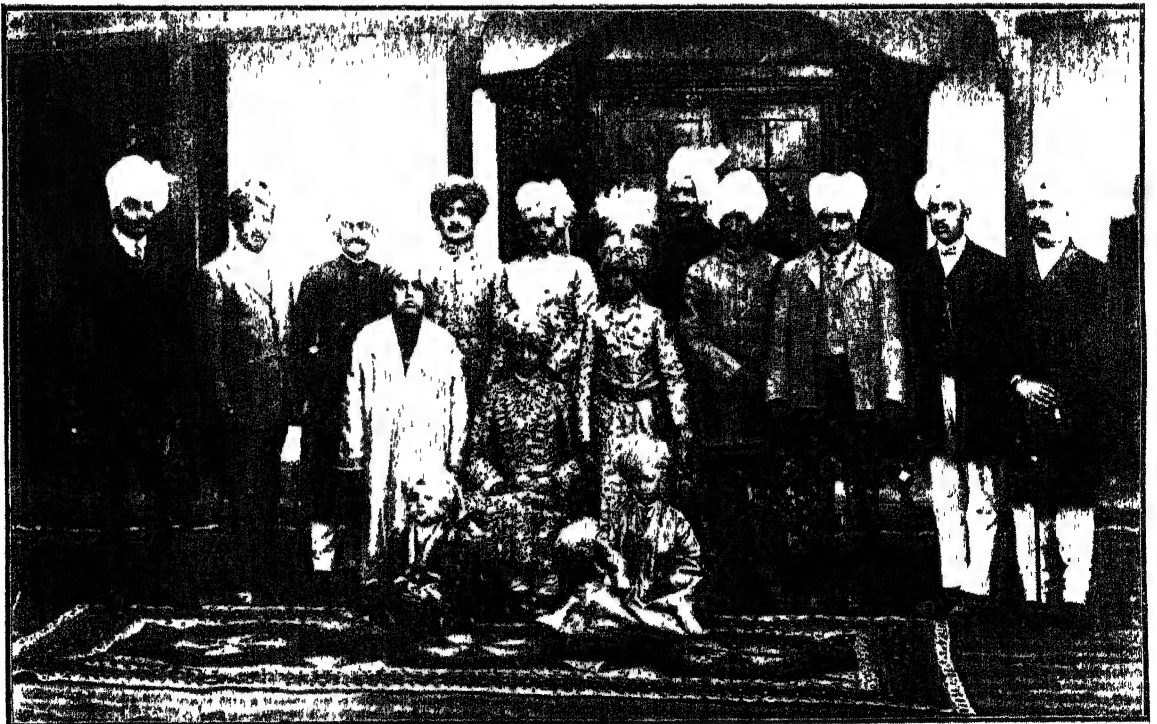

GENERAL GROUP PHOTO WITH THE PRINCE OF VIZIANAGRAM
TAKEN ON THE OCCASION OF HIS MARRIAGE

విజయనగరము మహారాజు గారి కొమారుని పెండ్లి సమయమున తీయబడిన ఛాయాపటము

GROUP PHOTO OF THE ROYAL FAMILY OF THE MAHARAJAH OF VIZIANAGRAM

విజయనగరము మహారాజు గారి కుటుంబపు ఛాయాపటము

Dr U RAMA ROW

D_B V NAGAMAYYA GARU B A

Mr B SUNDARA GOPALA ROW

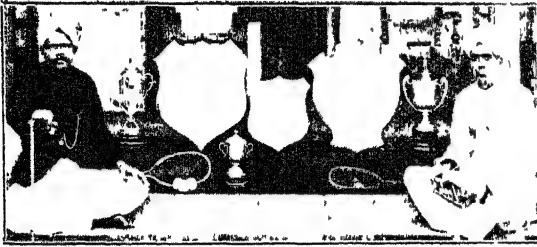
డాక్టరు యు. రామారావు గారు

డి. బి. వి. నాగమయ్య గారు, గి. ఎ.

బ్రాహ్మణ సుందరగోపాలరావు గారు

S A. M. C. TURNAMENTS, ELLORE, TENNIS CUPS.

Mr G. LAKSHMI NARASIMHAM PANTULU

ఎన్. ఎ. ఎమ్. సి. వ్యాయామ క్రీడాసంఘము, ఏలూరు, క్రికెట్ పోటీలు

గంటి లక్ష్మీనరసింహమహాపంతులు గారు

Mr. DANDAPANI PANTULU

Mr SANKARAIAH NAIDU

Mr. Y. LAKSHMIKANTHA KAVI

దండపాణిపంతులు గారు

శంకరయ్యనాయుడు గారు

యాదగిరి లక్ష్మీ కాంత్ కవి గారు

కర్ణుడు ఏ శక్తిచే నర్జును నిర్జించెద నని తలచియుండెనో ఆ శక్తిని మాయాయుధ మొనరించు ఘటోత్కచునినై దుర్యోధన ప్రార్థితుడై ప్రయోగించి వానిని సంహరించి తన స్వామిభక్తిని వెల్లడించెను. తన శక్తిని గోలుపోయియు నర్జును నెదిరింప యత్నించుటచే తన దైర్ఘ్యసాహసములు వెల్లడి చేసెను. కర్ణుం డీ శక్తిని గోలు పోవ కృష్ణుడు సంజెసింది యర్జునుతో

వ. “మీ తండ్రి యిట్లు సేయఁడేని వాని కెదు రెవరు? కవచ వుండలవిహీనుండై మానవసామాన్యులు నొందుటను శక్రదత్తసాధనంబు లేమింజేసియు ఇంక నీకు గెలువవచ్చు.”

అనియు, అర్జునునిఁద నా శక్తి ప్రయోగింపమికి కారణమును సాత్వ్యంతో

లే. “వానివా రెల్ల నీ పని వాని కెపుడు గజపుదురు వాఁడుఁ బూనిమై గడఁగి వచ్చు దాఁకుదల సేను వార లందఱును మఱియు నట్లు సేయుదు నరునకునై తుమాఁ!”

అనియు చెప్పెను. ఇట్లు పలుకుటకంటె కర్ణుని పరాక్రమమును గూర్చి వేఱు గా పొగడవలయునా?

శత్రుసారథ్యం బొకటి యితని యోధునికి కారణం బయ్యె. వెలుగే చేసిన మేసిన దను చందంగున శత్రుుండు ధర్మరాజాదులకు మేలు సేయఁదలంచి రథికుఁ డగు కర్ణుని పరాక్రమమును తెగడియు కర్ణునికి జయ మాపాదించుచుండెడి స్థలములనుండి రథమును మగ లించియు కర్ణుని పరాజయమునకు కారణభూతుఁ డయ్యెను. శక్తి గోలుపోయియు శత్రునిచే నిరసంపఁబడియు వానిని సరకునొనక ధీరోదాత్తుఁ డగు కర్ణుండు

చ. “కనుఁగొను మిప్పజేను మురఘస్మరుఁ బార్థుని భీమసేనునిన్ దునిమెద నత్త్రుసంపదయు దోర్విభవంబును శౌర్యసారమున్ జనులకు నెల్లఁ దెల్లముగ నా దగు పూనిక పార మెల్లు మే దినిఁ గురునాథుఁ డొక్కఁడె యతిశీరసాఖ్యత నేలునట్లుగన్.”

అని పొందెవులపై భాగ్యవాత్త్రుము ప్రయోగించి వారి వైరములను మలమల మొడ్చి వారికి భయము కలిగించెను. అర్జునుండు వాని ప్రతాపమునకు భయపడి కృష్ణునితో

లే. “పట్టపగలింటి నూర్చుని పగిది గర్జుఁ డుగ్రమూర్తియై వెలుఁగుచున్న వాఁడు మన రథం బిప్పు మాధవా మరలనిమ్ము బ్రతికియుండిన శుభములు పడయవచ్చు.”

అ! దీనవాక్కులు పల్కెను గాని కర్ణు డట్లు యుద్ధమునకు వెనుదీయ లేదు. అప్పటికి కృష్ణుఁ డరదమును మరలించి కర్ణుఁ డలసియున్న సమయమున నర్జునుని కనేకమాయోపాయములచే పౌరుషము కల్గించి అతనిని కర్ణుపై నెదుర్కొనఁజేసెను.

ఈ ద్వంద్వయుద్ధమున కర్ణుండు చూపిన పరాక్రమమును పొగడ నలసి కాదు. ఇందు కృష్ణుని సాహాయ్యమున నర్జునుండు జయ మొందె నని చెప్పట సాహసము కానేరదు. కర్ణునిచే ప్రయోగింపఁబడిన సర్వముఖశరము అర్జునునకు తిగులకుండ కృష్ణుండు రథమును క్రిందికి మోలెను; కర్ణుని రథము క్రంగు సమయమున రథస్థుఁ డగు నర్జునుచే భూమిస్థుఁ డగు కర్ణుని నధర్మముగ చంపించెను. ఇట్టి కార్యములనలన కర్ణుని కేమి కొఱంత వచ్చును? కర్ణుని క్రం

గింప శత్రుని ధగ్మజుండు కోరుట శత్రుఁ డట్లానర్చుట అర్జునునకు కృష్ణుఁ డనేకసందర్భముల సాయపడుట దేవేంద్రుని కుండలములు గొనుట మున్నగునవి ధగ్మజు నధర్మమును శత్రుని యనాచిత్యమును కృష్ణుని పక్షపాతిగుణంబును దేవేంద్రుని మోసమును నెల్లడించుటయే కాక, కర్ణుని కపటయనకులన కలిగిన యానమానము లేకుండ అతని కీర్తిని ద్విగుణింబొగ ప్రకాశింపఁజేయుచున్నది.

యుద్ధముం దొక వీరుండు ఖడ్గముచే నింకొక నీరుని చంపి జయ మొందునపు డా జయము ఖడ్గమునకుఁ గాక వీరునే పొందునట్లు కృష్ణుం డను వీరుఁ డర్జునుఁ డను ఖడ్గముచే కర్ణుని చంపి జయ మొందుటచే ఆ జయము కృష్ణునే పొందును గాని యర్జును నెంతి మాత్రము పొందదు. ఇందుకలన కర్ణుండు దైవోపహతుఁ డులగు నాడు. కాకపోయిన, ఈ యర్జునుఁడే కృష్ణుని సురక్షానంగము బోయలచే జయింపఁబడి యాదవశ్రీల రక్షింపలేకపోవుట యేమి? ఈ యుద్ధమందు తా మధర్మముగ జయ మొందితి మని ధగ్మరాజుడు తెలుంగుదురు. వారందులకు వగచుచుండ, కృష్ణుండు “కర్ణాదుల జయించు టిది గావున సేను బహువిధోపాయములు పన్ని యిట్లు తిర్చితిని గాక యశ్రీవపరాక్రము లలతుల బోదురే?” అని వారి నూఱడించెను.

కర్ణుని పరాక్రమము ననేకపర్యాయములు కురువృద్ధగు భీష్ముండు నిరసించుటయు వాని నర్థరథునిగ పలుకుటయు చూచి కాఁబోలు జనములు కర్ణుని నిరసించెదరు. ప్రజలు పలికిన యుత్తరండు మహారథుఁ డనియు కర్ణుఁ డర్థరథుఁ డనియు పలుకుటకు భీష్ముం డంత వెట్టివాఁడు కాఁడు. సుధి కాకుండఁ జేయుటకు కర్ణుఁడే మూల మని తలంచి కర్ణు నట్లు నిరసించిన గాని దుర్యోధనుండు సుధి కొడంబడఁ డని భీష్ముం డట్లు పలికెను. కాకుండిన, యుద్ధ మొనర్చుటకు నెల వైసగు మని యంతశయ్యుడై నున్న భీష్ముని కర్ణు డడంగు, భీష్ముండు

క. నీ దెసఁ గోపింతు నె కుల భేదముగాఁ బలుకుటయును బిడ్డలఁ జేఱుపన గా దని కినియుదు లేదన

రాఁదలఁతును నిన్ను నిష్ఠారంపుఁబలుకులన్.” అది శిక్ష గాని రోషంబు కాదు.

క. “నీ యుదయము దైవికగ

ర్భాయత్తము నీకు మర్త్యులగదృక్షులు...”

అని కర్ణుని గూర్చి పలికెను. మఱియు ఘోషయాత్రలో కర్ణుండు గంధర్వుల కొడుకులను పార్థుండు వారి నోడించుటకును దేవేంద్రుఁడే కారణమయి యుండవచ్చును. ద్రౌపదీస్వయంవరమున కర్ణుండు విలైక్కిడి కొట్ట నద్యమింప ద్రౌపది గట్టిగా “నానాం వరయామి నూతం” అని పలుక, కర్ణుఁ డెసచుద్ధుండు కాలేదు. ఈ కారణములచే కర్ణుండు మహాపరాక్రమశాలి యనియు భైరవసాహసములు కలవాఁ డనియు నొక్కి చెప్పవచ్చును. ఇంతకును భాగత కవయు పొండపక్షమే యవలంబింపవలసివచ్చును. సాంధవసంతతి వాఁ డగు జనమేజయునకు వైశంపాయనుఁ డీ కథ చెప్పటచే నిట్లు పొండపపరాక్రమవర్ణనంబును శౌరవపరాక్రమనిగ్రసనంబును కలిగిన దని చెప్పవచ్చును.

T. SAMMI'S MEDICINES

డా. సామి గారి అద్భుత మందులు

యీ అద్భుతమందులయొక్క గుణతెలియములకు మెచ్చి యెగ్జిబిషన్ కమిటీదార్లవలల బంగారు

(28) సతకమున్ను, వెండిసతకమున్ను బహుమానములుగా నొసగబడుచున్నవి.

హిందుస్తానిలు:—నగనునోప్పి, నగనుదెలుగుట, కీళ్ళవా యువు, పక్కనోప్పి, కాగ్గు చేతుల పట్టు, పూర్వవాయువు, తల నోప్పి, యింకా ఇతరవాయువు నోప్పూ, అతి శీఘ్రముగా స్వస్థ మగును. దీనివెల రు. 0.8-0, పెద్దదన్ని 2.8-0.

హిందుక నాయకులు:—కడుపునోప్పి, కగురుల పేగులకు యుట, అజీర్ణము, ఓడిలింపు, గేడి, నాంతిభేరి, శీతభేది, గడ్డభేది, నోటిపుండు, పండ్లనోప్పి, బన్ని, తేలువట్టడం, జలుబు, స్త్రీలకు ఋతుకాలములగుండు కలిగిగు కడుపునోప్పి మొదలయినవన్ని యింకా కడుపులోకలిగే యేగిధమయిన మెప్పలున్న అతిశీఘ్రము గా స్వస్థమగును. దీనివెల రు. 0.8-0, 0.15-0, 1-12-0

జ్వరనివర్తి:—సాధారణమైన పిసాల పేగులగుండె జ్వరములు న, చలిజ్వరములు, అడవి కొండ జ్వరములు, పత్తజ్వరములు, యింకా పలువిధములైన జ్వరములును బహు త్వరగా నివర్తియగును. దీనివెల రు. 0.8-0, 0.15 0.

సమస్తానా:—ఇది యెవ్విధమైన కలిగిన బలహీనమునున్న, నిద్రలో ఇంద్రియాలిర మగుటనున్న, ఇంద్రియలోపమున్న, స్వస్థ పరచి యింద్రియమును వృద్ధి చేసి పుష్టిని కలుగ జేయును. మొగతనము లేనివాండ్లకు మొగతనమును కలుగ జేయును. దీనివెల రు. 1-0-0.

తెల్లకాక:—తెల్లకాక, పచ్చకాక, మూత్రద్వారమున తాళ గూడనిమంట, దుర్వాంసము వెరుగుట మొదలగు మూత్రద్వారమున కలిగెడు స్త్రీ సంబంధరొగములను కి దినులులో వుడుర్చును. దీనివెల 1-8-0, పెద్ద స్త్రీనా 3-8-0.

దగ్ధమందు:—ఇది దగ్ధ, మక్కదగ్ధ, గొమ్మసేప్పి, గొంతు కమ్మట, పుండు మొదలయిన దగ్ధలకు పండితపువ ధము. వెల 1-0-0.

చెవిటికిలైలు:—ఇది చెవిలో యే విధము చేత కలిగినపోటును, గియు కారుటనున్న సముద్రపునోషకలె గుమ్మరి అడుచుట నున్న నివర్తిచేసి చక్కగా వినుట్లు చేయుగలదు. దీనివెల 1-0-0.

డా. సామి అద్భుత చివధకాల, 92 అణ్ణాపిల్లెనెధి, సామకూరుపేట, చెన్నపట్నం.

CLOTHS OF RARE AND EXCLUSIVE DESIGNS

MANUFACTURED BY (7)

RAJAHMUNDY SILK MILLS

SILKS FOR

Chuddars, Turbans, Jackets, Coats, Kerchiefs, Mufflers, Shirtings, Gowns, in most beautiful and fascinating colors. Dhoties, Upper Cloths and Sarees.

Prices lowest in the market.

Terms Strictly Cash or V. P. P.

Mufussil orders should be accompanied with an advance of Rupee 1 each piece.

C. P. V. GUPTA,

REPRESENTATIVE,

14, Strotten Muthia Mudaly Street, MADRAS

C. N. Chetty's Son.

(Established in 1878) (8)

WHOLESALE and Retail Wine Merchants, and Direct Importers of High-Class Wines and Spirits. Manufacturers of Best Quality — Rose, Jasmine, Omum Waters, Non-Alcoholic Perfumes and Beer.

Day and Night Scotch Whisky. Bouquet Cognac No. 1.

All liquors will be delivered free of charges to any destination within India, Except Madras.

Price Lists will be sent on application.

Head Office:—

37, Narayana Mudali Street, G. T. MADRAS.

Branch No. 24. Moore Market.

GOMAT COMPANY (9)

Electrical & Mechanical Engineering
Contractors General Merchants & Agents.

Awarded Certificates of Merit
Madras Industrial Exhibition 1915

IMPORTERS AND SUPPLIERS OF —
All Kinds of Electrical Goods

Electrical Installations in
Madras and Mofussil.

Chemical Manures for all
sorts of Paddy Fields &
Vegetables.

POST BOX NO. 68.
183, Broad-way, MADRAS.

మహారాజా హోటలు. (27)

(1912-13 లో స్థాపించబడినది.)

చెన్నైలో రాజధానిలో ముఖ్యతయిన హోటలు ఇదియే!! నెం. 121 ఆర్.వి.సి.ఎ. రోడ్ (ప్రైవేట్ రోడ్) వద్ద (మైకోస్ట్రక్చర్ ఎదురుగా) ట్రాంక్లైనుకు అంటే, ముఖ్యంగా సున్న పట్టణమధ్యనున్నది.

ప్రయాణికులకు విద్యాగ్రంథాలను, గృహములకు తున్న భోజనోపాయమునకున్న స్వగృహ సౌఖ్యములకున్న అగు ప్రార్థననున్నది. మిట్టలో గదిలు ఎత్తైనవి, సౌకర్యములు, అసనాది సౌకర్యములు యున్నవి. గాలి చూడగలదు. కాఫీ, టీ, ఫ్రూట్స్, వంటకములు. ఫ్రూట్స్ 1-కి రూ. 0-1-0

ప్రత్యక్షముగా కాఫీ, టీ, ఫ్రూట్స్, మాంసాది భోజనము, ఫలహారములు, అనభవముగల హిందూ మత వలన తయారు చేయబడినందున లేక యూరోపియన్ పద్ధతి ప్రకారం వర్ణించబడును.

విద్యాగ్రంథాలకు తిక్కువ రేట్లు.

ఈ హోటలు బర్మా, సిలీను, యూరోప్, ఇండియా, వస్త్ర రాజకము లందరినీ సంతోషము చేసే వచ్చును. ఒక అనభవముగల నాయకునిగా మ్యానేజర్, టెండర్, మున్నది.

చార్జీలు సులభముగా నుండును.

మోహినీ తైలము

5 తు. నూనెగల సీసా 1-కి రూ. 0-12-0.

శ్రీ పురుషులు వాడుటకు యోగ్యమైనది.

ఇది మనోహరితము. శీతము విద్యాగ్రంథాల, ప్రియతమ, ఉద్యాగ్రంథాలు మొదలగు వారికి సుఖనిద్ర, విశ్రాంతి నిచ్చును. సుందరమైన మోహన లావణ్యములకు ప్రావగు తరులను మనోహరముగ బెంచికాపాడును. ఈ తైల మునందు కలరమణీయమగు సువాసన చెప్పవలసిగాదు. తలకు రాచి దువ్వ కొనిన

ఇరుగు పొరుగు వారలకు మాడ పరిమళము వ్యాపించును. తలలో చుండును పుట్టనివ్వదు. వేయేల ఒకసారి పరిశీలించిన నిజము తెలియగలదు.

అమ్మ తాంబూలం డిపో, బొంబాయి, మద్రాసు.

సీతా స్వేదనము

లేక

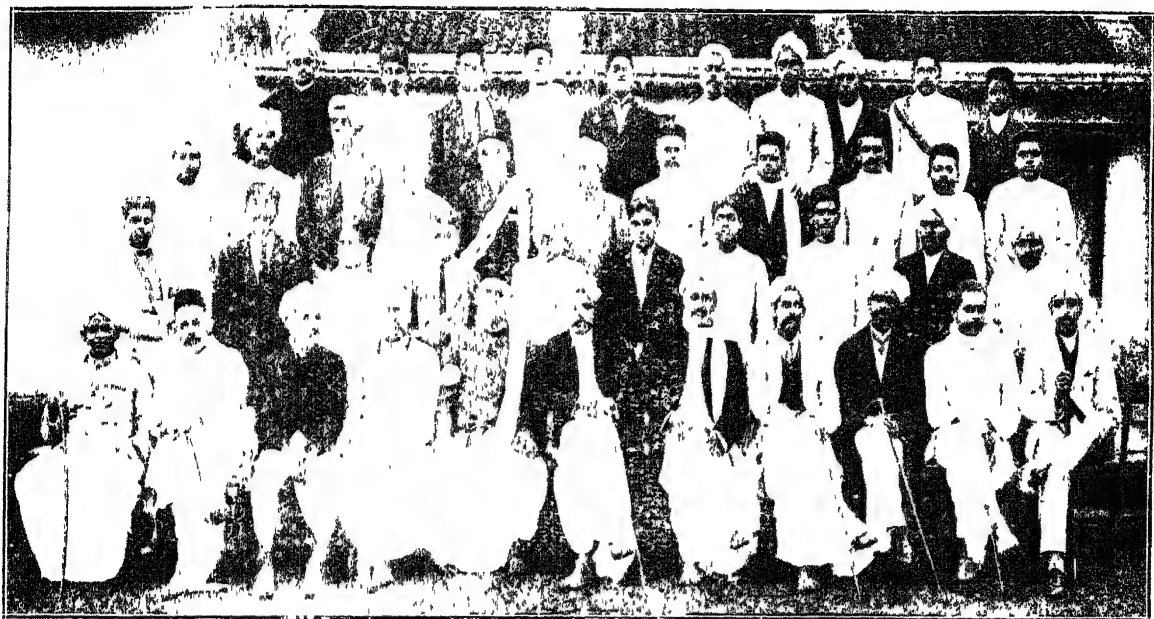
లంకాదహనము.

అయిదంకముల నాటకము

మధులొక్క పద్యములు! శ్రావ్యుడు పాశ్చిమ్యు!! ఇయ్యది మృదుభధురతైలిని వ్రాయబడినది. జనసామాన్య మున కెల్లరకు సుఖోభకము. ప్రకృతవానరముగ మున్నది. భక్తిరసపూరితమైన చక్కని కర్ణాటకాది వగ్గలపాటలతో నిండియుండును. ఒక పర్యాయము చదివినను, ప్రదర్శించినను నిడువదు. దీనినిగూర్చి తెల్లారువాస్తవ్యులను బంధన నోవలె కాలేజి ప్రాప్తెన గగు శ్రీయతి ముత్తరాజు సుబ్బాగావు ఎం. ఏ. గా రొసంగిన యభిప్రాయమును చదివిన ఈ నాటక రాజము యొక్క. పాశ్చిమ్యును చదువరులకే బోధపడను. తుస్తకము ఖరీదు రూ. 1-0-0. తపాలాకులీ నెం.

గ్రంథకర్త:—

(35) పసుమి యజ్ఞ నారాయణ శాస్త్రి, భొజ్జి శివ, బందరు

విద్యావినోదసభ, పెద్దాపురము

SARASVATI NIKETAN, GUNTUR

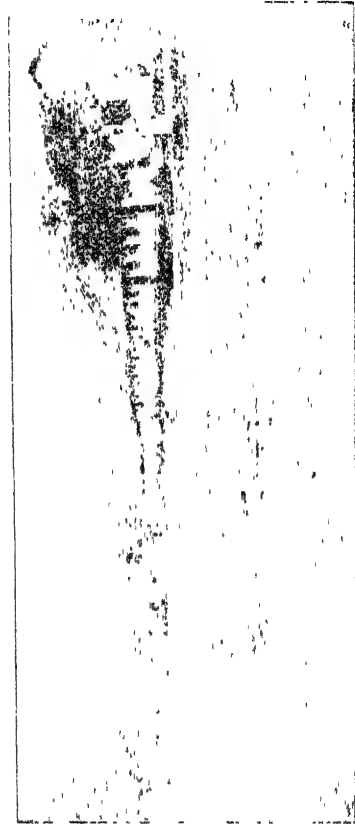
సరస్వతీనికేతనము, గుంటూరు

THE PANCHAMA CONFERENCE, BEZWADA

పంచమా పరిశోధన

GENERAL VIEW OF THE I. D. F BARRACKS

పంచమా పరిశోధన పరిశోధన పరిశోధన

Mr M. V. BHAGYA REDDY VARMA

పంచమా పరిశోధన పరిశోధన

వావిళ్ల. రామస్వామిశాస్త్రిలు అండ్ సన్స్, 192, ఎస్.ప్లస్.చెన్నపురి. ఈ (33)

చాటుపద్యమణిపంజరి.

శ్రీశేటూరి. ప్రగతికరతాత్త్విక సమకూర్చుటకేనది. ఇచ్చది పోలీసాద్యుత గాటుపద్యముల మూలకాము. కథా వృత్తాంతములు చక్కగా వ్రాసినవి. నిత్య శృంగార హాస్యములతో చమత్కార గ్రంథముయినది; చాటుధారల, ఒక్కొక్క పద్యము లత్యంతమహిమ!! శ్రీకృష్ణ దేవరాయల వాకిలికి జమీన యొసంగుట మొదలగు చరిత్రాశ్రయములు గలవు. మొదటికూర్చు ప్రతులన్నియు అమ్మిపోయినవి. ఇంకొకటి 750 కొర్రులపద్యములపట్ల పునరుద్ధరించుట చేసినారు. ప్రతి 1-కి రూ. 1-4-0.

నీలారాసూరిజనేయ సంవాదము, సటిక.

అనేక నూతనవిషయములను చిత్రించిన చక్కని ముద్రించి నాగము. ఇదిజాతము ప్రసిద్ధిచెందిన గ్రంథముల కన్న ఈకూర్పు బాగుగనవచ్చునని గ్రంథము చూచుచాటి తెలియక పోదు. టీక మిక్కిలి విశాలము.

టీకలో కవిచరిత్రనుండి విస్తరముగ వ్రాసినదియు నున్నది. సాధారణప్రతి 1-కి రూ. 1-12-0; పాటుప్రతి 1-కి రూ. 3-0-0.

వెద్దబాలశిక్ష.

చక్కగ పరిష్కరించి అనేక నూతనవిషయములు, భూగోళ చరిత్రాంశములు, పటములచేయించినవిషయములపై వెద్దక్షరములతో జక్కగ బ్రతికించి గుండ్నాము. సాధారణప్రతి 1-కి రూ. 0-8-0; పాటుప్రతి 1-కి రూ. 0-12-0.

ప్రాచీన దేశచరిత్రలు.

ఇది శ్రీ ప. శ్రీనివాసరావు బి. ఏ. గారిచే విరచితము. ఇందు మానవులపై కవచక, ఈశిష్టు, బేయూనియా, ఆస్టేరియా, చాల్డియా, పర్షియా, ఫినిషియా, హీబ్రూ, కాథ్మె, గ్రీస్, పార్థియా, రోమ్, ఇండియా, చీనాదేశచరిత్రలు పటములతో చక్కగా వ్రాయబడియున్నవి. ప్రతి 1-కి రూ. 1-12-0.

చిత్రలేఖనము.

అభ్యాసకులకు మిక్కిలి యుపయోగకరము. ఆంధ్రమున నిట్టిగ్రంథ ముద్రితమైనదా లేదు. దీనిని సాంతము గ చదువువానికి చిత్రలేఖనమునం దభిగతి కలుగుట నిశ్చయము. ప్రతులనేకము లిందు గలవు. ప్రతి 1-కి రూ. 1-4-0.

శ్రీవివేకానందవిజయము.

ఇందు శ్రీ స్వామివార్షివిత్తము, ఉపన్యాసములు, బాబులు విపులముగ వ్రాసి ప్రకటించినారు. ప్రతి 1-కి రూ. 1-12-0

భోజకాలిదానకథలు.

ఇందనేక చిత్రకథలు చరిత్రలు, చాటుస్థోకములు గలవు. ప్రతి మిక్కిలి సరళము. ప్రతి 1-కి రూ. 0-12-0.

శ్రీమహాభక్తవిజయము.

ఇదిజాతము మాన ఆంధ్రభాషలో సర్వాంగ సుందరమైన భక్తజయము ప్రకటించబడియుండలేదు. శ్రీనాథ. సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రిగారిచే వ్రాయించి ఈమహాభక్త విజయమును ప్రకటించుచున్నాము. శ్రీశాస్త్రిగారి వ్యుత్పన్నమగు వైలి, ముద్దుల మూటగట్టుపదవిచన, మనోహరమగు వర్ణనాకృతియు ఆంధ్రదేశీయులకు తెలియనివిగావు. ప్రతి 1-కి రూ. 4-0-0

భారతరమణిమణులు.

ఇది శ్రీ శ్రీనాథ. సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రిగారిచే వ్రాయబడినది. శ్రీవిద్యనాదరించువారెల్లరును గౌరవింపదగిన గ్రంథము. ఇందు సావిత్రీ, కమంతల, దయయంతి, వీరాబాయి, వంద్రచతి, దుర్గావతి, లోహమద్ర, అనూయాజేవి, అరుంధతి, మారాబాయి, సంధ్యావతి, కర్మబాయి, సుముఖి, సురభి, అసామ్యా మున్నగు శ్రీరత్నముల చారిత్రములు చక్కగా వర్ణింపబడి యున్నవి. ప్రతి 1-కి రూ. 0-12-0.

భగవద్గీతారహస్యము అను కర్తయోగశాస్త్రము

శ్రీయత బాలగంగాధర తిలకుగారిది.

బ్రహ్మశ్రీ, నోరీ. సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రిగారిచే పరిశుద్ధము. గీతారహస్యకముగు నిట్టి గ్రంథ మెవ్వరు నెక్కడఁ గనియుండరు. సులభమైతిని దెలియింపబడినది. ఎల్లరకుఁ బఠనీయమయిన గ్రంథము. 1918 సం॥ ఆగష్టు నెలలో వెలువడును. త్వరపడుడు!!! ప్రతి 1-కి రూ. 3-0-0.

బ్రహ్మసూత్రములు, సాంధ్రతాత్పర్య వివరణము, సులభమైతి రూ 4-0-0
చాకశాస్త్రము 1-4-0
ఆకాశవిమానములు 0-8-0
ఆంధ్రభారతము, 18 వర్ణములు, 3 సంపుటములు 12-8-0

ఎత్తుకను ముగియను !

ఎత్తుకను మరకనదు !!

క్రికోలిలాల్ యత్రిగారి ప్రసందముచందంతటను ప్రసిద్ధిజెందిన

విశ్వనాథ ఆయిల్

ఈ ప్రసిద్ధిచెందిన తల
నూనె, తదితర తల నూనెల
పత్ర "వైటు ఆయిల్" తో
గాక పరిశుభ్రమైన నువ్వుల
నూనెతో తయారుచేయ
బడినది. రోజు వేరవేలు
విక్రయము. సువాసన కు
తక్కిన తలనూనె లన్నిటిని
మించుట లోకప్రసిద్ధము.

వెల బుడ్డి 1-కి

రు. 1. మాత్రము

పోస్తుఖర్చు వేరుగా
వర్తకులకు ప్రత్యేక
ధరలు.

ఈ నూనె సువయోగిం
చిన మెదడునకు, కండ్లకు
చలువచేసే తల వెంట్రుకల
కుడుళ్లను గట్టిపరచి, నెరి
యకుండ చేసి, విరివిగా
పెరుగ జేయును. చుండ్రు,
శలనొప్పి, తలదిమ్మ, బుద్ధి
మాంద్యత, తల మెతగ,
మొదలగు వ్యాధులకు
విశ్వనాథఆయిల్ దివ్య
షధము.

వెల బుడ్డి 1-కి

రు. 1. మాత్రము

పోస్తుఖర్చు వేరుగా
వర్తకులకు ప్రత్యేక
ధరలు.

మిక్కిలి చౌక

కాశ్మీర్ కుసుమ్

అన్ని విధముల లాభము

ఇది అనేక సుగంధముగలిగిన పుష్పసముదాయము కొద్ది వెలకు భవ క్రిష్ణమగు నూనెతో మెదడునకు కండ్లకు చలువచేసే
బుద్ధిని నిశ్చలముచేయును, దుర్గుణముగట్టిపరచి, శిలవేద్రుకలను పెరుగజేయుటకు విస్తారము సువాసన తైలమును చేసుకొనుట కిట్టిది
వేరొకటి లేదు. ఒకడబ్బానో శ్రేష్ఠతమమైన అరు మామూలు తలనూనె సీసాల వచుదు శయ్యగిగును. కొబ్బరినూనెతో గాని
శువ్వుల నూనెతో గాని చేసినవి వచ్చును. అగత్యున్న వర్షాని నెండు సహజబ్బా 1 కి అకాలు 12 మాత్రము.

శ్రీల గర్భరోగములకు దివ్యషధము.

నిరాశులకు ఆశిపుట్టించును.

ముతుకూలసంహారించి

మిక్కిలి బాధకరమగు ముతుకూల, నెలనెలకు సరిగ బహిష్టుకాకపోవుట, హెచ్చుతగ్గుగానగుట, ముతుప్రాసము
తక్కువగాగాని, హెచ్చుగాగాని, లేకపోవుట గాని తటస్థించుట, ముతు రక్తము వివిధవర్ణములుగా వడుట, తెల్లని చీమవంటి
ద్రవము కారుట మొదలగు వ్యాధుల కీ యావధము ఆమృతము ఎంతకాలమునాండి ఎట్టి ముతుకూలతో బాధపడుచుండినను
సంతాప హీనులైనను, ఈ దివ్యావధ నేర సమస్త బాధలను బోగొట్టి సంతాపవతులకు జేయుటకు మేము గ్యారంటీ చేసెదము.
ఈ ఔషధ రాజము గుణమివ్వనియెడల ఖరీదు కాపను చేయబడును.

వెల బుడ్డి 1-కి రూ 3 మాత్రము. వ్యాకింగు పోస్టేజి ఖర్చులు వేరు.

(29)

Sole Agents:—A. S. R. Murti & Sons, 48, Walltax Road, Parktown, MADRAS.

TELEGRAMS:—MURTISONS. MADRAS.

Bank of Madras.

Capital (fully paid-up) ... Rs. 75,00,000.
Reserved Fund ... 50,00,000.

HEAD OFFICE—MADRAS. BRANCHES:

Allopy	Colombo
Bangalore	Guntur
Bellary	Outstation—
Dimlipatam	Bezwada
Outstation—	Madura
Vizianagaram	Mangalore
Calicut	Masulipatam
Cocoanada	Negapatam
Outstation—	Ootacamund
Narsapur and	Salem
Rajahmundry	Trichinopoly
Cochin	Trivandrum
Coimbatore	Tellicherry
Outstation—	Tuticorin
Erode	

CURRENT ACCOUNTS opened on terms which may be ascertained on application.

FIXED DEPOSITS:—The Bank allows interest at the rate of 5 per cent. per annum on Fixed Deposits for 12 months. Interest for shorter terms may be ascertained on application.

SAVING BANK.—Small deposits received and interest allowed. Rules on application.

LETTERS OF CREDIT AND DRAFTS issued on the principal towns in India, Burma, and Ceylon.

STERLING DRAFTS procured for constituents and remitted free of charge to any given address.

GOVERNMENT and other Securities received for safe custody, purchases and sales effected and interest and dividends collected and credited to account, or remitted according to instructions.

LOANS AND CASH CREDITS GRANTED on Government Securities, Municipal and Port Trust Debentures, Shares in Guaranteed Railway, and Goods, and Bullion.

APPROVED MERCANTILE BILLS discounted and Bills of Exchange negotiated.

COPIES OF RULES, POWERS OF ATTORNEY, &C., may be had on application at Head Office and at any of the Branches.

[By Order of the Directors]

W. B. HUNTER,
Secy. and Treasurer.

మద్రాసు బ్యాంకు

మూలధనము (పూర్తిగా చెల్లింపబడినది) రూ. 75,00,000
నిలువధనము 50,00,000

ప్రాంతాలు! హెడ్ క్వార్టర్లు మద్రాసు!! ప్రాంతాలు!!

అలెప్పి	కొళయి
బెంగళూరు	గుంటూరు
బెరార్	చిన్నప్రాంతం—
భీమునకటణము	తెలవాడ
చిన్నప్రాంతం—	నాగపూరు
విజయనగర	నరసాపురము
కల్లికోట	నెలం
కాకినాడ	తిరుమలకల్లి
చిన్నప్రాంతాలు	తిరువనంతూరు
నరసాపురము	తెలచేర్రి
రాజమండ్రి	మానుకోటి
కొచ్చి	
కొయంబూరు	
చిన్నప్రాంతం—	
ఈగోడ్డు	

దరఖాస్తు పెట్టుకొని మరణము గొప్పది అ చేసికొనిన తరువాత కరెంటు అకౌంట్లు పెట్టుకొనిన.

ఫీక్స్డ్ డిపజిట్లు:—బ్యాంకు వారు 12 మాసములకంటే పైరముగనుండు మొత్తములపై సామాన్య గాంట్రీ, 5 నాన్ వడ్డీ ప్రకారము, ఇంట్రస్టమునకు కాలమునకు నింకను రెండేళ్లకంటే పైని చెప్పిడి వడ్డీ ధరఖాస్తు పెట్టి తెలియజేయుట.

సరింపుబాంకు:—గొప్ప మొత్తములు తీసుకొనినది కల్లయివ్వబడును. రూపు దరఖాస్తుపై పంపబడును. ఇండియా బ్యాంక్ సిల్వర్ లోన్ ముగియయిన పట్టాములకు మూలము ద్రావ్రాలు యివ్వబడును.

ఖాతాదార్లకు, వారిచ్చిన ఏద్రమునకు నమస్కారము లేకుండా సేవచూడేటటు, సమకాలికులడి వగవలగును.

గవర్న మెంటు సెక్యూరిటీలు ఇతర సెక్యూరిటీలు, ప్రవరణబడును, కొనబడును, అమ్మబడును, వడ్డీ డివిడెండ్లను నూలుచేసి, ఖాతాలో జమకట్టబడును. లేక చెప్పిన ప్రకారం పంపివేయబడును.

గవర్న మెంటు సెక్యూరిటీలపైనను, న్యూసిపేపర్, ట్రాన్స్ డిబెంచర్లపైనను, గాంట్రీడ్ రైల్వేలలోని స్టాక్లను, సరకులపైనను, బండాగాములపైనను, అప్పులుగాని, రెవ్యూ డిబ్బి గాని యివ్వబడును.

పాత ఖాతాదార్లబిల్లులు డిస్కంట్టు చేయబడును. బిల్లు ఆఫ్ ఎక్స్చేంజ్ మార్పుబడును.

రూపుయొక్క కాపీలు పవర్ ఆఫ్ అటార్నీ యున్న నవి హెడ్ ఆఫీసునకుగాని ఏప్రాంత ఆఫీసునకు గాని దరఖాస్తు వైని దొరుకగలవు. (11)

వ్యవసాయభివృద్ధి

గౌ. భూపతిరాజు వేంకటసతీరాజు గారు, పి.ఏ., వి.ఎల్.

కృషితో నాస్తి దుర్భిక్షమ్ - అనెడి యాశ్చర్యకీ సమసంచి
గౌరవతీర్థం ప్రాచీన కాలమునుండియు వ్యవసాయమున గూడ మెప్పు వడసియు నానాటికి క్షీణవశకు వచ్చుచుండుటచే, దానిని గూర్చిన వర్తమానరాజ్యాంగలోపములు ప్రజల స్వలాభిజ్ఞానరాహిత్యము నలాశయముల లెఱంగు ఎరువుల విధానము నూతనకృషిచార్గములు తదుపకరణములు పశుపోషణము అన్యోన్య సహాయనిధులు మున్నగు విషయములు చర్చనీయము లని తలచి, ఆంధ్రప్రతికాధిపతి గారి ప్రోత్సాహమున నాయభిప్రాయ మిందు పొందుపఱచితిని:

హిందూదేశమున ౧౮ సుహృద్ ౩2 కోట్ల జనమునకును 10 కోట్ల గోమహిసా శ్వానిపశుగణమునకును ఆహారపదార్థ మెంత కావలయునో దానికి పంట యంత సులభముననున్నదో తెలిసికొనుట యావశ్యకము.

మన దేశమందు, కడచిన జనాభా ప్రకారము, ఏదాని లోపు వయసు ౧౮ శతాబ్దము లోటి నుండి వారికి పాలు ఆహారము వుంటున్నది, ఇతర గృహగోవులకు వాటిలో వారికి పనిలేదు. ఇంక రెండు కోట్ల లోపు వయసువారు 50 లక్షల నుండి ఒక్కొక్కరికి రెండును 2½ శతాబ్దముల గూహారము చొప్పున 125 లక్షల తులములు, మూడేండ్ల లోపు వారికి 90 లక్షలకు 5 శతాబ్దముల 450 లక్షల తులములు, నాలుగేండ్ల లోపువారు కోటి రెండును 7½ శతాబ్దముల 750 లక్షల తులములు, అయిదేండ్ల లోపువారికి 90 లక్షలకు 10 శతాబ్దముల 900 లక్షల తులములు, అయిదు మొదలు పదియేండ్ల లోపువారు 480 లక్షలకు 15 శతాబ్దముల 6,450 లక్షల తులములు, 10 మొదలు 15 సంవత్సరముల వయసువారు 340 లక్షల జనమునకు 20 శతాబ్దముల 6,800 లక్షల తులములు, 15 మొదలు 50 సంవత్సరముల వయసువారు 15 కోట్ల 60 లక్షలకు రెండును 40 శతాబ్దముల 62,400 లక్షల తులములు, 50 నాటికిన వృద్ధులకు 660 లక్షలకు 30 తులములు చొప్పున 10,800 లక్షల తులములు, జీవాపరిశ్రమ చేయు గయితులు 780 లక్షల నుండి వెనుక చచ్చిన 40 శతాబ్దములు గాక పెచ్చుగా మరి 20 తులములు చొప్పున 15,600 లక్షల తులములు ఆహారము రెండును కావలయును. అందుచే, సంవత్సరమునకు మూడు 1-కి 40 క్షేత్ర నేరు 1-కి 80 శతాబ్దముల చొప్పున గణనచేయగా, ఇందుమించు 119 కోట్ల మూగుల గూహారము కావలయును. ఉత్పాదనములలోను పండించుటకు కోట్లకు మించుగాను రెండు క్షేత్రముల నుండి 11 కోట్ల మూగులకు తక్కువ గాకుండ కర్మగమన. కాగా, 180 కోట్ల మూగులకు మన జాల రూహారము నిమిత్తము కావలయును. ఇటులే మన దేశమున

౧౮ 4 కోట్ల యావులకు 5 కోట్ల యెడ్లకు 140 లక్షల యనుములకు 17 లక్షల గుఱ్ఱములకు 88 వేల వేసడములకు గాడిదలకు దానాక్రింది 40 కోట్ల మూగుల గింజలు కావలయును. ఇంతయ గాక, మన దేశమున తినుబడి దినుసులు పండించు 21½ కోట్ల యెకరములకు ముందు సంవత్సరమునకు కావలయు విత్తనముల నిమిత్తము 5 కోట్ల మూగులు కావలయును. మొత్తము 175 కోట్ల మూగుల యాహారపదార్థమునకు, మన దేశము సుభిక్షముగ పండించుట వడ్లు గోదములు యవలు చోళ్లు జొన్నలు ఉలవలు మొదలగు తినుబడి దినుసులు 162 కోట్ల మూగులకుంటే సెచ్చు పండి దని నా తలంపు. కాగా, మైలెక్కలను బట్టి 18 కోట్ల మూగుల కోణంత కనబడుచున్నది. ఇట్టి స్థితిలో 12 కోట్ల మూగులకు మైలా ఆహారపదార్థములు అన్యదేశములకు ఎగుమతి యగుచున్నవి. అతివృష్టి అనావృష్టి మొదలగువి సంభవించుచున్న పంట చాల తగ్గియుండును. ఈ విషయమును లాహోరు గంగారామ్ గారు తమ వ్యవసాయవిషయము లను పేరిటి గ్రంథమున విపులముగను ప్రశంసనీయముగను చర్చించియున్నారు. వారి యభిప్రాయములతో మన మేకీభవించుటకును గవర్న మెంటు లెక్కలను బట్టి వారు వ్రాసిన విషయములు తప్పుక మాడదగినవి.

దీనికి తోడు, పండిన పంట అంతయు ప్రజల కందఱికిని సరుముగ సులభముగా గావున, మన దేశమున మూడవ వంతు ప్రజలు ఆహారము పూర్తిగ లేకయు అందులో కొందఱు కొన్నాన్ని ఉపవాసములు చేయుచును గూడ కాలము గడపవలసివచ్చుచున్న దనుట నిస్సందేహము.

ఇట్టి కొఱియైన బాధ బాధ్యత ప్రభుత్వమువారినించిన ప్రజలనించిన పూర్తిగ కలదు. ఏదేమిట పండిన భోజనమునకే చాలనపుడు నిలువచేసికొను టెట్లు? ధనవంతు లగు టెట్లు? దేహదాగ్ధము కలిగియుండు టెట్లు? ఇందు విషయమై ప్రభుత్వమువారు జాగుచేయక ప్రజల స్థితిగతులు పరిశీలించుటకు బాధివంతులను నియోగించుట కర్తవ్యము.

అమెరికా సంయుక్తరాష్ట్రములలో 10 కోట్ల ప్రజలు మాత్రమే యున్నను, 3,000 కోట్ల రూపాయల నిలువ ౧౮ పంట పండించుచున్నారు. గోదములు 200 కోట్ల రూపాయలవి; నిలువ ౧౮ మైలులు 450 కోట్లవి; గడ్డలు 200 కోట్లవి; ప్రత్తి 800 కోట్లవి. బంగాళా గుంఫలు 50 కోట్లవి; పొగాకు 25 కోట్లవి; ఫలములు 80 కోట్లవి. ఇంకను కొదవ దినుసు లెన్నియో యున్నవి. అమెరికా దేశములో 211 లక్షల గుఱ్ఱములు 45 లక్షల వేసడములు 514 లక్షల పశువులు 491 లక్షల గొట్టెలు 680 లక్షల పందులు ఉన్నవి. ఇవి యేదే

టను వృద్ధి పొందుచున్నది గాని చున దేశమునందువలె నానాటికి ఊజించుచుండుట లేదు. మన దేశమున పశువుల ఊజదశకు కారణము వీళ్లు లేని లోపము. గ్రామసామిప్యమున నున్న యడవులు ఆంధ్ర చేయుటయు చాలవఱకు తగ్గించుటయు సర్వసాధారణము. ప్రతి గ్రామమునను పశువులఊజకు కొంత భూమిని నియామకముగ నుంచుచున్నయెడల జంతువు లభివృద్ధి గాంచగలవు.

మన దేశమునందు ప్రభుత్వమువారు 50 లేక 60 లక్షలు మాత్రమే వ్యవసాయాభివృద్ధికి కర్బు పెట్టుచుండగా, అమెరికాలో 10 కోట్లకు పైగా కర్బు పెట్టుచు 5 వేలగుండు శాస్త్రజ్ఞులచే వ్యవసాయ శాఖలో పనిచేయించుచున్నారు. ప్రభుత్వమువారు తక్కిన కన్నులు తగ్గించి ఇందుకొక చాల హెచ్చు సామ్యము కర్బు పెట్టి నాతిన వ్యవసాయజ్ఞానమును రయుతులకు బోధపఱచుటకు లిగు మార్గము లాలాచించినఁ గాని దేశస్థుల స్థితి బాగుపడదు.

జ్ఞానాభివృద్ధికి విద్యావిషయ మెంత ముఖ్యమో కుటుంబ పోషణార్థము వ్యవసాయాభివృద్ధియు అంత ముఖ్యమే.

ప్రజాభివృద్ధితో సాటు సాగులోనికి వచ్చు భూమి పరిమితి హెచ్చగుచుండుట లేదు. ధరిల విచారణ కమిటీవారు చెప్పటలో నూటికి ఎనమండుగురు జనాభా హెచ్చినపుడు సాగు పరిమితి నూటికి ఆఱు ఎకరములు మాత్రమే హెచ్చిన దని వ్రాసియుండిరి. బ్రిటిషు పరిపాలిత రాష్ట్రములలోకంటె స్వదేశీసంస్థానములలో సాగు భూమి యొక్క పరిమితి ఎక్కువగ వృద్ధి పొందుచున్నది. నీటి వనతులు ఎక్కువగ ఏర్పాటు చేయవలెను. 1907-వ సంవత్సరమునందు బావుల యాధారముపైని పండించుకొను భూమి 1 కోటి 40 లక్షల యెకరము లయియుండ, 1911-వ సంవత్సరములో 1 కోటి 4 లక్షల యెకరములు మాత్రమే తేలినది. చాల ప్రదేశములలో, ముఖ్యముగ ఆంధ్ర దేశములో, బావులను అభివృద్ధి చేయుట కవకాశ మున్నది. కాలువ యాధారమును బట్టి 1912-వ సంవత్సరము సాగుచేసినది 1 కోటి 70 లక్షల యెకరములు మాత్రమే. కాని, అది 1912-వ సంవత్సరములో 2 కోట్లవఱకు హెచ్చినది. చెరువుల యాధారము క్రింద పండించుకొను భూముల పరిమితి 60 లక్షల యెకరములు మాత్రమే. మొత్తము మీఁద గవర్న మెంటువా రేర్పఱచిన నీటి వనతులవలన పండింపఁబడుచున్న భూమి 2 కోట్ల యెకరములు. ఇందువలన ప్రభుత్వమువారికి పెట్టుబడి పయిని నూటికి 8 1/2 వడ్డీ కిట్టుచున్నది. ఎక్కువ ధన మేల కర్బు పెట్టరాగో తెలియదు.

ఇరిగేషను కమిషను రిపోర్టు ప్రకారము వర్షమువలన లభించు 87 1/2 అంగుళముల యుదకములో చెట్లకును భూమి పడునునకును అమిరి క్రిందను పోవుచున్న 22 అంగుళములు గాక 2 1/2 అంగుళములు మాత్రమే కాలువల ద్వారమున సాగున కుపయోగపడుచున్నవి. తక్కిన 18 1/2 అంగుళముల యుదకమును నదుల ముఖమున వర్ధిల్లుగ సముద్రమునకు పోవుచున్నది. అనగా వాడుకచేసికొనఁదగిన 41వంతులలోను 6 వంతులు మాత్ర ముపయోగమునకు వచ్చి 35 వంతులు నివృద్ధయోజనముగ పోవుచున్నవి. రైల్వే నిమిత్తము వందల కొలది

కోట్ల చెచ్చించుచు ఇరిగేషను నిమిత్తము దానిలో నాల్గవ వంతున కర్బు పెట్టినచో పేద్యమునకు ందగిన యావత్తు భూమియు ఫలవంత మగుటయే గాక నీటి లోపము లేకపోవుటచే ఫల సాధకముగ కూడ నుండును. గంగారాము గారు చెప్పినట్లు కాలువ నీటి పాతముల వలన విద్యుచ్ఛక్తిని సుచకూన్యకొని ఈజిప్టు దేశములోవలె ఎంతయై యున్న మెజిక భూమి కైనను లిప్ట్ ఇరిగేషనువలన 15 అడుగుల యున్నను సరియే సులభముగ నీరు కట్టి భూమిని ఫలవంతము చేయవచ్చును. అట్టి పనులు చేయు సమర్థులగు ధనమునకు నెనదీయక ప్రభుత్వమువారు నిర్ధపఱుపవలెను. నీటి ముంపు కలుగుచున్న దిన్న 'మే మేమి చేయఁగలము?' నీటి లోపము కల దన్న 'మే మేమి చేయఁగలము?' మెజికలకు నీరు ప్రసరింపకున్న దన్న 'మే మేమి చేయఁగలము?' అనెడి యింజనీయర్లు ఉన్నను సరియే, లేకున్నను సరియే. దేశమునకు వారివల్ల లాభము లేదు.

ప్రభుత్వమువారు దయచేసి వ్యవసాయాభివృద్ధికి నూతనమార్గములు బోధించుచున్నను, అవి యమలులోనికి తెకుండుట మన లోపమే. 'వర్ధముగ విత్తనములు హెచ్చుగా నుపయోగింపవద్దు. ఎకరమునకు 8 1/2 సేర్ల చొప్పున 7 1/2 సెంట్ల భూమిలో ఆకు పోసిన చాలును, మంచి పంట పండు' నని చెప్పినను మఱి నాల్గింతలు భూమి మీఁద పాఱఁబోయువారు మనలో లేకపోలేదు. మంచి యెగవులు వేయక నీరసపు భూమి బాగుగ పండ దనినను ఎరవులు వేయువారు మిక్కిలి తక్కువ. దిక్కుముగ పండఁదగిన గోదావరి కృష్ణ జిల్లాలలో తక్కిన స్థలములలోకంటె పంట తక్కువగుటకు కారణ మేమి? ధాన్యము పంట మధురలో ఎకరమునకు 1552 పానులు సగుటున పండును. తిరునల్వేలలో 1256, నేలములో 1511, తిరుచునాపల్లిలో 1452, కోయంబుత్తూరులో 1488, కడపలో 1497, ఉత్తిరాపర్తిలో 1868, గంటూరులో 1899, అనంతపురములో 1286, విశాఖ పట్టణమున 1269, కర్నూలులో 1228, బల్లారిలో 1187, కృష్ణాజిల్లాలో 1090, గంగాములో 1087, నెల్లూరులో 1067 పానులు నేలు మిండఁగా, గోదావరిలో 1022 పానులు సగుటున పండుటకు కారణ మేమి? కావలసిన యెగవులు వేయక పోవుటయు వంచి యెగవులు జతపఱచుకొనక పోవుటయు అదనునకు పనులు బగపక పోవుటయు యుక్త మగు మందమహిళలు చేయకుండుటయు గాక మఱిమి కారణము కలుగఁగలదు? బర్మాదేశములోను బొంబాయిరాజధానిలోను సెక్కు పంటలు ఆంధ్రదేశమునకంటె మిక్కిలముగ పండును. చోర్లు రాగునాధము జిల్లాలో ఎకరమునకు 2895 పానులు పండుచుండఁగా, విశాఖపట్టణములో 1262 పానులును గోదావరి జిల్లాలో 140 పానులును పండుట యెల? నువ్వులు ఉత్తరగంగాటూరులో ఎకరమునకు 494 పానులు పండుచున్నపుడు, నెల్లూరులో 274 పానులు పండుట యేమి? చఱకువల్ల కోయంబుత్తూరులో ఎకరమునకు 8688 పానులు డెల్లము అగుచుండ, కృష్ణా జిల్లాలో 4898 పానులు మాత్రమే యగుచున్న దన్న ఏ మనుకొనవలెను? పునహలో గవర్న మెంటు సేరీలో ఎకరమునకు 16000 పానుల డెల్లము అయినదట.

మన మేల వృద్ధి చేసికొనరాదు? గోదవల పంట భరతఖండమునందే నింపుదేశమున ఎకరమునకు 1840 పానులు పండుచుండ, హైదరాబాదులో 187 పానులు మాత్రమే పండుచున్నది. తక్కిన స్థలముల లోని పంట వీ నడిమి యంతరములలో నుండును. యూరోపుదేశములో సుమారు రెండు వేల పానులు పండును. కొన్ని చోట్ల చూడు నాల్గు వేల పానులు సంయుక్తము పండించుచున్నారు. మనము కూడ కొంచెము శ్రద్ధతో పనిచేసిన నెక్కువ పంట పండింపవచ్చును.

ఎరువులు చేయు మార్గమును ముఖ్యముగ గమనింపవలయును. ఏదేమిటను ఏ భూమిపై నెన్నడును ఒకపంటనే పండించుచున్న పంట ఊనించుట అనుభవసిద్ధమే. క్రొత్త యెరువులు వేసి లింగి భూమిని సారవంతము చేయవలెను. దయించా వెంటనే దున్ని భూమిలో కల పక పోసి నెల రోజులు మట్టిలో పూడ్చి ఎరువుగా వేసిన భూమికి ఎక్కువ సత్తున కలుగునట. అటు చేసినవా రెండఱు? వ్యవసాయాధికారులు బోధించు మార్గములు తెలిసికొనిన రయితలు మిక్కిలి తిక్కువ గదా. ఆ లాభము మనము పొందనియెడల విశేషవ్యయము పెట్టి వ్యవసాయశాఖ యేర్పాటుప చేల? వరి వ్యవసాయముననే ఎ. 1-కి నూరు లేక నూటయేబది రూపాయలు కర్షులు పోను లాభము రాగలదట. స్వల్పలాభముతో మనము సంతృప్తి పొంద నేల? వరికి ఉపయోగించెడి యెరువులు ఎన్నియో యున్నవి. అవి తెలియు తెట్లు? పోలిక, వాడు తెట్లు? గవర్న మెంటువారిమీద భారం పెట్టి విద్యార్థులు ఉపేక్షింపక వ్యవసాయమునకు ఉపకరించు మార్గములు ప్రతి గ్రామమునను బోధించుచుండిన, ఎక్కువ లాభము ప్రజలకు ముముఖముగ కల్గును గదా!

ఏ విత్తనము వేసినను చాలు నని తలంపక భూస్థితిని బట్టి ఎక్కువగా పండెడి విత్తనములు గ్రామమునకు సరిపడునట్లు గ్రామస్థులు సంఘములుగా నేర్పడి జాగ్రత్త పెట్టుకొనుట చాల మేలు. మంచి విత్తనములకలన పంటలో నూటికి ఏబది భాగములు హెచ్చు కనిపించును. మన దేశమున గల పంటలలో చెఱుకు లాభకారి. ఎకరమునకు 400 లేక 500 రూపాయలవఱకు లాభము రాదగినది. ఇందునకు కొలువైన యెరువులు చేయవలెను. ధనవ్యయమును ప్రయాసమును కూడ కావలయును. 'కష్టీ ఫలీ' అని నట్లు శ్రమ కోర్చిన ఎక్కువ లాభము కలుగును. ప్రతివారును ప్రశ్నకముగా నీరు తోడు యంత్రమును పరచుకొనుగ యంత్రమును బెల్లమాడు యంత్రమును పెట్టుకొనుట దుర్లభము. పలువురు కూడి ఒకచోట పనిచేయునెడల కర్షులలో సగము తగ్గును. ఒక్కొక్కరును సాధ్యము కా దని మానకలసిన యక్కఱ లేదు. ఇట్టి వనోన్యసాహాయ్యమువలన కావలసిన పనులు. బ్యాంకులు పెట్టినయెడల తగ్గు ధరలకు విక్రయించి ధనము నష్టము పెట్టుకొనుటకు బదులుగా బ్యాంకులలోనుండి ధనము తెచ్చి కిష్టలు కట్టుకొనుచు యుక్త మగు ధరలు వచ్చునపుడు ఆమృతమందుట లాభకర మని యెఱుంగనివారు లేరు. కాని, అది అమలులోనికి వచ్చుట లేదు. ఈ లోపము తీరు తెట్లు? ఈజిప్టు దేశములోవలె గవర్న మెంటువారి సహాయముపైని 'ఎగ్రికల్చరల్ బ్యాంకులు' వ్యవసాయ

కుల లాభముకొఱకు స్థాపింపవలెను. బదులిచ్చిన ధనమును ద్విగుణముగ 25 సంవత్సరములలో తీర్చుకొనుటకును సరి వాయిదాలను చెల్ల నపుడు ల్యాండురివిన్యా తీరున వసూలు చేయుటకును పద్ధతులు సవరణ కావలెను. అట్టి సదుపాయము కలిగినయెడల ప్రస్తుతపు రయితలు బీద స్థితి చాల తగ్గును. ప్రభుత్వమువారు ఏదేమిట కోటి చొప్పున కర్షు పెట్టుచున్నా వని వడ్డీ చేరుచుండును. కొంత కాలమునాటికి రయితలకు బుణాక్రాంతమగు దుర్లభ తీతును.

అనేకవిధముల యింక విలువ గల దినుసులు పండించు ప్రయత్నము చేయవలెను. బట్టలకు ధర విశేషముగ నున్నది. ప్రస్తుతిము ప్రత్తికి కూడ ధర హెచ్చుగనే యున్నది. అట్టి స్థితిలో మంచి ప్రత్తి విత్తనములు విత్తులముగ చల్లి ఎక్కువ పంట పండించుకొని లాభము పొందరాదా? కాని, ప్రతి పంటయు ప్రతిభూమిపైని పండు ననుకొనరాదు. ఏ భూమి ఏ పంట పండించుటకు తగియుండునో వ్యవసాయాధ్యోగస్థులకలన తెలిసికొని ఆ ప్రకారము క్రొత్త యెరువులతో విలువ గల పంటలు పండించుట దేశమునకు లాభకారి. పాలేరులను గవర్న మెంటు కేరీలకు పంపినయెడల వాండ్లకు భోజనమునకు సామ్యమును మూడు నాల్గు మాసములలో నేర్పవలసిన విషయములు నేర్పుదురు కావున, పెద్ద కేరీలు గలవారు తమ పాలేర్లను పంపి క్రొత్త విషయములు నేర్పించుట చాల లాభకరము. మామూలు నాగళ్లకంటె కొన్ని ప్రదేశములలో ఇనుపనాగళ్లు మిక్కిలి యుపయోగకర మని అనుభవజ్ఞులు చెప్పుచున్నారు. ఎ. 1-కి 20 కుంచములు విత్తనములకు బదులు 3 కుంచములు పోసిన సరిపోవును. అందువలన ఎ. 1-కి 5 రూపాయలు కలసివచ్చును. దీనివల్లనే మన దేశమునకు కొన్ని లక్షలు కలసివచ్చును. దయించా మెదలగు పసరెరువులవలన పంట హెచ్చి ఎ. 1-కి పది రూపాయలు విలువ గల వెచ్చు పంట కర్షులు పోను పండును. చెఱుకు పండుటవలన సగుటున ఎ. 1-కి రెండు మూడు వందలు కర్షులు పోను నది రెండు మూడు వందలు లాభించును. ఈ సందర్భమున బీద రహితులకు బ్యాంకులు గాని గవర్న మెంటువారు గాని పెట్టుబడి బదులిచ్చినయెడల బీదను ధనికులకు సాధన మేర్పడును. మనునూర్ నాగలి (16 రూ. కొలువ) కొన్ని ప్రదేశములలో ఉపయోగింపవచ్చును. మామూలు నాగలితో ఆఱు దుక్కులు చాలునో చాలనో గాని, దీనితో రెండు దుక్కులు చాలును. అందువలననే ఎ. 1-కి మూడు రూపాయలు కలసివచ్చును. మామూలు ఏతముకంటె మోటవల్ల ఆ కర్షునకే ద్విగుణముగ నీటి సప్లయ అగును. పెద్ద ప్రదేశములకు జలయంత్రము మేలు. ప్రభుత్వమువారు మ్యాజికు లాంతరులవలన రయితలకు క్రొత్త విషయములకు సంబంధించిన జ్ఞానము కలిగించుటకై ప్రతి గ్రామమునకును తమ యుద్యోగస్థులను పంపుట చాల మెఱుంగు. ప్రస్తుతము పలువురు రయితలు బీద స్థితిలో నుండుటవలన వారు సమయమునకు సామ్య దొరకక హెచ్చు వడ్డీకి బదులు తెచ్చి తీర్చుకొనలేక అసలు భూములే కోలుపోవుచున్నారు. బీదని కడగేర్చుటకు బ్యాంకులు తోడ పడవలెను. ప్రభుత్వమువారు నీటి పన్నులు కట్గించి ఎక్కువ ప్రదేశము

నకు ఉపయోగ పడు నేర్పాట్లు ఆలోచించి ప్రజలను చూచి స్థితి లోనికి తేవలయును. 'ఎక్కువ ధనము వ్యయముచేయుచు, ఉద్యోగస్థులకు ఎక్కువ చీతము లిచ్చుచున్నాను. నానాటికిని సరకుల యెగుమతి యెక్కువ పడుచున్న' దనినంత మాత్రముచేత 'దేశపరిపాలనము బాగున్న దనుటకు పీలు లేదు. ప్రజలలో నెవరైనను నిరాశా రులై కట్ట చుట్ట లేక వానయోగ్య మైన గృహము లేక బాధ నొందు చుందురేని, అది పరిపాలనాలోపమే. అట్టి లోపము నీలవజరును ప్రతిదేశాభిమానియు నిర్దిష్ట మగు గూనికతో బహువిధముల పొలు పడుచుండవలయును. ఆంధ్రోద్యమమునకై పాటుపడెడి యాంధ్ర నాయకులు ఆంధ్ర దేశమును అనతికాలములో ఉన్నతస్థితికి తేచ్చె దరు గాక యనియు, మన రాష్ట్ర సాంస్కృతికముని ప్రభుత్వమున మన హిందూదేశము

సీ. "వానలు సరవితో వర్షించె నస్యముల్
వెళ్లగొల్పుగ విజ్ఞప్తిగి పండె

ఆంధ్రోద్యమమునకై సాంస్కృతికముని ప్రభుత్వమున మన హిందూదేశము

అనినట్లు వెలువలె ననియు, సరి కాలనీలతో స్వయం స్యాతంత్ర్య మల్పి దేశ మున్నతస్థితిలోనికి రావలె ననియు పరిపాలనా సౌకర్యముకొరకు ఆంధ్రరాష్ట్రము వేరయి అభివృద్ధి గాంగినది ననియు సదా దేవుని ప్రార్థించెద.

ప్రేమ కొరకు ప్రేమ*

దేవులపల్లి అప్పలనరసింహము గారు, ఎమ్. ఏ , ఎల్.టి.

అందమును చూచి ప్రేమింతు నందు వేమొ? .
వలదు ప్రేమింప; దిక్కుల వెలుగఁజేసి
ఆది యంతును లేని దివ్యప్రదీపు
ఆదికాంతిని ప్రేమింపనగును నీకు.

శే. యువతి నంచును ప్రేమింపనుంటి వేమొ?
వలదు ప్రేమింప; నేఁటేలు మలయునపుడు
క్రొత్త క్రొత్త వికాసముల్ కూర్చునట్టి
యల వసంతుని ప్రేమింపనగును నీకు.

శే. అర్థమును చూచి ప్రేమింతు నందు వేమొ?
వలదు ప్రేమింప; లెక్కింప నలవికాని
రత్నసంతతితోడ విరాజిల్లు మ
హూదధియె నీకు ప్రేమింపనొప్పు నెపుడు.

ఆ. ప్రేమకొరకె నన్ను ప్రేమింతు నందువా?
ప్రేమ గొలుపుమయ్య ప్రియవయస్య!
ఇనుఁడు మధువు నుదధి ఇన్నింటికన్న వి
శ్వాసపాత్ర మైన స్వాంత మిడెద.

ఈ నాలుగు పద్యరత్నములును గలిగిన కాగితము నెవ్వరో రాగమహేంద్రవరము అట్టిన కాలేజీ పుస్తకాగారమునఁ గల వాచన భట్టబాబుని 'కావ్యాలంకార సూత్రవృత్తి' యను గ్రంథము నుంచిరి. పుణ్యరశంబున నా కది లభించినది. ఈ పద్యరత్నములు

రచించిన కవిక నేను కృతజ్ఞుడనని విన్నవించుచున్నాఁడను. ఇందుములమున కవిసామర్థ్యములు తెలియఁ దగలుగునెడల మిక్కిలి సంతసించెదను. ఇందలి నాలుగు పద్యమున ప్రభువు దిగణ చుండున్న భావము ముఖ్యముగా, అందు యీ పద్యమాలికకు తగిన పే రని తోచి అగ్రభాగమున వ్రాసి సాహసించితిని. ఈ మాలికయందలి పదసౌలభ్యము లాలిభ్యము కొనియాడఁదియున్నది. భాసాంతరికగణములయం దని తిలకించు కనఁబడును. పాశ్చాత్య దేశములయందలి గ్రంథములలో కొన్ని కలఁబలుకఁగట్టి యవ్యాజప్రేమయే ప్రేమ యనియు, తక్కిన ప్రేమ జంబుసామ్యా మును అస్థిగమును అగు కోరిక గాని నిజ మైన ప్రేమ గా దనియు భావ పూరితవేలములును తత్త్విక్కుగఁగదిపితాంతరంగులును అగు కవి వరేణ్యులచేతి నుగ్గడింపఁబడుచున్నది. సంస్కృతాంధ్రగ్రంథములలో ఈశ్వరీపాదనఁబడు శివు యువయువకులను కట్టి యవ్యాజప్రేమను వెల్లడించు కవికల్పనలును గాని బోధించు కవిసూక్తులను గాని నేను చూచియుండలేదు. మహాకవి గణభూతియొక్క యీ క్రింది వాక్యము మాత్రము మానుసావ్యాజప్రేమను సూచించుచున్నది.

"న గులు బలియపాదీకై ప్రేమయన్సంత్రయింశే."

అనఁగా, "ప్రేమలు సైత కనఁబడు గుణముల నే ఆశ్రయించుకొని యుండవు."

ఈ పద్యమాలిక గాంధీజీకింబున కంటకును ఆదరణ పాత్ర మని తలఁచెదను.

* మే 1-వ తేది యను ఆంగ్లకవయిత్రియొక్క "భెల్లా" నుండి 2-2-15 తొలగింపఁబడినది.

దేశభాషామూలకవిద్యాభ్యాసము

ఏ. యల్. నారాయణరావు గారు, బి. ఏ.

దేశభాషల మూలమున విద్య నేర్పవలె నను వాదము సామాన్యముగా నంగీకరింపబడియున్నది. అంగ్లేయభాష మూలమున విద్య నేర్పటచే కలుగు నష్టములు రెండు: మొదటిది అట్టి విద్యనభ్యసించుటయందు గల కష్టము, రెండవది అట్టి యత్యంతప్రయాసమునకు లాభము లేకపోవుట. వ్యయప్రయాసముల కోర్చి అనేక సంవత్సరములు చదివి చదివి తుదకు బి. ఏ. పట్టము పొందినను సాటివారలలో, అనగా అన్యదేశీయులకు బి. ఏ. లలో, తల యెత్తి తిరుగుటకు నునవారు సందియపడుట తఱచు మాచుచుందుము. దీనికిని రెండు కారణములు గలవు: నూతనవిషయమును నూతనభాషయందు ఏక కాలముననే నేర్చుకొనుటవలన నవ్యవయ చక్రవర్తిముగ రాకుండుట; మఱి, సాటివాడు అన్యదేశీయునుండి గ్రామికమే అన్యసామాన్య ప్రతిభా విశేషమతులగు స్వదేశీయులకన్న నెక్కుడగు గమనింపబడుట. హిందూదేశచరిత్ర పోంగకుండు గురు యదునాథసర్కారును ముక్కుప్పలాగని యాత్మవర్ణన బి. ఏ. యు నొక యుగోగమునకు దగభాగ్యులు పంప దొరతనమువారి రెండవవానినే స్వీకరించుటయు అతఁడు వచ్చి సర్కారు గారిచే గమనింపబడిన చరిత్ర నాధారముగా పాఠము చెప్పటయు నెఱుంగనివారు లేరు. ఇట్టి తార్కాణములు మనవారి సంస్కృతమున వేధించియు అసంతృప్తిని కలిగించియు స్వతః క్రియం దనుమానభయంబులను పుట్టించియు విద్యయం దాసక్తికి మాటుగ హేయతను కల్పించును. ఇందునకు పోడుగ పరీక్షకు పోయిన వారిలో నూటి ఐదుబది మంది కృతార్థులు గాక యనవర్తులగు పరిగణింపబడుటయు గలదు. ఇంకొకటి, చిన్ననాటినుండియు అన్యభాషావిద్యాభ్యాసమునందే మునింగియుండుటచే, తరువాతి అన్యభాషాచారపరాయణత్వము సంభవించును. అటు సంభవింప, హిందూదేశభూర్యాచారము లడుగంటును. నూతనలభ్యము లగు నాచారముల నిర్వృత్తికి విశేషధన మవశ్యము కాగా, తత్సంపాదనార్థము శక్తి యిట్లు వినియోగింపబడును, జ్ఞానాభివృద్ధి నానాటికి క్షీణించును. ఒకవేళ కొంత తీరిక లభించినను, ఇంగ్లీషువిద్యాభ్యాస మొనర్చినవారి కితరము లగు కార్యములు ప్రీతి కల్పించునట్లు లింగ్లీషువిద్య కల్పింపజాలదు. విద్యార్థికు లగు నింగ్లీషువారలకు తీరిక హెచ్చు. భాష మాతృభాష. ఇంగ్లీషువిద్య వాగలకు కులభమును ప్రీతిదాయకంబును గాన, కళాశాల విడిచిన తరువాత వారు చదువును మానకుండుటవలన వారి భాషను దినదినాభివృద్ధి గాంచుచుండ, హిందువుల జ్ఞానము అభివృద్ధి గాంచుటకు మాటుగ క్షీణించుట కూడ సంభవించును. దీని కంతటికిని మూలకారణము అన్యభాష మూలమున విద్య గలపుటయే యని తెలియనగును.

ప్రపంచమునం దంతటను దేశభాషలలో విద్య నేర్పబడుచుండ, హిందూదేశస్థులకు మాత్ర మట్టి నూత్ర మనర్థ కారణంబునుట చిత్రము. విదేశీయులే కాక విద్యార్థికులగు హైందవులు కూడ ఈ నూత్రము నామోదింపకపోవుటకు తోడు తీవ్రముగ నాక్షేపించి దొడగిరి. ఆ యాక్షేపణ యెంతవఱకు సత్యమో పరీక్షించుటకు మంచి కాలపు విద్యార్థుల స్థితి నాలోచింపదగును. హైందవవిద్యార్థులకు చిన్ననాటినుండియు ప్రతివిషయమును అన్యభాషలో నేర్పబడుచుండుటవలన తద్విషయజ్ఞానము కొంచె మగును. ఇవిషయమున యదునాథ సర్కారు గారు చూపిన తార్కాణము నుదహరించెద. సాధారణముగ పదునాఱు పదునేడు సంవత్సరముల వయస్సునకు మన బాలురు మెట్రిక్యులేషను తరగతిలో చేరుదురు. హిందూదేశచరిత్ర యంగ్లేయభాషయందు రచియింపబడియున్నందున, వారి కితికష్టముగా కనిపింపకుండ జేయుటకు దాని నంతటిని నూటయేబది పుటలకు తగ్గించి సంగ్రహపఱచెదరు. దానంజేసి యా శిగగతి బాలురకు హిందూదేశచరిత్రజ్ఞానము స్వల్పమగును. కాని, ఇంగ్లాండుదేశమునం దా వయసు గలవారికి వారి మాతృభాష యగు నింగ్లీషునందు వ్రాయబడిన చరిత్రనే పరింప నియమింతురు. కష్ట మగు విదేశీయభాషయందు గాక కులభ మగు మాతృభాషయందు చరిత్రాద్యంతములను గ్రహించుట గావున అట్టి విద్యార్థులు నున విద్యార్థులు చదివెడిదానికన్న నెద్దవి యగు గ్రంథములను చదువుదురు. అందువలన వారి చరిత్రజ్ఞానము స్వల్పము గాక పుష్కలమై విజ్ఞానప్రదాయకంబై యుండును. ఈ తార్కాణమే యితరశాస్త్రములకును తగియున్నది. ఈ యవస్థవలన నష్టము లనేకములు. బహుశ మైన యాలోచనాశక్తి యుండదు. భాషాంతరీకరణకష్టము మనమునందగపడుచుండుటచే పరీక్షార్థము వలయు పుస్తకములు దక్క తక్కినవానిని చదువుటకు పీలుండదు. మనస్సునం దాలోచన లుపొంగుచున్నను, అన్యభాషాజ్ఞానము కొంచె మగుటచేతను మొదటినుండియు మాతృభాషయందు కృషి లేనందునను ఆ యాలోచనలను వ్యక్తీకరించుట యత్యంతకష్టమగును. శాస్త్రజ్ఞానము గాని కళాజ్ఞానము గాని విస్తారముగ లేకుండును. ఇందువలననే మన బి. ఏ. లను అన్యదేశీయులు మల్గుల చూతురు. మానవుల యాలోచనాశక్తి నభివృద్ధి గావించుటయే విద్య యొక్క ముఖ్యాధిప్రాయము. అట్టి శక్తిని పడయుట కన్యభాషయంపయుక్తము కానేరదు. విద్యార్థి సాధారణముగ నే భాషయందు మాటలాడునో అలోచించునో ఆ భాషయందే విద్య నేర్చుకొనవలెను. అటు గావించినయెడల శాస్త్రపరిజ్ఞానము హెచ్చును. క్రీ. ఈ

14, 15 శతాబ్దాలందు ఇంగ్లాండులో లాటిన్ భాష మూలకముగా విద్య నేర్పబడుచుండెను. అందువలన విద్య అవృద్ధవంతు లగు కొందఱి యధీనములోనే యుండి జనపాహుళ్యమున కరుదుగా నుండెను. అది పోయి మాతృభాషయందే విద్యాభ్యాసము గావించు మొదలై ట్టిన తరువాత ఎందరు విద్యార్థుల లా దేశమున ప్రసిద్ధికి వచ్చి యెల్లరకును తెలియును. ఈ యంశమే దేశభాషామూలకవిద్యాభ్యాసమునకు మనల నందఱు హెచ్చరింపవలెను.

ఇక నిట్టి విద్యాపద్ధతిని నెలకొల్పు విధానమును గూర్చి యాలోచింపవలయును. ఎలిమెంటరీ పాఠశాలలందనభాష నేర్పవలసిన యక్కఱ గానింపదు. నేర్పినను కొంచెము చాలును. తరువాత, స్కూలు ఫయిలు తరగతివఱకును భాషావిషయములు గాక మిగిలిన భాగముల నన్నిటిని దేశభాషలందే చెప్పవలెను. ఇందువలన బాలరజ్ఞానము వృద్ధి యగును. సర్ రబింద్రనాథ టాగూరు గారు చెప్పినట్లు ఈ పద్ధతి నవలంబించినయెడల శాస్త్రముల నభ్యసించుట సులభమగును. కనుక, అన్యభాష యగు నింగ్లీషును నేర్చుకొనుటకు విద్యార్థికిఁ గావలసినంత తీరిక యుండును. మఱియు రెండు లాభములు కలుగును. శాస్త్రపరిజ్ఞానమును అన్యభాషాజ్ఞానమును వృద్ధి యగును. ఈ కాలమందు బి. ఏ. లకు సంఘటన మతృభాషయందభిరుచి తక్కువ. ఇంగ్లీషుభాషయందైనను మాట్లాడగలరు గాని మాతృభాష యందు మాట్లాడుట కష్టమని యెంతయు. ఈ నూతనపద్ధతియందెట్టి యసందర్భము లుండవు. అనేకవిద్యార్థులకు లీ నూత్రము నంగీకరించియే యున్నారు గావున సమగ్ర చర్చ యనవశ్యకము.

కళాశాలలయందీ నూత్రము నంగీకరింపవలయునా లేదా యను సంత మింకను నిర్వివాదాంశము కాలేదు. కొందఱు దీనినంగీకరింపవలయు ననిరి. కొందఱు వల దనిరి. మఱికొందఱు ఇంటర్మీడియేటు తరగతి వీ విధాన మవలంబించి బి. ఏ. తరగతిలో మాత్రము ప్రస్తుతపద్ధతియే యుంచవగు ననిరి. వల దనుటకు కారణ మెక్కటి గలదని చెప్పవచ్చును. అదియే మన, వివిధశాస్త్రములను గూర్చి బి. ఏ. తరగతికి తగు గ్రంథములు ఇంగ్లీషున నున్న వనియు హిందూ దేశభాషలందు లేవనియు. వలయు పుస్తకములను కొన్నిటిని వ్రాయించవచ్చు ననియు అట్లు వ్రాయ శక్తి గలవారనేకులు గలరనియు అందునకు సమాధానము. సరే కాని, కొన్ని పుస్తకములవలన శాస్త్రజ్ఞానాభివృద్ధి కానేరదు. కాబట్టి యట్టి బి. ఏ. లిప్పటివారల కన్న మిన్నులు గావించు రని ప్రత్యుత్తరము. ఇచ్చట తెలుపవలయు విషయ మెక్కటి గలదు. ఈ విధాన మంగీకరింపబడగనే యూనివర్సిటీ యధికారులు కొంత ద్రవ్యము వెచ్చించి తగువారలను ప్రోత్సాహపఱచి గొప్ప పుస్తకములను కొన్నింటిని వ్రాయించవలయును. ఇందువలన విశేషధనవ్యయము గానున్నను దేశభాషల కమూల్యమగు శాస్త్రములును విద్యార్థులకు విశేషలాభమును కలుగును. ఇట్టి గ్రంథములను వ్రాయించి ప్రచురించుటకు కొంత కాలము పట్టు ననియు అంతఃకర్షణ యేర్పాటు గావించి యూరకుండరా దనియు ఏర్పాటు గావించినయెడల గ్రంథములు చాల వనియు చెప్పవారును కలరు.

వారికి సమాధాన మే మనగా, ఇప్పుడు కావలసిన గ్రంథము లన్నియు లేనియెడల విద్యార్థు లన్యభాషాపుస్తకములను కూడ పఠించుచుందురు. పరీక్షలందు మాత్రము ప్రశ్నోత్తరములు మాతృభాషయందే వ్రాయబడును. ఈ పద్ధతి యన్యదేశీయులందును గలదు. జపాను దేశమునందు స్వభాష గాక జుగ్జీని భాషయొ ఇంగ్లీషు భాషయొ విద్యార్థి విధిగా నేర్చుకొనవలెను. కాని, ప్రశ్నలలో కొన్నిటికి మాతృభాషయందు ప్రత్యుత్తరము వ్రాయవచ్చును. కనుక గొప్ప పుస్తకములు దేశభాషలలో లేనందున వానియందు పరీక్షలు జరుపఁగూడ దనుట సమంజసము గాదు. ఇక తత్త యను కళాశాలలందు మాతృభాషలోనే విద్య గణపవచ్చును. ప్రకృతిశాస్త్రము (ఫిజిక్సు) గణితశాస్త్రము (కెమిస్ట్రీ) మొదలగు శాస్త్రములు తెనుఁగున విజ్ఞానచంద్రికామండలివారి నివహిత ప్రచురించినయైనను, సులభముగను అత్యుద్భుతముగను అర్థశాస్త్రము కట్టవచ్చు రారు లింగాచెడ్డి గారు వ్రాసినయన్నారు. విజ్ఞానసర్వస్వమును విశేషముగా ధనవ్యయము చేసి కే. వి. లక్ష్మణరావు గారు ప్రచురించుచున్నారు. ఆంగ్లేయవిమర్శనపద్ధతుల ననుసరించి మద్దల గున్నయ్య శాస్త్రీ గారు మొదలగువార లెందఱో నాటకములను నవలలను వ్రాయుచున్నారు. ప్రపంచచరిత్రమును గాడిచెల్ల హరిసర్వోత్తమరావు గారు ప్రచురించుచున్నారు. ఇట్లు శాస్త్రచరిత్రసంబంధము లగు పుస్తకము లిదివఱకే ప్రచురింపబడియున్నందున చాటికొన్నిటిని వ్రాసినయ వ్రాయించియు పాఠకుండలి కత్యంతోపకారము గా వింపవచ్చును. నూతనవిద్యాపద్ధతిని నెలకొల్పవచ్చును.

ఇందునకు చాటికొన్ని యాటంకములు గొట్టవచ్చు లగు నని కొందఱు వచించియున్నారు. వానిని కొంచెము పరీక్షింపవలయును. ఏ మాత్రము నభివృద్ధి కాని భాషలు (పంజాబీ సింధి) మొదలగునవి కొన్ని గల వనియు అందువలన ఆ భాషలలో కళాశాలావిద్య నేర్పట యిప్పు డసాధ్యమనియు నొక వాదము. దీనికి ప్రత్యుత్తర మిగిలినదే కొంత చెప్పబడినది. ఆ భాషలు మాటలాడువాగు కొందఱు గలరు. కనుక, ఇతరభాషలు మాటలాడువా రనేకులు కూడ నూనినపద్ధతులవని లాభమును పొందఁగూడ దనుట కేవల మన్యాయము. ఇంకొక యాతంకము గలదు. భాషలు ఒట్టి సర్వకళాశాలలను (యూనివర్సిటీలను) స్థాపించినయెడల, ఒక యూనివర్సిటీ విద్యార్థి యిప్పటి యట్లు వేటొక యూనివర్సిటీకి పోఁజాలఁడు. ఇప్పుడు మదరాసు విద్యాలయమున కదలేజేలేనివారు కలకత్తా అలహాబాద్ మొదలగు విద్యాలయములకు పోయి, అచ్చట గొప్ప పరీక్షలం దారిచేరి వచ్చుచున్నారు. అది యిటువైని అసాధ్యమని కొందఱు చెప్పుదురు. ఇది కొంతవఱకే సాధ్యమే. కాని, మదరాసు యూనివర్సిటీ విద్యార్థులేల నెరహోటులకు పోవుచున్నారు? ఇచ్చట ఇంగ్లీషుభాషాపరీక్షయందు కృతార్థు లగుటలో గల కష్టమువలన వారందఱికి పోవుచున్నారు. ఈ యింగ్లీషు భాష లేక శాస్త్రపఠన వంతయు మాతృభాషయందే కావించునప్పుడు వీరేల మఱొకవోటికి పోదు? ఇచ్చట సులభముగ విద్య నేర్చుకొను మార్గ మున్నప్పుడు వీరి కచ్చటికి పో నవసర

మేల కలుగును? అదియుఁ గాక, కొలది కాలములోపల, పాశ్చాత్య దేశమునందుగల, ఇచ్చటి విశ్వవిద్యాలయముల సంఖ్య వృద్ధి యగును. ఆంగ్ల దేశమున దొక్కటి గాక, అనేకవిద్యాలయము లేర్పడఁగలవు. ఏ కారణముచేతనైన నొక విద్యాలయమున నుండ నొకని కిష్టము లేని యెడల నతఁ డా రాష్ట్రముననే యుండు మఱియొక విద్యాలయము నకు పోవచ్చును. కాని, విద్యాలయముల సంఖ్య యభివృద్ధి యగుటకు కొంత కాలము పట్టును. ఈలోపల కొందఱకు మాత్రము కొన్ని కష్టములు తటస్థములైనను గావచ్చును. కొంతమందికి కష్టముండు నని అందఱకును నూతనవిద్యావిధానలభము లుండకుండఁజేయుట యన్యాయము.

జాతీయవిద్యావ్యాపనమున కప్పుడు బహుళముగా ప్రయత్నములు జరుగుచున్నవి. సాధ్య నయినంత ధనము సంపాదించి జాతీయ విద్యను హిందూదేశమునం దంతటను స్థాపించుటకు టాగూరు అరెండల్ బెసంటు ఫోవ్ సరోజినీదేవి మున్నగు ప్రముఖులు నిరంతర ప్రయత్నములు గావించుచున్నారు. వారి ప్రయత్నములు సాఫల్యము నొందకపోవు. కనుక నీ సమయమందు దేశభావల మూలమున విద్య నేర్పినందుకలన కలుగు గొప్ప లాభముల గ్రహించి యట్టి విద్యను తత్తణము నెలకొల్పుటకు శక్తి నంతటిని వినియోగింపవలెను. దేశభావలు లేని జాతీయవిద్య జాతీయవిద్య కానేరదు. ఇప్పుడీ రెండు విధముల విద్యలు లేనందువలన కలుగు నష్టముల వందలు నెఱుంగుదురు. స్కూలు ఫయినలు పరీక్షయందు నూటి కెనుబది మంది చొప్పున కడతేజలేకపోవుటను చూచుచున్నాము. ఇందునకు కారణము స్కూలు ఫయినలు తరగతియందు దేశభావలలో విద్య నేర్పక పోవుటయే. మఱియొకటి, బాలరకు చిన్న వాఁటినుండియు విజాతీయవిద్య చెప్పుటయుఁ గలదు. ఇంగ్లీషుభాషాపఠనాభ్యాసమందు ఇటలీ మొదలగు విదేశపూర్వచరిత్ర విషయములనే చెప్పుచున్నారు. అలింపసు పర్వతములును దేవదేవుఁ డగు జీససు చరిత్రమును చెప్పుదురే గాని హిందూదేశసంబంధము లగు కథలను కావ్యములను నేర్పరు.

ఆంగ్ల దేశజుఁడగు బాలునకు ఈ కేర్లు చెప్పినవో అవి యేవో మొదట తెలిసికొనుటయే మిగుల కష్ట మగును. వీని నుచ్చరించుటకును జ్ఞప్తియం దుంచుకొనుటకును చాల కాలము పట్టును. బాలుఁడు వైతరగతులలో చేరుకొలది ఈ కష్ట మధిక మగును. అందుచేత ఇతర దేశచరిత్ర సంబంధవిషయములను అన్యభాషలో విని అన్యభాషయందు చదివి అన్యభాషయందు వ్రాయుట మిగుల కష్టతర మగును. ఇంగ్లాండుదేశపు బాలుని కీ కష్ట ముండదు. ఎందుచేత నన, వారు స్వదేశవిషయములను మాతృభాషయందు విని మాతృభాషయందే చదివి మాతృభాషయందే వ్రాయుదురు. కావున, ఆ దేశపు పరీక్షలందు కడతేజలేనివారి సంఖ్య యత్యల్పము. ఇటునుటవలన స్వదేశజ్ఞానమే కాని పరదేశజ్ఞానము కూడ దనియు పరదేశజ్ఞానము కల్గించిన యెడల బాలు విజ్ఞానమునకు భంగము వచ్చుననియు చెప్పుట కాదు. కాని, తొలుత స్వదేశజ్ఞానమును కల్గించి పిమ్మట పరదేశవిషయములను బాలరకు చెప్పినయెడల వారు తమ దేశమున నున్న వానిని పరదేశమున నున్న వానిని చూచి సరిపోల్చి అలోచించి తెలిసికొనఁగలరు. కనుక ఇట్టి నూతనవిద్యాపద్ధతి మన దేశమందు నెలకొల్పినవో బాలుగకు విజ్ఞానాభివృద్ధి యగుటయే గాక పరీక్షలందు కడతేజువారి సంఖ్య మిక్కిలి హెచ్చి కరాకాలలందలి విద్య ఇప్పటికన్న నెక్కుడు మందికి సాధ్య మగును.

ఇవిషయము నింతగ చర్చించుటకు కారణము కలదు. నూతన స్థాపితములయిన జాతీయవిశ్వవిద్యాలయములందు కూడ అన్యభాషల మూలముననే విద్య నేర్పబడుచుండుటను చూచుచున్నాము. మదన పల్లి విశ్వవిద్యాలయమునందును ఈ పద్ధతియే కలదు. ఈ దేశ మంతటి కొక్క విశ్వవిద్యాలయమే ఇప్పుడుండుటవలన అట్టి పద్ధతి తప్పు చేతొక పద్ధతి యనుదర్శమై యుండనోవు. కాని, ఇఁకమీఁద జాతీయ పద్ధతి ననుసరించి అనేకవిద్యాలయములు స్థాపింపఁబడును గావున దేశభాషామూలకవిద్యాభ్యాసముయొక్క నూత్రమును విద్యాధికులును దేశసేవాపరాయణులును యోచింతు రని నమ్ముచున్నాను.

అ మృ తాం జ న ము

న క ల వ్యా ధు ల కు ను స ం జీ వి ని వ ం టి ది

అమృతాంజనమునకు సాటి వేఱొండు లేదు

చక్కనిదట్టి నైకము సీసా 1-కి రూ 0.8-0 లు

అమృతాంజనము డిపో, మదరాసు-బొంబాయి

గానము - ద్రవిడులు - ఆంధ్రులు

హరి నాగభూషణము గారు, పి. ఏ.

ఆర్యులారా! నేను చెప్పబోవు విషయముల కపార్థములు దీయక సావధానముతో చదివి యందలి యాధార్థ్యమును గమనింప వేడువాడ. గాన మను విద్య యే దేశమున దైన మహా విద్యలతోఁ బాటు అగ్రస్థానము నొందవలసినదే యని అందఱు నొప్పుకొనెదరు. అయ్యది మన యార్యుల సిద్ధాంతము ప్రకారము పరమాత్మనుసంధానమునకై యేర్పడియున్నట్లు కూడ అందఱు నామోదించెదరు. దేశము సర్వధా యుద్ధరింపఁబడవలె నని గానవిద్య కూడ పోషింపఁబడవలసినదే. కావున, మన యాంధ్ర దేశమునందు దీ విద్య యిప్పు డెట్టి స్థితియందున్నది దీని కెట్టి పోషణము కలుగుచున్నది మున్నగు విషయములు నే నీ వ్యాసమున చర్చింప నెంచితిని. పూర్వము రైలు లేనప్పుడును వన స్వదేశ ప్రభువుల యాదరణము బాగుగ నున్నపుడును మన యాంధ్ర దేశము కర్ణాటక గానమున కరవైయుండెనని చెప్పదగియున్నది. రాసురాసు స్వదేశ ప్రభువుల యాదరణ కొఱుతవడి యాంధ్ర దేశ గాయకులు పరదేశముల పాలైన కారణముచేత ఈనడుమ కొంత కాలము క్రిందటివఱకు మన యాంధ్ర దేశములో నిజముగ కర్ణాటక గాన మంతరించె నని నే నెంచువాడ. ఇట్లు చెప్పుటచే మన దేశములో ఆయా సమయములందు ఆసమానపండితీంద్రులగు గాయకు లుండియుండకపోలేదు. పెక్కుమంది యుండియుండ లేమో యని నా యభిప్రాయము. ఇట్లుండ, అయోమార్గములు వెలువడఁగానే దక్షిణ దేశమునుండి పెక్కుమంది గాయకులు మన దేశమునకు రా మొదలిడఁగానే 'ప్రాత రోత త్రోత్ర వింత' యనునట్లును 'పొరుగింటి పుల్లకూర రుచి' యనునట్లును వారి గానకళను చూచి మనవా రచ్చెరువడి గాన మన్న దాక్షిణాత్యుల సామ్యే యనియు మన యాంధ్రులకు గానము తెలియనే తెలియ దనియు నెంచుటకు నొందలిడిరి. ఇప్పుడిప్పుడు కారణాంతరములచే నీ యభిప్రాయము కొంత మాటుచున్నను రూపుమాయలే దని చెప్పవలసియున్నది. గాన మన దాక్షిణాత్యుల సామ్యే చెప్పుట కిప్పుడే మైన ఆధార మున్న దేమో గమనింపవలసియున్నది.

దక్షిణ దేశమున లక్ష్యలక్షణసమన్వితంబును పరమావధిజ్ఞాన సమగ్రంబును సంప్రదాయబద్ధంబును నగు గానవిద్య పట్టణము సుబ్రహ్మణ్యయ్యరు మహావైద్యనాథయ్యరు శరభశాస్త్రి తిరుక్కోడి కావలి కృష్ణయ్యరు మున్నగు గాయకాగ్రుణులతో చాలవఱ కంతమొందిన దని చెప్పక తప్పదు. ప్రకృత దక్షిణ దేశ గాయకులీమాట నిజ మని తప్పుకొనుటకు రనియే నే నెంచును. ఇప్పుడు స్వచ్ఛంద బగు కర్ణాటక గానము ఆ దేశమున గాంచవలె నన్న

చాలవఱకు నాగస్వరవాద్యులయంగు గానగు. నై నుగాహించిన గాయకమ్యులారా శ్రమను పేరుగాంచియున్న పును నన యాంధ్ర దేశములో వారికి సమాను లగు పండితు లుండియుండకపోలేదు. వీరి గురవయ్యాచార్యులు గారు గరిమెళ్ల రామలింగము గారు వేమూరి అప్పన్న గారు పప్పు వెంకన్న గారు గూర్వాయల నూగ్య నారాయణశాస్త్రి గారు నిరాఘాటము కృష్ణయ్య గారు చల్లా కృష్ణయ్య గారు మున్నగువారేతరు లుండియుండిరి.

ఇప్పుడు గాయక ప్రవరు లని దక్షిణ దేశమున పేరొందినవారిలో నెందఱు లక్ష్యలక్షణవైత్యలో విద్యాసంప్రదానాంశులలో పరమావధిజ్ఞానవిష్టలో యెంచవలసి నిజ ముడిన నిష్ఠగ నగు. సామాన్యముగ మన మిప్పుడు విను ద్రవిడ గానము నై బెడంగులతో నిండియున్నదని చెప్పుట యతిశయోక్తి కానేరదు. అట్టి బోగవు మెఱుగులు గూడ విద్య కవశ్య మని మనవా రనుచో నున యిప్పటి (సాంధ్ర) లును అట్టి చమత్కృతులు గనఁబడుచుచు నే యున్నా గనుట కల్ల కానేరదు. ఇప్పుడు మన యాంధ్ర దేశములో నున్న గాయకులు ఏ విషయమునను గాక్షిణాత్యులకు తీసిపో గని గట్టిగ నొక్క వక్కాణించుచున్నాను. అట్టివా రెవ రందు రేమో, కొందఱిని పేర్కొనెద వినుడు :

నీలావాదనమంద

1. వీరి వేంకటరమణదాసు గారు, 2. తుంగరాడ సంగమేశ్వరశాస్త్రి గారు, 3. చక్రవర్తుల వీరరాఘవాచార్యులు గారు మున్నగువారు.

గాత్ర గానమంద

1. తుమరాడ సంగమేశ్వరశాస్త్రి గారు, 2. గరిమెళ్ల శోటయ్య దేవగ గారు, 3. చల్లపల్లి సీతారామయ్య సుబ్బయ్య గారు, 4. పొపల్ల కాంతయ్య గారు, 5. బల్లపల్లి సీతారామయ్య గారు, 6. పురాణము కనకయ్యశాస్త్రి గారు, 7. పిర్రాట్ల శంకరయ్య గారు, 8. గుడ్డి సీతారామయ్య గారు, 9. కాండూరి నృసింహాచార్యులు గారు, 10. పొరుపల్లి రామకృష్ణయ్య గారు, 11. నందూరి సింహాచార్యులు గారు, 12. పువ్వల హనుమానులు గారు మున్నగువారు.

ఫణిలవాదనమంద

1. గరిమెళ్ల శోటయ్య దేవగ గారు, 2. వాగజానీ బ్రహ్మయ్య గారు, 3. నందూరి సింహాచార్యులు గారు, 4. విశాఖ పట్టణము వేంకటస్వామి నాయుడు గారు, 5. పొరుపల్లి రామకృష్ణయ్య గారు, 6. చల్లపల్లి. పంచనాథము గారు, 7. దుడ్డు సీతారామ

G. Cunniah Chetty & Son.,

(ESTABLISHED 1881.)

Millinery, Silk, Woollen, Linen and Fancy
Cotton Piece-Goods.

STOCK

Tweeds
Flannels
Silk Lustre
Alpacas
Cashmeres
Mohairs
Venetians
Serges
Hollands
Drills
Twills
Long Cloths
Mulls
Towels
& etc.

Mr. G. CUNNIAH CHETTY.

STOCK

Collars
Ties & Bows
Woollen
and
Cotton
Socks &
Stockings
Flannel
Long Cloth
Twill &
Khaki Shirts
Felt Caps
Banians
Silk Sashes
& etc.

All goods are imported fortnightly direct from
English-Manufacturers

Our Motto
Small Profits and
Quick Returns.

Terms Cash
Prices Moderate

Compare Prices
before you
buy elsewhere.

We have every requirement of clothing for Ladies, Gents and children

SPECIALITY

Swadeshi Piece-Goods

A trial order is solicited

2, Rattan Bazaar Street, Madras.

(5)

WHERE TO GET SELLING POWER?

oooooooooooooooooooo

- ¶ I do not believe that there's a BUSINESS on the earth, which can't be told more in ADVERTISING—in various ways, no matter whatever its technical sense may be.
- ¶ I believe that each and every business has a story — worth the telling in its inspiring capacity to create successful sales at all times.
- ¶ I do not believe in cheap Advertising ; because I believe the best is always the cheapest. Here, I do not mean that he who does business should spend more for Advertising than a certain sum.
- ¶ What I mean is...it may be a big or small sum, as per limited capacity of business but that should be spent for efficiency...to grasp the attention of the reader...embracing the particular Advertising Service by means of illustrations, powerful copying service, etc., etc., to make the business both to "Speak and Sell".
- ¶ Dumb, blind or deaf Advertising is good to nobody, neither to him who pays nor to him who receives payment and it's mere waste of finance, in the long run spoiling the reputation too.
- ¶ I am a great believer in Advertising...still to double or triple the present business by systematic propositions.
- ¶ If you, for any reason, doubt, let me explain to you.

At Kalappan's Advertising House

123, Audiappa Naick Street, Madras.

(34)

TELEPHONE. No. 160.

లోక ప్రసిద్ధవైన సాలామిసిరి మురబ్బ

1,000 రూపాయలు ప్రమాదమున మియ్యబడును.

మీరు బలహీనులుగా నున్నారో అయితే డి. చ. వ్యా
రిజిస్టర్డ్ లాల్ గారిచే తగునశేయ

బడిన లోకప్రసిద్ధమైన సా
లమిసిరిమురబ్బను కొని
చండి. దీనిని నీచించినచే
డల ధాతువుస్థి, రక్తపుష్టి,
విశేషబలము, ఆకలి ఎక్కువ
మొదలయినవి కలుగును.
స్వస్థ స్థితియు, ధాతువు
మూత్రములలో కలిసిపోవుచు,
పేరుచుండు, బహుమూత్ర

వ్యాధి మొదలగునవి మారును. దీనికలగ మంచిగుణము పొందిన
అనేకులు లెంగువ, పివాగ్, సిలాగ్, ఆక్రికా, కలకత్తా, బొం
బాయి, మద్రాస్, ఈ ప్రాంతములనుండి ఒకసామాన పత్రి
కలు విశేషముగా పంపియున్నారు ఇవిలభింపవారు అక్క

కొస్తారెందులకంటే బహుమాన పత్రికల కాపి పంపుదును.
ఇది ఆబద్ధమని రుజువుపరచువారికి వై కమగరచియందు
సహాయము యియ్యబడును. అట్లు నిరాకరించినచో హోర్ట్
ములముగా గొందవచ్చును. పార్శ్వము కొనుగప్పడు "డి.
చ. వ్యా. లాల్" అని యందుకు చూచి నీసికొనవలయును.
అనుపాద పత్రిక గొన్నజితో పంపబడును.

మహిమలు కలసియున్నది.

15 తులూ దబ్బి పెల నూ. 2-0-0

అసాధి 13 దబ్బిలకు 6 అణాలు.

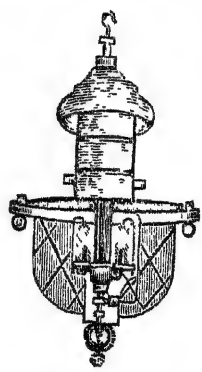
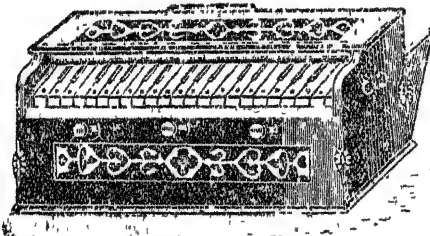
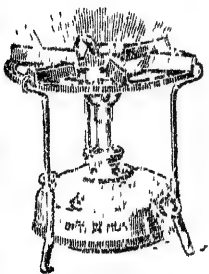
డి. చ. వ్యా. లాల్, డిల్లీ, ముంబై, బొంబాయి,

(26)

సాలామిసిరి మురబ్బ డిల్లీ,

బె. గ. భూమి సిటి

మరువదు

కె. ఎస్. షివ్ జీ గారికి వ్రాస్తే

వంటకు కాచుకొనుటకు తగిన స్టాలు, క్యారెజీ నీపములు, గంటలు, హార్మోనియములు, (గ్రోల్డ్ మెడల్ పొందినది),
మంచములు, (ఇప్పటి మోస్తరు) అన్ని రకముల కిగసనాయలు, పెట్రోలు, గ్యాసు దీపములు,
ప్రసిద్ధి కెక్కిన "వండర్"

గ్యాసు దీపములు, వాటి సామానులు, ప్రకృతమయినవి దొరకును. వర్తకులకు ప్రత్యేకధరలు యివ్వబడును.
క్యాటలాగులు కోరినచో పంపుదును.

(6)

K. S. SHIVJEE.
Broadway, MADRAS.

శుభ ప్రసంగములు

సంతోషకరముగా నుండవలయునేని

జగత్ప్రసిద్ధమైన
టటో మోహిని
నెగలులకు రాజు
బంగారు మెడలు
ఒసంగబడినది.

1/2 అవున్సు	రూ 2-0-0
1 డ్రాం	రూ 0-12-0
1/2 డ్రాం	రూ 0-8-0
కాడ్లు డజన్	0-10-0

స్త్రీల ఆభరణము

స్త్రీల వెండ్రుకలకును సువాసన గలిగి
నిడుపుగాను మృదువుగను, నల్లగనుచేసి
సౌందర్యము నిచ్చుటకు

రోబినియా ఆయిల్

వాడుడు. బంగారు మెడల్
బహుమతి చెందినది.

ఒక సీసా రూ. 1-0-0.

టటో మోహిని డిపో

94, చీనాబజార్,

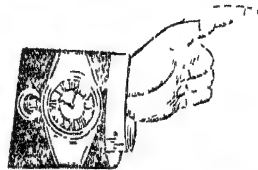
మద్రాస్

విత్త సోప్టు కార్డు (19)

మీకు బహుమతిగా పంపించిన సోప్టు కార్డు.
ఇది ప్రపంచ మంతయు న్యాపించినది.

వైద్య విద్య

అను ఈ బహుమతి గోరినవారికి

క్రయము
టపాల ఖర్చు

ఈ ఇవ్వబడుచున్నది. ఈ పుస్తకమందు యావత్తరము
అయినా గో నైశ్చల్యముల బొందు మార్గములు చూపియున్న
వి. ఇదివఱకు 40000 ప్రతులు ఈ చిత్రముగా ఇవ్వబడి
యున్నవి.

రాజవైద్య నారాయణుని చేతవది,

మదనమజరి ఫార్మసి. 27, చీనాబజార్, మదనాపూ.

పి. కోదండరామ పిళ్ల (4)

(లేట్. పి. యస్. పొన్ను స్వామిశిల్ప గారి పుత్రుడు.)

1854 వ సం॥లో స్థాపించబడినది.

మేలైన గృహోపకరణ నిర్మాతలకు సప్లయదారులు

30. వెస్టు ఎస్ట్ వేడ్, జార్జిటౌన్ మద్రాస్.

ఎంట్రన్సు హాలు, డైనింగ్ హాలు, బ్రెకఫాస్ట్ హాలు,

ఇంక అగ్గిగులకు రావలసిన అన్ని విధముల
టేకు సామానులు, నల్ల మారు తెల్ల మారులతో
అనేక గదిములలో ఇత్తడ వట్టములు పొన్ను
లతోనూ, చక్కని నింపబడి, గట్టిగాను
భద్రమైనవిగాను చేయబడును.

గోరినవారి కేవిధమగు సామానునకయినను సరే, కొరత
పనులకైనను సరే, ఎస్టిమేటు యివ్వబడును. ఒకసారి మా
వస్తుప్రదర్శనహాలు చూచినచో మీకు తృప్తికలుగును.

దూరపు గ్రామాదులవండి వచ్చు ఆగర్లు సామానుల
కిగు రైల్వేచార్జీ కిగాను వాని కిచ్చుతున్నో మాండవ వగు
సామ్య పంపినవిదట, శ్రద్ధగ వి. పి. చేయబడును.

TEL: ADDRESS.

P. Kothandarama Pillai
'BENTWOOD' Son of Late S. Ponnuswamy Pillai.

య్య గారు, 8. పాపట్ల కాంతయ్య గారు, 9. పర్రాట్ల శివరామయ్య గారు, 10. వాడపాటి నాగరామయ్య గారు, 11. పువ్వుల హనుమా నులు గారు, 12. వాతూరి కామయ్య గారు మున్నగువారు.

వేణుగూడమండలం

1. సుకుమార్ గంగాధరశాస్త్రి గారు, 2. కాశీ కృష్ణశాస్త్రిగారు, 3. గరికపల్లి శోభయ్య దేవర గారి కొమ్మిగి మున్నగువారు.

మృదంగనాదనమండలం

1. అశ్వధాటి రామమూర్తి, 2. పువ్వుల రత్నము, 3. వాల్మీకి ఘంటాజు, 4. లింగమ లక్ష్మీజి, 5. వారణాసి ఘంటయ్య గార్లు మున్నగువారు.

హోర్లోనియము వాదనమండలం

రికాంటి పార్థసారథి గారు మున్నగువారు.

హరికళయగారు

1. ఆదిభట్ల వారాయణదాసు గారు, 2. రాయచూరు అనంత శాస్త్రి గారు, 3. పసుపు రి కృష్ణమూర్తిశాస్త్రి గారు, 4. వాడిపేయల సుబ్బయ్యశాస్త్రి గారు మున్నగువారు.

ఘంటవాద్యము కంటేరవాద్యములందు మాత్రము మన దేశము లో నిష్పట్టిన పేరు గాంచినవారు కానివరుల లేదు. ఈ వైరే బే గొనిన గాయకు లందఱు మన యాంధ్రదేశమునకు కీర్తి తెచ్చిన వారను గానిని వృద్ధిపఱచి పోషించువారును అయియున్నారు. వీరి యందఱి ప్రావీణ్యమును గూర్చి ముచ్చటించుట దుష్టము. కాన, కొందఱి విషయమై కొంచెము చెప్పిన తిక్కినవారి ప్రాగల్భ్యము కూడ నట్టిదే యని చెదువరులు గ్రహింతురుగాక!

వీణ సేంకటగిమణదాసు గారితో వీణ వాయింపగలవారు దక్షిణదేశమున నెవరైన నున్నారా లేరా యని చిట్టించినచో, ఆ దేశమునకు చాల వ్యతిరేకముగా నీర్పియ్యవలసివచ్చును. గాత్రపుఁ బొటకు ముఖ్యాంగము గాత్రము. అట్టి గాత్రస్థితి ఆ దేశములోని యిప్పటి ప్రఖ్యాతిగాయకులలో నెంతవందికఁ గలదో యాలోచించుట. మన పల్లపల్లి సుబ్బయ్య గారి గాత్రమును బోలు మృదుమధుర గంభీరగాత్రము వారిలో మృగ్యము. వారణాసి బ్రహ్మయ్య గారి ఫణిలు వాద్యమందుఁ గల మాధుర్యము గమనచాకచక్రము దాక్షిణాత్యులలో చాలవంది కలవడని విషయములు. వేణుగానమున మన దేశమునకు గంగాధరశాస్త్రి గారి మొదటి తీసికొనివచ్చినట్లు తోచుచున్నది. అట్టి విషయములో శాస్త్రి గారు ఆ వీర్యయందు ప్రాధమిక లయ్య దాక్షిణాత్యులలో చాలవంది కలవడని సాధకవైద్యము మున్నగు ప్రతిభలు కనఁబఱచుచున్నారు. కొలది కాలము లో మన దేశమునకుఁ గల యా కొఱుక శాస్త్రి గారు తీర్చియున్నందునకు మనము సంతసింపవలసియున్నది. ఇతఁ మృదంగవిషయములో

మన రామమూర్తి గారు దక్షిణదేశపు మార్గంగితు లెవరిని ముమ్మాటు నకు తీసికొందురా! విశేషించి రామమూర్తి గారి వాద్యంగం నును ము గమించు మార్గర్యము నిఱు చాకచక్రము ఎడముయొక్క అండ్లిగల శ్రుతియొప్పటి దాక్షిణాత్యులలో చాలవఱకు ఆరు నని చెప్పుదగియున్నది. మన పార్థసారథి గారు క్షౌర్యకానమును హోర్లోనియమునిఱు వాయింపు పన్నాణమును గనిపట్టిన ఘనుఁడు గదా! ఇతఁ గరికపల్లి కొటయ్య దేవర గారన్నతో, దక్షిణదేశ గాయకులకు మన మెఱిగియున్నంతవఱకు తెలియనే తెలియని గంత్ర గాత్రసమ్మేళన మను గుహావద్యను నెలకొల్పిన ఘను లని యెవరికి తెలియదు? ఆదిభట్ల వారాయణదాసు గారు సంగీతసాహిత్యకవితా సురీషు లగు హరికళా ప్రకంఠు లని మన దేశములో తెలియనివారమును లేరు కదా. వీరి ప్రాగల్భ్యము దాక్షిణాత్యులలో సేరొందిన భాగవతాదులలో నెంతవందికఁ గలదో చూచునఁడు. వైరే సే గొనినవారు గాక కృతిప్రతిష్ఠితు లగు గాయకవర్తకులు చేబ్రోలు వేంకటరత్నము పాపయ్య గార్లు, కలికొట్ల కామగజు గారు కొప్పెల్లికోట రామగజు గారు నందిగల నెంకన్న గారు సమూరి స్వనిం హము గారు ప్రయాగ తిరుచలయ్య గారు ఉపాధ్యాయుల వటుం బయ్యగారు ఓగిరాల జనార్దనం గారు శ్లోకస్థుల లక్ష్మీనారాయణ గారు నెద్ది సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి గారు మున్నగు లక్ష్యలక్షణవేత్త లనేకులు మన యాంధ్ర దేశము నలంకరించి యుండిరికదా. కీర్తికెప్పు లగు సుకుమార్ దక్షిణామూర్తిశాస్త్రి గారిని బోలు లక్ష్యలక్షణనను గ్రులును ఉదారచిత్తులను విషయవాత్సల్యపరిపూర్ణులును స్వాగత్య గురులును ఆప్రతిగ్రహీతలును దేవద్యజారాధనతత్పరులును నగు గురువులు ఏ దేశమునందైనను గానవిద్యాభ్యాసకులకు దొరకుట దుష్టమే. శాస్త్రిగారి మరణము మన యాంధ్ర దేశమునకు వీణని కొఱుక. ఇది యటుండ, ప్రకృతాంతమునకు వత్తము. పూర్వోదాహృతు లగువారు గాక గాయకు లనేకులు మన యాంధ్రదేశములో నున్నారు. వారి నందితని పేర్కొనుట గుస్తరము గాన నాకు తెలిసి నంతవఱకు జ్ఞాపక మున్నంతవఱకు పేర్కొనినాడె.

వీరి యందఱి ప్రశంస యేల యని యందురు కాబోలు. మన యాంధ్రదేశంబున కాలానుసారముగ ప్రశంసనీయు లగు గాయక వర్తకులు బయలుదేలుచు నె యుండి రనియు వారును దాక్షిణాత్యులతో పాటి గౌరవంబునకు నిదాను లనియు నూచించుటకై పేర్కొంటిని. ఇట్టివారు మన దేశములో విజృంభించుచుండినను గానకళ మన యాంధ్రదేశమున లే దని చెప్పటకు పీలుండునా? దాక్షిణాత్యులు గనలను 'ఉత్తరాది గొడ్డు' అని చెప్పుచుండుట యెవరికి తెలియని విషయము? ఇట్టి యభిప్రాయకాణ మే మైయుండవచ్చునా యని తిర్కింపవలసియున్నది. దాక్షిణాత్యులకు స్వదేశస్వజనగౌరవము మొదలు. మన దేశీయుల కట్టి స్వాభిమానము నున్న వైచెప్పు పర దేశీయు లెట్టివారైనను వారి నగ్గించుటయు వారియెదుట మనవారిని తగ్గించుటయు మన యాంధ్రులకు నేర్వక నేర్చిన విషయము. అది గాక, దాక్షిణాత్యులు పలువురు పీలువని పేరంటముగా మన దేశము

నకు వచ్చుటయు, మనవారు పోకుండుటయు కూడ ప్రబలకారణంబులే. ఇదియుంగాక గానోద్ధారకు లగు త్యాగరాజసద్గురువులు దక్షిణదేశంబున జన్మ మొందుట వారి కీర్తనంబు లా దేశంబున ప్రబలుట మనవారు నేర్చుకొనలే నన్న ఆ దేశమునకు పోయి నేర్చుకొనవలసి వచ్చుట—ఇవియు ముఖ్యకారణములే. ఇది యటుండ దక్షిణదేశంబున గానవిద్యను పోషించు ప్రభువులున్నారు. మన దేశంబున కీర్తిశేషులైన యానందగజపతి మహారాజు గారు తప్ప వేరెవ్వరు లేకపోయిరి. ఇప్పుడు మాత్రము పీఠికాపురము రాజు గారు తక్కిన కళలతో బాటు గాకున్నను కొంతవఱకు గానకళను కూడ పోషింపఁ జూచుచున్నారు. వారైనను పరదేశీయులతో తుల్యముగ మన గాయకులను గౌరవించుచున్నట్లు తోచుచున్నది. కాని, దేశాభిమాన సంశోభితులను డౌవార్యగుణవిస్తారము నగు వీరు కొలది కాలములో నీ యాక్షిపణమును తొలగించుకొని నమ్మవలసియున్నది. ఇంకొకటి: మన గాయకులు కూడ శ్రోతలవలెనే యాత్మగౌరవమును గోల్పోయి తమలో నొకరికి కీర్తిగౌరవములు వచ్చిన నితరులకు గౌరవహీని యగు నను ననూయాభావంబు వహించి గానరసీకుల మని పేరు పెట్టుకొనిన గానవిద్యాపోషకులను సంతోష పెట్టినఁ గాని తమకు నాలుగు డబ్బులు చిక్క వను నభిప్రాయముతో తాము కూడ దాక్షిణాత్యుల ననుసరముగా నగ్గించుట కూడ మన దేశమున కీ యవకీర్తి వచ్చుటకు కారణ మైనది. కావున, వైకారణాదికములచే మన గాయకులకును తద్గౌరవమున మన యాంధ్ర దేశమునకును దుస్సహంబగు నప్రతిష్ఠ సంభవించినది.

ఇప్పు డిట్టి యవయశస్సును పోగొట్టుటకు తగిన ప్రయత్నములు కొందఱు దేశజనులు నేయుచున్నట్లు పొడగట్టుచున్నది. ఆ వెచ్చియనిన, గానసభలు ప్రబలుట మన గాయకులు దక్షిణదేశమునకు పోయి యచ్చట గౌరవముల పొందుట మున్నగునది.

గానసభలు

మన యాంధ్ర దేశమునందు మొదట కాకినాడలో గానసభ బయలుదేరినది. కాకినాడపురవాసులు గానసభను స్థాపించి దాక్షిణాత్యులనే ముఖ్యముగ రావించి వారిని గౌరవించుటతోనే చాల కాలము గడపిరి. పిమ్మట నే కారణముచేతనో మనవారిని గూడ పిలువ నారంభించినారు. వీరిని చూచి యితరపట్టణములవారు కూడ కొందఱు గానసభలను బయలుదేఱిదీసిరి కాని, మొలకలోనే వానికి పురుగు పట్టుచున్నది. ఎవరో కొందఱు దేశాభిమానులు గానసభలు మొదలు పెట్టుటయు వారికి తగిన ప్రోత్సాహము పురజను లొసంగుటందుటచే వారు విరమించుటయు తలపించుచున్నది.

దేశజనులలో దేశాభిమానమును ఆత్మగౌరవమును వృద్ధి పొందుచున్నను, గానసభాధ్యక్షులకు మాత్ర మట్టి యాత్మగౌరవాదికము లేకుంటే గాఁజోలు, మన దేశీయు లెట్టివారైనను వారిని తగు మాడ్చి నాదరింపక పరదేశీయులనే సర్వవిధముల గౌరవించుచున్నారు.

ఆంధ్రగాయకుల పరదేశగమనము

ఈనడచు మున్నందు దక్షిణదేశయాత్ర సల్పిన యాంధ్ర గాయకవలంసులు కీర్తిశేషు లగు వారకాసి రామసుబ్బయ్య గారు. వీరు స్వదేశములో మిగుల కీర్తి వడసి పరదేశమందు గూడ అట్టి యశమును పొందవలెంచి అట్టి యశంబు పొందిన గాని స్వదేశంబున నప్రతిమం బగు ప్రతిష్ఠ సమకూర దని యూహించి దక్షిణదేశ యానంబు సల్పిరి. అచ్చట పట్టుదలతో ననేకస్థలంబులలో సభలు జరిపి యత్కుత్తమపొందితీదక్షు లని పేరొందిరి. పిమ్మట వారిని చూచి యితరులు కూడ ద్రవిడదేశగమనంబు సల్పి వారెత్తిన పేరు నకు భంగము లేకుండ కీర్తి సంపాదించిరి. ఇట్టివారా దేశమునకు పోయి యచ్చట సభలు జరిపిన మీఁదట, ఆంధ్రదేశములో కూడ తత్తుల్య మగు కర్ణాటకగాన మున్న దని ద్రవిడుల నేకులు ఒప్పుకొని యున్నారు. కాని, ఆ పండితులు ద్రవిడదేశమునుండి కాలం బయట పెట్టిన పిమ్మట ద్రవిడులు వారి నామమైన సంస్కరింపకయు గాన సభాదికములకు వారిని పిలువకయు నున్నారు. దీనికి కారణము మన వారి పాండిత్యలోప మెంత మాత్రమును గానరదు. దాక్షిణాత్యులకు గల దురభిమానమే యని చెప్పవలెను. మనవారచ్చట గానసభలు జరిపినప్పు డైనను ద్రవిడుల సమ్యక్తికి వ్యతిరేకముగానే జరిపియుండిరి. కాని, ద్రవిడులు మనస్సంతోష పూర్వకముగా మనవారి కవకాశము లిచ్చియుండలేదు. ద్రవిడులు మనవారి పాండిత్య ప్రభావము నొప్పుకొన్నను తప్పని సరిగా జరిగినది కాని నేటికా కాదు.

ఇట్టి విషయములో దాక్షిణాత్యులను మనము రావించి గౌరవించుట యెంతవఱకు భావ్యమో మీరే యోచింపుఁడు. దాక్షిణాత్యులకు తమ దేశంబున నమిమితంబగు నాదరణ గలదు. వారు లక్షల కొలది నేల కొలది ధనము గడించియున్నారు. మన గాయకులకు స్వదేశమున నాదరణ లేదు. దక్షిణదేశీయు లాహ్వానించుట యాకాశ పుష్పము. ఇంక మన యాంధ్ర దేశగాయకులు తగిన రీతిని గీవించుట యెటులో గోచరింపకున్నది. దక్షిణదేశమునుండి వచ్చిన గాయకులలో నెవరైన శ్రుతిలయవిహీనంబుగను గర్తివిరోధంబుగను పాడినను 'ఆ' యనక 'ఊ' యనక ఘంటల కొలది వినుచు 'సంగీత మన దాక్షిణాత్యుల సొమ్మే' యని చెప్పు మన శ్రోతల నే మనవలెనో తెలియకున్నది. ఆ విధముగ మన గాయకు లెవరైన పాడినచో "వీడును నొక గాయకుడే నని బయలుదేలినాడు." అని నిందించుచు పావు గంట కాలములో సభనుండి లేచిపోవుదురు కదా! ఇంక మన గాయకులలో నెవరైన బాగుగ గానము సల్పి అసాధారణప్రశ్న కనఁబఱచినను శ్రోతలను సమ్యాహవలించినను ఆ డబ్బులు గ్రహింపక "కొంచెము బాగుగనే పాడివాడండి, ఏమో ననుకొన్నాను." అని చెప్పుదురు కదా! ఇందునకు కారణ మేమని వచింతురు? మన యాంధ్రులకు పరదేశీయులయెడఁ గల భ్రమహేమాదులే యని చెప్పనగును. ఈ దుర్విదగ్ధత యెప్పుడు దేశము విడిచిపోవునో చెప్పఁజాలము. ఈ యజ్ఞానమును గుర్తించి దాక్షిణాత్యులు మన దేశమునకు రావలె

నన్ను సంబోధింతులు సేయుచు నూలుల కొలది డబ్బు లాగుచున్నా రని గానసభాధ్యక్షులకు తెలియని విషయము కాదు. ఇట్లు వ్రాయుచున్నా నని మీ రన్యథా తలపోయకుండు. దక్షిణదేశీయులు సిద్ధి కొలికిన మనము చెప్పకొంటున్న పని లేదు. మన గాయకులను పిలిపించి దాక్షిణ్యాత్ములు గౌరవింపవలెనను మన యాంధ్రులు సౌభ్రాతృత్విము చూపుచు దాక్షిణ్యాత్ములను రావించి వారిని గౌరవింపవలసిన దనియే నా యభిప్రాయము. కాని, స్వశాఖాలవలము నాశన మగునట్లు పరదేశీయుల గౌరవింప నెంచుట తగని పని యని దేశాభిమానుల కెవరికిని తోచకపోదు. ఈ విధముగ స్వదేశీయులు ముంగు కూడ వర్తించినచో మన దేశంబున గాన మంతరించు ననుటకు సందియము లేదు. అట్టి స్వదేశహీని ప్రాపింపకుండ తగిన ప్రయత్నములు సల్పుదురుగాక యని వేడుచున్నాను. నేను వైని చెప్పిన విషయములలో దొనగు లున్న వని నూరిజను లెవరైన విమర్శించుచో నే నందునకు సమాధాన మిచ్చుటకు సిద్ధముగ నున్నవాణ్ణి. అది గాక, ప్రకృతము దక్షిణదేశమున గల గాయక నామకలకులను మన గాయకులకును గల గానవైద్యములను పరీక్షించుట కెవరికైన నుత్సాహము గలిగి అందునకు తగిన ప్రయత్నములు సల్పుచో మిగుల మాన్యముగ నుండును. అప్పుడు నేను చెప్పిన యంశముల యాధార్థ్యమును జనులకు విశదీకరింప మన గాయకులును పాటుపడుదురు.

విద్యాభివృద్ధియు నగు. ఇంత కఠినముగ వ్రాయుకున్న మన యాంధ్రుల కెంత కాలమునకును ఆత్మగౌరవము కలుగక స్వదేశాభ్యుదయ విపూతము కలుగుచునే యుండును. వైని నూచించిన ప్రకారము మన దేశములో నివృట్టిన దాక్షిణ్యాత్ములను ధిక్కరించు గాయకులు గూడ పెక్కుండుండియున్నను అంతటితో మనము సంతోషించి మిన్నకుండుట మాన్యము గాదు. త్యాగరాజాదిపూర్వాచార్యరచనా నిష్ఠితం బగు గానవిద్యను సమగ్రంబుగ పరిశోధించి కూలంకష శేషముపి విశేషులై యాంధ్ర దేశమున కసమానకీర్తి కలుగజేయు గాయకబృందంబులు వెడలునట్లు దేశాభిమాను లగు శ్రీమంతు లందఱును తగిన ప్రయత్నములు సల్పుదురుగాక! ఎవరింట నే శుభ కార్య మైనను అది గానసభ లేకుండ జరుగకుండునుగాక! అట్టి గాన సభ నూటికి తొంబదితొమ్మిది వంతులు. మన యాంధ్రునిదే యగునుగాక! త్యాగరాజు మన యాంధ్రుఁ డనియు వారి కీర్తనంబులు తెలుఁగున నున్న వనియు ద్రవిడగాయకశిఖామణు లగు పట్టణము సుబ్రహ్మణ్యయ్యయ్య గారు కూడ తెలుఁగునందే కీర్తనలు రచించి రనియు అట్టి కీర్తనలు అఱవవారి నోట వినుటకంటె మన యాంధ్రుల నోట వినుట భావ్యముగ నుండు ననియు మన శ్రోత లెంతురుగాక!

వ సంత గీతము

చామర్తి రాజశేఖరరావు గారు

తరుణరసాలసాలసముదాయము చెంగట సుప్రకాంతసుం
దర మగు నీడ పాంత, లలితం బగు కోయిల భావగర్భిత
స్వరమున గీతరాగములు పాడెడుఁ గర్ణరసాయనంబుగా —
అరుగవ్రేసో! కుటుంబకలహంబులైతై తటిఁ గోలునోదునో! 1
మ. చలిగాడ్చులో చెలరేగునో? కుసుమితాశావల్లికామాలికా
వళి వైతన్య మడంచునో? హిమము ధారాపాతమై భానుమం
డలరమ్యద్యుతిఁ గప్పనో? శిశిర కాలం బంచు నూహింతునో?
కలయం జూడు దిగంతదంతురితభాగ్యాసంతికాశోభలన్. 2
సీ. వనివాడినవి తొల్లి పారిజాతంబులు
పరిమళామౌఁదబంధురము లయ్యు
ఇలమీఁద రాలిపోయినవి ము న్నొకకేళ
నవనవోల్ల సితమందారకములు
గడినోయినవి మల్లికాభాతములు కొన్ని
కోమలాకృతులను గోలుపోయి
కృశించియున్నవి కేతకీదళములు
ననిన వాసంతి కాసమయములను

అకట! యాకాలతాంగి జీవకళఁ దొలగి
యొదిగియున్నది... నవసంతోదయమునఁ
బరిమళలతాంతముల నిరంతరమనోహ
రాకృతి వహించి రుచి నొప్పి యలరె నదిగో! 3
తే. పికము సంగీతరమము విడువరాదు
సుమము పస దూలి రుచి మాలి సోలరాదు
వల్లికలు మేని జీవంబుఁ బాయరాదు
మధురమధుమాసముల శోభ మడియరాదు
ప్రకృతికుసుమంబు వనివాడి పడకమున్న
విమలమల్లికామంజరీసముదయముల
ఫలపరంపరల మాధవీప్రసవములను
అతినిసర్గమనోహరం వైన యట్టి
జనని భరతావనీదేవి సదవలపద
కమలముల నుంచి మానసికప్రభాజ
జరపఁగడవయ్యు —
విధు లెల్ల భరతపుత్ర!

నవలారచనావిధానములు

కూడినది సెంటలనుబ్బురూపు గారు, పి. ఏ.

క్రింద పారస్పరమున నవల కొలది కాలము క్రిందట మాత్రమే బయలుదేరినది. కాని, ఈ కాలమున వెలువడగల గ్రంథములు మాచితిమా నవలయే ప్రాముఖ్యమును వహించుచున్నది. పండితులను సామరుడును గూడ చదువునది యిష్టము నవలయే. కాక ఇము: జీవయాత్ర సుసాధ్యముగ నుండలేదు; మానవుని ప్రయత్నములు చాలవఱకు జీవయాత్రను సాధ్యమైనంతి సాధ్యముగా చేయుట కుపయోగపడబడుచున్నవి. ప్రబంధములు పురాణములు మొదలగునవి చదువుట కవకాశ మంతగా లేదు. భీశక్తిని భావనాశక్తిని కోవ గ్రంథము లిప్పుడు చదువరుల మన్నన నంగీకారపడయుట లేదు. ఇట్లుంటే, నవల భీశక్తిని భావనాశక్తిని గోర దని యభిప్రాయము కాదు. ప్రబంధపురాణములవలె గాక, నవల సులభముగా చదువబడగలను. సంగతుల నన్నిటిని పూర్తిగా గ్రంథకారణము సేకరించును. మరియు, ఈ కాలమున మతసాంఘికవిషయములయందు సంస్కరణములను కలిగించుటకు నవల లుపయోగపడును. సంస్కరణములను గూర్చి యుపన్యాసము లెన్ని యిచ్చినను ఫలిత మంతగా మనము పడయఁజాలకయియుండును. ఉపన్యాసములు కొంతవఱకు ప్రజల యంగీకారమును పడయఁగలిగినను, సామాన్యముగా నవి ప్రతిపక్షులకు పురికొల్పిండును. ఇట్టి విషయములు నవలయందు వ్యక్తీకరింపఁబడినయెడల కథాచరుత్కారమున కైనను జనుట వానిని చదువుటయు తరువాత వానిని గూర్చి యాలోచించుటయు జరుగఁగలదు. ఈ కారణము లన్నిటిచేతను నవల మిక్కిలి వాడుకలోనికి వచ్చినట్లు గన్పట్టుచున్నది. వినను, నున యాంధ్రభాష యందలి స్వతంత్రనవలలను చూచితిమేని ఎక్కడనో నాలు గైదు గ్రంథములు తప్పు మిగిలినవి నవల లనుటకు వీలు లేదు. గ్రంథకారులు నవలారచనావిధానములను పూర్తిగా పరిగణించుట లేదు. ఈ విధానములను వా రెఱుఁగుదురా యను శంక గూడ పొడముచున్నది. మాతృభాషయందీ కాలమున ఆంధ్రులు చూపెడి యాదరణమున లాభము పడయఁగోరి రెండు ముక్కలు వ్రాయఁగల ప్రతివాడును నవలారచనకు దిగుచున్నాడు. ఇంత యేల, ప్రస్తుతము వెలువడుచున్న కొన్ని నవలలకంటె పుక్కిటి కథలే కడు రచ్యముగా నున్నవని చెప్పినను చెప్పవచ్చును. 'కావీరజలీలు' మొదలగు కథలు కొన్ని యీ కాలపు నవలలకంటె చునోదంశకములుగా నున్న వనుటకు సందియము లేదు. చదువరు లైనను రచనావిధానములను పూర్తిగా గమనించినయెడల వారికి నవలల గుణగుణములు తెలియవగును. కావున, ఈ వ్యాసమున నవల యను నెట్టిదెఱా నవలారచనావిధానము లెన్నియో కొంతవఱకు చూపఁబడును.

నవలల గుణపరిశీలనము చేయుచో గుఱము గమనింపవలసిన సంగతులు రెండు: (1) ఇతివృత్తము, (2) పాత్ర. ఇతివృత్తమునకు కథావిధానమే గాక యా కథను నిర్ణయించు పాత్రలము గూడ గ్రహింపఁబడవలయును. మానవజీవితమునందేయు అనుభవమునందేయు ఇతివృత్తమును గ్రహింపవలసియున్నను అట్టి శీఘ్ర మంతయు అనుభవ మంతయును గూడ నొకే పేర్ల మైన ప్రాముఖ్యమును పడయుచున్నదని యెంచరాదు. అందు కొన్ని యంతములు మాత్రమే కథాప్రశంస కన్పములుగా నుండును. సర్వాచములను పురికొల్పినట్టియు గొప్ప యాద్యములను చూపునట్టియు విషయములు మాత్రమే ఇతివృత్తమును చేర్చబడవలయును. విచారము సాగనభూతి నెఱవలగు కొన్ని భావములు తమంతట తాము ముఖ్యములు కావలవు. వాని ఫలితముగా బట్టి వాని ముఖ్యతను స్థిరపఱుపవల మిగులు. నైసర్గిక సుల నిజము ఈ క్రింది యుగాహరణములచే చూడవగును.

ఇతివృత్తము పాత్రలముచే నిర్ణయింపఁబడవలయును.

కథ నవలయందావశ్యక మైనను పురికొల్పి యంతములు గూడ ముఖ్యమైనవి కలవు. కథ మనుష్యును రంగింపఁ జేవలయును. కొన్ని అన్నింటి మగు సంగతులు కథను మనోరంజనముగా ముగిసినట్లు చేయునని యెంచరాదు. కథాంతములు కథియందలి పొంగిలకు నెఱుఁగవలెను. అట్టి పాత్రలమును ఇనుగుణముగా నుండవలయును. కథానాయకుడు భూమిదాగా చేయబడుచుండును. నిజము, అమమకౌశ్యమును చూపినట్లు కథయందు చెప్పట మంచిది కాదు. దీని నలన తేలెడి విషయ మే నున, కథయందలి సంగతి నొక దానిని తిసికొనిన, ఈ పాత్ర యీ విధముగా నడచియుండునా ఈ పనిని తేసియుండునా యను ప్రశ్నములకు తృప్తికర మగు సమాధానము రావలయును.

ఇతివృత్తమునందు కొన్ని యంతములు మాత్రమే చేర్చబడవలయును.

మాదిగపల్లెలు సానివీధులు మొదలగు కొన్ని విషయములు సామాన్యముగా నిలివృత్తమునందు చేర్పరాదు. దీనివలన ఆ జాతుల వారు మానవులు గానని గాని వారు మన సామర్థ్యాతి కన్పలు గానని గాని చెప్పట లేదు. దాద్ర్యము శూన్య కన్పము మొదలగునవి మాదిగపల్లెయందుండును. నిజమే, వాని విషయము మనము దిగు వివరము గానిది వానిని తగ్గించుటకు తగిన యేర్పాటుల నితరులకు చూపి వారి సాహాయ్యమును పడయఁగోరలేమని, అట్టి వర్ణన మావశ్యక మనియే యెంచవలయును. ఇట్టి యుద్దేశముతో గాక, ఇతివృత్తమును ప్రకృతి ననుసరించుట చేయుచుంటి ననుకొని గ్రంథకారుఁ

డా సంగతులను చేర్చినందుచే
యే గాక గురువుల ముఖ
గించివాడే గానను.

ప్రతి సంగతివలన ను
ప్రకృతి నునునరించుటలో
లను గ్రంథకారులను పుని
డందలి గుంజముల పుట్టిని
ముఖక కాలవలు గలగుట పూర్వముదలగువానిని నిడిచెదము. ఇవి
యూనశ్వక మైనవి యైనను వాదేశముండదు. కొప్పుకొప్పు భవనములు
గానబడుటలు గుర్తములు వెలుగునందువానిని మాత్రమే చూతుము.
కాని, ముఖిక కాలవలను పునసాహసమువారు సరిగా బాగుచేయ
నపుడు వానిని పరిశీలించుటయు పండ్లనున్నవిని గూర్చి ముచ్చటించు
టయు నావశ్యకత కనుగును. సుతీయతే ప్రకృతి ననుసరించుటలో వా
స్తవ నుండి గూతశ్వకము గాదు. వస్త్రస్థర మని నర్మకము కలిగిన
బాలును. ఈ భేదమును గమనించుట కొంచెము కష్టముగా నుండును
గనుక ఒక యువాచారణ మిచ్చుచున్నాము. సారస్వతమునందు
చేర్చబడు సంగతులు మన భావనాశక్తివలన నిర్మింపబడుచుండును.
నవలయందలి కథాంశము లెల్ల నింతకు ముందు జరిగినవి కావు. ఒకటి
రండు జరిగియుండన జరిగియుండనవిచ్చు. అట్లు జరిగియుండకపో
వచ్చును. కాని, ఆ కథాంశములచే న్యక్తికరంబులు భగవంతులు నూ
నత్రము నూతనములు కాజాలవు; కాంగూడదు. అవి నూతనము లయి
యెడల నిశివృత్తిను ప్రకృతి ననుసరించుచుండలే దనవలసియుండును.
విజయనగర సామ్రాజ్యమును గూర్చి మనకి నవలలు గవించుపబడినవి.
ఇంకను విచింపబడవచ్చును. పరిశ్రాంతములు మాత్రమీ గ్రంథముల
కన్నిటికిని సమానములే యుండును. అయినను, పీరియడ్లు కొన్ని
యంత్రప్రప్తములు గాంచును. కొన్ని తుక్కు నవలలుగా ప్రోసివీయ
బడుచున్నవి. కాగితము; మానవబీపిలమునందు ముఖ్యముగా నెంగ
బడు విధానములు నిజములు ఏ గ్రంథమునందు పిఠులముగాను పుష్ట
ముగాను వర్ణింపబడుచున్నవి అవి యంత్రప్రప్తము లనియు ఇతర
ములు కొఱగాని వనియు నెంచబడుదురు కి గా.

నవలయుక్త ప్రాముఖ్యము భావముల వర్ణనమునందు చూడ
వలయును. సారస్వతమునందలి యితరభాగములవలె గాక, నవల
ప్రజాప్రభుత్వపక్షము నవలంబించుచుండును. అనగా పురాణములు
ప్రబంధములు మొదలగు ననేక గ్రంథములయందు నాయకుడు
రాజుగా నుండును. వీరియందు జనసామన్య మంతగా పరిగణింపబడ
కుండును. కాని, ఈ ప్రపంచమునందు జనసామన్యమున కొంత యైన
నర్హత కలదా లేదా? ఇట్టి యర్హతను గమనించునది నవల యొక్క
టియే. నవలయందు కథానాయకుడు గాజే కావలయు నను నియ
మము లేదు. కొప్పు కట్టుంబమున బయలుదేరినవాడైనను గా
నక్కొండలేదు. ఇట్లు క్షీణింపు మహాశయిని టాము జోన్సునందు కథా
నాయకుడు జారిపోవుచుండు. అయినను, ఈ గ్రంథ మాంగ్లవాజ్యము
మన నత్యుచితముగా మన గ్రంథముగా నెంచబడుచున్నది. ఇంత

యేల? ప్రపంచమున ప్రజాపాలనాభిప్రాయము లభివృద్ధిలోనికి
వచ్చిన తరువాతనే నవలలు వెలువడ వెందలుపెట్టినవి. పదు నెనిమిదవ
శతాబ్ది యారంభమున నిట్టి యభిప్రాయములు వెలువడుటకు వెందలు
పెట్టెను. ఆ శతాబ్దియందే ఫ్రెంచి విప్లవాదులు అమెరిక న్వా రా
భండియెడన్య(The French Revolution and The Ameri-
can War of Independence) రెండును జరిగినవి. ఆ శతాబ్ది
యందే నిజ యగు నవల వెలువడినది. ఇందుచే స్పష్టమగుచున్న యంశ
మొకటి; నవల జనసామన్యముయొక్క ప్రాముఖ్యమును గ్రహించు
నని యగుటచేతను, జనసామన్యముయొక్క ప్రాముఖ్య మనగా
ప్రతిమనుజుని భావములు ఇతరజనుల కర్థ మగునట్టివి యగుట
చేతను, నవలయందలి భావములను సరియగు విధముగా వర్ణింపవల
యును. ఇట్టి వర్ణనము లేనియెడల నది నవల కా నేరదు.

భావములను వర్ణించుటలో మిక్కిలి సాగరూకతతో నుండవల
యును. ఏ మన, భావము భావానుకారితముగా మాటును. ఈ భావా
నుకారిత మన నేదియో తెలిసికొనుటకు మన యాడువారు తలుచు
గా నుపయోగించెడు మాటలను చూపెడు. భావము నిజము కా దని
వా రెంచినయెడల వానిని వారు 'బొల్లియేదువు' 'కూనీదీర్లులు
ఁబడుదు. ఈ సంగతులు వారికి బాగుగా తెలియును. భావమునకును
భావానుకారితమునకును (Sentiment and Sentimentalism)
గల భేదమును చూపుటకొక చిన్న యుదాహరణము నిచ్చుచున్నాము.
భార్య భర్తను నిజముగ ప్రేమించుచుండవచ్చును. అతనియం దామె
నిక్షివిశ్వాసములు కలిగియుండవచ్చును. కాని, నిజముగా నట్టి ప్రేమ
యే యామె కుండునయెడల తా నొక విధముగా సంచరించును. అట్లు
గాక, 'హా నాధా, ప్రాణేశ్వర, జీవితేశ్వర' యని 'పదేపదే' యను
టవలన నట్టి ప్రేమ లేదనియే యెంచవలసియుండును. ఇట్లే మన
వారలు పురాణవైరాగ్యము శృణానవైరాగ్య మని నడిపెడి సంద
ర్భములయందు వారి యభిప్రాయము భావానుకారితమును చూపుట
యే యని యెంచవలయును. నవలయందు సామన్యముగా నాయ
కుడుగాను నాయకగాను యవజనులను చేయుచుందురు. ఇట్లు
చేయుటచే గ్రంథకారుడు లోకానుభవమునలన మాత్రమే లేలేడు
కొన్ని యంశములను వారిచే చూపరాదు, చెప్పింపరాదు. ఈ
కారణముననే అంగ్లభాషయందు కొందఱు నవలకర్తలు తమ
నాయికానాయకులుగ కొంత లోకానుభవము కలవారిని మాత్రమే
యెన్నుకొనుచున్నారు. లేక బాల్యావస్థయందే వారి నుంచిన
యెడల, నవలయందు ప్రధానపాత్రలు నేఱుగా నుండును. నాయికా
నాయకు లీ ప్రధానపాత్రలను వూడేడియుటకు మాత్రమే యుప
యోగించబడుచుందురు. ఇట్లు, స్కాట్టు గారి నవలయందు నాయి
కానాయకులు నిజముగా మఱికొందఱు ప్రధానపాత్రలయంత
ముఖ్యులు గారు.

నవలయందు పాత్రపోషణ మత్యావశ్యకముగా నుండవల
యును. పాత్రల శీలమును వర్ణించుట పాత్రపోషణము కాదు. మన
మొక మనుజుని శీలమును పరిశీలనము చేయనెంచితిమేనీ, ఆ మనుజుని

నెజిగినవారితో చాల కాలము ముచ్చటించి కొన్ని యంశములను గ్రహింపవచ్చును. ఆ మనుజుని గూర్చి వ్రాసిన వ్రాతలను చదువ వచ్చును. అయినను, నువము నిజముగా మనుజుని శీలమును పూర్తిగా గ్రహింపకయుండవచ్చును. మాటు బేరపు వర్ణనయెంత యైనను సాంగ త్యమువలన కలుగునట్టి యభిప్రాయము నీయజాలదు. ఆ మనుజుని తో నటగంట పరిచయము మనము కలుగజేసికొనిన గాని ఆతని వర్తనము నొక వారము పరిశీలించినగాని యంతకంటె సరియగు నభిప్రాయమును పొందజాలము. కావున, పాత్ర ప్రోవణము చేయుటకు గ్రంథకారుడు తన పాత్రలను మాటలాడించుచుండవలెను. వారి ప్రవర్తనను చూపుచుండవలెను. నాటక నటును నవలకును భేదము నవలయందు కథ చెప్పబడుటయు నాటకమునందలి చూపబడుటయు నై యుండినను, ఈ విషయమున నవల నాటకము నెంత యనుసరించునో యంత ప్రాశస్త్యమును గాంచును. కథాభాగమును చెప్పటవలన పాత్ర ప్రోవణమునకు వీలుండదు.

కథయందలి యంశము లొకదానితో నింకొకటి యతిసన్నిహిత మైన సంబంధమును పొందియుండవలయును. కథ యంత్రమువలె నుండవలెను. యంత్రమునందలి భాగములలో చిన్నదాని నైనను తొలగించినయెడల యంత్ర మంతయు వ్యర్థమై నడువనియట్లే, కథాంశములలో నొకదానినైనను తొలగించినయెడల కథ యంతయు నాగిపోవునదిగా నుండవలయును. కనుక, కథయందలి దురుగులు లుండరాదు. బట్టయందలి ప్రోగు లొకదానితో నింకొకటి యెట్లు చేరి యుండునో, అట్లే కథాంశములు నుండవలయును. అతుకులు గల బట్ట యొక్కటి యని యెట్లు చెప్పటకు వీలు లేదో అట్లే కథాంశములు బాగుగా నతుకుకొనియుండనియెడల కథయందలి కల్పము లేదని చెప్పవలసివచ్చును.

వర్ణనము రెండు విధములు : పాత్రవర్ణనము, స్థలాదివర్ణనము. పాత్రవర్ణనము మంచిది గా దని చెప్పియుంటిమి. కాని, స్థలాదివర్ణనము నవలయందతిముఖ్యము. 'ఆది' యనుటచే ఆచారములను దేశ కాలస్థితులను గ్రహించునది. ప్రకృతివర్ణనములు నవల కొక యందము నీయగలిగినను, కథాసందర్భమును బట్టి యుండవలయునే కాని గ్రంథకారుని వర్ణనాశక్తిని చూపుటకై మాత్ర ముండరాదు. నాటక ప్రదర్శనమునకు తెర లెంత యావశ్యకమో, స్థలాది వర్ణనము నవల కంత యావశ్యక మని యెంచవలయును.

నవలయందు ముఖ్యవిశేషము లయిదు కలవు. సాంఘికనవల, కల్పితచిత్రకథ (The Romantic Novel), చరిత్రాత్మక మైన నవల, ప్రయోజకనవల (The Novel of Purpose), సమస్య నవల (The Novel of Problem).

ఈ యైదు విశేషములను ముచ్చటించుట యావశ్యకమైనను, వ్యాసము విపులముగా గూర్చి గా దని పత్రికాధిపతుల యజ్ఞ యగుటచే చరిత్రాత్మకనవల నుండి ముత్రిము కొంత చెప్పుచున్నాము. మనవారలు చాలవలయు గుర్తాత్మకనవలను వ్రాయుట బహుములభ మని సొంచుచున్నాది చాని, ఇది దురభిప్రాయము. నవల రీతు లన్నిటిలో చరిత్రాత్మకమే మేనది. ఆంగ్ల భాషయందలి నవలలు కొన్ని కనవల నవలలు వెలువడియుండినను, నిజ మగు చరిత్రాత్మకనవల లే లక్షల కంటె నెక్కువ లేవు. కాని, మన యాంగ్ల భాషయందు ఇచ్చటికిని వందల నవలలు మాత్రమే వెలువడియుండినను, సుహృద్ ప్రియమిది చరిత్రాత్మకనవలలు కలవు. మన మెంత పుణ్యము చేసికొనిన గ్రంథకర్తల తరము గాని పని మన యాంగ్ల గ్రంథకర్తలలో చేసిరి, చేయుచున్నార!

చరిత్రయందలి యంశములను నవలయందు చేర్చినంత మాత్రమున నవల చరిత్రాత్మకనవల యగు నని మన గ్రంథకారులు తలచుచున్నట్లు తోచెడిది. ఆర్యులారా, గ్రంథకర్తలారా, నన్ను మన్నింపుడు. ఇది దురభిప్రాయము. నిజ మగు చరిత్రాత్మకనవలయందు చరిత్రాంశము లతిస్వల్పములుగా నుండును. అట్టి యంశము లేనియెడలనే చరిత్రాత్మకనవల యగును. పరాసు గ్రంథకారుడైన అల్ఫ్రెడ్ గాండ్డు డుమా గారి చరిత్రాత్మకనవలయందు చరిత్ర మే లేదు. స్కాట్టు గారి (Fortunes of Nigel) అను చరిత్రాత్మకనవలయందును చరిత్రాంశము లే దనియే చెప్పవచ్చును. అట్లయిన నిది చరిత్రాత్మకనవల నెట్లుగ నని మి రడుగవచ్చును. చరిత్రాంశములే కాని, అప్పటి యాచారవ్యవహారములను తెలిసికొనుటకు చరిత్ర లంతగా నుపయోగింపవు. అనుగుణము లగు దేశకాలపాత్రవర్ణనములే యుపయోగించును. ఈ సంగతులను ప్రోగుచేసి నవలయందలి మిచ్చిన అది చరిత్రాత్మకనవల యగుచున్నది. అందుచే ఆ కాలమును మనము నూత్నదృష్టితో చూడగలుగుదుము. ఇం లేల, చరిత్రాత్మకనవల యనునది గూర్తి విరుద్ధ మైన మాట. చరిత్ర నిజమును కోరును. నవల కల్పితము. ఈ రెండింటికన్ని సంబంధ మెట్టిది? ఇట్టి సంబంధమును కలుగజేయుట కష్ట మని గ్రహించినవార గుటచేతనే ఆంగ్ల గ్రంథకర్తలు నవలలను వ్రాయుచుండినను చాల కాలము చరిత్రాత్మకనవలలను వ్రాయబూనుకొనలేదు. ఆంగ్ల భాషయందు మొట్టమొదట నవల వెలువడిన రీతి సంవత్సరములవఱకును చరిత్రాత్మకనవలయే లేదు. మన యాంగ్ల భాషయందు చరిత్రాత్మకనవలను వ్రాయుట యంతకంటెను కష్టము. కాగణము : మన దేశస్థితులను ఆచారములను నూత్నముగా వర్ణించు గ్రంథము లతిస్వల్పములు. లే వనినను తప్పు గాదు.

ద్రవిడ భాషలు

కత్తా వేంకటరావు గారు, ఎమ్. ఏ., ఎల్. టి.

ద్రవిడులు ఆర్యులకు పూర్వము హిందూస్థానమును దుండెడి వారు. వీరు ఈ దేశమునకనాదివాసులలో లేక యార్యుల వలెనే యితరదేశములనుండి వచ్చిరి నీర్ధారణ చేయుట కారములు సరిగా లేవు. భాషాసంబంధములను బట్టి చూడగా ద్రావిడలు ఉత్తరహిందూస్థానమును కొంత కాలము, అనగా ఆర్యులు రాక పూర్వము, నివసించి తరువాత వీ కారణములచేతనో దక్షిణమునకు వచ్చినట్లు కనబడుచున్నది. ప్రస్తుతము ద్రావిడులు ముఖ్యముగా దక్షిణహిందూస్థానమునందు నివసించియున్నారు. వీరు వాడుక చేయు భాషలే ద్రవిడభాషలు. ఉత్తరమున కొంత దేశములో ఒరియా, పశ్చిమమున కొన్ని దేశములలో గుజరాతీ మహారాష్ట్ర భాషలు తప్ప, మిగిలిన దక్షిణహిందూస్థానమున దంతటను వింధ్యము మొదలు కన్యాశుమారిపర్వతం గల దేశములలో ఒకే భాషా భేదములు వాడుకలో నున్నవి. ఈ భాషల కన్నిటికిని మాతృక యొక్కదే. ఈ భాషాభేదములయొక్క కొనకొనలు బంగాళమునందున్న రాజనహలు కనుమలలోను బెంగాచిస్థానములోను కూడ కన్పట్టుచున్నను దక్షిణహిందూస్థానమే వీనికి ముఖ్యమైన యునికి పట్టు. ఉత్తరసింహళమునందు కూడ ఈ భాషయే వాడుకలో నున్నది.

ఈ భాషల సమూహమును ద్రవిడభాష అని వ్యవహరించుచుండురు. చిరకాలము క్రిందట దీనినే కుమారిభట్టు 'ఆంధ్రద్రవిడ భాష' అని వాడెను. ఇందు సమూహములో నున్న రెండుభాషలకు మాత్రమే ప్రాముఖ్యమియ్యబడినది. పాశ్చాత్యులు దీనినే 'తమిళియను' భాష అని వాడిరి. కాని, ఇది భాషాసమూహములో ఒక్క భాష పేరగుటచే దీనిని ఆ భాషకు నామముగా నియమించి సమూహమునకు అనుకూలమైన యింకొక పేరును వాడుకలోనికి తెచ్చిరి. సంస్కృతవైయాకరణులు ఈ భాషలను ద్రవిడభాష అనియే వ్యవహరించిరి. దీనిని సంకేతనామముగా గ్రహించినను నష్టము లేదు. 'తామిళ్' 'దమిళ్' 'ద్రమిళ్' మొదలైన రూపములనుండి యుత్పన్నమై ఆర్యులచేత 'ద్రవిడ' పని వాడుక చేయబడినట్లు కనబడుచున్నది. ఇట్టి యుత్పత్తికి రెండు భాషలందును తగిన సాంప్రదాయము కలదు. సాగ్ధకముగాఁ గాని సాంకేతికముగాఁ గాని యిదియే యీ భాషాసమూహమున కనుకూలనామ పని కాస్త్రజ్ఞులచే స్థిరపఱచబడినది.

ద్రవిడభాషాసమూహమునకు చేరిన ముఖ్యమైన భాషలు పండ్రెండు. ఇవి యన్నియు ఒక్క మాతృభాషనుండియే దేశకాల

భేదముల ననుసరించి మాతృమాతృ వివిధభాషలుగా పరిణమించి ఆయా దేశభాగములందు వాడుకలో నున్నవి. ఈ పండ్రెండు భాషలలో ఆఱు నాగరిక భాషలు ఆఱు అనాగరిక భాషలు గలవు.

నాగరిక భాషలు

- (1) తామిళ్ (2) మళయాళము (3) తెలుగు (4) కన్నడము (5) తుళు (6) కొడగు.

అనాగరిక భాషలు

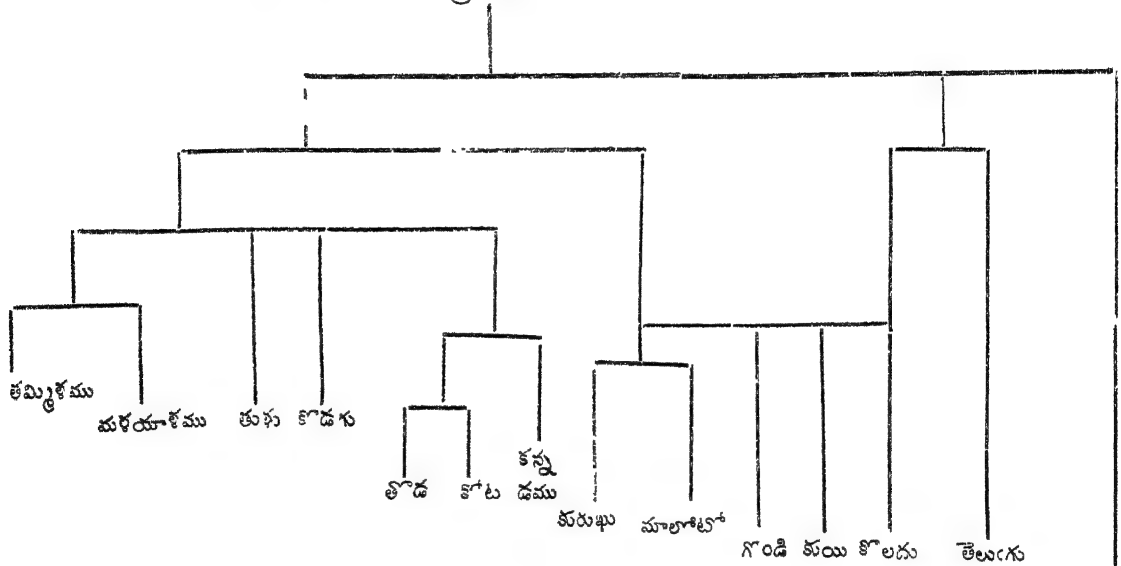
- (1) తుడ (2) కోట (3) గాండు (4) ఖాండు (5) ఓరావ్ (6) రాజమహల్.

అనాగరిక భాషలకు సాహిత్యసంపద లేదు. అవి ఆయా స్థానములలో వాడుక చేయబడుచున్నవి. తుళు కొడగు కూడ నిట్టిచే. మిగిలిన నాలుగును, అనగా తామిళ్ మళయాళము కన్నడము తెలుగు ద్రవిడభాషలలో ముఖ్యమైనవి. వీనికి గ్రంథసంపత్తి మెండు. విపులముగా వెంచబడి వాడుక చేయబడుచున్నవి. ఈ భాషలను వాడుకచేయు జనసంఖ్యను బట్టియు దేశవిస్తీర్ణతను బట్టియు ఇవియే ముఖ్యమైనవి. ఇందులో అనిద్రవిడభాషా లక్షణములను సరిగా నిలిపియుంచినది తామిళభాష. అయినను, తమిళులేమే అనిద్రవిడ భాష దానినుండియే మిగిలిన భాష లుత్పన్నమైనవనుట సరి కాదు. వీలయిన, తమిళములో కనబడని కొన్ని లక్షణములు ఇతరభాషలలో కానవచ్చుచున్నవి. అందుచేత తమిళము కూడ అనిద్రవిడభాషనుండి యుత్పన్నమైన యుపభాషలలో నొకటి. కాని, మాతృభాష కాదు. అన్నిటికన్న నిదియే ముఖ్యమైనది. ఇదియే ఆ తల్లికి పెద్ద పిల్ల. మళయాళము దీనికి దగ్గఱ సోదరిమణి. ఇరుగు పొరుగున నుండుటచేతను వ్యవహారములో కలిసి మెలసి యుండుటచేతను లక్షణసాదృశ్యము వీనికి మిక్కిలి యెక్కువ. వేఱువేఱు భాష లవునా కాదా యని శ్రమింపఁ జేయుచుండును. ప్రత్యేకముగా వృద్ధి పొందింపఁబడిన గ్రంథసంపద లేనిచో ఇవి వేఱువేఱు భాషలా యననది సంశయాస్పదమే. మళయాళముకన్న నెక్కువ భేదమున్న దయినను కన్నడము కూడ తమిళమునకు దగ్గఱ భాషయే. లక్షణసాదృశ్యము స్పష్టముగా కనబడును. కాని, యెక్కువ విషయములలో భేదము కూడ కనబడుచుండును. అట్టి విషయములలో నాలవ భాషయు కనిష్ఠ సోదరియునగు తెలుగుతో పోలికను నూచించుచున్నది. తెలుగు కూడ అది

ప్రతిభాభావమును ముట్పన్నమై యా భావానమూహమున కేరెననే
కానీ, యాసంబంధము మాత్రమే నొగును. పరిపరిచియ గాని నొడవ
గల్గును. కెను(1). మూర్త్యుభావమిందేయు బుగిలిన నానర్థభావల
పండియు పూర్వ వాగ్దాన నేరయవేరె. ఎవ్వనాని వ్యాకృతము
జాలియములలోనే కాక వాని కల్పిత పున్న పదములలోనూ చాల
భేదము కలిగినది. ఉదాహరణ - చూచి. నే నొడవ పు నామృత్యు
మేమియు లేకట్టు కనల పును. నామృత్యు, నాక ఆనెకనానిక
నాజకీయదురభిమానముల కే. పి సంబంధమునె యుండుంబడు. ఈ
విష్కృత పూర్వలక్ష నొడవ నున్న ట్టున్నది ఎల యొక పదమాలికట్టు

(శివ కథాబ్ది) ఈ భాషాసమూహమును ఆంధ్రద్రవిడ భాష యని వర్ణించినాడు. అది ఆంధ్రుల వాడుక చేయు భాషను ద్రవిడ భాషనుండి వేరుగా నూచించినాడు. పుష్ప మైన పోలిక కనబడని మాంస శిర్షయమే. అయినను, సంబంధ ముందలి కూడ నిర్భయము. భాషాసంబంధపరిశీలనపిమ్మట భాషగా నెరిగిన శాస్త్రజ్ఞులచే తెలుగు కూడ ద్రవిడభాషలలో నొకటియే యనియు అక్కడ భాషలతో సంబంధ మున్న వనియు నిర్ణయింపఁబడినది. ఈ భాషలకు వంశవృక్ష మీ టీరున వ్రాయవచ్చును.

ఆంధ్రవిజయము

ప్రహులు

ఈ భావల కున్న పరస్పరసంబంధము మైని సూచించిన రీతిగా నుండును. ఇందు ముఖ్య మైన నాలుగు నాగరిక భావలకును గల సంబంధము మైని ప్రాసెసిది చూచిన గోచర మగును. ఒకే భావ నుండి యుత్పన్న మైన యుపభాషలే యైనను దేశకాలానుసారము వాడుకలా మార్పులు కలిగి నేఱునేఱు భావల క్రింద పరిణమించి నవి. ప్రస్తుత మొక భావను వాడుక చేయువారి కింకొక భావ తెలియదు. ప్రతిభాషకును ప్రత్యేకముగా గ్రంథసంపదయు లివి యు కలవు.

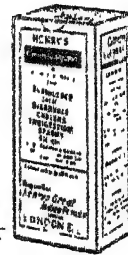
పండితులచేతను వారి ననుసరించిన పాపదులచేతను చాల కాలమువఱకు ఉత్తరహిందూస్థానభావలవలె దక్షిణమున వాడుకలో నుండు ద్రవిడభావములు సంస్కృతమునుండి యుత్పన్నమైన వని నమ్మబడియుండెను. ఆయా భావలలో వాడుక చేయఁబడుచున్న సంస్కృతపదములను తద్భవములను లెత్తినచుములను బట్టి ఆ భావలను సంస్కృతభాషాసానికారములుగా ఆలోచించిరి. భావలో సంస్కృతే తిరపదరూపములు విశేషముగా నున్నను, దానిని భావమ ముఖ్యం గముగా భావించక యేదో యన్యభాషాసంపర్కముచే కలిగిన సాంక

రక్తముగా భావించిరి. కాని, ఇది కేవలము త ప్పభిప్రాయము. ఇటీవల భాషాసంబంధపరిశీలనతత్త్వమును బాగుగా నెఱిగిన శాస్త్రజ్ఞులు, "రెండు భాషలయొక్కయు పదరూపజాతీయసాంప్రదాయములను బాగుగా పరిశీలించి యిది కేవలము త ప్పభిప్రాయ మని నిరూపించిరి. ఈ ద్రవిడభాషలలో సంస్కృతముకన్న సంస్కృతేతరమే మిక్కిలి యెక్కువ. భాషకు జీవమువలె నుండు ముఖ్య మైన సర్వనామ ముల సంఖ్యోపదములు క్రియానామవాచక ప్రత్యయములు వాక్యరచనలోని పదసరణి మొదలయినవానిని బట్టి చూడ, ద్రవిడభాషలకును సంస్కృతమునకును సంబంధ మేమియు లేదు. కొన్ని పదములు మాత్రము రెండు భాషలలోను వాడుకయందు గున్నను, ద్రవిడభాషలలో నవి సంస్కృత పదములగును తద్భవములుగను తత్సమములుగను వాడుక చేయఁబడుచున్నవి. ఇంతే కాక, అనునవివ్యవహారములో వాడుక చేయఁబడెడి తండ్రి తల్లి కొడుకు కూతురు తల కన్ను చెవి నోరు మొదలయిన మూలపదములలో నెన్ని పరిశీలించినను సంబంధము కానరాదు. అట్టి సంబంధ మున్నచో లేలుపుట కవియే ముఖ్యసాధనములు. మరియు, ద్రవిడభాషాసమూహములో చేరి

The Queen
of Remedies
for all kinds
of Gastric
Complaints
**OMUM-
CARPOOR**

**Henry's
Great
Indian Remedies**
COMPANY
15 Armenian Street, Madras

The King
of Fever
Remedies
**JVARA-
HARI**

OMUM-CARPOOR

IS AN EFFECTUAL REMEDY FOR CHOLERA, DIARRHOEA, FLATULENT COLIC,
SPASMS, INDIGESTION, Etc.

No School or House should be without this splendid Remedy.

Henry Saltau,

Medical Missionary, Burma, writes :—" I value ' OMUM-CARPOOR ' very highly, and would advise every Missionary to take a supply with him for all bowel troubles. One case comes to my mind of a person who had been brought very low with DIARRHOEA of Dysenteric character and was in a state of collapse. Two doses almost cured the DIARRHOEA and restored the warmth to the body."

E. Trutwein,

Medical Practitioner, writes :—" I have much pleasure in testifying to the wonderful efficacy of ' OMUM-CARPOOR.' It has been tried by me repeatedly in cases of DIARRHOEA, COLIC accompanied with FLATULENCE and other SPASMODIC AFFECTIONS, and I have always found it infallible. No family should be without a bottle or two of this specific."

C. B. Ingham,

Moir College (for Ladies), Bournemouth, writes —" The ' OMUM-CARPOOR ' we find very excellent for INDIGESTION."

Rev. T. F. Nicholson,

Wesleyan Missionary Society, writes :—" I have much pleasure in bearing testimony to the efficacy of your ' OMUM-CARPOOR ' in case of CHOLERA. In 1884, CHOLERA was raging in my station, Mannargudi, South India, and in the outlying villages. One day, two men, one of whom was a policeman, came up to my house in great distress asking for medicine. I gave them a fair-sized bottle of your ' OMUM-CARPOOR ' with instructions how to use it. Within a fortnight, they returned to thank me and tell me that SEVEN CHILDREN AND THREE WOMEN had been SAVED thereby, and I had every reason to believe their testimony."

C. S. Srinivasa,

Chairman, Municipal Council, Cuddalore, writes —" I have much pleasure in stating that your ' OMUM-CARPOOR ' was found very useful for CHOLERA if taken in the early stage."

TRADE MARK

See that this *is on every package*

To be obtained of all Chemists and Dealers

Price: Annas 8, Re. 1, 1-8 & Rs. 2-12 per bottle according to size;
Also in large size (20 oz.) for Planters and Employers of Labour at Rs. 11 per bottle.

HENRY'S GREAT INDIAN REMEDIES CO.

15 ARMENIAN STREET

MADRAS

Telegrams :—

"WAREHOUSE, MADRAS"

The King
of Fever
Remedies
**JVARA-
HARI**

**Henry's
Great
Indian Remedies**

COMPANY
15 Armenian Street Madras

The Queen
of Remedies
for all kinds
of Gastric
Complaints
**OMUM-
CARPOOR**

JVARA-HARI

OR

FEVER DESTROYER

Is easily administered and possesses the all-important advantage over other febrifuges, that it may be administered when fever is on, and does not produce deafness or other unpleasant symptoms which frequently follow the use of Quinine. In small doses "**Jvara-Hari**" has no equal as an appetiser and tonic when one is run down, while for dissipating colds, etc., its action is marvellous.

A Customer in England writes:—

"I was very pleased to receive the bottle of '**JVARA-HARI**' and shall be glad if you will send me another. I shall be glad to know if any arrangement has been made for a supply at the Army and Navy Stores."

The Secretary of one of the Foremost European Clubs in India writes:—

"It may interest you to know that I am never without '**JVARA-HARI**' myself, and the number of people I have recommended it to must be enormous. I have given away many bottles to people who have never heard of it and have been much benefited by taking a dose."

From a Medical Officer:—

"I have ordered '**JVARA-HARI**' several bottles at different times for myself and for my friends who use them. It proved very efficacious and was never found to be injurious. I hope you will kindly send two bottles more to the above address."

A Planter in Yercaud writes:—

"Please send me three large size bottles (20 oz. each) of '**JVARA-HARI**.' I am glad to state that the coolies on my Estates take to '**JVARA-HARI**' very kindly, because it is so effectual and speedy in its cure of malarious fevers."

To be obtained of all Chemists and Dealers

Price: Annas 8, Re. 1, 1-8, & Rs. 2-12 per bottle according to size;
Also in large size (20 oz.) for Planters and Employers of Labour at Rs. 11 per bottle.

HENRY'S GREAT INDIAN REMEDIES CO.

15 ARMENIAN STREET

MADRAS

Telegrams:—

"WAREHOUSE, MADRAS"

యనాగరికభావలలో సంస్కృతసంపర్క మేమియు కానరాదు. ద్రవిడభావత సంస్కృతమునుండి పుట్టినయెడల ఇట్టిది యసంభవము. నాగరికభావలలో కూడ సంస్కృతపదములకు కేవలము నిరాకరించి వాడుక చేయఁడు భాషలు కూడఁ గలవు. సంస్కృతియు లేకుండిన తెనుగునకు ఇప్పటి కొంత కష్టముగా నుండును. కన్నడము నుభయాశ్రములకు అంతకన్న కష్టముగా నుండవచ్చును. కాని, ఈ సమాచారములో ముఖ్య మైనది యైన అమృతము సంస్కృతభాషకు ప్రాతిగా నిరాకరించి వృద్ధి పొందఁగలదు. అమృతమునకు గ్రంథరచనలో సంస్కృతము వాడుట చాల తక్కువ. వారిలో గ్రంథరచనయందు సంస్కృతి పెంతి తక్కువగా వాడిన అంత యెక్కువ ప్రశస్తము. అదియే పాండిత్యముగా నెన్నఁడును. సాధారణవ్యవహారములో కూడ సంస్కృతియు నుపయోగింపకుండుటయే శ్రేష్ఠముగా గణింపదు. మనుష్యుల పేరులలో కూడ సంస్కృతనామములను భాషాంతరీకరించి వాడుదురు. సుబ్బాస్వామి అనునది ఆటల మొగ మని వాగుదురు. దీనిని బట్టి చూడ ద్రవిడభాషలకు సంస్కృతము ప్రధానము కాదు. తక్కిన ద్రవిడభాషలందు సంస్కృతియు కొంతకొంత యధికముగానే వాడుకలో నున్నది. కొన్నిటిలో సంస్కృతము అవశ్యకముగా కూడ న్నోచుచున్నది. దీనికి కారణము ఈ భాషలకు సంస్కృతముతో సహజ మైన సంబంధ ముండుట గాదు; సంస్కృతమునం దాజీతేతిన బ్రాహ్మణపండితులు గ్రంథరచనలోను భాషాభివృద్ధిలోను నెక్కువ శ్రద్ధ తీసికొనుటచే నచ్చిన యనగ్రము. తమిళములో నట్లు గాక సంస్కృతము రాని బ్రాహ్మణేతరులే గ్రంథరచనాసత్త లగుటచే ఆ భాషయందంతగా ఈ సాంకర్యము కానరాదు. ఇంకొక సంగతి. వ్యాకరణసాదృశ్య ముండిన గదా భాషల యన్యోన్యసంబంధము నేటిపడును. ఈ రెండు భాషలకును అట్టి సాదృశ్య మేమియు లేదు. లింగభేదమును చూడుఁడు. ద్రవిడభాషలో లింగభేదము సహజము, సార్థకము. సంస్కృతములో నట్లు కాదు. వృత్తము పుల్లింగము, కళ త్రము నపుంసకలింగము. నామవాచక ప్రత్యయములలో భేదము కలదు. ద్రవిడభాషలో ప్రత్యయములు అర్థ మున్న చిన్న మాటలు, రెండు వచనములకు నొక్కటే ప్రత్యయములు. సంస్కృతములో నట్లు కాదు. ఇంకను అనేక వ్యాకరణవిషయములలో భేదము కలదు. ఇవి యన్నియు బాగుగా నాలోచించి చూచి ద్రవిడభాషాసమాహ మునకును సంస్కృతమునకును ఏమియు సహజ మైన సంబంధము లేదన, సంస్కృతమునుండి యుత్పన్నము కాలేదని వేతే చెప్ప నక్కఱ లేదు. ప్రత్యక్షముగా నున్న సంబంధము అన్యోన్యసంపర్కము మొదలయిన వేఱు కారణములచేత కలిగినదే గాని సహజము కాదు. ఇతని సమాచారములతో నున్న సంబంధమును గూర్చి చర్చించుటను గ్రంథ విస్తరభీతిచే మానేసెదను. కాని, సర్వసాధారణముగ పండితపాదులచే నన్యబడుచున్న యంశము, అనగా ద్రవిడభాషలు అందు ముఖ్యముగా తెలుఁగు, సంస్కృతమునుండి పుట్టె ననునని కేవలము తప్పని గ్రహింపఁదగియున్నది.

ఇంక ద్రవిడభాషలకు గుర్చి కొంచెము మున్నవీతము. ద్రవిడభాషల చాల ప్రచారమున్నది. భూమియ 3000 యేండ్ల క్రిందటినుండి వాడుకలో నున్నట్లు ప్రమాణములు కలవు. ఈ భాషయలో నర్తకము పోగించిన చక్కదేవులు భాషలలో ద్రవిడపదములు చింతాలము క్రిందటనే వాడుకలో నున్నట్లు కావచ్చుచున్నది. గ్రీకు భాషలోని శాస్త్రజ్ఞులచే వాడుక చేయబడిన ద్రవిడ నామములనేకము లున్నవి. క్రినిని బట్టి చూడ ద్రవిడభాషలు చాల రాలమునుండి వాడుకలో నున్న వనియు, చదిభాష సుమారు 2000 యేండ్ల క్రిందటనే యిప్పటియుభాషల క్రింద పరిణమించి యిప్పుడవి వాడుక చేయఁచుచున్న యాయా దేశములందు వాడుకలో నుండినదనియు కనబడుచున్నది. కొన్ని ముఖ్యభాషలలో వ్రాతకు లిషి భాషకు వ్యాకరణము గ్రంథరచనాచతురతయు అప్పటికే కలిగియున్నట్లు కనబడును. ఈ భాషలలో తమిళము మిగుల ప్రాచీననాగరికత కలిగియున్నది. పురాతనగ్రంథములు సుమారు 2000 యేండ్ల క్రిందట రచింపబడినవి. భాషయొక్క పురాతనదశ దీనినుండియే విశద మగును. పదములు రూపములు గ్రంథరచన ప్రారంభించుటకు పూర్వము చాలకాలము వాడుకలో నుండియుండవలెను. మొదటి తమిళగ్రంథములలో సంస్కృతము లేదనియే చెప్పవచ్చును. అనగా, భాష అన్యభాషాసహాయము నవేక్షింపక భాషములను తెలుపుటకు పదసంపదయు సమర్థరయు కలిగియున్నది. ఇంకను అనేకవిధముల పరిశీలించి చూడ, తమిళము బహుపురాతన భాష యని గోచర మగును. అట్టి విషయములో దాని మాతృభాష యగు నాదిద్రవిడభాష విషయమై వేతే చెప్ప నక్కఱ లేదు. ఈ సమాచారములోని మిగిలిన భాషలు కూడ అప్పటి కాలమునకే తమిళమునుండి వేఱుపడి అంత వృద్ధిలోనికి రాకపోయినను ఆగూ నేశములలో వాడబడుచుండెడివి యని యూహింపవచ్చును.

ద్రవిడభాషలలో అందఱకును కనబడు విశేష మొకటి కలదు. గ్రంథములలో వాడుక చేయు భాషకును మాటలాడుటలో వాడుక చేయు భాషకును మిగుల వ్యత్యాసము కలదు. ఈ రెండింటి కిని ఇంచుక వ్యత్యాస ముండుట అన్ని భాషలలోను సహజమే. గ్రంథస్థ మైన భాష వాడుక భాషయంత మార్పును చెందక ఒక దశ వెనుకగా నుండును. అన్యోన్యసంబంధము స్పష్టముగా కనబడుచుండును. వాడుక భాషతో పాటు గ్రంథములలోని భాష కూడ అనుగుణముగా మాటుచు దాని ననుసరించియే యుండును. అట్లుండుటచే గ్రంథములలో వ్రాసినది సర్వసాధారణముగా అవగాహన మగుచుండును. కాని, ద్రవిడభాషలలో నట్లు కాదు. వీనిలో గ్రంథ రచన కుపయోగించు భాష వ్యవహారభాషనుండి మిగుల భిన్నమై రెండును వేఱు భాషలా యని భ్రమింపఁజేయుచుండును. బాగుగా చదువు లేక పాండిత్యము తక్కువైనవారికి గ్రంథము లవగాహములు కావు. మాటలాడు భాష మీఱరాని సహజకారణములకు లోనైన సతతము మాటుచుండును. గ్రంథములలో వాడుక చేయఁబడు భాషను తదనుగుణముగ మాటనియక ప్రాచీన మైన కట్టు

ద, విడభాషలు ఇంకొక భాషతో సంబంధింపని ప్రత్యేక భాషకుఁబుంబ మని యిదివఱకు గ్రహించినాము. అట్టిచో ఈ సమాహమునకు ముఖ్యలక్షణము లేమై యుండును. కొన్ని ముఖ్య మైనవి యిక్కిందఁ గూనింపము.

(1) హలంతపదములు లేవు. ప్రతిమాటకును అంతమును అచ్చింపలేదు. 'జి' కాశము లుచుగా చేర్చుటలేదు. సలహాములో మాత్రము 'అ'కారవ్యతిరేకములకు యంతయును పెనంబును. తెలుఁగులో నున్న సంస్కృతహలంతపదములలో ఇది బాగుగా కనబడదు. నామక అప్పు సందలయినది యుదాహరణములు.

(2) సంస్కృతములోవలె గాక 'ఏ', 'ఓ' కాశములకు హ్రస్వదీర్ఘ భేదము కలదు. వానికి ప్రత్యేకాక్షరములు కూడఁగలవు.

(3) ఒక శబ్దములో నుండి అచ్చులలో అన్యోన్యమై తి కలదు. అచ్చులలో 'అ', 'ఉ', 'ఓ'లు కంఠ్యములు, 'ఇ', 'ఎ', 'ఁ'లు గాల్యములు. ఉచ్చారణసౌకర్యముకొరకు 'కా'లలోను అనగా శబ్దములలోని యచ్చులు అనుకూలముగా మార్పబడుచున్నవి.

తెలుఁగు.	మాచుచున్నాను	చూచితిని
	తమ్మునకు	తమ్మునికి
	మనిషిన్ని	మారున్ను
	కత్తి	కత్తులు

ఇది తిక్కిన భాషలలోఁ గూడ తెలుఁగులో నున్నంత సుందరము లేకపోయినను అరుదుగా కలదు.

(4) హల్లులలో పరుగుములు సరళములు అన్యోన్యము గందర్భమును బట్టి మార్పబడును. తమ్మిళ మధియాళ భాషలలో పదప్రాకరంభమున, సరళమును పదమధ్యనుండు పరుషమును (ద్విస్వాక్షరములలో) పు) ఉండనేరవు. సంస్కృతమునుండి సంగ్రహించిన మాటలలో ఇది బాగుగా కానవచ్చును. దంతము లింద నుగును. భాగ్యము పాకక్రమగును. లెలుఁగులో క చ ట త ప లకు గ జ డ ద బ లాదేశముగా వచ్చుట సాధారణమే.

(5) రేఫభేదములు విశేషము. గ ఆ జు ఆనునవి కలవు.

(6) నానువాచకములలో లింగభేదము సాధికము. మగ ఆడు శబ్దములచే తెలియఁజేయబడును.

(7) వచనములు రెండే. సంస్కృతములోవలె స్తవచనము లేదు. తమ్మిళము మొదలయిన కొన్ని భాషలలో నపుంసకములకు బహువచనరూపము లేదు.

(8) విభక్తిప్రత్యయములలో కొన్ని అర్థముండి వాడుకలో నున్న ప్రత్యేకపదములు (చేత లో నుండి మొదలయినవి). రెండు వచనములలోను ఒకే ప్రత్యయములు.

(9) విశేషణములకు విభక్తివిభజన లేదు. నానువాచకమవ్వీవిభక్తి విశేషణము. అందుచేత నానువాచకములకును విశేషణములకును విశేషభేదము కానరాదు.

(10) ప్రధమద్వితీయపురుషస్వనామములును అత్యనూచకసర్వనామములును తృతీయపురుషమునుండి భేదములు. తృతీయపురుష సర్వనామము నిర్దేశకసర్వనామములలో చేరును. ప్రధమ

పురుషబహువచనములో మేము చనము కలిసి రెండు రూపములు కలవు. ఎదిగవానిని కలిసి యొకటి కలుపక యొకటి వాడుక చేయబడును.

11. సాధారణముగా క్రియలు భాషానిర్ణయము. ప్రత్యయములు స్వభావసమీక్షములు. మా కాలభేదములే నానికలదు. పర్యేకముగా క్రియ, స్వభావములు లేవు. స్యుతికాక్రమము ఈ భాషాసముహమునకు నిశేషము. వైగి చేప్పికవి కొన్ని ముఖ్యమైన ద్వివిధభాషలక్షణములు. భేదములు అంపచ్చేదములు అనేకములు కలవు గాని వానిని కూచించుటకు ఇక్కడ వీలు లేదు. ద్వివిధభాషలలో నునకు ముఖ్యమైన 'కేలుఁగు' లెక్కముల పోలికను సూచించు కొన్ని ముఖ్యమైన మాటల పట్టికను ఇందు పొందుపఱచి యా వ్యాసమును ముగించుచున్నాను. ముఖ్యమైన మాట లనగా సాధారణముగా అందఱిచేసిన నది నర్తకగా వాడబడు మాటలు అంకెలు స్వభావములు మొదలయినవి. వీని పోలికను బట్టి భాషల సంబంధము నూహించి యిది యేక జాతిము లను యధార్థమును సూచింపవచ్చును.

భాష	తత్వము	భాష	తత్వము
తెలు	తల్లె	నీరు	నీర్
కన్న	కన్	నూను	మరం
చెవి	చావి	కల్లు (రాయి)	కల్
పల్లు	పల్	ఇల్లు	యిల్
చెయ్యి	కై	ఊరు	ఊర్
కాలు	కాల్	యేనుఁగు	యానై
నాను (రోజు)	నాన్	ఆవు	ఆ
రెయి	యిరవు	ఎనుము	యెరుమై
కట్టి (నలుపు)	కర్	పాము	పొంబు
వెల్ల (వెలుపు)	వెల్	కొమ్ము	కొంబు
చాయ (ఎలుపు)	కే	ఇరువది	యిరువదు
నెరు (వెద్ద)	నెరు	నూలు	నూరు
చిలు (చిన్న)	నీరు	నేను	నాన్
పులి (పులుపు)	పులి	మేము	నామ్
ఉప్ప	ఉప్ప	నీవు	నీ
తిను	తిను	వాడ	అవను
పో	పో	చూరు	సింగర్
నిలు	నిల్	వారు	అవర్ గర్
ఏగు (నడచు)	ఏగు	అది, యది	అగు, యి
నకు	నక్త	అన్న	అణ్ణన్
ఆరువు	ఆరు	అక్క	అక్కాల్
రెండు	యిరందు	మనిషి	మనిదన్
మాడు	మాండు	వెండ్లాము	వెండాటి
నాలుగు	నాలు	పిల్ల	పిల్లై
ఐదు	ఐను	కుమారుడు	కుమార్
ఆఱు	ఆరు	నిప్పు	నెగుప్పు
ఏను	ఏరు	చావు	సావు
తొమ్మిది	ఓంబదు	మున్ను	మున్
పది	పత్తు	ఎవరు	యార్

భీముని ప్రతిజ్ఞ

నారసింధి రామకౌస్త్య గారు

అంధమహాభారతము నభివ్యక్తము ద్వివేద్యాత్మకము నందు

ఉ. అమ్మదికన్ విశ్వవారిజాతీఁ గలాపవిలాసి కేశభా
రమ్మున రోష్ణదానిఁ దన గమ్యపుష్కరతలంబు నెక్కఁగా
నమ్మని సన్న నేనె ధృతరాష్ట్ర సుతాగ్రజుఁ డెల్ల దాని దూ
రమ్మునఁ జూచి కారవకురంగమ్మగేంద్రుఁడఁ భీముఁ డెల్లతోన్.

క. అనుసమయదండధరని [247
ద్వయుఁడై ధరణీకు లెల్లఁ దన పలుకులు వి
స్మయసంభ్రమసంభృతు లయి
భయమున వినుచుండ నిట్లు వలికెన్ సభలోన్. 248

ఉ. ధారుణిరాజ్యసంపద సుదంబునఁ గోమలఁ గృష్ణఁ జూచి నిం
భోరునిజోరుదేశమున నుండఁగఁ బిల్చిన యిద్దురాక్షుడు
గొల్లవనవీయబాహుపరివర్తితచండగదాభిఘాతభ
గ్నోరుతతోరుఁ జేయుదు సుయోధను సుగ్రరణాంతరంబునన్. 249

క. అని సర్వజనభయానకక్రోధవికవండ్లై యాయుధంబు లున్న వల
నికి దృష్టులు నలుపుచు నగ్రజు మొగంబు నూచుచున్న భీమ
నేను నతిరాద్రాకారంబు నూచి భీష్మవిదురద్రోణాదు లిది
కోపంబున కవసరంబు గా దని యాతనిం బ్రకాశించిత్తుం జేయు
చున్నంత. 250

అని యున్నది. ఇందు భీముఁడు తన భార్యను దుశ్యోధనుఁడు
దన యూరువు నెక్కర మ్మని సంజ్ఞ నేయఁ జూచి సహింపఁజాల
కట్టి మహాపతివ్రతను దుష్టుఁడే యూరుదేశమున నెక్కఁగోరెనో
యా యూరుభంగమే వానికిఁ దనన ప్రాయశ్చిత్తమున తలంచి దుశ్యో
ధనుని యుద్ధమందుఁ దన గదాహతిచే నట్లు నేనెద వని ప్రతిజ్ఞ నేనె
ను. ఉత్తరపక్ష త్రియఁడును మహావీరుఁడు నగు తనకు శత్రువును
నికృతిచేఁ గాక యుద్ధమునఁ జంపుటయే యుచిత మని యెంచి య
ప్పుడే యుద్ధము నేయు తలంపుతో నాయుధముల వంకఁ జూచి
యన్న యగు ధర్మరాజు ననుజ్ఞకొఱకు ఆతని మొగంబును జూ
చెను. ఇట్లుండ నప్పుడు భీష్మ విదుర ద్రోణాదులు “ఇది కోప
మునకు సమయము గా” దని పలికిరి కదా. లోకమం దొక పురుష
మాత్రుఁడు సహింపరాని పరాధమును సభలోఁ దన భార్యకుఁ
గలిగినప్పు డట్టి మానధనుఁడొ నతివీరుఁడు నగు భీముఁ డెట్లు సహిం
చియుండును? అని కోపమునకు సమయము గాదా? భీష్మగుల
యభిప్రాయ మేమి? ద్రౌపది ధగ్మనిర్దయుమును గోరి తి మ్మడిగి
నప్పు డేమియుఁ జెప్పక యూరికుండినవా రిప్పు డీ భీమునితో నిట్లు

చెప్పుటకుఁ గారణ మేమి? దుశ్యోధనునందు పక్షపాతిమా? పాండవు
లంగు వందనమా? ఆ దేమియును గాదు. మాంద్యస్థి గల భీష్మగు
లప్పు డాతని నివారింపకున్నచో నప్పుడే వారికి యుద్ధము సిద్ధమగు
నట్లు దలంచి యట్లు కాకుండఁగ వారించియుండును. భీముఁ డా
యుధముల వంకఁ జూడ నాతని తలం పట్టిరిగాఁ గానఁబడినందున
యుద్ధ మైనప్పుడు వారిలో నెవ్వరికైనను హాని తిప్పదు కావున, నుపా
యాంతర మున్నప్పుడు యుద్ధము దూష్య మగుటను నీచినిపుణు
లను సమపక్షపాతులను నగు భీష్మవిదురద్రోణాదు లహిని నివా
రించుట తప్పిదము గాదు. మొదటనే వారు “జూద మనగ్గము వల”దని
చెప్పినప్పుడు ధృతరాష్ట్రుఁడు “సుహృద్భూతి” మని చెప్పియుండుట
చే సుహృద్భూత మనర్థావహము గాదు కావున నిప్పు డా భృ
తరాష్ట్రుఁడు దాను చెప్పినట్లే పాండవుల కనగ్గము గాకుండఁ దన
మాటను వ్యర్థము గాకుండఁ జేసినచో యుద్ధ మక్రిత లోకమే
పాండవుల రాజ్యాదిసంపదలు వారికి మరలఁ జెందును కారవులకును
హాని వాటిలకుండును కావున ధృతరాష్ట్రుని యభిప్రాయము దెలియు
వఱకు నిది కోపమునకు సమయము గా దని వారించియుండును. అట్లు
కాని నాఁడఁ యుద్ధము వచ్చు నని వారి యభిప్రాయము నిగూఢ
ముగా నుండును.

ఇట్లుండ నంతట ధృతరాష్ట్రుఁడును దన యింటఁ గలిగిన యుత్ప
తములను గాంధారివలన విని యదరిపడి ద్రౌపదిని బిలిచి సాంత్యవచన
ముల నామెను గొంత యుపశాంతిపఱచి వరము లిచ్చి ధర్మరాజునిగోద
రుల నందఱిని దాస్యమువలనఁ బాపి వారి రాజ్యసంపదలను వారికి
మరల నిచ్చి తాను మొదటఁ జెప్పిన సుహృద్భూత మను మాటను
యథార్థ మగునట్లు సమర్థించికొని యింద్రప్రస్థమునకుఁ బంపెను.
అప్పుడు భీముఁడు దాని నెఱిగి తమకు దాస్యవిముక్తియు రాజ్య
ప్రాప్తియు స్త్రీమూలముగ నయిన దగుటకు వివర్ణుండయి కన్ను
లెఱ్ఱి నేసి సంగరమున శత్రువులను పరాక్రమముచేఁ జంపి రాజ్య
మును గొందు నని పలికెను. కాని, యట్టి భీముని ధర్మరాజు సాంత్య
వచనములచే నివారించి ధృతరాష్ట్రుని కాసనమును మన్నింపవలయు
నని తమ్మునిను ద్రౌపదియుఁ దానును రథము లెక్కి యింద్రప్రస్థ
మునకుఁ బోయిరి. భీముని ప్రతిజ్ఞయు యుద్ధ మయినప్పుడే తా నట్లు
చేయుటకుఁగా నియినది కావున, యుద్ధమే లేనప్పు డాతఁ డెట్లు
నేయమి యతనికిఁ బ్రతిజ్ఞాభంగము గాదు. పాండవు లింద్రప్రస్థ
మున రాజ్యము నేయుటండఁ గొన్నాళ్లకు మరల జూద మాడిం
చుటకు ధర్మరాజును ధృతరాష్ట్రుఁడు పిలిపెనెను. ధృతరాష్ట్ర నాజ్ఞఁ

దప్పరా దని యాతఁడు వచ్చి శకునితో మరలఁ జూడమాడి యోడెను. ఈ రెండవ జూడయందలి సుయన్నిర్ణయ కారము వాండ్రవులరణ్యమునకుఁ బోవునపుడు భీముఁడు సభాపక్షము 2-వ ఆశ్వాసము, 274-వ పద్యము :

క. సాహసమున మద్బాహుగ

దాహతి దుర్యోధనాది యగు శతము జల

ద్రోహముఁ జంపుదు నత్తు

గ్రాహవమున హరిహరారు లడ్డం బై నన్.

అని దుర్యోధను నొక్కనినే కాక వానితోడ వాని సొదలుల నూర్వగు గూడఁ దన గదచే యుద్ధమందు హరిహరారు లడ్డము వచ్చినను జంపుదు నని మరలఁ బ్రతిజ్ఞఁ జేసెను. ఇందు “సాహసమున” అని యున్నది. దాని కర్థ మేమి? అది యెవరి మాట? సాహసమునగా ధైర్యముగాని పరాక్రమముగాని యర్థ మన్నచో నది చెప్ప నేల? భీముని మాటయే యది యైన పక్షమున “నేను ధైర్యము చేతి లేక పరాక్రమముచేత నూర్వగుఁ జంపును” ననియే కదా చెప్పవలయును. అట్లు భీముఁడు దన్నుఁ గూర్చి తాను జెప్పుకొనునా? అందు విశేష మేమి యున్నది? ధైర్యము పరాక్రమము లేక నూర్వగును జంపుట యట్లగును? కావున నది “సాహసమున” అనునంతవఱకును భీమవచనము గాదు. కథకుని వచనముగాఁ గొప్పట యుచితిముగా నున్నది. మగ్బాహు — అనునది మొదలు భీముని మాట. సాహస మనగా ననాలోచితిము. అది యెట్లన భీముఁడు క్రోధావేశమున గదచే నభిశాపముందుఁ గొట్టరా దను నియమము మఱచి యట్లు ప్రతిజ్ఞ నేసినవాఁడు. అది సాహసవచన మన్నందునకు “హరిహరారు లడ్డం బై నన్” అనునదియే జ్ఞాపకము. యుద్ధ మైనప్పుడు దుర్యోధనుని యూరుభంగవిషయములలోనే హరిహరారు లడ్డవచ్చినను వాని నట్లే చంపుదు నని యాతిని యభిప్రాయ మగును. వానితో యుద్ధమే తప్పినప్పుడు ప్రతిజ్ఞాభంగము లేదని మన మెఱుంగవలయు. అపిమృటం

ఆ. దుష్టచిత్తుఁ డైన కన్య దుర్యోధను

శిరముఁ దన్ను వాడఁ ధరణిఁ గూర్చి

హినుఁ డైన దుస్ససేనుని వధియించి

వేడి రక్త మానువాడఁ గడఁగి.

అనుదానిలో దుర్యోధను బడచైచి వాని శిరము దన్నుటకును దుశ్శాసనుని రక్త మాస్వాదించుటకును మరల నొక ప్రతిజ్ఞను జేసెను. ఇట్లు వచనములలో వేఱువేఱుగఁ జెప్పుటచే నది నాల్గవగాఁ గాన్పించును. కాని, దుర్యోధనుని విషయమైనవి గదచే యుద్ధయం దూరుభంగముచేసి పడియున్న వాని శిరముఁ దన్నుట. ఇది యొకకాల కృత్యములే యగుటచే నిది కలిసి యొక్కటియే ప్రతిజ్ఞ. దుశ్శాసనుని వధియించి వాని రక్త మాస్వాదించుట యిది యొక ప్రతిజ్ఞ. ఈ రెండును భీముని యభిప్రాయములలో ముఖ్యములు. “నూర్వగును జంపును” నను దానిలో వారి నందఱిని దాము చంపుటకే కాని తా నే చంపవలయు నను నభిప్రాయము గాదు. “సాహసమున” అను పద్యయందలి “శక”

పదము ఒహుపదము గాని శతసంఖ్యాపరము గాదు. ఇట్లు సభాపక్షముందలి ప్రతిజ్ఞావచనముల యభిప్రాయము. ఈ యభిప్రాయము కర్ణ పర్యయము స్పష్ట మగును. అది యెట్లనఁగాఁ ధర్మరాజు కర్ణుచే సొచ్చి పరిగవించుటకే శిబిరమునకుఁ బోయియుండ నట్లునుండు దూరమున సంప్రకుతో యుద్ధముఁ జేయుచు నన్న గారియెడలఁ గర్ణుఁడు నేరిన ప్రతిజ్ఞ సృంచి తల యెత్తి చూచి కర్ణుని యాటోపమును గని త్వరపడి తన రథమును భీముమొద్దకుఁ గొనిపోక శ్రీకృష్ణునితోఁ జెప్పెను. అతఁ డట్లు చెప్ప భీముని జేరి యన్న గారి నడిగి యతఁడు శిబిరమునకుఁ బోయినట్లు విని యతని నేరుము దెలియుటకు భీముని వెళ్లి మని శోరఁగా నతఁడు గాను నేయుచున్న యుద్ధమును విడిచి వెళ్లి నని చెప్ప నట్లునుండే శిబిరమునకు వెళ్లి యతనిని గలిసి వివక్షణుడై యున్న యాతని వివాదమును కృష్ణార్జును లిరువురును దీర్చి “కర్ణునిఁ జంపి వత్తు” మని ప్రతిజ్ఞ నేసి మరల యుద్ధరంగమునకు వచ్చి యొకదెసఁ దాను తరుసేనతో యుద్ధము నేయుచు మరలఁ గర్ణుని యాటోపము నూచి తాను భీమునియొద్దకు వచ్చి యన్న జేమమును దెలిపి భీముని దప్ప దీర్చి తొల్యి చెప్పి కర్ణుని యుత్సాహముచే విజృంభించుచున్న తుగుసేనలవైఁ గవిసె.

చ. తొడరి భగత్తమాజులు పడుండు, సముచ్చటసింహనాదులై

నడిఁ దినుఁ జుట్టుముట్టుటయు వారల నూతహస్తాధ్వజంబులం

బొడిపొడిసేసి యాతఁడు రిపుల్ వెగడంద వెడంద తూపులన్

వెడలు దెగంగనేసి రణమేనినికే బలిసేసె నత్తలల్. క. 8. 180

ఇం దట్లునుండు పదుగురు ధృతరాష్ట్రపుత్రులఁ బంపినట్లున్నది. ఇంకను

వ. నీ కొడుకులు కవచియు నిమంగియుఁ బాశయు దండధారయును ధనుర్దహుండును నలొలుపుండును సహంతును చండుండును వాతవేగుండును శువర్చసుండును గూడి కలిసి వివిధవిశిఖంబుల నతనిం బొదిరిన నంతశమున్న దుశ్శాసనరక్తపానకాతాకాధీన మానసుం డైన యా భీమసేనువై నెవ్వరు గడంగుదురో యని కన్నిడియుండి యతం దప్రతిహతంబుగాఁ బ్రతిన దీర్చుటకుఁ శ్రీతచిత్తుం డగు ఫల్గునుండు భల్లదశకంబున నక్క-మారదశకంబు శరంబులు దునుమాడె. ఆ భీమార్జునుల యాటోపంబున కొటఱి నీ నైస్యంబు సమరవిముఖం బయ్యె.

228

ఇచ్చటఁ గూడ నర్జునుండు పదుగురు ధృతరాష్ట్రపుత్రులను జంపినట్లున్నది. కావున, “భీముండు నూర్వగుఁ జంపును” నను ప్రతిజ్ఞ యెట్లు నిర్వహించఁబడెను? దీనిని శంకించుకొనియే కాఁ బోయిఁ గొన్ని క్రొత్త ముద్రితపుస్తకములలో మీఁదఁ జెప్పిన 228-వ పదనమందు 1 “ఫల్గునుండు శ్రీతచిత్తుం డై యుండె నంత భీముండు భల్లదశకంబున—” 2 “నట్టి భీముని యాటోపంబున కొటఱి” అనియూఁ బాఠములను దిద్దినట్లు కానిపించుచున్నది. కాని, వారి రీతవచనంబు మాత్ర మిట్లు గిద్దినను, అంతకు ముందే “చ. తొడరిభగత్తమాజులు” అను 180-వ పద్యములో మఱియొక పదుగురు దుర్యోధనుని సోదరు లర్జునులేఁ జచ్చినట్లు స్పష్ట మగుచుండ దీనిని దిద్దిన

బాధ మేమియో కానరాదు. మరీయు. మర్యాదను వధించి వారి
 కత్త మాస్కాడించి బయటకు వెళ్ళి మున్న ఫీముని జూచి వారి
 పేగులు పాటించి పురుషులను

క. కను మోవించియున్న నీకు నన్ను కలెకె యుగానైత్యే పే
 న్నిడ వృష నేను నొక్కరినందులకు నా మున్నునొకటి
 యుగా నను కిచ్చు నాకెకలెకె కలెకె నను నీ భువనం నం

నిద్రయే సమస్తముం గురునంద్రుల వారిచేలంపు మురైజీవ్. 291
 అను పద్యములో ధూర్జనుల యిద్దరూ మూలపమును గాని
 వంతుచున్నది. మీరి వచనములో ఫీముని ప్రతిజ్ఞకు ఫంగము వచ్చు
 నని జంకించియే యచ్చట బాములను దిద్దెయందురు. కాని, అట్లు
 ఇద్దరేయకుండ నుపపత్తిని జెప్పట సముచితము కాదా? అయి
 ట్లన, మీదఁ జెప్పియున్నాను. ఫీమునకు ముఖ్య ప్రత్యేకములు రెండు:
 రుక్మాధనుని దన గదచే యుద్ధంగంచుండఁ జేసెదై వారి కిరము
 దచ్చట, దుశ్శాసనుని కత్త మాస్కాడించుట. ఈ యభిప్రాయ
 మాలసి వచనములలోకె స్పష్టమగుచున్నది

క. నను మేను జేయఁబూనిన
 పనులం నొకటి గదతేజఁ బాపాత్ము ను నె

ధను బొరగొని లెల దన్నుగు
 నను రెండవ వనియుఁ దీర్చు నెరద నెలమెన్ 226

అను పద్యములో రెండే రెండు పాదములు ముఖ్య మైనట్లు
 బీమునే చెప్పియున్నాము. అతని ప్రత్యేక వర్ణనగా నెఱింగినవాడే
 కావున నద్దఁడు గారు నిశ్చయముగా నియంత్రించి, ప్రత్యేకములనా
 రించెను. 'రుక్మాధనుశ్యాసను' లప్పుడప్పుడం ననునది వేరు గానను
 ఫీముని ప్రత్యేకము నుండించి కెట్టినట్లు భావించుచు గానిపించు
 చున్నది. నీయుని ప్రత్యేకనిర్మాణము పట్టు సున్నితనికొనవలయును.
 కాక, పాపములను దిద్దినను అతని ప్రత్యేక భాగములో భంగము
 గలిగినట్లు దిద్దినవారును నొప్పవొనక తప్పును. ఫీముడు నూర్బర
 నోగులను దన గదచేత గదా సంపుడు వని ప్రత్యేక నేనినవాడూ.
 అట్లుండ మీరి 291-వ వచనములో "భిల్లదళకమును నక్కమం
 దళకంబు శిరంబులు మనుమాడె" అని యున్నది కదా? గదచే
 సంపుటకు భిల్లములచే జంపుట రెంటు సరిపడును? ఇట్టి యనవ
 రపు దిద్దుపాట్ల నేకములు భావమందుఁ గానించుచున్నవి. కవికృత
 సామ్యములు దిద్దుటకంటె వానికే దగిన రీతి నుపపత్తుల నాలోచిం
 చుట యుచిని మన నా యభిప్రాయము.

రాణి దుర్గావతి

కొణి దెస బాల కృష్ణయ్య గారు

ధీరోదాత్తుడు గోండురాజు, జనకా! (?) తేనోవిహీనుల్ నుహా
 భీరుల్ సత్కులు లైన మాత్రముననే నెం పంచు నీ సంఘసం
 స్కారుల్ నేడొనరించు కాగ్యముల మున్నట్లై బ్రయత్నించు నీ
 చారిత్రంబు స్మరింతు. భాగము రహించక రాణి! దుర్గావతి! 1
 మ. చదువక గానము నేను వందఁగను రాజ్యం జేలఁ బ్రాణేశు స
 త్పదముల్ గొల్వగ జాతిగౌరవము గాపాడక జలం బూని దు
 గ్గదగర్వాంధరిపువ్రజంబు ననిలో ప్రుదింప హింద్వావనిక
 ముదితల్ నేర్చు రటంచుఁ జాటిలివిగా ముమ్మాట రాజ్ఞీమణి! 2
 గ. ప్రాణం యండెనదాక వీరగణిక వర్తించెద న్నాని నే
 బాణిక మోమున జేర్చి దీనత నినుక ప్రార్థింప న న్వాద్ర ఫి
 ల్లీనాథుం డవదండఁ బంపి సిఫు మాటింపంగఁ పీఠ్రించు నీ
 'రాణి' యంకము దుర్గావతి మవనిక రాణించెగా తల్లిరో! 3
 మ. పులుల న్నిద్దుల లేవ కుంజముల లాగొన్నిక బ్రవేశించి గ
 ర్జిలు నవ్వాని రదంబు లూపిపడంగక జేవయిఁ దాటింపుచుక
 లలి. శ్రోత్రంబులఁ బట్టి యిచ్చి భరఁ గూలక ద్రోయు నీ కింక బె
 బ్బలులక బోలినవారు లెక్కయె యనిక బోరాడ! దుర్గావతికా!
 కా. వేదండంబుల జంపి తత్తడల నుర్వి స్తోల్చి కాబ్బంట్ల నా
 నాదిక్కుల్ పరవంగఁజేసియుఁ జమూనాధాళి న్ముక్తించి ద

నొప్పదగ్రాంచి సాహసాకృతిని నన్యగ్రంథుగాఁ బేర్చు సొం
 దూడేశాంగన నేర నివ్వితివిగా దోళ్ళక్షి? దుర్గావతి! 4
 కా. ఆసఫఖానుడు ప్రాణముల్ నిలువ వల్ల యంచు వాహివఁ గా
 గాసి నెట్టెడి మమ్ము నాడు దని యక్షగ్నహా సంగంద బా
 హాసామర్థ్యము విక్రమంబు లెలు విద్యాప్రాధా జూపించు ని
 దొ సం గ్రామవిచిత్ర మెన్నఁ పరమమృత మాకు! దుర్గావతి! 5
 మ. తనయుం డాహవభూమి సల్లినఁ దన్నుత్రాసంబు దూర్గంబుగా
 దను వెల్లక నిశితాస్త్రశస్త్రహతి బాధ న్గర్విన్క సైనికుల్
 రణరంగంబున నొంటిజేసి దనినక లావైపు వీరరత్నం
 బును బోనాడక పోరు సల్పితివి భూపు తొచ్చు దుర్గావతి! 7
 మ. తిరుణి! నీ సరి గానలే నయియె గానా మానసింహం? దుఃసా!
 యరివిధ్వంసిని వీవు కాళికవై శత్రుం బా ననెన్నాదె తో
 డరుమల్లుండు! బలార! జేగ నుని పల్లకాలేదె యాబూశజిత్!
 పులక జెండుచు నాజి నీవు విహారింపక గాంచి దుర్గావతి! 8
 కా. మేలా కూకళిరోవతంసయి భూమి నొప్పిల్చు దుర్గావతిక
 మాల న్వాడెడి పూలఁ గూర్చు టని సంభావించి సద్భక్తి కా
 ర్యాలాళి న్మదదంతిసంతతిని సంతోషంబున న్గర్వి నే
 లీలామాలికగా నొసంగి తిడ మేర్పి న్నొమ్మువీరాంగనా! 9

జలసూర్యశిరస్య ప్రకృతిచికిత్స

అల్లాప్రగడ సుందరగోపాలరావు గారు

స్ట్రోక్ లో నష్టము చేయుటకలన హామ్యము నంది పుట్టిన కలుగ నేడి గంగతి కుసుఖలను అనాదినిధముగా తినియె యన్నది. కాని, సురుస్తజాడ్యములు నీటికల్లనే నివారణ చేసునప్పుడు నసుజ్ఞానము చాలవఱకు కుసుఖలను కలుగలేదు. మొదట చికిత్స యెట్లు ప్రారంభించి యెట్లు వృద్ధిగోనికి సచ్చి ప్రముఖుల చిందినదియు క్షప్తముగా వ్రాయుచున్నాను.

అదిని విన్ సెంట్ ప్రెసినిట్టి గారు ఈ జలచికిత్సను కనుపెట్టెను. ఈయన ఆస్ట్రేలియాలో పైసికాలో గ్రాడ్యుయట్ గ్రాచుమునందు 1799-వ సంవత్సరము ఆస్ట్రేలియా వార్తన జేరిని జన్మించెను. ఇతడు నీడ సాలముకాపువాని కుమారుడు. ఇండ్రి గ్రుడ్డివాడగుటచే అతనిని పోషించుటకు దిన్నతమునుండియు ఇతడు సంసారభాగమును పోషించవలసినవాడగుచును. కనుక, భగవదనుగ్రహమునలన తన తెలివితేటల నపయోగపఱచి నీటివైద్యమును కనిపెట్టెను. 1826-వ సం. న ఇతని జన్మస్థానమునందు మొదటి జలచికిత్సాశాలను నిర్మించి అనేక గోళములు కుదర్చి నీర్తి గాంచినవాడై 22-వ వయసు 1851-వ సం. లో చనిపోయెను.

అనంతరము ప్రిసినిట్టి గారి సుకాలికుడు జోహాన్ స్కార్గ్ గారు నుండ జలచికిత్సాశాలయమై చాల దూరము పరిశ్రమ చేసి వృద్ధిగోనికి తెచ్చిరి. స్కార్గ్ గారు తమ యనుభవమును ప్రకృతి లోని మార్పులను సృష్టిలోని జంతువులను గుఱుటలననే గ్రహించి నీర్తి గాంచగలిగిరి. వీరు జబ్బుగా నున్న కాలములో ఏ విధమైన యాహారము లోపలికి పుచ్చుకొనగూడదని చెప్పటలో ప్రసినిట్టి గారితో భేదించిరి. నీటి వైద్యముతో పాటు పరిశుభ వాయువు వ్యాయామము కలన మైన పద్ధతము కూడ వ్యాధులను కుదుర్చుటలో చాల సామర్థ్యము కల చని జోష చేసిరి.

వీరి యనుభయాల తరువాతను రిస్క్ గారు నీటి యావిరి స్నానములవలన లాభము కనిపెట్టినవారిలో మొదటివారు. దీనిని బట్టి అతపస్నాన మనగా నూర్వరశ్మిచే చెమట తెప్పించుటవలన రుగ్మతలు పోవునని కనిపెట్టగలిగెను. 1865-1868 నాలుగు సంవత్సరములలో తాను స్వయముగా ప్రతి యదయమున తన దేహమును ఎండలోను గాలిలోను ఉంచుటవలన గలిగిన లాభమును ప్రపంచమునకు చెప్పగలిగెను.

నీప్ గారు కూడ కొంత కాలమునకు జలచికిత్స యను ప్రకృతి వైద్యములో అన్యగృహితులగు న్యయును కనబఱచిరి. ఈయన యొక కాలికి స్థాదరిగా నుండి మొదటి నీటి వైద్యుడని పేరు గాంచిన జర్మన్ డాక్టరు హాగ్ గారి గ్రంథాలలో కనమువలన తనకు జలచికిత్సాన్వేషణయు కలిగెనని వ్రాసియున్నాడు. తన బుద్ధిబలము చేత తనకు గలిగిన జ్ఞానమును వృద్ధిపఱచుకొని తడిగుడ్డలతో కట్టుకట్టుట నీటి ధారలవలన వ్యాధులను నివారించుటయందు నీటివలన

విరేచనసాధకములు చేయించుట మొదలైన ముహూర్తముల కివెట్టుకొనినను.

మైసుదాహించిన యందతి తరువాత చాల కాలమునకు ప్రస్తుతము రోగాద్యైతిసిద్ధాంతమును అనగా అన్ని వ్యాధులకు నొకటే కారణము అన్ని వ్యాధులను నివారణ చేయుటకు నొకటే సాధనమను నవీనశాస్త్రమును కనుపెట్టిన యీ హూనే గారు దయించిరి. వీరి జన్మస్థానము జర్మనీ దేశములోని హిమ్ జెర్క్. వీరి కుటుంబములో నెందఱో మూలకాదులు తిని రుగ్మతలు పోగొట్టుకొనలేక దేహములు చాలింపవలసినవా రైరి. వీరికి కూడ నడి వయస్సు నచ్చెడి వఱకు ఎన్ని సాధనములు చేసినను శ్వాసకోశములోని జాడ్యమును సర్వకోశములోని వ్యాధియు పోనందున అదివఱకు అచరణములో నున్న జలచికిత్సాసాధనములకలన తాత్కాలికనివారణము కలిగినను పూర్ణారోగ్యము రానందున వీరు తమ బుద్ధిని అనుభవమును నపయోగపఱచి క్రొత్త శాస్త్రమును కనుపెట్టగలిగిరి. సురుస్తజాడ్యములను శరీరములో అన్యపదార్థము చేరుటవలన కలుగుననియు దానిని తొలగించిన శరీరము తిరిగి యారోగ్యమును పొందుననియు చెప్పెదరు. అన్యపదార్థ మనగా శరీరమునకు కావలసిన పోషకపదార్థములు గాక వ్యతిరేక మైనది. ఇది మనము తినెడి యాహారముతోను త్రాగెడి నీటితోను పిల్చు వాయువుతోను శరీరములో ప్రవేశించి ముందుగా పాత్రికడుపునందు చేరి కొంత కాలము నిలువయుండి పిమ్మట నిలువయుండుటచేత పులిసి బురబురలాడి పోగి శరీరములోని యూర్ధ్వభాగములకును చివరలకును వ్యాపించును. ఇట్లు పొంగునప్పుడును వైకి వ్యాపించునప్పుడును శరీరములో అధిక మైన వేడి కలుగును. అందు కల్ల శరీరమునకు శ్రమ కలుగును. అన్యపదార్థమును తొలగించుటకు గాను హూనే గారు నాలుగు విధములగు స్నానములు కనుపెట్టెవారు. అవి కటిస్నానము లింగస్నానము బాష్పస్నానము అతపస్నానము అని వాడెబడుచున్నవి. వీనివలన శరీరములోని వేడి యుపశమించి మాపునొంది పాత్రికడుపునుండియే అన్యపదార్థము బయటికి వెడలి పోవునని హూనే గారు చెప్పెవారు. వీరి వైద్యసాధనమువలన శరీరములోని అన్యపదార్థము బహిష్కరణవయమవలన ముఱుగుగా పని చేయుచి బయటికి త్రోసివేయబడును. తిరిగి శరీరము సహాయారోగ్యముగా నుండుటకు మనుజులు మితాహారమును భుజించుచు పోగాను తానీటి సారాయి మొదలగు పదార్థములు వదలి శాఖాహారులుగా నుండి తగిన వ్యాయామము చేయుచుండవలెను. హూనే గారు తమ చికిత్సాచరణకాలమునందు స్వాభావికముగా దొరకడి యవిదాహకపదార్థములు భుజించుచుండవలెనని వ్రాసియున్నారు. వీరేర్పాటు చేసిన పద్ధతమునకును భగవద్దీత 19-వ యధ్యాయము 8, 9, 10 శ్లోకములలో నున్న యాహారనియమమునకును ఏమియు భేదము లేదు.

నో. ఆయు స్వత్వై బలాగోగ్య శుభి తే తి వివర్ధ నాః
 కపాస్త్విద్వాక్ష్మిన్సాహృద్యా ఆహారా స్సాత్త్వికప్రయా . 8
 షమమును చిత్తశ్చైగ్యమును శరీరమును శ్రీతిని వృద్ధి పొం

దిండువదియు రెండు గలవియు చమురు గలవియు దేహమునందు
 చాల కాల ముండవనియు వనోహరము లైనవియు నగు భద్ర్యభో
 బ్యాద్యాహారములు సత్కర్మము గలవారి కిష్టము లైనవి.
 నో. కట్వాన్మలకామ్యవృత్తిక్షయాయినానాః
 ఆహారా రాజగక్ష్మేష్టా దుఃఖినో కామయప్రహాః. 9

చేదుగాను పుట్టగాను ఉప్పుగాను మిక్కిలి వేడిగాను కారము
 గాను చమురు లేనివిగాను దాహమును కలుగజేయునవిగాను ఉండు
 వనియు కష్టమును మనోవ్యాకులత్వమును రోగమును కలుగజేయు
 వనియు నగు నాహారములు రక్షోగుణము గలవారి కిష్టము లైనవి.
 నో. యతయామం గతరసం పూతిర్యక్తిపించయతే

ఉచ్చిష్ట మపి చామేధ్యం భోజనం తామసప్రియమ్. 10
 లెస్సగా నుడుకనిదియు సారము లేనిదియు దుర్గంధము గల
 గియు వండిన తరువాత నొక్కరాత్రి గడచినదియు ఇతరులు తిన
 గా మిగిలినదియు భగవంతునికి నివేదితప్రసాదము కానిదియు నగు
 నే యాహారము గలదో అది తమోగుణము గలవారి కిష్ట మైనది.

ఇది గాక, కూనే గారి స్నానపద్ధతులు వేదమునందలి శౌచ
 విధానములొనవే యని వేదాధ్యయనపరులు చెప్పుదురు కావున ఈ
 పద్ధతులు వైద్యమును మన హిందూదేశమునకు మిక్కిలి యనుకూల
 మైనవి కాత్మసమ్యక్త మైనవి.

ప్రస్తుతము అమెరికా ఖండమునందు ఎమ్. డి. పరీక్షలో లే
 టిన క్ల్యాగు గారు తమ ద్రవ్యము నిచ్చియు దేశములొని ద్రవ్యము
 ను ప్రోగు చేసియు ప్రకృతివైద్యమును వృద్ధి చేయుటకును ప్రజ
 లను సౌఖ్య పెట్టుటకును కొప్పు కాలను నిర్మాణము చేసి కని విని యె
 టుంగని యేవియో వ్యాధులను పంచభూతములతోను ఎలకొట్టిసిటి
 రేడియం మొదలగు నవీనసాధనములతోను నివారణ చేయుచున్నా
 రు. వీరి కాలయందు రి, 4 వేల మంది రోగులు సదా నిలవయం
 దురు. వీరి టుచువారములు చేయుటకు నేర్పన లగు నౌకరులు ఎమ్.
 డి. పరీక్షల నిచ్చిన వైద్యులుందురు. అనేకనవీనయంత్ర పరికరములు
 కూడ ఈ కాలయందు మొందుగా నున్నట్లు ఆ కాలయొక్క ప్రతి
 సంవత్సరపు రిపోర్టు బట్టి తెలియును. ఇట్టి కాలలు జర్మనీదేశము
 లో విస్తారముగా నున్నట్లును యూరోపు ఖండపు టితరభాగములలో
 అచ్చటచ్చట నున్నట్లును అమెరికాలో కూడ ప్రబలుచున్నట్లును కన
 బడును. మర భరతిఖండమందు లేవు సరే కదా యిట్టివి ప్రపంచము
 నందున్న వని మనలో తెలిసినవారు కూడ చాల తక్కువగా
 నున్నారు.

కావున, ఇట్టి కాల నేర్పాటు చేయవలె నని గంధము వేంకట
 కృష్ణారావు, పి. ఎ., గారును నేనును 1911-వ సంవత్సరమునండి ప్రయ
 త్నము చేయుచున్నాము. ప్రయత్నములను భగవంతుఁ డెప్పుడు కొన
 పోగించునో తెలియదు. గుంటూరులో 1918-వ సం. జలనూర్యకిరణ

చికిత్సాశాల యనెడి పేరుతో చిరుమామిళ్ల భాను ప్రసాదనాయుడు
 గారి ద్రవ్యసహాయమువలన నొకకాల యేర్పాటు చేయఁబడినది. తదు
 రవని పేరునెట్టఁబడ్డ యనేకరోగములు మరుగ్నఁబడినవి. ఇంకను సున
 మాతృదేశమం దెల్ల పూర్వముగా వ్యాపకము చేయు తలంపుతో
 ఇతరవ్యావర్తలను మానుకొని ప్రకృతిసౌకర్యము లెక్కువ గలిగినటు
 వంటి రాజమహేంద్రవరమునందు జలనూర్యకిరణ ప్రకృతిచికిత్సా
 రోగ్యభానాశ్రమ మనెడి పేరున వ్యాధులు నీవారణ చేయు సాధన
 ములను బోధించు చోటు నేర్పాటు చేసియున్నాను. కృష్ణారావు
 గారు రెండు సంవత్సరములు చెన్నపురియందు కూనే గారి జలచికిత్సా
 వ్యాపకమునందు పాటుపడి ద్రవ్యసహాయము లేమిచే బొంబాయి
 గ్రామము చేరిరి. ఇప్పుడు జరుగుచున్న సంగ్రామ మనంతరము
 గొప్ప చికిత్సాశాల నేర్పాటు చేయుటకు బొంబాయినగరమునందలి
 కొందఱు ధనికులు వాగ్దానము చేసియున్నారు.

ఇప్పటివఱకును జలచికిత్సానివృద్ధిని గుఠించియు వ్యాయామ
 నూర్యకిరణస్నానములను గుఠించియు నెట్లు చెప్పఁబడియున్నదో
 క్షత్తముగా తెలిపియున్నాను కేవలము నూర్యకిరణచికిత్సవలన
 సమస్తజాడ్యములు పోగొట్టవచ్చునని అమెరికా వైద్యులగు డాక్టరు
 ఈ. డి. బ్యాబిట్టు, ఎమ్. డి., గారు అనేక గ్రంథములు వ్రాసియు
 న్నారు. ఇంద్రధనుస్సులో కనఁబడు సప్తవర్ణములవలననే ప్రపంచ
 మునకు దుండు మూలికలు లోహములు మొదలగునవి యెల్ల వర్ణము
 లున్నవనియు ఒక్కొక్క రంగు నొక్కొక్క మూలిక నూర్యని ప్రకాశము
 వలన తనలోనికి తీసికొనుచున్న దనియు ఈ మూలికాదక్షణమువలన
 దుర్గుతము పోవుచున్న వనియు బ్యాబిట్టు గారు చెప్పుదురు. ముందు
 రోగ మిది యని వైద్యుఁడు నిదానముగా నిర్ధారణ చేసిన పిమ్మట
 దానికి తగిన మూలికలు వాడిన రోగము మరలును గాని యిందులో
 ఏది లోటువచ్చినను వ్యాధి మరుదరు. నూర్యకాంతిలోని యొక రంగు
 మూలికలో నిమిడియుండుటవలన ఈ జాడ్యము పోయినను మూలిక
 లో నుండు నితరపదార్థములు అనఁగా బొగ్గు మొదలగు వస్తువులు
 శరీరములో ప్రవేశ పెట్టఁబడినప్పుడు అవి యన్యపదార్థముగా ప్రవేశ
 ించి శరీరము పలుత్విము తప్పినప్పుడు గాని బుతుభేదములవలన
 కలిగిన వాతావరణస్థితికిఁ గాని మంద మేర్పడి అనఁగా కుళ్లి యగు
 బురలాడి చొంగి మరియొక వ్యాధిగా నేర్పడు నని డాక్టరు బ్యాబిట్టు
 గారి యభిప్రాయము గనుక మూలికలు తిన నవసరము లేకుండ లేవ
 లము నూర్యరక్తిని దేహములోనికి ప్రసరింపజేయుటకు కొన్ని రంగుల
 లెన్నులు మొదలగు పనిముట్లు బ్యాబిట్టుగా రేర్పాటు చేసి మూలికా
 సేవయు శస్త్రచికిత్సయు అనవసర మగునట్లు, కూనే గారు జలచికిత్స
 వలన బొమ్మభేత్తప్రయోగములు నిరుపయోగ మగునట్లు చేసిన
 రీతిని, గావించి క్షేత్ర గాంచియున్నారు.

హిందూదేశములొని జనులు బుమ్మిసంతతివా రగుటచేతను ఏ
 కష్టమునైన నోర్పువా రగుటచేతను ఇంక నైన వృధా ద్రవ్యము
 వెచ్చింపక ప్రకృతిచికిత్స నవలంబించి ఆరోగ్యభాగ్యము గాంచెదరు
 గాక!

అమృతాంజనమునకు సాటి వేఱొండు లేదు

చక్కనిదబ్బి నైతము సీసా 1-కి రూ 0.8-0 లు

అమృతాంజనము డిపో, మదరాసు బొంబాయి

శిష్టోరియా ధర్మపఠనమందిరము గ్రంథాలయము, చెన్న పురి
SUJANA RANJANI SAMAJAM, POTLAPUDI

సుజనరంజనీ సమాజము, పొట్లపూడి

ADIVELAMA MEDICAL STUDENTS, VIZAGAPATAM

ఆదివెలమ ప్రద్యుమిత్తయ్యలు, విశాఖపట్టణము

ANDHRA STUDENTS, GOVERNMENT SCHOOL OF COMMERCE
CALICUT (JUNIOR BATCH)

కల్లికోట వాణిజ్యపాఠశాలయందలి జూనియరు ఆంధ్రవిద్యార్థులు

ANDHRA STUDENTS, GOVERNMENT SCHOOL OF COMMERCE,
CALICUT (SENIOR BATCH)

కల్లికోట వాణిజ్యపాఠశాలయందలి సీనియరు ఆంధ్ర విద్యార్థులు

వర్ణాశ్రమ ధర్మములు

రాజా నుంత్రిపైగడ భుజంగరావు పంతులు గారు

వర్ణాశ్రమ ధర్మము లనునవి నున హిందూదేశమునఁ గలకాలమునుండి వ్యాప్తమై యున్నవి. మన హిందూదేశమునకుఁ గలిగిన రాజకీయవిషయక మయిన మార్పులు పెక్కు లగుటచే నాని యం దీ వర్ణాశ్రమధర్మము లెట్టి ప్రవృత్తి గలవి యైనను గ్రమశః పరిపాలనావిధానములోని మార్పుల ననుసరించి యివియు మార్పులను జెందుచువచ్చినవి. ఈ కాలముం దీ ధర్మములు క్షీణవశమ జెందుచున్నవని పెద్దలు కొందఱు తలంచి వానిని బునరుద్ధాపనము సేయవలయునని సమకట్టిరి. అట్టివారిలోఁ గావీనగరంబున విరాజిల్లెడి “భారత ధర్మచూడుడలి” సభ్యు లొకరు. దర్భంగ చుహారాబా గారు గూడ నీ విషయమున శ్రమఁ బూని హిందూదేశమునందలి ముఖ్య స్థానముల నన్నిట నుపన్యాసముల నిచ్చి యుండునపుల నెలకొల్పి వాని వార్షిక తీర్థములు మున్నగునవి జయప్రదముగ నెఱవేర్చుచున్నారు. ఈ పరిష్కారధర్మములు బ్రాహ్మణుల యొన్నత్యమునకే మాలములనియు సంఘభిక్షుధి కనగదాయకము లనియు బ్రాహ్మణేతరసంఘములవారు ప్రవచించుచున్నారు. కావున నీ వర్ణాశ్రమధర్మము లెప్పుడే నీతి నేర్పడినదియు నేయే కాలముల నేయే విధము లగు మార్పులం జెంది యిప్పటి కే నీతికి వచ్చి నిలిచినదియు నిప్పుడు జరుగుచుండిన యీ యుద్ధాపనవలన నాగిదేశను జెందఁగలవా యను విషయము నొక్కించుక చర్చించుట కర్తవ్యమై యున్నది.

నరుల మానసిక నైతిక జ్ఞాన భేదంబులచేఁ దత్తశ్చేదముల ననుసరించి కర్మములవలనను గుణభేదములవలనను ఈ వర్ణాశ్రమ ధర్మంబు లేర్పడినది. ఒక విధ మగు సంఘంబునందుఁ బ్రవర్తించుచుండు స్త్రీపురుషులకు సంభవించుటవలన వర్ణాశ్రమధర్మ మేర్పడునని వేదకాలమునందలివా రెన్నడును దలంచియుండలేదు. వేదకాలమునందుఁ బ్రతిమానవుఁడును జననకాలమందు కూర్చుండుగా జన్మించుననియే తలంపఁబడినది. అనఁగా జీవుఁడు బ్రహ్మక్షత్రియవైశ్యకూర్మలలో నే జాతివారికి జన్మించినను బాల్యమునందు కూర్చుండుగానే జన్మించును. వేదాధ్యయనసంపన్ను లగు బ్రాహ్మణులకు జన్మించిన వారు గూడ నుపనయనాత్మార్చనము కూర్చులగ నే యుండురు. ఇప్పటికిని బ్రాహ్మణపుత్రులకుఁ గూడ నుపనయనమువలననే గాని వేదాధ్యయనాధికారసిద్ధియు బ్రహ్మోపాసనాధికారసిద్ధియుఁ గలుగుటలేదు. మన వర్ణాశ్రమధర్మము లెట్టి దుర్లభము జెందినను సత్త్యమున లోకమునకు వికసించింపఁజేయుటకొ యనునటు లీ యుపనయనసంస్కార మిప్పటికిని నిలిచియున్నది. ఇతరాంశములవలెనే యీ యుపనయనకర్మము గూడ మార్పును జెందియుండినచో నీ వర్ణాశ్రమధర్మ

ముల యుత్పత్తిని గ్రహించి సత్త్యమును నెలకొల్పు సాధనము నశించియే యుండును. ఈ యుపనయనమువలననే నరునకు ద్విజత్వము సిద్ధించును. ద్విజత్వ మనఁగా రెండవ జన్మ మెత్తుట యని యర్థము. మాతాప్రసవసర్గమునఁ గలుగు జన్మము కూద్రజన్మ మనియు నుపనయనమువలనఁ గలుగు జన్మము బ్రాహ్మణజన్మ మనియు నెఱుంగఁదగును. ఈ యుపనయనకాలమున గురువు గాయత్రీమంత్రోపదేశము సేయుటయుఁ దన్మూలమున వేదాధ్యయనాధికారసిద్ధియుఁ దన్మూలమున బ్రాహ్మణత్వమున గలుగుచున్నది. మరుకాలమునఁ గూడ నీ సిద్ధాంతమునే పెద్ద లందఱు సంగకరించియుండుటచే మనుస్మృతి యం దీ క్రింది విధమున వ్రాయుట తటస్థించి యున్నది:

“కూర్వో బ్రాహ్మణతాపేతి బ్రాహ్మణచ్చైవీ కూద్రజం

క్షత్రియోనాతమేవంతు విద్యాద్యైశ్చ త్తైవచ.” (మనుస్మృతి)

అనఁగా కూర్చుండు బ్రాహ్మణధర్మముల నవలంబించి తన జీవితమునందు వానిని నెలకొల్పుకొనినచో నాతఁడు బ్రాహ్మణుడే యగును. గాఢముచ దీర్ఘమును నగు పాండిత్యము సంపాదించుట సర్దుభూతములఁ దనవలెఁ బ్రేమించుట జ్ఞానవంతుఁడై సంచరించుట సద్గుణగరిష్టఁడై స్వచ్ఛందప్రవర్తనము గలిగియుండుట మున్నగు రీతుల నవలంబించిన నాతఁడు కూర్చుండునను బ్రాహ్మణుఁడుగా నుండును. బ్రాహ్మణుఁడైనను దుర్వాప్యపాఠములయందు మెలంగి బ్రహ్మజ్ఞానసంపత్తిఁ బోగొట్టుకొనినచో దన యున్నతస్థానము నుండి పతితుఁడై కూర్చుండును. క్షత్రియులును వైశ్యులు నట్లే యగుదురు. ఇది శ్లోకార్థము. పూర్వోదాహృతశ్లోకమువలన వర్ణధర్మములు నరులయొక్క గుణాతిశయమువలనను ప్రవర్తనమువలనను నిర్ధారణ నెఱుఁబడును గాని వర్తమానకాలమునందువలె జన్మమువలన నేర్పడుట లే దని నుబోధము.

ఆపస్తంబమూత్రములయందుఁ గల యీ క్రింది సూత్రములను బరిశీలించినచో నీ విషయ మింకను చదువరులకుఁ దృప్తి నొసంగఁగలదు.

1. నూ—ధర్మచర్యయా జఘన్యో వర్ణః, పూర్వం పూర్వం వర్ణ మాపద్యతే జాతి పరివృత్తే.

(ప్రపాళ. 2, పటం, 8, పా 99)

2. నూ—అధర్మచర్యయా పూర్వో వర్ణో జఘన్యం జఘన్యం వర్ణ మాపద్యతే, జాతిపరివృత్తే.

(ప్రపాళ. 2, పటం, 8, పా 99)

వేదములయందు దూహాహరింపఁబడిన బ్రహ్మక్షత్రియవైశ్యధర్మ

ములలో నెద్దానినైన కూర్చుండవలసియుటచే దా నవలంబించిన వర్తమానపరణముగ బ్రాహ్మణులను గాని త్తుత్రియును గాని నై పుణ్యము గాని యగును. అతని వర్ణ మిందు మూలమున మార్పును జేసిన దగును. ఏ వర్ణమువాడైనను తనవర్ణ భగ్యముల నవలంబించుటచే నా యుత్తమవర్ణమును జేందగలడు. దుష్కృత్యముల నాచరించుటవలనను బాపకర్మములయందు ప్రవర్తించుటవలనను ఉత్తమ వర్ణవం దుండినవాడు కూడ నటులే యుగోవర్ణభాతముం జేందును. పూర్వోదాహృత సునుభర్మకాస్త్రాపస్తంబసూత్రాగ్రములవలన వర్ణములు జన్మతః సంక్రమించి యాచార్యజ్ఞానమును స్థిరమై యుండునని కావనియు మానవుఁ డాచరించు కార్యములవలనను వానినడవడిక వలనను మార్పులను జేందుచుండు ననియుఁ జేలుచున్నది. కావునఁ బ్రతిమానవునియొక్క వర్ణమును వాని మానసిక చైతన్య జ్ఞానముల వలన నేర్పడును. మన పూర్వులగు మహర్షు లెవ్వరును బుట్టుకవలన వర్ణము స్థిరపడుట గాని నిర్ధారణ నేయఁబడుట గాని జరుగు నని తలచియుండలేదు. ఏ నరునియొక్క వర్ణమైనను దా నేర్పడుచుకొని నదియే యగును గాని తన జన్మమువలనఁ జూందగిన దెన్నఁటికిని గానేరదు. బ్రాహ్మణులకుఁ బుట్టినవారందఱును బ్రాహ్మణుల మనకొనుటకంటె పెట్టితనము లేదు. ఒకఁడు జన్మమువలన చండాలుం డైనను నత్రైవర్ణవర్ణమును బ్రాహ్మణభర్మావరణమువలనను బ్రాహ్మ జ్ఞానసంపత్తిని బొందినచో బ్రాహ్మణుఁడే యగును. పూర్వ మాది శంకరులవా రిట్లు చునీషాపంచకమునందు చెప్పియుండలేదా?

శ్లో. “చండాలోస్తు సతు ద్విజోస్తు గురు రిత్యేషా మనీషామమ.”
బ్రహ్మతేజోత్పన్నుల మని డంబములను జెప్పకొనుటకు మాత్రమే జాత ముపయోగించును గాని వా రిప్పు డే వర్ణమునఁ జేరుదురో స్థిరపఱుట కా జాతము నిష్ప్రయోజనకారియే యగును. ప్రతిమానవుఁడును కూర్చుండుగానే జన్మించుచున్నాఁ డని మున్నే చెప్పియుండిమి. అతఁడు తన స్వశక్తివలనఁ గ్రమక్రమముగ జ్ఞానమును సంపాదించి తన శక్తియుక్తుల కనుకగు వర్ణమును బొందవలయును.

శ్లో. “జన్మనా జాయతే కూర్మః కర్మణా జాయతే ద్విజః.”
ఈ యాగోక్తి మన గృహములయందలి యవతీజనము గూడ నెఱింగినదియే కదా! అట్టిదానియందు విస్మృతిని వహించి విద్యా గంధము లేనివారు సయితము బ్రహ్మజీవోద్భవు లయనంత మాత్రమున బ్రాహ్మణుల మని విజ్ఞపింఁగుచు విద్యాసంపత్తియు జ్ఞానసంపత్తియుఁ గలిగినవారిని గూడ కూర్మజన్మ లగుటచే న్యూనభావమున నిందించుచు వెంగలు లగుచుండిరి గదా! పురుషుఁడు స్వశక్తివలన బ్రాహ్మణవర్ణమును బొందియుఁ దదుపరి దుష్కర్మముల నాచరింప సాచాసించు నెడల వాఁడు బ్రహ్మత్వమును బాయుటయే తటస్థించును.

వర్ణశబ్దార్థము నించుక విమర్శించి వేదములయం దేయే వర్ణముల కేయే విధు లేర్పాటు చేయఁబడినవో తెలిసికొనఁ బ్రయత్నింపము. “వర్ణ” మను శబ్దము “వృణోతి” అను ధాతువునుండి పుట్టినది.

పరిగ్రహించుట యని దాని యర్థము. ఈ వ్యుత్పత్తి నిష్క్రమునందు ద్విత్వయాధ్యాయమున మూడవ కాండమునందు వ్రాయఁబడియున్నది. కావున వర్ణ సువచనా మానవుఁడు తాను లన శక్తియుక్తుల కనుగుణ మగు రీతిని బొంద నిచ్చించి పరిగ్రహించు స్థానమై యున్నది. లేక, ఆ స్థానముయొక్క గౌరవము ననుసరించి మానవుఁడు బొంద నిచ్చించుదానికి వర్ణ మని పెప్పనను చెప్పవచ్చును.

శతపథబ్రాహ్మణమందు వ్రాయఁబడిన యీ క్రింది మంత్రములను జూచి వాని యర్థమును గ్రహించినయెడల నేయే వర్ణములవా రెట్టి ప్రవర్తన గలవారై యుండవలయునో సుగోధముగ విశేషము కాగలదు.

1. బ్రహ్మహి బ్రాహ్మణః త్తుత్రిపీఠం ద్రక్షత్ రాజన్యః.
(శతపథబ్రాహ్మణము 5 వం 1 అధ్యాయము 1 బ్రాహ్మణము)
2. బాహూవై మిత్రావరణోపురుషోగర్వః
వీగ్యంవావీత్రాజన్యస్య యద్బాహువీగ్యంవా ఏతిదపారసః.
(శతపథ. 5 వం. 4 అధ్యాయము 3 బ్రాహ్మణము)
3. ఇషవోవైదిద్యవః.
(శతపథ. 5 వం. 4 అధ్యాయము 4 బ్రాహ్మణము)

ఇందు మొదటిదాని యర్థ మే మనఁగా: పరబ్రహ్మము నా రాధించుచు జ్ఞానసంపత్తి గలవాఁడై సద్గుణగరిష్ఠుఁ డైనవాఁడై బ్రాహ్మణుఁ డనిపించుకొనును. ధనసచ్చర్మి గలిగి బాహుబలము గలవాఁడై వీర్యవంతుఁడై శత్రునినాశమును జేసి ప్రజలను సంక్షేప దత్తుఁ డగువాఁడే త్తుత్రియుఁ డనిపించుకొనును.

ఇందు రెండవదాని యర్థ మే మనఁగా: ప్రతివానిని సౌఖ్య పెట్టిగలుగుటయు సద్గుణసంపత్తి గలుగుటయు నను నీ రెండును త్తుత్రియునకు బాహుయుగము. బలమును వైర్యము ననునవియే త్తుత్రియునకుఁ గరయుగము.

శ్లో. “వైశ్వస్త్వ కృతసంస్కారః కృత్యాదారపరిగ్రహం
వార్తాయాం నిత్యాయ కస్త్యా త్వకూనాంప్రవ గక్షణే.”
(మహావృత్తి విశాఖాధ్యాయము)

వైశ్వస్త్వః దుపనయనము మొదలయిన సంస్కారములను జేసికొని వేదముఁ జదివిన పిదప వివాహము చేసికొని గోవులను గానాడుటయందును సేద్యము మొదలగు జీవనవృత్తులయందును శ్రద్ధ గల వాఁడుగా నుండవలయును.

శ్లో. “కుచి రత్యుష్టశుక్రూషు ర్మృదువా గనహంకృతిః
బ్రాహ్మణాద్యాశ్రయో నిత్య మత్కృష్టాం జాతి మన్న తే.”
(మహావృత్తి విశాఖాధ్యాయము)

మనస్సునను వెలుపలను బరిశుద్ధుఁడై తనకు మీఁదిజాతివారిని క్రూర్యముగా మాటలాడక బ్రాహ్మణులనకును వాఁడు లేనియెడ త్తుత్రి యనకును వాఁడు లేకున్నయెడ వైశ్వస్త్వనకును మేలయిన శుక్రూష చేసికొని అసాంకారము లేక ప్రతిదినము వారి నాశ్రయించి యుండెడు కూర్చుండు మేలయిన జాతివాఁ డగును.

వేదవిదులను బ్రహ్మజ్ఞానవంతులను పరమపురుషాన్వేష

కులై సత్త్వగుణప్రధానులై సంవరించువారై బ్రాహ్మణులు. ధన ధాన్యసమృద్ధియు బలమును గలిగి యరిగినాకులై శరణాగత బ్రాహ్మణులై ప్రజలను గాపాడువారై క్షత్రియులు. కర్షకాదివృత్తుల నాచరించుచు నొసంగుతూ సేయుచు వర్తకవ్యాపారమువలన ధనము వార్జించి దానిని లోకసంరక్షణార్థమై వినియోగించువారై వైశ్యులు. ద్విజులగు పయి మూడు వర్ణములవారికిని వలయు సపర్యల నన్నిటిని ఛక్రీయవృత్తులతో నాచరించువారై హిందువులు.

వర్ణముల వృత్తులైయు వాని ధర్మములను యంతదనుక ముచ్చటించియుండిమి. ఇంక నాశ్రమధర్మములను గూడఁ గొంచెము విచారింపుము.

ఆశ్రమధర్మములు

వర్ణధర్మములు క్రిమక్రమముగ నుత్తమవర్ణమునకుఁ జేరి ముక్తిని బడయుట కేర్పడినది గావున నట్టివర్ణధర్మముల నవలంబించుటలో నరులకు సహాయకారి యగుట నీ యాశ్రమధర్మము లేర్పడినదిని మున్నగునే విన్నవించుచున్నాఁడను.

వర్ణములు జ్ఞానమును సంపాదించుట కేర్పడిన సోపానము లనవచ్చును. ప్రతిమానవుఁడును ఏ వర్ణమును బొందఁదలఁచిన గానినే పొందఁగలఁడు. అట్టి యీహిందూత్వనిధి యైనతోడనే యైహికకామ్యములఁ బడసినవాఁ డగును. స్వలాభముకొఱకు బుద్ధిని శరీరమును గూడ స్వాధీనపఱచుకొనుటకుఁ జేయు ప్రయత్నములే యాశ్రమములనఁబడును. ఇట్టి యాశ్రమధర్మములను యధావిధిగ నిర్వహించియే మన పూర్వ బుద్ధిప్రదళన బొందియుండిరి. అట్టి యుత్కృష్టదళ యొక్క ఛాయల నిష్పటికిని మనము గాంచుచునే నుండిమి. ఇట్టి యాశ్రమధర్మముల నవలంబించి తన్మూలముగా జన్మమును దరింపఁ జేసికొనుటకు మార్గమును బూర్వులు గ్రహించియుండిరి. ప్రవర్తన యందు స్వచేత్యులమై యుండఁదలఁచినయెడల నీ వర్ణాశ్రమధర్మముల నవలంబించుట కర్తవ్యమని మనవారి నిష్పక్షు చెప్పవచ్చును.

ఆశ్రమములు చతుర్విధములు:— (1) బ్రహ్మచర్యము, (2) గార్హస్థ్యము, (3) వానప్రస్థము, (4) సన్న్యాసము. బ్రహ్మచర్యాశ్రమమునందు గురుకుఁ గ్రామము చేసి సమస్తవిద్యల నభ్యసించి జ్ఞానసంపన్నుఁడు కావలయును. విద్యల యభ్యాస మనఁగా నొక గ్రంథపఠనమే కాదు. శరీరపారిశ్రామికవిషయములు గూడ సంవిదియింపవలెను. గృహస్థాశ్రమమునందు వివాహాదిసకలసౌఖ్యముల ననుభవించుచు ధనార్జనమును గావించి సద్వర్తనలై సకల ధర్మములను బహిష్కారార్థము చేయవలయును. గృహస్థాశ్రమము నందు సమస్తసుఖములఁ దనిది దీర ననుభవించి పరితృప్తి జెంది వైరాగ్యమును బూని సాంసారికవిషయముల సంశాసమున కొప్పు గించి భార్యసమేతముగా నుద్యానవనములందు నివసించుచు గాలమును బుచ్చవలయును. ఇదియే వానప్రస్థాశ్రమ మనఁబడును. వానప్రస్థాశ్రమమున వైరాగ్యమును బూర్తిగ నలవఱచుకొని అరిష్టద్వందములఁ దనకు వశ్యము గావించుకొని పితవః సర్వసంగపరిత్యాగమును

గావించవలయును. ఇదియే యత్యాశ్రమ మనఁబడును.

ఈ వర్ణాశ్రమధర్మములకు నితఃమతస్థులు గాని యితరదేశస్థులు గాని యవలంబించు వర్ణాశ్రమధర్మములకును ఇనుమతయు భేదము లే దని చెప్పవలెను సాహసించుచున్నాఁడను. వేదోక్తము లగు నీ యాద్యవర్ణాశ్రమధర్మములు నీచాతీనీమఁ దైనను వలయునని నవలంబించి పొందుట కధ్యంతము లేనంతటి విశాలములుగా నున్నవి. ఆర్యసమాజమును స్థాపించి దిగంతవిశాలభ్యాసాతిం బడసిన దయానందసర్వస్వతీస్థానులవా రీ వర్ణాశ్రమధర్మతత్త్వమును బూర్తిగ విచరించి కేవలం గల పాండిత్యప్రభావముచే నీ యాద్యధర్మములన్నియుఁ బ్రపంచమునందలి సర్వమానవుల యభివృద్ధికై యేర్పడిన వనియు నాద్యులగు సునకొఱకు మాత్రమే యేర్పడినవి కా వనియు సమాప్తములును నుష్ణించి బోధించి యుండిరి. మన దేశమునం దెల్లడలను వ్యాప్త మగుచుండిన సంఘ సంస్కర్తల కేరికిని నిట్టి సకలజనోపయోగ సగు వర్ణాశ్రమధర్మములతో వైరము లేదు. వేదకాలమునకు భిన్నముగా నిష్పక్షు మన లోకే జేరియుండిన దురాచారముల నన్నిటిని దొలగించి వేదోక్త సగు వర్ణాశ్రమధర్మముల నామోదింపటయే కర్తవ్యము. ఇప్పుడు మనవలలో బ్రబలియుండిన వర్ణభేదములు మున్నగు దురాచారములెవ్వియు వేదకాలమున నేర్పడినవి కావు. పురాణకాలమునందును తత్పరమునందును నేర్పడినవై యున్నవి. బహుశః పురాణకాలముందే యిప్పుడు మన నువలంబించుచుండిన వర్ణభేదముల రీతులు బీజప్రాయములుగా నంతరించియుండిను. ఆ కాలమునం దయిన నిష్పక్షు మనలను బాధించుచున్నంతటి దురాచారములు ప్రబలియుండవు.

మన వేదములయం దేర్పఱుపఁబడిన వర్ణధర్మములను ఆశ్రమధర్మములను గూడఁ జక్కఁగా ననువర్తించినయెడల వ్యాసవసిష్ఠ విశ్వమిత్రాదిమహర్షుల కాలమునందు మన హిందూదేశమునఁ గలిగి యుండిన చక్కని శాంతిసమాధానములు మన కిప్పుడు గూడ నలవడు ననుటకు సందేహ మీషణ్యాశ్రమము లేదు. దృఢకాత్ములు నిశ్చలమనస్కులును అనుక్షణము నెవ్విధివైన దేశసేవ సేయఁగల సమర్థులును పెక్కుండు పెంపఁడఁగలరు. ఈ వర్ణధర్మములు గాని ఆశ్రమధర్మములు గాని ఈ కాలమున మనకు విధిక్రమములైన చర్యలకు వేనికి నడ్డురావు. ఈ వర్ణాశ్రమధర్మముల నవలంబింపఁదలంచినవారు తమకును దమ దేశమునకును దమ దేశమును బరిపాలించు ప్రభువునకును గూడ వేయి మడుగుల లెక్కఁడు ఫలంబు నొసంగఁదగిన రీతి నభివృద్ధి నొందవచ్చును. ఈ వర్ణాశ్రమధర్మము లిప్పుడు మన దేశము నధోగతి పాలనరించుచుండిన కులసంబంధ మగు వైషమ్యములకుఁ గాని బ్రాహ్మణబ్రాహ్మణేతరద్వేషములకుఁ గాని యిసుమంతయుఁ దా మ్రెసంగవు. ఈ వర్ణాశ్రమధర్మములు యధావిధిగ నాశ్రయింపఁబడినచో నిష్పక్షు మనలను నాశనము చేయుచున్న కులభేదములు నశించును.

“బ్రహ్మచర్యేణ కన్యా యువానాం విందతేపతిం
అనన్యాన్ బ్రహ్మచర్యేణాశ్విధా సంజిగ్మతే”
(అథర్వ. ౧౦, 20, అశ్. 3, మంత్రం. 18)

ఈ యధర్మణవేదమునందలి వాక్యమును బరిశీలించినయెడలఁ బురుషులకే కాక స్త్రీలకుఁ గూడ బ్రహ్మచర్యాశ్రమము కలదని గ్రహింపవలయును. ఈ మంత్రార్థము నిందుక వివరింపుడు. బ్రహ్మచర్యవ్రతాచరణమువలన బాలిక యనయనపలుత్వము గల వారి యొక పిదపఁ దనకు సమస్తవిదముల ననురూపుఁడైన భర్తను దానే పరిగ్రహింపవలయును. చూచితినా బ్రహ్మచర్యాశ్రమమును బూర్తి గ నవలంబించి యుక్తవయస్కులైన లయనం గాని వివాహ మాడదు. ఇంటియే గాక, తాను తనకు నచ్చిన పురుషునే గాని పరిణయము కాదు.

దీనిం బట్టి చూడ మనలోఁ బ్రస్తుతము వ్యాప్తమగుచుండిన యతిబ్రాహ్మణవివాహములు కులవివాహములు తొట్టెను. బుద్ధులు గట్టుటలు వేదకాలమునందుఁ గాన్పింపవు. ప్రతికన్యకయఁ దన యిచ్చవచ్చిన పురుషునే కోరి పరించునది గాని ఇప్పటివలెఁ దలిదండ్రుల యిచ్చవచ్చినవారితో సంసారము నేమవలసినదుస్థితి యప్పటి స్త్రీలకుఁ బట్టలేదు. కారణాంతరములచే నునవా రధోగతి పాలై చెప్పరాని యిక్కట్లులకు లోనయిరి. ఎట్టి యాత్మ దృఢతనుండి మనము జాతిపాలిమో వేదములను సాంగముగాఁ బరిశీలించినచోఁ జేబడఁ గలదు. బ్రాహ్మణవివాహములు కులపుత్రగతులు దుర్బలకరీరములు వ్యాస వాల్మీకి వాలభిల్యాది మహర్షులను బుట్టింపఁజాలవు. కావున మన భూర్యస్థితి నైనను దెలిసికొనుటకుఁ గృషి నేయవలయును. ఆధునపన మొందిన మన ప్రస్తుతస్థితితో సాంఘికార్థిక రాజకీయస్వాతంత్ర్యముల నొందఁజాలము. కావున మా రాష్ట్రవశ్యక మని యెల్లరకును విదితమే.

మన వేదమునం దొక్కచో బ్రహ్మయొక్క ముఖమునుండి బ్రాహ్మణులును బాహువులనుండి క్షత్రియులును పాదపులనుండి వైశ్యులును పాదములనుండి శూద్రులును జన్మించినట్లు నుడువఁబడి యున్నది. అలంకారయుక్తముగాఁ దరతమవిధేదమును వెల్లడింప నుడువఁబడిన యీ వాక్యములకుఁ ప్రతిపదార్థమును జేసి దానినే సత్యముగ భావించుటచే నిట్టి దురవస్థ మనకు సంప్రాప్తమయినది. వన భూద్యుల యున్నతదశ యధోగతి పాలైనది. ఇప్పటికి స్వార్థ పరాయణులను పోనింపాపరులను మిక్కిలముగఁ బ్రజ్వలిల్లి బ్రాహ్మణులు బ్రహ్మముఖమునుండి వెలువడినవారు గావున వారి సంతతివా రందఱును నిరక్షరకుటు లైనను స్వోదరపరాయణు లైనను సకలదుష్కర్మకారకు లైనను బ్రాహ్మణులుగనే యుందు రనియుఁ దక్కు జాతివారలలో బ్రహ్మజ్ఞానసంపన్ను లుండినను వారి జన్మము ననుసరించి నీచులుగనే పరిగణింపఁబడుదు రనియు వాదించుచున్నారు. ఈ విధమున నీచాతీనీచమును పరమాసహ్యమును, అత్యధివాశకరమును నగు వర్ణ భేదములు నేటికి మనల నావరించినవి.

ఈ కాలమునఁ బురాణములు పరస్పరవిరుద్ధగాఁబలు కలవి యగుటచే విశ్వసించదగినవి కా వని విద్యావంతు లనేకులు వానిని గర్హించిరి. కాని, అట్టి పురాణములే యీ వ్యాసమున కత్యుత్తరారా ప్రవాహములుగాఁ బరిగణింపఁబడఁగల వని నా నమ్మకము. ప్రజలు విద్యావంతులు గాకుండుటచే వేదార్థమును గ్రహించుట యసంభ

వము. మీఁదుమిక్కిలి స్వార్థపరాయణు లగు మహానుభావు లెవ్వరో యీ వేదములను ద్విజేతరులు పరింపఁగూడదని కొందఱును బ్రాహ్మ జేతరులు పరింపఁగూడదని మఱియొందఱును బ్రాహ్మజేతరులఁ గాక బ్రాహ్మణస్త్రీలకుఁ గూడఁ బఠపార్థము కా దని మఱియొందఱును కానించి వేదములను మఱుంగుపఱుచుటచే నట్టి బహిష్కరంపఁబడిన వారి కందఱికిని పురాణములే దిక్కునని. కావునఁ బురాణముల నుండియే కొన్ని గాఢల నందుఁ బొందుపఱచెదను.

- (1) సర్వజనులచేఁ గొనియాడఁబడు రామాయణమహాపురాణమును విరచించిన వాల్మీకి మహాముని చండాలుడై గారిదొఁపుడుకాఁ డై యుండెను. స్వశక్తి నాల్పజ్ఞానమును సంపాదించి చిగకాల చష్టకప్తముల కోర్చి తపశ్చరణ గావించి భగవత్కృపచే బ్రహ్మర్షియై యుత్కృష్టదశ ననుభవించెను.
- (2) బ్రహ్మరులలో నగ్రగణ్యుడుగా నెంచఁబడిన గన్ధిమహాముని యరుంధతి యను చండాలనతె నుద్వాహ మాడెను. అట్టి చండాల స్త్రీకిఁ బూజార్చన మయిన స్థానమును సభోమార్గమునఁ గల్పించిరి.
- (3) చక్రవర్తి యగు విశ్వామిత్రుడు తన తపోబలమున బ్రహ్మర్షి యయ్యె.
- (4) మొన్న మొన్న నొక చండాలుడు పన్నెదడకాశ్వాసులలో నొకఁ డయి వెలసి విష్ణుధర్మగ్రగణ్యు లందఱిచేఁ బూజింపఁబడు చుండెను.

మన పురాణములను ధర్మశాస్త్రములను వివర్ణించినచోఁ దక్కువ కులమువారు స్వశక్తిని పెద్ద కులములయందుఁ జేరి గనియు దార్బల్యముచే నున్నతస్థానములనుండి పతిలం లగువారును దెక్కురు గలరనియు స్పష్టమగును. ఇట్టి సమంజస మగు మన వర్ణాశ్రమధర్మములు మాటిమాటి తుద కిప్పటికి మనలను దురాచారములకు బొనిగల నుగాఁ జేయునంతటి విపరీతస్థితిని బొందినవి. ఇప్పటి కులాచారధర్మములయందుఁ బ్రబలియండిన దురాచారము లందఱికిని అనుక్షణ మనుభవమునకు వచ్చుచుండనయితే కావున నిగుట విపులముగా నిన రింపవలసిన పని లేదు. ఈ దురాచారములు మన సంఘమునఁ జేరి వేరుపురుగులవలెఁ దోఁచుచుండుటయే గాక పాశ్చాత్యప్రముఖులందఱును మనల నారణ్యకులుగాఁ గూడ భావించునట్లు చేయుచున్నవి. దానికిని సైరింత మన్నను బ్రస్తుతకాలమున నొక పెద్ద గండము గూడ నాసన్న మైనది. మాటయేఁబడి సంవత్సరములనుండి యాంగ్లేయుల పరిపాలనము క్రింద దినది నాభివృద్ధి నందుటచే నిప్పటికి మన దేశమునఁ గూడ స్వరాజ్యము నపేక్షింపఁదగిన సమర్థుల మైతిమి. కావున స్వరాజ్యమును దయచేయుఁ డని యాంగ్లే సామ్రాజ్యమువారిని వేడుకొనుచుంటిమి. ఏ కారణమున నైన నేమి మనలో బ్రాహ్మణు లెక్కుడు విద్యావంతులై యున్న మాట సత్యమే. ఈ సంగతిని బ్రాహ్మజేతరులు గ్రహించిచి మన దేశమునకు స్వరాజ్యము లభించినయెడల బ్రాహ్మణపరిపాలనమే యగును కావున బ్రాహ్మణ పరిపాలనముకంటె స్వరాజ్యము లేకుండుటయే యుచిత మనియుఁ జెప్పుచున్నారు.

మఱికొందఱు బ్రాహ్మణేశ్వరులు స్వరాజ్యమే వలదనుట కంటే బ్రాహ్మణప్రాబల్యము సరికట్టి బ్రాహ్మణేశ్వరులకుఁ గూడఁ బ్రాజ్యేకప్రాతినిధ్యము నేర్పజదుకొని స్వరాజ్యముఁ జొందుట యుచితమని చెప్పవచ్చును. స్వరాజ్యావేక్షకు లందఱును నట్టి బ్రాహ్మణేశ్వరి ప్రజ్యేకప్రాతినిధ్యమునకు సమ్మతించుచున్నారు. ఈ బ్రాహ్మణేశ్వర ప్రాతినిధ్యముయొక్క స్వరూపస్వభావముల నిదమిత్యమని నిర్ధారణ నేయుట కేరికిని సాధ్యము కావచ్చును. బుద్ధికుశలత గల నెద్దలనేకవిధము లగు పద్ధతులను బ్రతికలయందు గూచించియుండిరి. అందు బ్రాహ్మణేశ్వరు లనున దే మనఁగా నూఱుమంది సభ్యులు గల సభలో ఒనసంఖ్యలఁ బట్టి విధి జంపఁదలంచినచో వైదుగురు బ్రాహ్మణసభ్యు లెర్పదురు గనియు పంచము లిట్టి సభలయం దాఱితేటి పని నేయుట కింకను సమర్థులు కాదు కావున వారి కొక యొదు స్థానము లను మాత్రము వదలవలయు ననియు కాంక్షింపవారిదివఱకే మహాన్యవీయులకు సుమారు పదునేను స్థానముల నేర్పజచిరి గావున నవియుఁ బోఁగా మిగిలిన డెబ్బదియొదు స్థానములను బ్రాహ్మణేశ్వరులే యాక్రమింపవలయు ననియుఁ జెప్పెదరు. ఆ బ్రాహ్మణేశ్వరు లా స్థానములను వారియం దిమిడియున్న కులభేదముల కనుగుణముగఁ బంచుకొనఁగలరు. అట్లు పంచుకొనఁదలంచినను కేవల మసంభవము. మదరాసు రాజధానిలో మూడు వందల డెబ్బది కులములు గలవు కావునఁ గులమునకు నాల్గవ వంతు స్థానముగా నాక్రమించుకొనుట యసంభవము. కొన్ని కొన్ని కులములవారి నొక్కొక గుంపుగఁ జేర్చి యట్టి గుంపున కొక్కొక ప్రాతినిధ్యము నీయఁదలంచుటయు నన్యాయమే. ఏ రెండు కులములు నేకీభవింప నేరవు. కావున వారు చెప్పున దే మనఁగా, నీ డెబ్బది యొదు స్థానములను వ్యవసాయము వర్తకము విద్యాశాఖ మున్నగు విధముల బ్రాహ్మణేశ్వరులయందే నంచుకొనెద మందురు. అట్లు జరుపఁదలంచినచో నొక్క బ్రాహ్మణులేనా సాక్షము చేసికొనినది. బ్రాహ్మణులతో సంబంధము వచ్చినప్పుడు కులభేదములఁ గల్పించుట బ్రాహ్మణులతో సంబంధము వదలిన తోడనే మిగిలినవారికిఁ గులభేదము లేకుండఁజేయుట ఇంతింకంటే వైపరీత్యము గలదా! ఒక్క బ్రాహ్మణులకుఁ దప్ప మిగిలిన వారం

దఱికిని కులభేదములవలనఁ గలిగెడి వైషమ్యము లేక యొకమత్యమును సంఘభావమును గలుగు నెడల బ్రాహ్మణులు మాత్రము వైషమ్యము లను బోఁగొట్టుకొనఁజాలరా! వారు చెప్పెడి పద్ధతిని కేసెడిచో బ్రాహ్మణేశ్వరసంఘములలో విద్యాభివృద్ధిని గాంచిన నాయకులు మొదలియగుట చెట్టియగుట మున్నగు నే స్వల్పజాతులవారో మిగిలిన ముష్టిసముల సభ్యస్థానముల నాక్రమించుట తటస్థించును. కావున నట్టి యేర్పాటు మిగిలిన జాతులవారి కసంతృప్తిని గలిగింపక మానదు. అట్టి యసంతృప్తి యెన్నఁటికైన ననర్థదాయకము కాకి మానదు. స్వరాజ్యమునందుఁ జేయునది రాజకీయవ్యాపారము గాని నుతవిషయకము గాదు. మతవిషయములం దాధ్యక్షి లయినవా రందఱిట్టి రాజకీయపరిమత్తానము నాక్రమించినచోఁ గోతుల భాగవతమువలె నుండుటయు నరాజక నుగుటయు సంభవించును. దేశాభివృద్ధికై పాటుపడువారికి మతవిషయకము లంతిగాఁ బాటికి రావు. కావున నట్టి రాజకీయవ్యవహారదక్షు లగు దేశభక్తులను బరిమత్తానము నకుఁ జేర్చఁదగిన విధము లభించినచే స్వరాజ్యమున కక్షేపింపవలయును. లేనియెడల మానభావము నవలంబించి యెవరి వృత్తిని వారు నెఱవేర్చుకొనుటయే యుత్తమము. అట్టి యొకమత్యము కావలయు ననినచో నిష్పాదు మన దేశమునఁ బ్రచారమునందుఁ గల దురాచార భూయిష్టము లగు వర్ణాశ్రమధర్మము లడుగుంటి ఋషిప్రోక్షము లను ప్రపంచమునం దెల్లెడల ఖ్యాతిని గాంచిన మన పూర్వు లవలం బించినవియు నీ వ్యాసమునం దిదివఱకుఁ జర్చింపఁబడినట్టియు వర్ణదేశభేదములతో నిమిత్తము లేక సమస్తమానవులచే నాచరింపఁబడఁదగినట్టియు వర్ణాశ్రమధర్మములు తిరిగి మన దేశమునందుఁ బ్రవర్తిల్లవలయును. అప్పుడే మనకు స్వరాజ్యము లభించును; అప్పుడే వ్యాసవాల్మీకిపరాశరాది మహర్షులనాఁటి యాన్నత్యము లభించును; అప్పుడే మట్టుకవద్దల పరిపాలనమును మించిన ప్రజాపరిపాలనము కలిగి సాందూరాజ్యము రామరాజ్యమనిపించుకొని సమస్తదేశములయందును బ్రఖ్యాతిని గాంచును. కావున నీ విషయముల నందఱుఁ జక్కఁగ విమర్శించి భగవద్దత్తము లగు వర్ణాశ్రమధర్మముల నవలం బింప నుద్యుక్తులు కావలయు నని ప్రార్థించుచున్నాఁడను.

అన్ని నొప్పులకు పరమామృతము

అ మృ తాం జ న ము

న క ల వ్యా ధు ల కు ను నం జీ వి ని వం టి ది

నీసా 1-కి 0-8-0 అణాలు మాత్రమే, ప్రతివారము వేలకు వేలు విక్రయము

సంతోష మెందుగలదు?

తాటికొండ తిమ్మారెడ్డి దేశాయి గారు

ప

సంచములో జనులు 'సంతోషము సంతోషము' అని

యందు రే గాని యెందు జూచిన నది జగాన గానరాదు.

పడసోరేత మగు భక్త్యభోజ్యముల నేమి అమూల్య మణిమయాభరణములందేమి దివ్యసుందరమందీరముల నేమి అగణితభ సాగారములందేమి సార్వభౌమపదవియందేమి మహాఘనపట్టశాదుల వలన నేమి సుందరారామములందేమి గంగాదిమహాపుణ్యనదీజల మన నేమి విహారార్థసుందరతరసతోపరాదులందేమి చిత్రవిచిత్ర రూపపటములందేమి మాతాపితరుల కనికరమున నేమి భార్య భర్తల యత్రార్యాసరాగమున నేమి చెలువ నెయ్యమున నేమి బహు విధసుందరవాహనాదులందేమి దివ్యతరామాల్యాంబరాదులందేమి విద్యావినయాదిగుణములవలన నేమి ధైర్యశౌర్యబలపరాక్రమాదు లందేమి దానధర్మావ్యసేకసత్కార్యములలో నేమి ఇంచుకయు సంతోష మగపడదు. ఇంక సంతోష మనునది యెచ్చట నన్నది? ప్రపంచములో సంతోష మను వస్తువు లేదనియే యర్థమా? కాదు, కాదు. ఒకప్పుడైన నట్లనజనదు. బాగుగ నరసి చూచినచో సంతో షము మనుష్యుని నలుదిక్కుల నావరించినై యున్నది. సంతసము మనుష్యున కత్యంతసామీప్యమున నున్న దని తలంపవలయును. అనగా నది మనుష్యునియందే యున్నది. శాశ్వతసంతోషము తనలో నుండుట యెఱుంగనివాడు కలలో వైన సంతస మొందజాలడు. ప్రపంచములోని ప్రతిబాహ్యవస్తువు నెటు లున్నను మనుష్యుడు దానిని చిన యంతఃభిప్రాయము చొప్పుననే తలంచును. అనగా భేదమోదములకు ముఖ్యకారణము మనుష్యుని యాంతరంగికాభిప్రాయమే! బాహ్యవస్తువునుదాండు మంతయు మనుష్యుని భావాదులను మనుష్యుని తలంపుయొక్క భాయాపటము లని యెంచవలయును. మన యంతఃభిప్రాయ మొక దర్పణము. ఆ దర్పణములో గన్పట్టు ఛాయయే ప్రపంచపు బాహ్యవస్తుజాతము.

ప్రపంచ మనగా నేమి? అది మనుష్యునియొక్క తలంచే! మన తలంపుల ప్రకారము మనకుం బ్రపంచ మగపడును. మన భావ ముల కనుగుణముగనే ప్రాపంచికభేదమోదములను శ్రమసౌఖ్యాదు లును గన్పట్టుచుండును. మన మనసులో బహువిధాభిప్రాయము లిమిడి దాగియుండును. వానిని బయలుపఱచుటకు ఇంద్రియవర్గ సహితమగు మన దేహ మొక యంద్రి మనదగును. సంతోషముతో నున్న మనుష్యుని మనసు కనిన నలిగి యంతర్భావము నైతము సంతోష పూరితమై యున్న దని మన మెఱుంగదగును. అనగా నొకని బాహ్యస్థితి మన కేలా గగపడునో వానియంతఃస్థితియు ఆలాగుననే యున్న దని యెఱుంగనగును. మనుష్యుని బాహ్యస్థితి యెట్టి ప్రాప్త

దైన్యదుఃఖభాజనముగ నున్నను వాని యంతర్భావాదులు పవిత్ర తాహపూరితములై యున్నచో వాని దుష్స్థితు లెల్ల వానికి సంతోష కరములుగనే యగపడును. తన కగపడెడి బాహ్యవస్తువులకు ఆ మనుష్యుడు కొంచెమైన దుఃఖింపజాలడు. మన మనస్సు సంతో షములో లీనమై యున్నపుడు మన దుఃఖాదు లన్నియు మనకు సంతోషములుగ మాటి యగపడును. కనుక, భేదమోదాదులు మన లోనే యున్నవి. అంతే గాక యవి నిజముగా బ్రత్యేకముగ నుండవు. దైవిక మగు నతివృద్ధిచే నొక కర్మకుని చేను చెడినచో నక్కర్మకుడు గడచిన కార్యమునకు జింతింపక మనుషటికన్న నెక్కుడు శ్రద్ధతో మనుషటికన్న శ్రేష్ఠింపు భావ్యముం బండించెద నని దృఢమానసుడై యుండునని అతని నష్ట మతనికి దుఃఖమువలె గా నింపనేరదు. అట్లు గాక వాని మనసున జింతి వ్రేడమనేని యా నష్టము వానిని గడు చింతలోఁ ద్రోయును. లోకమాన గొన్ని సంగ తులు లోకుల మరణమునకు నైతము కారణము లైనట్లు నెక్కు నిద ర్శనములు గలవు. అట్టి సంగతులే కొందఱి సంతోషమునకు గారణము లైనట్లు నైతము దృష్టాంతములు గలవు. అనగా, అనేకులు కాలవశమున దమ భార్యపుత్రాదులు గలించుటం గని నిగ్గుగ వియోగసంతప్రమానసులై యాత్మనాశ్రయ నొనర్చుకొనినట్లు కని విని యున్నాము. కొందఱి టిట్టి వియోగముచే దమ బంధము లుడిగ నని యెంచి పగమహర్ష భరితహృదయాలై నిత్యసంతోషముచే భగవద్భావ సందాన లై నట్లు నిదర్శనములు నెక్కులు గలవు. కాని, సంతోష మును గోరిన మానవునకు ఆశను వదలుట యత్యవశ్యము. అట్లు కాని చో గోటిశ్వరుం డైనను దనకన్న మించిన సంపన్నునిం గని తన్ను దరిద్రునిగ నెంచుకొని సదా చింతిలును. ఆశను గోసేవారికి సంతృ ప్తిజనక మగు నిర్వలనిత్యసంతోష మబ్బుటయే గాక వానికి గలిమి తేములు సమము లగును. ఆశ లుడిగినవాడు దేవసముఁ డని వచించుట యనుచితము కాదు. ఆశ లేనివాడు నిత్యానందుడు. ఆనందరూపమే పరమాత్మ.

భక్తివిరక్త్యాదిగుణసంపన్నుఁ డగు నొక విరాగిడ కొక రాజు వచ్చెను. ఆ సాధుసత్తముడు ఆకారహితుఁ డగుటచే నా రాజువ్యవసర వందనము లాచరింపక కేవలభక్తిభావమున మగ్నుడై యుండెను. రాజుండునకు గుపితుడై నా కందఱు నమస్కృతు లొనర్చుచుండ నీవు కన్నెత్తి యెనఁ జూడక యింత నిర్లక్ష్యభావ మూనుటకుగత మెయ్యది యని బిగ్గరఁ బ్రత్యక్షము. 'నీవు నాకుం బ్రభు వవు కావు. నీవు నా సేవకుల సేవకుడవగుటచే నాకు నీచే నమస్కరించుట కర్హుడవు. ఆశ కోరిక యను నిరువురు సేవకులు నాకు

గలరు. నీ వా రెంటికని దానుడవు.' అని పాడుపుంగవుడు పలికెను. కొన్నాళ్లకు మరల వారా జా విరాగికడ కేగి 'నీ కోర్కె నెఱవేర్చు దలచి యే తెంచి నాడను. వలసినదానిం గోరుము.' అని నుడిచెను. 'నిజముగ నీ వట్లు తలచినచో నీవు ముం దిక నీలాటి శ్రమ నా కొసంగకుము' అని దై రాగి పలికెను.

ఏమి కాలమో గాని ప్రతిమనుష్యునకు బ్రతివిషయములలో సంతోషాత్మాహదలు గన్నట్టనే కన్నట్ట పని పలువురు పల్కెదరు. కాని, ఈ యభిప్రాయము కల్ల ప్రపంచములో బ్రతివస్తువును బ్రతి విషయమును సంతోషాత్మక మైనదియే. సృష్టికర్త యగు నీకృపని సదుద్దేశము సకలజీవకోటికిని సంతస మొనగూర్చుటయే గాని శ్రమ యొసంగుట కాదు. సాక్షాత్పరమాత్మవలెనే సంతోషమునకు రూపము లేదు. ఆ పరబ్రహ్మమువలెనే సంతోషము సర్వము వ్యాపించి యుండును; మనుష్యుడు నిర్మలమానసముతో నెచటఁ జూచిన నచట నుండును. అట్టి సంతోషమును బడయకపోవుట మన యపరాధమే గాని జేతొందు గాదు. సంతోషభవనమునకు బవిత్రేచ్ఛ పవిత్ర కర్మము అని చెండు సోపానములు గలవు. ఈ రెంటివలన మనుజుఁడు ఆ భవనముఁ జేరును. ఈ రెండు నధిగమింపఁగలవానికి ఆత కోపము అనూయ స్వార్థపరాయణత మున్నగునవి దవ్వగును. ఆతను దెగ నాడినవానికిఁ గోపతాపాదు లలవడవు. అట్టి నిత్యసంతోషికి అనూయ యొక్కడిది? ద్రవ్య మెందునకు? అట్టివానికి ఏ కోరికయు నుండదు. వానికి వొంగయం దైనను గినుక వుట్టురు. కోరికచే వెక్కు చెడుగులు చేకూగును. కోరికవల్లనే కోపము వైడమును. అనఁగా సంభోగేచ్ఛ

లేనివానికి జారిడివైఁ గాని జారునియెడఁ గాని యిండుకయుఁ గ్రోధ ముండనేరదు. తాఁ గోరిన వస్తువు నచ్యుండు నైకొనియెనేని ఆగ్రహ ము పుట్టును. కోరికయు ఆశయు లేనివాడు ప్రపంచము నెల్లఁ దన వలె నెంచును. మనుష్యుని సంతోషమునకు ముఖ్య మైన కారణము మనసే! అట్లు లేనిచోఁ బూరిండ్లలో నజకడుపునకుఁ దిని నివసించెడి నిజుజేదలు యదృచ్ఛాలాభ సంతుష్టిచే సంతతసంతోషభంకులై యుండకపోరు. ఆకాబద్ధులు దివ్యమంగిరములలో చుట్టెన్నముల భుజి యించుచు కూడ సంతతభేదమానసులై యుందురు. సముద్రపుటగు గుఱఁ గొన్ని గూఢ మైన చోటు లుండును. ఆ చోట్లకు బల మైన యలలు గాని క్రూరజంతువులు గాని ఘోర మైన వేల్లువలు గాని ప్రవేశించుట కెట్లు వీలుండో ఆ చోప్పుననే మనుష్యుని మనసు లోఁ గల పవిత్ర మైన యే కాంక్షింపలమున భేదపాపాదులు ప్రవేశింపఁజాలవు. మనుష్యుఁ డట్టి గూఢస్థలమునఁ జేరి నివసించుటచే నతనికి కాశ్యతేసంతోష మబ్బును.

కనుక, మనము బాహ్యవస్తువులను ఇంద్రియగుభాదులను ప్రాపం చికవిషయాదులను అంటక వై నదాహరించిన మనసులోపలి యరలోఁ బ్రవేశింపవలయును. ఆ స్థలము నిశ్శబ్దముగను నిర్మలముగను నిరుపద్ర వముగను నిర్వింతముగను నుండును. ఆ చోటున మన కెచటఁ జూచిన నచట సంతోషమయ్యునుగఁ గన్నట్టును. మన మట్టి గూఢపు డేకాంత స్థలములో నేకచిత్తతతోఁ బరికించినచో మన జ్ఞానచక్షువునకు మన లో నున్న సచ్చిదానందస్వరూప మగు పరమాత్మ గన్నట్టును. అప్పుడే మనము బంధవిముక్తుల మయ్యెదము.

నా ట్టు సుం ద రి

బసవరాజు అప్పారావు గారు, బి. ఏ.

అడవె అడవె

అన్నలమిన్నా,

అడవె లేనడు

వల్లలనాడె

అడెదు నీ నడుమందము గాంచిన

అల్లాడవె ప్రేమను లోకంబులో?

అడవె అడవె

అన్నలమిన్నా.

పాడవె పాడవె

భామామణిలో,

పాటలధరము

బాగులు గుల్మంగ

వలపుఁ బిల్లు నీ పాటల విన్ను

పరవఁ గాదే ప్రకృతి యెల్లె?

పాడవె పాడవె

భామామణిలో!

చూడవె చూడవె

సుందరవదనా,

సోగకన్నులను

సోలంగ ప్రేమము

సొంపు లొల్లు నిన్ జూచినంతనే

చుక్కలు వైకెము సోలవె ప్రేమన్?

చూడవె చూడవె

సుందరవదనా

ఆంధ్ర మాతృహితోపదేశము

గొల్లపల్లి సామల్ నాయకర్ గారు

అనందించితి నెంతయో మనములో నాన్ధ్రోద్యమం చెన్నుచుకొ
 నానందేసియె కొంత ధైర్యపడ నా దౌర్భాగ్యమో నాపునఃక
 నానాటన్ మరి నాదు పుత్రకులలో నైక్యంబు లేమిం గనక
 దీనావస్థను బొందెనెతి నిక నా ది క్కెవ్వరై యుందురో? 1
 తే. గడ్డిపరకలు నైతంబు విడ్డలార!
 పెంటిగా నైన పిదపఁ గావించు పనులు
 మీ రెఱుంగకున్నారె? గంభీర మైన
 ద్వీరదమును నైత మదియు బంధించుఁ గాదె?
 సీ. మాజ్ఞాములు కయ్యమాడఁటఁ గనుఁగొని
 జాన్ము గడ్డను కోఁతిమాఱగొనదె?
 ఒక్క నృద్ధుని పుత్రు లొండొరుల్ తగవాడి
 పరుల హేళనలకుఁ బాలుపడరె?
 స్నేహభావము చెడి చెదరి గోవుల మంద
 వైరి యా సింహంబు వాతఁ బడదె?
 భారతరాజ్యంబు పోరాటములచే వి
 దేశీయు లేలెడు దేశ మయ్యె;
 నీతు లన్నియు నెఱిగి యీ రీతి మీరు
 సంఘబలమును జేఱుచు ప్రసక్తి గలిగి
 బ్రాహ్మణ బ్రాహ్మణేతరుల్ పట్లు పట్టు
 న్యాయమా యిట్టి తఱిసి? నో యాంధ్రులార!
 తే. విక్రమబలమునఁ గాని కార్యంబు గలదె?
 విక్రమమున కసాధ్య మీల నేదైనఁ గలదె?
 వికమత్యంబై లేనిచో నమెరికా స్వ
 లంత తను బొందునే? రాజ్యతంత్రులార!
 సీ. బ్రాహ్మణసామాజికుల్ పంచమాదులతోడ
 సహపంక్తి గూర్చుండు సమయమందు
 బ్రాహ్మణేతరులకు బ్రాహ్మణాధీరులు
 నెడ్క విందులు చేయు వేళలందు
 ఆర్యసామాజికు లల క్రీస్తువుల నెల్లఁ
 దగ గౌరవించెడు తరుణమందు
 హైందవోత్తములు మహమ్మదీయులతోడ
 ఫలహారములు చేయు పట్టులందు
 జాతిమతవివక్షల నెల్ల జాఱవిడిచి
 భేదభావంబులను నొక పెడకుఁ ద్రోసి
 మెలఁగుటను మాని నా సుతుల్ పెడఁగు లగుచు
 నైకమత్యంబు విడనాడి రక్కటకట!
 సీ. ఆంధ్ర రాష్ట్రం బని యాగృహించినఁ గాదు
 ఆంధ్ర దేశీయు లైక్యంబుతోడ
 ఆంధ్రోద్యమం బని యజించినంత నె కాదు
 తెలుఁగువారు తదేకదీక్షతోడ
 ఆంధ్రుల విశ్వవిద్యాలయం బనఁ గాదు
 తెనుఁగు జనము లాకే దృష్టితోడ

స్వారాజ్య మని సదా కోరుటే కాదు త్రి
 లింగదేశజాటు నిరీక్షతోడ
 ఆంధ్రు లాబాలగోపాల మనవరతము
 కష్టపడవలెఁ గన్నులఁ గాంచువఱకు
 పనికి మాలిన భిన్న భావములు మాని
 కార్యకూరు లౌచు వివేకధుర్యులగుచు.
 సీ. సంఘస్థితిని మీరు చక్కఁజేయుటే గాక
 2 స్వార్థపరత్వంబు వంపలయు
 సర్వభ్రాతృత్వంబు చాటించుటే గాక
 ప్రజలయెడలఁ గనంబఱుపవలయు
 సర్వజనంబుల సమకూర్చుటే గాక
 భారతాదర్శంబు మప్పవలయు
 వ్యాసంబులును నుపన్యాసంబులే గాక
 కార్యంబులను జేయఁగడఁగవలయు
 నిడువలకు సదా యోర్చి సహింపవలయు
 పరమలంబులయెడ నీర్వ్యపడఁగఁబోక
 ప్రజల కెల్ల జాతీయభావంబు గఱపి
 పుడమి వర్ధిల్లఁ బూనుండి పుత్రులార!
 సీ. కాకతీయప్రభు చాకచక్రముఁ గాంచి
 3 యానంద మందని యార్యు లుండ్రె?
 చాళుక్యరాజుల సామ్రాజ్యముఁ దలంచి
 పరవశుల్ గానట్టివార లుండ్రె?
 విజయనగరరాజ్యవిభవంబుఁ దలపోసి
 4 కన్నీరు గార్చని కఠిను లుండ్రె?
 బొబ్బిలి వెలమల భుజపరాక్రమ మెంచి
 భుజము లుప్పొంగని పురుషు లుండ్రె?
 రెడ్డి పొరుషము గనియు ద్రిప్త లగుచు
 ఖడ్గములఁ జేతఁ బూసని కలుషు లుండ్రె!
 కృష్ణ రాయశివాజీల కీర్తిఁ గాంచి
 యబ్బురముపడ నొల్లని యధము లుండ్రె?
 సీ. విభరణమూ ర్షియై విత్తము వెదఁజల్లు
 పీఠికాపురనేత వెలయుచుండ
 దేశోద్ధరణకునై తివురు కొండా వేంక
 టప్పయ్య పంతులే యండ నుండ
 నాయక శ్రేష్ఠుండు న్యాయతి సుబ్రాహ్మ
 5 పంతులు నాంధ్రుండ్రె చెంత నుండ
 ఉత్సాహమే గాక యుక్తేకమును రేఁప
 నాంధ్రపత్రిక యదే యలరుచుండ
 తక్కు విషయములకు తక్కిన నాయకుల్
 పెక్కు రుండ మీరు బెగడనేల?
 ఎల్ల జాతిభాష లేకమై పనిఁ జేయఁ
 బొందలేరె యాంధ్రభూమి నేఁజె?

ఆ రో గ్య గృ హ ము

(88)

లండు కుటుంబములోని ప్రతివారును పూర్ణాశోగ్యమును గలిగియుండురు. మనల నట్లాశోగ్యవంతులుగ నందరినవి ఎప్పుడును సిద్ధముగనుండు వైద్యరత్న పండిత. డి. గోపాలాచార్యు, ఎ.వి.ఎస్., ఎ.ఎస్.బి. వారి యాయుర్వేదావధములు.

ఆయుర్వేద గ్రంథములు.

1. మాధవ నిదానము	8-0-0
2. ఆగ్నేప్రకాశము	2-0-0
3. ఆయుర్వేద పరిభాష	1-8-0
4. రసప్రదీపిక	1-8-0
5. పథ్యావధము	1-0-0
6. భేషజకల్పము	1-0-0
7. దక్షిణభారతము - ఆయుర్వేద ప్రచారము	0-8-0
8. ఆధ్యాత్మికాభిభాషణములు	0-6-0
9. ఆయుర్వేదప్రశస్తి	0-6-0
10. గడచిన నూరుసంవత్సరముల నుండి జరిగిన వైద్యాభివృద్ధి	0-6-0
11. ఆగస్త్యవైద్యము	0-4-0
12. వస్తీకర్మము	0-4-0
13. ఆయుర్వేదాంగశల్యతంత్రము	0-4-0
14. ఆయుర్వేదచరిత్రము	0-4-0
15. విహుది - కలరా	0-8-0

జీవామృతము.

ఇది నరకటుత్సము నిచ్చును. శ్రీ పురుషు లిరువురు నిర్భయముగ వాడవచ్చును. భీలయనకు దీనిసాటిలేదు. పోయిన జవసత్వములను తిరిగి లెచ్చును. శరీరమంతయు శీఘ్రముగ పునర్నిర్మాణము చేయును. సీసా 1-కి రు 3-0-0

అమృతామలక తైలము.

ఇది స్నానమున నుపయోగించినచో శరీరమునకును మెదడుకును చలువనిచ్చును. అనుదినము దీని నుపయోగించిన చో, దుర్బలమగు వేసవివలన గలుగు ననేక యసౌఖ్యములు తొలగును. ఇది కండ్లకు చలువనిచ్చును. జ్ఞాపకశక్తి వర్ధిల్లు జేయును. శరీరమును సమకీర్త్యమునం దుంచును. వెల సీసా 1-కి రు 0-12-0

అశోక వటి.

హిరణ్యే శ్రీలపాలిటి కరప్రసాది యనుదురు. ఋతు మాలకును, గర్భాశయ కాద్యములకు దీనిసాటి మందు వేరు లేదు. దీని వేరించిన శ్రీ లెండగో సంతానవంతులయిరి. వెల సీసా 1-కి రు 0-12-0

అబలాసంజీవని.

యావనశ్రీలకు గలుగుచుండు మూర్ఛలు మున్నగు వనోపి కారములను మాన్పును యధాస్థితికి దెచ్చును. వెల సీసా 1-కి రు 1-8-0

పై అన్నిటికిని పోటీజి ప్యాకింగులు ప్రత్యేకము. పెద్దఆగ్గని నిచ్చువారు వారికి సమీపములోనుండు రైల్వేస్టేషను పేరును వ్రాయవలెను.

ఆయుర్వేదాశ్రమము

85, ఆచారప్పకోవీధి, మద్రాసు.

తెలిగ్రాము అడ్రెసు:—“పండిట్”, మద్రాసు.

[కేటలాగు కోరువారికి ఉచితముగ పంపబడును.

వి. వి. ఎస్. పాణిగారి నర్వతేలు విష సంజీవిని.

(రిజిస్టరు చేయబడినది)

(47)

ఫారలి యెడ్చుచువచ్చువారు చకచక పువ్వుచు పోదురు. గుణములేని యెడల రు. 100 లు ఇనాం.

ఇది తేలుకాటునకు మేటిమందు. తగిన దివ్యావధము.

తేలు కుట్టినప్పుడు

క. హా హా యని కన్నీళ్లు ప్రవహింపముగా నేర్పుచుండు వారలు బళిరా, యాహా యారాయని, యుత్సాహంబున నవ్వుతోడ జనుదురు మరలన్.'

దీనిని ఉపయోగించిన రెండు విషములలోనే నొప్పి మాయమైపోవును. తటాలున కటాపంచలగును. అది తోడనే నివర్తించుట చూడగా మంత్రమా, యింద్రజాలమా యని తోచక మానదు. కన్నీళ్లు ఆనందబాష్పము లగును. కుయ్యో మొట్టోలు, బలే సబాసు లగును. ఇత తేళ్ళు వట్టిరాలై; విషమంతయు వట్టి మాటయే. గుణములేక పోయెనా వైకముతోడనే వాపసు చేయబడును. ఒక తేలు విషమేకాదు. ఎలుక, కప్ప, నంద్రకాయ, జిప్సమ్, కుక్క, ఇంతేల, పాము మొదలగు విషజంతువుల కెల్ల నిది ప్రళయంతోడు. ఒక సారి తీసి యుపయోగింపుడు.

వెల పాకెట్ 1-కి రు. 0-8-0

,, డజన్ ,, రు. 5-0-0

ఒకడజను ప్యాకెట్లు గొన్నవారలకు ఇనాముగా ఒక ఫౌంటెన్ పేనా యివ్వబడును. ఒకసారి పరీక్షింపుడు, విషమునెల్ల ధ్వంసముసేయును. ఇతరులన్ను తేలుమందులు వేసి మోసపరచుదురు. మాయొక్క ప్రేడుమార్కు (లంగర్) చూచి తీయవలసినది. మోసము పోవద్దు.

విలాసము:-వి. వి. ఎస్. పాణి, సాహుకారువేట, మధరాసు.

ఆరోగ్యధనము—దాని నార్జించు విధము

చందగిరి త్ర్యంబకరావు గారు

మన దేహ మొక యంత్రమును బోలియున్నది. యంత్రమును నడపుటకు వివిధము లగు చక్రములు విండ్లు మొదలగు నవి ఎట్లు నిర్మింపబడియున్నవో అట్లే దేహాయంత్రమును నడపుటకు శ్వాసకోశము హృదయకోశము మొదలగు అంతరవయవములు నిర్మింపబడియున్నవి. యంత్ర సాధనము లగు చక్రములు మొదలగు నవి చెడక వాని పని నట నెఱవేర్చు సమర్థములై యున్నప్పుడు యంత్ర మెంతి చక్కగా నడచునో అట్లే దేహాయంత్ర సాధనము లగు శ్వాస కోశము మొదలగునవి ఏ విధమైన యపాయమును జెందక వానికి నిర్మయింపబడిన పనిని నెఱవేర్చు సమర్థములై యున్నప్పుడు దేహాయంత్రమున కేవిధ మగు హానియు కలుగక అది చక్కని స్థితిలో నుండును. ఈ విషయము క్రింద విచారింపబడును.

మన శరీరములో హృదయకుహరము గర్భకుహరము అను రెండు గొప్ప భాగములు కలవు. హృదయకుహరమందు హృదయము (గుండె) శ్వాసకోశము అను రెండంగములను గర్భకుహరమందు అన్నకోశము వైత్యకోశము ప్రేగులు మూత్రపిండములు మూత్రాశయము మొదలగు సంగములును గలవు. మఱియు ననేకవిధము లగు నెముకలు నాడులు కండరములు మొదలగునవి దేహరంధ్రముల బడియున్నవి. వై యంగములలో కొన్ని రక్తమును శుభ్రపఱచుటకు నాయువును ఆహారమును శ్వాససాధనములు, కొన్ని భోజనపదార్థములను జీర్ణింపజేయు జీర్ణసాధనములు. కొన్ని భోజనములకు రక్తమును కలుగజేసి దానిని శరీరమందలి ప్రసరింపజేయు రక్త సాధనములు. మఱికొన్ని శరీరమందలి మాలిన్యములను తొలగించెడు బహిష్కారసాధనములు.

1. శ్వాసకోశము.—లోపలికి పల్కుబడిన పరిశుద్ధవాయువుచేత రక్తమును శోధించి అందలి మాలిన్యములను నిశ్వాసరూపమున బహిష్కరించును. ఇది రక్తమును శుభ్రపఱచు ముఖ్యాంగము.
2. హృదయము.—శరీరభాగములనుండి తనకుడి ప్రక్కకు జేరిన చెడు రక్తమును శ్వాసకోశములలోనికి పంపును. అక్కడ బాగు పడి తిరిగి తన యెడమ ప్రక్కకు జేరిన మంచి రక్తమును శరీర భాగములకు పంపును. ఇది రక్తప్రసరణమునకు సాధనమైన ముఖ్యాంగము.
3. అన్నకోశము.— ఆహారమును జీర్ణము చేసి శరీరపోషణ
4. వైత్యకోశము.— మున కుపయోగపడునట్లు చేయును. ఇవి
5. ప్రేగులు.— జీర్ణసాధనములు
6. మూత్రపిండములు.— కలుషరక్తమును వడియగట్టి యందలి కాలువ్యమును మూత్రరూపమున మూత్రాశయములోనికి పంపును. బహిష్కారసాధనములు.
7. మూత్రాశయము.—మూత్రరూపమున తనలోనికి వచ్చిన కాలువ్యమును బయటికి వెడలజేయును. బహిష్కారసాధనము.

ఇట్లు ఒక్కొక్క యంగ మొక్కొక్క విధ మగు పనిని

జేయును. ఈ యంగము లన్నియు తమతమ పనులను సమగ్రము గాను శ్రమ లేకుండను స్వాభావికముగను చేయుటకు శక్తివంతములై యుండవలెను. ఈ ధర్మములు చక్కగా నెఱవేఱుచున్నంత కాలము దేహాయంత్రమున కేవిధ మగు హానియుఁ గలుగ నేరదు. అప్పు డాహారము క్రిమముగా జీర్ణ మగుచు శరీరపోషకద్రవ్యము లుత్పత్తి యగుచుండును. ఉచ్ఛ్వాసనిశ్వాసములు చక్కగా జరుగుచు మలినరక్తము శుద్ధరక్త మగుచుండును. శుద్ధరక్తము శరీరమందలిను చక్కగా ప్రసరించుచు పుష్టి కాంతి కలుగుచుండును. శరీరమునుండి బహిష్కరింపబడవలసిన మాలిన్యము లన్నియు స్వాభావికమార్గముల గుండె క్రమముగ బహిష్కరింపబడుచు నే విధ మగు బాధయు కలుగక సుఖముగా నుండును. అట్టి తరుణమున రోగములు కలుగజాలవు. ఇట్టి స్థితి నే యారోగ్యస్థితి యని చెప్పవచ్చును. ఈ సుఖమునకే యారోగ్యధన మని పేరు.

వైని వివరించిన దేహాయంత్ర సాధనములు (అంతరవయవములు) చెడిపోయి వానియందలి శక్తి నశించినయెడల శ్వాసకర్మము రక్తాభిసరణము జీర్ణకర్మము మొదలగు వ్యాపారములు చక్కగా జరుగ నేరవు. అప్పుడు శరీరమున కుపద్రవము కలుగును. దీనికే రోగ మని పేరు.

ఈ వ్యాపారములు చక్కగా జరుగుచున్న వానికి పరిపూర్ణ సుఖము కలుగును. వాడె యారోగ్యవంతుఁడు. వాడె పుణ్యపురం పుండు. వాడె కృతార్థుఁడు. ఏ మనః ఆరోగ్యవంతుఁడు సమస్తభాగభాగ్యముల ననుభవించును. తనకుఁ గల ధనధాన్యములయొక్కయు గృహారామజ్యేష్ఠవాహనాదులయొక్కయు ప్రతిఫల మనుభవించును. స్రుక్ష్మందనవనితాదిభాగంబు లందును; దేహమనోబలమును ధైర్యసాహసములను సంతోషాతిశయములను కలిగి సుఖముగా నుండును. నేయేల? ఆరోగ్యవంతుఁడు స్వర్గోపమాన మగు భూలోకసౌఖ్యమంతయు ననుభవించును. ఆరోగ్యవంతుఁడె విద్యావంతుఁడగుట కర్హుఁడు. ఆరోగ్యవంతుఁడె సంఘాభివృద్ధికిని దేశోన్నతికిని పాటుపడ శక్తి గలవాఁడు.

మఱియు నారోగ్యవంతుఁడు కేవల మైహికలాభమునే గాక పరమార్థలాభమును గూడ పొందగలఁడు. ఆరోగ్యవంతునకుఁ గాని శారీరకాత్మికధీబలంబులు కలుగజాలవు. ఆత్మికధీబముల సాధించుటకు దేహబల మావశ్యకము. దేహబలము గలవాఁడు విజ్ఞానాభివృద్ధి చేసికొనగలఁడు. విజ్ఞానమువలన పారమార్థికవిషయచింతన మధిక మగును. దానివలన వాఁడు సత్కర్మమును జక్కగా ననుష్ఠించును. సత్కర్మచరణమువలన నామస్మృతి గుఱుంబులు కలుగును.

ఆరోగ్యహీనుఁ డిహలోకసౌఖ్యమును గాని పరలోకసౌఖ్యమును గాని యనుభవించుజాలఁడు. ఏ మనః శరీరము రోగగ్రస్తమై యున్నప్పుడు పశ్చాత్తప్తముతోడ రాదిభోజనపదార్థములు రుచింపవు పట్టు పొన్నులయందు శేయనించినను కంటికి నిదుర రాదు. అట్టి

తరుణమున సర్వాంగసుందరి యగు భార్య యొద్ద నున్నను స్మరణకు రాదు. సుధారస మెలకు ముద్దుపలుకులు పలుకు బిడ్డలు దరి చేరి నను మన సాపుడు. వాని భాగ్యభోగ్యము లన్నియు నిరర్థకములు. ఆరోగ్యహీనులకు దేహశక్తి ననశ్యక్తి కార్యము ధైర్యము మనోల్లాసము పట్టుదల మొదలగు గుణరాజము లన్నియు నశించును. వాతవైద్యక ఫాదిరోగములు వడించును. మనోవృద్ధ కలుగును.

మఱియు నారోగ్యహీనులకు పారమార్థిక విషయములయందనురాగము చెడి సత్కార్యాభిలాష నడించును. సత్కార్యవిగహితు నకు పరలోక ఫాస్థ్యములు కలుగజాలవు.

మైని వివరించిన యంశములవలన నిరంతరసంతోషమునకును శారీరకాత్మికభేదములకు సాధించుటకును విహితముష్టికసుఖముల బడయుటకును మూలము ఆరోగ్యధన మని విశేష మగుచున్నది. కావున నిట్టి యమాన్యమోహసూచన మగు నారోగ్యధనము నార్జించుకొని దానిని సురక్షించుకొను విధమును గూర్చి విచారించి నిర్ణయించుటయే ప్రకృతావసరమునకు దగిన విషయము.

మన శరీర మారోగ్యశీలియం దుండుటకును గోగ్రస్తమైనపు డారోగ్యమును గలిగించుకొనుటకును ముఖ్యముగా మన మవలంబింపవలసిన నియమములు కొన్ని గలవు. ఆ సేవన :-

1. నిర్మలవాచయపు శుద్ధోదకము ఆరోగ్యకర మగు మంచి యాహారము—వీనిని స్వీకరించుట.
2. రాత్రికాలమున నిద్రాపరిమితిని కలిగియుండుట.
3. దేహవస్త్రవాసనలములను శుభ్రముగా నుంచుకొనుట.
4. తగిన శరీరపరిశ్రమను కలిగియుండుట.
5. క్రమప్రవర్తనను గలిగియుండుట అనగా సకాలమున సుఖ నిద్రను జెందుట నియమితసమయములందు మితభోజనము చేయుట మలమూత్రముల నవరోధింపక యథాకాలమున విడుచుట సోమరియై యుండక చక్కగా పాటుపడుట అస్వాభావిక ద్రవ్యములను భుజింపకుండుట — ఈ మొదలగున వన్నియు క్రమ ప్రవర్తనములనివే. ఇట్టి క్రమప్రవర్తనవలన మన శ్వాసకోశము మొదలగు సంకరవయనములు బల్యములై చక్కగా పని చేయును. అక్రమప్రవర్తనవలనను అస్వాభావికపదార్థ సేవలనను అంతరవయనముల వ్యాపారమునకు భంగము కలుగును. అంతరవయన వ్యాపారానరోధమే వ్యాధికి మూలము.
6. మనస్సుఖము ననుభవకొనుట — శరీరసుఖమునకును మనస్సుఖమునకును సంబంధము కలదు. మనస్సుఖము లేనపుడు బలకర పదార్థము లెన్ని భుజించినను దుగ్బలులగు నుండుటయు మనస్సుఖమున్న కాలమున శరీరమునకు బలమును తేజస్సును కలుగుటయు సంభవించుచున్నది.

మన శరీరమం దుండు జ్ఞానేంద్రియనాడీనముదయ మంతటికిని మెదటియందు పొందిక యేర్పడియున్న దనియు నాడు లన్నియు మెదటికి శాఖలై యున్న వనియు అట్టి నాడులు కండరములలో కూడ సంబంధపడియున్న వనియు శారీరకాస్త్రజ్ఞులు చెప్పుచున్నారు. మఱియు, సంభోగకారణ మగు రేతస్సు కూడ మెదటియందే కలుగుచున్నదట! అట్టి మెదటియందు ఆధిక్యమును వహించియుండునది మనస్సు. సమస్తేంద్రియములకును రాజుగా నుండునది మనస్సు. అది చెడిపోయినయెడల మెదడును తన్మూలమున నాడులును కండరములును చెడిపోవును. మెదటికిని నాడివృత్తాహమునకును బలహీనత యేర్పడినయెడల పిచ్చి యింద్రియనష్టము మొదలగు దుష్టవ్యాధులు

కలిగి ప్రాణశక్తి నశించును. కావున, శరీరసుఖముతో బాటు మనస్సుఖము ననుభవకొనవలెను. మనశ్శాంతియే సుఖమునకు మూలము.

7. బ్రహ్మచర్య మనుష్ఠించుట— బ్రహ్మచర్యవ్రతపరిపాలనమునలన మన శరీరములోని యమాభ్యవదార్థ మగు నింద్రియము కానాహార బడుచున్నది. ఇంద్రియము మనము భరించెడి యాహారముమొక్క సారమై యున్నది. దీని ప్రభావ మత్యద్భుతము. దీనివలన బలము పుష్టి బుద్ధికుశలత ఉత్సాహము ప్రేమము శ్రద్ధము ఓపిక పట్టుదల సంభోగశక్తి జ్ఞాపకశక్తి శరీరకాంతి మొదలగు గుణరాజము లన్నియు కలుగును. శరీరము వీర్యవంతమై యున్నప్పుడే అంతరవయనవ్యాపారములును బాహ్యవయనవ్యాపారములును చక్కగా జరుగును. వీర్యము స్త్రాణమునకును ఆరోగ్యమునకును ఆధారమైన పదార్థము. మఱియు, సంతానవృద్ధి యగుట కిదియే మూలకారణము. ప్రపంచోల్పత్తి కిదియే బీజము. కావున నెల్ల యను బ్రహ్మచర్యవ్రత మనుష్ఠించి వీర్యసంగత్యణము చేయవలయును.

శ్లో. ఆహారస్య పరింధామ వీర్యం తిద్రక్ష్య మాన్యుః
తయోయగ్య బహూనోగా నృరణం చ నియచ్ఛతి.

విహితముష్టికసుఖములను బడయంగోరువాడు ఆహారము యొక్క సార మైనట్టియు ప్రభావఫలిం మగునట్టియు వీర్యమును రక్షించుకొనవలయును. లేనియెడల వీర్యక్షయము కలిగి బహువిధములగు రోగములు కలుగుటయే గాక మరణము కూడ సంభవించును.

మన స్వాచీనార్మలలో నశేకులు బ్రహ్మచర్యవ్రతమును చక్కగా పరిపాలించి అనన్యపాద్యమగు తద్రవ్యతబలముచే నాశ్చర్యకరకార్యముల నశేకముల నొనరించియున్నారు. అట్టివారిలో భీష్ముం జనేయొదిమహామహా లాదర్శకులు.

పిరుపమానతేజోవంతుఁ డగు భీష్ముండు సమస్తకుసైన్యంబున మూర్ధాభిషిక్తుండై నిరంకుశ ప్రతాపాన్నిని ప్రజ్వలింపఁజేయుచు పాండుకుమారులతో పది దినములు ఘోరయుద్ధం బొనర్చెను. ఆయుద్ధంబున నెందఱో సాటి లేని మేటి వీరు లాతని నిశాఠశరపరంపరల కోర్కలేక యోలుపడిరి. ప్రతాపధురంధరు లగు పాండుకుమారు లైదుగురును పెక్కుమాటు లా యోధవరునితో పరాభవంపఁబడిరి. మహోద్ధండ మగు గాంధీవ ముండియు కేవలప్రాసాదిత మగు పాశుపతాస్త్ర ముండియు దేవదత్త మగు శంఖం బుండియు నిరుపమానచాతుర్య మగు కృష్ణసారథ్య ముండియు నష్టనుండు వ్యర్థునివలె నేమియు చేయనేరక యూరకుండెను.

ఇట్టి నిరుపమానశక్తి లభించుటయు నిగ్రహముగ్రహవంతుండై మహాకార్యము లొనరించుటయు ఇచ్చవచ్చినంత కాలము మరణము నాఁపుకొనఁగలుగుటయు ఇవి యన్నియు నష్టతీత బ్రహ్మచర్యవ్రత ప్రభావంబువలన గాదే?

బ్రహ్మచర్యవ్రతపరిపాలకులలో నగ్రగణ్యం డగు మానవంతుని ప్రభావమును వర్ణింప శక్యము కాదు. మానవంతుండు నిరుపమాన ప్రజ్ఞాధురంధరుండు. అసమానతేజోబలసంపన్నుండు. పరాగ్ధిహితపరాయణుండు. స్వాధ్యాభిలాషావిముఖుండు. స్వామికారార్థమై సర్వపరిత్యాగము చేసినవాడు. స్వామి యగు శ్రీరామునికొఱకు తన శారీరకమానసికసంపత్తి నంతటిని వినియోగపఱచెను. ఈ మహాత్ముండు సీతాశ్వేషజార్థమై లంకకు పోవునపు డల్లకల్లోలముగా నుండు మహాసముద్రము నవలీలగా దాటఁగలిగెను. లంకలో సీత నశ్వేధించు నవసరమున నుండరు లగు నంతఃపురశ్రీలను బాచి

సామాజికములలోకి ఎక్కడ తన మనస్సును స్వాధీనమునకు రుంచుకొనగలిగెను. అంతవృత్తిచూపుచు ఘోరరాక్షసుత్వముననే విరమించుభించుచున్నానని కనుగొని యామెతో చరురముగా మాటలాడి యామె నోదాచెను. మఱియు లంకావనమును ధ్వంస మొనర్చి యాక్షురమారాధిస్తాడవలె నోటపజచి పృథ్వీగృహ మనందగిన శత్రుగృహమును జొచ్చి ఘోరమృగం డగు రాక్షసునితో క్షమంతుడై యుక్తియుక్తముగా సంభాషించి సలిపెను. అచ్చట కలిగిన చతుర్మలయందొకని యనవమానసాహసముతో లంకను గాల్చెను. అనవాయుడై బలిష్ఠు లగు స్త్రూరరాక్షసుల ననుమధ్యముతో నిలిచి యుద్ధ మొనర్చి శత్రుసామగ్ధ్యపరిమితిని దెలిపికొనెను. తిరిగి గోష్ఠాదప్రాయముగ సముద్రోల్లంఘన మొనర్చి సురక్షితముగా రాముని యొద్దఁ జేరి జనకజాత తేజవార్త నెఱింగించెను. ఘోరసంగ్రామ రంగమున లక్ష్మణుఁడు ఘోర యెడఁగా నచ్చటికి బహుదూరమున నుండు సంజీవవృక్షము ననారాక్షసుగ నొక్క రాత్రి కాలమున తేరిగలిగెను. అప్పుడు మృగపద్ధ్యమున కపటవేషధారలగు ఘోరరాక్షసులతోడను సృతాపగంధర్వ లగు గంధర్వాదులతోడను ప్రబల యుద్ధం బొనర్చి వారి నోడించి తాను పూనిన కార్యమును నిర్విఘ్నముగా నెజవేర్చి లక్ష్మణుని పునర్వివేక్షించి గావించెను. ఈ మహాన భావుఁడు సీతను నాచిర మృత్యుఁడగా నామెను జూచి వచ్చుటయే గాక లంకను గాల్చి వచ్చెను. సంజీవని యను మూలికను దెచ్చుఁడగా నా మూలికతో నున్న పర్వతమునే వెఱికి తెచ్చెను.

అహ! ఏమి! చూచితిరా! ఈ మామమంతుని కిట్టి యద్భుత పరాక్రమకృత్యము లొనర్చుగల శక్తి యెట్లు కలిగిన? ఎద్దాని మహిమవలన చేకూఁచెను? ఇది యన్నియు నీ బుద్ధిమంతుఁడొనర్చిన నైషిక్ బ్రహ్మచర్య పథావమువలన గాదె?

ప్రస్తుతకాలమున ననేకులు సర్వసమర్థులుగు నిట్టి వ్రతనిష్ఠులు పూర్ణముగా వదలి మోహజాలములలో జిక్కి స్వేచ్ఛావర్తన దుష్కర్మాచరణములకు పాల్పడి సుఖనిశంబులైని గోల్పోవుచున్నారు. ఈ కారణముచేతనే మన దేశమున నెక్కడఁ జూచినను గోగవిడివీలు హీనవీర్యులు నిష్టేజులు కాన్పించుచున్నారు. ఇట్లినపపాదఃఫల్యాం జనేయాదులపలె శ్రీపురుషు లందఱును తమ జీవితకాలము నంతటి నస్సలిత బ్రహ్మచర్యవ్రతముతోఁ గడవలయునని చెప్పుచున్నట్లు భావించవలదు. ఆ ట్లాచరించిన సంతానవృద్ధి యెట్లుగును? ప్రహారీత్వత్తి యగుట యెట్లు? ఆ ట్లాచరించుటయు నసాధ్యమే. కావున సామాన్యముగ పురుషు లధనము 25 సంవత్సరములవఱకును శ్రీలు 16 సంవత్సరముల వయస్సు వచ్చువఱకును బ్రహ్మచర్యవ్రత మాచరించి వీర్యసంరక్షణము చేయవలయును. అటుపిమ్మట భార్యాభర్తలు మిత్రసంభాగాదులను జరుపుచు సత్ప్రవర్తన గలిగియుండవలయును. సంభోగేచ్ఛ సంతానవృద్ధి కాలతః గాని కేవల కామోపభోగమునకు కాఁగూడదు. కామాతురులై యమితసంభోగాదులను జరపినయెడల నానోగ్యహీనులై నానానోగములచే పీడింపఁబడి మృత్యువు నోటఁ బడుదురు. కావున, శ్రీ పురుషు లందఱును సంగమేచ్ఛను తిగిన మర్యాదలానికి తగ్గించి శరీరమును క్రమ మగు స్థితిలో నుంచుకొని ప్రవర్తించవలయును. ఇంద్రియనిగ్రహమువలన చిత్తశ్చైర్యములై ర్భయమేధా ప్రజ్ఞ భర్తృచింత సత్యప్రవర్తనము పరశ్రేయస్సహనము కలుగును.

ఇట్లు నైని వివరించిన శరీరరక్షణసాధనములను గమనించి స్వాభావిక మార్గమున ప్రవర్తించినయెడల నానోగ్యధనము చేకూఁచును.

ఈ దేశమున ముఖ్యముగా నానోగ్యనింకర మగు కార్యము నొకదానిని బుద్ధి పూర్వకముగా చేసి దేశాన్నత్యమును చెడఁగొట్టుచున్నారు. అ దేశ దనః దంపతులకు బాల్యదశాయందే గర్భాధాన కార్యమును కేయంటు. ఇందువలన దేశస్థులకును దేశసంతతికిని లెక్కలేని యిక్కట్లులు కలుగుచున్నవి. ఎక్కడఁ జూచినను ఆపత్కారములగు ప్రసవములు గర్భసాతములు అకాలప్రసవములు కలుగుచున్నవి. నినముల కొలది ప్రసవవేదన ననుభవించుటయు పిమ్మట శృశ్రిమప్రకారముచేతఁ గాని ప్రసవము జరుగకఁడుటయు సంభవించుచున్నది. కొన్ని స్థలములయందు బలవంతముగా భిక్షువును వెలికితీయుటవలన తల్లియు పిల్లయు గలించుటయు మఱికొన్ని స్థలములయందు ప్రసవ మెట్లో కష్టముమీఁద జరిగినను తల్లులు నూతికజ్వరము అధికఁజేదర్భనము రోదర్భనాభావము లొనగు వెక్కివ్యాధులకు పాల్పడుటయు శక్తి యుండిని సౌందర్య మడుగంటి రూప విహీన లగుటయు తటస్థ మగుచున్నది. ఇట్టి దురవస్థ యంతయు బాల్యదశాయందు గర్భాధానము చేసి అప్పుడు గర్భధారణమున కెడమిచ్చుటచేతను గర్భిణులుగా నుండునపు డానోగ్యవిధుల సత్కమించి ప్రవర్తించుటచేతను కలుగుచున్నది. యుక్తకాలమున గర్భాధాన కార్య మొనర్చుకొనుచు నానోగ్యవిధుల ననుసరించి ప్రవర్తించుచు స్వేచ్ఛావిహారలై పాటుపడుచు నుండెడు శ్రీ లిట్టి దురవస్థకు పాల్పడుట లేదు. వారి పిల్లలు కూడ నానోగ్యమును కలిగియుండురు.

విద్వల యానోగ్యమునకు తల్లిదండ్రుల శరీరమే ముఖ్యకారణము. గర్భధారణకాలమునను ప్రసవకాలమునను తల్లిదండ్రులు చిన్నవారుగాను పూర్ణవికాసము లేని వారుగను నున్నప్పుడు వారి పిల్లలు మాత్రమే నానోగ్యంతులై పూర్ణవికాసమును కలిగియుండురా? వారియందు పుట్టుటతోనే బలహీనత యేర్పడుచున్నది.

దేశ మిట్టి దుస్థితిలో నున్నప్పుడు దేశ మెట్లు బాగుపడును? దేశాభ్యుదయము దేశపుత్రులయందాధారపడియుండును. ఏ దేశపుత్రులు బలిష్ఠులుగను బుద్ధిమంతులుగను శౌర్యదైర్యాదిగుణవంతులుగను నుందుగా ఆ దేశమున దేశాభివృద్ధికరము లగు పనులు జరుగుచుండును. అక్కడనే జనసామాన్యమునకు విద్యాభివృద్ధి కలుగును. పారిశ్రామికవృత్తులు వెంబొందును. ప్రకృతిశాస్త్రపరిశోధన మభివృద్ధి గాంచును. ఉత్కృష్టమేధావంతులు జనింతురు. అప్పు డా దేశము దినదినప్రవర్ధమానమై వన్నె గాంచుచుండును. శరీరకానోగ్యజలములు లేని భారతసంతతికి విద్య లెట్లు చేకూఁచును? వస్తుశోధన చేయుటకును నూతనవిషయములు కనిపెట్టుటకును శక్తి గలుగుట కవకాశ మెక్కడిది? ఇట్టి శక్తులు లేనివారు దేశాభ్యుదయమున కెట్లు పాటుపడఁగలరు? కనుక, ఈ దేశము నుంచి దశకు వచ్చి లోకములోని ప్రఖ్యాతదేశములలో నొకటిని యగుటకు ముఖ్యముగా సత్సంతానము కావలెను. సత్సంతానము కలుగుటకు దంపతుల శరీరము గర్భాధానకాలమున పూర్ణవికాసతన జెంది వీర్యవంతమై యుండవలయును.

ప్రస్తుతకాలమున భారతీయు లానోగ్యవిషయమున శ్రద్ధ తీసికొనకపోవుటచేతనే వీరు ముప్పుది యెండలే ముసలివారై కృశించిన శరీరమును దృష్టిలోపము గల నేత్రములను వికాసహీన మైన బుద్ధిని గలిగి పశ్చిమఖండవాసులతో తుల్యుఁగఁజాలక వెనుకపడియున్నారు. పాశ్చాత్యులు దేశబలరానోగ్యముల విషయమును ముఖ్యముగా చూచుకొనుచు తన్మూలమున బుద్ధిబలమును సాధించి ప్రకృతిశాస్త్ర పారంగతులై యనర్వచనీయమహిమ గల విద్యచ్ఛక్త్యాదిమహాశక్తు

లను గనికెట్టి వానిచే కష్టాకర్షణయంత్రములు విద్యుద్దీపములు ఆకాశయానములు జలాంతరములు మొదలగునవి నిర్మించి యనేకాద్యుత్తావహకార్యములను చేయుచున్నారు. భారతీయు లాలోగ్యభాగ్య సంపాదనయందు విముఖులై యుండుటచేతనే వీరియందసమర్థతయు కార్యక్రమతయు కాన్పించుచున్నవి. పాశ్చాత్యు లాలోగ్యకాస్త్ర సిద్ధాంతముల నెఱింగి వాని ననుసరించి ప్రవర్తించుచుండుటచేతనే వారు బలాఘ్నియగును కౌశ్యుడై రాగ్నిగుణవంతులుగను బుద్ధివంతులుగను చిరంజీవులుగను నున్నారు.

భౌతికమాత్ర పూర్వ మన్ని దేశములకన్న మిన్నగా నుండెను. అప్పుడు బహువిధము లగు పరిశ్రమలు వివిధము లగు వృత్తులు నానా విధము లగు విద్యలు పెక్కు వేల గ్రంథములు అస్త్రములు శిస్త్రములు కర్మాగారములు లోకగు దేశోద్ధరణకారణము లగు సాధనము లనేకము లుండెడివి. ఆ కాలమున దేశమున ప్రకృతికాస్త్రపరిజ్ఞానులు వైద్యకాస్త్రవేత్తలు నీతికాస్త్రనిపుణులు ధర్మనిరతులు కూర క్షిణులును పరోపకారపరాయణులు తపోగరిష్ఠులు సాధ్యవత్తులు జ్ఞానులు భక్తులు మొదలగునా రెందో యుండిరి. వీరు దేహ బలాలోగ్యములను పూర్తిచేసికొనుటయే గాక మనోవిబిషయమును గూర్చి కూడ మిగుల పాటుపడి ఆధ్యాత్మికజ్ఞానము నభివృద్ధి చేసికొనిరి. వీరిలో కొందఱు తమ యాత్మికభీషణులను మహిమచే లోకమున నత్యాశ్చర్యకరకార్యముల నొనరించి ఉత్కృష్ట మేధావంతులనియు భగవదంశాసంభూతు లనియు పేరుపొంది పిమ్మట కాశ్వత స్వర్గసౌఖ్యముల ననుభవించగలిగిరి. వీరి శారీరకాత్మికోన్నతికి మూల కారణము ఆలోగ్యధనమే గాని వేటొకటి కాదు. విహితామస్మిక సుఖములకు ఆలోగ్యభాగ్య మతిముఖ్య మని వారు గుర్రెఱిగి తన్ని మిత్రమై పాటుపడిరి. సమస్తసద్గుణసంపత్తియు సర్వసమర్థతయు వారియందవలయుండెను. ఈ కారణముచేతనే వారు ఖండంతర దేశాంతరవాసులకు సువుద్రవిషయముల నుపదేశ్యులును నిదర్శనభూతులు నై దేశమాతకు వన్నె దెచ్చిరి.

అట్టి దిగంతవిక్రాంతయశోవైభవు లగు సనాతనార్యుల దివ్య గుణములను వారి యభిప్రాయములను ప్రస్తుతము భారతీయులు దృష్టాంతముగా తీసికొని వారి శారీరక మానసిక సంపత్తియందు లక్ష్యంక మైన గడింపకపోవుట కడు నిచారకరము. భారతీయులారా! ప్రాచీను లగు భీమార్యుల కార్య ప్రతాపములను కర్ణాశ్రణ్ణముల కార్యసహకార్యుడై దృఢులును ఘటోత్కచాభిమన్యుల పరపూర్వాభేదనకాశీమును మనకు కలుగునా యనియు భీష్మాంజనేయుల

నైశ్చిక బ్రహ్మచర్యవ్రతపరిపాలనాశక్తియు ధృవప్రస్థాదుల మనోనిగ్రహమును మన కబ్బునా యనియు సంబోధింపకుండు. వారి శక్తులన్నియు మాయం దడంగియే యున్నవి. వారి పనిశ్రరక్తము గొ శరీరములందు ప్రసరించుచునే యున్నవి. కనుక మారు ప్రయత్నము చేసినయెడల వారి శక్తులు కొన్ని యొసనుట కబ్బుటకు సంబహముండదు. ఇందునకు నిదర్శనము పెదకికొనుచు చూచి సూలోచింపవలసిన యవసగము లేదు. ప్రస్తుతకాలమున మన కందఱుమెట్టి శారీరకాలోగ్యబలముల నభివృద్ధి చేసికొని "అభినవభీరునేను" డను బిరుగు గాంచి మోటారు బండ వాంతుట లోహపు గొలుసుల ద్రెంపుట సమ్మెటపోటుల కాంగుట లోనగు నద్భుతచర్య లానర్చి లోకమున కత్యాశ్చర్యమును కల్పించుచున్న ప్రాసెడరు కొడి రామమూర్తి నాయకుడు గారును ఇప్పటి యెగోపానుబాసంగ్రామమున నజేయుండై "ఓర్వోరియా క్రాసు" బిరుదును గన్న గంగాసింగు గారును పూర్వకాలపు మహామహుల శారీరక సంపత్తిని కలిగియుండలేదా? మఱియు, దేశహితార్థమై సర్వపరిత్యాగము చేసి సత్సీరి గనిన గోపాలకృష్ణుండును భూతదయయే పరమధర్మం బని తెలిపి సద్యశము గని చనిన దయానందస్వామియు అనాథస్త్రీసంరక్షణమే పరమోత్తమ మని తెలిపి పేరు గాంచిన వీరేశలింగము పంతులు గారును పూర్వార్యుల మానసిక సంపత్తియంగు సాల్గనియుండలేదా? ఇట్టి మహాభవులయొక్కయు పాశ్చాత్యులయొక్కయు గుణసంపత్తిని నిదర్శనముగాఁ దీసికొని దాని నభ్యసించి సంఘోన్నతికిని దేశాభివృద్ధికిని పాటుపడవలయును. ఎల్లవారును పరస్పరై కమత్వము గలిగి ఎల్ల యభివృద్ధికిని కారణభూతం బగు నాలోగ్యభాగ్యసంపాదనకై పాటుపడవలయును. ఆలోగ్యధనము గలవారె సర్వసమర్థులు. అట్టి వారికే జీవితజయము లభించును.

శీవదయాపరుఁ డగు పరమేశ్వరుఁ డపార మగు కృప గలిగి యనుగ్రహించిన దేహమనోబలములను అసద్విషయములకై వ్యర్థ పుచ్చుక వానిని సంరక్షించుకొని దేహగోహలోకయాత్రల నిర్వహించుటకును పరమేశ్వరాంశాసంభూతు లగు జీవులకొఱకును దేశాభివృద్ధికిని ఉపయోగపఱచి మానవజన్మమును సఫలము గావించుకొను వాఁడు ఈశ్వరానుగ్రహమునకు పాత్రుఁ డగును. సర్వమంగళ స్వరూపుఁ డగు పరమేశ్వరుండు మానవుల యాలోగ్యధనమును కాపాడి వారి కభిలసాభాగ్యములఁ బ్రసాదించి యనుగ్రహించుఁ గాక !

ప్రేమ రాజ్యము

బసవరాజు అప్పారావు గారు, బి. ఏ.

క్రొకముతో మన కేటికి? లోలాక్షీ! రా, పోదము,
 జీవితంపు సంతసమ్ము చెఱచి వంత గూర్పు పాడు,
 లోకముతో మన కేటికి? లోలాక్షీ. రా, పోదము.
 సరస మా వసంతభాగ్యగరిమ మిగుల నుల్లసిల్లు
 నడవులందు పండు ఫలము తుడిచి మనము తనివి దీఱ,
 విచ్చిన మందారపూల యచ్చ మైన తేనె గ్రోలి
 మచ్చ మైక మొంది మేను మఱచిపోయి తమకమ్మున,

చెవి కింపగు నాదముతో నెలయే జది శ్రుతి వేయగ,
 చివురుటాకుఁ బోలు వేళ్ల చెలియ నీవు వీణె విటాట,
 సాక్కి జంతుజాలము విన సోదల నన్ని పాఱఁజోలి,
 చేత నున్న విమలభావగీతపు పొత్తమ్ము విప్పి
 శ్రవణమేను ప్రణయగీతి చవు లారంగ నేను బాడ,
 కాననమే స్వర్గసీమకన్న సౌఖ్యహూఁ గడ! యీ
 లోకముతో మన కేటికి? లోలాక్షీ! రా, పోదము

భగవద్గీతార్థసంగ్రహము

వాచిలాల వేంకటశివాచార్యుని గారు, వి. ఏ.

శ్రీకృష్ణచరణద్వంద్వం ప్రశస్తిపాఠసంగ్రహం - గురూర్ధ్వదీపికావ్యాసం పశ్యేత్ శ్రీలింగభాషయః

ఆచార్యచరణద్వంద్వం స్మృతిః - పాదహుతిం - మాయాత్మ మయతే వ్యాఖ్యానం నాహి మత్త, ప్రభుత్వం.

భగవంతు లగు శ్రీకృష్ణు లర్జునునకు భారతయుద్ధారంభము నందుఁ గర్మభక్తిజ్ఞానయోగాత్మక మగు నధ్యాత్మతత్త్వము నుపదేశించి యర్జును శోకమోహముల నపనయించినట్లు శ్రీకృష్ణు ద్వైపాయనులు మహాభారతభీష్మపర్వములోని ౧౮ యధ్యాయములలో ౭౦౦ శ్లోకములు వ్రాసిరి. ఆ యువదేశమునకు భగవద్గీత యని పేరు. దీనిలో నుండు విషయము లమూల్యములు గాన దీనికి వైదికమతాచార్యులగు శ్రీ శంకర రామానుజ మధ్య వల్లభాచార్యులు వివరణములు వ్రాసిరి. వానిని భాష్యము లనెదరు. ఆ భాష్యములకు వ్యాఖ్యానము లితరాచారాచార్యులు చేసిరి. మఱియు ఇతరులు ప్రత్యేకముగఁ దీకల నొనర్చిరి. ఇది యన్నియు సంస్కృతి భాషలో నున్నవి. అద్వైతజీకలే ౧౨ గల వని గతించిన శ్రీ శృంగ గిరిస్వాములవారు నాతో నెలవచ్చిరి. వానిలోను ద్వైతవిశిష్టాద్వైతాదివ్యాఖ్యానములలోఁ గొన్నియే ప్రచురింపఁబడినవి. భగవద్గీతకు సర్వదేశీవాప్తి యుండుటందేసి యాయ దేశభాషలలో వాని తర్జుమాలు టీకలు వివర్ణములు మొండు గలవు. మతాంతరులు గూడ వానిని గడు గౌరవముతోఁ జూచుచున్నాడు. శంకరభగవత్పాదు లొనరించిన భాష్యప్రకారము భగవద్గీత కర్మజ్ఞానయోగముల నుపదేశించు ననియు అస్తాంగయోగము భక్తియోగము నాకర్మయోగములలో నంతర్భాగము లనియు కర్మయోగముయొక్క పరమరహస్య మిశ్వర శరణాగతి యనియు జ్ఞానయోగమున కంగము కర్మయోగ మనియు జ్ఞానముచేతనే మోక్ష ములవడు ననియు నిశ్చయింపనగు. ప్రథమాధ్యాయము మొదలు ౨ వదానిలోని ౧౦-వ శ్లోకమునఁజు నధ్యాత్మోపదేశమునకు పోతు వగు నజ్ఞానజన్మశోకమోహరూప మగు విషాదయోగము వివరింపఁబడె నని శంకరాభిప్రాయము. ౨-వ యధ్యాయము ౧౧-వ శ్లోకము మొదలు ౬-వ యధ్యాయాంతము దనుక కర్మయోగము త్వం (జీవ) పదార్థశోధనమును ౬ మొదలు ౧౨-వ యధ్యాయాంతమునఁజు భక్తియోగము తత్ (ఈశ్వరుఁడు) పదార్థ శోధనమును ౧౩ మొదలు ౧౭-వ దాని యంతము దనుక జ్ఞానయోగము 'తత్త్వ మసి' యను వాక్యార్థశోధనము ననియు ౧౮-వదానిలోఁ బూర్వగ్రంథసంగ్రహ మనియు నా భాష్యజీకాకారు లగు శ్రీ ఆనందగిరి లభిప్రాయపడిరి.

శ్రీ మధునూదనరస్వతులు భగవద్గీతపై గూర్ధ్వదీపిక యను ప్రాథమ్యాఖ్యను రచించి దానిలోఁ దఱచుగ బ్రతిపదమున కర్థము

వ్రాసి యక్కడక్కడ వేదాంతము లగు నుపనిషత్తులను బ్రహ్మ సూత్రములను నుదాహరించి వానిపై నున్న శంకరభాష్య సురేశ్వర వార్తికాదులను జర్ప చేయుటయేగాక పాతంజలియోగశాస్త్ర వాసిష్ఠ రామాయణాదులలో నున్న రహస్యములను సోపస్కరముగ వివరించి లోకోపకారముఁ జేసిరి. గీతలపై నింత విపుల మగు టీక యింకొక్కటి లేదు. వీరు దీనిని 'అద్వైతసిద్ధి' రచనానంతరము వ్రాసిరి. అద్వైతసిద్ధిలో నద్వైతమును శ్రుతితత్త్వయుక్త్యనుభవములతో స్థాపించిరి. దానిపై నశేకవ్యాఖ్యలు విచర్యములు ఖండనములు మండనములు పుట్టినను అద్వైతాచార్యుల కది మేరుపూస. భగవద్గీతపై నున్న శంకరభాష్యజీకలలోని విషయములకు విశదపఱచుటయే గాక యితరశాస్త్రీయసంగతులను గూడ నీ గూర్ధ్వదీపికలో శ్రీ మధు నూదనరసస్వతులు చేర్చిరి. వారికి నతిశయబలము జేసి యీ దీపిక ననుసరించి ప్రత్యధ్యాయార్థముల నీవ్యాసములలో సంగ్రహించెదను. సంసారమును దాని కారణమును నిర్మూలింపఁజేయు మోక్షమే గీతాశాస్త్రములలోఁ జెప్పఁబడిన విషయమునకు ఫలము. సచ్చిదానందరూపము పూర్ణము. "విష్ణోః పరమం పదం" అను బ్రహ్మయొక్క ప్రాప్తికొఱకు మూఁడు భాగములు గల వేదము లారంభింపఁబడినవి. కర్మ కాండ ఉపాస్థి యను భక్తికాండ జ్ఞానకాండ యనునవి యా భాగములు. ఆ మూఁటి యర్థమును ౧౮ యధ్యాయములుగ భగవద్గీత ప్రకటించుచున్నది. ఒక్కొక్క పట్కములో నొక్కొక్క కాండార్థము ముఖ్యముగ వివరింపఁబడె. పట్క మన నా ఆధ్యాయముల భాగము. మొదటి పట్కములోఁ (౧ - ౬ అ.) గర్మనిష్ఠాయుఁ గొన పట్కములో (౧౩ - ౧౮ అ.) జ్ఞాననిష్ఠాయు మర్ణింపఁబడె. జ్ఞానోత్పత్తికి శ్రాంతస్మార్తకర్మనిష్ఠ యవశ్య మయినను జ్ఞానఫల మగు మోక్షోత్పత్తియందుఁ గర్మనిష్ఠమనఁ బ్రయోజన మేమియు లేదని నూచించుటకు చెండు నిష్ఠలు నొండొరులకు దూరముగఁ బ్రదర్శింపఁ బడె. ఈ రెంటికి మధ్యమున భగవద్భక్తి మధ్యపట్కములో (౭ - ౧౨ అ.) వివరింపఁబడె. ఇది కర్మజ్ఞాననిష్ఠల రెంటిలోఁ గలనీ యుండి సర్వవిఘ్నములను బోలొట్టిన గాన నిది వాని మధ్యమున నున్నది. కర్మమిత్రము శుద్ధము జ్ఞానమిత్రము నని భక్తి మూఁడు తెఱంగులు. మొదటి యాణింటిలోఁ గర్మఫలత్యాగము కర్మవ్యరూప త్యాగము నను మార్గద్వయముచే దేహేంద్రియాదివికృతవస్థయూపము పోతువులతో నిరూపింపఁబడినది. మనకు నియమింపఁబడిన

వర్ణాశ్రమభేదములను శ్రద్ధతో, కేయము వాని పలమును గోరకుండుట కర్మఫలత్వాగము. ఇట్టి కర్మఫలత్వాగిని యోగి యనెదరు. విధిచోడిన నుగునట్టి కర్మములను గూడ మానిజేయుట కర్మస్వరూపత్వాగము. ఇట్టి త్యాగికి యరమాన్దన న్నాన్వీయని పేరు. దేహములో నుండు ప్రభుడు సవాత్మస్వరూపము లగు దేహేంద్రియముతోచిల్లా హంకారబుద్ధులకంటె శిష్టుఁ డగు నాత్మయని స్థాపించుట వివిక్తి జీవస్వరూప్రతిపాదనము. దీనిచే ౧ మొదలు ౬ ఆధ్యాయములలో 'త్వంపదార్థాశోధనము' చేయబడినది. రెండవ యాతీంజిలో (౭-౧౨ అ.) భగవద్వృత్తినిష్ఠావర్ణనచుండు భగవత్స్వరూప మగు పరమానందమును బ్రశంసించుటజేసి తత్పదార్థాశోధనము చేయబడినది. మూడవ యాతీంజిలో (౧౩-౧౮ అ.) 'తత్త్వంపదార్థాశోధనము' స్ఫుటముగ వివరింపబడినది. ఈ మూడు కాండల నొంకొంటి సంబంధ మిట్టిది. ఈ గీతాతాత్పర్యములో ముక్తిసాధనములు లెన్నఁగ వివరింపబడినవి.

దీనిలో మొదట యధ్యాయ మితరభాగమున ఖండోద్భూతము. ౨-వ యధ్యాయములో సర్వగీతాతాత్పర్యము సూచింపబడినది. మొదట నిష్కామకర్మనిష్ఠ, దానిచే సంకరజనుత్పత్తి. దానిచే శకుంతమాదిసాధనములతోఁ గూడిన సర్వకర్మసన్న్యాసము. లెదనంతరము వేదాంతవాక్యపిచారముతోఁ గూడిన భగవద్వృత్తినిష్ఠ. పిదపఁ దత్త్వజ్ఞాననిష్ఠయు దాని ఫల మగు జీవన్ముక్తియు. అది త్రిగుణాత్మక మగు నదృష్ట పోయినం గలుగు. ప్రారబ్ధకర్మఫల ననుభవించు పర్యంతము జీవన్ముక్తయై యుండి యా యనుభావాంతమంగు విదేహముక్తి నొందు జీవన్ముక్తిదశలోఁ బరమపురుషార్థ మగు విదేహముక్తికి నాలంబన మగు పరమై రాగ్యప్రాప్తియు నట్టి పై రాగ్యోపకారక మగు దైవసంపద తన పేరు గల శుభావాసనయు నవశ్యము సంపాదించవలయు. ముక్తికి విరోధి యగు నానుసంపద యని పిలువబడు నశుభవాసనను విడువవలయు. దైవసంపదకు ముఖ్యకారణము సాత్త్వికశ్రద్ధ. ఆనుసంపదలకు హేతువులు రాజసతామసశ్రద్ధలు. గ్రాహ్యగ్రాహ్యము లగు సంపదల విభాగముతో నీ శాస్త్రము పరసమాప్తి నొందింపబడినది. దానిలో "యోగధ్యక్షురు కర్మాణి" (౨-౪౮) లోనగువానిచే నూచింపబడిన సత్త్వశుద్ధికి సాధనభూత మగు నిష్కామకర్మనిష్ఠ సామాన్యముగ మూడవ యధ్యాయములోను దాని వివరము నాల్గవదానిలోను జేయబడినది. ఈశ్వరాధ్యక్షుని లోలోపకారముకొఱకుఁ గాని చేయబడు కర్మము నిష్కామకర్మ మని మూడవ యధ్యాయములో సముక్తికముగఁ జెప్పబడినది. భగవదంతరరహస్యమును సహంకారమును ఫలాసక్తియు లేక చేయు కర్మమును జ్ఞానయంత్ర మైన కర్మమును నిష్కామకర్మము లని నాల్గవదానిలో వివరింపబడినది. పిదప శుద్ధాంతకరణము గలవానికి శకుంతమాదిసాధనసంపత్తి గలిగి "విహాయ కామాక్ష సర్వాత్" (౨-౭౧) లోనగువానిచే నూచింపబడిన ప్రకారము సంక్షేపముగ సర్వకర్మసన్న్యాసనిష్ఠ ౫-వ దానిలోను విస్తారముగ నాటవదానిలోను వర్ణింపబడినది. ౫-వదానిలోని చివర మూడు శ్లోకములలో సంగ్రహముగను ౬-వ యధ్యాయములో

విస్తరముగను నష్టాంగయోగస్వరూపమును విధానమును వివలమును యోగభవ్యఫలమును సర్వభూతసమభావము గల భగవద్వృత్తియు త్రిమయోగి యనియు సాంపుగ వర్ణింపబడినది. ఈ సర్వఫలచే నీ మట్టములో 'త్వంపదార్థము' నిరూపింపబడినది. పిదప, 'తత్త్వము' స్వాదివేదాంతవాక్యములతోఁ గూడినట్టియు, "యుక్త ఆసీత మత్సరః" (౨-౬౧) లోనుగాఁ గలవానిచే సూచింపబడినట్టియు బహుప్రకారములు గల భగవద్వృత్తినిష్ఠ ౭ మొదలు ౧౨ ఆధ్యాయములలో నిరూపింపబడినది. గానిచే 'తత్పదార్థము' గూడ నిరూపింపబడినది. ౭-వ దానిలో నుత్తమాధికారికి నా తత్పదార్థము లక్షణావృత్తిచే క్షేయ మనియు, మధ్యమాధికారికి ముఖ్యవృత్తిచే క్షేయ మనియు సూచింపబడినది. ౮-వదానిలో 'తత్పదార్థము'యొక్క స్వయస్వరూపము ధ్యానప్రకాశఫలములు దేవయానసత్ప్రయానములును వివరింపబడినది. ౯-వ దానిలో క్షేయ బ్రహ్మావతరము దాని ముఖ్యసాధన మగు రాజయోగమును గలవు. ౧౦, ౧౧, ౧౨ యధ్యాయములలో భగవత్తత్త్వము సోపాధికనిరుపాధికములుగ దర్శింపబడుటయే గాక సప్తములలో (౧౨-౮) సోపాధికుని ధ్యానార్థము నవములలో (౯-౧౬) నిరుపాధికుని జ్ఞానార్థము భగవద్విభూతులు సూచింపబడినది. ౧౦-వ దానిలో నా విభూతుల ధ్యానముకొఱకును వాని తత్త్వజ్ఞానముకొఱకును బ్రహ్మతత్త్వము దుర్విజ్ఞేయము గాన లోకానుగ్రహార్థము తిరిగి యా విభూతులు వివరింపబడినది. వానితోఁ గూడిన భగవద్వత్స్వరూపము ధ్యానార్థ మర్జును కోరికమీద నతనిక భగవంతుఁడు చూపినట్లు ౧౧-వ యధ్యాయములో వర్ణింపబడినది. ౧౨ - వ దానిలో భగవద్వృత్తియొగ ప్రకారము లగు సగుణనిర్గుణానములయొక్క స్వరూపములు విధానములు లక్షణములు ఫలములు సోపస్మరముగవర్ణింపబడినది "వేదానినానం నిత్యం" (౨-౨౧) మున్నగు వానిచే సూచింపబడిన 'తత్త్వం' పదార్థాశోధనరూప మగు తత్త్వజ్ఞాననిష్ఠ ౧౩-వ యధ్యాయములో బ్రకృతిపురుషతత్త్వవివేకమాలకముగ వివరింపబడినది. జ్ఞాననిష్ఠకు ఫల మగు సత్సరజస్తమోగుణివృత్తి "తైగుణ్యవిమయా వేదాని తైగుణ్యోభవాత్" (౨-౪౫) లోనగువానిచే సూచింపబడినది ౧౪-వ యధ్యాయములో వివరింపబడినది. అందు గుణాతీతలక్షణకధనముచే జీవన్ముక్తిస్వరూపము చెప్పబడినది. "తదాగంతాసినిర్వదం" (౨-౫౨) లోనగువానిచే సూచింపబడిన పరమై రాగ్యనిష్ఠయు సంసారవృత్తియును విరక్తితోఁ గూడిన వివేకజ్ఞానముచే భేదించు నుపాయములును సర్వగీతాతాత్పరహాస్య మగు పురుషోత్తమోపాసనమును ౧౫-వ యధ్యాయములో వర్ణింపబడినది 'దుఃఖే వ్యసంద్విగ్నమహా' (౨-౫౨) లోనగువానిచే సూచితము లగు స్థితప్రజ్ఞ లక్షణములును పరమై రాగ్యమనకుఁ గడు సహకారులును నగు దైవసంపద లగు సాత్త్వికగుణములను గ్రహింపవలయు ననియు వానికి విరుద్ధములును "యామిమాంపుష్పితాంవాచం" (౨-౪౨) అను వాక్యాదులలోను ౧౬-వ యధ్యాయములలోను సూచింపబడిన యానురంజనం పద లగు రాజసతామసగుణములను విడువవలయు ననియు ౧౭-వ యధ్యాయమందు వివరింపబడినది. దైవసంపదత్తునకు ముఖ్యకారణ మగు

సాత్విక శ్రద్ధ 'నిర్వృణ్వి నిత్యసత్వస్థః' (౨-౪గ) లోనగువానిచే నూచింపబడినది. అట్టి సాత్విక శ్రద్ధ గ్రహింపవలయు ననియు గానికీ విరోధము లగు రాజసతామసశ్రద్ధలు పరిహరింపవలయు ననియు ౧౭-౪ యధ్యాయములో వివరింపబడినది. ఇట్లు ౧౩ మొదలు ౧౭ అధ్యాయములలో ఫలసహిత మగు జ్ఞాననిష్ఠ ప్రతినాదింపబడినది. ౧౮-వదానిలో బూర్వోక్తవిషయము లన్నియు సుపసంహారములముగ సర్వగీతార్థసార ముపపాదింపబడినది.

ఈ భగవద్గీతాశాస్త్రము ముక్తిసాధనము లగు ప్రస్థాన శ్రయములలో నొక్కటి యని ప్రాచ్యార్యులందఱు తేకగ్రీమముతో నంగీకరించిరి. కనుకనే దీనిని ఉపనిషత్త్రయము బ్రహ్మవిద్య యనియు యోగశాస్త్ర మనియు వాడుదురు. వాని సారమంతయు పీఠిలో నున్నది. దీని సారార్థ మే మన కావ్యనిషిద్ధకర్మములను వదలి నిత్యనైమిత్తికకర్మముల నాచించి వాని ఫలము కోరకుండునచో నది నిష్కామకర్మ మనబడును. అట్టి నిష్కామకర్మములలో హరిజప ముత్పాదకము పరమధర్మము. ('యజ్ఞానాం జపయశ్శాస్త్రి' ౧౦-౨గ) అట్టి నిష్కామకర్మచరణముచే నెప్పుడు చిత్తములోని పాపము తీగించునో యప్పుడే నిత్యానిత్యవివేక ముదయించి సువృక్షముగ మనస్సునకు బాదుకొనును. వానిచే వశీకార మనుపేగు గల యిహోము ప్రార్థనై రాగ్యమును దానిచే కేమదిపంచనపత్తితో గూడిన సన్నాసి సమును లభించు. ఇట్టి సన్నాసికి దీర్ఘమౌక్షేచ్ఛ యుదయించు. అట్టి పుష్కలూధికారి యగు కివిదిసాసన్నాసి గురువు సెద్ద కేగి యుపదేశము గాంచి యధ్యాయవిషయసందేహానివారణముకొనుట కేదాంత శ్రమమననము జేయు నని యుత్తరగీతాసారాశాస్త్ర మగు బ్రహ్మసూత్ర ప్రస్థాన ముపపాదించుచున్నది. దాని శ్రవణ శుననపరిపాకముచే నిదిధ్యానసరూప మగు ధ్యాననిష్ఠ గుదురు. అందుచే యోగశాస్త్ర సుంతకు నావశ్యకత గలుగు. యోగాభ్యాసముచే జితగ్రహింపము పోగిగా మహావాక్యముయొక్క తత్వావ బోధ తుదురు. అంత శబ్ద ప్రమాణముచేతనే నిర్వికల్పబ్రహ్మసాక్షాత్కారము గలుగు. అపహిక్షజ్ఞానముచే నవిద్య నశించు. ఆపరణాజ్ఞాన నాశానంతరము దానివలన బుట్టిన భ్రమసంశయములు పోవు. తత్త్వ జ్ఞానప్రభావముచే దాని విరోధము లగు సంచితకర్మము లన్నియు ఫలాభిముఖ్యములు కాకుండనే నశించు. ఆగామికర్మములును బుట్టిన పుట్టువు. కాని, ప్రార్థకర్మవిశేషబలముచే బూర్వకర్మవాసన మాత్రము నశింపదు. దానిని జంపు నుపాయము ధారణాధ్యాన సమాధిరూప మగు సంయమముకంటె వేఱు లేదు. 'వైవంజవ్యోత్సమాధినా' భాగవతసప్తమస్కంధములోని (2-౧౧-౨౪) నారదవాక్యము శంకరకృతివివేకచూడామణి మాధవాచార్యపరారసమృతివ్యాఖ్య లోనగునవి ప్రమాణములు. ఆ సంయమము దానికీ బూర్వాంగముగ యనునియమాసనప్రాణాయామ ప్రత్యాహారపంచకము గూడ గీత లలో నిరూపింపబడినది. ఈశ్వరప్రణిధానముచే ద్వరగ సమాధి సిద్ధించు, దానిచే మనోనాశము వాసనాత్యయము తప్పక కలుగు. తత్త్వజ్ఞానము మనోనాశము వాసనాత్యయము నేకకాల మభ్యసంపదగ

జవస్మక్తి దృఢ మగు. ఇట్టి జవస్మక్తి దాహ్యార్థమే విద్యసన్నాసిగ ముక్తిలోక దివ్యుడని. సవికల్పసమాధిచే శత్రుమును నిరోధింప నిర్వికల్పసమాధిలో నుండు చూడు భూమికలు సిద్ధించు. బ్రహ్మ విద్యకు డగు జీవస్మక్తియు సమాధి-తాత్పర్యముండి స్వయముగనే వ్యుత్థాను డగు. బ్రహ్మవిద్యచేయుఁ డితచేచ్చచేతనే గాని సమాధి నుండి లేవడు. బ్రహ్మవిద్యార్థుఁ డీ లెండువిధముల నైనను సమాధినుండి లేవక యెప్పుటికి నాత్మనిష్ఠుడై యుండును. ఇందు నకు ప్రమాణములు మహాపనిషత్తు లోనగు శ్రుతులు శంఖి యోగశాస్త్రము వాసిష్ఠరామాయణశంకరాచార్యప్రకరణ జవస్మక్తి వివేకాదులు. బ్రహ్మవేత్తల యనుభవములు. ఇట్టి బ్రహ్మవిద్యార్థులు శిశుప్రస్థా డనియు విభృభక్తు డనియు గుణాతీతుఁ డనియు బ్రాహ్మణఁ డనియు జీవస్మక్తు డనియు నతివర్ణాశ్రమి యనియు నాత్మరతి యనియు గీతామనువ్యాసస్మృతులు వాసిష్ఠరామాయణ సూత్రసంహితభాగవతాదులును వాడును. అట్టి జవస్మక్తుడు కృత కృత్తుఁడు గాన వాని కేమియు నధ్యాత్మశాస్త్ర ముపదేశింపకున్నను వాని లక్షణములు జిజ్ఞాసు లధికయత్నముతో నభ్యసంపదలయు నని యవి యుష్లోషించుచున్నవి. దేవునియం గుర్తుకొన్న మైన భక్తియు దేవునియందువలె గురువునందు గూడ నట్టి యత్నమయిన భక్తియు నట్టి మహాత్మున తుండుటంకేసి దుర్విశ్లేయము లయిన యీ యాత్మ విషయము లన్నియు నతనికి బ్రకాశించు నని శ్వేతాశ్వతగ్రుతి మడుపుచున్నది. కాన, నన్ని యవస్థలలోను మనోవాక్యాయములచే నొనర్చు భగవద్భక్తి మోక్షాధికారికీ గడునవశ్యము, మఱియు సుప కారకము. మొదటి మెట్టులో జేసిన భక్తి మెట్టునకు జేర నుప యోగించును. అట్టి భక్తిని జేయనిచో నధికారి క నేకవిఘ్నములుండు టంబట్టి ఫలసిద్ధి మునుర్లభము. కాననే,

పూర్వాభ్యాసేన తేనైవ ప్రాయతే హ్యవనోపి సః |
అనేకజన్మసంసిద్ధి స్తతోయాతి పరాం గతిం (౬-౪౮-౪౧)
లోనగు వాక్యములచే నర్జునునకు భగవంతులు భక్త్యావశ్యకత నుపదేశించిరి. పూర్వజన్మకర్మము లూహించుటకు మనకు పిలు లేదు గాన, నాకసమునుండి వదిన పండు కిటిని బూర్వజన్మమండేకృతార్థుడైనవానికి నధ్యాత్మశాస్త్రార్థముతో బ్రయోజన మేమియు లేదు. ఈ ప్రకారము మొదటి భూమిక నెక్కిన జిజ్ఞాసువు భగవద్భక్తి లేనిది వై మెట్టెక్కలేదు. కాన, జీవస్మక్తిదశయందు జేసిన భక్తికి దద్యామికానాపానాగోహణము తప్ప ఫలాంతరకల్పనావస రము లేదు. జీవస్మక్తునకు నద్వైష్ణత్వాది (౧౨-౧౩ర) గుణము లెట్లు స్వభావసిద్ధగుణములలో యట్లే హరిభజనము గూడ సమాధిధర్మము గావలయు. కాననే,

“ఆత్మారామాశ్చ మనయో నిర్గంధా అపురుషక్రమే |
కుర్వంత్యమౌక్షికుం భక్తిమిత్యంభూతగుణోపరేః (భా-౭-౧౦)
శ్రీహరిగుణప్రభావ మెట్టిది యనః ఆత్మారాములును సర్వ గ్రంధిరూపము లగు నవిద్యాకామకర్మములచే నిర్మూలములు నగు మునులు కూడ నిష్కారణముగ భగవద్భక్తి జేయుదు రని మాతలు

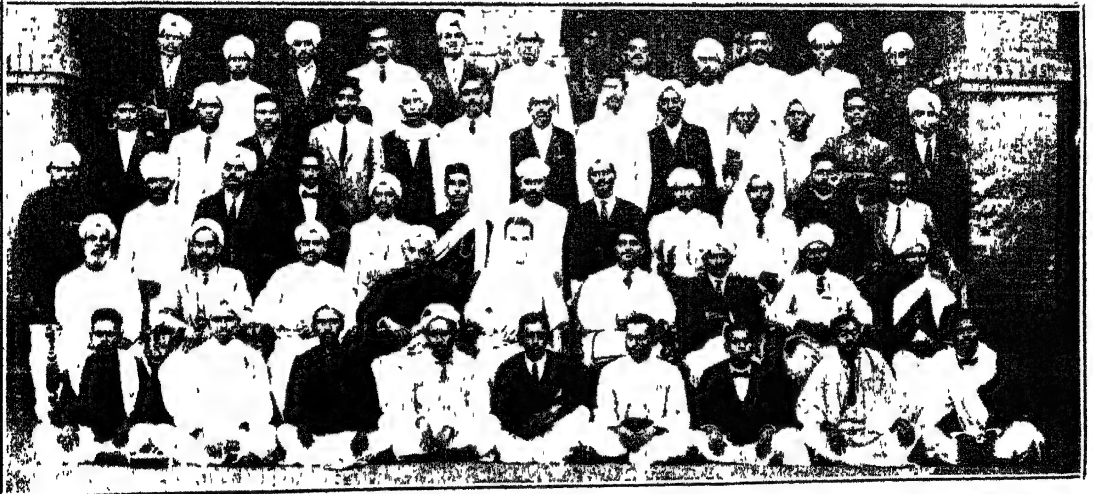

ANDHRA STUDENTS, COLLEGE OF ENGINEERING, MADRAS

చెన్నై ప్రెసిడెన్సీ కళాశాలనుండి యాంధ్ర విద్యార్థులు

TELUGU DISTRICTS TRAINING COLLEGE, RAJAHMUNDRY

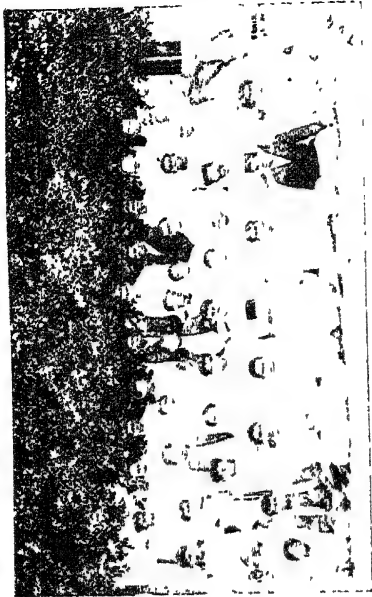
ఆంధ్ర ప్రదేశ్ విద్యార్థులందరి ప్రెసిడెన్సీ కళాశాల విద్యార్థులు, రాజమహేంద్రవరము

TYPICAL ANDHRA SOLDIERS, EAST AFRICA

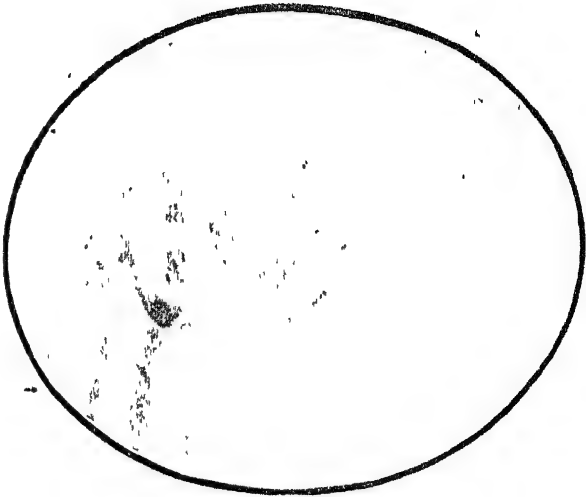

ANDHRA STUDENTS, NATIONAL COLLEGE, MADANAPALLE

మదనపల్లె జూనియర్ కళాశాలయందలి యాంధ్ర విద్యార్థులు

SRGT S V REDDI NAIDU, SOUTH AFRICA

సార్వభౌమ ఎస్.వి. రెడ్డి నాయకుడు నాయక, మదనపల్లె జూనియర్ కళాశాల

దక్షిణాఫ్రికాయందలి యాంధ్ర సిపాయిలు

SRGT M. R. GRANDHI, I.M.S.

సార్వభౌమ ఎం.ఆర్. గ్రాంధీ నాయక, మదనపల్లె జూనియర్ కళాశాల

MR. D. CHENCHIAH CHETTY

దక్షిణాఫ్రికాయందలి యాంధ్ర సిపాయిలు

హిందూదేశపు విద్యుచ్ఛక్తి పరిశ్రమ

మో. విశ్వనాథముగారు

ప్రస్తుతకాలమున విద్యుత్తన సేమి యను సంశయము గల వారు చాల తక్కువగా నున్నను దానిని గుఱించి కొంచెము విమర్శించుట యీ సందర్భమున మంచిది.

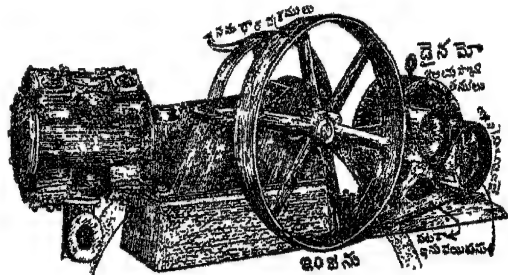
విద్యుత్తు ఘర్షణవిద్యుత్తనియు ప్రవాహవిద్యుత్తనియు రెండు విధములు. మొదటి విధము ప్రస్తుతకాలమున కనుకూలముగ నుండదు గనుక దాని నిచ్చట విమర్శించుట లేదు. రెండవ విధమగు ప్రావాహికవిద్యుత్తు రెండు విధములు. రాసాయనికసంస్కారముల నలన విద్యుద్బలమునందు జనించునది రాసాయనికప్రవాహవిద్యుత్తనియు ఇంజనువలన త్రిష్టంబుడైనమోటో జనించునది లోహచుంబకవిద్యుత్తనియు పిలువఁబడుచున్నవి. పై రెంటియందును యంత్రములు బండ్లు దీపములు పంకాలు మొదలగు కార్యముల కెల్ల నుపయోగింపఁబడునది లోహచుంబకవిద్యుత్తు.

రాసాయనికవిద్యుత్తును పుట్టించుటకు ఒక కాచపాత్రములో గంధక ద్రావకమును పోసి దానియందు పాదరసము పూసిన తుత్తువా గపురేకును రాగిరేకును ఒకదాని నొకటి తాఁకఁతుండునట్లు లుంచి రెంటిని రాగితీగెతో కలిపినచో విద్యుత్తు తుత్తువాగమునుండి తామ్రమునకు ప్రవహించును. (దానిని గుఱించి విశేషముగ తెలిసికొనఁ గోరువారు విజ్ఞానచంద్రికా ప్రచురములలోని “రాసాయనకాత్రము”ను చూడఁ ప్రార్థింతులు.) ఇట్లు జనించిన విద్యుత్తు పరిశోధనాలయము లందును తంత్రీవార్తాస్థానములందును వాయువార్తాస్థానములందును కొన్ని చమురు వాయువుల యింజనులయొద్దను తదితరస్థానముల యందును మాత్రమే యుపయోగపడుచున్నది.

లోహచుంబకవిద్యుత్తు

రాగితీగె నొకదానిని మిక్కిలి బలముగ గుట్టపు నాడ మాకాగమున నున్న యయస్కాంతముయొక్క యంతరదక్షిణధ్రువముల మధ్యమున త్రిప్పినచో ఆ రాగితీగెయందు విద్యుత్తు ప్రవహించును. భిన్నధ్రువములనుండి వెలువడు స్కాంతపంక్తులను ఎంత త్వరితగతినీ రాగితీగె దాఁటుచుండునో అంత యెక్కువ విద్యుత్తు జనించుచుండును. సాధారణముగ జరగు విధ మే మన, ఒక యినుప యిరునుపై అవిద్యుద్వాహకపదార్థములను గట్టి దాని చుట్టును ఒక దాని నొకటి తాఁకఁతుండునట్లు కొన్ని రాగితీగెలను చుట్టుదురు. విద్యుత్తు ఆ తీగెలనుండి వెలువడును గనుక పైని చెప్పినట్లు చుట్టిన చుట్టకొక పైపున అవిద్యుద్వాహకములచే కప్పబడిన యొ యిరునుపైనే తామ్రపు రేకులను ఒకదాని నొకటి తాఁకఁతుండు నట్లు లుంచి పై నుడివిన తీగెల చివరలను ఒక్కొక్కదానిని ఒక్కొక్క

తామ్రపు రేకునకు కలుపుదురు. తీగెలలో జనించిన విద్యుత్తు రేకులకు ప్రవహించి అచ్చటినుండి కుంచల మూలమున వెలువడుచున్నది. ఈ చుట్టంతయు ‘ఆర్మచ్యారు’ అని వాడఁబడుచున్నది. ఆర్మచ్యారు తిరుగు స్థాన గంతయు స్కాంతపంక్తులచే నాక్రమింపఁబడవలయును గనుక దాని చుట్టును అయస్కాంతము లుంపఁబడి అని తాత్కాలికము లగుటచే ఆర్మచ్యారునందు జనించు విద్యుత్తులో కొంత భాగమువలన లోహచుంబకశక్తిని పొందుచున్నవి. ఆర్మచ్యారును అయస్కాంతములును కలసియున్న యంత్రమునకు డైనమోయని పేరు. ఇంతవఱకును ఆర్మచ్యారు చేయు విధమును మాత్రము వర్ణించియుంటిని. కాని, విద్యుత్తును జనింపజేయుటకు వైదానిని అయస్కాంతముల మధ్యమున త్రిష్టంబలసియున్నది. అందుకొకట ఆర్మచ్యారు ఇరునుపై నొక చిన్న చక్రమును తగిలించి దానిని ఇంజను చక్రముతో త్రాళ్లవలన గాని పటకావలన గాని కలుపుదురు. ఇంజను ఆర్మచ్యారును త్రిష్టంబునంత కాలము విద్యుత్తు జనించుచుండును.

‘ఈ విద్యుత్తు యంత్రములు బండ్లు మొదలగువానిని ఎట్లు కదలించుచున్నవి?’ అని సందేహము తోఁపవచ్చును. ఇంజను బలమును శుద్ధబల మందురు. ఈ శుద్ధబలమును డైనమో విద్యుద్బలముగ మార్చుచున్నది. ఈ విద్యుద్బలమును తిరిగి శుద్ధబలముగ మార్చిన గాని యంత్రములు మొదలగువానిని నడపించుటకు పిలు లేదు. ప్రతికర్మాగారమునొద్దను బండ్లకు క్రింది భాగమునను మోటారుల నమర్చెదరు. మోటారునకును డైనమోకును విశేషము వ్యత్యాసము లేదు. మోటారునందు గూడ ఆర్మచ్యారు అయస్కాంతములు మొదలగునవి కలవు. మోటారు చక్రమును యంత్రపు చక్రమునకుఁ గాని బండి యిరునునకుఁ గాని పటకాతో జత గూర్చెదరు. ఈ విధమున విద్యుత్తు పరిశ్రమలకు తోడ్పడుచున్నది.

‘ఇంత వృథాప్రయాస మేల? యంత్రములను ఇంజనులవల్లనే నడపించుకొనఁగూడదా?’ యని ప్రశ్నింపవచ్చును. విద్యుత్తు కొరకు ప్రజేశమున ఇంజను కొని యంత్రములను నడపుటకన్న మోటారును

మాత్రమే కొని నడపుటచే విశేషలాభము కలదు. ఇంజను వెల మోటారు వెలకన్న నెక్కువ. మోటారునకు ఎక్కువవండి పనివాండ్రక్కడలేదు. బొగ్గును కొనుగొని అవసరశక్తియు, లెక్కవ స్థలమునాక మించును. నడపుటకు ప్రారంభించిన వడప తిరిగి దానిని ఆవునంతవఱకును దాని వైపునకు చూడవలసిన పని యుండదు. కొన్ని పరిశ్రమాలయములు సమీపమున నున్నచో వేర్వేరుగా ఇంజనులకు కొనుటకన్న అంటిలు కేకీళ్ళకంటి ఒక యింజనును ఒక దైనమోను కొని వేర్వేరు మోటారులను మాత్రము తమతమ మఱలను త్రిప్పుటకుపయోగించినయెడల ప్రథమములో కావలసియుండు వ్యయమును దివ్యమును చాలవఱకు తగ్గుచుండు అతిశయోక్తి కానేరదు.

విద్యుత్తు కొన్ని ప్రధానపరిశ్రమలకు చేయు సహాయమును విమర్శింపవలసియున్నది.

నేల యంత్రశాలలు

హిందూదేశమున కంతటికిని ప్రసిద్ధి కెక్కిన జనపయంత్రశాలలు కలకత్తాయందును ప్రతియంత్రశాలలు బొంబాయియందును గలవు.

కలకత్తాయందలి జనపయంత్రశాలల యధికారులు 1,527 లక్షల రూప్యముల మూలద్రవ్యమును వాడియున్నారు. ఇంతవఱకును ప్రతియంత్రశాలయు అవిరి యింజనుచేరనే నడపబడుచున్నది. అవిరిని జనింపజేసి దానివలన 800 మొదలు 1000 గుఱ్ఱముల బలము గల తృతీయ (లేక) చతుర్థ వ్యాకోచయంత్రములను నడపుటకు 8 లేక 10 బోనులర్లు కావలసియున్నవి. బోయల రకంగా బలము గల యావిరిని జనింపజేయు లోహపాత్రము. అది సుమారు 19 అడుగులు పొడవున 8 అడుగులు నడికొల్లయు కలిగియుండును. ఇంజను సమభారచక్రము 45 లేక 50 అడుగుల యెత్తున నుండును. దీనివై సాధారణముగ 45 లేక 50 త్రాళ్లుండి వానిచే శాలలోని యంత్రము రెల్ల నడపబడుచుండును. విద్యుత్తు దొరకునెడల ఇంజనులు బోయలర్లు మొదలుగువాని నెల్ల మూల వైచి ఒక్క మోటారును కొని యంత్రశాలను నడపుటవలన లాభము విశేషము. ప్రస్తుతము జరుగుచున్న ఘోరయుద్ధమువలన గవర్న మెంటువారు తమకు కావలసిన గోనె సంచుల నెల్ల కలకత్తా యంత్రశాలలో కొనుటచే ఆ యంత్రశాలాధికారులు అమితలాభమును పొందియున్నారు. అందువలన వారు విద్యుద్ద్యంత్రములను కొనుటకు సిద్ధముగ నున్నారు. కొన్ని యంత్రశాలలు విద్యుద్ద్యంత్రముల నుపయోగించి అమితలాభమును పడెసినవి. మిగిలినవారు కూడ విద్యుత్తుచే నడపబడు యంత్రములను కొని తమ పరిశ్రమలను విరివి చేయబోవుచున్నారు.

బొంబాయియందలి ప్రతి యంత్రశాలలు 2,175 లక్షల రూప్యములను మూలధనముగ నెట్టియున్నవి. రతన్ ఠాతా గారి జల పతనశక్త్యాలయము నెలకొల్పబడనంతవఱకును వైని వర్ధించిన యింజను బోయలర్లును ప్రతియంత్రశాలయు నుపయోగించుచుండెను. కాని, విద్యుత్తు చవుకగాను విరిగిగాను దొరకుచుండుటచే ప్రాతే

యింజను బోయలర్లల నుపయోగింపక మోటారును కొని యంత్రశాలలను నడపుచున్నారు. అందువలన విశేషలాభము వచ్చుచున్నది. కొలది కాలములో బొంబాయియందలి పరిశ్రమాలయము లెల్ల తమ యంత్రములను విద్యుత్తుచే నడపఁజలవు.

గనులు

మన దేశమునందలి ముఖ్యముగా పంగాలునందలి గనులలో అవిరి యింజనులకు బదులుగా విద్యుత్తు నుపయోగించుచున్నారు. వెస్ట్ గనులకు సమీపములోఁ గలవారు ప్రధానశక్త్యాలయమును స్థాపించి మోటారులచే గనులయందలి మఱలను నడపి మిగుల ధనవంతు లైరి. రాక్షసి బొగ్గును త్రవ్వుటకు వాయుభారముచే నడపబడు పనిముట్లు తుపయోగించుచుండుటవలన వాయుభారమును కలిగించు యంత్రములను త్రిప్పుటకు శరవేగమును మించు మోటారులు కావలసియున్నవి. అట్టి మోటారును నడపుటకు విద్యుత్తావహాయము ముఖ్యము. గనులయండి బొగ్గును భూమివైకి కొని వచ్చుట తుపయోగపడుచున్న యంత్రములకు సహకారి విద్యుత్తు. గనులలోని నీటిని తోడుట కింతవఱకును అవిరి యింజనుల నుపయోగించుచున్నారు. కాని, బొగ్గు 200, 300 అడుగుల లోఁతున దొరకని చోట్ల నీటి పంపులను నడపుటకు తిరిగి విద్యుత్తు కావలసియున్నది. కనుక గనులయందును విద్యుత్తునకు చేయవలసిన పని మెందుగఁ గలదు.

గనునము

విద్యుత్తుచే నడపబడు రైలు బండ్లు హిందూదేశమున నింక వఱకును కానరావు. కొన్ని పెద్ద రైల్వే కంపెనీలు విద్యుత్తు రైల్వేల నుపయోగములోనికి కొనివచ్చుటకు ప్రయత్నించిరి కాని, యుద్ధమువలన ఆ ప్రయత్న మారితోయినది. పడమటి కనునలలో జలాపాతములు విశేషముగ నుండుటచే కనునల ద్వారమున నడచు రైల్వేకు విద్యుత్తు నుపయోగించుటకు తగ్గ నేర్పాటులను ధీయుచున్నాఁగి. అవి కొలది కాలములో రానున్నవి. బొంబాయి కలకత్తా చెన్న పట్టణములందలి విద్యుత్తుచే నడపబడు బండ్లు అందఱును వీక్షించుచున్నవే. ప్రతి బండికిని ముందుభాగమున త్రోలువారడు నిలువబడి బండిని నడపించుచుండును. విద్యుత్తు బండివైని టింగె నంటియుండు లోహపు కఱ్ఱ ద్వారమున విద్యుత్తు బండి క్రిందకుఁ జని అచ్చట నుండు మోటారును త్రిప్పుచుండును. మోటారునకును బండి యిరుసునకును జత కూర్చుటచే మోటారు తిరుగునపుడు బండి కూడ కదలుచుండును.

వ్యవసాయము

వ్యవసాయశాఖలోనివి యగు బియ్యము పిండి చమురు మొదలగునవి తయారు చేయు మఱలు సాధారణముగ అవిరి చమురు ఇంజనులచే నడపబడుచున్నవి. అట్లు తయారు చేయు మఱల నెల

కొంచె మైనను వానిని నడపెడి యింజనుల వెల 4, రె రె ట్లెక్కవగా యున్నది. 4, రె మణలు సహిపస్థానమున నెలకొని యున్న చో ప్రధానశక్త్యాలయమును కట్టి అందు జనించు విద్యుత్తుచే ఆయా యంత్ర కాలలను మోగారులవల్ల నడపుకొనుచున్న యెడల ప్రధానములో వ్యయపఱుపలయు ధనము తగ్గుటయే గాక దినవ్యయము కూడ విశేషముగ తగ్గును. విద్యుత్తు క్రయమునకు దొరకుచున్న యెడల పరిశ్రమలను నెలకొల్పుట అతిసులభము. బొంబాయి నగరమున విద్యుత్తు చక్రకాగా దొరకుచుండుటచే చిన్న చిన్న సహకారాలు సహితము చిన్న చిన్న పరిశ్రమలను నెలకొల్పుట కనువుగ నున్నది.

పాలములకు నీరు తోడు విషయములో విద్యుత్తునకు మంచి గారి గలుగు. నదులు కాలువలు చెఱువులు మొదలగువానినుండి పంటలకు సమృద్ధిగ దొరకు స్థానములు గాక బావులనుండి నీటిని చేడి పంటలను పండించుకొను ప్రదేశములు మన దేశమున విశేషముగ గలవు. ఆయా చోట్ల సాధారణముగ నేతములు మోటలు కారెములు మొదలగువాని నుపయోగించుచున్నారు. ఇంజను పంపులను కొని నీటిని పంటలకు తోడుటకు రైతులు ధనమును వెచ్చింపజాలరు. కాని, వికచుట్టి మున్న చోట్ల నలుగు రైదుగురు రైతులు చేరి ఒక స్థానమునుండి వేటికొక స్థానమునకు కొనిపోబడఁగల యింజనును కొని నరుగు ప్రకారము తమ తమ నీటి యంత్రములను నడుపుకొన నచ్చును. అందువలన పంటలకు నీటికొరత యుండదు. అందఱు రైతులను ఏకకాలమున నీరు తోడవలయు నన్నచో ప్రధానశక్త్యాలయములను నెలకొల్పి మోటారులవలన నీటి యంత్రములను నడపించుకొనవలసియున్నది.

విద్యుత్తు సైరులకు చేయు వేటికొక ఫలనకార్య మున్నది. అది రేడియో, విద్యుత్తు సైరులకు మంచి యెరు పగుచున్నది. భూమి లోపలికి గాని భూమిపై మొక్కలకు తగులకుండునట్లు లినుప వల నుంచి వానిలోనికి గాని విద్యుత్తును ప్రవేశపెట్టినచో మామూలు పంటకన్న శక్తింపు నైఁగా పండును. విద్యుత్తు మొక్కలకు చేయు నుపకారమును బోను మహాశయము తన యంత్రముల సహాయమున మానవుల దృష్టిపథంబున బడనట్లు చేయుచుండుట యెల్లరకును విశదంచే కదా!

గృహములు

హిందూదేశమునందలి గృహములు సాధారణముగ విద్యుత్తును చూచియెఱుఁగవు. కొన్ని కొన్ని గృహములందు మాత్రము విద్యుత్తు పంకాలు దీపములు కావచ్చుచున్నవి. విద్యుత్తు దొరకు స్థానమునందు చక్రకాగాను ఇతరులను బాధపెట్టనివిగాను చుండుటచే విద్యుత్తు పంకాలను పెట్టుకొనుటయే లాభకారి. కలకత్తాయందలి విద్యుత్తు కంపెనీ వారు 60,000 విద్యుత్తు పంకాలను చడవుచున్నారు. నెద్ద పట్టణముల లోని మేడలు వెక్కిరింపులు కలిగి యెల్లగా నుండుటచే అంత యెత్తునకు రిరు చనజాలరు కనుక మోటారులవలన నీటిని మేడల వైభాగమున నున్న చెఱువులలోనికి పంపుచున్నారు. కలకత్తా బొంబాయి నగరములలో నట్లు జరుగుచున్నది. విద్యుత్తు పంకా యున్న చోట విద్యుత్తు దీప ముండుట సహజము. కాని, యీ దీపములను పంకాలును భాగ్యవంతుల గృహములందు మాత్రమే గలవు. నడితర గలివారి గృహములలో విశేషముగ లేవు. వీధివారి సంగతి వేత చెప్ప నక్కఱ లేదు.

ఈ సందర్భమున ప్యాకిను నగరమందలి యొక శాస్త్రుకారునిచే కనిపెట్టబడిన గృహవిద్యుద్ద్యంత్రమును వర్ణించుట మంచిది.

ఈ యంత్రమును నైఠిలను త్రొక్కునట్లు త్రొక్కివలసి యున్నది. అట్లు త్రొక్కుటచే తిరుగు చక్రమును త్రొక్కువాని కెదురుగ తగిలించి ఆ చక్రపు వైభాగమునుండి క్రింది భాగమున నమర్చియుంచిన చిన్న దైనమోయెక్కు చక్రమునకు త్రాటిచే కలిపెను. మనము త్రొక్కుచున్నంతవఱకును చక్రమును అందువలన దైనమోలోని యార్థమ్యాయము తిరుగుచుండి విద్యుత్తును జనింపఁ జేయుచుండును. అట్లు జనించు విద్యుత్తు నంతను విద్యుద్ధట్టమాలలో నింపి రాత్రిలందు దీపములను వెలిగించుకొనుట నుపయోగపఱుచు కొనవచ్చును. ప్రతిదినమును కనరకు చేయు సమయములో ఈ యంత్రమును ఒకటి ఒకటిన్నఱ గంటల కాలము త్రొక్కిన రెండు విధముల లాభకారి యగుచున్నది. ఈ యంత్రములలో రెండు రకముల యంత్రములు కలవు. ఒకటి చిన్న పిల్లలకును రెండవది కొంచెము పెద్దవారికిని. మొదటిది 12 ఏంపియర్లును 12 వోల్టులును గల విద్యుద్ధట్టమాలను నింపుటకును రెండవది 25 ఏంపియర్లును 12 వోల్టులును గల విద్యుద్ధట్టమాలను నింపుటకును ఏర్పఱుపఁబడినవి.

అ మృ తాం జ న ము

అమృతాంజనమునకు సాటి వేఱొండు లేదు

తలనొప్పల మాన్పును. వాయువుపోట్ల బావును. పార్శ్వనొప్పల బాఱదోలును

దగ్గును తగ్గించును. బెణుకులను భేదించును. కీళ్లపోట్లను బోఁగొట్టును

చక్కనిదట్టి మైతము సీసా 1-కి రూ 0.80 లు మాత్రమే

సంచలన ప్రతిమలు

న్యూఢిల్లీ వారాణసిరావు గారు, పి. ఏ. డి. ఎల్.

మ్యాం చెందెడి రంగస్థలములచేతను మనోహరకర్ణణముల చేతను ప్రబోధముచేతను నిజత్వమును ఘనీభవించుట ఖేతను అనంతవిషయశ్రేణులచేతను సంచలనప్రతిమలు 17-వ శతాబ్ది యంతమునందు మనుష్యులకు ప్రబోధమును కలిగించు గొప్ప యంత్రముగా మారినవి. శైశవస్థితియందున్న గాని యభివృద్ధి మిక్కిలి ఘోశ్చర్యమును కలిగించుచున్నది. వాగరికతాభివృద్ధి కది మిగుల సహకారి. మనుజుడు మాటాడుటకు చదువుటకు పూర్వము శేత్రముల ద్వారమున విషయములను గ్రహించును. అది స్వభావసిద్ధము.

ఇటాలియా తత్త్వవేత్త యగు పోల్టో గారు 16-వ శతాబ్దిలో ఈ విద్యను గనినట్టెను. 1802 లో వెడ్జివుడ్ అనేడి యాంగ్లేయ ప్రముఖుడు ఆసలైన చిత్రపుటలను తీయఁగలిగెను. నెపోలియన్ యుద్ధములవలన ఈ పరిశ్రమకు కొంత యంతరాయము కలిగినను 1838లో హార్నిరు గారు ఒక బోలు గొట్టుముతో నొక యంత్రమును తయారు చేసి యిరుగుమీఁద తిరుగునట్లు చేసెను. దాని వైభాగ మంతయు నిడు వైన రంగ్రములచేత కప్పబడి లోపలిభాగము చుట్టును పరుకైతెడి గుట్టుము మెదలగువాని క్రమానుసార మైన యవస్థలను తెలుపు ప్రతిమల పంక్తి కూర్చుండెను. గొట్టుము తిరుగునప్పుడు దాని వైభాగమునందు రంగ్రములలోనుండి చూచువానికి ప్రతిమ కదలుచున్నట్లు కనబడును. ప్రపథమమున ఈ ప్రతిమలు చేతితో వ్రాయఁబడినవి. రాసురాను, మెరైడ్జ్ గారు కామిరాల వరుస నుపయోగించి దానిముందర గుట్టుము నడుచునప్పుడు విద్యుచ్ఛక్తివలన మూతను తెఱచుచు మూయుచు పోయిరి. క్రమముగా 1889 లో కెల్మలాయడ్ రోల్ ఫిలిము ఎక్స్-వ లాభకారిగా చేయఁబడినది. ఇది జీవితము యొక్క యధార్థస్థితియు తెలుల కలుగునాయని సంచలనప్రతిమల పోషకులు సయిత మాశ్చర్యనిమగ్ను లగుచుండిరి. నిజమునకు పదార్థము ప్రత్యక్షముగా చరింపదు. అది దృష్టివిన్యాసముయొక్క భ్రమ లేక దృష్టియొక్క పట్టు అనేడి మనోవ్యాపారభేదము (Psychological Phenomenon) పదార్థము తొలఁగించిన తరువాత దాని రూపచిహ్నము 1/10 సెకండునకును శేత్రాంతఃపటలమునందుండును. అందువలన ఆ రూపమును పది సార్లు కన్నులయెదుట నుంచినయెడల విచ్ఛేదోద్దేశము పోయి రూప మవిచ్ఛిన్నముగా నున్నట్లు కనబడును.

కెల్మలాయడ్ నుండి చేయఁబడిన సన్నని పార సాధారణముగా వెయ్యి యడుగులు పొడవు ఒక యంగుళము వెడల్పు గలిగి అంగుళము పొడుగును ముప్పాతిక వెడల్పును గల 16 వేల బొమ్మలు

కలిగియుండును. ఈ బొమ్మల వరుస చరించు పథాగముయొక్క గాని కథయొక్క గాని క్రమానుసగణరూపములను పోలియుండును. ఈ బొమ్మలు సెకండునకు 16 వరుస నున్నపు వెలుగురున గాని విద్యుచ్ఛక్తికాంతియందుఁ గాని ఒక తెర మీఁద చిత్రము ప్రివ్వట చేత అతిత్వరితముగా ఒకదాని వెంబడి నింకొకటి ప్రదర్శింపఁబడును. వై చెప్పిన దృష్టియొక్క పట్టును బట్టి అవిచ్ఛిన్న మైన సంచలనము గలిగినట్లు చూచువారికి కనబడును.

1889 లో కామిరా మూలకముగా ఫిలియస్ గ్రీక్ గారు లండను పట్టణమునందు ప్రదర్శించిరి. కాని, క్రమముగా చాల వృద్ధి పొందెను. ప్రపథమమున ఈ పరిశ్రమ ఏదే నొక వింతను గొప్పట కొఱకు అనుసరింపఁబడినది. అందు చిన్న చిన్న ప్రహసనములు ప్రదర్శింపఁబడినవి. వింతవలన ప్రదర్శనముల గుణాగుణములు పాటింపఁబడియుండలేదు. రాసురాను, సముద్రము సృష్టిచమత్కృతి మున్నగు విషయములను తెలియఁజేయు ప్రతిమలు ఈ చిత్ర లేఖనంగము నందు ప్రదర్శింపఁబడుచువచ్చెను. 1896 లో జనులకు ఈ యంత్రము ప్రబోధకముగను ఆనందకరముగను నుండుటకు తగినట్లు చేయఁబడినది. క్రమముగా వృద్ధి పొంది గొప్ప గొప్ప కంపెనీలు ఈ పరిశ్రమను విరివి చేయుట కారంభించెను. ప్రవీణులైన నాటకరంగాధికారుల నిర్వాహకత్వము క్రింద గొప్ప గొప్ప నాటకములే ప్రదర్శింపఁబడుచువచ్చెను. తర్వాత వర్తమానవృత్తాంతములు వాగ్దాపత్రికావిషయములు మున్నగునవి వానియందు ప్రదర్శింపఁబడుచు వచ్చెను. అవి యనన్యసామాన్య మైన సంఘటన కైని పురిగొల్పి ప్రజాభిరుచులకును ప్రజాభావములకును ప్రజాసీతులకును కారకము లయ్యెను. కినిమిటోఫోనున గ్రామోఫోను ధ్వనులను ప్రతిమల సంచలనముతో సమ్మేళనపఱచి స్వభావసిద్ధ మైన మనుష్యవాక్కును పొందుటకు చాల ప్రయత్నములు జరిగెను గాని యది కొనసాగలేదు. నాటకములు సాధారణముగా జనసామాన్యమునకు అర్హదమును కలిగించును. వానిని చూచి యానందించుటకు ప్రతిబోధకునకు ఒక విధ మైన తెలివి యుండుట యవసరము. దానిని ప్రతిమనుజుఁడు పొందుట కష్టము. అందువలన ప్రజలు సరి యైన యానందమును పొందియుండలేదు. కాని, 20 వత్సరముల క్రిందట సంచలనప్రతిమలు నూతనముగ కనుఁగొనఁబడినప్పుడు జ్ఞానావశ్యకతయు ధనవ్యయమును తగ్గి జనసామాన్యము దానిని పోషించుటకు వీలు కలిగెను. అందువలన గొప్ప నాటక ప్రదర్శనములు జనసామాన్యాభిరుచికి అలవాటము లయ్యెను. ఈ నూతనపద్ధతి వినోదప్రపంచ మంత

టను విప్లవము కలిగించి నాటకగంగస్థానమును ఆక్రమించుచున్నది. ఆ మెరికా దేశమునందు నాటకకాలలు సంఘన ప్రతిమాభవనములగు మాటింగ. అంగలి వేషధారులు ఈ భవనములను పాలించుచున్నారు. సంఘన ప్రతిమల ద్వారమున సముద్రము ఎడారి మెదలగు రంగములు కూడ ప్రదర్శింపబడుతున్నత ఆవి నిజమైన ప్రదర్శనములుగనకగను నుండును.

ప్రేక్షకులకు సరియైన యానందము కలుగును. కర్ణెండియ జ్ఞానేంద్రియముల రెండికి సుపయోగింప నని లేకు. కఠినపదములవల్ల గాని క్లిష్టస్వయములవల్ల గాని యతని మనస్సు చికాకుపడదు. అట్టి ప్రదర్శనములయెడల గల జనసమృతి లోకవిదిలము. కల్పిత యాపమునందు సుమారు 700 యభిలాష మనోహర మైనను మోలెనను నాగరిక తాత్పర్యమునకు ముఖ్యమైన యంగము. అట్టి యభిలాషకు నడకయొక్క యందిము కూడ జేర్పబడినది. గొప్ప గ్రంథరాజములు సంఘన ప్రతిమల ద్వారమున స్వభావసిద్ధముగను ఫలనంతముగను వర్తమానకాలమునందు ప్రదర్శింపబడుచున్నవి. వానిని చూచి యానందించి యుత్సాహపూరితు లగుటకు శ్రీ పురుషులకు వీలగుచున్నది. రాసురాసు, జనసామాన్యమనోవికాసముగకు ఈ పరిశ్రమ సహకారిగా నున్నది.

మానవసంఘమునందు దృష్టితోఁ గూడిన విద్య యగ్రస్థానము ననుష్ఠించుచున్నది. అవిద్యాపూరిత మై ఏకభాషాగ్రహిత మైన నున దేశమునంటి దేశముల కవశ్యము. పిండపతన మైనది మొదలు మనము శేత్రముల ద్వారమున విషయములను గ్రహించుచున్నారము. శేత్రముల ద్వారమున కలుగు చిహ్నము లెప్పటికిని మాజక విని చదివిన గానికన్న మనఃఫలకమువీఁద స్థిరముగ నుండును. తర్వాత వేగముగ మనుష్యు నాకర్షించునది సంగీతము. ఇది మనోభావముల నాకర్షించును. వస్తు ప్రదర్శనము బుద్ధి నాకర్షించును. అట్టిది మానవశాస్త్రములయందు స్పష్టపగుచున్నది. ఆధునిక శాస్త్రభావంపరలచేత బొమ్మలు చలించుచుండఁగా, వాని యాకర్షణము ఫలితములును అభేద్యముల నెది విషయములో ఏమి యాకర్షణమున్నది! అట్టి విద్య చదువు గానివారికి సరియైన విద్యను సముపార్జించుటకు వీలును కలుగఁ జేయును. ప్రదర్శనముల యెదుట భాషారూపగుణభేదములచేత తాఱుమా అగు జనులు సయితము కలసి మెలసి కూర్చుండి సుమ బుద్ధితో ఆనందింపవచ్చును. ఇదియే మానవబుద్ధికుళలతవల్ల కను వెట్టబడిన సర్వలోముఖ మైన యేకభాష. విద్యాహీనులై భాషాభేదము గలవా రందఱికి తెలియనది సంఘన ప్రతిమల భాషయే. సముద్రములచే విడిపోయిన ఖండములయొక్క కృత్రిమపు హద్దులకు అందరానిది. ఎడిసన్ గారు చెప్పినట్లు, ఇతరదేశస్థులయొక్క స్థితిగతులు ఆచారములు సాంప్రదాయములు మొదలగు విషయములను గోచరింపజేసి జ్ఞానము నుద్భవించజేయును.

ఎత్తున ధనవ్యయముతో ప్రదర్శింపబడు హీన ప్రదర్శనము లందుకంటే ఇందు జాతీయాంతర్యాతియానుసరణి సరసముగా ప్రదర్శింపబడును. జ్ఞానాభివృద్ధికిని మానవసీత్యవృత్తియనునకును సంఘన

ప్రతిమలు ఎత్తున తోడ్పాటు. అవిద్యాజనిత మైన దుర్భిమానమును పోగొట్టి సుమభావమును జనుల మనస్సునందు జనింపజేసి క్రిందికి అణగఁగొట్టెడిది. ఇది కన్నతీకి పులికొట్టును. అనుష్ఠించుటకు నూతనానగ్గములను కలుగజేయును. ఇహగ మైన జనసామాన్యముయొక్క సన్న్యాసాభివృద్ధిని సెంపాంసరజేసి హోష్టదమును కలిగించుటకు విశాలహృదయ లగు పండితుల చేతులతో సంఘన ప్రతిమలు పై కారణములచేత నిజమైన పరిణామములగు పరిగణింపబడుచున్నవి. ప్రాంభోచిరవిద్య మొదలు పశ్చిమిద్యాలయములయందు సెంపాంగిన విద్యావిషయముల పర్యంతము ఈ సంత్రము లుపయోగింపబడును. అన్ని శాస్త్రముల బోధించుటకును తగిన పాఠాలు గలవు. ఆ మెరికా దేశమునందు ఇ. ద్రి. య. జ. క. గు దృష్టి ద్వారమున జ్ఞానోద్బోధనకు సంఘన ప్రతిమలు ఎత్తునగా సుపయోగింపబడుచున్నవి. శాస్త్రములతో మైన జ్ఞానసంపాదనమున కనువగునట్లు గొప్ప పాఠశాలలు స్థాపింపబడినవి. శిశ్వవిద్యాలయానుక్రమణికలో చిల్ల ప్రతైకవిషయము హిందవేర్పబడినది. కొదవైన విశ్వవిద్యాలయమునందు చలన ప్రతిమా శాస్త్ర విద్యయందు దాటికేటాటుట నాలుగు సంవత్సరముల విధి నిర్ణయింపబడియున్నది. వ్యవసాయము పరిశుభ్రత మొదలగు విషయములను జనులకు బోధించుటకుఁగాను ఆ మెరికా ప్రభుత్వమువారు సంఘన ప్రతిమలను సుపయోగించుచున్నారు. నిజమైన యాకర్షణ మీ పరిశ్రమయందుండుటచే ఎన్ని కలయందును కృషి జనమునకు చునుష్యులను పురికొల్పుటకును దోషులను దొంగ వస్తువులను కొనువారిని కనుగొనుటకును క్రొత్త సిపాయిలను కూర్చుట్టుకును నష్ట ప్రకటనమునకును ఈ ప్రదర్శనముల సుపయోగించుచున్నారు. ఆధునిక మతభర్తయులు సయితము ఈ బొమ్మల ద్వారమున బోధింపబడుచున్నవి. కొలది రోజుల క్రిందట ఆ మెరికా సంయుక్తరాష్ట్రములలో న్యూ మెక్సికో పట్టణమున 80 లక్షల రూపాయిల మూలధనముతో "లైబ్రరీ ఫలిమ్ కంపెనీ"ని స్థాపించి అందు మతవిషయములకు లగు బొమ్మలను తయారు చేయుచున్నారు. విద్యావిషయములయందు విద్యయొక్క ప్రయోగము లమితములు. ఆ మెరికా దేశమునందు స్వజాతీయ ప్రతిమల పోగలను తయారు చేయుటకు గొప్ప యంత్రకాలము కట్టించి 150 కోట్ల రూపాయిల మూలధనమును ప్రోగు చేసిరి. అందు 275 వేల జనులు పని చేయుచున్నారు. ఒక్క యమెరికా దేశమునందు 1916లో సాధారణసాధారణము లగు పాఠులును వాని సకళ్లును తయారు కాబడి వానికి వెచ్చింపబడిన సామ్యు పోను 88 కోట్ల 62 లక్షల 50 వేల రూపాయిలు లాభము వచ్చినది. ఘనత చెందిన శ్రీపురుష వేషధారులు ఎత్తున తీతములవీఁద ఆ కంపెనీలలో పని చేయుదురు. ఆ మెరికా దేశములో 200 కలివెన గలవు. మన యాసియా ఖండములో చీనా దేశము దీర్ఘ నిద్రనుండి యతిత్వరితముగా కేల్కొచ్చుచున్నది. తీవ్రతముయొక్క సందిగ్ధవిధానములను అతి తీవ్రతతో సవరించుకొనుచున్నది. వర్తమానగమనముతో అభివృద్ధి చెందినయెడల కొలది కాలములోనే ఆదర్శక రాజ్యములలో నొకటిగా గణన గాంచగలదు. వాని సంతోషము "నిరంతరకృషి". మందు

నడకకు కావలసిన ప్రాంతభౌతికవిద్య నేర్చుకొనుచున్నది. ఎక్కువగా ప్రయోగించుచున్న ముఖ్యసాధనములలో సంచలనప్రతిమాపరీత్రమ ఎక్కువ స్థితి మైన 20-వ కేటాస్ట్రోఫు పరికిరము. నివాసశీతమునందు సంచలనము ప్రప్రథమము విజేత్యుప్రతిమలు పరిశీలన. అట్టి పాఠశాలలో తన జాతీయ పదములను చదివ కలుగు నది నిజమైన జాతీయములకు తగినట్లు ప్రతిమలకు వారు తన దేశమునందే తయారు చేయుచువచ్చిరి. వారి సంప్రదాయముల కనుగుణముగా వచ్చులకు కథలను నింగ్లండుములను తయారు చేయించి నిజమైన యాద్య విద్యను జేపజెల్లగలిగిరి. వివరము నున యిండియా యొక్క దుర్గతి నెప్పు నలవి గాదు. అది పరిశ్రమలయందును జాతీయాభివృద్ధికి కావలసిన ప్రతిమయమునందును ఇకరదేశములకన్న ఎట్లు వెనుకబడియున్నదో అటులే సంచలన ప్రతిమాపరీత్రమయందును మాకేభావము కలిపించి రానురాను జాతీయవ్యక్తిత్వమును పెంపొందించుకొనగలక ప్రపంచవాగరికతాజలాపర్రమున బడి కొట్టుకొనుచున్నది. ఆధునికస్వరంధ్ర రాజ్యములు శైశవస్థితియందున్న కాలమున ఎక్కువ యాన్నాభ్యమును గాంచిన మన యిండియా దేశము ఇప్పు డిట్టి దుర్వృత్తి పాలగుట యెంత విచారకరము! భూభౌతికసములు పురాణాది కరణ జాతీయనాటకములు మున్నగునవి మన జాతీయొక్కయు మన దేశముయొక్కయు గొప్పతనమును స్ఫురింపజేసి జనుల మనములను త్యాగచూరతములగు చేయును. దానికి తగునట్లు మన దేశములు కృషి చేయకపోవుటచేత మన మన్ని విధముల కష్టములకు లోబడవలసివచ్చినది. వాసింగ్ టన్ పట్టణములో మన్న చలనప్రతిమాభవనములు మన యిండియా మొత్తమువీడ లేవు. దానికి కారణము ఇదటే మన చెప్పట కష్టతరము. కాని, నిజమైన జ్ఞానమును స్వసామర్థ్యమునందు నన్యకమును పనియందు విరవయు లేకుండ మనల నావరించి కొనియెన్న యజ్ఞానము కొంతవఱకు ముఖ్యకారణము. విజయమును పొందుటకు సరియైన జ్ఞానవిజృంభణ మవశ్యము. మన విద్యావంతుల కట్టి జ్ఞానము లేదు. సామాన్యజను లిట్టి పరిశ్రమల యావశ్యకతను గమనింపలేదు. గొప్ప ధనవంతులు మాత్రము కొన్ని ధనములను నిర్మించగలిగిరి. కాని, ఆధునికవాణిజ్యస్పర్ధకు తాళజాలరు. ఈతాబ్దమునందు గొప్ప నిర్మాణములు సంఘములచే స్థాపింపబడి అసంఖ్యాకు లగు మనస్యులయొక్క సంపాదనసాహాయ్యములకు సుసాధనము లగుచున్నవి. తాతా యినువ కంపెనీ సొంతమొదలయ్యుండు ప్రత్యేకపు ధనికులచేత స్థాపింపబడుట సాధ్యము కాదు గదా! అటులే సంచలనప్రతిమాభవనములు కూడ సంఘముయొక్క ధనముతో నిర్మాణము చేయవలయును గాని ధనవంతు లగు కొంతమంది వ్యక్తులచేత కానేరదు. అదియును గాక, ఆ పరిశ్రమకు కావలసిన విద్యవృత్తి నొనగూర్చుట యిప్పుటి స్థితిగతులను బట్టి చాల కష్టతరము. అది గొప్ప పట్టణములయందు మాత్రమే యొనగూడును. అందువలన ఆ వెలుగులను సంచలన ప్రతిమలకు వాణిజ్యపద్ధతివీడ తయారుచేయుట సుసాధ్యము కాదు.

ఇప్పుడు మన దేశములో వాడబడు పాఠాలు విదేశములలో తయారు కాబడి వారిచేత విస్తరింపబడిన పిమ్మట మన బజారులయందు ఎక్కువ విలువకు అమ్మబడుచున్నది. మన యభిరుచులకు సాంప్రదాయములకును సరిపోక భిన్న జాతీయనీతులు సాంప్రదాయములు గల పాశ్చాత్యదేశములయొక్క స్థితిగతులకు తగినవై యుండుటచేత మన జాత్యభివృద్ధికి ఎంత మాత్ర మవి సహకారము

కానేరవు. అదియును గాక, ఆ పాఠాలు గీతలతోను చుడుపులతోను నిండియుండి మాచువారి కండకు అపాయకములై యుండును. మన దేశస్థులు నిరర్థకులుగను అజ్ఞానులుగను నుండుటచేత విద్య లేఖన ప్రవర్ధనములందు సరియైన యభిరుచి లేదు. రామాయణ భాగవత కథలను హరిశ్చంద్రాదినాటకములను సంచలనప్రతిమల గానొనగను ప్రదర్శింపబడినయెడల జనసామాన్యమునకు దేశము కలిగిన సంప్రదాయములయందు నిజమైన యభిరుచియు దేశభిమానమును గలుగును. జనసామాన్యమునకు హిందూదేశభూభాగారతి, ముఖ్య ప్రతిస్థాపనవిధానములు రాజకీయాదోళనవ్యవస్థలు ఎవరలగు వానియందు జ్ఞానము లేకపోవుటచేత వర్తమానపరిస్థితులయందు దభిరుచిని పొందుట నిష్ఫలమై నిరర్థకమైన జనమునకు లోనగుటకు మూల మగుచున్నది. మన నాయకు నీ విషయమును గమనించినట్లు కనబడదు. ఆధునిక రాజకీయపరిస్థితుల వైపు న సామాన్యముయొక్క ననములను త్రిప్పిన గాని దేశాభివృద్ధియును కలుగ నేరదు. నిష్పంధప్రాంతభౌతికవిద్యను వివిధగా కొనసాగించుట కిప్పుటి స్థితిగతులలో వీ లగునట్లు తోచదు. వీ లైనను శాస్త్రపరిశోధనలయందు దభిరుచిని సముపార్జించుట కది చాలగు. కావున, జనులకు దేశభిమానమును పురికొల్పుటకును దేశాభివృద్ధికి ముఖ్యము లగు పరిశ్రమలయందు దభిరుచిని పెంపొందించే యుటకును సంచలనప్రతిమాభవనములను వివిధగా వ్యాపింపజేసి జ్ఞానాభివృద్ధి గావించవలయును. లేనియెడల, ఆధునిక ప్రాపంచిక రాజ్యాంగవిప్లవములలో మన దేశము అధోగతి పాలు కావలసి వచ్చును. కావున, అవిద్యాపూరితమై భాసాభేదములచేత చీకాకు పడియున్న మన దేశముయొక్క యభ్యుదయమునకై మన పురాణ శాస్త్రములు నాటకములు ప్రమాసములు చరిత్రములు జీవితచరిత్రములు ఆధునికవృత్తాంతములు గల పాఠలను తయారు చేయుటకు యంత్రములను స్థాపించి మన స్త్రీపురుష వేషధారులు మన జాతీయ వాతావరణానుసరణిని మన సహజశక్తిని బామ్మల గావరమున నెరియజేయవలయును. ఈ నాటకవిద్య జాతి మత భాషా వివక్షత లేకున దేశము లందఱికి నిజమైన జ్ఞానము నుద్భవించజేసి అనందమును కలుగజేయును. అప్పుడు ఈ యద్భుతమైన యంత్రము శరీరసౌఖ్యమును మోనసహృదయమును సమకూర్చుటయే గాక వర్తనమును సవరించు కొనుటకును నీతిమార్గముల నిరూపించుటకును శాస్త్రములందు త్యాగము వహించుటకును జీవనముయొక్క ప్రాణాధారమైన సమస్యల నాలోచించుటకును జనసామాన్యమునకు శక్తిని కలుగజేయును. ఇంగ్లాండు దేశమునందు అవినీతిపటములు ప్రదర్శింపబడుటచేత బాలరమనములు చెడుదారులం బడి నష్టము కలుగజొచ్చెను ఆదేశపు దొరతనమునా రది గమనించి నీతికి విరుద్ధమైన పటములను ప్రదర్శింపగూడ దని శాసించియున్నారు. అటులే మన దేశమునందును అట్టియు త్రేరువులను ఇండియా దొరతనమువారు జారీ చేయించి ఆబాల గోపాలము జ్ఞానాభివృద్ధి కనువగునట్లు సంచలనప్రతిమాపరీత్రమును వృద్ధి పఱచెదరు గాత! దేశనాయకులును ధనవంతులును జనసామాన్యాభివృద్ధికి ముఖ్యసోపాన మగు ఈ సంచలనప్రతిమల పరిశ్రమ యభివృద్ధికి తగిన మార్గము లేగ్గుచి దేశజనుల కృతజ్ఞతకు పాత్రులగు దురుగాత! ఈ విద్యయొక్క యంతరభావములను జనసామాన్యమునకు బోధించి వారికి నిజమైన యాసక్తి నుద్భవించజేసి హిందూసంఘాభివృద్ధికి తోడ్పడుట యావశ్యకము.

ఆత్మానుభవము

క్రైస్తవత్వము నూర్వారావు గారు

ఆత్మానుభవ మనునది ప్రపంచానుభవముకంటె, కొప్పది. పెద్ద పెద్ద విషయములును కొన్ని స్వల్పవిషయములూ గూడ నొక్కొక్కప్పుడు తనకుఁ దెలిసియుండియు నెడటివానికై జెప్పటకు బోధించుటకుఁ దగిన యుపాయము మాటలు దొరకక తడఁబడును. అంతి దుడగుడాయతే బహిర్వర్తం నతక్యతే" యను మాట దీనినిఁగదనే పుట్టియుండవచ్చును. వాడుకలోఁ గొందఱు "నోటిలో నాడుచున్నది వైకిఁ దెల్పులేమన్నా" నందురు. ఇదియుఁ బ్రాచీనము నొక భాషమే కావచ్చును అత్యంతఁ దెలిసి బైటికి స్పష్టపఱుపఁ జాలవున్నను, స్పష్టపఱుచుటకుఁ దగిన సాధనములు లేకపోయినను నిష్క్రియాగా నెఱవేఱు కార్యములు నెక్కలు గలవు. యజమానునిఁ బెంచువానిం గాంచి కుక్క తోఁక యాడించుచు, గుఱ్ఱము సకిలించును, గేదె తల యాడించును. విశేష మే మనఁగా, యజమానుని దన కన్నము పెట్టు యజమానసేవకుని భేదము కనఁబఱుచుచు యథోచిత ప్రేమాదులు మాపు నోరు లేని జంతువుల యాత్మానుభవ మొక్కటి. ఆ కుక్క యాఁకిలిగొన్న దని సనము గ్రహింతుము. గుఱ్ఱము గుగ్గిర్లు తె మృదుచున్న దని తెలిసికొందుము. గేదె గడ్డి యడుగుచున్నటులు గుర్తించుము. కుక్క యే భాషతోఁ దెల్పినది? గుఱ్ఱ మే మాటలతో నడిగినది? గేదె యే వాక్యములతో యాచించినది? కుక్క వాలము ద్రిప్పును, నేలఁ బడి వక్రముఁ గుక్షియుఁ జూపును, 'క్లౌ' 'క్లౌ' యని యజమానునియొద్ద ముద్దులు గుడుచును. అప్పుడు దాని మనస్సులో నే భాషాభాషము లందునో? చన కెఱుంగఁదరము గాదు. "ఆఁకిలిగా నున్న" దని తెలుఁగున ననుకొనుచున్నదా, "పసియా యుక్కిరదు" అని యాజముననా, "భూర్ లగ్ తాహ్నే" "బి ఆమ్ హంగ్" ఇత్యాదు లగు ననకు రానితక్కు భాషలలోనా? ఇదియే యాత్మానుభవముగా నెంచుకొనవలయును. ఆహ! ఆత్మల భాషలు దేశములఁ గాలముల వాక్కుల నతిక్రమించినట్లు లోచించుచున్నది. 'బోబో' యనినఁ గోడి తనకుఁ దవుడు వేసెద రని పరుగెత్తుకొని వచ్చును. 'దుదూ' యనిన కునకము వచ్చును. 'ఆఆ' యనినఁ బొవురము గుబాళించుచు నేతెంచును. 'బోబో' యనినఁ బొవురము రాదు, కుక్కరాదు, కోడియే 'కోకో' యనుచు వచ్చును. ఈ భేద మెవ్వరు నిర్ణయించిరో! ఇది నా కట్టుగట్ట యని సాయం కాలము పాలమునుండి వచ్చిన యావు తన రాటయొద్ద నిలుచును. స్తంభమున నున్న యుత్తిత్రాడు విప్పచున్నఁ గనిపెట్టి దూడ పాలకై యఱుచుచు లేచును. 'క్లౌ' యని డొక్కలు మీది కెగుర నా వఱుచును, కొన్ని యే పనిమీద నైన గృహస్థుఁ డాలస్యముగఁ దన

కాహారము భోజయింపెనేని వెగము రమ్మని సంజ్ఞలు చేయును. ఇటు యన్నియు నాయా ప్రాణుల హృదయభావములు. ఇట్టివాని నెట్లు తెలిసికొందుము? మన కేదైన వస్తువు కనఁబడినపుడు, "ఆహా! యిది యెంత బాగుగా నున్నది!" యనుకొందుము. పీల్చి మన నున్నము తిను నప్పుడు. వచ్చి విస్తరియొద్దఁ బంగుకొని గురుగురు చనుచు నుజ్జగ పోసికొనువఱకు కాంతించి యప్పటికిని మన మింత యైన దానికిఁ పెట్టుట లేని సంగతి తెలిసికొని చేయెత్తి మన చేతిలోని కబళ మందుకొనఁబోవును. అపు డది "వీడు నా కేముద్ద నెట్టుకుండఁ దానే తినుచున్నా" డని యక్షరరూప మైన యే భాషలో నైన ననుకొనునా? ఇదియే యాత్మానుభవము. కఱ్ఱఁ గాంచి యిం నన్నుఁ దాడించునని యని పశువు గ్రహించును. అన్నముం గాంచి యిది మన కాహార మగు నని కుక్క యక్కడఁ గూర్చుండును. గడ్డి మోపుం గని యిది యజమానుఁడు మనకే పెట్టు నని యావు గ్రహించును. మనుష్యుల సహవాసమున నీ గ్రామీణజంతువులు తా మిట్టి యూహలు కలిగియుండు నని యనుకొందము. అడవిలో నున్న పులి సునుష్యులు పన్నుఁ జంపఁజూచెద రని భౌతికలలో దాఁగుచుండును. ఇట్టివి సహజములు దైవ ప్రేరేపములు నగు నాత్మానుభవములు.

భాషలోఁ గూడ నిట్టివియే యాత్మానుభవములు నెక్కలు గలవు: చకోరాక్షి పద్మహస్త మొదలగునవి. ఆఁడుది యన్నఁ దెలిసి కొనఁదగిన వస్తువునే చకోరాక్షి యన్న గ్రహింతుము. ఆఁడుదానికిం జకోరాక్షికిం గల సంబంధముం గనఁదగును. ఇదియే యాత్మానుభవము. "వాడు సంతోషించెను" అనుదానినే "అనుందానంద కందళితహృదయారవిందుం డయ్యె" నని యందురు. ఈ సమాస మే ముహూర్తమున నే పండితునిచేఁ గూర్పఁబడినదో జగద్విదిత మైనది. ఎఱుంగనివాడు లేడు. సింహమునకు నడుము సన్న మని హంసము పాలు నీరు విడఁడియు నని కవిసమయము. దీని జగ మంతయుఁ బట్టి నేలాడుచు నిజ మని నమ్మియున్నారు. పక్కనులోని సింహముం గాంచి "ఇది సింహము గాదు. ఇక్కాలమున సింహములు లేవు. ఉన్నచో, నివియే సింహము లైనచో నడుము సన్నముగా లే దేమి?" యని వాదించురు. వీటిల్లు పార్శ్వలోని హంసను లేదా ఫౌంటెన్ వెక్కిరియిది హంసను గాంచి "ఇప్పుడు హంసలు లేవు. మానససరోవరములో నుండును. గాని యిక్కడ నుండవు. ఉన్నచో, నివియే హంస లైనచో పాలు నీరు విడఁడియునా!" యంచు వాదించి మన స్వమాధ్వాసముం గావించుకొందురు. నిజసింహ మెట్లుండునో వీరు చెప్పులేరు. మానససరోవర మెక్కడ నున్నదో వీరు చూడలేరు.

హంసలు విడలేరులుకుర బా తవ్వకు తెచ్చి పెట్టి నెట్టిన యెఱుంగ
 గాలను. హంసలు పెట్టించుచో పెట్టిన పువ్వులు. పెట్టినను విడక
 పోవుట చక్కము లేకపోవుట నీరీ యాత్మానుభవము. పద్మములో
 సాగుంకాలము తుప్పెడ ముండగానె యీ ముకుళించుకొని
 పోవును. సున్నుఁగఁ బుచ్చుదా. ముఱతో దంపతులం గొట్టుచు
 న్నాదు. చందనవృక్షములకుఁ బాములు మట్టుకొనుచున్నవి. నెమలి
 హఠే వివిధ చక్రము తల వాంచును. నోకములు చక్రవాకములు
 చంద్రకిరణములను సూర్యకిరణములను ఛేదించును. ఇట్టి కవిసహ
 యము లన్నియు కాత్మానుభవముననే యెఱుంగ నుచుగను

“కాక స్త్రీతిరకారపారణమట నోతిమృతిలోచనే
 యాభ్యాసభవిభావముధునర శ్రీరధముద్రాయితో
 నాభీపల్లవపుండరీకముకుశల కంబోస్థపత్నీకృతః”

ఇందలి సమత్కార మాత్మానుభవానుభవముననే తెలిసి
 కొనవలయును. కవితాచతుర్వృత్తి కవిసహాయములు నెఱింగిన నెంత
 యో పోయిగా ననుభవమునకుఁ దెచ్చుకొనవచ్చును. సత్యములవలె
 గనబడు చక్కముల నాత్మానుభవముననే తెలిసికొనవలయును.

“ఉరుదరహారసుప్తాంతాద్ధామయో
 ఘరవారిశోణితకంక గ్రాన

౪౦ చెంత నిజ మున్నదో యెంతి యనత్యమున్నదో యాత్మాను
 భవము లేకున్నఁ దెలియను. సోమరులై మధ్యాహ్నమునఁ బండుకొని
 లేచి మొగము కడిగికొనఁ బుడక నెదకువారిం జూచువారి కీ పయి
 పద్యచరణములొ గొంత నమృతము పుట్టును.

లేడిపిల్లలకుఁ బాలులు పా లిచ్చుట నెమలి పురి విప్పి యాడు
 చున్న నీడను బాము నిద్రించుట మనిబాలకుల పాఠములొని
 తప్పులను జెట్టపొడిచి చిలుకలు దిద్దుచుండుట యిట్టివి యాత్మాను
 భవము లేక తేటపడవు.

“పద్మినీపద్మాతపత్రంబు శిథిలప
 త్రాగమైరాయంచ యాశ్రయించె”

“...కష్టరపు విష్ణుటనంటి పొరయక జోకెక్కి మాధ్వీకుమా
 వనధిం బుప్పొడిదివికి న్నృకుకరవ్యాపారు లేతేరఁ ద
 ద్దనకర్పూరపటంబు లందుకొని...”

“అః ధీద్యగ్గత్రిమునిభోః స మాషికాయాం
 పీయూషదీధితిరిప్రధివోసురాగః”

కనుండు దీని కంఠం నామృతాన్ని పిండుచుండునో.
 ఇప్పటి స్వభావాత్మానుభవముల కోన్న ఇతఁ డెంచుచు

గుమ్మములమీద గుఱ్ఱములం జెక్కి సంత్రాంతిక లంఠిపొవు
 దండలు కట్టుటకై వాని నోగ్లు నెఱచుకొనినట్లు నందలు శోయఁగడి
 యున్నవి. గవాక్షమున కెదురుగ బల్లమీద నల్ల నాఱుల పల్లారి కంబు
 పువఁబడినది. కాళ్లు తుడుచుకొనుటకు కొబ్బరి యెదు గోగడి గుమ్మ
 ముదగ్గఱ వేయఁబడియున్నది. ప్రక్కనే తోగఁగఱములలై నచ్చునా
 నందలు చెప్పుల పోల్లను విడిచియున్నారు. పాడు నేవాలయమునకుఁ
 దలుపు లేనందున గాడిద లందుఁ బోచ్చినవి. అఁడుగాడిద మగగాడి
 దను వెనుక కాళ్లతోఁ దన్నినది. ఇత్యాదులు.

వీనియం దెక్కుడు రుచి యిప్పు డుద్భవిల్లుచున్నది. వీనియం
 దున్న రుచి వై పద్యపాదముల గ్రహించుటలో నున్నచో నగు
 దాత్మానుభవము కావలయును. ఇప్పటి వాక్యము లాత్మానుభవ
 శూన్యములు కావు గాని యంతిరము లేనా! మంచిపడ్డలు నిశ్చ
 యించునది యాత్మానుభవము.

ఆత్మానుభవములను గ్రహించుటకు భాషాపరిశ్రమ ముండ
 వలయును. భాష నేర్చినవారికిఁ బ్రపంచానుభవము గూడఁ గుసురు
 వడును. సాధారణవ్యావహారిక ప్రపంచమును గ్రాంథిక ప్రపంచము నను
 నిరుదెఱుంగుల ప్రపంచజ్ఞానము వారికిఁ గరతలామలకము. గ్రాంథిక
 భాష నెఱుంగక వ్యావహారిక భాషాభిమానజను లగు జనకులచే
 దీర్పందిన వెట్టి బిడ్డలు శాత్యంధులట్లు యాత్మానుభవశూన్యులై తండ్రి
 యందిచ్చిన బోలుకోల యాధారముననే ప్రపంచమునఁ దడవుకొ
 నుచు దిరుగాడవలయును. స్వతంత్ర శక్తి లేకయుండురు. పాపము!
 అట్టి పుత్రుల జనకులకు సరస్వతి యాత్మానుభవము కొంత గలిగించి
 లోకోపకార మొనర్చి కాలవై పరీత్యమును బట్టి చెప్పి చేయుచు
 కొనుంగాక!

అన్ని నొప్పులకు పరమామృతము
అ మృ తాం జ న ము
 క్కని డబ్బితో నహా సీసా గ-కి వెల అణాలు ర

ఎన్నడైనా అంతయు ఉక్కతో చేయబడినట్టియు సుప్రసిద్ధిగాంచినట్టి మా ర్యాలీ నైకిలును ఉపయోగించితిరా? లేనిచో నేడొక దానిని కొనుడు.

నానాటికి 'ర్యాలీ' నైకిలు సర్వజన సమ్మతమై అందరిచేతను కొనబడుటచే విశేషముగ మేము వానిని తెప్పించుచుంటిమి. వాయిదాల ప్రకారము క్రమముగ సామును కట్టి నైకిలును తీయవచ్చును.

పూర్తిగ వివరములు కోరువారు మాకు వ్రాసిన ప్రత్యుత్తర మొసంగెదము.

ప్రొండెడ్లు 'త్రీస్పీడు ర్యాలీ'

చట్టము 24 & 26 అంగశ్చము.
ర్యాలీక్రీనులతో అమర్చబడినది $\frac{1}{2}$ అంగశ్చము కోలరు చెక్. బ్రూకస్టాడిలు, ప్రక్క-ఆర్చరు, త్రీస్పీడు జియస్, డెకలాప్, హోడ్టీరు, మైరులు స్పెషలు సెక్షన్ స్టీలు న్యూడ్లు. ల్యాంపు బెల్లు, పంపు పనిముట్లు.

రూ. 225.

No. 28.

స్పెషలు ర్యాలీ.

చట్టము 24 & 26 అంగశ్చములు.

ర్యాలీ స్పీసులతో అమర్చబడి ప్రత్యేకముగ $\frac{1}{2}$ అంగశ్చములకుచైన్లు. బ్రూకర్ ఆర్చరు, త్రీస్పీడు జియస్, ర్యాలీ షేపెంటు షిడతీయ తగిన అయిల్ బ్యాత్ జియర్ కేన్సు బ్రూక్స్ (త్రికోయిలు స్పింగు స్టాడిలు, డెకలపు గోడ్డు స్టీరు టైర్లు, ల్యాంపు, బెల్లు, ఇక్స్ ప్లేటరు, పనిముట్లు, వైరా. రూ. 275.

'పాపులర్' ర్యాలీ నైకిలు వివరము.

చక్రములు:— 28 అంగుళములు. తుప్సపట్టుదు. ఫ్రీవీలు నిరగళముగ తిరుగును.

టైరులు:— మంచి ఉక్కు అంచులు, పెడల్లు ర్యాలీ 3 $\frac{1}{4}$ " రబ్బరు డెకలాపు గోడ్డెస్సు పట్టుకొనెదు బార వైకెత్తబడినది.

ప్రేములు:— 22", 24", తేక 26" (స్టాడలు) మూడుచట్టలు కల్గి స్పింగు గల్లియుండును.

ప్రేకులు:— ముందు వెనుక అంచుకలది. మంచి పనితీనము కలది. ప్రకాశమానమగు నల్ల ఇనాములతో చేయబడినది. వివిధరంగులతో అందమైన చార్లలుకలది.

మగ్నార్డులు:— టైలుస్టీలు రెంటిని ఊడెడియునగు.

క్రాంతి:— 7" పిట్టింగు, పంపు, క్లిఫ్సు, స్టాచెలు, స్పాన్యగు, ఆయిలరు.

గొలును:— (వయసు) $\frac{1}{2}$ " కోలరు.

జియరు:— 70"

(15 c)

సోల్ యేజెంట్లు చెన్నరాజధాని:— స్పెన్సర్ అండుకో., లిమిటెడ్, మద్రాసు.

[తెలంగాణము - Corandum]

అంధ్ర ప్రదేశ్ సాహిత్య సభ

1898 వ సంవత్సరము

మాధవదాస్ గోవిందజీ ఆయుర్ కో,

24, చైనా బజారు గోల్డెన్ నగరు

తెలంగాణము

నమ్మక మైనట్టియు చచ్చకై నట్టి పట్టుగుట్టుల దుకొనము.

ఇచ్చట వెండిసరిగె, జిగినా పసులతో చేసిన కాళ్ళు, చీరలకండ్లు, రవి కురున్న ఉడు యోగి మై
ఉడుపులున్న టాప్సీలు, చీరలు, రవి కెలు, ఫెల్లు వై నటువంటి వైవా సిల్క్, జనాన్ సిల్క్, ఇంకా
రాలున్న, వెల్ వెట్టు, తలగుడ్డలు, క్రిస్టు ఫెల్లు అనేకవిధముల పట్టు దినుసులున్న అమ్మబడును.

వెండి జిగినా సరిగె విడిగాను అమ్మబడును.

అర్థములు వచ్చిన వెంటనే అవలు పయబడును.

Madhavadas Govindajee & Co.,

24, China Bazaar Road, MADRAS.

(22)

బంగారు వెండి పతకమును ఇండియా ప్రసిద్ధ ప్రదేశముల వాదిన

అర్జునప్రకాశ్ విద్వాన్ కే. కేశవాస్త్రి ఆయుర్వేద
కలావిభాగము శ్రీ శృంగరి ధర్మ చికిత్సక, వీరి

శాస్త్రోక్త ప్రసిద్ధాయుర్వేదావధములు

1. చంద్రమాతపాకము- (మంచి ట్రానిక్) ఈ పాకము, కాలావి
పాండు, బలక్షయము, ధాతుక్షయము, మూత్రమేహరోగము,
మూలవ్యాధి, అగ్ని మాంద్యము, జ్వరోష్ణము వీనిని పోగొట్టి
అత్యుత్పత్తిమైన జ్వరోక్తిని, ధాతుబలమును, అగ్నిబలమును
కలిగించును. 24 రూకల ఎత్తు 2-8-0
2. చంద్ర చూడాల సింధూరము:- మధు మేహమునకు రామ
బాణము. 1/2 తులం 2-0-0
3. వసంతమాలినీ సింధూరము:- అన్ని శ్రోగములకు ,, 2-0-0
4. నవానందభైరవరసము:- అన్ని జ్వరస్థి పాతములకు 50మా 1-0-0
5. అజీర్ణ బలకాలానలరసం:- అగ్నిమాంద్యా కలరావ్యాధికి 1-0-0
అన్ని శ్రోగములకు ఔషధములు విక్రయింపబడుచున్నది. నిగ్రతి
కులు తమ కీర్తిని మహనీయుల సత్తి ఫీకేలు పంపినవో ధర్మముగా
ఔషధములు పంపబడును. పోస్టేజ్ ప్రత్యేకము.

అడ్రస్. అఫీకారి ఆఫ్ ఆయుర్వేదిక్ ఇన్స్టిట్యూటుమాన్,
మైసూరు అండ్ కర్ణాట ప్రాంత్,
హైద్రాబాద్, మైసూరు సంగ్రహము

(48)

అంధ్ర ప్రదేశ్ సాహిత్య సభ

అంధ్ర ప్రదేశ్ సాహిత్య సభ

నోటిఫికేషన్ దురువాసనను పోగొట్టి అజీర్ణిని తొల
గించి మందమును బాగుదోలి వాంతులను అడంచి దృఢము
గలిగించుటలో నిది అత్యుత్పత్తిమగుటచే స్వల్పము వీనిని వద
లక నుపయోగించు చున్నారు. నేయి శుభ్రముల యిచ్చుడు
వ్రాసి తెప్పించి చూడుడు.

ధరలు.

25 మూత్రము	0-1-0
110 మూత్రము చిన్నడబ్బితో	0-4-0
455 మూత్రము మంచి అందమును దబ్బి	1-0-0

ఎస్. వైద్య అండు కంపెనీ
పాల్వంచుటకు, సుదరాసు.

సోపానము:-
పెల్లిగ్రాఫు ఆడ్రసు
'వైద్యకో' మదరాసు (82 a)
అరణాచీటి నంపినవో క్యేటలాగు చిత్రముగ పంపబడును.

ఉర్దూ భాష

ఎన్. సుహూదాబ్ మియ్యాన్ గారు

ఉర్దూభాష యీ బాలిలో బుట్టింది మీరు దీని నిర్మాతలు అని నిర్ధారణ చేయుట యసాధ్యము. అది యొక భాషావికృతి యుగము. అది సుప్రసిద్ధ ప్రాగైతభాషాసమ్మేళనానిత వగు వృద్ధు మధురభాష. పశ్చిమదేశభాష యగు పాంగ్లము గూడ సీ భాషతో సంబంధము గలిగియున్నది. మన మెఱిగినంతవఱకు కీ భాష పుట్టి దాదాపు 800 సంవత్సరములే. దీని జన్మస్థానము హిందూదేశచరిత్రలో సుప్రసిద్ధ మయిన ఢిల్లీనగరములోని "హువాజహానాబాద్". బ్రజ భాష దీనికి మాతృక యని చెప్పవచ్చును.

ఉర్దూభాషాచరిత్రమును చొలుపుటకు ముందు దానికి మాతృక యగు బ్రజభాషాచరిత్రమును చొలుపుట యవసరము. అట్లు తెలుప వలసినదే. ప్రాచీనహైందవావలల గూర్చి కొంత చెప్పవలసి యున్నది. హిందూదేశభాష లన్నిటిలో వాదిభాష హైందవాదిమ నివాసుల భాష. ఉత్తరమునుండి భరతఖండములోని కార్యుల ప్రవేశము కలుగుటంబట్టి యంతకు మున్నే యీ దేశవాసులై యుండిన యాదిమనివాసులకును వారి భాషకును క్రమముగా సంఠము గలిగెను. ఆ భాష వివాశము నొందినను దానియందలి పదములు కొన్ని యిప్పటి యాంధ్ర ప్రావిడ ఓళ్ళ భాషలలో గనబడుచున్నవి. ప్రపథమ మున చుద్ధమాసియానుండి పచ్చిక బయళ్ల నన్వేషించుచు నావ్యలు బయలుపెడలినపుడు వారిలో గొందఱు తీపుడు పర్షియా మనబడడి యీరాజు దేశమునకుఁ బోయి యచట స్థావర మొందిరి; మఱికొందఱు హిమాలయముల గుండె బంగారు భూమి యన నొప్పి మిగుల సారవంతమై యుండిన భారతదేశముఁ బ్రవేశించిరి. ఈ యిరుఱియల వారును నేకవంశసంజాతు లగుటచే నొకే సామాన్యభాషను మాటాడువారుగా నుండినను పరస్పరవియోగకాలము మారమైన కొలది రెండు తెగల భాషలును వేర్వేరు రూపములు దాల్చెను. హిందూ దేశపు బాధ్యుల భాష యనివార్యము లగు కొన్ని మార్పుల నొంది సంస్కృత మయ్యెను. స్వభాష యగు సంస్కృతము విదేశభాషా సంపర్కముచేతఁ జెడిపోవు నేహె యను భయముచే వారు దాని కే మార్పులు కలుగకుండునట్లు జాగ్రత్తపడి దానిని "దేవనాగి" యని పిలుచుచుండిరి. "దేవనాగి" యన దేవతల భాష యని యర్థము. ఆ దేవనాగిని విదేశీయులు మాటాడుట గాని వినుట గాని మహాపాతక మని వారు భావించిరి.

అయినను, భారతదేశాదిమనివాసులతో హైందవార్యులకు నిరంతరసంబంధము సంభావనము ఉత్తరప్రత్యుత్తరములు ఉండుటంబట్టి వారి కా పనికి యొక ప్రత్యేకభాష యవశ్య మయ్యెను. అందుకై యొక భాషకు బదులుగా వివిధ ప్రదేశములందు సంస్కృత

భాషానితము లగు వివిధప్రాకృతభాషలు నుత్పన్నము లయ్యెను వ్యవహార సూచివిధప్రాకృతభాషల మూలమున లభ్యమందెను సంస్కృతిము పరిరాజకీయవిషయములకై ప్రశ్నోకింపబడిన పచ్చిక భాష యయ్యెను.

సంస్కృతము సంత జాగ్రత్తగా కాపాడినను కాలవశముఁ దానికిఁ గీడు మూడక పోలేదు. క్రీ. ము. రెండవ సంవత్సరమున చాద్ద మతము ప్రాకృతభాషామూలమున నప్రతిహతముగా దేశ మంతయు వ్యాపించెను. మగధరాజులు సంస్కృతమును మూలకుఁ ద్రోసి మఱి రాజకీయవిషయములకై ప్రాకృతమునే ధారాళముగా వాడఁ జొచ్చిరి. తర్వాత చాద్దగతమును వివాశ మొందించిన శంకరా చార్యుడు మూలబడియొందిన సంస్కృతమును పునరుద్ధరించెను. పండితులు కవులు తమ రచనలచే నా భాష నలంకరించి మరల దాని యాస్పశ్యమును నిలిపిరి. జగన్ముతుండుగు కాలిదాసమహాకవి గ్రంథము లందునకు నిదర్శనము లని వేఱుగఁ జెప్పవలయునా? అట్లు మరల సంస్కృతము రాజభాషయు మాగధీయప్రాకృతము సామాన్యజన వ్యవహారభాషయు నయ్యెను. బ్రజభాష యను నామాంతరము గలిగిన యా మాగధీయప్రాకృతమే నేటి యుర్దూభాషకు మాతృక.

ఇక పారసీకదేశపుఁ ప్రాచీనభాషను గూర్చి కొంత నుడువ వలసియున్నది. ఫార్సీ సంస్కృత భాష లనికి సంబంధము గల సాధరి భాషలు. ఈ రెండు భాషలలో నియమించుగా నొకే రూపమును అర్థమును గల సామాన్యపదము లిప్పటి ఫార్సీభాషలోను గనబడు చున్నవి. ఉదాహరణముగా నీ క్రిందఁ గొన్ని వ్రాయఁబడియున్నవి:

సంస్కృతము.	ఫార్సీ.
భ్రాతృ	బిరాదర్
అంగుష్ఠం	అంగుష్త్
ఖరం	ఖర్
మాతృ	మాదర్
జానుః	జాను
భూః	బూం

ప్రాచీనఫార్సీభాషకును సంస్కృతభాషకు నట్లు సమీప సంబంధ ముండినను పరస్పరదీర్ఘవియోగముచే నీ రెండు భాషల సా మాన్యత్వము కాలక్రమమున నశించెను. పారసీకదేశపు శిరోవస్థితి మతము ప్రజాజీవనవైఖరి యివి యన్నియు ఫార్సీభాషారూపభేదము ను పదములందును ఎన్నియో మార్పులు కలిగించెను. వీని యన్నిటి కంటె నా భాషను పూర్తిగా మార్పు నొందించినది గ్రీకుదేశపు గా జగు అలెగ్జాండరు దండయాత్ర. సూపాంతర మందిన యీ భాష

గానే యిప్పుటి ఫార్మియట్లకు వేద ముగి "జింట్ ఆఫ్ ది" వ్రాయబడియున్నది. పక్షి మా దేశములో గ్రీకుల పార్థియనుల నిగంతుల ప్రభువులై యేలుమండినపుడు ప్రాచీనఫార్మియట్లకు పవిత్ర గ్రంథము ల్పైయు నొకదాని వెనుక నొకటి నాశన మొందించబడినవి విదేశ ప్రభువుల వాడి కోర్వజాలక యా దేశపు ఫార్మియట్లను వారితో వారి ఫార్మియట్లను పరదేశముల పాలయ్యెను.

క్రీస్తునకుఁ దర్వాత రెండవ శతాబ్దిలో ఫార్మియట్లను మరల ప్రబలుటై విదేశీయులఁ దలుసుఁగొట్టి తమ రాజ్యమును దాము సంపాదించుకొనిరి. మరల వారి భాషయు మతమును పునర్జీవ మందెను. వారమిత శ్రద్ధతో నెంతో పాటుపడి కేషించియుండిన నురములే ఇతరగ్రంథముల వ్రాత ప్రతులను సంపాదించుకొని సుఖముగా నుండిరి. కాని, 400 ఏండ్లు గడచిన కిదవ అశ్వశతాబ్ది మహమ్మదీయు లగు సరబ్బులు వారిపై దండెత్తివచ్చి, వారి రాజ్యము నాక్రిమించుకొని వారి ఫార్మియట్లను సంస్కరించిరి. నవీనరాజభాష యగు సరబ్బీభాష దేశభాష యగు ఫార్మియట్లను మార్పుల నొందించి క్రొత్తిభాషగాఁ జేసికై యెను.

అట్లు, రూపాంతర మందిన ఫార్మియట్లను మహమ్మదీయులు భరతఖండముపై దండెత్తినపుడు వారితోఁ గూడి పూర్వము తన సోదరభాషగా నుండి ముఁకబడిన సంస్కృతమును కలియఁజేసెను. కాని, నాటి హైందవులు తమ సంస్కృతము పవిత్రమైన 'దేవ వాణి' యనియు, ఫార్మియట్లను యపవిత్రమైన 'మేచ్చభాష' యనియు, ఆ రెండు భాషలకు మైత్రి పాసంగ దనియు నసత్యకారణములఁ గల్పించుకొని యా రెండు భాషలకు స్నేహము కలుగకుండఁ జేసిరి. క్రొత్త ఫార్మియట్లను వేటే మిత్రులు దొరకనందున అది దేశీయసామాన్య ప్రజావ్యవహారభాష యగు బ్రజభాషతో గాఢ మైత్రి నలిగెను. ఇట్లు, భారతదేశమునకు మహమ్మదీయుల రేతెంచిన నూతనదోషాల ననేక ఫార్మియట్ల అరబ్బీ పదములు దేశవ్యవహారభాష యగు బ్రజభాషలోనికిఁ జొచ్చినవి. 'ఫాండ్ కోయి' అను నతని 'పృథ్వీరాజు' అను గ్రంథము వ్రాయబడిన ఏ మిత్రమభాషలోనె. ఆ గ్రంథములో ఫార్మియట్లను లేని పుటయే లేదు.

పరస్పరగ్రంథముల కలిగి ఒకే ప్రాంతమున నివసించు రెండు తెగలవారు వేర్వేలు భాషలు మాట్లాడువా రైనను ఒకరి భాషపదముల నొకొకరు తమ భాషలోనికిఁ జేర్చుకొనక వ్యవహారమైత్రి కలిగి యుండుట యసంభవము. ఏ భాషలోని కైనను గొన్ని పదముల నితర భాషలోనికిఁ దర్జుమా చేసినచో మునుపటి యర్థమున్నది కలుగ నేరదు. కావున, నట్టి పదములనే మార్పు చేయక యున్నట్లే గ్రహించి తమ భాషలోఁ జేర్చుకొని వాడుకొనవలయును. ఏతన్నాయానుసారము గనే బ్రజభాషయొక దన పొరుగు భాష యగు ఫార్మియట్లలోని యనేకపదములను దీసికొని యా భాషతో స్నేహ మందినది. ఈ బ్రజ భాషయే నేడు 'హిందీభాష' యను పేరఁ బరఁగుచున్నది. ఫార్మియట్ల హిందీ భాష లొకటొకటితోఁ గలిసిపోయిన వసుట క్రీస్తునకుఁ దర్వాత 14-వ శతాబ్దిలో 'అమీర్ ఖుస్రా' కవి విరచిత మగు

"ఖాలిఖో వారి" అను కావ్యమువలనఁ దెల్ల మగుచున్నది. ఆ గ్రంథ మొ మిత్రమభాషలోనే వ్రాయబడియున్నది.

క్రీస్తునకుఁ దర్వాత 15 వ శతాబ్దిలో ధర్మగ్రంథి యగు సికందరు లోడి రాజ్యకాలముందు కాయస్థవంశమునకుఁ జేరిన హైందవులు ప్రభుత్వోద్యోగములలో చిరివిగాఁ బ్రవేశించినపు డీ యుభయభాషామైత్రి యింకను నెక్కువ యయ్యెను. అనత్యక్తిను ఁట్టి హైందవులు ఫార్మియట్లను నేర్చి రాజకీయవ్యవహారములం దమితముగా దారి నుపయోగించుచుండిరి. మరియు, వారు తన గృహముల యందుఁ దమ మాతృభాష యగు హిందీభాషలో నప్రయత్నిముగా ననేక ఫార్మియట్లను గలిపి మాట్లాడుచుండిరి. కావున, సికందరు లోడి రాజ్యకాలమునకుఁ దర్వాత రిచింపబడిన యన్ని గ్రంథములు నీ మిత్రమభాషలోనే వ్రాయబడియున్నవి. 15-వ శతాబ్దిలో వ్రాయబడిన 'శిరుదాసు' కీర్తన లందునకు నిదర్శనములు.

ఈ యుభయభాషామైత్రి, హిందూమహమ్మదీయసమ్మేళనమునకు మంచి మార్గ మగుటచే అక్షురు చక్రవర్తి యా మైత్రి నింకను బెంపొందించి హిందూమహమ్మదీయసమ్మేళనమునకై చాల కృషి నలిగెను. హిందూ మహమ్మదీయులు ఒకరి భాష నొకరు మాట్లాడుట మేలని యెంచి యట్లు చేయసాగిరి. సంస్కృత ఫార్మియట్ల గ్రంథములు చిరివిగా హిందీభాషలోనికిఁ దర్జుమా చేయబడినవి. రామా యణము సయితము సుప్రసిద్ధకవి యగు 'శుల్క్రిదాసు'చే హిందీ భాషలో వ్రాయబడినవి.

సికందరులోడి రాజ్యకాలమునుండియు కాయస్థులు మున్నగు హిందువులు హిందీ ఫార్మియట్లను గలిపి మాట్లాడుచుండినను ఆ మిత్రమభాష యొక ప్రత్యేకభాషయై యొకపేరఁ బిలువబడుచుండ లేదు. కాని, ఆ యుభయభాషామిత్రమును శాంతియుతి మగు హుజురహాజ్ చక్రవర్తి రాజ్యకాలముందు బురీగొన్ని మార్పుల నొందెను. 'మనోహరహాస్యనిర్మాత' యని పేరొనఁ గాంచిన యా చక్రవర్తి క్రొత్త ఢిల్లీ నగరమును నిర్మించి దానిని తన నివాస నగరముగాఁ జేసికొని తన సింహాసనమును నేనను అచటికి మార్చును వివిధదేశములనుండి వివిధభాషలు మాట్లాడు నైసికులు విద్యాధికులు పారిశ్రామికులు ఇంక ననేకులు వచ్చి యా రాజధాని నగరముందు నివాస మేర్పఱచుకొనిరి. వారి యన్యోన్యవ్యవహారవ్యవహార ఒకరి భాష నొకరు నేర్చి మాట్లాడఁ జేరేవలెన వారట్లు చేయుచుండిరి. హిందీ ఫార్మియట్లను ప్రముఖములుగాఁ గలిగిన యీ వివిధభాషా సమ్మేళన మొక క్రొత్తభాష యయ్యెను. అదియే నేటి 'ఉర్దూ భాష.' 'ఉర్దూ' అనునది తుర్క్మి-భాషపదము; దీని కా భాషలో నైసికస్థల మని యర్థము. ఉర్దూభాష నైసికస్థలములోఁ బుట్టిన భాష యగుటచే దాని కా పేరు గలిగెను.

ఉర్దూభాష విశేషముగా హిందీ ఫార్మియట్లను సమ్మేళనమే యని చెప్పదగియున్నను, అది యే భాషలోనుండియైనను ధారాళముగాఁ దన తుపయోగపడు పదములను బుచ్చుకొనినది; నేటికిని బుచ్చుకొనుచునే యున్నది. ఆ ట్లగుటచే నది వ్యవహారప్రపంచ

ములో సకలజనసమృద్ధి మైన భావమై యొప్పుచున్నది. దాదాపుగాఁ బ్రపంచములోని ప్రసిద్ధము లగు నన్ని భావల పదములు నీ యుద్ధాభావలోఁ గానబడుచున్నవి. ఉదాహరణము:—అజనములోని 'ఉర్రోద'; గుజరాతిలోని 'సన్నా'; తుర్కీలోని 'చాఫ్'; ఇటాలియను భాషలోని 'కంరా'; అమెరికాభాషలోని 'చంబాకు'; పోర్చుగీసు భాషలోని 'నీలాం'; ఇంగ్లీషులోని 'స్టేషన్'. ఉర్దూ భాష యిట్లే క్రొత్త భాషతో సంధించినను దానినుండి తనకు వలయు పదముల నప్పుడే తీసికొనుచు వివిధసవీనాలంకారకోభితయగుచు వృద్ధి యగుచున్నదే గాని క్షీణించుట లేదు. దాని లోక సౌతత్వము శీఘ్రవృద్ధి యా భాషసాహిత్యమునకుఁ గారణము లయ్యెను. సాతవలఁ బరవశత్వము నొందించు కావ్యములను గవించి యశ మార్జింపఁ గోరిన కవుల కది యత్యవసరముగా భావ యయ్యెను. నవరసములఁ జిప్పిలు చునోహరము లగు పద్యకావ్యములు చేసినే లీ భాషలో వ్రాయఁబడినవి. అయినను, మొన్నటివఱకు నే కారణము చేతనో గాని పద్యకావ్యములు రచింపఁబడినంత విరివిగా వచనకావ్యములు రచింపఁబడలేదు. లక్ష్మీపురమున మాత్ర మిటీవల వచనకావ్యములు విశేషముగానే రచింపఁబడుచున్నవి. ఆదినుండియు విఖ్యాతు లగు నుర్దూవచనకావ్యకర్త లందఱును లక్ష్మీపురవాసులే యని

చెప్పుచున్నను. 1798-వ సంవత్సరమున 'సోర్ ముహమ్మద్ అతా హుసేన్' అను నాయన వ్రాసిన 'చాఫ్ టేషన్' అను వచనకథ లోక ప్రసిద్ధమై యనేక భాషలలోనికిఁ బరివర్తము చేయఁబడినది.

19-వ శతాబ్ది యంధమున అంగ్లేయులు దేశీయులతోఁ జూర్తిగాఁ గలిసిపోయి దేశీయముఖ్యభాష యగు నుర్దూభాషను తాము నేర్చి దాని వ్యాప్తికై చాల కష్టపడిరి. వారి ప్రోత్సాహమున 'చాఫ్ ఉర్దూ' 'ఆగాయిషెచహ్నీ' 'బాగోబహో' మొదలగు పద్యగద్యకావ్యము లనేకములు ప్రచురింపఁబడినవి. 1802-వ సంవత్సరమున 'జాన్ జోగిట్స్' అను నాంగ్లేయుఁడు స్వయముగా నొక వ్యాకరణమును వ్రాసెను. దిండిమానుహన్మసీయులు కొందఱు పవిత్రము లగు తన మతగ్రంథముల నీ భాషలోనికిఁ దర్జుమా చేసిరి. మాస్ట్ర్ ఆబుల్ హదర్ సాహెబు ఖురాను నీ భాష లోనికి పరివర్తించెను.

1835-వ సంవత్సరములో ఉర్దూ వ్యావహారిక భాషగా నంగీకరింపఁబడి మఱు సంవత్సరమే మొట్టమొదటి వార్తాపత్రిక ఢిల్లీలో స్థాపింపఁబడినది. నాటినుండియు ఉర్దూభాష పాశ్చాత్యజ్ఞానమును బోధించుటకు మూలమై శీఘ్రకాలముననే యభిలాషానిక రాత్రిగభ్యుత్తమై సర్వసామాన్యభాషయై యలరారుచున్నది.

శ్రీరామవర్మ, స్వాతితిరునాళ్ — (1813-29-1847)

భావరాజు వేంకటకృష్ణరావు గారు, బి. ఏ.

ఆగర్భ శ్రీమంతుఁడైన యీ మహారాజు అలసానచ్చరిత్ర రత్నమాలా పాఠకమహాశయులకు తెలిసిన మహారాజ్ఞానాశీలక్ష్య బాయి జ్యేష్ఠవనయుఁడు. గర్భములో నుండిననాటి నుండియు ఇతఁడు మహారాజుని ప్రజ లెల్ల చెప్పకొనుచుండిరి. స్వాతీ నక్షత్రమున జన్మించుటచే ఈయనకు స్వాతితిరునాళ్ అని నామ కరణము చేసిరి. స్వాతితిరునాళ్ మహారాజు మహావిద్వాంసుఁడు కవి గాయకుఁడు భరతశాస్త్రజ్ఞుఁడు. ఈయన అంగ్ల సంస్కృత ఆంధ్ర కర్ణాటక ద్రావిడ పాశ్చాత్య హిందూస్థానీ మహారాష్ట్ర భాషలు మాటలాడఁగలిగియుండుటయే గాక యించుమించుగ నన్ని భాషలయందును కవనము చెప్ప సమర్థుఁడై యుండెను. ఇతఁడు సంస్కృతమున భక్తమంజరి పద్మనాభశతకము స్యనందుపురవర్ణన ప్రబంధము అజామిలోపాఖ్యానము కుచేలోపాఖ్యానము మున్నగు గ్రంథములు రచించెను. మాతృభాష యైన చలహూళియనందు కూడ అనేక ప్రబంధములను రచించెను. సంస్కృత ఆంధ్ర మలయాళ

వర్ణములు కీర్తనలు తెలుగు దేశమునందు చూలమూలల నున్న గ్రామములం దిప్పటికి సంయతము పాడఁబడుచున్నవి. ఈయన యాంధ్రమందు ప్రబంధములు గూడ రచించెనట. అని లభ్యపడలేదు. సంగీతమునందు నూతనవర్ణములు కల్పించి పాడి త్యాగయ్య గోవిందమారారు మొదలగు మహనీయులచే పొగడఁబడెను. ఈయన భరతశాస్త్రమునందు కడు నిపుణుఁడై నాట్యము చేయఁగలిగియుండెను. ఆంధ్రమునం దీయన రచించిన కొన్ని కీర్తనలు నాకు నొకకి నవి. ఈ మహారాజు తన కృతు లన్నియు తన యిలువే బ్బయిన యనంతపద్మనాభ స్వామి కే అంకిత మిచ్చెను.

ఈయన యీ కీర్తనలందు తాను సభి యనియు పద్మనాభుఁడు ప్రాణేశుఁ డనియు సంబోధించియున్నాఁడు. ఇతని పదలాలియ్యు చాల హృదయరంజకముగా నున్నది. కవిత్వపటిను యెటు లంశఃసోచవి మాడ గ్రంథము లేవియు దొరకలేదు. పరచుభాగవతోత్తముఁడైన యీ రాజశేఖరుఁడు త్యాగరాజు సమకాలికుఁడు.

హిందూదేశము—పారిశ్రామికములు

బండి బుచ్చయ్య చౌదరి గారు

మన దేశమునం దాంగ్లేయులు ప్రవేశించినది మొదలు మన యై
 క్ష్యోత్కాణ మైన సంపదాధికములు చాలవఱకు కోష్టి
 మొదలిడినవి. ఈ యయును హిందూదేశములైన ప్రతి రాజనీతి
 నకును తెలియును. మనునెనిమిదవ శతాబ్ది నున దేశము చేతిపనుల
 నోడను వ్యవసాయముతోడను తులనదూఱుచుండెను. ఏపాశ్చాత్య
 దేశవర్తకాల చూచినను, హిందూదేశమున తయారు కాబడిన సర
 తులే కాన్పించుచుండెదవట. వన చేతిపనులభివృద్ధియందున్నప్పుడు
 అంగ్లేషావ్వ మెంటు వారును ఈ స్థితియొకంపెనివారును స్వలాభా
 పక్షితి మగు వాఙ్మనీతి వసుసరించి మన పారిశ్రామికవాణిజ్యముల
 నణగఁ ద్రొక్కి స్వార్థపరులై తమవారిని ప్రోత్సహపఱచుచుచ్చిరి.
 ఇక హిందూదేశము పాశ్చాత్యదేశములఁగల యంత్రాలయములన్న
 టికిని దాద్యము చేయుచు వానికి వలయు పదార్థములనుత్పత్తి చేసి
 పంపవలసినవైనను, మన దేశపు కృశారులనిఁగదను వారి గ్రామముల
 మీఁదను విదేశవాణిజ్యాధికారులు నిరంకుశులై ఆకాలమునం దెట్టి దుం
 నగము లొనర్పినను, వారి కిన్నిటికిని సగృహీతంపఱచినవైనను, చిదను
 తూలముగా చట్టములు నిర్మింపఁబడినవి. మన దేశమునందే విదేశముల
 కెగురుతున్న ప్రతినస్తువుమీఁదను అపార మైన సుంకమును విధించి
 విదేశములనుండి రుచువస్తువులకు వామకార్థము కొంచెము సుంకములను
 గట్టి విదేశవస్తువులతో మన దేశమును నింపి మనకు ప్రతివిషయ
 మునను వారే యేడుగడగ నిలిచిరి. పాశ్చాత్యదేశముల పనివాండ్లు
 మన దేశపు వర్తకమును మీఱఁజాలక అధికారాన్త్రమును పూని
 మన పారిశ్రామికాభివృద్ధిపై భార మైన పన్నులు విధించి వానిని
 నణింపఁజేసిరి. లేకున్న పాశ్చాత్యులు మన వర్తకస్పర్ధకు మీఁతయుండఁ
 జాలరు. అని యొక యాంగ్లేయ చరిత్రకారుఁడే నుడివియున్నాఁడు.
 మన వర్తకకాశము మన దగ్గర దృఢీకరింపఁజాలదు. అందుచేతనే స్వదేశ
 పరిశ్రమలు విదేశయంత్రాలయములతో పోటీకి నిలువఁజాల కున్నవి.
 మన దేశమున నున్న యంత్రములు గూడ నభివృద్ధి నొంద
 లేకున్నవి. ఇక మనకు మిగియున్న యైక్యము ఒక్క వ్యవసా
 యమే. అది చూలాధారము. నూటికి ఎనుబదియందే దానివల్లనే జీవించు
 చున్నారు. అంగ్లేషపాలకులు మన భూమి పన్ను లమితముగ విధించి
 తమ యిచ్చనచ్చినప్పు డెల్ల అనేకరాష్ట్రములలో హెచ్చుచేయు
 చుండిరి. దీని విషయమై కన్నులు విగ్గు గారిట్లు నుడివియున్నారు.
 “విదేశవాణింపఁడుండఁ గాని ఏయితరభింపఁడుండఁ గాని మనము విధించి
 నంత భూమి పన్నును మున్నెన్నఁడును ఏ పరిపాలకుఁడును విధించి
 యెఱుంగఁడు.” దీని బట్టి చూడఁగా, మన దేశమున భూమి పన్ను
 మిక్కిలి హెచ్చుగా నున్నట్లు జేలుచున్నది. న్యాయముగల పరిపాల
 నమందు ఇతరదేశముల పన్నులకును మన దేశ సంధు కట్టెడి పన్ను
 లకును ఇనుమంతయు సంబంధమే లే దనుట వాస్తవము. ఇతరదేశ
 ప్రభువులు తమ దేశయుల ద్రవ్యాధ్వనమునకు తోడ్పడెదరు.
 వారికి తగు నిరవులఁ జూపి సహాయముచేయుదురు. వారైక్యో
 కంతులై యుండఁజూచి సంరసెంతరు. దేశపాలకు వారియొద్ద
 నుండి వ్యల్ప మూల్యమును మాత్రమే గ్రహింతురు. ఇంగ్లండు
 బర్మి ఫ్రాన్సు మొదలగు దేశములయందు దొరతనమువారు

ప్రజలయొక్క రాబడిని వృద్ధిచేయుదురు. వారి సరకుల నమ్ము
 తును వారి యైక్యమును వృద్ధిచేయుటకును నగిన మార్గమును వెద
 కుదురు. జనలతో నెక్కిభవించి సులఁగదురు వేయేల? ప్రజల భాగ్య
 కంతుల నొనర్చి తా మైక్యవంతు లయ్యెదరు. మన దేశవం దిట్లు
 గాదు. దొరతనమువారు ప్రజల నిమిత్తము కొత్త కర్మాలయము లే
 మియు నిర్మించుట లేదు. అనగఁజిన పురాతనపరిశ్రమల నుద్ధరిం
 చుటయు లేదు. నె వెచ్చు కొత్త నెటితో మెంఱు నచ్చినప్పు డెల్ల సరి
 యైన నిర్ణయము లేకయే తమ యిచ్చానుసారముగా పన్నులను హె
 చ్చుకొని నిర్ణయింతురు. అట్టి సమయములయందెల్ల ఎంత సిక్కు హెచ్చు
 చేయుదురో యని ప్రజలు కలవర మొందుచుందురు. మన యధికార
 వర్తమవారి యభిప్రాయమే కడపటి యభిప్రాయము. ఒక కోర్టు
 గాని న్యాయవాది గాని ఒక తీర్పు గాని ఏదియు లేదు. మన దేశపు
 యైక్యవంతయు నితరదేశముల పాలకులమన్నది. తన దేశమున
 విధింపఁబడు పన్నులయందు తన దేశమునకే కనిపెఱగఁపడవలయు నని
 ప్రతిదేశీయుఁడును కోరుకొనుచుండును. పూర్వము హిందూదేశ
 పాలన మెంత యైక్యక్రమముగ నుండినను, ఈ విషయమున మాత్రము
 కొనియాడఁదగియున్నది. అఫ్ఘన్ మొగలాయి చక్రవర్తులు సైన్య
 ముల కెంత సామ్య హెచ్చించినను అనేక గాఢకుటుంబములును లక్షల
 కొలది సిపాయి కుటుంబములును బ్రతుకుచుండెడిరి. వారెన్ని నిగ్గు
 ధవనములు దేవాలయములు మసీదులు మొదలయినవి కట్టించినను ఆ
 ద్రవ్యవంతయు మన దేశపు పనివాండ్ల పోషణమునకై వినియోగ
 పడుటయే గాక మన దేశముననే కర్బుపడి మన వాణిజ్యపారిశ్రామిక
 ములు వృద్ధి నందుచుండెడివి. ఇప్పుడో హిందూదేశము విదేశవా
 ణింపఁజూతులకు పాఁడియావువంటిది. మన దేశమునఁ గల ధనము
 ఏదియో యొక రూపమున వారు తమ దేశమునకే గంజాకొని పోవు
 చుందురు. హిందూదేశపాలనమందలి యున్న తాదీకారము లన్నియు
 తమవారికే యేర్పఱచుకొని ఏయితరదేశములు నిర్ణయింపఁగల విషయ
 ముల నిచ్చుచుందురు. మన యభివృద్ధి కవసర మైన పనులను చేయుచుండ
 లేదు సరి గదా మీయమిక్కిలి మన వృద్ధి కవసర మైన కర్బులను
 తిగించుచుందురు. ఎట్లయిన నేమి మన సామర్థ్యవంతయు నితరదేశముల
 పాలకులకు చూచుచున్నాము.

భారతీయసోదరులారా! చూచితిరా! మన హైన్యస్థితి? ఇట్టి
 యప్పుడు భారతీయుండ నని చెప్పకొను నెవని హృదయము చరింప
 కుండును? మన యార్థికస్థితి యిట్లుండ, ఎట్లు సంపన్నులమై విదేశ
 శీయులతో తులనదూఱఁగలము? ఇప్పు డొక్కటే మన యైక్య
 సంపాదనమునకు మార్గము! అది స్వారాజ్యసంపాదనమే. ఇదియే
 మన స్వాతంత్ర్యసంపాదక మగు నైక్యవంతయై నది. ఈ సంపా
 దనమునకు సక్రమాంవోళనమే యత్నము. కావున, ప్రతిభాగతి
 యుండును.

“అనన్యభావమున్న వ్యక్తియే గరియి.”

అను వాక్యోక్తి ననుసరించి స్వారాజ్యసంపాదనకై పాటుపడి
 భారతీయులు కార్యసాధకు లను యశస్సును పొంద ప్రయత్నిం
 చున్నాము.

యుద్ధచారిత్రము

1917-18-వ ప్రస్థానము

క్రీస్తు శకము పంచొమ్మిది వందలవయినదేవ పనునెరిమిదవ సంవత్సరమునందు మిత్రమండలి యుద్ధప్రస్థానమునందు కలిగిన ఒకల్పస్థితికి హేతువైన విపర్యయద్వయమునకు గును సంశయముల సాకల్యముగ విమర్శించి గ్రహించుటవలన యుద్ధస్థితి మాన్యు యుద్ధానంతరము వలె నెట్లు క్లిష్టమై యుద్ధ మారంభమైనదియు సంవత్సరములకు మిత్రమండలి వశమైన రంగోపక్రమణతంత్రము తిరిగి శత్రుకోటిహస్తగతమగుటయు, శత్రుభంజనము చేసి విజయహస్తముపై క్రమపక్రమింప దలచిన మిత్రమండలి యగ్రస్థానంపన పణాళి గతుణశరణ్యమగుటయు నందువలన శత్రువు వర్తమానమునందు నిజ్యుభించుటకు గల కారణములను సావధానము వ్యక్తమై యుద్ధ ప్రణాళిని తెలిసికొనుటకు వీలు కలుగును. ప్రకృతమునందు శత్రువు గ్రహముగ విజయమును గాంగ నెంచుటయును, మిత్రమండలి విజయపురస్కరముగ రక్షణతంత్రము నవలంబించి కాలవిలంబనము చేయుచు శత్రుగుల ముడిగిన వెనుకకు వారిని యుద్ధానసాధకతయందు పరాజయాలకు చేరుదలచుటయును 1918-వ సంవత్సరపుగణప్రస్థానమునకు కీలకము. ఆ ప్రస్థానపరిణామము కాలాధీనమైయుండుటవలనను ప్రస్తుతము దానిస్వరూపమును నిరూపించుట దుష్కరము. సామాన్యదేశయందు జంతుకోటివలెనే జాత్రమంతులై విజయోద్ధీపులగు రాజవర్గమును ఉన్నతపాతాయములను కాంక్షించుట సహజము కాని కార్యానుకూలముగ మైన కేవలము ఆకస్మాదీపనమువలన లోకతంత్రమునం దెవరికిని ప్రయోజనము కలుగ నేరదు. మిత్రమండలికిని శత్రువర్గమున కీతత్వాధ్యక్షము సహజముగనే వర్తించును. కావున యుద్ధప్రస్థాన విచారమునకు ఉభయవర్గస్థితిగతులను నిగ్గులదృష్టితో విశ్లేషించి అందలి స్వరూపమును గ్రహించుట పాఠకుల కత్యంతావసరము. అట్లు కానిచో నిమ్నాన్నతశిలాపరిశేష్టితమైన దుర్గప్రాంతమునందు మాగ్నా శ్వేదజాత్యులమై తిరిగి తిరిగి మాగ్నాంతరముగానక తత్త్వాంతమునందే పరిభ్రమించు అపరిచిత పథికునివలె పాఠకులు యుద్ధవ్యూహమునందు ప్రవేశించి సంగ్రామమునందు జరుగు పిల్లయుద్దముల ప్రాముఖ్యమునకు వశపర్చులై సంగ్రామదశాపరిణామస్థితిని జూడగలరు. నిరహమాన సాధనకలాపభాసితమైన రుష్యా సామ్రాజ్యము రణరంగమునుండి తలువని తలంపుగ నిష్క్రమించి యుండుటవలన సంగ్రామస్థితియందు ఎప్పుడికిని గాకపోయిన ప్రస్తుతమునం దైనను తీరనికెలితి యేర్పడి మిత్రమండలి యుద్ధదశ తాత్కాలికముగ నప్రమించి శత్రుకోటి యదృష్టమునందు నూతనదశోదయ మైనట్లు తోచకమానదు. కాని ప్రస్తుతమునందే ప్రపంచసంగ్రామములందు కారణాంతరములచే ఆకాలజలదోదయమువలె మిత్రమండలి ప్రస్థా

నమునకు ప్రబలమైన యాచార్యములు ప్రతిఘటించినను వారి సంకల్పమునకు గలనము కలుగదు. రుష్యానుండలి అరాజకోద్భయమును అసహాయస్థితియును మిత్రమండలి దుష్ఫలస్థితికి తోడ్పడినవి కాని వారిని దుష్ఫలములకు చేయలేదు. శత్రుద్ధాంతరములనుండి కృంఖలా బద్ధమై యుండిన రుష్యాదేశము లోకపిలయస్థితియందు దొకసారి తన బాహుపాతాయములను విద్యోజికిని యుండెను. మొన్న మొన్నటి వఱకును 'నిగంతుకపాతబద్ధమైన రుష్యాదేశము తద్వందనముక్తమైన వెంటనే తన పూర్వజలయును సంపాదించుటకై లోకము నందలి ప్రబోధగాఢ్యములవై విద్యుచ్ఛిన్ ప్రసరింప జేసియుండెను. కాని లోకము కాలప్రభావమును వెంటనే గ్రహింపలేక ఆగంభదశయందు మాస్టిభావమునో అలస్యమునో మాపునట్లుగనే నిరంతరశే వినిగ్మక్తమైన గమ్యాదేశము పట్టుచు దాని శుశ్చిరవదళయందు కూడ లోకము సంకయభావమును నిస్థింపక పోవుటవలన ప్రాణప్రతిష్ఠకై నెనగులాడి నెనగులాడి చివరకు రుష్యులను ప్రయత్నిములు కృగములై "ప్రత్యేకసంధి" పరిణమించినది. రుష్యుల రణవిమర్శామును, ఇటలీ దేశమునకు గత శిరకాలమునందు సంప్రాప్తమైన పరాజయమును 1913-వ సంవత్సరమునందలి యుద్ధవ్యూహమును తాఱుమాటు చేసివేసెను. అందువలనను 1914-వ సంవత్సరపు యుద్ధస్థితికిని, ప్రస్తుతపు స్థితిగతులకును సాదృశ్యము కలిగినది. యుద్ధానియందు జగ్మనుల కుండిన యాధిక్యము మిత్రమండలికి లేదు. యుద్ధమునకు జగ్మనులు కృతనిశ్చయములై గత 30 సంవత్సరములనుండియు రహస్యముగను బహిరంగముగను రత్నవైఖ్యములనుచేసియుండుటయు మిత్రమండలి ప్రపంచకాలిని ఆకాంక్షించి యేరుతపాటున నుండుటయు దానికి కారణ వని పాఠకులు గ్రహింపవలయును. జగ్మనులవలె శత్రువుల ప్రకృతిని అపార్థము చేసికొని చిత్తవిశ్రమమునకు వశమై పోయినవారిని మరి యెచ్చటను గాంచుట దుర్లభము. యుద్ధాంధిమునకు పూర్వము వారు వేసికొనిన యెత్తులలో నేదీయు కొనసాగియుండలేదు. బ్రిటిషు సామ్రాజ్యము యుద్ధమునకు దిగక తలపథివమును వహించియుండు నని నమ్మియుండిన జగ్మనుల నమ్మకము యధార్థముకాలేదు. మాత్మరాజ్యము కష్టదశయందుండినప్పుడు ఆంగ్లసామ్రాజ్యాంతర్యాగములు తీరుగబడి, ఆంగ్లల దుష్ఫలస్థితికి హేతుభూతిము లగునని జగ్మనులు తలచిరి. కాని జగ్మనుల సంకల్పమిష్టము కార్యకారి గాకను సామ్రాజ్యాంతర్యాగములు ఆంగ్లల దుష్ఫలస్థితికి బదులుగ బలహేతువై రణరంగములందు తద్దేశజాలను నైని కులు శత్రువులకు నైతము విస్మయమును గల్గింపుచున్నది. పరానులు దీర్ఘకాలము యుద్ధమునందు నిలవగలరా యను సంశయము జగ్మనులను

బాధించుచుండెను. వారిపట్లను మానవ జన్మల సంకయము నిరాధారమై పోయెను. ఈమేరచాత్ర జనులకు కరుణ. చేతి మిక్రమందలితోయు ద్విముకాయగలది తలచిన జన్మలకు విశ్వాసమును అత్యంతమైనదియై యుండును. ఇట్లుంటే 'క్షణబంధము కలిగి తిట్టేమునందు నిశించుచున్న అమెరికా ప్రజలుందు నిష్కలపాలకులు కట్టినవృత్తమును వెట్టుకొని తా మెన్ని దుష్టములు చేయుచు వచ్చినను అమెరికా యుద్ధమునకు నిశ్చయ వారు పక్షపాతముగ విత్వసించియుండిరి. సందేశమునకు ప్రతిసందేశములను పంపుటవలన విలసితపహాళయును కాలించి కేవలము కేవలము చచ్చితో నిష్కలమైన యూగవంశునియును, బోహరాజ్యంబు చేత్రము వైపునకు వారిదృష్టి ప్రసరింప దనియును నిర్మనులు నమ్మిరి. 'సెనెటో' తత్వమును జన్మల మూలవిశ్వాసమునకు ప్రోత్సహించి యున్నది. ఒకచో అమెరికావారు ప్రాణము విసిగి, కనుబొమను యుద్ధము ప్రకటించినను, నేలకొరిగి మైల్ల చీటిమీద ప్రయాణము చేసి, ప్రస్తుతరణోపయుక్త మైన యుద్ధద్రవ్యములను సేనలకు బోహరా రణరంగములకు పంపి తిమ్మి ప్రతిపటింప వచ్చెదరా యని నిర్మనులు సంకయించిరి. అమెరికావారు సర్వసన్నాహములను చేయులోపల శత్రువులను గడలేర్పలేమా యను ధైర్యము నిర్మనులకు వుండెను. అమెరికాపట్లను జన్మలకు పడయించియుండిన దైర్యము త్రమానర మని లోకమునకు వ్యక్తమైనది.

ఆధునిక యుద్ధ స్వరూపము

పూర్వపు యుద్ధములకును ప్రస్తుతపు యుద్ధములకును వృత్తి యము చాలకలదు. పూర్వము బహిరంగ ప్రదేశములందు చతురంగబల సమేతములగు సేనలకు యుద్ధములు జరిగి ఓయమో పరాజయమో శీఘ్ర కాలమునందు తేలిపోవుట కవకాశముండియుండెను. రణతంత్ర మప్పుడును ప్రకృతమును ఒకటియేయైనను ప్రస్తుతము పూర్వకాలము కలె గాక రణస్వరూపమునందు పూర్తిగ పరివర్తనము కలిగినది. వందలకొలది మైళ్ల ముఖము గల ప్రస్తుతరణరంగమునందు ఒకటి రెండు యుద్ధములతో జయపజయములు పరిష్కృతములు కావు. పూర్వము కంటెను ఆధునిక సేనయందలి వివిధదళముల కవసరము లగు చుప కరణములు వృద్ధియైనవి. ప్రస్తుతము నైనికు లాకయెత్తు; వారి కుపయోగపడు ఉపకరణము లాక యెత్తు. ఆధునిక యుద్ధస్వరూప ముతోబాటు నైనికుల యవసరములను పెరిగిపోయినవి. నైన్యకపగములలో మందుసామగ్రి, భోజనసామగ్రి, సులభమైన గమనాగమనములును ముఖ్యములు. ఆరువేలమంది గల యొక అడ్వెంసెడ్ సేనను ఒక ప్రదేశమునుండి మరియొక ప్రదేశమునకు కదల్పుటకై 200 రైళ్ల వసరుకునున్నప్పుడు ఆ సేనకు వుండవలసిన పరికరముల బాహుళ్యమును పాతకులు సులభముగ గ్రహించుకొనవచ్చును. సేనాముఖమును చేసిన సేనలకు నిరంతరాయముగ రణసామగ్రిని సమయానుకూలముగ సందర్శియుటయును సుకరము కాదు. దుర్భేద్యమైన కండకసంరక్షితమును, ఆధునిక యుద్ధోపకరణసహితమునగు విశాల సేనాముఖమునందు బోరాడుటకు లక్షలకొలది సేన లవసరము. ప్రస్తుతయుద్ధమునందు

సేనలు కను విచిరములకు సమీపమునందు గల సేనాముఖమునందు బహిరంగతమై ముందునకు వెల్లిగ కొలని వానికి కావలసిన పూర్వముల గమనాగమనములకు నిరోధము కలుగుచుండదు. శత్రు సేనలకు కను చరణునప్పుడు తాము త్యజింపవలసిన ప్రదేశమునందలి మార్గములను తిలపనములను ద్వంద్వముచేసి తృణానిగుల్మమును సోనించి చేయును. అట్టి స్థితియందు ప్రాంతము నాక్రమించుకొని ముందునకు మార్గమును చేసికొనవలసిన సేనలకు కష్టమి యనాంతములకు మితిమేర లుండవు. శత్రువులు తొప్పులనుండి యుద్ధతెలుపి లేక అగ్నివర్షము కురిపించుచుండ రక్షణరహితమైన సేనలకు ప్రదేశమునందు పైకితులు ముందునకు పోవుట చాల కష్టము. పూర్వము లగు సేనల కెప్పుడోను తిరు పదాగ్నివిచరములు సమీపముననే యుండును. తన సేనాముఖము చీలిపోతుండే శత్రువు ప్రాంతమునకు నడుసరించి, రణతంత్రోపయుక్తముగ వెనుకకు మరలుచున్నప్పుడే తన సమీపమునందలి విచిరముల ప్రయోజనమును సేనలు పొందగలుగును గాని పరాజయమునకు చిందిజుకంటక పరు స్థితికొని పోవు సేనలుగాని తన కిచ్చి ప్రదేశముల కింకాబాటుతో నుండక చాల దూరము వుండునకు సాగిపోవు సేనలుగాని వాని ప్రయోజనమును పొందజాలవు. శత్రువును సూచిముఖమునందు ప్రబలసేనతో దాగి వాని సేననుభేదించి తమ కనుకూలమైన స్థాన భేదించిన ప్రదేశమునకు సేనలను మొగ్గరించి పార్శ్వములందలి సేనాదళములను మరగించుకొని విశాలముఖమునందు ముందునకు సాగుటకంటె సేనల కెక్కు మింకావలయును. ప్రస్తుతయుద్ధమునందు ఫలప్రద మగుటలేదు. నిష్పిన్న శక్తిము చేయవలసిన సన్నాహములకు ఆ ప్రాంతమునందలి తగు సేనాముఖమునకు వెనుకభాగమునందు విశేషముగ రైలుమార్గములను నిర్మింపవలసి యుండును. సహస్రముఖముల సేనలు వచ్చి పడుట కనుకూలములగు కాలిదారులను, మందు సామగ్రియు శత్రువులను నశిల్గిన నొక మూలనుండి మరియొక మూలకు చేర్చుట కనుకూలమైన మార్గములను చేయవలసియుండును. యుద్ధమునందలి పూర్వాహాసగములను బట్టి క్షణికాలమునందు తలచిన ప్రదేశమునందు సేనలకును, గన్యోపకరణములకును సుయోగము కలుగుట కశక్యంపనమైన సాధనసంపత్తి సంపాదించి కల్పింపవలసి యుండును. సూచిముఖతంత్రమునందు సమయానుకూలములు జయమును పరాజయముగను, పరాజయమును జయముగను మార్పగలిగినంత వీలు కలదు. 1915, 1916 వ సంవత్సరములందు జరిగియుండిన రెండు వైప్రమయయుద్ధములందు జన్మములు తొత్కాలికముగ అంగ్ల సేనాముఖమును భేదింపగలిగినను దానివలనను వాగు పూరియైన ఫలమును పొందలేకపోయి యుండి టవలన అంగ్ల సేనాముఖము తిరిగి కమ్మకొని చివరకు శత్రువులకు పరాజయముగ పరిణమించియుండెను. జర్మనులు గల వసంతకాలమునందు స్వదేశోన్ముఖులై సోముప్రాంతమునందలి కొంత రణరంగమును త్యజించి పొందెను బట్టి సేనాముఖమును భేదియండినప్పుడు అంగ్ల సేనలు శత్రువును తలుచుకొని లాగ్వికోరు డెల్లికోరుపట్టణములను ప్రభువుకేగమునందు వశపఱచుకొని యుండినను మిత్రుండలి మూలబలము సాహాయ్యము

పతి పద్మిని ఒక దగ్గను లక్ష్మణుడు మద్దతుగా నేనలను తెచ్చి ప్రతి
 ప్రేమకు గౌరవించి యుండుటవలన అంగ్ల సేన అంతరంగములను
 శక్తిచేతి పయనంబున గ్రహించి అందులను పలాయకులగుచున్న దగ్గను
 గెలుతు కొన్ని నేలలందు విశేషము జిత్తివక లగించి తనూత్తమున వారి
 సేనాగలఖమును వేదించి వ్రాగ్గక జయమును పొందుట కవారతరములు
 కలిగియుండెను. ఇంతస్థితిగల సంగతు లెందులకు? కర్తమానప్రస్థా
 నమునందు ఒగ్గియున్న కేంద్రయోగ్యముగను అంగ్లముఖము భేదింప
 పోగి కొంత ప్రదేశమునందు ముందుకువచ్చి అంగ్ల పరాసు నేనలను
 హరిహరము పిలచినను, పరామార్గము మాత్రము మిగిలించెనె
 నకు నల్లిన వెనుక దిగు నేనలను వారు తిరుగ గూడదేసికొని దగ్గనుల
 పుచ్చును సాగనిచ్చియుండ లేదు. స్థాండయునందు దగ్గనులు అక్కిం
 ప్రేమ ప్రాంతమున గు పోవుగినుకేనను భేదించి మెల్లలువలకును
 పోగడ గదిగి మున్నును అంగ్ల సేనలు చిరిగి కమ్యుకొనియుండుటచే
 దగ్గనుల ప్రస్థానమును కంఠతీతమున నేనలను దిగు ప్రాంతించియుం
 డెను. ఇంత వేగమునందు అంగ్ల సేనలకు కాంత్రయియొద్ద నిట్టి
 స్థితియే కలుగించియుండెను. ఒక వేళ గూర్మముఖమునందు వెజరంగ
 మును భేదింపగలిగినను భద్ర్యమున నేన వెనుకనుండి హరిహరని నిలువ
 గలిగినప్పుడు, అగ్రముగ దిగు మగలంగించి ముందునకు భేదింపుకొని
 పోయిన సేనలకు పోగె సుద్దతు సమయమునకు లేకపోయినప్పుడును
 గుండ్లమునందు పోగె సేనలకు ఫలము కలుగదని పాతరులు గ్రహించి
 పికాలముఖమునందు సేనలు సేనలముగ మున్నును పోగెముటకు
 ఒక సేనను భేదించినప్పుడు ఆ ప్రాంతమును దాటి చాలమీదము పిగి
 నంత సేనతో ముందుకువచ్చి శక్తివ్రు తన సేనలు గూడదేసికొనుటకు
 ప్రతిబంధకము కలిగింపగలనియుండు ననియు నిర్ధారణముచేసికొన
 గచ్చును.

మృత్యుమండలీ రక్షణ సాస తంత్రము

సేము 1 తి సందేహం దిసందేహమునందు నూచించియవండిన
రేకె 3 ల దీప్రావశ్యం దినంద్రు వే సంగళ సంవత్సరమునందలి
మిత్రుండలి గణగింద్ర వని చప్పుచున్నా. వివిధ ప్రాంతములందలి
సేనాముఖములగు శిశిర్వాస్థి సరసమానముగ నుండవలదు ఆయా
ప్రాంతముల స్థితిగతుల కనుకూలమైన కాలముగందు కేంద్రవును ముట్ట
డించి, ఒక గణగంగమునుండి వరియొక ముఖమునకు సేనలను పంపి,
పూజయము కలుగరుండ తప్పించుకొనుటకు వీలులేకుండ యుద్ధము
పేయునట్టి నర్పులు మిత్రునుండలి ప్రస్థానశత్రు వని పాతకులు
గ్రహింపవలసియుండురు. కాని నిరును పని పట్టినప్పుడు మిత్ర
నుండలి సంయోగ ప్రస్థానశత్రువునకు వికల్పము కలిగియుండెను.
రుస్యాంగమునందు క్షిప్రనోద్ధవుము బయలుదేలి రానురాను అంతః
కలహములు వృద్ధిచేసి సైనికులయందలి రణశీక్షణము నన్నుగిలి యోధ
త్వములు మలఁగఁబడెడి పోయి యుండుటవలన మిత్రనుండలి
సంయోగ ప్రస్థానభారమంతయు ఆంగ్ల పరాను ఇటలీ సేనలు భరింప
వలసినవి రుస్యాంగమునుండి కేంద్రవు తన సేనలను వరిల్చి ముట్టడి
జరుగుచు వచ్చిన రంగములందలి భన సైనికులకు మద్దతుగ క్రొత్త
సైనికులను పంపుటకు వీలు కలిగియుండెను. జగ్గములు ఆంగ్ల పరాను

ముఖమునందును ఆ స్త్రీ సూపారు ఇటలీ ముఖమునందును సేలను
కేంద్రీకరణము చేయుటకు సులువేర్పడియుండెను. అందలి ఫలితము
ఆ సంవత్సరమునందలి ప్రస్థానపరంపరలందు వ్యక్తి ముయియే యుం
డెను. శత్రువునకు పరాజయము కలుగు నట్లే రంగరంగమునందును
మిత్రమండలి వాని సనాముఖమును భేదించి లేకపోయి యుండెను.
అందువలనను పింగళసంవత్సరమునందు మిత్రమండలి జరిపియుండిన
యద్ధప్రస్థానము ఫలరంగిణి యని యెందుటకు వీలు లేదు. ప్రస్తు
తపు మహాసంగ్రామమునందు శత్రుబలము తఱిగినగాని యెవరికిని విజ
యము కలుగుట దుర్లభము. శత్రుబల ముడుగుటకు 1917 వ సంవత్స
రమునందలి మిత్రమండలి ప్రస్థానములకు సంపూర్ణముగ తోడ్పడుచు
వచ్చియుండెను. గ్రామ స్థాండర్బుయద్ధములను పశ్చిమరంగము
నందలి యద్ధప్రస్థానమును తెలియజేసినప్పుడు విమర్శింతుము.
అందలి ఫలితాఫలితముల నక్కడ పేర్కొనుట సమయోచితముగ
నుండును గావున వాని నిఘట నుదాహరింపక వానివలన శత్రుబలము
క్షీణించినదని మాత్రము టూటింగ్ తెలిపితిమి. నిరుట్టి వసంతికాలము
నందు రుద్రాస్థానము నిరుత్సాహము ఉదయించి క్రమక్రమముగ
రణవిముఖభావముక్రిందను అది ప్రత్యేక సంధిగను పరిణమించినది.
సంతకాలమునందు ఇటలీకి లెగిన పరాజయము తోడ్పడుటవలన శత్రు
వునకు 1917-వ సంవత్సరారంభమునంగుండిన శత్రుత్వ దుర్బలత్వమును,
పైన్య దుర్బలత్వమును క్రమక్రమముగ తగ్గి వర్తమానమునందు నిల
గొక్కఁగొని విజృంభించుటకు లోకేచ్ఛదినది.

సద్విమర్శి రంగమూ

పశ్చిమనందలి నేనాముఖము ఉత్తర సముద్రము మొదలు
స్విజరలండు వజకును రిమరమి 450 మైలులు వ్యాపించి యున్నది.
సముద్రతీరము నందలి గూఢపొద్దు, అద్వైందు లేవపట్టణముల నుధ్య
నొక ప్రదేశము నుండి, నేనాముఖము ప్రాంగభమై డిక్సునూడ,
ఆర్మింట్రీను, బెత్నూను, లెన్ను, ఆర్గాను, ఆల్బర్ట్సుమాంటిడివరు మీదుగ
గొంచ మించుమించు సురుళేఖ వచ్చి అక్కడ నుండి, వచ్చిచముఖ
ముగ నానునకు వ్యాప్తమై రీమ్సు వర్ణనల వజకును ను పుఖ
తిగి సర్వకట దక్షిణముఖముగ నెయింటుమిపాలును సమీ
పంచి, అక్కడనుండి ధనురాకారముగ నడిచి స్వీజర్లాండు సరి
హద్దును చేరుచున్నది. యాద్ధ ప్రస్థానమును సులభముగ గ్రహించు
నిమిత్తము గూఢపొద్దు మొదలు లోను వజకును గల ముఖమును
ఉత్తరఖండ మని వ్యవహరించెదము. గూఢపొద్దు నుండి లెన్నునజకును
గల ప్రదేశమునకు తైప్రెసురంగ మనియు, ఆర్గాను మొదలు
లోనువజకును గల ప్రదేశమును సోముముఖ మనియు నందు చెందు
భాగములు. తైప్రెసు ముఖము లంబర్లు తీ; సెయింటు బార్త్రిసు, డిక్సు
మూడు, ఆడ్గాపిలు, నూకావీరి, పోలుకాపిలు, పాపెండేలు,
కొస్సెకు, జిల్వెకు, హోల్వెకు, కెమ్మెలు, బైలూలు, మెటెరెను,
మెర్సిలు, గిస్సీ, లాబానీ, లెన్నునజకును; లెన్ను, ఆర్గాను, బీమంటు,
ఆల్బర్ట్, రాయి, మాంటిడివరు, నోయను, లోను వజకును సోమురంగము
వ్యాప్తము. దిగువను నుద్రించియుండిన పటమునందు ఉత్తరఖండము
దృశ్యపరము.

ఈ కర్తవ్యము

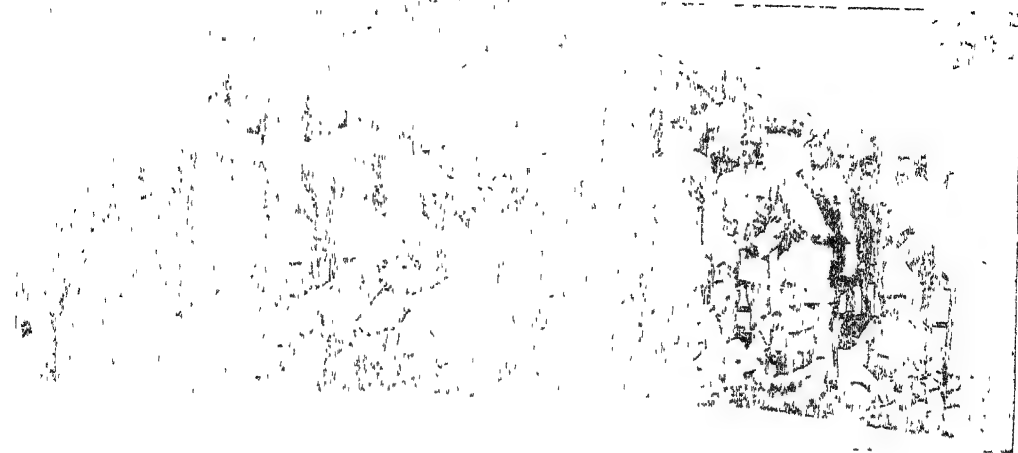
లోను మొదలకొని కయింటు మిహాలువరకును వ్యాప్తి పడి యుండిన సాారంగమునకు మనము మధ్యమఖండమునందును, అట్టి డినుండి స్విజ్జిందవరకును గల సాముఖమునకు వ్యాప్తి పడి యును కర్తవ్యమునకును, ఈ ద్వారా మధ్యమఖండమునకును, పూర్వమఖండము పర్యవసాయము, దుర్గవరకును, పూర్వమఖండము నందలి సాముఖము వావాఖగ పరాభ, పూర్వమఖండము నందలి ప్రదేశము నాశ్రయించుచున్నది. దెబ్బయి స్విజ్జిందవరకు ముల మధ్యను సాముఖమునకును చేరవలసిందేన సాముఖ ప్రదేశమున కర్తవ్యమును దుర్గవరకు దుర్గ పరిపరచుచు నలగానున్నది. తత్కారణముచే నాశ్రయము యుద్ధమునందు పూర్వమఖండమునకు మోగ్యము కాదు; వికారముఖమునందు సేనలు సుగ్రంధమున నిలుచునకు వెళ్లుటకును వీలులేను. 1917-18 వ ప్రస్తావనమునందు యుద్ధము ప్రభుత్వమున కే సేనము వ్యాప్తి పడెయ్యుటకు వలసిన నానకము పూర్వమధ్యమఖండములలో నంది నిమిత్తము లేదు. మధ్యమోత్తరఖండములకు వలసిన సంబంధము మిత్రమండలిపైపైని, శత్రువోత్తరఖండమునందు నుత్తరఖండము పైపునకు చేరుముగ ప్రారంభించుచు ఆ ప్రాంతము ప్రబలంగావుమున కారణమై యున్నది. మధ్యమోత్తరఖండముల సంబంధమును గ్రహించుటవలన పాతరుల కారాగారములగు 2000 ములను మున్న ప్రస్తావనముఖ్యము కర్తవ్యమును. మధ్యమోత్తరఖండము సర్వాకృతిని నోలియున్నది. ఆంధ్రుత్తరఖండము సర్వపు శిరోభాగమునలను, మధ్యమఖండ మధ్యభాగమునలనున్నది. సర్వపుపడగవలె నున్న ఉత్తరభాగమున శత్రువులు భరించి ముందునకు పోవుటవలనను మధ్యమఖండమునందలి సాముఖము రక్షణయోగ్యము గాక సేనలు చిందజురదించియు వెనుకకు వగలిగోవలసియుండును. పామును తెలసినది కొట్టిపెట్టును నానితోక చుట్టుకొనిపోవును. అట్లే ఉత్తరప్రాంతమునందలి సేనల నోడించినందుల మధ్యమఖండమునందలి సేనలను చాచుటవలె చుట్టి పాటవేయుటకు సులువేర్పడును. రణరంగమునందలి యుత్తర మధ్యమఖండముల సంయోగస్థానమునందలి ముఖము మాంటిడి డేరు మొదలు లోనువరకును వ్యాప్తి పడెయ్యున్నది. ఆ సంయోగస్థానమునందు దందువలన సేనాతంత్రమును, ప్రకృతిమును భీకరయుద్ధము జరుగుచు రణరంగమునందు రక్తస్రావిత సుగుడున్నది. మధ్యమోత్తరఖండముల సంయోగస్థానమునందు మరియొక ప్రాముఖ్యము కలదు. ఆ ప్రాంతమునందే అంగలపరాగు సేనల సంయోగస్థానమును కలదు. అక్కడ సాముఖమును, శత్రువులు భేదించుటవలన ఉభయసేనల కలియకను చెదగొట్టి వానిని నేలుకొని ప్రత్యేకప్రాంతములందు వానిని సంహరించుటకు వీలు కలుగును. జన్మను లీ తంత్రమును పురస్కరించుకొనియే వర్తిమానవసంతికాలమునందు కయింటు కైగిటముఖమునందు దవస్కందమును ప్రారంభించి రని 1918 వ సంవత్సరపు జగ్గను ప్రస్తావనమును దిలకించి వప్పుడు సులభముగ గోచరింపగలదు. ఆ ప్రస్తావనంత్రమును ప్థలాంతరమునందు వివరించెదము. యుద్ధపటమును దిలకించుచుపోతే మధ్యమోత్తరఖండముల సంయోగముఖము నూచీముఖమువలె నుండి పూర్వమార్గమున కనుమలయోగ్యమై యున్న దని వ్యక్తమగును.

THE HISTORIC ENTRY OF THE BRITISH FORCES INTO BAGDAD ON MARCH 11, 1917

(బ్రిటిష్ సేనలు బాగ్దాదు నగరము పునఃప్రవేశము)

AN AMERICAN OFFICER
OF THE 101ST AIRBORNE DIVISION

హిందూజిగ రక్షక కల్తెమునందు
కె.కె.సి. నులు చేసిన చిత్రరేఖలు

A FIGHT FOR GERMAN GUNS NEAR ST. QUENTIN

[illegible]

రక్షణతంత్రమునందే సైనికుల కెక్కువనప్పుడు కలుగునను నీభాంజి పేర్చబడినది. జ్యోతుసైనికుల లెంటెనెంట్ బలీయమైన స్థానముల నాక్రి, మిందుగోనియన్ను మిత్రమండలి తాకిడికి వారు నిలువజాలరని సోము యుద్ధమువలన తేలివది. అట్టిది ప్రభువు సైనిక శ్రేణియందెక్కువ సైనికులయంచి నన్నపోవుటకు బిడ్డమరెందు కొప్పుకొందురు? కావున వారు ప్రభువు శ్రేణియందల్లమైన రులను మాత్రము కెల్లెల్లముట్టడించి పోకాకుమరుచుటకుంచి, వెనుకటి సైనిక పంక్తిలందు తిని నంత సైనికులను నిలువబెట్టి యదను వచ్చినప్పుడు శత్రువునిగదన ప్రయోగించి తమ సేనాముఖమును రక్షించుకొను నాతిన శిష్టము నవలంబించిరి. తైవైనునకు తూర్పుభాగమునందు అంగ్ల లవలంబించి నయవస్థుండనమునందు జర్మను లీ రక్షణతంత్రమువలనను మిత్రమండలి పురోగమమును కొంతవరకు నాపగిరినను వాట అంధము నందు త్యజించిన స్థానములను పట్టుకొనలేక పోవుచు వచ్చిరి. జర్మనుల నాతిన రక్షణతంత్రము కాలక్రమమున ఫలప్రదమై యుండక పోవుటవలన వారు 1917 వ సంవత్సరంతమునందు గానివి కెన్ద్రించి రని చెప్పుదురు. సెప్టెంబరు మాసంబునునంగు యుద్ధము తిరిగి సారంభమై నవంబరు 10-వ తేదీవరకును జరిగి, పాపండ్లలు, గొడ్డర్లులు అంగ్లలకు స్వాధీనమైనవి. స్టాండర్డు అవస్థుండనము మూడున్నర మాసములు జరిగి 24065 నుండి సైనికులు 90000 లు ఏకేల వశమైరి. 74 శతస్సైన్లును, 941 నుర గురగులును, 138 పొట్టి రంగులునుకూడ అంగ్లల వశమై యుండినను. 1917 - 3 సంవత్సరము నందు ఏప్రిల్ 9 మొదలు స్టాండర్డు యుద్ధానంతరము వరకును మొత్తము గొదన 57,976 నుండి సైనికులు విడిచిలకు 90000 లు గొరవరి. వారియందు 1290 నుండి సైనికోద్యోగులు గలరు. 1916 వ సంవత్సరము నవంబరు మాసమునందు మిత్రమండలి సాధ్యార్థములను వశమై నిర్ణయించుకొనియుండిన సుస్థాన ప్రకటన 1917 వ సంవత్సరమునందు నిలువగ యుద్ధమునందు సంభవమైన త్వరణకును చాల న్యత్యస్థము కలిగియుండినను. వాక్కుడ తీగ్మనించుకొండిన యేకకాల సంయుక్తవస్థుండనము పని పట్టిపప్పును సిగ్గుచి యుండలేదు. సుస్థానీనలు వంతోదయముతో విప్రంభించి శత్రువును భంజింప గలిగినను చివరకు తలువని తలంపుగ సేనా నిత్యాహము చెంది అది మిత్రమండలికి చేయవలసిన సాహాయ్యమును చేయలేక పోయినను, శత్రువు తన సేనల వక్కుడనుండి, మరలించుటకైనను ప్రతి బంధకము కలిగింప లేకపోయినవి. ఇట్టి దేశము అవస్థుండనమునకు సిద్ధముగాక పూర్వమే అంగ్ల పరామ సేనలు పరమపతి రంగము నందవస్థుండనము ప్రారంభింపవలసి వచ్చెను. తరువాత మిత్రమండలి శత్రువును భంజింపగలిగినను, దురదృష్టముచే ఇట్టి వారి శత్రువులకలన వికకాలమునందు విశేషమైన మొత్తడికలిగి, తాము పడచుటి రంగము నందు ప్రారంభించిన యవస్థుండనము పూర్తిగాయముచే వాటి తమ రంగమునుండి, కొంత సేనల మరల్చి ఇట్టివారికి సహాయముగ పంపవలసి వచ్చినది. అట్టి యనివార్యమైన యసందర్భములవలన అంగ్ల పరామలు తలచినదానికంటె విశేషభారమును వారు మోయవలసి

వచ్చెను. శ్రేణు వా కారణములవలన మిత్రమండలి ప్రస్థానములకు తాత్కాలికముగ నైనను ప్రతిక్రియ చేయగలిగి, పరాజయము నుండి తప్పించుకొని యుండెను.

కాంబ్రేయి యుద్ధము

ఆంగ్లపక్షము ఫ్లాండర్సు, ఆర్థెన్సు, యునైటెడ్ స్టాంథము లందును, ఎయిను లెటమునందును శత్రువును ముట్టడించుటచే నెనారంగమునందలి భద్రపరముఖములను ఒలపిన పరచి, శత్రువు ఆంగ్ల పరామలను ప్రతిఘటించుటకై యా ప్రాంతములందును తన సేనలను కేంద్రీకరణము చేసియుండెను. తత్కారణముగ ఆంగ్లలు దుప్పలమైన శత్రుముఖమును ముట్టడించుటకు సంకల్పించి కేంబ్రేయి ముఖమున తమ ప్రస్థానరంగముగ నిర్ణయించి నవంబరు మాసాంతము నందు యెదిరించిరి. ముట్టడి జరుగునని శత్రువునకు తెలియకుండ రహస్యముగ యుద్ధమును ప్రారంభించవలయు నని ఆంగ్ల సేనాని మఖోన్ డ్రేకేమై యుండెను. ముట్టడికి ముందుగ శత్రుస్థులనుండి ఆంగ్ల లగ్ని వ్వమును తురిపించియుండలేదు. ఆంగ్లలు నూతనముగ నిర్మించియుండిన “ట్రాంకు” లని వ్యవహరించుచున్న యుద్ధోపకరణములవలన శత్రు, కింకరములను సంకల్పించుచుండిన ఇనుప రీగిలను నరికివేసినపిమ్మట శత్రుస్థులనుండి యగ్ని వ్వమును తురిపించి పదాతి సేనలు ముందునకు పోయిన యనంతరము ఆక్రమణలు వారికి వద్దకుగ వెల్లెనట్లు వా శత్రువచిరి. ఆంగ్ల సేనాని సంకల్పించిన ప్రస్థాన తంత్ర చుంతయు సరిగనే జరిగియుండెను. గోనెలు రూర్పుభాగము మొదలు నార్థ కాలవరకును గల రి మైలుల ముఖమునందు నవంబరు 20 లేదని ఆంగ్లలు జర్మనులను ముట్టడించి అనాటి సాయంకాలమునకు జర్మను లాకటి వెళుకను నొకటి మాడునరులగుగ కట్టి యుండిన కందకావళులను విశాలమైన ముఖమునందు భేదించి కట్టి ముందునకు వెళ్ళిరి. 21 వ లేదని ఆంగ్ల సేనలు నైసుకీర్సు, లీ-రీ-డీ-గిగ్నీ, ఆన్నార్చుములను పట్టుకొని ముట్టడి ప్రారంభించియుండిన ముఖమునందలి ముందునకు వెళ్లినవి. కాని అప్పటికే జర్మను సేనల నిరోధము ఒలపజేయుండెను. ఆంగ్లలు పట్టుకొనిన ప్రదేశముల ప్రయోజనము చొర్రను వనమును, పట్టణమును వశపరచుకొనుటవలన వృద్ధి కాగలదు. అది శత్రు వశమునందే కలవు. వానిని స్వాధీనము చేసికొనుటచే చివరకు ఆంగ్ల సేనాని నిశ్చయించియుండెను. ఇటలీరంగము నందిలి విడుదదశయు శత్రువు వెనుకకు మరలుటకు సంకల్పించిన ట్లగపించుటయు ఆంగ్ల సేనాని నిశ్చయమును మఱింత బలపరచియుండెను. అప్పుడాంగ్ల సేనలు మహారాక్రమముతో చొర్రను వనమును పట్టణమును ముట్టడించి యెడతెగకుండ యెదురినమును యుద్ధముచేసి చొర్రను పర్వతముమీది యొక బలియమైన స్థానము నాక్రమించుకొనగలిగినను ఆ ప్రాంతపు సంరక్షణమునకు యోగ్యమైన ప్రదేశమును వశపరచుకొన లేకపోయి యుండెను. అప్పటికి ఆంగ్లలు 10500 మంది ఖయిదీలను పట్టుకొనిరి; వారికి 142 శత్రుస్థులు దొరకినవి. నిరంతర యుద్ధమువలన జరిగిన శ్రమచే ఆంగ్ల సైనికు లప్పుటికి అలసిపోయి

యుండిరి. నవంబరు 21 వ లేదని జర్మనులు పెండుదూలు వెనుదిరిగి మాస్ట్రువరకును వ్యాప్తమైన 10 మైలుల ముఖమునందు ఆంగ్లలను ముట్టడించి బోనావిగట్టు ఉత్తర ప్రాంతమునందును, గోనెలు ప్రాంతమునందును వారి పదాతి సేనలు తోనముతో చచ్చి పరులవలన ముట్టడి ప్రారంభమైన దని గ్రహించుటకు పూర్వము ఆంగ్ల సేనను భేదించుటకు బీలుకలిగిన ట్లగపడుచున్నదిని సాగున వాని తాను ప్రకటించియుండిన యుద్ధ కథనమునందు నుడివె యున్నాడు. జర్మనుల పురోగమన మతిర్విరితిముగ జరిగియుండెను. లెల్లిగి, గుల్డెన్, గోనెలు, బోనావి, గొడజీయ గ్రామములు వారికారంభమునందు స్వాధీనమైయుండెను. అప్పుడాంగ్ల సేనలకిక్కిడ శత్రువును ప్రతిఘటించి వాని పురుగోమనము నాపినది. సేనాముఖము నందలి యుత్తరభాగమునందు ఫౌంటెయిను మొదలు బాష్ట్రోలు కాపువరకునుగల రంగమునందు రెండుగంటల యనంతము ఆంగ్లలు ముట్టడించుట కారంభించిరి. అక్కడను ముట్టడించవలయునని ఆంగ్ల నుల ప్రధానోద్దేశము. వారు తమ యుద్దేశము నెగవేసినను పట్టువలతో ప్రబలసేనతో ఆంగ్లలు నెదిరించిరి. డైప్రును మొదల ముద్ధమునందు వలెనే కేవలము నైస్యబాహుళ్యముచే శత్రువులను బొంగివీడవలయునను యుద్దేశముతో నక్కడ వా ప్రాంతమునందు దొక దినమున అయిగుసారులు ముట్టడించిరి. పదాతి సైనికులు నానిలకట్టి నిరంగములవలె వచ్చిపడిరి; ఒక సమయమునందు ఆంగ్ల సైనికులు నొకరి తరువాత నొకరు 11 ముసలుగవచ్చి సేనాముఖమునందు ముట్టడించిరి. జర్మను సైనిక తరంగాములు ఆంగ్ల శత్రుస్థులనుంగ మందులకరిగిపోవుచుండెను. డిసెంబరు 4 వ లేదని వరకును శత్రు యుద్ధములను తీవ్ర యుద్ధముజరిగెను. ఆంగ్లలు చివరకు ఆంగ్లను ప్రాంతమును త్యజించి వెనుకకువచ్చిరి. ఆ మాడువాగముల యుద్ధమువలనను ఆంగ్లలకు 11 వేలమంది ఖయిదీలు లభించుటయేగాక పొందెను బర్ల సేనాముఖము నందలి కొంత ప్రాంతమును పట్టుకొనిగలిగిరి. కెంగ్రయిగట్టి నాంగ్లలకు ప్రధమమందు కలిగినవిజయ మెందుకు కారణంక కారణంక ఫలాంతరమున నూచీముఖ ప్రస్థానమునందలి నందిలి పట్టణము దిగవచ్చుచిన సందర్భమునందు దుడవారింది యుండిను. ఇటలీ రంగమునకు వంప సేంచిన సేనలను జర్మనులు కెంబ్రేయి యుద్ధమునందు వినివహరింపవలసి వచ్చుటచే ఇటలీవారు పూర్వ సైని ప్రాంతమునందు నిలద్రొక్కుకొనుటకు యత్నించిన సమయమునందు వారికి కెంబ్రేయి యుద్ధము పరోక్షముగ తోడ్పడియుండెనని చెప్పుటకు సలచిపోవవలెదు. యుద్ధారంభమునందు నాలుగైదు గూనములకు జర్మనుల పురోగమనము మందగించి యుద్ధ వ్యవస్థ రెండు రెండు పూర్వహిత్యోగ్యమైన బహిరంగ యుద్ధముగాకను రక్షణ లక్షితమైన దుర్గ యుద్ధముగ మారబోయి యుండెను. కాంబ్రేయి యుద్ధమునందు జర్మనులు బహిరంగ ప్రదేశమునందు ప్రబలసేనతో ప్రతిఘటించిరని చెప్పుటచు.

ఇటలీరంగము

1917 వ సంవత్సరము అక్టోబరు మాసమునందు జర్మనులు ఇటలీ సేనాముఖమునందలి దుర్బల ప్రదేశమునందు ప్రబలసేనలతో ముట్ట

డించి జూలై నాడు ముఖమును కాపారెట్టా పట్టణముయొద్దను భేదించి, ఘోషించి, వెనెసిగగా నుదానములంద డండెత్తుటలనను తలుచుని బలముగ ఇటలీయమునందలి రణ ప్రస్థానము సరికొల్పి మైకోంత కాలము పుష్కలముగా ఆస్థానము కలిగించియుండెను. ఇటలీ ఆస్త్రియా సరిహద్దులను దాటి పుష్కలములను మొదలు జూలియను అల్బుసుపరకును వ్యాప్తమైన ప్రదేశములయందు 7 వేలు మొదలు 10 వేలవరకును ముష్టమైన పర్వతములచే నిబిడీకృత మైయున్నది. ఎటలీ సమీప ప్రాంతము నందలి సరిహద్దు ప్రదేశములనున్న మిగిలిన ముఖము పైనిక వ్యూహముల కనుసాయముగ నుండలేదు. జూలియను అల్బుసు ప్రాంతమున కూడ, ఎడ్రిగూటికు సమస్తమునకు మధ్యను వ్యాప్తమైన సరిహద్దు ప్రదేశమునందు కొండలందు యున్నదియుగ లేకుండుటవలన నక్కడ రికాల ముఖమునందు పుష్కలమైన యుద్ధములకు వీలుకలదు. సరిహద్దునందలి తుడిభాగమునందు టైగోలు (టెంటో) ప్రస్థము ఇటలీయందలి వెనెసియానుల నొక మైదానమునందు ఉచ్చి ప్రముఖమైనది. సరిహద్దునందు సరిహద్దును దాటి గొల్లమార్గములు పుష్కలమునందు స్వల్పముగ నున్నది; సరిహద్దుభాగము గనునాగవనయోగ్యముగ నున్నది. సరిహద్దు పర్వతభాగమునందు కాల్పు తుడికొండల కలవు. ఆస్త్రియను యుద్ధమున కనుసాయము కలుగు జూలియను అల్బుసు ప్రాంతమునందలి కొండలు క్రిందిగోనోయందలి కొండలకంటెను, కార్మికు కొండల కంటెను చాల చిన్నవి. అక్కడ కనుచునందు సెనల రాకపోకలకు ములువుకలదు. ఇటలీవారు యుద్ధార్థమునందు జూలియను ముఖమునందలి కనుచలను రెగు స్వాధీనమునందు ముగించి, నానా శ్రమలు పడి విసాంకోలొంగమునందు ముందునకుపోయి గొరజియాను స్వాధీనము చేసికొనిరి. కాకనీ పర్వమునందు ఇటలీవారికి పునగమ నము కలిగియుండెను. ట్రిస్టే పునగమన వశపరచుకొనుటకు దారి యేర్పడినదని ఇటలీవారు నమ్మియుండిరి. సుప్రెండుగు మానమునందు ఇటలీ వారు విసాంకో ముఖమునందు తామడవారు ప్రాగంభించిన అవస్థుండనమును సమాప్తిచేసి గొరజియాను మునునందలి సమగ్రానములను బలవంతుని బ్రెసిజ్జా ప్రస్థమున వశపరచుకొనిరి. ఇటలీవా గాప్రస్థానమునందు ఆస్త్రియాను సైనికులను ధింకించి, చాలనప్థమును కలిగించిరి. ఆస్త్రియావా గా యుద్ధములందు లక్ష మంది సైనికులకు పైగా నష్టపోయియుండును. వారి సన్నిహిత శత్రువులకుడ నష్టపోయినది. ఇటలీ సేనలు విజృంభించి నిజయును గాంచుచుండినప్పుడు 'గల్లిషియాగంగ'మునందు వినియక్తులైన సైనికులువచ్చి ఆస్త్రియాకు పరాజయము కలగకుండ తప్పించిరి. ప్రస్తుతమునందు ఆస్త్రియా ఇటలీదేశములకు బరిగిన యుద్ధములందు ఓలవరకును ఇటలీ సైనికులు లెచు అధికమున ప్రకటించిరి. సుప్రెండుగు మానమునందు ఇటలీవారివిజయ కూతల ముగిసినది. అట్టి ఓరుగందు వర్షములు పండుపడి రణరంగము బుగదతోండి నెడ్డయ్యునైన యుద్ధములందు పుటకు వీలుండదని ప్రతీతాదును నమ్మియుండిరి. అట్టి స్థితియందు ఆస్త్రియావారును జర్మనులందు కొండలకాణున ఫంగులను సైనికులను నిలువజేసిరి. శత్రువులు ముట్టడించెదగాని ఇటలీవారికి తెలిసి జూలియనుముఖమునందు తుడి,

మధ్యభాగములందు చాలసేనలకు కేంద్రీకరణము జేసిరి. జూలియను రంగమునందు తుడి మధ్యముఖములు, బ్రెసిజ్జా మొదలు సమస్తము వరకును, ఎడమభాగము కానాలే మొదలు నెబ్బవరకును వ్యాప్తమై యున్నది. ఆ ముఖమునందలి ఇటలీ సేనల ఎడమభాగము విలహముగ నుండెను. ఆ దుర్బలస్థానమునందు శత్రువులు ఇటలీవారిని ముట్టడించి వారి రెండవనైవ్యమును లొంగదీసి 20 మైళ్ళముఖమునందు వర్షము తరియచున్నప్పుడు విసాంకో నది పర్వతభాగమునందలి కాపారెట్టా పట్టణమును దొమ్మిదేసి పట్టుకొని, స్పాగో సెల్టరు కనుచునొనడి, ఇటలీ సైనికపంక్తిని భేదించి వెనెసియా మైదానమునందు ప్రవేశించిరి. అక్కడ విశేషల సైనికులు రెండుభాగములై సకభాగము స్టాపిష్కి పర్వతము వైపునకును, మరియొక భాగము రోలికు వైపునకును దారిచేసికొని ముందుకు వెళ్లిరి. ఇటలీకొండల నిగువభాగమునందు గలస్థానము సమస్త ప్రదేశ మగుటచే శత్రువుల పునగమను నాపుటకు సులువైన గతుణస్థానములు లేకుండెను. ఆ ప్రాంతమునందు ఎటలీలు, ప్యావీ, లివెనియా, ల్యాగ్లి మెంటోనదులు సమశీలముగ నొకటి తరువాత నొకటి ప్రవహించుచున్నవి. కొండలయందు పెదరిపోయిన ఇటలీ సైనికులు మొదట టైగి మెంటోనదీ ప్రాంతమునందు శత్రువును నిరోధించి, శత్రువుల యుత్తిడి వృద్ధియైన కొలదిని మెల్లమెల్లగా లివెనియా నదీ ప్రాంతమునకును, అక్కడినుండి, ప్యావీనదీ ప్రాంతమునకునుచేరి, యచట శత్రువుల పునగమనును చరికట్టి టైగివో, వెనిగు పట్టణములను రక్షించిరి. అంతటితో శత్రువు లలసిపోయి ముందుకు రాజాలక పోయిరి. తమ గనునాగవనములు దీగ్ల మై పునగమనును దుర్బల మగుటచే శత్రువు లక్కడ కండకములను నిర్మించుకొనిరి. ఇటలీ వారు ప్యావీనదియందు శత్రువులను నిరోధించుటకు మిత్రమండలి సైనికు లక్కడనుండేవముగ తోడ్పడిరి. ఇటలీవారికి 1½ లక్షలయంది సైనికులు నష్టపోయి యుండును. వారికి వెయ్యి ఫంగులకుడ నష్టమైయుండును. ఇటలీవారి రెండవ నైవ్యము లొంగిపోయి, బలముగ నిరోధించక పోవుటవలన ఇటలీమై దండెత్తుటకు శత్రువులకు వీలు కలిగినదనియు జర్మనులు నేలము మామోపాయముచే ఇటలీ సైనికులకొందరి మతివిరచి, రెండవసేనను లొంగదీరినయు కొన్ని వార్తలు తెలిపియుండెను. కారణము తెప్పియైనను రెండవసేన శత్రువులకు దారియొచ్చిన మాట వాస్తవము. శత్రు సేనలు ఇటలీ మైదానమునందు ప్రవేశించుటవలన ఇటలీవారి బలముజ్వలితమై వారి యందలి కలతలు పోయినవి. ఇటలీకి కలిగిన భంగపాటువలన యుద్ధము దీగ్ల మై నది కాని శత్రువునకు విజయము కలగలేదు.

రు ష్యా రం గ ము

“రుష్యా పరివర్తనము సంగ్రామమునందు విలయార్థమున కెల్లు సాహాయ్యభూత మగునదియు నుండు వ్యక్తము కావలసి యున్నది”దనిపింగళ సంవత్సరపు శుచికాయందు మేము నుడివియుంటిమి. రుష్యా పరివర్తనము సంగ్రామమునందు విజయార్థమునకు తోడ్పడుటకు బదులు దేశమునందంతరికలహములను వృద్ధిచేసియుండెను. ఆ

పరివర్తకము దిశకాలమునుండి, దేశమును పాలించుచు వచ్చిన యదృశకాలమును నిర్మాణమును చేయగలిగింది గాని స్థిరమైన ప్రభుత్వము నేర్పాలు చేయలేక నేతమునందు ద్రోహశలమును విజృంభింప జేసెను. దేశమునందు ప్రభుత్వవిధానము పోయి ఎల్లకల్లోలము ప్రారంభమైన వెనుకను సేనలయందుండవలసిన శిక్షణము బిలువై చివరకు వారు రణరంగమును త్యజించుటకు కారణభూతి నయ్యెను. పరివర్తకవారంధ్రమునందు రుష్యా నైనికలు రణరంగమునందు విప్లవంబిరి. జూలై మాసమునందు వారు శిలీషియా తూర్పుభాగము నందు 20 మైలల ముఖమునందు అవస్థించినమును ప్రారంభించి 28 వేల శత్రునైనికలను ఖయిలీలుగ పట్టుకొనిరి. వారు శత్రుముఖమును భేదించివేసిరి అప్పటికింకను దేశమునందు దురుయించియుండిన కల్లోలము నైన్యవృద్ధులయమును పరివేష్టించి యుండలేదు. తరువాతను స్థితిగతులు తాఱుమార్చెపోయెను. శత్రువులను నిర్మించుటకు వినియోగ పడవలసిన బలమునంతను విద్రోహులు దేశమునందలి ప్రజలను నిర్మించుటకును, నైన్యమును నిర్మాణము చేయుటకును వినియోగించిరి. రుష్యాను నైనికలు స్వల్పకాలము మాత్రము శత్రువులను ప్రతిఘటింపగలిగి. తరువాతను వారు తండ్రిపతండుములుగ రణరంగమునుండి, నిష్క్రమించుటచే శత్రువు అనాయాసముగను నిర్భయముగను ముందునకువచ్చి దేశము నాక్రమించుకొని యుండెను.

ప్రత్యేక సంధి

రుష్యాసామ్రాజ్యము స్వార్థపరాయణులగు విద్రోహులకమై దేశమునందు భిన్నోద్దేశములు ప్రబలి వివిధరాష్ట్రముల నుండవలసిన సంఘభావము నశించిపోయెను. క్షిప్రమపరగణా ప్రత్యేకస్వాతంత్ర్యమును ప్రకటించియుండెను. ఉక్రెయిను తిరుగబాటుచేసియుండెను. ప్రజలయందు దాహకారములు బయలుదేరినను, ప్రజలతిష్ఠలు వృద్ధియైన కొలదిని వారు ప్రత్యేకసంధిని కోరుటకంటె సుపాదాంతరికము లేకపోయెను. శత్రువును ప్రతిఘటించుటకు నైన్యములేవు. జర్మనులు దేశమునందు దంతకలహములను వృద్ధిచేసి లాభమును పొందవలచిరి. రుష్యానందలి ప్రజాభావమును తిరస్కరించి తమయందేశముల నెఱవేర్చుకొనుటకు కనిపెట్టుకొనియుండిన జర్మనులకు సుయము దొరకితను కన్యారాజ్యైక్యముజముతో నిమిత్తమలేదని నమ్మించి సంధి ప్రయత్నములకు రుష్యులనుండిని పనిపట్టినప్పుడు వారిని వంచించిరి. రుష్యులలో కొందరి కెట్టి యుత్సాహభావము లున్నను అసహాయ స్థితికి వచ్చినప్పుడు వారు జర్మనుల తుతంత్రమునుండి వినిర్ముక్తులు కాలేకపోయిరి. చివరకు జర్మనులు తెలివినవరకుల కన్నిటికిని వారంగీకరింపవలసినవచ్చెను. పోలండు, లిటోనియా, ఇస్తోనియాలు, బాల్టికు సముద్రము నంటియుండిన పరగణాలను జర్మనులకు వారిచ్చివేసిరి. రుష్యులు ప్రత్యేకసంధివలన తూర్పు రణరంగమునందలి జర్మను, ఆస్ట్రీయా సేనలు ఇటలీ, పశ్చిమోంగములకు వచ్చుటకు పీఠ కలిగినది. రుష్యానందలి ఆస్ట్రీయా జర్మను ఖయిలీలను విడుదలయై సేనలపోయి టకును వీలైనది. అందువలనను మిత్రమండలి పోరాడుచున్న ప్రాన్సు ఔలియము ఇటలీరంగములందలి శత్రు సేనలు బలపడినవి. శత్రువున కిలాభము తిలవనితలంపుగ కేవల మధ్యవర్తకమువలన కలిగినను అమెరికా తన ప్రబలసేనతోను, నావికాదళముతోను, అతులమైన గుంపత్రితోను మిత్రమండలిపక్షమునందు చేరుటవలన అందలి ప్రయోజనము వ్యర్థమైనదని చెప్పకతప్పుదు అమెరికావారు తన సేనలను తయారచేసి రణరంగమునకు పంపుటయందు విలంబ మేర్పడుకాలమునందు శత్రు

వునకు తాత్కాలికముగ ఆధిక్యము కలిగియు ఆదిశిరికాలము నిలుచు నది కాకపోవుటచే యుద్ధవ్యవస్థాసావలంబు నది కానికాది గా నోదు.

పాలస్తీను సంధి

పాలస్తీనునందలి దక్షిణప్రాంతమునందు 1917-వ సంవత్సరము అక్టోబరు 31 వ తేదీ మొదలగునొక దినము 11.4 గంటలకు వరకు జరిగిన యుద్ధ ప్రస్థానమునందు ఆంగ్లలు తునిష్యుల పోడిగిటి ఈశ్వరేశ్వరు సరిహద్దు ప్రాంతమునుండి గమాయ నానానిట్లు ననుకకు తిత్తిమి ను ప్రసిద్ధిచేవు స్థలంబగు బాఘాపట్టణమును, ప్రాంతమున త్రాత్యకమును పశ్చిమము నగు జగూసలేముపట్టణమును పట్టుకొని వలనను ఈశ్వరేశ్వరు మొదలగు తునిష్యుల వరయించిన సంకల్పము స్వప్నమైపోయి. ఆ ప్రాంతమునందు శత్రువు దూకుట ప్రారంభమై టచే నూయజుప్రదేశము గొర్రావెనగితియందు గలదు. నూయజు దక్షిణభాగము నమ్మి ప్రారంభించుటచే ఇసుకనుయము, తక్కువ తర్వాతమునందు నీటియబ్బంది ఏతముముగ కలదు. ఆంగ్ల సైనికుల గమనాగమనములకు దొంగ్యమైన మార్గములు నిర్మించుకొని సేనా ముఖమునకు వెనుక భాగమునందు తురుష్కుల సోమి సరిహద్దునందు గున్న రాఘాపట్టణమునుండి వెనుకకున్న కాలిఫోర్నియా లుయ్యమును ఎక్కి జూనాండి వాడినావాకు పోవుముగమును పోవు నెల వేలువార్గములు లేవు. సామూఖమునందు యుద్ధముచేయు సేనలకు వెనుకనుండి 20, 30, మైళ్లదూరమునండి నీటిని పంపవలసినందునను సేనాముఖమునందు కాకాలియుండిన సామగ్రిని 20, 30, లెనిదిన నీటిని కొని పోవలసియుండెను. అప్పుటి యసహాయము వల్ల కొద్దిసేనలలోవామూగములను కూడ నిర్మించుకొనవలసి యుండెను. ఆంగ్ల సేనా ముఖమునందలి తూర్పుభాగమునకు సూనా, సెనెనె, ఇసాని పట్టణములనుండి నీటియేర్పాటులను చేకూరినందుండెను. ఆంగ్ల సేనా ముఖము పశ్చిమమునందు సామగ్రిను గాజాపట్టణమునకు పోయి గామిలిపట్టణమువరకును వ్యాప్తమై యుండెను. తునిష్యులు యుద్ధము గాజాపట్టణమునుండి బ్రీగాబా పట్టణమువరకును సామగ్రి మార్గము నాక్రమించియుండెను. గాజాపట్టణము మిట్టను తునిష్యులును దుష్ట దృష్టమైన దుర్గములను నిర్మించి చాలకాలము ముట్టడిని నిర్వహించుటకు దొంగ్యముగ సేర్పాటులను చేసియుండెను. శత్రుముఖము తిరిగి వలకును, ఆంగ్లముఖము 22 మైళ్ల వరకును వ్యాప్తమయినందున. శత్రువు సేనాముఖమునకు వెనుకను దొంగ్యముగ గమనాగమనము లుండి ఏ ప్రాంతమునందు సేనలను సేద్యక్రమము సేయుటచే నచ్చినను అట్లు చేయుటకు వీలు కలదు. ఆంధ్రమునందు బ్రీగాబా పట్టణమును వశపఱచుకొని ఆబుహిగా, షేరినూలను ముట్టడించి వెనుకనుండి గాజాముఖమును మరలట్లు ఆంగ్ల సేనాని ప్రసాన తంత్రమై యుండెను. ప్రాంతమునందు సేనాపట్టణమును పట్టుకొనుటవలన ఆంగ్ల సైనికులకు నీటి యబ్బంది చాలవలకు పోవు నని ఆ సేనాని తలంచియుండెను. బ్రీగాబాను వశపఱచుకొనుటవలన తునిష్యుల సైనికపార్శ్వము దుర్బలమై ఆంగ్ల సైనికులు పోలముఖము నందు యుద్ధముచేయుటకు వీలు కలుగును. ఆంగ్ల సేనామును ముట్టడింపదలచినదియు నిర్ధారణముగ శత్రువునకు శిలీయరుటనుట్లక గాజా పట్టణపు ప్రాంతమునందును తూర్పుముఖమునందును ఏకకాలము నందు ముట్టడించుటకు ఏర్పాటుచేసికొనిరి. ఆంగ్లలు జూలై మాసము నుండి అక్టోబరు నెలవరకును యుద్ధమునకు తగిన సన్నాహములను చేయుచువచ్చిరి. ఆకాలమునందు శత్రువును అలంభావము వహించియుండక తన సేనాముఖమునందలి సైనికబలమును వృద్ధిచేసికొని

[illegible]

మొనదోటి మొనదోటి రంగము

మొనపాటిమియా రంగమనందు బాద్వాడుపట్టణము అంగులకు
మొన వెనుకను ఇ.ప్ర.టిను నదీప్రాంతమునందు వారికి విజయము

కలిగినది. ఇప్పటినుండి చిగురభాగమునుండి తురుష్కులు చలయితులైరి. బాహ్యపట్టణమున తుత్తభాగమునందలి కెల్లాపట్టణము నుండి అంగ్రసేనలు ముందుగతుపోయి సుషాయెడు పట్టణమును ముట్టడించి గాఢపైని పట్టుకొనినవి. అక్కిడ అహమదుబే నాయకత్వము క్రిందన యుద్ధము చేయుచుండిన తురుష్కుల నయంతయు అంగ్రులకు వశమైనది. గానతై కెల్లాపట్టణమునకు పశ్చిముగ 80, 40 మైళ్ల దూరమునందు కలదు. తగువారిను జెల్లీవూ, కిజిలు, హోబిలు ప్రాంతములందుండి యుద్ధము జరిగి డెహ్లాపట్టణమును అంగ్రులు వశపఱచుకొనిరి. నవారిను డెహ్లాదుల మధ్యను గల ప్రదేశమునందు అంగ్రుల పురోగమము నాఘోరు తురుష్కులు చేసిన ప్రయత్నములు కార్యకారి కాలేదు. హిందూ గాన సర్వప్రాంతమునుండి తురుష్కులసేనలను అంగ్రులు తలపిచినేయుండిరి అక్కిడనుండి అంగ్రులకు పురోగమము కలిగి కిర్క్, ఎరుతునారిను, నానుముకుప్ర, పట్టణములు వారికి స్వాధీనమైనవి.

తదితరరంగములు

పితృతరంగములగు నాల్గవనునందు ప్రచలనము కలిగియుండ
 చేగు. రుషేనియా సుస్థాతరంగములకు సన్నిహితసంబంధ ముండుట
 యు, రష్యనులు ప్రత్యేకి సంగి చేసిని నుటవలన రుషేనియాంగము
 దుగ్ధుల ను గుటయు సంవలన రుషేనియానులు ప్రత్యేకి సంగికి బిష్ట
 కొగి యుద్ధమును ముగించుకలసి వచ్చినది.

1918 వ ప్రస్థానము

జర్నలుల యవస్క-ందనము

[illegible]

జ్యోతులు కన్నా హులు యుండవచ్చును. వారి ప్రైవికపంక్తి
 కనుకను దిక్కువై - కనుకనుచు పాదములు యుండబట్టి వా రట్లు
 జేయుటకు పాదములు లేనందున కారణము లేదు.
 జన్మముల ప్రకృతి ప్రస్థానంత్తము నానాచించినచోటిని వారు
 పడవలోను మునందు విజయము గాంచుట కై యెత్తులైన నెత్తి
 మిత్రమండలి నేనలను కందకములనుండి కడలించి ఒకటి ప్రదేశము
 నందు పూర్వపాదంపలను పన్ను తన నైపుత్య బాధికమును గను
 బజచి యేలాగు నైనను యుద్ధమునందు యుద్ధములను నిర్ణయించుటకు
 కృతసన్నేయై యున్నారని తోపకమానదు. అట్లయినట్లై మైత్ర
 వారు ఆంధ్రమునందు ఆంగ్ల పరాక్రమమునకు సయోగమును ధేనించి
 తరువాతను ఆంగ్లముఖమును కెందు భాగములుగ చేసి ఒకటి తరువాత
 నొకదాని నోడించి చివరను పరాక్రమము పని పట్టెయెడల సులభముగ
 సంధిచేసికొనుట వీలు కలుగు నని దలచియుండును. కాని జన్మముల
 ప్రయత్నము లింతవఱకును కార్యకారీ కాలేదు; ముందట్లు జరుగనని
 యు కలచుటకు వీలులేదు. జన్మముల రణతంత్రములను కలుగు విషయ
 స్థితిని మిత్రమండలి సేనాధ్యక్షులు గ్రహించి దానికి ప్రతిక్రియచేయక
 పోలేదు. ఇంతవఱకును యుద్ధస్వరూపమునందు నూతనదశ యేర్పడి
 యుండలేదు; విశాలమునందు కేత్రులైనను కందకములనుండి కడ
 లించి వానిని ధేనించి పూర్వపాదమునందు వానిని చిక్కించి యోడించిన
 గాని జన్మములకు యుద్ధమునందు విజయము కలుగలేదు; యుద్ధ మింకను
 సూచిముఖ ప్రస్థానదశయందే కలగు; జన్మము లింకను ఆ స్థానమున
 కి స్థానమునకును మెగులూడుచు నేయున్నారు. కాని జన్మముల తమ
 సంకల్పమును మానకొనిరని తలచుటకు వీలు లేదు. వారి ప్రస్థానమునకు
 ప్రస్తుత మవంతరము కలిగినదని మనము నమ్మవలయును. జన్మములకు
 నేన యుండినంతవఱకును వారు తమ సంకల్పమును మానరు. జన్మముల సం
 కల్పమున కవాంతర మెట్లు కలిగినదియు యుద్ధ ప్రస్థానమును దిలకించి
 నప్పుడు వ్యక్తము కాగలదు. వారు మార్చి 21 వ తేదీని 50 మైళ్ల
 ముఖమునందు స్పార్ధ్యు సేన్య నదులవద్దను కెంద్రెయి పశ్చిమము
 నందు అనన్యమందమును ప్రారంభించి మిత్రమండలి సేనాముఖమును
 ధేనించి మాంటిడిడరు పట్టణమువఱకును వచ్చిరి. అంతటితో వారి
 పురోగమను మానిపోయినది. మాంటిడిడరువఱకును పరాక్రమ రాజధాని
 నగరమువఱకును 50 మైళ్లదూరము కలదు. ఆయను లోయనుండి పరా
 క్రమ రాజధానినగరమువఱకు సులభమైనదూరము కల దని జన్మముల
 విశ్వాసము. అంతేపట్టణము మొదలు క్రోయి నెలు పట్టణమువఱకును
 జన్మములు అగ్నివర్షము కెందుగంటలు కురిపించి పదాలిసేనను ముం
 దునకు పంపిరి. జన్మముపదాలిసేన కు కారము నెయింటు కెన్నిటనునకు
 పడచుటను ఆంగ్ల సైనికుల రక్షణస్థానములను ధేనించుటవలన ఆంగ్లము
 వెనుకకు మరలవలసివచ్చినది. కనివాగము కేత్రువులు వెనోనుపట్టణ
 మునకు తూర్పుభాగమునందు తోర్పులునదిని దాటి ముందునకు వచ్చి
 తరువాతను సోమునదిని కూడ దాటియుండిరి. సోమవారమునాడు
 వారు అల్బర్ట్ బాపూము మార్గమున కిరుపార్వ్యములందును గల మార్చి ను
 పుష్, కార్ని తెలు గ్రామములను పశ్చిమమునకును దలచి మిత్రమండలి
 సేనలు అల్బర్ట్ ను త్యజించి దాని వెనుకను గల ప్రదేశముల నాక్రమించు
 కొనవలసివచ్చెను. పరాక్రమముఖమునందు కేత్రువు లోయ-తెలులలు
 మార్గమునందు దవస్కందమును ప్రారంభించి పరాక్రమము లి మైళ్ల
 దూరము వెనుకకు తలచి ముందునకు. అందువలనను జన్మములు మాంటి
 డిడరు పట్టణమును పట్టుకొనగలిగిరి. జన్మముల కా యుద్ధమునందు
 ఆంగ్లముఖమునందు మెట్టె మొదలు మెయిలువఱకును వ్యాప్తమైన

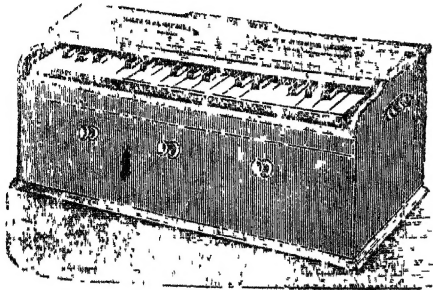
ప్రాంతమును మాంటిడిడరువఱకును పరాక్రమముఖమునందు ప్రారంభ
 మును స్పార్ధ్యులయొకరి. కాని ఆర్మీ సునొద్దను, దాని దక్షిణమునందును
 మునందును కేత్రువుల కెంతమాత్రమును పురోగమమును కలిగించు
 లేదు. ఆర్మీ సు ముఖమునందు జన్మములకు పురోగమము కలిగియుం
 దక పోవుటచే ఉత్తరమునందలి (వైపెనుముఖము) ఆంగ్ల సేనను చుగ
 తించుటకు వీలు కలుగలేదు. ఆర్మీ సును దొమ్మిదేసి పట్టుకొనుటకు
 జన్మములకు సాధ్యమై యుండలేదు. కావున ఆర్మీ సునకు ఉత్తరము
 నందు ముట్టడించి ముందునకు రాగలిగినయెడల యుద్ధము నేర. నక్కలు
 లేకుండ వ్యర్జనప్రయత్నముతో నక్కడి ఆంగ్ల సేనాపంక్తిని చుగించుటకు
 వీలు కలుగునను నుద్దేశముతో జన్మములు తెన్నుపట్టణమునకు త్తరము
 నందు అనానీ కాలవ నెరుదుల వై నెన్నుపట్టణమునకు దక్షిణమునందు
 గల హెల్మెట్ పట్టణమువఱకును ఏప్రిలున దవస్కందమును ప్రారం
 భించి ఆర్మీ ట్రీ సు ప్రాంతమును సంగ్రహించుచుండిన పోర్చుగీసు సేనను
 ప్రబలనైపుత్యముతో లొంగదీసి దాని కిరుపార్వ్యములందును గల ఆంగ్ల
 సైనికపంక్తి వెనుకకు మరలనట్లు చేసిరి. అక్కడ కేత్రువులు మెట్టె
 లువఱకును ముందునకు వెళ్లిరి. మెట్టెలుపట్టణమునందు జన్మము సేనా
 భుజము ఉత్తరమునందు మెట్టెనువఱకును, దక్షిణభాగమునందు గిన్ని
 వఱకును వ్యాప్తమైయున్నది. తరువాత జన్మములకు తెల్లూరు, కెట్టె
 పట్టణములు స్పార్ధ్యులమైనవి. గిన్ని కి ఉత్తరమునందు తెగ్గూనుపట్టణము
 కలదు. యుద్ధ మాపట్టణమునకు వ్యాపించి కేత్రువునకు దక్షిణమునందు
 పురోగమమును కలిగినయెడల తెన్ను ఆర్మీ సు ముఖమునందలి సేనా
 పంక్తి వెనుకకు మరలవలసివచ్చునని యుద్ధపట్టణము దిలకించువా
 లకు గోచరము కాగలదు. కావున తెగ్గూనుపట్టణపు దక్షిణము మిల్లి
 మండలి నేనల కత్తిరవరము. కాని ప్రస్తుతమునందు ప్రారంభమునందు
 యుద్ధము జరుగుటలేదు. అంతటితో పడచుటింగమునందుని మార్చి
 ఏప్రిలు యుద్ధ ప్రస్థానమునకు విలంబము కలిగినది. ముందు జన్మము
 లుపక్రమించు ప్రస్థానస్వరూపమును ఇదనుభవించి నిర్ణయించుటకు
 వీలులేకున్నను మార్చి ఏప్రిలులందు జరిగిన యుద్ధవ్యభివమునబట్టి
 ముందు జరుగు యుద్ధస్వరూపమును కొంతవఱకును గ్రహింపవచ్చును.
 వారు మాంటిడిడరు ప్రాంతమునందును, మెట్టెలు ప్రాంతమునందును
 ముందే కాలమునందు అనన్యమందమును ప్రారంభించి కేత్రు కిప్పుడు
 కలుగు లాభాలాభములనుబట్టి యెదో యెదో వైపునందు ముందుకును
 కాలాచింపవచ్చును. ఇంతకంటె ప్రస్తుతదశ నుండు జన్మము ప్రస్థాన
 తంత్రమును గ్రహించుటకు వీలు లేదు.

మిత్రమండలి రణతంత్రము

కేత్రుభంజనమునకు 20, 30 లక్షల నూతనసేన కాలవలసియు
 వున్నది. ఆ భారమును ఆ మెరికావారు వహించుచున్నారు. ఆ మెరికా
 సేనలు కేత్రువును దాకువరకును జన్మములకు విజయము కలుగకుండ
 మిత్రమండలివారు ప్రతిఘటించెదరు. ఆ మెరికా సేన లిగివఱకు గొంత
 నఱకును గొంతగమును ప్రవేశించినది; తిక్కిన నేనలు కృతీతముగ ప్రవేశ
 కింపగలవు. కాలవలంబమునకొరకు సోదాహున్న మిత్రమండలి
 యుద్ధావసరమునుబట్టి కొంత ప్రదేశమును త్యజింపవలసి వచ్చినను
 సేనాముఖము చెక్కు చెదరకుండ నుండువఱకును భయపడ నవసర
 ముండదు. మాంటిడిడరు ప్రాంతమునందు ఆంగ్ల పరాక్రమ సేనలకు వీణ
 కాలము వియోగము కలిగినప్పుడు ఆంగ్ల పరాక్రమ సేనాధ్యక్షుని బలం
 నించియుండిన యుక్తమార్గమువలన తిరిగి వారి సేనాముఖము కము
 కొని కేత్రువు ఎత్తు భంగమై పోయినట్లే ముందును అట్టి యు
 మార్గమే ప్రబలి మిత్రమండలి విజయదశ యేర్పడగలను.

(10) మంచి హార్మోనియములు.

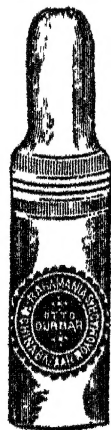
సింగిల్ టోన్ సింగిల్ రిడ్ 14-10-0 డబుల్ రిడ్ 28-0-0
 డిటో అందమైన కేస్ 17-4-0 డిటో 25-14-0
 ఆ సెరాఫూట్ సింగిల్ రిడ్ 17-12-0 డిటో 28-12-0
 డిటో అందమగు కేస్ తో 20-10-0 డిటో 31-10-0

పెట్టె హార్మోనియములు 34-8-0 నైగా
 రెండును చేరినవి 37-6-0 నైగా

క్యాబిలాగు ఉచితము. మాకు వ్రాయుకాములు ఇంగ్లీషు
 వ్రాయవలెను. హార్మోనియములకు ఆర్డర్ యిచ్చుకపు
 డు + వెల అద్దాముగా పంపవలెను.

మాడల్ హార్మోనియం కంపెనీ,

(డిప్యూ. మె. ట్., ఎ) నెం 1 మాన్ టోలాపీడ్, కలకత్తా.

ఉత్తమోగించుడు (11)

15 బంగారు వెండి పతకములు
 బహుమతి పొందిన

ఆట్టో దర్ బార్.

(ఆట్టో పెంట్ల కిన్నిటికిని రాజు)

వాస్తవముగా చేతి గుడ్డలకున్న గంధములా
 కలుపుటకున్న, ముఖ్యముగా ఉపయోగించ
 తగినది.

మొదటిసారిం గొప్ప. 1
 రెండవసారిం అబ్బా రి

రహమానియా.

పరిమళ తిల వెంట్రుకల నూనె.

(తిల వెంట్రుకల నూనెల కిన్నిటికిని రాజు)

వెంట్రుక రాలు వచ్చుగా నెరిగించునటు
 వంటిన్ని మెదడునకును చలువచ్చుటు వంటి
 అపువధ వాసననూనె. ధర అబ్బా 14

టి. ఎ. రహమాన్ అండు నన్ను,

అన్ని వోట్లలోను విక్రయించబడును. మద్రాసు.

32 బంగారు ము

యో:

సామెప్పామకొని విశేషముగ ప్రా.
 ప్రా. సమయముందురు.

ప్రాకృత మెస్సరజం & గారు:—వీరు సుప్రసిద్ధ ఆ
 తన బద్ధ రాజధానిలో నుహ.
 చూవన మహమ్మదీయులపే

న మోహ ను గాని చెందక వాకి
 జమును మదరాసులో

ఇందుగల ముఖ్యవిషయము: పెనుదురు.

సరితము, సమ్మోహనం, విద్యాభ్యాసవా షెన్సు పుం రాజధా
 ఆకర్షణము, సభకట్టు, ఆకర్షణ శక్తి సమ్మోహకగణ్యము.
 గచ్చు నేలను చెనువుగా మాపుట, యీసునట్లు చేయుట, కాగ
 ఎట్టి ప్రద్రజంతువునైన లోబరచుకొను మార్గము, అన్యత్ర
 జగగు సంగతులు శక్తివిలున తెలిసికొనుట, గాలియందు
 మన ష్యుల లేరునట్లు చేయుట మొదలగు అనేక విష
 యములను వి. నుస్సాన్య గుగు గోగముల గయితము నివ
 ర్తింప నేరునగును. సమ్మోహన విద్యలన ప్రతిజంతు
 వును స్పృహ తిప్పించనగును. అపూర్వపుగు యాగం
 ధము వెల. 1-0-0 పోస్టు ఖర్చు 0-2-0

అవ్యప్త రాజము { సమ్మోహన విద్య
 2-వ భాగము.

అవ్యప్తమనగా, వనో భగ్యమే. ఈ శక్తి లేనివా
 నికి అవ్యప్తముండదు. ఈశక్తి సంపాదించవలెనన్న యెక్కు
 వ శ్రమపడవలసిన అవసరముండనేరదు. ఈ గ్రంథమును
 చదివి అన్యసించినం బాలును. పి. పి. ఖర్చుతో 0-10-0
 వెల నూ. 0-8-0.

వై రెండు ప్రతులున్న ఏక కాలమున పుచ్చుకొను
 వారికి పోస్టు ఖర్చుతో రూ. 1-8-0 మాత్రమే.

మళయాళ మంత్రం 1-వ భాగం	1	0	0
డిటో 2-వ భాగం	0	12	0
వనోపశ్య తత్వశాస్త్రం	2	0	0
డిటో చక్రం	0	5	0

విలీనము:—

జయశంకర్ అండ్ కంపెనీ,
 రాయపురం, మద్రాసు.

1900

১৮৭৯

ಕುಡ್ಲ
1882-89

[illegible]

మొదటి భాగము
1893

[illegible]

మద్రాస్ (లి)
1896

[illegible]

శ్రీ పం. ఇం. సాధారణవర్షము
1852-1895

MICROFILMED BY

SERIALS ACQUISITION

మధ్యప్రదేశ్
1894-98

1865

ఆంధ్రవిప్లవము
1878-80

[illegible]

ಇಷ್ಟು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ೫೦

[illegible]

3 & 4 వం చనరల్ క్రియ
1895-1902

1		
2		
3		
4		
5		
6		
7		
8		
9		
10		

၁. ဗုဒ္ဓ (၁၈၈၈)
 ၁၈၉၉-၀၂

1. The first step is to identify the problem or question that needs to be answered. This involves understanding the context and the specific information required.

2. Next, gather relevant data and information. This can be done through research, interviews, or by analyzing existing data sets.

3. Once the data is collected, it is important to analyze it carefully. Look for patterns, trends, and any anomalies that might be present.

4. After analysis, formulate a hypothesis or a proposed solution. This should be based on the evidence gathered and the logical reasoning applied.

5. Finally, test the hypothesis or solution. This can be done through experiments, simulations, or by applying the solution to a real-world scenario.

6. Evaluate the results of the test. Compare the outcomes with the expected results and determine if the hypothesis is supported or if further investigation is needed.

7. If the hypothesis is supported, then the problem is solved. If not, return to step 3 and re-analyze the data, or consider alternative hypotheses.

8. Document the entire process, including the data collected, the analysis performed, and the conclusions reached. This documentation is crucial for transparency and for future reference.

9. Communicate the findings to the relevant stakeholders. This can be done through reports, presentations, or other forms of communication.

10. Reflect on the process and the results. Consider what was learned and how the process can be improved for future problems.

1868

1. The first part of the document is a header section containing the following information:

- Page Number: 1
- Date: 10/10/2010
- Time: 10:10:10
- Author: [Name]
- Subject: [Subject]

2. The second part of the document is a list of items, numbered 1 through 10, each followed by a description:

1. [Description]
2. [Description]
3. [Description]
4. [Description]
5. [Description]
6. [Description]
7. [Description]
8. [Description]
9. [Description]
10. [Description]

3. The third part of the document is a table with 3 columns and 4 rows:

Item	Description	Value
1	[Description]	[Value]
2	[Description]	[Value]
3	[Description]	[Value]
4	[Description]	[Value]

4. The fourth part of the document is a list of items, numbered 1 through 10, each followed by a description:

1. [Description]
2. [Description]
3. [Description]
4. [Description]
5. [Description]
6. [Description]
7. [Description]
8. [Description]
9. [Description]
10. [Description]

5. The fifth part of the document is a table with 3 columns and 4 rows:

Item	Description	Value
1	[Description]	[Value]
2	[Description]	[Value]
3	[Description]	[Value]
4	[Description]	[Value]

6. The sixth part of the document is a list of items, numbered 1 through 10, each followed by a description:

1. [Description]
2. [Description]
3. [Description]
4. [Description]
5. [Description]
6. [Description]
7. [Description]
8. [Description]
9. [Description]
10. [Description]

7. The seventh part of the document is a table with 3 columns and 4 rows:

Item	Description	Value
1	[Description]	[Value]
2	[Description]	[Value]
3	[Description]	[Value]
4	[Description]	[Value]

8. The eighth part of the document is a list of items, numbered 1 through 10, each followed by a description:

1. [Description]
2. [Description]
3. [Description]
4. [Description]
5. [Description]
6. [Description]
7. [Description]
8. [Description]
9. [Description]
10. [Description]

9. The ninth part of the document is a table with 3 columns and 4 rows:

Item	Description	Value
1	[Description]	[Value]
2	[Description]	[Value]
3	[Description]	[Value]
4	[Description]	[Value]

10. The tenth part of the document is a list of items, numbered 1 through 10, each followed by a description:

1. [Description]
2. [Description]
3. [Description]
4. [Description]
5. [Description]
6. [Description]
7. [Description]
8. [Description]
9. [Description]
10. [Description]

1551

1. _____
 2. _____
 3. _____
 4. _____
 5. _____
 6. _____
 7. _____
 8. _____
 9. _____
 10. _____
 11. _____
 12. _____
 13. _____
 14. _____
 15. _____
 16. _____
 17. _____
 18. _____
 19. _____
 20. _____
 21. _____
 22. _____
 23. _____
 24. _____
 25. _____
 26. _____
 27. _____
 28. _____
 29. _____
 30. _____
 31. _____
 32. _____
 33. _____
 34. _____
 35. _____
 36. _____
 37. _____
 38. _____
 39. _____
 40. _____
 41. _____
 42. _____
 43. _____
 44. _____
 45. _____
 46. _____
 47. _____
 48. _____
 49. _____
 50. _____
 51. _____
 52. _____
 53. _____
 54. _____
 55. _____
 56. _____
 57. _____
 58. _____
 59. _____
 60. _____
 61. _____
 62. _____
 63. _____
 64. _____
 65. _____
 66. _____
 67. _____
 68. _____
 69. _____
 70. _____
 71. _____
 72. _____
 73. _____
 74. _____
 75. _____
 76. _____
 77. _____
 78. _____
 79. _____
 80. _____
 81. _____
 82. _____
 83. _____
 84. _____
 85. _____
 86. _____
 87. _____
 88. _____
 89. _____
 90. _____
 91. _____
 92. _____
 93. _____
 94. _____
 95. _____
 96. _____
 97. _____
 98. _____
 99. _____
 100. _____

[The following page contains extremely faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the document.]

[illegible][illegible]

1901 1902

